2024

DOKTORA TEZİ

ZAKARIE ABDI BADE

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOMALİLAN'DA GABOOYE MARJİNALLEŞMESİ: KÖK NEDENLER, MİRASLAR VE SOSYAL HAREKETLİLİK BEKLETENLERİ

DOKTORA TEZİ

ZAKARIE ABDI BADE

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ANKARA 2024

SOMALİLAN'DA GABOOYE MARJİNALLEŞMESİ: KÖK NEDENLER, MİRASLAR VE SOSYAL HAREKETLİLİK BEKLETENLERİ

ZAKARIE ABDI BADE

TARAFINDAN

DOKTORA TEZİ

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE
SUNULAN TEZ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ARPIL 2024

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

_____

(Ünvan Adı ve Soyadı)

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora derecesi için gerekli tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

_____

(Ünvan Adı ve Soyadı)
Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans/Doktora derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Emrah Akbaş

_____ _____

(Ünvan Adı ve Soyadı) (Ünvan Adı ve Soyadı)
Ortak Danışman Danışman

Jüri Üyeleri (ilk isim jüri başkanına ve ikinci isim ise danışmana aittir)

Prof. Dr. Emrah Akbaş (YBÜ) …….

(Prof. Dr. Zafer Çelik) (YBÜ) …….

(Dr. Öğr. Üyesi) Hilal Barın (Ankara HBVÜ) …….

(Doç. Dr. Hatem Ete) (YBÜ) …….

(Prof. Dr. Sutay Yavuz (ASBÜ) …….

Bu tezde yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu işbu belge ile teyit ederim. Ayrıca, bu kurallar ve davranışlar gereği, orijinal olmayan tüm kaynakları ve sonuçları iş bu çalışma içinde gerektiği şekilde aktardığımı ve referans verdiğimi beyan ederim. Aksi ispatlandığı takdirde tüm yasal sorumlulukları kabul ederim.

Zakarie Abdi BADE

ABSTRACT

Gabooye Marginalization in Somalilan: Root Causes, Legacies and Social Mobility Prospect

Bade, Zakarie Abdi

PhD, Department of Sociology

Advisor: Professor Dr. Emrah Akbaş

April 2024, 370 pages

This thesis examines the underlying causes, and legacies of Gabooye marginalization, and prospects for the social mobility of the Gabooye community in Somalilan. Despite the country's homogeneity in terms of religion, ethnicity, language, and culture, the Gabooye face significant marginalization, emphasizing the necessity for a nuanced understanding of their unique social challenges.

Using a qualitative approach grounded in grounded theory methodology, this study collected and analyzed data through interviews, focus group discussions, and documentary analysis. This methodology enables a deep, theory-based comprehension of the marginalization experienced by the Gabooye, focusing on their perspectives and experiences.

The marginalization of the Gabooye community can be traced back to historical factors, such as the loss of their societal structures and the adverse consequences of colonial rule. Sociocultural factors include the perpetuation of sacred and evil myths about the Gabooye and widespread clannism that excludes them from social networks. Systemically, they face educational deprivation, occupational marginalization, and urban segregation. These root causes have resulted in enduring legacies, including entrenched social stigmas that isolate the Gabooye and economic disenfranchisement from mainstream economic activities, further perpetuating their poverty and limited access to resources. Politically, they are marginalized, with scarce representation in decision-making processes, reinforcing their lack of influence in public affairs. The prospects for social mobility are constrained by these legacies. However, there is potential for improvement through targeted educational opportunities, economic empowerment initiatives, and enhanced political participation,

which could collectively help to break the cycle of marginalization. There is also seemingly social acceptance from other clans towards Gabooye.

The marginalization of the Gabooye in Somalilan is a complex issue influenced by historical, sociocultural, and systemic factors that interlock to sustain their exclusion. Addressing this requires comprehensive and inclusive policies that tackle these dimensions simultaneously to enhance the Gabooye's integration and mobility within society.

Keywords: Gabooye, marginalization, social mobility, Somalilan

ÖZET

SOMALİLAND'DAKİ GABOOYE MARJİNALİZASYONU: KÖK NEDENLER, MİRASLAR VE SOSYAL MOBİLİTE BEKLENTİLERİ

Bade, Zakarie Abdi

Doktora, Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Emrah Akbaş

Nisan, 2024, 370 sayfa

Bu tez, Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin altında yatan nedenleri, miraslarını ve Gabooye topluluğunun sosyal hareketlilik olanaklarını inceler. Ülkenin din, etnik köken, dil ve kültür açısından homojen yapısına rağmen Gabooye ciddi bir marjinalleşme yaşamaktadır, bu da onların benzersiz sosyal zorluklarına dair detaylı bir anlayışın gerekliliğini vurgulamaktadır.

Nitel bir yaklaşım olarak temelendirilmiş kuram metodolojisi temelinde yürütülen bu çalışmada; mülakatlar, odak grup tartışmaları ve belgesel analizi yoluyla veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Bu metodoloji, Gabooye'nin yaşadığı marjinalleşmeyi derinlemesine, teoriye dayalı bir şekilde anlaşılmasını sağlar ve onların perspektifleri ve deneyimlerine odaklanır.

Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi, toplumsal yapılarının kaybı ve sömürge yönetiminin olumsuz sonuçları gibi tarihsel faktörlere dayandırılabilir. Sosyokültürel faktörler, Gabooye hakkında süregelen kutsal ve kötü mitler ile onları sosyal ağlardan dışlayan yaygın klanizmi içerir. Gabooye sistemik olarak, eğitim yoksunluğu, mesleki marjinalleşme ve kentsel ayrımcılık ile karşı karşıyadırlar. Bu temel nedenler, Gabooye'yi dışlanan kökleşmiş sosyal damgalama ve ana akım ekonomik faaliyetlerden ekonomik dışlanma gibi süregelen mirasları ortaya çıkarmıştır bu da onların yoksulluğunu ve sınırlı kaynaklara erişimlerini daha da pekiştirmektedir. Politik olarak, karar alma süreçlerinde nadiren temsil edilirler, bu da kamu işlerindeki etkilerinin eksikliğini pekiştirir. Sosyal hareketlilik olanakları etkenlerden dolayı kısıtlanmaktadır. Bununla birlikte, hedeflenmiş

eğitim fırsatları, ekonomik güçlendirme girişimleri ve artırılmış politik katılım yoluyla marjinalleşme döngüsünün kırılmasına yardımcı olabilecek iyileştirme potansiyeli vardır. Diğer toplulukların Gabooye'ye yönelik sosyal kabulleri de görülmektedir.

Somalilan'deki Gabooye'nin marjinalleşmesi, onların dışlanmalarını sürdüren tarihsel, sosyokültürel ve sistemik faktörler tarafından etkilenen karmaşık bir sorundur. Bu sorunu ele almak, Gabooye'nin toplum içindeki entegrasyonunu ve hareketliliğini artırmak için bu boyutların aynı anda ele alındığı kapsamlı ve kapsayıcı politikalar gerektirir.

Anahtar Kelimeler: Gabooye, Marjinalleştirme, Sosyal Hareketlilik, Somalilan

Saygıdeğer aileme,

sevgili anne ve babam Abdi Bade Dirie ve Basra Ibrahim Madar'a.

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının süreci boyunca daimi olarak bana destek veren danışmanım Prof. Dr. Emrah Akbaş'a en derin şükranlarımı sunuyorum. Onun aralıksız çabaları ve yol göstermeleri , bu akademik çabanın derinliğini ve zenginliğini artırmıştır.

Bu çalışmamda bana yardımcı olan arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma, ayrıca tercihlerimi desteklemede kararlı bir şekilde ve sürekli olarak beni cesaretlendiren sevgili aileme en içten teşekkürlerimi sunarım. Hayatımın en zorlu, ancak en tatmin edici yolculuğu olarak nitelendirilebilecek bu süreç boyunca, bana gösterdikleri sarsılmaz destek, anlayış ve sabır için en derin teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT iii
ÖZET v
TEŞEKKÜR viii
ŞEKİLLER LİSTESİ xi
TABLOLAR LİSTESİ xii
BÖLÜM 1 1
GİRİŞ 1
1.1. Giriş 1
1.2. Araştırmanın Konusu 2
1.3. Problemin Niteliği, Kapsamı ve Sınırları 3
1.4. Araştırmanın Amacı ve Beklenen Yararları 6
1.5. Araştırma Soruları 7
BÖLÜM 2 7
MATERYAL VE YÖNTEM 7
2.1. Araştırma Yöntemi 7
2.1.1. Çalışma Örneği 9
2.1.1. Örnekleme Tekniği 9
2.1.2. Teorik Örnekleme 10
2.1.2. Çalışma Grubu 12
2.1.3. Veri Kaynakları ve Araçları 13
2.1.4. Veri Toplama 15
2.1.5. Veri Analizi 17
2.1.6. Nitel Araştırmada Refleksivite 18
BÖLÜM 3 21
TANIMLAR, KAVRAMLAR VE KURAMLAR 21
1.1. Marjinalleşme: Tanımlar, Biçimler ve Kavramlar 21
1.1.1. Marjinalleşmenin Tanımı 21
1.1.2. Marjinalleşmenin Biçimleri 26
1.1.3. Marjinalleşmenin Sonuçları 31
1.2. Sosyal Hareketlilik: Kavramsal Bir Keşif 34
1.2.1. Sosyal Hareketliliğin Tanımı 34
1.2.2. Sosyal Hareketlilik Türleri 37
1.2.3. Sosyal Hareketlilikte Rol ve Engeller 43
1.3. Somalilan: Tarihsel Arka Plan, Devletlik ve Topusal Yapi 46
1.3.1. Somalilan'in Tarihsel Arka Plani 46
1.3.2. Sömürge Dönemi ve Bağımsızlık 50
1.3.3. Somalilan'ın Somali ile Birleşmesi, İç Savaş ve Bağımsızlık İlanı 56
1.3.4. Somalilan'in İlanı: 1991'de Ayrı Bir Devlet Olarak Somalilan'in Oluşumu 60
1.3.5. Somalilan'ın Sosyal Dokusu 61
1.4. Somalilan'da Klanizmin Mirası ve Marjinalleşme Üzerine Etkisi 64
1.4.1. Klanizmin Tanımı ve Tarihsel Bağlamı 64
1.4.2. Sömürge Öncesi Somalilan'da Klanizm 68
1.4.3. Sömürgelik Dönemde Klanizm 72

1.4.4. Sömürge Sonrası Somali'deki Klanlık 74
1.4.5. Somalilan Bağlamında Aşiretçilik 78
1.5. Gabooye Topluluğu: Sosyo-tarihsel bir Perspektif 85
1.5.1. Gabooye Topluluğunun Tarihi ve Sosyal Rolü 85
1.5.2. Somalilan Toplumunda Gabooye Durumu 95
1.6. Marjinalleşme Teorileri 108
1.6.1. Yapısal İşlevselcilik 108
1.6.2. Çatışma Teorisi 112
1.6.3. Yorumlayıcı Teori 115
BÖLÜM 4 119
BULGULAR 119
4.1. Giriş 119
4.2. Gabooye Marjinalleşmesinin Kök Nedenleri 121
4.2.1. Tarihsel Faktörler 123
4.2.2. Sosyokültürel Faktörler 138
4.2.3. Sistemsel Faktörler 152
4.3. Marjinalleşmenin Mirasları 169
4.3.1. Sosyokültürel Miraslar 170
4.3.2. Siyasi ve Kurumsal Miraslar 204
4.4. Sosyal Hareketlilik Bekletentileri 236
4.4.1. Ekonomik Güçlenme ve Zorluklar 237
4.4.2. Toplumsal Kabul ve Entegrasyon 244
4.4.3. Katılım için Politika ve Savunuculuk 252
4.4.4. Toplu Kurtuluş ve Kendi Kendine Yeterlilik 259
4.4.5. Değişim İçin Olumlu Eylem 266
4.4.6. Gelecek için hareketlilik olasılıkları 268
4.4.7. Gabooye Topluluğu için Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri 272
4.4.8. Sonuç Sentezi: Sosyal Hareketlilik İçin Bir Yol Haritası 274
4.5. Zemin Teorisi Gelişimi 276
BÖLÜM 5 283
TARTIŞMA 283
5.1. Giriş 283
5.2. Yöntemin Değerlendirilmesi 284
5.3. Marjinalleşmenin Köken Nedenleri 289
5.4. Marjinalleşmenin Mirasları 299
5.5. Sosyal Hareketlilik İmkanları 308
BÖLÜM 6 315
SONUÇ VE ÖNERİLER 315
6.1. Sonuç 315
6.2. Öneriler 316
6.3. İleri Araştırma Önerileri 317
KAYNAKÇA 318
EKLER 334

Ek 1: Informed Consent Form 334
Ek 2: Interview Guide 335
Ek 3: Focus Group Discussion Guide 337
Ek 4: Etik Kurumu Proje Onay Formu 339
Ek 5: Study participant's profile 353
Ek 5: Refleksivite Günlüğü 355

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Gabooye marjinalizasyonun kök nedenleri. 122
Şekil 2: Gabooye marjinalizasyonun mirasları 170
Şekil 3: Sosyal haraketlik beklentileri 237
Şekil 4: Sosyal hareketlilik için bir yol haritası 275
Şekil 5: Çalışmadan Elde Edilen temelendirilmiş kuramı 278

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Çalışma katılımcıları 12

ABBREVIATIONS

AYBU	Ankara Yildirim Beyazit University
FGD	Focus Group Discussion
FGD1-P	Focus Group Discussion One-Participant
INT-P	Interview Participant
UTV-P	Universal Television Documentary Participant
USC	United Somali Congress
USP	United Somali Party
SNL	Somali Nations League
SNM	Somali National Movement

BÖLÜM 1
GİRİŞ

1.1. Giriş

Marjinalleşme, karmaşık bir küresel sorun olarak, çeşitli sosyo-kültürel ve politik bağlamlarda farklı tezahürler göstermektedir. Görünüşte homojen toplumlarda, Gabooye olgusu, sosyal marjinalleşmenin dinamikleri hakkında karmaşık soruları gündeme getirmektedir. Din, etnik köken, dil ve kültür bakımından homojenliği ile karakterize edilen Somalilan, genel toplumun görünürdeki birlikteliğine rağmen Gabooye topluluğunun sürekli marjinalleştirilmesi nedeniyle ilginç bir vaka çalışması sunmaktadır.

Somalilan'da, yüzeydeki homojenlik, derinlemesine bölünmeleri ve eşitsizlikleri gizlemekte, Gabooye topluluğu sürekli sosyal, ekonomik ve siyasi marjinalleşme yaşamaktadır. Paylaşılan dini, kültürel, fiziksel ve etnik kimliklere rağmen, katı hiyerarşiler ve sosyal yapılar marjinalleşmelerini sürdürmektedir. Gabooye'nin durumu, ortaklığın bölünmeyi aşması beklenen ortamlarda içsel sosyal farklılıkların karmaşıklıklarını temsil etmektedir. Bu, marjinalleşmenin geleneksel çeşitlilik göstergelerinin minimal veya yok olduğu bir bağlamda nasıl devam edebileceği ve evrilebileceği hakkında derinlemesine bir sorgulamaya davet ediyor.

Marjinalleşme üzerine yapılan tartışmalar genellikle, ırksal, etnik veya dini farklılıklar nedeniyle açıkça görülebilen uyumsuzlukların olduğu çeşitli toplumlarda yoğunlaşır. Ancak, Somalilan vakası benzersiz bir sosyolojik vaka sunmaktadır: Görünür işaretleyicilerin olmadığı görünüşte homojen bir ortamda marjinalleşme nasıl devam eder? Önceki çalışmalar, Gabooye topluluğunun karşılaştığı ayrımcı uygulamaları aydınlatmış olsa da (Ekman, 2021; Eno & Eno, 2010; Kusow, 2004; Vitturini, 2017, 2020), kültürel olarak homojen bir manzarada bu tür marjinalleşmeyi tetikleyen ve sürdüren temel faktörlere derinlemesine inmemiştir. Bu tez, toplumsal olarak uniform Somalilan'da marjinalleşmeyi sürdüren kökleri ve mekanizmaları incelenen farklı bir inceleme sunmaktadır.

Bu araştırma, çeşitli ulusal ve kültürel bağlamlar içinde sosyal eşitsizliklerin tanınması ve ele alınması yönünde küresel bir eğilim göz önünde bulundurulduğunda özellikle alakalı ve zamanında bir öneme sahiptir. Somalilan'deki Gabooye vakasını inceleyerek, bu çalışmada, toplumsal homojenlik ve eşitlik arasındaki ilişkiye dair geleneksel varsayımları sorgulayarak, benzersiz sosyo-politik ortamlarda marjinalleşmenin daha geniş bir anlayışına katkıda bulunulacaktır. Bu keşif, yalnızca akademik tartışma için değil, aynı zamanda dünya genelinde benzer bağlamlarda

eşitsizlikleri azaltmaya ve sosyal uyumu teşvik etmeye yönelik müdahaleler geliştiren politika yapıcıları ve sosyal aktivistleri bilgilendirmek için de hayati öneme sahiptir.

Bu araştırmanın önemi, akademik alandan çıkarak, özellikle sosyoloji, antropoloji ve sosyal politika gibi pratik uygulamalara uzanmaktadır. Görünüşte homojen bir toplumda marjinalleşmenin gizli mekanizmalarını sorgulayarak, bu çalışma, homojenliğin eşitlikle eşdeğer olduğunu varsayan günümüz çerçevelerine meydan okumaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, sosyal politikaların nasıl formüle edildiği ve uygulandığı konusunda kritik bir yeniden değerlendirme yapılmasını teşvik edebilir ve bu politikaların, toplum içi farklılıkların inceliklerini ve açık çeşitliliğin sınırlı olduğu ortamlarda ortaya çıkabilecek gizli marjinalleşme biçimlerini daha fazla göz önünde bulundurmasını sağlayabilir.

Bu araştırma, daha önce bu perspektiften kapsamlı bir şekilde incelenmemiş bir bağlamda kapsamlı bir sosyolojik analiz kullanarak metodolojik bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Somalilan'deki Gabooye vakası, marjinalleşmeyi, marjinalleşme araştırmalarında incelenen alışılmış ortamlarla karşılaştıran bir çerçeve kullanarak araştırma fırsatı sunar. Bu metodoloji, yalnızca yeni ampirik kanıtlarla akademik tartışmaya katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda sosyolojik teorilerin çeşitli bağlamlarda esnekliğini ve uygulanabilirliğini de test eder.

Böylece, bu tezin temel amacı, Somalilan'ın görünür toplumsal homojenliği bağlamında Gabooye topluluğunun kök nedenlerini, miraslarını ve sosyal hareketlilik olasılıklarını kapsamlı bir şekilde araştırmaktır. Bu keşif, marjinalleşme üzerine mevcut bilgi birikimini zenginleştirmeyi ve toplumsal homojenliğin marjinalleşmeyi sınırladığına dair yaygın varsayımları sorgulamayı amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu, kültürel ve etnik olarak homojen olarak algılanan bir ülke olan Somalilan'deki Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşmeyi incelemeye odaklanmaktadır. Somalilan halkı arasında paylaşılan din, dil ve etnisiteye rağmen, azınlık bir topluluk olan Gabooye, önemli sosyal, ekonomik ve siyasi dışlanma ile karşı karşıyadır. Algılanan birliktelik bağlamında marjinalleşmenin paradoksu bu araştırmanın odağını oluşturur. Gabooye topluluğu tarihsel olarak Somalilan toplumunun bünyesinde konumlandırılmıştır. Mesleki olarak, daha düşük statüdeki işlerle ilişkilendirilmişler ve etkin bir şekilde onları ana akım sosyal, ekonomik ve siyasi faaliyetlerden ayıran sosyal hareketliliğe yönelik sistematik engellere maruz kalmışlardır. Bu

kökleşmiş marjinalleşme, ırk, kültür veya din gibi geleneksel çeşitlilik belirteçleri olmadığı halde devam etmektedir; bu belirteçler genellikle daha heterojen toplumlarda sosyal dışlanma ile ilişkilendirilir.

Bu çalışma, Gabooye'nin marjinalleşmesine yol açan ve bu durumu sürdüren dinamikleri ve tarihsel bağlamları derinlemesine inceler. Araştırma soruları, bu marjinalleşmenin köklerini, onu sürdüren mirasları ve Somalilan'ın sosyal dokusu genel çerçevesi içinde Gabooye için sosyal hareketlilik olasılıklarını sorgular. Homojen bir toplum içinde bu benzersiz marjinalleşme örneğine odaklanarak, araştırma kültürel ve etnik birlikteliğin yüzeyi altında marjinalleşmenin nasıl işlediğine dair daha geniş bir anlayışa katkıda bulunur. Toplum içindeki homojenliğin doğal olarak eşitlik ve sosyal uyuma yol açtığı varsayımını sorgular, Somalilan'da ve küresel olarak benzer bağlamlarda politika yapımını etkileyebilecek içgörüler sağlar. Bu inceleme, marjinalleşmeyle mücadele etmek ve marjinalleşmiş toplulukların daha büyük toplumsal yapılar içinde entegrasyonunu ve hareketliliğini artırmak için etkili stratejiler geliştirmek için hayati önem taşır.

1.3. Problemin Niteliği, Kapsamı ve Sınırları

Somali toplumu uzun zamandır etnik olarak homojen olarak kabul edilmiştir (Hoehne, 2015). Somali, vatandaşların eşit muamele gördüğü ve kültürel, etnik, tarihsel ve dilsel miraslarını kapsayan ortak bir kimlik paylaştığı benzersiz bir Afrika ulusu olarak sıkça anılır (Hill, 2010). Homojenlik iddiasına rağmen, Somalilerin belirli bir ölçüde heterojen bir toplum olduğunu gösteren yeni bir ses ortaya çıkmaktadır. Toplumun daha bilinen göçebe-pastoral kesimi, Somali ulusunun temsilcisi olarak algılanmaktadır (Eno & Kusow, 2014). Ortak bir atadan gelen çoğunluk topluluklarının temsili, Samaale, Daarood, Dir, Hawiye ve Isaaq dört topluluğu içerir ve bu durum toplumdaki bazı diğer grupların marjinalleştirilmesini tetikler. Çoğunluk toplum yapısı, azınlıkların önemli siyasi katılım ve istihdam fırsatlarını reddetmekte, suistimal edildiklerinde veya suçlamalarla karşılaştıklarında adalet erişimleri engellemektedir. Ayrıca, azınlıklar sıklıkla eğitim, sürdürülebilir geçim kaynakları ve kalkınma haklarından mahrum bırakılmaktadır. Bunun yanı sıra, çoğunluk gruplarının üyeleriyle aralarında evlilik yapılması teşvik edilmemekte ve cezalandırılmaktadır (Hill, 2010).

Somali azınlık grupları, üç ana gruptan oluşmaktadır. Bunlardan biri, Jubba ve Shabelle nehirlerinin yakınlarında yerleşim alanları kapsayan tarım ve pastoral klan ailesinin bir parçası olan Rahanweyn-Digil'dir. Bu azınlık grubu, Somali azınlık nüfusunun en büyük kısmını oluşturur. Onlar, Samaale

ile bağlantılı olduğuna inanılan mitolojik bir ata olan Sab'ın soyundan gelmektedirler. Konuştukları dil veya lehçe, Af-Maay olarak bilinir ve standart Somali dilinden karşılıklı olarak anlaşılır değildir—bu fark, İspanyolca ile İtalyanca arasındaki farka benzetilmiştir (De Waal, 1994).

İkinci bir azınlık grubu, Rahanweyn ve Digil topluluklarıyla aynı bölgelerde yaşayan ve etnik Somali olarak tanımlanmayan çeşitli çiftçi nüfusunu içerir (De Waal, 1994). Bahsedilen gruplar yerli halkları ve başlangıçta Kuşitik lehçeleri, örneğin Shebelle ve Gabaweyn dillerinde konuşan Bantu topluluğunu içerir. Bu kabileler çoğunlukla Rahanweyn (Digil) geleneğine karışmıştır. Diğer gruplar, 19. yüzyılda, özellikle Aşağı Shebelle ve Aşağı Jubba vadilerinde yerleşimlerini kuran eski kölelerden türemiştir (Eno & Kusow, 2014). Bu azınlıkların önde gelen kabilesi Jareer kabilesidir. Jareer, Somali'nin demografik mozaiğine ait olup, ülkenin güney bölgesinde çoğunlukla yaşayan önemli bir etnik azınlığı temsil eder. Bu nüfus, etnik köklerini Güneydoğu Afrika'nın çeşitli Bantu gruplarına dayandırır. Ne yazık ki, tarih boyunca çoğunlukla Somali klanları tarafından başlatılan önyargı ve şiddetli saldırılara sık sık maruz kalmışlardır. Bantu Jareer Somalilere yönelik nefret dolu söylemler ve önyargılar, onların Afrika kökenli ve Afrikalı benzeri fiziksel özelliklerine dayanır; bu özellikler genellikle diğer Somali özellikleriyle karşılaştırılır (Eno & Kusow, 2014).

Somali azınlıklarının üçüncü grubu, Mogadişu'nun sahil şehirlerinde, özellikle eski Shangaani ve Hamar sakinleri ile Marka ve Baraawe'nin bulunduğu Benaadiri topluluğunu kapsar. Bu kozmopolit azınlık, Somali, Arapça ve özel bir Svahili lehçesinde çokdilli yetenekleriyle karakterizedir. Yerli sakinlerden ziyade Asya'dan gelen yerleşimciler olarak algılanmalarına rağmen, çoğunlukla Arap asıllı olan Benaadiri, homojen bir etnik grup değildir. Daha ziyade, bu terim, şehrin tarihi kısımlarında yer alan Mogadişu'daki Hamar ve Shangani Bölgeleri'nin erken dönem kentsel nüfusuna atıfta bulunur (Gundel, 2009). Gundel'e göre, esas olarak iki ana soy vardır, yani "Gibil Cad" ve "Gibil Madow" (ikincisi Somali kökenli bir karışımdır). Benadiri kabilesi içinde, daha koyu tenleri ve meslekleri nedeniyle diğer Benadiri tarafından ayrımcılığa uğrayan "Qalimoshube" adında küçük bir grup bulunmaktadır (bu grup Gibil Madow'un bir parçasıdır) (Gundel, 2009).

Sosyolojik terimlerle ifade edildiğinde, dil, kültür, din, etnisite veya fiziksel görünüş gibi unsurlardaki belirgin farklılıklar genellikle bir toplum içinde marjinalleşme için temel oluşturur. Bu tür farklılıklar, diyalektik veya dilsel ayrımlar, etnik köken ve fiziksel özellikleri kapsayacak şekilde, Somali toplumu bağlamında algılanabilir ve böylece sosyal marjinalleşme için potansiyel tetikleyiciler olarak hizmet edebilir. Sonuç olarak, bu özellikler toplumsal dışlanma ve 'öteki'nin

tanımlandığı eksenler haline gelebilir ve Somali'deki toplumsal katmanlaşmanın karmaşık dinamiklerine katkıda bulunabilir.

Ancak, Somalilan'de, Sab adlı alt klanın bir kastı olan el sanatları mensupları—dericiler, kuaförler, çömlekçiler ve ayakkabı tamircileri—üç alt klandan oluşmaktadır: Tumal, Yibir ve Midgan (Mansuur, 2016, s.244). Farrah'ın 2013 yılında yaptığı araştırmaya göre, bu azınlık grupları fiziksel, kültürel, dini ve dilsel olarak hakim gruplarla uyumlu olup, görünüş ve sosyal adetler açısından sorunsuz bir karışımı işaret etmektedir (Farrah, 2013).

Yine de, Gabooye toplulukları, toplumun çeşitli sosyal, siyasi, ekonomik ve eğitim yönlerine dokunan yaygın bir dışlama biçimine sürekli maruz kalmaktadır. Warsame'ın 2020 yılındaki araştırması, hakim klanların stratejik olarak "onlar" ve "biz" arasında ayrım yaparak, toplumu ikiye bölen ve azınlık gruplarını aşağılayıcı olarak nitelendiren bir değerler seti oluşturduğunu vurgulamıştır (Warsame, 2020). Bu bilinçli ayrım, bu azınlık grupların, çoğunluk klanlar tarafından değer verilen doğal değerlere ve varlıklara potansiyel bir tehdit oluşturduğu düşüncesini pekiştirmeye hizmet eder. Sonuç olarak, bu algı, ideal olarak paylaşılan kültürel ve dilsel kimliklerinde birlik bulmaları gereken bir toplumda bu azınlık gruplarının yaşadığı sosyoekonomik ve siyasi eşitsizlikleri daha da derinleştirir.

Afrika'daki mesleki uzmanlık gruplarına yönelik çalışmalar, özellikle de miras kalan bu tür gruplar, sosyal bilimlerde önemli ölçüde göz ardı edilmiştir (Vitturini, 2020). Somali toplumunda, bu gruplar içindeki ayrımcılığı, sınıflandırmayı, marjinalleşmeyi ve eşitsizliği anlamak karmaşık ve ihmal edilmiş bir çalışma alanı olarak görünmektedir. Bu ihmal, bazı Somali ve yabancı bilim insanlarının, Somali çalışmalarını yanlış temsil ettiği veya basitleştirdiği yönündeki algıya dayandırılmaktadır. Eno ve Eno'nun (2010) belirttiği gibi, kolonyal dönemde ve milliyetçi eğilimli Somaliler arasında pek çok bilim insanı, Somali'yi ortak bir dil, din, kültür ve pastoral yaşam tarzını paylaşan homojen bir toplum olarak tasvir etmiştir. Bu homojenlik varsayımı, Somali bağlamında azınlık grup çalışmalarının ihmaline yol açmıştır.

Marjinalleşme, çeşitli sosyal bağlamlarda günlük olarak yaşanan küresel bir sorundur. Marjinalleşmeye yol açan başlıca faktörler, gruplar arasındaki etnisite, din, sınıf, kültür, dil, coğrafya, gelir ve statü gibi faktörlerdeki farklar veya uçurumlar olarak görülür. Somalilan'de, nüfusun aynı inancı, etnisitesi, dili, kültürü ve coğrafi konumu paylaşması sebebiyle, marjinalleşmeyi tetikleyen olağan unsurlar yok gibi görünmektedir. Ancak, genellikle sayılarından

ziyade dezavantajlı konumları nedeniyle azınlıklar olarak adlandırılan marjinal gruplar mevcuttur. Bu azınlıklar, Somalilan'daki hakim klanlardan sosyal, kültürel ve siyasi dışlanma yaşamaktadır.

Somalilan'daki Gabooye azınlık grubuna odaklanmak, benzersiz bir durum sunar. Algılanan toplumsal homojenliğe rağmen, marjinalleşme yaşamaktadırlar. Ayrıca, bu gruba yönelik çoğu çalışma yabancı bilim insanları tarafından yürütülmekte olup, durumun derinliğini ve kültürel anlayışını sınırlayabilir. Bu, Somalilan'daki Gabooye'nin marjinalleşmesinin anlaşılmasında önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Ayrıca, Somalilan içinde marjinalleşme üzerine literatür sınırlı, yetersiz ve sık sık ihmal edilmiştir. Bu nedenle, homojen görünen bir toplum içinde marjinalleşmenin nasıl gerçekleşebileceğini anlamak hayati önem taşır. Somalilan'daki Gabooye vakası, bu fenomeni araştırmak için önemli bir konu olarak hizmet eder. Dolayısıyla, bu çalışma, Gabooye marjinalleşmesinin köklerine ve miraslarına derinlemesine dalmayı ve bu grubun Somalilan içindeki sosyal hareketlilik olanaklarını araştırmayı amaçlamaktadır.

1.4. Araştırmanın Amacı ve Beklenen Yararları

Somalilan'daki Gabooye toplulukları, başlıca klanlar tarafından nefret söylemi, dışarıyla evlenmeye yönelik ön yargı ve ayrımcılık yaşamaktadır. Başlıca klanlar gibi Gabooye toplulukları da Somali topraklarında yaşamış ve tarih boyunca ayrımcılığa maruz kalmıştır. Gabooye topluluklarının Somalilan'de sosyal, ekonomik ve siyasi fırsatlara erişimi sınırlıdır. Bu çalışma, marjinalleşmenin köklerini ve miraslarını derinlemesine anlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, çalışma Somalilan'daki Gabooye'nin sosyal hareketlilik olanaklarını araştırmayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda, bu çalışma bilimsel bilgi ve uygulamaları çeşitli yollarla teşvik etmek için önemlidir. Öncelikle, çalışmanın bulguları homojen bir toplum arasında marjinalleşme oluşturma olasılığı üzerine bir tartışmaya katkıda bulunur. Çalışmanın bulguları, Birleşmiş Milletler ve uluslararası topluluklar için küresel marjinalleşmeye karşı stratejiler konusunda bir referans olabilir. Ayrıca, Somali hükümetlerinin marjinalleşmeye karşı harekete geçmelerine yardımcı olur. Üçüncü olarak, çalışmanın önerileri, Somalilan'da ayrımcılığa karşı ulusal bir hareket sağlar. Dördüncü olarak, çalışma, homojen bir toplumda marjinalleşmenin benzersiz bir örneği aracılığıyla marjinalleşme, sınıflandırma ve eşitsizlik ana teorilerine katkıda bulunur. Son olarak, çalışma, marjinalleşmenin kökleri ve mirasları ile sosyal hareketlilik olanakları üzerine ampirik kanıtlar sunarak benzer ve ilgili alanları inceleyen gelecekteki bilim insanları ve politika geliştiriciler için bir referans niteliği taşır.

1.5. Araştırma Soruları

1. Somalilan halkı tamamen homojendir ve İslam dinini, kültürünü, fiziksel görünüşünü ve dilini paylaşır. Ancak, toplumun bir grubu iki yüzyıldır marjinalleşmeye maruz kalmıştır. Bu nedenle, Somalilan'daki Gabooye marjinalleşmesinin başlıca nedenleri nelerdir?
2. Somalilan halkı homojen olduğuna göre, günümüzde Gabooye marjinalizasyonunu sürdüren miraslar nelerdir?
3. Küresel olarak, modern ve postmodern dünyada, birçok azınlık veya marjinal grup sosyal hareketlilik göstermiştir. Somalilan'daki Gabooye için sosyal hareketlilik olasılıkları nelerdir?

BÖLÜM 2
MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, Somalilan'daki Gabooye topluluğunun yaşadığı çeşitli sosyal gerçeklikleri anlamak ve çözümlemek için temellendirilmiş kuram yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmanın doğası, Gabooye'nin sosyal durumuyla ilgili kapsamlı ve derinlemesine araştırmaların eksikliği nedeniyle temel olarak keşfedici niteliktedir. Temellendirilmiş kuramı, nitel verilerin incelenmesi için en üstün

metodoloji olarak kabul edilmektedir. Diğer nitel yaklaşımlarla benzerlik gösterir şekilde, katılımcıların anlatılarına ve hesaplarına dayanan mülakatlar ve gözlemsel veriler gibi veri kaynaklarını kullanır. Bununla birlikte, temellendirilmiş kuramı, temel hedef olarak teorinin geliştirilmesi ve doğrulanmasına öncelik vermesi ile fenomenoloji, odak grupları ve etnografi gibi diğer nitel yöntemlerden ayrılır.

Temellendirilmiş kuramının temel amacı, hem belirli bir bağlama uygulanabilir bir somut teori hem de genellenebilir bir formal teori geliştirmektir; bu teoriler, insan faaliyetlerinin psikososyal süreçlerini ve yapılarını açıklamak için tasarlanmıştır (Corbin & Strauss, 1990; Glaser & Strauss, 1967). Diğer yaklaşımların aksine, temellendirilmiş kuramı daha çok teori geliştirme üzerine vurgu yapar. Temellendirilmiş kuram metodolojisi, genellikle araştırma boyunca tümdengelimli doğrulama ve buna karşılık gelen kavramsal düşünme sürecini içerir (Corbin & Strauss, 1990). Diğer yaklaşımlardan farklı olarak, temelendirillmiş kuramı, katılımcıların deneyimlerinin sosyal yapılandırmasının sistematik bir şekilde yansıtılması, katılımcıların dikkatli ve etkileşimli bir şekilde dinlenilmesi ve insan davranışı ile sosyal süreçlerin anlamının tümevarımsal olarak ortaya çıkarılmasına odaklanan paradigmatik bir nitelik taşır. Bu, temelendirillmis kuram metodolojisinin rehber ilkesidir.

Bu tezde daha spesifik olarak, karmaşık sosyal fenomenleri derinlemesine keşfetme ve yorumlama yeteneği nedeniyle, temel analitik çerçeve olarak yapılandırmacı temelendirillmiş kuramı metodolojisi kullanılmıştır. Kathy Charmaz tarafından geliştirilen bu yaklaşım, araştırmacının verilerden anlam üretme konusunda aktif rolüne odaklanması açısından benzersizdir; bu yaklaşım yalnızca önceden var olan gerçekleri keşfetmekten ziyade (Charmaz, 2014). Yapılandırmacı temelendirillmiş kuramı temelde yorumlayıcıdır, verilerin ve analizin araştırmacı ile katılımcılar arasındaki etkileşim yoluyla oluşturulduğunu öne sürer. Bu yaklaşım, bulguların, araştırma sürecinin bir ürünü olarak araştırmacı ve katılımcıların etkileşimleri ve bakış açıları tarafından etkilendiği şekilde ortaklaşa yaratıldığını kabul eder.

Temelendirillmiş kuram metodolojisi, tekrarlı veri toplama ve analizi, kodlama süreci, teorik örnekleme, not yazma ve öznel yansıma gibi birkaç temel ilkeyi kullanır. Tekrarlı süreç, verilerin eş zamanlı olarak toplanmasını ve analiz edilmesini kapsar, bu da kodların ve kategorilerin sürekli olarak rafine edilmesini sağlayarak verilerin derinlemesine anlaşılmasını garanti eder. Kodlama süreci, verilerin ayrıntılı bir şekilde bölümlenerek ve ortaklıklar ve farklılıklar için karşılaştırıldığı başlangıç kodlaması ile başlar. Bu, en tekrarlayan ve önemli başlangıç kodlarının bol miktarda veri

üzerinden elenerek uygulandığı odaklı kodlamaya ilerler ve son olarak, kodları bağlayıp ana kategorileri belirleyen eksenel kodlamayla son bulur.

Teorik örnekleme, bu metodolojinin önemli bir yönüdür ve geleneksel örnekleme yöntemlerinin aksine, gelişmekte olan analizle yönlendirilir. Bu, ortaya çıkan teoriyi tamamlayan verilerin aranmasını içerir ve incelenen fenomenin kapsamlı bir anlayışını sağlar. Not yazma, araştırma süreci boyunca araştırmacının düşüncelerini, yorumlarını ve içgörülerini belgelemeyi içeren sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu notlar, kategorilerin geliştirilmesi ve rafine edilmesi ve teorik bir çerçeve oluşturulması için hayati öneme sahiptir. Son olarak, öznel yansıma, bu yaklaşımın merkezindedir ve araştırma süreciyle olan etkileşimlerini, kendi önyargılarını, bakış açılarını ve bu etkileşimlerin teori oluşturulmasını nasıl etkilediğini anlamayı içerir.

Bu tezde, Somalilan'daki Gabooye topluluğunun marjinalizasyonu yapılandırmacı temellendirilmiş kuramı merceğiyle incelenmiştir. Tarihsel, sosyokültürel ve sistemik faktörlerin karmaşık etkileşimi derinlemesine incelenmiştir. Titiz kodlama, sürekli karşılaştırma ve teorik örneklem kullanılarak, sadece Gabooye marjinalizasyonunun köklerini ve miraslarını aydınlatmakla kalmayan, aynı zamanda sosyal hareketlilik olanaklarını da derinlemesine inceleyen bir teori oluşturulmuştur. Bu metodoloji, Gabooye topluluğunun zengin ve nüanslı deneyimlerini entegre etmeyi sağlar, bulguların onların yaşadığı gerçekliklerle derinden bağlantılı olduğundan emin olurken aynı zamanda araştırmacının bu bulguların yorumlanması ve sunulmasında oynadığı rolü de tanır.

2.1.1. Çalışma Örneği

2.1.1. Örnekleme Tekniği

Geleneksel nitel araştırmada, katılımcıların seçimi genellikle temsil ediciliklerine veya rastgele seçilmelerine dayanmaz; araştırma konusuna olan ilgileri temel alınır (Creswell & Poth, 2015). Temellendirilmiş kuram kullanılarak yapılan araştırmalarda, katılımcılar genellikle teori geliştirmeye yardımcı olacak veya anlayışı artıracak bilgiler sağlamak üzere muhatap alınır. Temellendirilmiş kuram, amaçsal örnekleme yöntemini kullanır; bu yöntemde katılımcıların sayısı veya veri kaynakları çalışmanın başında önceden belirlenmez (Corbin & Strauss, 1990;

Glaser & Strauss, 1967). Araştırma alanında bilgili bireylerin tespit edilerek çalışmaya başlanması gerektiğini önerir (Glaser & Strauss, 1967).

Kathy Charmaz tarafından belirtilen yapılandırmacı temellendirilmiş kuram yaklaşımını kullanarak, bu çalışma Somalilan'daki Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşmeyi keşfetmeyi amaçlamıştır. Bu seçim, araştırmacılar ve katılımcılar arasındaki bilgi inşasının karşılıklı yapısını önceliklendirir ve çalışmayı tanımlayan deneyimler ve yorumlar arasındaki karmaşık etkileşimi kabul eder. İncelenen fenomenlerin kapsamlı bir anlayışını sağlamak için, örnekleme tekniği bu prensiplerle uyumlu olacak şekilde dikkatlice tasarlanmıştır.

Bu çalışmada, dahil etme kriterinin başlangıcı, özellikle Somalilan'da Gabooye topluluğunun marjinalleşmesiyle ilgili birinci elden deneyime veya uzmanlığa sahip olan bireylerin tespit edilmesiyle örnekleme sürecine başlamak olmuştur. Bu yaklaşım, bilgili bireylerle başlamayı öneren Glaser ve Strauss'in (1967) tavsiyesiyle tutarlıdır. Amaç, incelenen fenomenleri derinlemesine ve içgörülü bir şekilde aydınlatan kapsamlı anlatılar sunabilecek katılımcıları bulmaktır.

2.1.2. Teorik Örnekleme

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, temellendirilmiş kuramda temel bir teknik olan teorik örneklem benimsenmiştir. Kathy Charmaz tarafından açıklanan yapılandırmacı kurama temel olan bu yaklaşım, veri analizinin ilk aşamaları boyunca katılımcıların tekrar tekrar muhatap alınmasını gerektirir. Bu yinelemeli süreç, prosedürün merkezinde yer alır ve oluşmakta olan teorinin rafine edilmesini, genişletilmesini ve yoğunlaştırılmasını amaçlar (Charmaz, 2006).

Glaser ve Strauss (1967), katılımcıları seçerken teorik örnekleme ilkelerinin kullanılmasının önemini vurguladılar. Bu yaklaşım, araştırmacıların başlangıç kodlama aşamasında analitik olarak önemli ayrımlar yapmalarına olanak tanıyan bireyleri, olayları veya ortamları seçmeyi içerir ve incelenen fenomenin tanımını zenginleştirerek teorinin geliştirilmesini kolaylaştırır. Teorik örnekleme, araştırmacılara çeşitli veri kaynaklarından esnek ve çeşitli bir şekilde seçim yapma olanağı sağlar, Strauss ve Corbin (1990) tarafından belirtildiği gibi. Ancak, teorik örnekleme yalnızca daha fazla veri toplamak için kullanılmamalı, mevcut verilerin belirli yönlerini açıklığa kavuşturmak için kullanılmalıdır. Glaser (1998), temelendirilmis kuramının doğası gereği tümevarımsal olduğunu belirtirken, teorik örnekleme süreci sırasında araştırmacının tümdengelimli düşünmesinin gerekli olduğunu da belirtti.

Bu çalışmada, teorik örnekleme, veri analizinden türetilen kavramlara dayandırılmıştır (Charmaz, 2006). Bu bağlamda, bu kavramlarla ilgili sorular, sonraki veri toplama aşaması için bir rehber olarak işlev görmüştür (Corbin ve Strauss, 1990). Teorik örnekleme, araştırmacılara kritik kavramları ve bu kavramların özelliklerini ve boyutlarını keşfetme gücü verir (Corbin ve Strauss, 1990). Sonuç olarak, teorik örnekleme teorik olarak bireyler yerine kavramların örneklendiği bir süreci içerir (Corbin ve Strauss, 1998). Bu düşünceyle, araştırmacılar, kavramları aydınlatacak ve ortaya çıkan kavramlar hakkındaki soruları ele alacak veriler sağlayacak ortamları, insanları ve senaryoları aramalıdır. İlk adım, sorular önermek ve bu sorulara cevap verecek en uygun veri kaynağını aramaktır.

Somalilan'daki Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşme, deneyimlerinin karmaşık katmanlarını ortaya çıkarmak için teorik örneklem kullanılmasını gerektirir. Analizin erken aşamalarında bu yöntemi kullanarak, sosyal damgalanma, mitler gibi belirli yönler önemli olarak tanımlanmıştır. Sonuç olarak, bu tür damgalanmalara doğrudan maruz kalmış bireyler, belirlenen temaların daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamak üzere çalışmaya dahil edilmiştir. Bu yaklaşım, Charmaz, (2014)tarafından önerildiği gibi, teorik yapıyı anlamlı bir şekilde geliştirmek için hayati öneme sahiptir.

Bu strateji, yalnızca demografik olmaktan öte, Gabooye topluluğunun karşılaştığı karmaşık deneyimlerin tespiti için esastır. Bu teknik, marjinalleşmenin çeşitli yollarla nasıl ortaya çıktığını, direnildiğini ve farklı anlatılar aracılığıyla nasıl ifade edildiğini kapsamlı bir şekilde anlamayı sağlar. Katılımcıları yinelemeli bir şekilde ve masaya çeşitli perspektifler getiren kişileri seçerek, incelenen fenomenin çok boyutlu bir anlayış elde edilebilir. Bu süreç, teorik örneklemede öznel yansımanın önemini vurgulayan Charmaz'ın çalışmaları tarafından desteklenmiştir. Araştırmacılar, kendi önyargılarının katılımcıların seçimi ve verilerin yorumlanması üzerindeki etkisini dikkate almalıdır. Bu öznel yansıma, araştırma yolculuğu boyunca bir süreçtir ve çalışma katılımcılarıyla etik ve anlamlı bir etkileşimi teşvik eder (Charmaz, 2006).

Charmaz (2014)'a göre, teorik örnekleme, metodolojide sadece bir adım olmanın ötesine geçen, yapılandırmacı temellendirilmiş kuramının temel bir yönüdür. Bunun yerine, nitel sorgulamanın merkezi ilkeleriyle kapsamlı bir şekilde incelenmesini oluşturur. Bu yaklaşım, teorilerin incelenen konuların karmaşık gerçekliklerine sağlam bir derinleşmesini sağlar ve bu gerçekliklere özgü çeşitli ve derin insan deneyimlerine saygı gösterir.

2.1.2. Çalışma Grubu

Tablo 1: Çalışma katılımcıları

Veri Toplama Kaynağı	Örneklem Popülasyonu	Katılımcı Sayısı
Birincil veri toplama	Politikacılar ve kamu görevlileri	7
	Geleneksel Liderler	8
	Gençlik	5
	Daami Mahallesi sakini	20
Arşıv kaydı	Universal TV belgesel katılımcıları	25
Total participants		**65**

Bu çalışma, Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşmeyi kapsamlı bir şekilde anlamak için toplum içinden ve dışından çeşitli paydaşlardan oluşan geniş bir birey grubunu inceledi. Tablo 1, katılımcıların veri toplama yöntemlerine ve demografik özelliklerine göre detaylı bir şekilde sınıflandırıldığı çalışma katılımcılarının ayrıntılı bir dökümünü sağlar. Toplamda, 16 bireysel görüşme ve 4 grup tartışmasına katılan 24 kişi olmak üzere, 40 katılımcı birincil veri toplama sürecine dahil edilmiştir. Katılımcılar dört ayrı gruptan seçilmiştir: politik ve kamu hizmeti temsilcileri, geleneksel liderler, gençler ve Daami mahallesi sakinleri.

Politikacıların ve kamu görevlilerinin dahil edilmesi, Gabooye topluluğunu etkileyen hükümet politikaları ve perspektiflerini araştırma fırsatı sunar. Kurumsal marjinalleşmenin boyutlarını ve varsa, kapsayıcılık ve eşitlik yönündeki çabaları anlamada onların içgörüleri hayati önem taşır. Geleneksel liderler, Somalilan'ın toplumsal yapısında önemli bir rol oynar. Görüşleri ve eylemleri, toplumsal normlar, uygulamalar ve toplumun entegrasyonu veya ayrışması üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu perspektifleri incelemek, Gabooye'nin marjinalleşmesine katkıda bulunan kültürel ve geleneksel faktörlere derinlemesine bir anlayış sağlar. Gençlerin dahil edilmesi, marjinalleşmenin kuşaklar üzerindeki etkisini ve Gabooye topluluğuna yönelik algı ve tutumların olası değişimlerini ortaya koyar. Genç katılımcılar, toplumsal değişim ve Somalilan'daki sosyal kapsayıcılığın geleceği üzerine yeni perspektifler sunabilir. Gabooye topluluğunun çoğunlukla yaşadığı Daami mahallesi, marjinalleşmenin yaşanmış deneyimlerini incelemek için kritik bir yer teşkil eder. Sakinlerle etkileşim, marjinalleşmenin kök nedenleri, mirasları, zorluklar, ayrımcılık ve Gabooye topluluğu içindeki direnç hakkında birinci elden bilgiler sağlar.

Bu çalışma, Universal TV tarafından üretilen ve Somalilan'deki yaşam ve marjinalleşme hakkında çeşitli yönleri tartışan 25 katılımcının yer aldığı bir belgeselden arşiv verileri içermektedir. Bu arşiv veri kaynağı, mülakatlar ve Odak Grubu Tartışmaları yoluyla toplanan birincil verilere ek bağlam ve perspektifler sağlar. Birincil veri toplama ve arşiv kaydı analizini

entegre ederek, çalışma toplamda 65 katılımcı ile etkileşimde bulunur. Bu çeşitli katılımcı havuzu, Somalilan'da Gabooye marjinalleşmesinin karmaşık gerçekliğini yakalayan yerleşik bir teori geliştirmek için hayati öneme sahiptir.

Çalışma katılımcılarını seçme süreci, marjinalleşme fenomeni üzerine kapsamlı ve geniş kapsamlı bir perspektif elde etmeyi amaçlayan metodolojinin hedefi tarafından bilgilendirilir. Her katılımcı grubu, incelenen konunun çok yönlü bir anlayışına katkıda bulunan farklı içgörüler sunar. Metodoloji ve katılımcı seçimi, Charmaz (2006) ve Glaser & Strauss (1967) gibi temelendirilmis kuramı alanında etkili çalışmalar tarafından yönlendirilir. Bu yaklaşım, çalışmanın sonuçlarının sağlam, dengeli ve Somalilan'daki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesiyle ilgili çeşitli deneyimler ve görüşler yansıtan şekilde olduğunu garanti eder.

2.1.3. Veri Kaynakları ve Araçları

Veri toplama, sosyal bilim araştırmalarının temel bir yönüdür. Bu çalışmada, hem birincil hem de ikincil kaynaklar veri toplama amacıyla hedeflenmiştir. Araştırma amaçları ve sorularını ele almak için tüm ilgili veriler toplanmıştır. Birincil veriler, Gabooye topluluğunun çeşitli üyelerinden toplanmıştır; bunlar arasında politikacılar, kamu görevlileri, geleneksel liderler, gençler ve Hargeisa'daki Gabooye mahallesi sakinleri olan Daami bulunmaktadır. Ek olarak, arşiv kayıtları ikincil veri toplama kaynağı olarak hizmet etmiştir. Çeşitli perspektifleri, örneğin politikayı, evliliği, ekonomik ve sosyal ayrımcılığı odaklayan 25 bölümlük eski bir Universal TV belgeseli de bu çalışma için kullanılmıştır. Belgeselin çevrimiçi olarak mevcut olmadığını ve yalnızca arşiv kayıtları aracılığıyla erişilebilir olduğunu belirtmek önemlidir. Sonuç olarak, bu çalışma, belgeselin akademik olarak ilk kullanımını temsil eder. Bu belgeselin kullanımı, Charmaz (2006) tarafından savunulan ve ortaya çıkan teoriyi bilgilendirmek için kapsamlı nitel veri toplamayı teşvik eden temellendirilmiş kuram yaklaşımı ile uyumludur.

Belgeseldeki yansıtıcı perspektifin dahil edilmesi, çalışmaya tarihsel bir boyut ekler ve güncel, eşzamanlı verilerin ötesinde bir analiz yapılmasına olanak tanır. Bu zaman derinliği, Glaser & Strauss (1967) tarafından önerilen sürekli karşılaştırma ve yinelemeli analiz ilkeleri ile uyumludur. Çalışmada arşiv materyalinin kullanımı, Corbin & Strauss (2008) tarafından belirtilen metodolojik titizliğe bağlı kalır ve tüm ilgili veri kaynaklarının kapsamlı bir şekilde incelenmesini sağlar. Bu belgeselin dahil edilmesiyle araştırma, metodolojik sağlamlık kazanır ve Gabooye topluluğunun uzun süredir karşılaştığı sorunların daha zengin ve daha nüanslı bir anlayışından faydalanır.

Bu çalışma için ikincil veri toplama, kütüphaneleri ziyaret etme, çevrimiçi tez havuzları, dergiler, makaleler, konferans bildirileri, gazeteler, raporlar, anayasa ve televizyon tartışmaları gibi kaynaklardan azınlıklar, marjinalleşme, ayrımcılık ve stratifikasyon üzerine ilgili literatür hedeflendi.

Çalışmanın metodolojik çerçevesinde, Somalilan'deki Gabooye marjinalleşmesinin karmaşık sorununu araştırmak için üç yönlü bir yaklaşım uygulandı. Her metodolojik aracın seçimi, araştırma bağlamı ve amaçlarıyla uyumlu olacak şekilde kasıtlı olarak tasarlandı ve böylece konunun derinlemesine anlaşılmasını kolaylaştıracak detaylı ve rafine veri elde edilmesi sağlandı.

Bireysel mülakatlara başlarken, katılımcıların profillerini elde etmek için kasıtlı olarak hazırlanmış yapılandırılmış sorular kullanıldı. Amacı, Somalilan'ın sosyo-ekonomik manzarasına verileri yerleştirmek için hayati olan demografik ve arka plan bilgilerini elde etmekti (Ritchie, 1996). Bu profil oluşturma, araştırmacının katılımcıların görüşlerini anlamasını ve arka planlarının marjinalleşme üzerindeki perspektiflerini nasıl etkileyebileceğini kavramasını sağlayan bir temel oluşturur. Bu profiller kurulduktan sonra, mülakatlar yapılandırılmamış bir formata geçti ve katılımcılara görüşlerini kapsamlı ve kişisel bir şekilde ifade etme özgürlüğü sağlandı. Bu açık uçlu yaklaşım, temellendirilmis kuramının temel bir unsuru olup, katılımcıların vurgulamak istedikleri yönleri belirtmelerine izin verir ve araştırmacının başlangıçta fark edemediği temaların ortaya çıkmasını sağlayabilir (Charmaz, 2006). Etik komite tarafından onaylanan AYBU formu kullanılarak, röportajcının takip sorularıyla duyarlılığı, daha sağlam ve detaylı bir analize katkıda bulunacak bol miktarda ek veri keşfedilmesine yol açtı. Titiz not alma ve kayıt tutma pratiği, verilerin bütünlüğünün korunmasını sağladı ve katılımcıların seslerinin çalışmada doğru bir şekilde temsil edilmesine olanak tanıdı.

Diğer yandan, odak grup tartışmalarının kullanımı, Gabooye marjinalleşmesi sorunu etrafındaki kolektif bilinci yönlendirmek için metodik bir yaklaşım olarak kanıtlandı. Kuruluşların uygulamalarına uygun olarak, bu tartışmalar katılımcıların konu üzerinde özgürce etkileşime girebilecekleri bir ortam oluşturacak şekilde yürütüldü ve katılımcıların ortak deneyimlerine ve geçmişlerine dayanarak fikir alışverişinde bulunmalarını sağladı (Morgan, 1997). Bu yaklaşım, topluluk normları ve marjinalleşmenin paylaşılan deneyimleri hakkında daha derin bir anlayış sağlayan kolektif içgörülerin ve fikirlerin çapraz döllenmesine olanak tanıdı. Tartışmalar, AYBU etik komitesi tarafından gözden geçirilen ve onaylanan yapılandırılmış bir rehber tarafından

yönetildi ve katılımcıların onayları resmi olarak belgelendi. Tartışmaların doğal akışı sık sık yeni perspektifler ortaya çıkardı, bu da kolaylaştırıcının düşündürücü takip soruları sormasını teşvik ederek toplanan veri kalitesini artırdı.

Belgesel analizinin veri toplama sürecinin bir parçası olarak dahil edilmesi, çalışmayı sosyo-tarihsel bir bağlam ekleyerek zenginleştirdi. Özellikle, Universal TV belgeseli, mülakatlar ve odak grup tartışmalarından toplanan güncel verileri tamamlayan değerli uzun vadeli veriler sağladı. Belgesel analizi yaklaşımı, genellikle diğer yöntemlerle elde edilemeyen zaman içindeki sosyo-kültürel dinamikleri ortaya çıkarma yeteneği ile tanınır (Bowen, 2009). Kaynak materyalin doğruluğunu korurken analize uygun hale getirmek için çalışma titiz bir transkripsiyon ve dikkatli çeviri yürüttü.

Özünde, çalışmanın metodolojik sağlamlığı, yapılandırılmış profiller, yapılandırılmamış tartışmalar ve belgesel analizi tarafından sağlanan bağlamsal derinlik içeren kapsamlı yaklaşımına dayanmaktadır. Bu yaklaşım, verilerin araştırma sürecini yönlendirmesini gerektiren temellendirilmiş kuramın temel ilkesiyle uyumlu olup, katılımcıların deneyimleri ve Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin tarihsel bağlamına gerçekten kök salmış bir teori sonucunu doğurur.

2.1.4. Veri Toplama

Bu çalışmada kullanılan metodoloji, özellikle ardışık ve yanıt veren veri toplama yaklaşımına vurgu yapılmasıyla, temellendirilmiş kuramı ilkeleriyle uyumlu, titiz ve yinelemeli bir süreç tarafından yönlendirilir. Charmaz (2006), Corbin & Strauss (1990), tarafından savunulan bu yaklaşım, verilerin aşamalar halinde toplanmasını ve her aşamanın bir öncekinin analiziyle bilgilendirilmesini içerir ve yerleşik bir teori geliştirmenin temelini oluşturur (Charmaz, 2006; Corbin & Strauss, 1990). Veri toplama süreci Temmuz 2022'den Aralık 2023'e kadar 18 ay boyunca devam etti.

2022 Ağustos'unda, Universal TV'deki arşivlerin incelenmesiyle veri toplama süreci başlatıldı. Bu inceleme, on yıl önce yayınlanmış ve artık kamu erişimine kapalı olan yayınların bir koleksiyonunu ortaya çıkardı. Bu grup, her biri yaklaşık 25 dakika süren 25 bölümden oluşuyor ve topluca, Somalilan'daki Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşmenin çok yönlü bir tasvirini sağlıyordu. Arşiv görüntüleri son derece önemliydi, çünkü çeşitli sosyal, ekonomik, siyasi ve toplumsal marjinalleşme yönlerine ışık tutan tarihsel bir başlangıç noktası sağladı. Bu arşivlerin kullanımı, temellendirilmiş kuramı metodolojisinin bir özelliği olan teorik örnekleme

ilkesiyle uyumludur. Bu ilk veri seti, çalışmanın ampirik temelini güçlendirmesinin yanı sıra, açık kodlama yoluyla daha fazla araştırma gerektiren alanları belirleyerek sonraki veri toplama çabalarına da rehberlik etti (Glaser & Strauss, 1967).

İlk veri analizinden elde edilen bulguların etkisiyle, çalışmanın ikinci aşaması Mayıs 2023'te başladı ve son aşama Eylül 2023'te artan bir odaklanma ile başlatıldı. Teorik örnekleme süreci, gelişmekte olan teoriye önemli ölçüde katkıda bulunan her yeni veri parçasını sağlamak amacıyla röportaj katılımcılarını seçmekten sorumluydu. Araştırma, çalışmanın etik standartlarını koruyan AYBU etik komitesi tarafından onaylanan etik kurallara uygun olarak yürütüldü.

Somali'de gerçekleştirilen mülakatlar ve odak grup tartışmaları katılımcıların daha açık ve kapsamlı yanıtlar vermelerini teşvik etmek amacıyla aşinalık ve açıklık ortamı oluşturmak için bilinçli olarak seçilmiştir. Katılımcıların gizliliğini garanti altına almak için takma adlar kullanılması, çalışmanın etik araştırma ilkelerine olan bağlılığını yansıtmaktadır. Her mülakat, katılımcıların hikayelerinin tamamını yakalayabilmek için 40 ila 60 dakika arasında sürmüş ve titizlikle kaydedilmiştir. Kayıt olmayı tercih etmeyenler için, görüşlerinin tamamen belgelendiğinden emin olmak için güvenilir bir not alma yöntemi uygulanmıştır. Bu hususlar, çalışmanın katılımcı odaklı stratejisini vurgulamakta ve onların rahatını ve rızasını ön planda tutmaktadır.

Katılımcıların anadillerini kullanarak, ana dili Somali olan araştırmacı, dil engellerini en aza indirgeyebilmiş ve iletişimin açık olmasını sağlamıştır. Bu yaklaşım, katılımcıların çalışma materyalleriyle özgün bir şekilde etkileşimde bulunmalarına ve katılımları hakkında bilinçli kararlar vermelerine olanak tanıyan kritik bir öneme sahiptir. Hem Somali hem de İngilizce dokümanlar sağlayan çift onay formu süreci, çalışmanın katılımcıların tam olarak bilgilendirilmesini sağlama konusundaki titiz etik standartlarını ve resmi belgeleme gereksinimlerini karşılama taahhüdünü göstermektedir.

İngilizce ve Somali dilleri arasındaki çevirilerin doğruluğunu teyit etmek için kullanılan geri çeviri tekniği, verilerin bütünlüğünü ve karmaşık nüanslarını korumada kritik bir rol oynamıştır. Dilbilimsel eşdeğerlikle ilgili engelleri tanıyarak, bu yöntem potansiyel anlam kayıplarını en aza indirgemeyi ve katılımcıların girdilerinin orijinal anlamını mümkün olduğunca doğru bir şekilde korumayı hedeflemiştir. Bu çalışma için veri toplama süreci, kültürel hassasiyetle dikkatli bir şekilde tasarlanmış ve uygulanmış olup, temelendirilmis kuramı araştırmaları için gereken titiz metodolojik ve etik standartları korumuştur. Bu yaklaşım, Somalilan'deki Gabooye

topluluğunun deneyimlerini ve görüşlerini doğru bir şekilde yansıtan bir temellendirilmiş kuramı geliştirmek için kullanılacak detaylı, nüanslı bilgilerin toplanmasını sağlamıştır.

2.1.5. Veri Analizi

Çalışmanın veri analizi, Charmaz tarafından belirtilen Yapılandırmacı Temellendirilmiş kuramı ilkelerini kullanmaktadır. Bu metodoloji yinelemeli bir doğaya sahiptir, böylece elde edilen teori verilere sağlam bir şekilde dayanır ve Gabooye topluluğunun yaşamış olduğu deneyimlerin karmaşık nüanslarını yansıtır.

Veri analizi, ses kayıtlarının dijital depolanmasıyla başladı; her birine anonimlik garanti etmek için farklı bir katılımcı kimliği atandı. Her kayıt titizlikle kelime belgelerine dönüştürüldü ve transkripsiyonun doğruluğunu sağlamak için birden fazla ses kontrolü yapıldı. Somali röportajları daha sonra, orijinal konuşmanın anlamını ve inceliklerini koruyacak şekilde İngilizce'ye çevrildi. Ses kaydına izin vermeyen katılımcıların röportajları gerçek zamanlı olarak transkribe edildi ve verilerin ve yorumların doğruluğunu doğrulamak için kontroller uygulandı. Bu prosedür, temelendirilmis kuramı araştırmalarında vazgeçilmezdir, katılımcının sesinin doğru bir şekilde yakalanmasını ve betimlenmesini sağlar (Charmaz, 2006).

Transkriptler ve veriler, gizliliği korumak için güvenli bir konumda saklanan şifre korumalı bir dizüstü bilgisayarda saklandı. Veriler daha sonra Delve Qualitative Tool'a aktarıldı, bu araç modern bir NVivo alternatifi olarak seçildi, kullanıcı dostu tasarımı, kullanım kolaylığı ve temelendirilmis kuramı metodolojisine uygun şekilde nitel verileri düzenleme, yönetme ve kodlama yetenekleri nedeniyle tercih edildi. Analiz süreci, Charmaz'ın yapılandırmacı temelendirilmis kuramı ilkelerine göre yönlendirildi. İlk kodlama ile başladı, bu süreçte ham veriler satır satır kodlanarak ayrı parçalara bölündü, her biri anlam ve eylem açısından titizlikle incelendi. Bu yaklaşım, verilerden doğrudan "mesleki ayrımcılık" veya "eğitim engelleri" gibi başlangıç kodlarının tanımlanmasını sağladı (Charmaz, 2014).

Daha sonra, odaklı kodlama süreci izlendi. En önemli ve en yaygın başlangıç kodları, daha kapsamlı ve kapsayıcı kategorilere sentezlendi. Bu, Charmaz'ın (2014) önerilerine uygun olarak veri ve kodların karşılaştırılmasını içeren yinelemeli bir metodolojiyi gerektirdi ve "marjinalleşmedeki sistemik faktörler" gibi daha geniş temaların belirlenmesini sağladı.

Sonra, temellendirilmiş kuramı geliştirilmesinde kritik bir adım olan eksenel kodlama aşaması geldi. Bu aşama, kurulan kategorileri bağlayarak veri içindeki örüntüleri ve ilişkileri ortaya

çıkarmayı içerir. Bu süreç, araştırmanın merkezinde yer alan "sistemik marjinalleşme" gibi temel fenomenleri belirlemeye yardımcı oldu; diğer kategoriler bu fenomen etrafında ilişkilendirildi. Bu adım, araştırma konusunun kapsamlı bir anlayışının geliştirilmesinde esastır.

Son aşamada, bu kategoriler kapsamlı bir anlatıya sorunsuz bir şekilde entegre edildi ve kök nedenler, tarihsel marjinalleşme ve sosyal hareketlilik olasılıkları arasındaki karmaşık ilişki açığa çıkarıldı. Sonuçta ortaya çıkan teori, kategorilerin birbirine bağlanarak önemli bir temellendirilmiş kuramı oluşturulmasıyla kuruldu. Bu inceleme boyunca, temellendirilmiş kuramı öncülerinin, örneğin Charmaz, Corbin ve Strauss'un ilke ve yöntemleri metodolojiyi yönlendirdi. Araştırmaları, öz-farkındalığın önemi, araştırmacının verilerle bağlantısı ve kategorizasyon ile kavram geliştirme süreçlerinin tekrar eden doğası üzerinde durdu (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 1990).

Veri analiz aracının kullanımı, temellendirilmiş kuramı ilkeleriyle uyumlu olması nedeniyle seçildi. Bu araç, sürekli karşılaştırma ve verilerin yeniden değerlendirilmesine olanak tanıyan etkileşimli bir kodlama sürecini kolaylaştırır — bu, temellendirilmiş kuram metodolojisinde temel bileşenlerdir (Charmaz, 2014). Araç, araştırmacıların verilere yakın kalmalarını ve ortaya çıkan teorinin katılımcıların deneyimlerinin gerçek bir yansıması olmasını sağlayan indüktif bir yaklaşımı destekleyen yeteneklere sahiptir. Yapılandırmacı temellendirilmiş kurama odaklanma, sadece marjinalleşme fenomenini anlamayı amaçlayan değil, aynı zamanda araştırmacı ve katılımcılar arasında bilginin ortaklaşa oluşturulduğunu tanıyan bir araştırma yaklaşımına olan ihtiyaç tarafından haklı çıkarılır (Charmaz, 2006). Bu yaklaşım, Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin nüanslı, derinlemesine keşfini sağlar ve bireysel deneyimler ile daha geniş sosyal yapılar arasındaki karmaşık bağlantıları ortaya çıkarır.

2.1.6. Nitel Araştırmada Refleksivite

Refleksivite, nitel araştırmada, araştırmacının araştırma sürecine olan etkisini eleştirel bir şekilde değerlendirme eylemi olarak tanımlanabilir (Hall & Callery, 2001). Dinamik araştırma durumlarında, araştırmacılar yalnızca gözlemci olarak değil, katılımcı olarak işlev gördüklerinde, araştırmacıların kendi etkilerini çalışmalarının bağlamı içinde değerlendirmeleri esastır (Belk ve diğerleri,1988). Porter (1993), refleksivitenin, araştırmacıların kendi inançlarını, katılımcılarının inançlarını inceledikleri gibi sorgulamaları gerektiğini öne sürer. Ayrıca, şeffaflığın refleksiviteyi tamamladığını, araştırmacıların araştırma sürecini, veri

analizini ve çalışma tasarımını açık bir şekilde rapor etmeleri gerektiğini savunur; bu da sonuçlarının güvenilirliğini artırır.

Bu çalışma, Somalilan'deki Gabooye topluluğuna ilişkin olup, burada şeffaflık, teorik hassasiyet ve refleksivite iç içe geçmiştir. Refleksivitenin yalnızca önyargıların olmamasıyla sınırlı olmadığı, etik bir yaklaşım olarak tüm araştırma süreci boyunca entegre edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Teorik hassasiyet, araştırmacının eğitim, deneyim ve eğitim gibi yönlerini kapsayan arka planının yanı sıra çalışma alanının derinlemesine anlaşılmasını gerektirir (Glaser & Strauss, 1967).

Daha önceki tecrübem, kültürel geçmişim, değerlerim ve Somali vatandaşı olmam, veri analizimi etkileyebilir. Bunu azaltmak için, açıklığı sürdürmek ve katılımcılara görüşlerini ifade etme platformu sağlamak için tutarlı karşılaştırmalı analizler yapmak önemlidir (Corbin & Strauss, 1990; 1998). Refleksivitemi etkili bir şekilde yönetmek için, Charmaz'ın önerisi üzerine çalışma boyunca bir refleksivite günlüğü tuttum. Bu günlük, duygularımı ve düşüncelerimi izlememi sağladı, böylece kişisel tepkilerimin ve etkileşimlerimin araştırma sürecini nasıl etkileyebileceği üzerine kritik bir şekilde düşünmeme olanak tanıdı. Bu yansımaları sistematik bir şekilde belgeleyerek, potansiyel önyargıları tespit edebildim ve bunları bir şekilde ele alarak verilerin daha tarafsız bir yorumlanmasını sağladım (bkz. Ek 5'te refleksivite günlüğü örneği, INT-P6, erkek, 75 yaş).

Gaboye topluluğunun deneyimlerini ve bakış açılarını kapsamlı bir şekilde anlatmak, topluluğun marjinalleşmelerine ilişkin duygularını ve tutumlarını yakalayan çok yönlü bir bağlamsal ortamın tasvir edilmesini kolaylaştırdı. Nitel araştırmada bu tür titiz bir odaklanma, sonuçların güvenilirliğini artırmak ve benzer marjinalleştirilmiş bağlamlarda uygulanabilir olmasını garanti etmek için hayati öneme sahiptir.

BÖLÜM 3
TANIMLAR, KAVRAMLAR VE KURAMLAR

1.1. Marjinalleşme: Tanımlar, Biçimler ve Kavramlar

1.1.1. Marjinalleşmenin Tanımı

Marjinalleşme, akademik söylemde yaygın bir terimdir ve çeşitli bağlamlarda önemini vurgular. Evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı olmayan karmaşık ve çok yönlü bir kavramdır; bu durum, farklı bağlamlar ve bilim insanları arasında çeşitli yorumlar olasılığını gösterir (Messiou, 2012). Evrensel bir tanımın olmaması, marjinalleşmenin çok boyutlu doğasını ve farklı sosyal, politik ve ekonomik bağlamlarda çeşitli tezahürlerini vurgular. Kavrama daha derinlemesine dalmak gerekirse, marjinalleşme, sosyo-kültürel, politik ve ekonomik alanlarda kök salmış, ilerleyici sosyal dışlanma süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç genellikle sosyoekonomik statüleri, ırkları, cinsiyetleri veya engelleri nedeniyle dezavantajlı olan bireyleri veya grupları etkiler. Bu gruplar, kaynaklara erişim sağlamakta ve toplumsal yaşama tam olarak katılmakta zorluk çekerler (Andersen & Larsen, 1998; Brodwin, 2001; Sommers ve diğerler., 2019). Marjinalleşmenin teorik temellerini anlamak, Rohingya Müslümanları gibi gerçek dünya tezahürlerini incelemeye zemin hazırlar.

Gerçek dünya örnekleri, Rohingya Müslümanlarının durumu gibi, marjinalleşmenin yıkıcı sonuçlarını daha da vurgular. Bu gerçeklik, marjinalleşme tablosunu kasvetli bir şekilde boyar ve bu bireylerin ve grupların toplumda tam olarak yer alabilmek için karşılaştıkları zorlukları vurgular. Örneğin, Myanmar'daki Rohingya Müslümanları, marjinalleşmelerine neden olan zulüm, sınır dışı edilme ve sistematik dışlanma ile karşı karşıya kalmıştır. Rohingya halkına karşı ayrımcılık, ulusal, alt ulusal, hanehalkı ve bireysel düzeylerde gözlemlenmektedir (Yoni, 2022). Devlet destekli şiddet ve zulüm, onları Myanmar'dan kaçmaya zorlamış ve Bangladeş'teki kamplarda belirsiz koşullarda devletsiz yaşamaya itmiştir (Jha, 2022). Bu gerçek dünya örnekleri, marjinalleşme ile sosyal dışlanma ve eşit olmayan fırsatlar gibi diğer kavramlar arasındaki karmaşık ilişkiyi aydınlatmada ne kadar yıkıcı olursa olsun, önemli bilgiler sunar.

Marjinalleşme kavramı karmaşık olmakla birlikte, genellikle sosyal dışlanma ve eşit olmayan fırsatlar gibi kavramlarla iç içe geçmiştir. "Marjinalleşme" ve "sosyal dışlanma" hakkındaki söylemler, birden fazla kavramsallaştırmayı kapsar. Bu, sosyal dışlanmanın

bir biçimi olarak, katılım fırsatlarındaki eşitsizlikler ve engeller sonucu olarak görülebilir (Messiou, 2012; Petrou ve diğerleri., 2009). Ayrıca, sosyal adalet ve eşitlik meselelerini ön plana çıkarır (Brann-Barrett, 2011) ve toplumun tüm üyeleri için kapsayıcı uygulamaların önemini artırır ve diğerleri., 2009). (Ainscow ve diğerleri, 2006; Messiou, 2012; Petrou ve diğerleri, 2009). Marjinalleşmeden özellikle hassas gruplar etkilenebilir (Bottrell, 2007; Petrou ve diğerleri., 2009). Marjinalleşme ile sosyal dışlanma arasındaki bağlantıyı kurduğumuza göre, bu ikisini birbirinden ayıran fakat birbirine bağlayan karmaşıklıklara daha derinlemesine dalabiliriz.

Marjinalleşmenin inceliklerini daha iyi anlamak için, sosyal dışlanma kavramını ve bunun sonuçlarını incelemek faydalı olacaktır. (Razer ve diğerleri., 2013) sosyal dışlanmayı, bireylerin veya grupların toplumun temel etkinliklerine veya faydalarına etkin bir şekilde katılamama durumu olarak tanımlar. Böylece, sosyal olarak dışlanmış olmak, o toplumdan marjinalleşmek demektir. Ancak marjinalleşme, sadece bir durumdan öte; dışlanma, aidiyet hissinin olmaması ve değerli bir topluluk üyesi olmadığı hissini veya diğerlerinin sahip olduğu aynı hizmetlere ve fırsatlara erişim eksikliğini kapsar. Bu karmaşıklık, marjinalleşmenin hem bireyler hem de toplumdaki gruplar üzerindeki derin etkisini ortaya çıkarır. Bu temel anlayışla, marjinalleşme söyleminin diğer sosyolojik kavramlarla nasıl kesiştiğini incelemek uygun olur.

Bu terimler bazen marjinalleşme ile eşanlamlı olarak kullanılsa da, söylem dışlanmanın dahil etmenin zıddı olduğunu veya tam tersini düşünmek kadar basit değildir. Bu konuyu daha da sorgulayarak, Hansen (2012) ve Armstrong, Armstrong, ve Spandagou (2011) dahil etme ve dışlamanın birbirleriyle ilintili ve birbirine bağımlı iki süreç olduğunu, her birinin kendi özgün incelikleri ve sonuçları olduğunu savunurlar. Onların argümanları, dahil etme/dışlama ikiliğinin basitçe karşıtlığını sorgular ve marjinalleşmenin daha nüanslı bir anlayışını teşvik eder. Bunu göstermek için, Güney Afrika'daki apartheid dönemini düşünün, burada ırksal ayrımcılık yasal olarak uygulanmıştır. Politika sadece siyah nüfusu dışlamakla kalmamış, aynı zamanda beyaz azınlık için bir dahil etme görüntüsü de yaratmıştır, bu da dahil etme ve dışlamanın karmaşık bir oyununu oluşturmuştur. Marjinalleşme kavramını tam olarak anlamak için, karmaşıklığını, farklı gruplar üzerindeki çeşitli deneyimlerini ve etkilerini ve yaygın doğasını tanımak gereklidir. Marjinalleşmenin çok boyutlu doğasını, nedenlerini ve etkilerini ve dahil etme ve dışlama kavramları ile kesişimlerini anlamak, daha nüanslı bir bakış açısı geliştirmede

hayati öneme sahiptir. Marjinalleşmenin boyutlarını daha fazla inceledikçe, coğrafi ve toplumsal katılım arasındaki karmaşık ilişki gün ışığına çıkar.

Marjinalleşmenin nedenleri çok yönlüdür ve etnisite, sosyo-ekonomik durum ve kişisel özellikler gibi özelliklerle sürüklenebilir. Ayrıca, marjinalleşmenin nedenleri çeşitli ve çok yönlüdür, genellikle etnisite, engellilik, sosyo-ekonomik durum veya diğer kişisel özellikler gibi farklı özelliklere atfedilir (Gurung & Kollmair, 2007). Bu, toplumun çeperlerine bireyleri ve grupları iten, toplumsal yaşamda tam katılım için gerekli kaynaklardan ve fırsatlardan mahrum bırakan derinden kökleşmiş bir toplumsal meseledir. Azınlıklar, ırksal ve etnik gruplar gibi, ayrımcılık ve önyargı nedeniyle sosyal hareketlilikte önemli engellerle karşı karşıya kalabilir. Örneğin, bir renkli kişi iş piyasasında ayrımcılıkla karşılaşabilir; ırkı veya etnik kökeni nedeniyle bir işe veya terfiye geçiştirilebilir (Pager et al., 2009; Van Wormer & Link, 2016; Williams ve diğerler., 2017).

Bu, yukarı doğru hareketlilik fırsatlarını sınırlayabilir ve onları daha düşük ücretli, daha az fayda sağlayan işlerde tutabilir. Ek olarak, azınlıklar kaliteli eğitime veya sağlık hizmetlerine erişim eksikliği gibi diğer sistemik engellerle karşılaşabilir ki bu da sosyal hareketliliklerini daha da engelleyebilir. Kişisel düzeyde, azınlıklar, özsaygılarını ve güvenlerini etkileyebilecek stereotipler ve önyargılarla mücadele edebilir (Assari, 2018). Örneğin, çoğunlukla beyazların çalıştığı bir iş yerinde bir renkli kişi, ait olmadığını veya katkılarının değerli olmadığını hissedebilir. Bu, sahtekarlık sendromuna veya ilerlemelerini daha da sınırlayabilecek diğer ruh sağlığı sorunlarına yol açabilir.

Ancak marjinalleşme, sadece toplumsal yapılarla ilgili değildir; aynı zamanda önemli ölçüde mekansal boyutlar ve coğrafi kısıtlamalar etrafında döner. Sonuç olarak, farklı gruplar marjinalleşmeyi farklı şekillerde deneyimleyebilir ve etkileri de değişebilir. Bazıları, toplumsal yapıların onlara karşı çalıştığı sistematik marjinalleşme biçimleriyle karşı karşıya kalabilir. Buna karşın, diğerleri bireysel önyargı ve ayrımcılığın önemli bir rol oynadığı daha kişisel marjinalleşme biçimlerini deneyimleyebilir. Marjinalleşmenin deneyimlerindeki ve etkilerindeki bu çeşitlilik, sorunun karmaşıklığını ve ona yönelik nüanslı yaklaşımların gerekliliğini vurgular.

Marjinalleşme, çok yönlü bir sosyolojik kavram olarak, çoğunlukla iki ana perspektif içinde ele alınmıştır: toplumsal ve mekansal. Toplumsal yön, demografi, din, kültür,

sosyal yapı (örneğin, kast, hiyerarşi, sınıf, etnisite, cinsiyet), ekonomi ve politika gibi insan boyutlarını bir bireyin veya grubun kaynaklara erişimi ile ilişkilendirir. Bu perspektif, dışlanmanın, eşitsizliğin, sosyal adaletsizliğin ve bireylerin ve grupların mekansal ayrımcılığının nedenlerine odaklanır (Brodwin, 2001; Sommers ve diğerleri., 2019). Somalilan'daki Gabooye topluluğunu düşünün. Tarihsel olarak, "kirli" mesleklerle ilişkilendirilen meslek kastları nedeniyle marjinalleştirilmişlerdir (James, 1888, 70). Bu toplumsal marjinalleşme, onların birçok ekonomik fırsattan ve siyasi temsilden marjinalleştirilmelerine yol açmıştır.

Buna karşın, marjinalitenin mekansal yönü, özellikle gelişim merkezlerinden uzaklık ve bir sisteme entegrasyon derecesi gibi coğrafi boyutlara odaklanır. Bu perspektif, fiziksel konumların ve mesafelerin bireylerin veya grupların geçim kaynakları üzerindeki etkilerini ve mekanların doğasını analiz eder (Larsen, 2002; Müller-Böker et al., 2004; Sommers ve diğerler., 2019). Örneğin, birçok gelişmekte olan ülkedeki kırsal alanlar sıklıkla mekansal marjinalleşme ile karşı karşıyadır. Şehir merkezlerinden uzak olmaları, yollar, okullar veya hastaneler gibi temel altyapı eksikliklerine neden olabilir. Bu perspektifler marjinalleşmeyi kapsamlı bir şekilde sunsa da, derinliğini anlamak için geniş sosyal eşitsizlikler ve küresel dinamiklerle olan ilişkisini incelemek gereklidir.

Marjinalite, sosyal eşitsizliğin temel bir yönü olup, coğrafi, ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutları ile ilişkili olarak geniş çapta incelenmiştir ve entegrasyon sistemleri ve bağlamın önemini vurgular. Bu marjinalite, gelişim merkezlerinden uzaklık ve bir sisteme entegrasyon derecesi ile tanımlanır. Küreselleşme çağında bu kavram, gelişim merkezlerine yakınlığın ve bağlantının kaynaklara ve fırsatlara erişim üzerinde önemli bir etkisi olduğu için özellikle önemlidir (Jussila ve diğerleri., 2018, s.20).

Literatür, marjinalleşmeyi, sosyo-ekonomik ve jeopolitik ortamlarda çeşitli türlerde ve ölçeklerde zaman içinde gelişen oldukça karmaşık ve çok yönlü bir kavram olarak tartışır (Larsen, 2002). Bu bağlamda, sömürgecilik, apartheid ve etnik kökenli hiyerarşiler gibi örneklerde gösterildiği üzere, marjinalite durumunu sık sık yeniden üretir ve pekiştirir. Ayrıca, marjinalleştirilmiş olanlar, bu dayatılan kısıtlamaların üstesinden gelmek için gerekli kaynaklara sınırlı erişimlerine rağmen, sıklıkla haksız yere durumları için suçlanır. Bu konunun nüanslı bir anlayışını kazanmak için, bir bireyin marjinalleşmiş duruma nasıl geldiğine dair süreçleri aydınlatan kavramsal modelleri incelemek hayati önem taşır.

Mowat (2015), bir bireyin marjinalleşmiş duruma nasıl ulaştığını ve bu marjinalleşme yörüngesinde belirli bir grupla bağlantının potansiyel etkisini kavramsallaştırdı. İki varsayım üretti: stereotipik varsayım ve egemen toplumun ideal varsayımı. İlk varsayım, marjinalleşmenin, yoksulluk, ırk veya kast gibi belirli özellikleri paylaşan bireyler arasında paylaşılan bir deneyim olduğunu esasen belirtir. Somalilan'daki Gabooye bağlamında bu, Gabooye halkının farklı etnik kökenleri ve mesleki rolleri (tarihsel olarak, birçok Gabooye halkı demirci, ayakkabıcı gibi düşük statülü işlerde çalıştırıldı) nedeniyle toplu bir marjinalleşme deneyimi yaşadıkları anlamına gelir. Bu toplu marjinalleşmenin doğası, bireysel farklılıklara rağmen, Gabooye halkının toplumun egemen grupları tarafından olumsuz görülmesinden veya farklı muamele görmesinden kaynaklanan belirli ortak deneyimlere sahip olmalarını sağlar. Bu toplu marjinalleşme, sosyo-ekonomik statülerinden ve ilerleme fırsatlarından, özsaygılarına ve özdeğer algılarına kadar yaşamlarının birçok yönünü etkileyebilir.

İkinci varsayım, toplumun egemen idealleri ve bu ideallere uymayanların nasıl marjinalleştirildiği ile ilgilidir. Gabooye için bu idealler, Somalilan toplumunda yaygın olan belirli sosyal, ekonomik veya kültürel normlar ve değerlerle ilgili olabilir. Örneğin, birçok toplumda belirli meslekler diğerlerinden daha fazla değerlidir, belirli davranışlar veya yaşam tarzı seçimleri daha uygun kabul edilir. Somalilan'da, Gabooye halkının geleneksel meslekleri, kültürel uygulamaları veya hatta etnik kökenleri egemen toplumsal ideallerle uyumlu değilse, bu normların gerisinde kaldıkları algılanabilir. Bu uyumsuzluk, onları toplumun kenarlarına daha da itebilir, sosyal hareketlilik fırsatlarını sınırlayabilir ve marjinal statülerini pekiştirebilir. Ancak, marjinalleşmenin kapsamlı bir anlayışı, sadece bu varsayımların ötesine geçer ve bireylerin öznel deneyimlerine dalış yapar.

Marjinalleşmeyi gerçekten anlamak için, bireyin öznel deneyimlerini ve toplumun dışsal tanımasını göz önünde bulundurmak gereklidir. Marjinalleşme, çok çeşitli bireyler ve gruplar tarafından yaşandığı şekilde araştırılmış, insanların ve çocukların yaşamları üzerinde yoksulluğun ve çoklu mahrumiyetlerin çeşitli etkilerini, duygusal iyi oluşlarındaki aidiyet hissinin merkeziliğini ve ilişkilerin önemini incelemiştir (Mowat, 2015). Ancak, marjinalleşmeyi anlamak, öznel deneyimleri ve marjinalliklerin dışsal tanınmasını dikkate almayı gerektirir. Messiou'nun (2012) önerdiği gibi, bir birey kendi yaşamını her zaman marjinalleşmiş olarak algılamayabilir, bu da dışsal sınıflandırmaların meşruiyeti hakkında soruları gündeme getirir. Marjinalleşme, bazıları açık, diğerleri daha

gizli olmak üzere, resmi ve gayri resmi farklı toplumsal seviyelerde yaygın biçimlerde ortaya çıkar (Messiou, 2012b; Petrou et al., 2009).

Yıllar boyunca, Messiou'nun marjinalleşme üzerine dört kavramsallaştırması, marjinal çocukların öznel deneyimlerini anlamak için değerli bir lens sunar; bu deneyimler bireysel algılar ve kabullere bağlı olarak önemli ölçüde değişebilir (Messiou, 2006, 2012; Messiou ve değerler., 2003). İlk olarak, evrensel olarak tanınan marjinalleşme, çocuk ve onların sosyal çevresi tarafından kabul edilen tartışmasız bir marjinalleşme biçimidir. İkincisi, algılanan marjinalleşme, bir çocuk kendini marjinalleşmiş olarak gördüğünde yaşanır, hatta çevresi bunu kabul etmese bile, dışsal olarak görünmeyen kişisel yalnızlık duygularına yol açabilir. Üçüncüsü, tanınmayan marjinalleşme, bir çocuk marjinal bir durumda yaşar ancak bunu böyle algılamaz, bu durum ya direnç mekanizmaları ya da marjinalleşmiş durumları hakkında farkındalık eksikliği nedeniyle olabilir.

Son olarak, reddedilen marjinalleşme, bir çocuk marjinalleşme yaşadığında ancak bunu kabul etmeyi reddettiğinde ortaya çıkar, bu durum muhtemelen damgalanma korkusu, uyum arzusu veya içselleştirilmiş olumsuz toplumsal tutumlar nedeniyle olabilir. Bu kategoriler, başlangıç çerçevesi olarak faydalı olmakla birlikte, marjinalleşmenin karmaşıklığı ve çok boyutluluğu, olası örtüşmelerini ve marjinalleşmeyi yönlendiren sistemik toplumsal faktörlerin tanınmasını gerektirir. Karmaşıklığına rağmen, marjinalleşme genellikle üç ana alana ayrılabilir: ekonomik, sosyal ve politik.

1.1.2. Marjinalleşmenin Biçimleri

1.1.2.1. Ekonomik Marjinalleşme

Ekonomik marjinalleşme, kapitalist sistem içindeki yapısal eşitsizliklerden kaynaklanan karmaşık bir konudur ve sosyolojide geniş çapta incelenmiştir. Bu olgu, Marx'ın tartıştığı gibi, kapitalist sistem içindeki yapısal eşitsizlikler ve sömürü ile izah edilebilir (Marx, 1961). Max Weber'in sosyal stratifikasyon kavramı, bireylerin kaynaklara ve fırsatlara erişimini belirlemede sınıf ve statü gibi ekonomik faktörlerin önemini vurgular ve bu durum, alt sosyal konumlardaki bireyler için ekonomik marjinalleşmeye yol açabilir (Weber, 1922). Durkheim'in sosyal entegrasyon teorisi, bir toplum içinde sosyal uyum ve dayanışma eksikliğinden kaynaklanabilecek ekonomik marjinalleşmeye işaret eder, bu da belirli gruplar için dışlanma ve sınırlı ekonomik fırsatlarla sonuçlanabilir (Durkheim, 1933). Bu temel sosyolojik perspektifler, ekonomik marjinalleşmenin kapsamlı bir

anlayışını sağlarken, çağdaş toplumlarda bu olguyu şiddetlendiren çeşitli faktörler bulunmaktadır.

Bazı anahtar faktörler, belirli grupların ekonomik marjinalleşmesine katkıda bulunur. Ayrımcılık, marjinalleşmiş grupların karşılaştığı ekonomik dezavantajlarda önemli bir rol oynar; bu gruplar, önyargı ve yanlılık nedeniyle istihdam fırsatlarına, terfilere ve adil ücretlere erişimde engellerle karşılaşabilir. Çalışmalar, işe alma ve terfi süreçlerindeki ayrımcılık uygulamalarının, onların istihdam fırsatlarını sınırlayabileceğini ve ücret farklarına katkıda bulunabileceğini göstermiştir (Adkins-Jackson ve değerleri., 2023). Irksal ve etnik azınlıklar, kadınlar ve engelli bireyler gibi marjinalleşmiş gruplar, bu tür ayrımcılığa özellikle hassastır. Ayrımcılığın ötesinde, ekonomik fırsatları etkileyen kilit bir faktör olarak eğitim kalitesi öne çıkmaktadır.

Kaliteli eğitime erişim eksikliği, ekonomik marjinalleşmeye katkıda bulunan başka bir kritik faktördür. Sınırlı eğitim fırsatları, marjinalleşmiş bireylerin daha yüksek ücretli işler için gerekli beceri ve nitelikleri edinme yeteneklerini engelleyebilir. Eşitsiz eğitim fırsatları, yetersiz kaynaklar ve düşük kaliteli okullar, bireylerin iyi ücretli işler bulmalarını zorlaştırabilir ve daha düşük beceri ve nitelik seviyelerine yol açabilir (Popov ve diğerleri., 2021). Eğitim gibi bireysel düzeydeki engellerin yanı sıra, makroekonomik değişiklikler marjinalleşmiş grupları orantısız bir şekilde etkileyebilir.

Yapısal ekonomik değişiklikler, marjinalleşmiş grupların ekonomik dezavantajına da katkıda bulunabilir. Teknolojik ilerlemeler ve küreselleşme gibi ekonomik değişiklikler, marjinalleşmiş grupları orantısız bir şekilde etkileyebilir. Bu değişiklikler, özellikle bu grupların geleneksel olarak istihdam edildiği endüstrilerde iş kayıplarına yol açabilir ve daha yüksek işsizlik oranlarına neden olabilir (Lisa, 2020). Bu yapısal ve bireysel düzeydeki faktörler önemli olmakla birlikte, ekonomik marjinalleşmeyi şiddetlendiren sosyal dışlanmanın rolü göz ardı edilemez.

Sosyal dışlanma, marjinalleşmiş grupların karşılaştığı ekonomik dezavantajı daha da kötüleştirir. Cinsiyet, ırk, etnisite, engellilik ve sosyoekonomik statü gibi faktörler, onların kırılganlıklarına ve kaynaklara ile fırsatlara erişimlerinin sınırlı olmasına katkıda bulunabilir. Marjinalleşmiş gruplar sıklıkla sınırlı sosyal ağlara ve bağlantılara sahiptir, bu da istihdam fırsatları bulma yeteneklerini etkileyebilir. Ağ kurma ve referanslar iş aramada önemli bir rol oynar ve marjinalleşmiş geçmişe sahip bireyler bu ağlara erişimde

engellerle karşılaşabilir (McFadden, 2010). Sosyoloji içinde ekonomik marjinalleşmenin araştırılması, bu konunun hem sistemik eşitsizlikleri hem de bireysel engelleri kapsayan çok yönlü doğasını ortaya çıkarmıştır.

1.1.2.2. Sosyal Marjinalleşme

Sosyal marjinalleşmenin derinliklerini anlamak, toplum üzerindeki etkilerini kavramak açısından hayati öneme sahiptir. Sosyal marjinalleşme, klasik sosyologlar ve çağdaş bilim insanları tarafından incelenmiş karmaşık ve çok yönlü bir konudur. Bireyler ve toplum genelinde uzak etkilere sahip bir olgudur. Clarke, (1982) tarafından belirtildiği gibi, sosyal marjinalleşme ile ilişkilendirilen yabancılaşmış emek kavramı, modern sosyolojinin kökenleri içinde araştırılmıştır. Ayrıca, sosyolojinin Afrika ve Latin Amerika gibi farklı bölgelerdeki gelişimi, belirli sosyolojilerin dezavantajlı konumunu aydınlatarak sosyal marjinalleşme sorununu vurgulamıştır (Keim, 2008). Bu marjinalleşmenin mekanizmalarını daha derinlemesine incelemek, belirli grupların ana akım toplumdan nasıl izole edilip dışlandığına dair bir anlayış geliştirmek esastır.

Sosyal marjinalleşmenin başlıca tezahürlerinden biri, temel sosyal bağlantılara sınırlı erişimdir. Sosyal marjinalleşme, sıklıkla sosyal eşitsizlikten kaynaklanan ve bu eşitsizliği pekiştiren bir süreçtir. Belirli grupların ana akım toplumsal katılımdan izole edilip dışlanmalarıyla karakterize edilir ve çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Sosyal marjinalleşmenin temel yönlerinden biri, sosyal ağlara sınırlı erişimdir. Rokach (2014) gözlemlediği üzere, marjinalleşmiş gruplar sosyal etkileşim için daha az fırsata sahip olabilir, bu da izolasyonlarını şiddetlendirebilir. Sosyal bağlantı eksikliği, kaynaklara, fırsatlara ve desteğe erişim için sıklıkla hayati olan sosyal ağlara erişimi engelleyerek daha fazla dışlanmaya yol açabilir. Ayrıca, marjinalleşmiş gruplar toplumda tanınma ve kabul görme eksikliği yaşayabilir, bu da izolasyon duygularına katkıda bulunabilir (Rokach, 2014). Ancak marjinalleşmenin mekanizmaları sadece bireysel deneyimler değildir; daha geniş sistemik ve yapısal dinamiklerle iç içe geçmiştir.

Güç dinamikleri ve geniş toplumsal yapılar, marjinalleşme kalıplarını pekiştirme rolünde kilit bir konuma sahiptir. Sosyal marjinalleşme tartışmasında düşünülmesi gereken bir diğer önemli faktör, güç dinamikleri ve gruplar arası etkileşimlerin rolüdür. Bigazzi ve diğerleri., (2020), bu faktörlerin güçlendirme sürecindeki önemini vurgulamakta ve daha geniş sosyal ve yapısal bağlamda değişikliklerin gerekliliğine dikkat çekmektedirler.

Marjinalleşme yalnızca bireysel bir deneyim değildir; eşitsizliği sürdüren sistemik ve yapısal faktörler tarafından şekillendirilir. Bu bağlamda, Wolff, (2017), sosyal dışlanmanın veya "diferansiyel sosyal dahil edilmenin," dışlanmış grupları bir araya getiren mekanizmalar yarattığını ve fırsat eşitsizliği ve sosyal dayanışma başarısızlığını pekiştirdiğini savunur. Bu tür bir marjinalleşmenin etkileri, bireyler ve topluluklar üzerindeki çeşitli zararlı etkiler aracılığıyla gözlemlenebilir.

Sosyal marjinalleşmenin sonuçları geniştir ve bireylerin ve toplulukların çeşitli yönlerini etkiler. Sosyal marjinalleşmenin etkileri geniş kapsamlıdır ve bireyler ve topluluklar için zararlı sonuçlara yol açabilir. Örneğin, Välimäki ve diğerleri., (2020), istihdamda veya eğitimde olmayan genç yetişkinlerin sosyal bağlarını ve kopuşlarını inceleyerek, bu grup arasında sosyal marjinalleşme deneyimlerini aydınlatmışlardır.

Ayrıca, Gyarmathy & Neaigus, (2011),alkol enjekte etmede sosyal marjinalleşmenin potansiyel rolünü araştırarak, sosyal marjinalleşme ile riskli davranışlar arasındaki bağlantıyı vurgulamışlardır. Bu zorlukları göz önünde bulundurarak, sosyal marjinalleşmeye katkıda bulunan hem bireysel hem de sistemik faktörlerle ilgilenilmesi acil bir ihtiyaçtır. Sosyal marjinalleşme sorununun ele alınması, bütünsel ve koordineli bir çaba gerektirir.

Sosyal marjinalleşme ile başa çıkma zorluğu çok yönlüdür ve hem bireysel hem de sistemik faktörleri ele alan kapsamlı bir yaklaşım gerektirir. Bigazzi ve diğerleri (2020) tartıştığı gibi, marjinalleşme sosyal eşitsizliğe ve belirli sosyal hakların, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi, dışlanmasına yol açar. Sosyal marjinalleşme ile başa çıkmak, tüm bireylerin tam olarak katılım sağlayabildiği ve sosyal bağlantının faydalarının tadını çıkarabildiği daha kapsayıcı ve adil bir toplum yaratma çabasını gerektirir.

1.1.2.3. Politik Marjinalleşme

Politik marjinalleşme, temel sosyopolitik teorilerde köklü bir olgu olup, modern etkilere kadar birçok boyutu kapsayacak şekilde evrilmiştir. Politik marjinalleşmeyi anlamak, Karl Marx'ın sınıf temelli perspektifinden, etnik ve dini azınlıkların, cinsiyet dinamiklerinin karşılaştığı zorlukların ve teknolojik ilerlemeler ile ekonomik zorluklar dahil çağdaş manzaranın etkilerine kadar çeşitli yönlerine odaklanmayı gerektirir. Özellikle Karl Marx tarafından ortaya konulan tarihsel teoriler, politik marjinalleşmenin altında yatanları anlamada kritik içgörüler sunar.

Politik marjinalleşmeyi anlamak, Karl Marx'ın siyaset perspektifine dayanarak izlenebilir. Marx, siyaseti hem sınıf egemenliğinin bir aracı olarak hem de toplumun kendi kendini yönetme yolu olarak yorumlamıştır. Onun tezinde merkezi bir fikir, bilincin sadece hâkim ideolojiler tarafından değil, önemli ölçüde maddi koşullar tarafından şekillendirildiği düşüncesidir (Butola, 2019; Chettino, 2004; Wiser, 1982). Teorik perspektiflerden gerçek dünya senaryolarına geçiş yaptığımızda, çeşitli ülkelerdeki politik marjinalleşmenin somut tezahürleri öne çıkar.

Marx'ın temelleri üzerine kurulan gerçek dünya senaryoları, politik marjinalleşmenin somut tezahürlerini gösterir. Mısır'da, devlet politikaları doğrudan veya dolaylı olarak yoksullaşmaya yol açmakta ve bu da daha fazla politik marjinalleşmeye neden olmaktadır (Hamid Ibrahim, 2004). Cinsiyet dinamikleri, özellikle çatışma sonrası toplumlarda politik marjinalleşmeyi daha karmaşık hale getirir. Sistematik cinsiyet önyargıları ve engeller, kadınların politik alanlarda aktif olarak yer almasını engelleyerek onları marjinalleştirir (Van Duyn, 2020). Ayrıca, etnik ve dini azınlıkların karşılaştığı zorluklar, politik marjinalleşmenin yaygın doğasını daha da vurgular.

Etnik ve dini azınlıklar, politik marjinalleşme açısından özellikle savunmasız gruplar olarak ortaya çıkmıştır. Hindistan'da, Müslümanlar sosyoekonomik düşüşten toplumsal şiddete kadar çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmış ve bu da onların politik ve fiziksel gettolaşmasına yol açmıştır (McCallum ve diğerleri., 2016). Avrupa'da, politik kurumlarda etnik azınlıkların yetersiz temsili, demokratik ilkelerin özü ve azınlıkların temel politik hakları hakkında endişeleri gündeme getirmiştir (Jaffrelot & Gayer, 2012). Uluslararası düzeyde, devletler dil azınlıklarının kimlik ve kültürlerinin korunmasını sağlamak amacıyla çeviri gibi önlemler almakla yükümlü kılınmıştır (Hofmann, 2014). Tarihsel ve sosyokültürel faktörler önemli bir rol oynarken, teknolojik ilerlemeler ve ekonomik zorluklarla tanımlanan modern çağ da politik marjinalleşme anlatısına katkıda bulunur.

Hızlı teknolojik ilerlemelerle karakterize edilen çağdaş manzara, politik marjinalleşme için yeni platformlar sunar. Ana akım medyanın, Avustralya'daki tanınma tartışmasında gözlemlendiği gibi, marjinalleşmiş sesleri sık sık kenara itmesi, politik marjinalleşmenin çağdaş bir tezahürüdür. Ancak, sosyal medya kampanyalarının yükselişi, marjinalleşmiş topluluklar için alternatif bir platform sağlayarak umut ışığı sunar (Hofmann, 2014).

İşsizlik gibi ekonomik zorluklar, politik ajansın azalması ile ilişkilendirilmiş ve politik marjinalleşme ile mücadelede ekonomik faktörlerin ele alınmasının gerekliliğini vurgulamıştır (Roussey ve diğerleri., 2022). Özellikle, azınlıkların bu manzaradaki deneyimleri, onların politik marjinalleşmesinin karmaşıklıklarını ve nüanslarını vurgular.

Azınlıklar, yönetim hükümetinden destek eksikliği gibi çeşitli faktörlerle politik marjinalleşme yaşar, etnik azınlık gruplarının uygulanan politikalardan memnuniyetsizlik ifade ettiği durumlar görülmüştür (Yi Xue, 2016). Azınlıkların politik yolsuzlukta oynadığı rol de marjinalleşmelerine katkıda bulunabilir, çünkü ya izleme rolünü itibar primi elde etmek için kullanabilirler ya da rüşvet vererek ve yolsuzluğu yayarak dahil olabilirler (Finlay & Hopkins, 2020; Giannoccolo & Lisciandra, 2014). Ayrıca, azınlıklar arasında ılımlı politik katılım, dezavantajlı durumlarını etkili bir şekilde ele almayabilir (Giannoccolo & Lisciandra, 2014). Yine de, azınlıklara yönelik yasaların ve politikaların evrimi, politik marjinalleşme ile mücadelede toplumun çabalarına bir bakış açısı sunar.

Azınlıklara karşı ayrımcı olan yasalar ve politikalar zaman içinde ve toplumlar arasında değişkenlik gösterir. Güçlü ve zayıf sosyal gruplar arasındaki dinamik etkileşim, bu farklılıkları ve evrimlerini açıklayabilir (Carbonara & Pasotti, 2010; McDowell ve diğerleri., 2020). Azınlık koruması, ayrımcılığa karşı yüksek sosyal tepki olduğunda güçlüdür, ancak ayrımcılık seviyeleri arttığında sosyal huzursuzluk dalgalanmaları meydana gelebilir (Bačlija, 2008). Devlet düzeyinde ayrımcılık karşıtı politikalar, cinsiyet azınlık nüfusları arasında bakım erişimini ve sağlık sonuçlarını iyileştirmek amacıyla uygulanmış, azalmış intihar davranışları ve yatılı ruh sağlığı hastaneye yatışları gibi olumlu sonuçlar elde edilmiştir (Nancheva, 2016). Sonuç olarak, politik marjinalleşme, sürekli iç gözlem ve eylem gerektiren dinamik ve çok yönlü bir konudur.

Politik marjinalleşme, toplumların ele alması gereken karmaşık bir sosyopolitik kaygılar dokuması oluşturan, çok yönlü bir mesele olarak kalmaya devam etmektedir. Marx'ın temel fikirlerinden güncel küresel zorluklara kadar, daha kapsayıcı ve adil bir dünya yaratmak için politik marjinalleşmenin çeşitli boyutlarını anlamak ve ele almak esastır.

1.1.3. Marjinalleşmenin Sonuçları

Marjinalleşme, bireyleri ve genel olarak toplulukları derinden etkileyen yaygın bir toplumsal sorundur. Marjinalleşmenin derin etkileri, toplumun pek çok yönünü sarmalar

ve çeşitli grupları farklı şekillerde etkiler. Marjinalleştirilmiş bireylerin yerel yaşama katılımını engeller, bu da daha fazla izolasyona yol açar ve topluma katkıda bulunma yeteneklerini engeller (Khalid, 2015). Bu yaşam kontrol eksikliği, sadece marjinalleştirilmiş bireylerin gelişimini değil, aynı zamanda toplum için daha geniş çapta sonuçlar doğurur. Sosyal ve maddi dezavantaj, sıklıkla marjinalleşmeye yol açar ve hayat boyu zayıf zihinsel ve fiziksel sağlık ile bağlantılıdır, sağlık eşitsizliklerine katkıda bulunur (Lynam & Cowley, 2007). Genel etkiler çeşitli olmakla birlikte, sağlık marjinalleşmeden dolayı öncelikli bir endişe alanı olarak öne çıkar.

Literatürden yola çıkarak marjinalleşme çeşitli şekillerde kendini gösterir ve en acil ve alarma geçirici etkisi sağlık üzerindedir. Zihinsel bozukluklara sahip bireyler tarafından yaşanan marjinalleşme, damgalama sonucudur ve problemlerini şiddetlendirir, marjinalleşme ile zihinsel sağlık arasındaki karmaşık ilişkiyi vurgular (Sturgeon, 2014). Scott ve diğerleri., (2019) alt gelirli mahallelerde yaşayan bireylerin daha yüksek ölüm ve hastalık oranlarıyla mücadele ettiğini vurgulamıştır; bu durum yalnızca bireysel özelliklerden değil, bu çevrelerde yer alan sistemik faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu, özellikle marjinalleşmeye yatkın olan göçmenlerin, hastalık ve ölüm oranlarını artıran koşullara maruz kaldığına dikkat çeken Srivirojana et al., (2014) tarafından da desteklenmektedir.

Bu koşullar arasında güvensiz çalışma ortamları, yetersiz sağlık hizmetlerine erişim, yaygın yabancı düşmanı tutumlar ve azalmış yasal korumalar bulunmaktadır. Aynı çalışma, marjinalleşmeden kaynaklanan ölüm oranlarındaki coğrafi farklılıkların, göç modelleri ve yerli nüfus oranları gibi faktörlere bağlanabileceğini belirtmiştir. Özellikle rahatsız edici olan, mahalle marjinalleşmesinin, özellikle önlenebilir nedenlerden kaynaklanan kaçınılabilir ölümlerle doğrudan ilişkili olmasıdır. Maddi yoksunluk ve ikametgâh istikrarsızlığı, bu denklemin güçlü faktörleridir (Srivirojana ve diğerleri., 2014). Bu sağlıkla ilgili marjinalleşme sadece genel değil, ayrıca özeldir. Akciğer kanseri ölüm oranlarındaki düşüş adil olmamıştır; marjinalleştirilmiş bölgeler ve kadınlar daha az iyileşme gözlemlemiştir (Ramírez-Tirado et al., 2020). Sağlığın ötesinde, marjinalleşmenin sonuçları profesyonel ve eğitim alanlarına da uzanır, marjinalleştirilmiş bireyler için fırsatları daha da azaltır.

Sağlık acil bir endişe olsa da, marjinalleşmenin etkileri iş yerlerine ve eğitim kurumlarına taşar. Edgerton, (2019) engelli bireyler ve bakım verme sorumluluğuna sahip işçiler gibi

marjinalleşmiş grupların dünyasına bir pencere açar; bu bireyler sıklıkla "ideal çalışan" imajından dışlanır. Bu damgalama sadece meslektaşlar arasında kin beslenmesine yol açmakla kalmaz, aynı zamanda işverenleri bu demografilerden işe alma konusunda caydırır (Porter, 2014). Bakım veren işçiler için yeterli koruma eksikliği, engelli bireyler için yasal koruma ile karşılaştırıldığında, farklı muamele gösteren çarpıcı bir örnektir (Malhotra, 2009). Toplumun yanlış algıları, engelli insanları daha da yabancılaştırır, kaynaklara ve fırsatlara erişimlerini kısıtlar (Zappella, 2017). Eğitim gelişimleri de aynı şekilde zarar görür, dâhil olmalarını engeller (Baffoe, 2013). Daha derinlemesine incelendiğinde, bazı demografikler marjinalleşmenin yükünü daha şiddetli bir şekilde taşır, mücadeleleri daha da belirgin hale gelir.

Marjinalleşmenin etkileri daha geniş demografik gruplara yayılıyor; kadınlar, ırksal/etnik gruplar, göçmenler ve ekonomik olarak dezavantajlılar bu gruplara dahil. Ekonomik durgunluklar sırasında, bu gruplar kariyerlerinde ve günlük yaşamlarında belirgin zorluklarla karşı karşıya kalıyor. Örneğin, kenevir endüstrisi büyük ölçüde onlara kapalı kalmakta ve günlük faaliyetleri zorluklarla dolu olmaktadır (Choi, 2020; Gutman, 2021; Tate ve diğerleri., 2014). Bu kökleşmiş marjinalleşme, sosyal damgalanmayı doğurmakta, fırsatları kısıtlamakta ve bu bireylerin marjinalleşmiş pozisyonlarından kurtulmalarını zorlaştırmaktadır (Sturgeon, 2014). Zihinsel bozukluklar bu senaryoyu daha da karmaşık hale getirir. Marjinalleşme ve zihinsel sağlık sorunlarının birleşik damgası, bireylerin yardım arama yeteneklerini engeller (Purcell ve diğerleri., 2016). Marjinalleşmenin geniş çaplı etkileri büyük olmakla birlikte, Somali azınlıkları gibi özel vaka çalışmalarına dalınması, bu durumun sonuçlarını detaylı bir şekilde anlamayı sağlar.

Somali azınlıklarının deneyimleri, marjinalleşmenin şiddetli etkilerini canlı bir şekilde gösterir. Mücadeleleri, temsilde azalma ve sınırlı ekonomik imkanlar ile kısıtlı eğitim erişimi arasında değişir (Holla, 2020). Bu marjinalleşme, genç Somalileri gelir ve ifade alternatifleri sunan aşırılık yanlısı gruplara katılmaya açık hale getirir (Bausi, 2018). Azınlıkların Arap ve İslam alanlarında bilinçli olarak az temsil edilmesi, düzenlenmiş cehalet ve marjinalleşmenin bir yan ürünüdür (Johna, 2010). Sonuç olarak, Somali ortamında bu sistemik marjinalleşme, istikrarsızlığı ve silahlı çatışmayı körükler, barışı tehlikeye atar (Barasa-Mang'eni, 2014). Krizler arasında, savunmasız Somaliler belirsizliklerle dolu bir geleceğe itilir ve kaynaklarına ve sosyal bağlarına bağlı olarak çeşitli başa çıkma mekanizmaları benimserler (Lwanga-Ntale & Owino, 2020). Marjinalleşmenin etkileri yalnızca bireysel acı ile sınırlı kalmaz, dışa doğru dalga dalga

yayılarak toplumların ve cemaatlerin kumaşını aşındırır. Bu durumla başa çıkmak, politika değişikliklerini, toplumsal zihniyet değişimlerini ve hedeflenmiş müdahaleleri kapsayan çok yönlü bir yaklaşım gerektirir.

1.2. Sosyal Hareketlilik: Kavramsal Bir Keşif

1.2.1. Sosyal Hareketliliğin Tanımı

Sosyal hareketlilik kavramı, genellikle klasik sosyologlar—Marx, Engels, Durkheim, Weber ve Simmel ile ilişkilendirilmez. Bununla birlikte, hareketlilik üzerine geleneksel düşüncelerin ihmal edilmesine rağmen, klasik eserlerinin geleneksel hesapları hareketlilik üzerine içgörüler sunar (Recchi et al., 2020). Sosyal hareketlilik, Marx, Engels, Durkheim, Weber ve Simmel gibi klasik sosyologların eserlerinde sıkça göz ardı edilmiş olsa da, teorik çerçeveleri içinde değerli içgörüler barındırır. Bu sosyologların her biri, sosyal hareketliliğin kök nedenleri ve sonuçları üzerine benzersiz perspektifler katkıda bulunur.

Karl Marx'ın sınıf mücadelesi teorisi, kapitalist sistemin sosyal hareketlilik üzerindeki etkisini vurgular. Bu sistem içinde, alt sınıflardan bireyler eğitime ve nitelikli işlere erişimde engellerle karşılaşır, bu da yukarı doğru hareketliliği engeller. Proleterya ve burjuva arasındaki mücadele, hareketliliği daha da sınırlar; çünkü kapitalist ilişkilerde yer alan sömürü ve yabancılaşma, sınıf ayrımlarını şiddetlendirir. Marx, kapitalizmin yükselişinde nüfus hareketlerinin önemini tanır; bu hareketler sadece sanayileşmeyi getirmekle kalmaz, aynı zamanda proleterlerin kolektif eylem potansiyelini zayıflatır (Engels, 1962; Marx, 1961).

Max Weber'in rasyonalizasyon ve bürokrasi üzerine yaptığı incelemeler, kurumsal yapıların sosyal hareketliliği nasıl etkileyebileceği üzerine içgörüler sunar. Modern organizasyonlardaki katı hiyerarşiler ve bürokrasi, bireyler yetenek ve benzersiz özelliklere sahip olsalar bile hareketliliği engelleyebilir (Recchi ve diğerleri, 2020). Ayrıca, Weber'in sosyal stratifikasyonun üçlü sınıflandırması (sınıf, statü ve parti), sosyal hareketliliğin çok yönlü doğasını anlamak için kapsamlı bir yaklaşım sunar. Weber'in nüfus hareketliliği ile ilgili ilgisi, Alman bölgelerine göç eden Polonyalılar ve ardından Almanca konuşan köylülerin yer değiştirmesi ile örneklendirilen, mekansal hareketliliğin düzensizleştirici etkilerini ortaya koyar ve sınıf mücadelesi ile kültürel çatışmalara yol açar (Abraham, 1991).

Émile Durkheim'ın sosyal dayanışma ve iş bölümü üzerine odaklanması, farklı sosyal kurumların sosyal hareketliliği nasıl desteklediği veya engellediği üzerine bir bakış açısı sunar. Eğitim ve kaynaklara eşit erişimin sağlandığı iyi entegre edilmiş bir toplumda, yukarı doğru hareketlilik fırsatları artar. Buna karşılık, sosyal dağılma hareketliliği engelleyebilir, bağlantısızlık ve izolasyon hislerine yol açabilir. Durkheim'ın içgörüleri ayrıca, bireylerin daha serbest ve daha büyük mesafelerde hareket etmelerini sağlayarak, sosyal etkileşimleri ve kültürel farklılaşmayı kolaylaştıran modern toplumlarda mekansal hareketliliğin önemli bir rol oynadığını öne sürer (Durkheim, 1933. s.258).

Georg Simmel'in sosyal etkileşim ve kentsel dinamikler üzerine vurgusu, sosyal hareketliliği bireysel düzeyde incelemek için bir lens sunar. Hareketliliğin nasıl müzakere edildiği ve deneyimlendiği incelenerek, sosyal entegrasyon, kültürel asimilasyon, sosyal ilişkiler ve bireysel kimlikler üzerindeki etkisini anlayabiliriz. Simmel'in yazıları, mekansal hareketliliğin, yabancılar ve yerliler arasındaki karşılaşmaların hareketliliğin sosyolojik sonuçlarını örnekleyerek, benzersiz sosyal ilişkiler için koşullar yarattığını vurgular (Recchi ve diğerleri, 2020). Ayrıca, hareketlilik sosyal farklılaşmayı teşvik eder ve Simmel, gezginlerin bireyleri bireyselleştirdiğini ve izole ettiğini, insan varoluşunun çeşitliliğine katkıda bulunduğunu savunur (Simmel, 1908).

Klasik sosyologların eserlerinde sosyal hareketlilik üzerine açık tartışmalar sınırlı olsa da, daha derin bir analiz, bu kavramı anlamada onların derin katkılarını ortaya koyar. İçgörülerini entegre ederek, çeşitli toplumlarda sosyal hareketlilik olasılıklarının köklerine dair kapsamlı bir anlayış kazanılabilir. Marx, Engels, Weber, Durkheim ve Simmel tarafından sunulan perspektifler, sosyal hareketlilik üzerine tartışmayı zenginleştirir.

Çağdaş sosyolojide sosyal hareketlilik, önemli bir konu olarak kalmaya devam etmektedir. Sosyal hareketlilik, hem bireysel hem de grup bazında sosyal sıralar ve pozisyonlar arasında hareketin hem nesnel hem de öznel boyutlarını yakalayan çok yönlü bir kavramdır. Sunulan tanımlar, sosyal hareketliliğin karmaşıklığını yansıtan çeşitli yönlerini temsil eder. Matras (1980), nüfus kompozisyonunun, sosyal organizasyonun ve kurumsallaşmış eşitsizliğin rolünü vurgulayarak yapısal bağlamı öne çıkarır. Westoff ve diğerleri., (1960) hem somut hem de algısal statü değişikliklerini tanıyan nesnel ve öznel ölçümlerin ikiliğini tanıtır. Van Leeuwen & Maas, (2010), kavramı tarihsel sosyolojiye bağlar ve mesleğin sosyal ve ekonomik durumu gösteren neredeyse evrensel bir gösterge

olarak rolünü vurgular. Bu çizgide, Galiani (2008), bir bireyin mevcut ekonomik durumunun geçmiş pozisyonlara bağımlılığını odaklarken, diğer çalışmalar servet, eğitim, sosyal bağlantılar, istihdam, statü, beceri düzeyi, mali ödeme ve gelir veya aile geçmişi gibi faktörleri çeşitli şekillerde vurgular (Galiani, 2008; Mukherjee et al., 2018; Nico, 2021; Steph & Geoff, 2018).

Birlikte, bu tanımlar, yalnızca ekonomik veya mesleki ölçümlerin ötesine geçen geniş sosyolojik bağlamlar ve algılarla sosyal hareketliliğin zengin ve çok yönlü bir anlayışını yansıtır. Yapısal, bireysel, zamansal ve algısal faktörlerin karmaşık etkileşimi, sosyal hareketliliğin farklı toplumlar ve tarihî dönemler boyunca nasıl deneyimlendiğini ve anlaşıldığını şekillendirir. Bu faktörlerin karmaşık dokusu, sosyal hareketliliği incelemek için nüanslı ve çok faktörlü bir yaklaşım gerekliliğini vurgular, dinamik ve bağlama bağımlı doğasını tanır, bu doğa yalnızca ekonomik veya mesleki terimlerle basitleştirilmeye direnir (Galiani, 2008; Matras, 1980; Mukherjee ve diğerleri., 2018; Nico, 2021; Steph & Geoff, 2018; Westoff ve diğerleri., 1960).

Sosyal hareketlilik kavramı, sosyolojik literatürde genişçe tartışılmıştır. Önemi, yalnızca istatistiksel ölçümlerin ötesine uzanır; bir toplumun eşitlik ve açıklık düzeyini anlamak için bir lens sağlar. Temel ilke, bireylerin, arka planlarına veya koşullarına bakılmaksızın, çabaları ve içsel yeteneklerine dayanarak toplumsal hiyerarşide ilerleme veya gerileme yeteneğine sahip olmaları gerektiğini öne sürer. Bu ilke, önceden belirlenmiş toplumsal rollerin kelepçelerine meydan okur ve daha akışkan bir yapıyı savunur (Weiss ve diğerleri., 2022).

Ancak, sosyal hareketlilik hakkındaki bu geleneksel anlayış yakın zamanda sorgulanmaya başlamıştır. Weiss ve diğerleri (2022), geleneksel metriklerin genellikle eşit derecede önemli olan öznel deneyimleri göz ardı ettiğini savunur. Sosyal hareketliliğin, yalnızca toplumsal hiyerarşideki sayısal değişimlerle ilgili olmadığını tanımak şarttır. Bunun yerine, kişisel anlatıları ve bu anlatıları şekillendiren genel sosyal dinamikleri kapsar. Bu nedenle, yalnızca istatistiksel bir yorumlama yanıltıcı olabilir, çünkü bir bireyin hareketlilik yolculuğunun özünü yakalayamayabilir.

Ayrıca, Sagioglou ve diğerleri., (2018) sosyal eşitsizliğe tepkileri şekillendirmede yukarı hareketlilik hakkındaki inançların etkisini vurgular. Bu inançlar, birçok açıdan bireylerin koşullarını nasıl algıladıklarını ve sonuç olarak eşitsizliğe karşı tutumlarını ve

davranışlarını nasıl şekillendirdiklerini tanımlar. Bu tür içgörüler, toplumun adililik ve adalet algıları üzerine ışık tutar çünkü kritiktir.

Benzer duyguları yankılayan Ingram & Gamsu, (2022), sosyal hareketlilik hakkındaki inançlar ile toplumsal farklılıklara tepkiler arasındaki ilişkiyi derinlemesine inceler. Bulguları, bireylerin sosyal hiyerarşi içindeki potansiyel hareketliliklerine ilişkin algılarının, yapısal eşitsizliklere tepkilerini derinden etkilediğini açıklar. Bu, sosyal hareketliliğin özünde, eşitlik ve erişilebilirlik kavramlarına derinden kök saldığını ve sosyal adalet üzerine tartışmalarda vazgeçilmez bir unsur olduğunu tekrar teyit eder. Sonuç olarak, sosyal hareketlilik sıklıkla bir toplumun eşitlik ve açıklık düzeyinin bir ölçütü olarak lanse edilse de, literatür çok yönlü doğasını vurgular. Sosyal hareketlilik, yalnızca yukarı veya aşağı hareketin bir ölçümü değil, toplumsal değerler, inançlar ve yapılarının bir yansımasıdır. Nesnel ölçümler ve öznel deneyimler arasındaki etkileşimi, adililik, adalet ve fırsatlar hakkındaki toplumsal algılarla iç içe geçmiştir.

1.2.2. Sosyal Hareketlilik Türleri

1.2.2.1. Dikey Sosyal Hareketlilik

Sosyal hareketlilik, Kaufmann, (2014) tarafından vurgulandığı gibi, sosyolojiden felsefeye kadar çeşitli disiplinlerde dikkat çeken sosyolojik tartışmanın temel taşlarından biridir. Toplumun sağlığını anlamada önemi, üyelerinin sosyal spektrum boyunca ne kadar akıcı bir şekilde yükseldiği veya düştüğü değerlendirmesine dayanır. Teorik olarak üç temel sosyolojik teori dikey sosyal hareketlilik fenomenini detaylandırır. İlk olarak, yapısal fonksiyonalizm, toplumun iyi koordine edilmiş bir makine gibi işlediğini öne sürer. Her bileşen, toplumsal uyumu sürdürmede bir rol oynar. Bu çerçevede, bir bireyin hareketlilik potansiyeli, toplumsal yapıdaki önceden belirlenmiş pozisyonları tarafından belirlenir. Buna karşın, çatışma teorisi toplumu kaynaklar için bir savaş alanı olarak görür. Gruplar arası güç dinamiklerini ve rekabeti vurgular, hareketliliği sıfır toplamlı bir oyun olarak ima eder. Son olarak, sembolik etkileşimcilik daha kişisel bir perspektif sunar. Bireylerin ve günlük sembolik etkileşimlerinin ve yorumlarının, hareketlilik algılarını ve gerçekliklerini nasıl etkilediğine odaklanır.

Schneider (2016), dikey hareketliliğin belirleyicilerine derinlemesine dalıyor. Eğitim, en önemli faktör olarak ortaya çıkıyor. Kaliteli eğitim, yukarı doğru hareketlilik için bir

sıçrama tahtası işlevi görür. Ancak, erişilebilirliği herkes için adil değildir. Dezavantajlı topluluklar, genellikle yukarı doğru ivme sağlayacak kaynaklardan yoksun eğitim ortamlarıyla mücadele eder. Eğitimin ötesinde, ekonomik faktörler kilit bir rol oynar. Bol iş fırsatları ve ücret artışı sunan sağlam bir ekonomi, yukarı doğru hareketliliği hızlandırabilir. Ancak, ekonomik durgunluklar zarar verici olabilir, birçok kişiyi aşağı doğru itebilir. Nico (2021), kültürel ve sosyal sermayeyi etkili faktörler olarak tanıtır. Zengin bir ağ ve kültürel geçmiş, fırsat kapılarını açabilir. Ancak, ırk, cinsiyet veya diğer parametreler temelinde ayrımcılık, hareketliliği engelleyebilir. Ayrımcı uygulamalar fırsatları azaltabilir ve bireyleri aşağı doğru itebilir. Son olarak, hükümet politikaları hareketliliği ya destekleyebilir ya da engelleyebilir. Refah ve eğitim girişimleri faydalı olabilirken, zenginleri destekleyen politikalar mevcut sosyal hiyerarşileri sağlamlaştırabilir.

Yukarı doğru hareketliliğe dair anlatı karmaşıktır. Bir yandan, yoksulluğu hafifletme ve yaşam standartlarını yükseltme vaadini taşır. Öte yandan, toplumsal değişim ihtiyacını gözden kaçıran mitleri sürdürebilir. Bireysel başarı hikayeleri, genellikle daha geniş toplumsal zorlukları gölgede bırakabilir, giderek ulaşılması zor olan basamaklar arasında hayal kırıklığına ve yabancılaşmaya yol açabilir (Chapman, 2017). Bireysel deneyimler ile objektif ekonomik gerçeklikler arasındaki bu bağlantıyı vurgular.

Dikey sosyal hareketliliğin çok yönlü doğası hem gücü hem de zayıflığıdır. Yukarı yönlü hareket umut ışığı sunarken, aşağı yönlü hareketliliğin sert gerçekliği toplumsal zayıflıkları vurgular. Koo ve diğerleri., (2022) tarafından açıklandığı gibi, kökenlerimiz uzun bir gölge atar, hareketlilik görüşlerimizi ve yoksullukla ilgili zorlukları şekillendirir. Hareketliliği etkili bir şekilde kullanabilmek ve anlayabilmek için, karmaşık doğasını ve etkileyen birçok faktörü tanımak gereklidir.

1.2.2.2. Yatay Sosyal Hareketlilik

Sosyal hareketlilik tartışmalarında sıklıkla "külkedisi hikayeleri" veya zenginlikten yoksulluğa düşüş gibi aspirasyonel yolculuklara vurgu yapılır. Bu anlatı, büyük ölçüde dikey sosyal hareketlilik etrafında şekillenmiş olup, sosyal statüdeki net değişimle hayal gücümüzü yakalar (Folkes, 2021; Nico, 2021; Pazdernik, 2012). Ancak, bu sıklıkla kutlanan hareketin gölgesinde, daha ince fakat derin bir kayma olan yatay sosyal hareketlilik yatar (Westoff ve diğerleri.,1960). Bu hareketlilik türü, toplumsal

merdivende yukarı veya aşağı bir hareketten ziyade, aynı sosyal tabakada yanal bir kaymadır (M. I. Hout, 2015).

Sosyolojik bir lensle bakıldığında, yatay hareketlilik çoklu perspektifler aracılığıyla açıklanmıştır. Yapısal-fonksiyonel perspektif, sosyal stratifikasyona vurgu yaparak, yatay hareketlerin toplumsal istikrar için gerekli olduğunu ileri sürer. Bireylerin sınıfları içinde yanal olarak hareket etmelerine izin vererek, toplumun genel yapısının bozulmamasını sağlar (Funjika & Gisselquist, 2021). Bunun tam tersine, çatışma perspektifi, toplumu kaynaklar için bir savaş alanı olarak görür ve mevcut güç dinamiklerini sürdürerek eşitsizlikleri pekiştiren hareketleri vurgular (Funjika & Gisselquist, 2021). Öte yandan, yorumlayıcı perspektif, bireyin kendi hareketlilik yörüngesini şekillendirme rolünü öne çıkarır ve kişisel ajansı ve sosyal ağların önemini vurgular.

Peki, bu yanal hareketi ne yönlendirir? Yatay sosyal hareketliliğin nüansları, tarihsel gelişmeler, teoriler ve çeşitli anahtar faktörler tarafından şekillendirilmiştir. Tarihçiler Carocci, (2011) ve Kaelble, (2015), farklı dönemler boyunca hareketlilik köklerini takip etmiş ve sosyal mekan ve kimlikler veya komünizm gibi politik ideolojilerin yatay hareketliliği nasıl etkilediğini ortaya koymuştur.

Yatay sosyal hareketliliği etkileyen birkaç anahtar faktör vardır. Sosyoekonomik statü, iş, eğitim ve zenginlik kapsayarak, birinin yatay olarak hareket etme yeteneğinin belirleyicisi olarak öne çıkar (Schneider, 2016). Özellikle gelir eşitsizliği gibi eşitsizliklerin hayaleti, hareketi kolaylaştıran kaynaklara, eğitime ve becerilere erişimi engelleyerek bu hareketliliği gölgeleyebilir (Bloome, 2015). Coğrafya da kilit bir rol oynar; tüm bölgeler eşit yaratılmamıştır, bazıları diğerlerinden daha fazla hareketlilik fırsatı sunar (Connor & Storper, 2020). Ayrıca, uluslararası göç tarihsel olarak sosyal hareketlilik için bir katalizör olarak işlev görmüş, göçmenler genellikle göçmen olmayanlara kıyasla daha iyi sosyoekonomik beklentilere sahip olmuştur (Krane, 1973). Bu tür yanal kaymaların sonuçları derindir. Bir bireyin sosyal statüsünü per se değiştirmese de, yatay hareketlilik, bir bireyin yaşam tarzını, profesyonel yörüngesini ve sosyal ağlarını yeniden tanımlayabilir.

Yatay sosyal hareketlilik, toplumun çeşitli alanlarındaki bireysel sonuçları şekillendirmede önemli bir rol oynar. Bu dinamiklerin çekirdeğinde, hareketlilik sonuçları üzerindeki ücret dağılımının etkisi yatar. Kacperczyk & Bazzazian, (2015) tarafından

açıklandığı gibi, yatay ücret dağılımındaki artış doğrudan gelişmiş hareketlilik sonuçları ile korele olup, ücret varyasyonunun bireylerin farklı sektörler veya roller arasında hareket etmeleri için bir teşvik veya kolaylaştırıcı olarak işlev görebileceğini öne sürer. Bu hareketlilik yalnızca dış faktörler tarafından belirlenmez; bireyin doğuştan gelen özellikleri de kritik bir rol oynar. Örneğin, Villarroya, (2015) (kişilik özellikleri ile hareketlilik arasındaki etkileşimi vurgular ve dışa dönüklük, nörotiklik ve açıklık gibi özelliklere sahip olanların hem sosyal hem de mekansal alanlarda keşif ve sömürü arasındaki dengeyi daha iyi yönetebileceğini öne sürer.

1.2.2.3. Kuşaktan Kuşağa Sosyal Hareketlilik

Kuşaktan kuşağa sosyal hareketlilik, Pitirim Sorokin'in izini sürdüğü bir terim olup, ailelerin kuşaklar boyunca yaşadığı sosyo-ekonomik dalgalanmaları gözlemlemek için çok yönlü bir lens sunar. Konsept kendisi basit gibi görünse de—ebeveynler ile çocukları arasında sosyal statüdeki değişim—bu değişiklikleri yönlendiren güçler hiç de basit değildir. Bu dinamikler, bireysel ve toplumsal belirleyiciler tarafından yönetilir ve toplum ile onun temel yapıları için geniş kapsamlı sonuçlara sahiptir.

Eğitim, kuşkusuz hareketlilik için birincil bireysel belirleyici olarak ortaya çıkar. Torche, (2018) araştırmasına göre, bir bireyin eğitim düzeyi ne kadar yüksekse, yukarı doğru hareketlilik yaşama olasılığı o kadar artar. Bu önemli bir meseledir. Eğitim, özellikle yükseköğretim, yalnızca bilgi sağlamaz. Elit için ayrılmış olan etkili ağlara, sosyal çevrelere ve fırsatlara erişim sağlar. Daha düşük sosyo-ekonomik geçmişlerden gelen bireylerin, geleneksel olarak ulaşamadıkları alanlara geçiş yapmalarını sağlayan bir köprü görevi görür. Ancak, aynı önermeden yola çıkarak, tersinin de doğru olduğunu savunmak mümkündür: Eğitimin eksikliği, yoksulluk döngülerini ve sınırlı fırsatları sürdürebilir, ailelerin giderek daha zor kaçış yolları bulduğu sosyo-ekonomik sınıflarda sıkışıp kalmasına neden olabilir.

Sağlık, (Mcloughlin., (2023) tarafından açıklandığı gibi, başka bir güçlü faktördür. Bir bireyin sağlığı, çalışma, eğitim görme veya sosyal etkinliklere katılma yeteneğini belirleyebilir—bunların hepsi sosyal hareketliliği etkileyebilir. Yetersiz sağlık

altyapılarına veya tıbbi hizmetlere sınırlı erişime sahip toplumlar, vatandaşlarının potansiyelini istemeden kısıtlayabilir, böylece genel sosyal hareketliliği sınırlayabilir.

Bir bireyin mesleği, (Salmela ve diğerleri., 2021) tarafından vurgulandığı gibi ve bir bireyin yetiştiği sosyo-ekonomik ortam, Amaral ve diğerleri., (2019) tarafından belirtildiği gibi bu bireysel belirleyicileri daha da karmaşık hale getirir. Toplum belirli meslekleri daha fazla değerlendiriyorsa veya bazı sektörler hızlı büyüme yaşıyorsa, bu alanlardaki bireyler gelişmiş hareketlilik deneyimleyebilir. Aksine, gerileyen veya değersiz görülen sektörlerdeki kişiler hareketliliği daha zor bulabilir.

Toplumsal açıdan bakıldığında, kamu politikaları kritik bir rol oynar. Hükümetler, sosyo-ekonomik manzarayı şekillendirme gücüne sahiptir. Causa & Johansson (2011) notuna göre, eğitim ve refahı destekleyen politikalar, hareketlilik için katalizör işlevi görebilir. Ancak, tersi de geçerlidir; mevcut sınıf yapılarını pekiştiren veya sistemik eşitsizlikleri ele almayan politikalar, bölünmeleri daha da derinleştirebilir. Hertel & Groh-Samberg, (2019) tarafından açıklanan geniş ekonomik bağlam, sosyal hareketlilik için bir rüzgar ya da engel olabilir. Ekonomik büyüme artan fırsatları müjdeleyebilirken, ekonomik durgunluk veya resesyon onları kısıtlayabilir.

Gelir eşitsizliği, (Amaral ve diğerleri, 2019) tarafından açıklandığı gibi, başka bir karmaşık boyuttur. Zengin ve fakir arasında büyük uçurumlar olan toplumlar, bu uçurumları aşmanın zorluğu nedeniyle azalmış hareketlilik görebilir. Ayrıca, Beller & Hout, (2006) ırksal ve etnik boyutların keşfi, başka bir karmaşıklık katmanını ortaya çıkarır. Sistematik ırkçılık ve kökleşmiş önyargılar, diğer faktörlerden bağımsız olarak hareketlilik için ciddi engeller olarak işlev görebilir.

Son dönemde yapılan çalışmalar, anlayışımızın sınırlarını genişletti. Luo, (2021) çalışması, hareketliliğin psikolojik ve toplumsal sonuçlarını vurgulayarak, bir bireyin yörüngesinin algılarını, tutumlarını ve hatta dünya görüşlerini şekillendirebileceğini öne sürer. Gugushvili (2016), sosyal hareketliliğin yoksulluk algılarını nasıl şekillendirdiğini göstererek, sosyo-ekonomik merdivenleri tırmananların hala mücadele edenlere karşı daha az empatik olabileceğini ortaya koyar. Song (2020)çok kuşaklı perspektifi, hareketliliğin birkaç kuşak boyunca yarattığı dalga etkilerini gösterir.

Ancak, bu içgörülere rağmen, Bukodi & Goldthorpe, (2022) tarafından yapılan son bulgular, birçok toplumda mutlak sınıf hareketliliğinin azaldığını göstererek sosyal hareketlilik manzarasına gölge düşürmektedir. Bu eğilim endişe vericidir. Kontrol edilmezse, sosyo-ekonomik statünün neredeyse kaçınılmaz bir kader haline geldiği giderek daha katmanlı toplumlar doğurabilir. Kuşaktan kuşağa sosyal hareketlilik, kavramsal olarak basit olsa da, iç içe geçmiş faktörler ve sonuçlar labirentidir. Toplumların sağlığını, kapsayıcılığını ve adil oluşunu yansıtan bir ayna görevi görür. Bu fenomenin sürekli incelenmesi yalnızca akademik değil, adil ve eşit bir gelecek yaratmak için de şarttır.

1.2.2.4. Kuşak İçi Sosyal Hareketlilik

Sosyolojik çalışmaların karmaşık dokusunda, kuşak içi sosyal hareketlilik, önemli bir unsurdur. Bu terim, Nguyen & Nguyen, (2019) tarafından ustaca açıklandığı gibi, bir bireyin ömrü boyunca sosyal hiyerarşi içinde geçirdiği hareketleri kapsar. Temelde, bir kişinin yaşamı boyunca sosyo-ekonomik durumunda yaşadığı yukarı veya aşağı yönlü kaymaları temsil eder.

Kuşak içi hareketliliğin konturlarını şekillendiren pek çok unsur bir araya gelir. Bu belirleyicilerin merkezinde aile özellikleri yer alır. Bradbury, (2019), iş davranışları, aile yapısı ve ırksal geçmiş gibi unsurların sosyal hareketlilik üzerindeki derin etkisini vurgular. Bu özellikler statik değildir; zamanla dönüşümler geçirir ve bir ailenin sosyal hareketlilik yörüngesini etkiler. Örneğin, bir eşin istihdam durumundaki değişiklik veya aile reisinin ve eşinin ulaştığı eğitim kilometre taşları, ekonomik hareketlilik beklentilerini önemli ölçüde değiştirebilir. Özellikle, daha yüksek eğitim başarıları, sosyo-ekonomik merdiveni tırmanma olasılığı ile tutarlı bir şekilde bağlantılıdır ve bir ailenin mevcut ve gelecekteki beklentilerini şekillendirme konusunda kritik bir rol oynar (Bradbury, 2019).

Ancak, kuşak içi hareketliliğin hikayesi yalnızca bireysel veya ailesel özelliklerle yazılmaz. Makro faktörler, GSYİH büyümesi ve enflasyon gibi unsurlar, hareketlilik yollarını belirlemede belirleyici roller oynar (Billingsley, 2019). Yükselen GSYİH ve kontrol altında tutulan enflasyon ile işaretlenmiş sağlam bir ekonomik iklim, genellikle gelişmiş hareketlilik fırsatlarını müjdeler. Böyle bir ortam, ekonomik büyüme, iş yaratma ve genel ekonomik hareketlilikte yükseliş için elverişlidir. Ancak, makro etkilerle kuşak

içi sosyal hareketlilik arasındaki etkileşimin dinamik olduğunu ve farklı zaman ve ekonomik manzaralar arasında değişebileceğini anlamak hayati önem taşır.

Bu tartışmanın bir diğer çekici boyutu, sağlık seçimi ve refahla iç içe geçmiş ilişkisidir. Kalleberg & Mouw, (2018), kötü sağlığın, yukarı yönlü hareketlilik fırsatlarını boğan ciddi bir engel olarak işlev görebileceğine ve tersine, aşağı yönlü bir yörüngeye yol açabileceğine dikkat çeker. Bu sağlık dinamiklerinin yankıları, ölüm oranlarına kadar uzanır. Örneğin, yukarı yönlü hareketlilik, özellikle erkeklerde koruyucu bir etki göstermiş, kardiyovasküler hastalıklara karşı koruma sağlamış ve hatta intihar oranlarını azaltmıştır. Buna karşılık, sosyo-ekonomik merdivende aşağı yönlü bir hareket, her iki cinsiyette de artan kanser ölüm oranları ile uğursuz bir şekilde bağlantılıdır.

Profesyonel alan da, hareketliliği şekillendirmede kendi rolünü oynar. Brandén (2016), mesleki durumun ve bir kişinin kuşak içi hareketliliği şekillendirmede gezdiği işler dizisinin kritik rolünü vurgular. Hareketlilik fırsatları veya engelleri, bir kişinin kariyer yörüngesi dokusuna, mesleki durumlarına ve organizasyonlar içinde ve arasında iş geçişlerinin modellerine göre karmaşık bir şekilde işlenmiştir.

Daha geniş bir perspektifte, gelir eşitsizliğinin hayaleti büyük, kuşaktan kuşağa hareketlilik üzerinde gölgesini düşürmektedir. Bradbury (2019), eğitim başarısı ile kuşaklar arası sosyo-ekonomik statülerin devamlılığı arasındaki karmaşık ilişkiyi vurgular. Bu bulgular, çeşitli coğrafyalardan yapılan çalışmalarda da yansıtılmaktadır. Örneğin, Türkiye'nin sosyo-ekonomik manzarası, kuşaklar arası eğitim hareketliliğinin sınırlı olması nedeniyle kuşak içi yukarı hareketlilikte sınırlamalarla lekelenmiştir (Öztunalı & Torul, 2022).Benzer şekilde, Kolombiya'nın kuşak içi gelir hareketliliği manzarası eşitsizliklerle doludur, kadınların hareketliliği erkek meslektaşlarına kıyasla daha büyük zorluklarla karşı karşıyadır (Öztunalı & Torul, 2022). Kuşak içi sosyal hareketliliğin öyküsü, kişisel ve ailesel belirleyicilerden makroekonomik dinamiklere ve mesleki yörüngelere kadar pek çok etkiden dokunmuş bir doku sunar. Toplumlar evrildikçe, bu karmaşık etkileşimleri anlamak, her bireye yukarı yönlü hareketlilik için adil bir şans sunabilecek politikalar ve müdahaleler tasarlamak için vazgeçilmezdir.

1.2.3. Sosyal Hareketlilikte Rol ve Engeller

Sosyolojide kritik bir konu olarak sosyal hareketlilik, eşitsizlik dinamiklerini, ekonomik modelleri ve yoksulluk hakkındaki toplumsal algıları anlamak için bir araç sunar. Bu inceleme, sosyal hareketlilikle bu toplumsal yönlerin nasıl etkileşim içinde olduğuna dair karmaşık yolları ele alır.

Sosyal hareketlilik tartışmasının merkezinde, gelir eşitsizliği ile derin ilişkisi yer alır. Lizama-Loyola et al., (2022) daha yüksek Gini endeksinin, büyük eşitsizlik göstergesi olan ve yüksek gelirli bireylerin yukarı hareketlilik fırsatlarından orantısız şekilde yararlanmasını sağlayan bir durumu doğrulamaktadır. Fırsat eşitsizlikleri, Carroll & Chen, (2016) ve Kearney & Levine, (2014) tarafından da yankılanmaktadır; gelir eşitsizliklerinin belirgin olduğu alanlarda sosyal hareketlilik oranlarının düşük olduğu bulunmuştur. Özellikle, gelir eşitsizliğindeki artışın, Amerika Birleşik Devletleri'nde mutlak hareketlilikte önemli düşüşlerle bağlantılı olduğu, ancak bu örüntünün uluslararası düzeyde değişkenlik gösterdiği belirtilmiştir (Kearney & Levine, 2014).

Ekonomik ve politik bağlamlar, sosyal hareketliliğin sahneye çıktığı arka planı oluşturur. Yaish & Andersen, (2012) ve Houle, (2017), ekonomik koşulların ve politik istikrarın sosyal hareketlilik oranlarını önemli ölçüde yönlendirebileceğini vurgular. Eşit gelir dağılımına sahip ülkelerin kuşaktan kuşağa hareketliliği artırma eğiliminde olduğu, ekonomi politikası, politika ve toplumsal hareketlilik arasındaki nüanslı etkileşimi vurgulamaktadır.

Yoksulluk hakkındaki toplumsal anlayış, sosyal hareketlilik algılarıyla derinden iç içedir. Gugushvili, (2022) gösteriyor ki, sosyal hareketliliğin kısıtlayıcı olduğuna dair yaygın bir inanış bulunmakta, bu da çoğu OECD vatandaşının yoksulluk içinde doğan çocukların yetişkinliklerinde de yoksul kalacağını varsaymasına neden olmaktadır. Ancak bu algı, zararlı etkilere sahip olabilir; yukarı doğru hareketlilik yaşayanlar genellikle yoksulluğu bireysel başarısızlıklara atfetmekte, toplumsal adaletsizlikler yerine (Gugushvili, 2022).

Sosyal hareketlilik sadece bir sonuç değil, aynı zamanda toplumsal ilerleme sağlayan bir araçtır. Van de gaer & Palmisano, (2021), hareketlilik zaman içinde ortalama geliri dengeleyerek toplumsal ilerlemeye ve gelir farklılıklarının azaltılmasına zemin hazırladığını öne sürer. Ayrıca, fırsat eşitliği savunan hareketlilik eşitliği arzusu, toplumsal eşitsizlikleri köprüleme potansiyeline sahiptir (Hackl, 2018). İşletmeler Araştırması gibi araçlar, çeşitli paydaşlar tarafından dikkatli bir şekilde kullanıldığında,

ekonomik büyümeyi teşvik edebilir ve sosyal hareketliliği destekleyebilir (Ebiefung & M. Kostreva, 2018). Ayrıca, sosyal kökenlere dair nüanslı bir takdir, yetişkin başarısının belirleyicileri hakkında değerli içgörüler sunabilir, toplumsal ilerleme rolünde adil fırsatların önemini vurgulayabilir (Hout, 2014). Çeşitli toplulukların refahını artırmada sosyal hareketlilik hikayelerinin çeşitliliğini benimsemek de önemlidir, Folkes, (2021) tarafından vurgulandığı gibi. Sosyal hareketlilik, çeşitli boyutlarıyla sosyolojik tartışmaların bir köşe taşı olmaya devam ediyor. Gelir eşitsizliklerini ele alarak, ekonomik ve politik manzaraların etkilerini anlayarak, yoksulluk hakkındaki toplumsal algıları yeniden şekillendirerek ve toplumsal ilerleme için bir araç olarak hizmet ederek, sosyal hareketlilik modern toplumların konturlarını şekillendirmede şüphesiz kilit bir rol oynar.

Sosyal hareketlilik, bireylerin yaşamları boyunca veya kuşaklar arası sosyo-ekonomik merdivende yukarı veya aşağı hareket edebilme kapasiteleri, adil ve eşit bir toplumun temel bir göstergesidir. Ancak, bu tür bir hareketliliğe yönelik engeller devam etmekte ve bunlar genellikle ekonomik, sosyokültürel ve yapısal engeller olarak kategorize edilebilir. Ekonomik engeller, özellikle yoksulluk, gelir eşitsizliği ve fırsatların eksikliği, sosyal hareketliliği engellemede önemli bir rol oynamaktadır. Braga ve diğerleri., (2017), özellikle yoksulluğun, eğitim, eğitim ve istihdam gibi yukarı doğru hareket için gerekli araçlara erişimi sınırladığını savunmaktadır. Gelir eşitsizliği, Kuo & Kawachi, (2023) tarafından sosyal hareketlilik oranlarıyla ters orantılı olduğu bulunan bir faktördür. Daha yüksek gelir eşitsizliğine sahip bölgeler, daha düşük yukarı doğru hareketlilik seviyeleri göstermektedir. Villarroya, (2015) sistemik engeller ve ayrımcılıktan kaynaklanan fırsat eksikliğinin, bir bireyin yukarı doğru yörüngesini engelleyebileceğini vurgular. Ayrıca, (Braga ve diğerleri., 2017), zenginliğin eğitim avantajlarını satın alabileceği, düşük ekonomik statüdeki kişilerin erişemediği bir gerçekliği, sadece gelir farkının değil, aynı zamanda zenginlik eşitsizliğinin bu engelleri daha da kötüleştirebileceğini belirtir.

Yalnızca ekonomik faktörlerin ötesinde, sosyal normlar, ayrımcılık ve önyargı gibi sosyokültürel unsurlar yukarı doğru hareketlilik için ciddi zorluklar sunmaktadır. Toplum tarafından belirlenen ana akım sosyal normlar, bu normlardan sapma gösterenlere sunulan fırsatları sınırlayabilecek kabul edilebilir davranışları dikte edebilir (Pick & Sirkin, 2010; The National Academy of Sciences, 2018). Ayrımcılık ve önyargı bu engelleri daha da derinleştirir. (Evans & Kelley, 1991) ve Pager & Shepherd, (2008), bu olumsuz önyargıların, yukarı doğru hareketlilik için hayati olan eğitim, istihdam ve kaynaklara erişimi kısıtlayabileceğini detaylandırır. Empirik çalışmalar, Afrikalı Amerikalıların ve

Hispaniklerin, iş ve konut pazarlarında yaygın ayrımcılık yaşadığını ve bu durumun doğrudan yukarı doğru yörüngelerini etkilediğini göstermiştir (Evans & Kelley, 1991) (Evans & Kelley, 1991).

Son olarak, hükümet politikaları ve sistemik yapılar sosyal hareketlilik sonuçlarını şekillendirmede sıklıkla göz ardı edilen bir rol oynar. Cruz & Paulino, (2020), mesleki lisanslama, asgari ücret düzenlemeleri ve imar yasaları gibi politikaların sosyal hareketlilik üzerinde istenmeyen geriye dönük etkilere sahip olabileceğini gösterir. Örneğin, Hindistan gibi ülkelerde, eğitimin mesleki hareketlilik üzerindeki etkisi minimal bulunmuş, bir bireyin sosyal geçmişinin ezici etkisi vurgulanmıştır (Lund ve diğerleri., 2017). Hatta yükseköğretime erişimde artış yaşanan Avrupa ülkelerinde bile, daha az ayrıcalıklı geçmişlere sahip bireyler için sosyo-ekonomik farklılıklar devam etmektedir. Sosyal hareketlilik engelleri çok yönlü ve iç içe geçmiştir. Ekonomik zorluklar, derinlemesine yerleşmiş toplumsal normlar veya yapısal engeller olsun, bunlar kolektif olarak birçok kişi için yukarı doğru hareketliliği zorlu bir yolculuk haline getirir. Bu engelleri tanımak ve nüanslarını anlamak, daha kapsayıcı ve adil bir toplum için politikalar ve müdahaleler formüle etmenin ilk adımıdır.

1.3. Somalilan: Tarihsel Arka Plan, Devletlik ve Topusal Yapi

1.3.1. Somalilan'in Tarihsel Arka Plani

Afrika'nın doğu kısmında bulunan Somali Yarımadası, tarihsel ilgi ve öneme sahip bir odak noktası olmuştur. Afrika Boynuzu'nda stratejik bir konuma sahip olan bu bölge, sıklıkla Afrika ile Asya arasında bir köprü olarak görülmüş ve bu nedenle erken ticaret ve göç rotalarında kilit bir rol oynamıştır. Yazılı kayıtlar yaygın hale gelmeden önce, Somali Yarımadası proto-Kuşi topluluklarının evi olmuştur. Bu erken sakinler, temel olarak pastoralizme dayalı bir yaşam sürdürmüş, sürülerini taze otlaklar ve su arayışı içinde topraklar üzerinde hareket ettirmişlerdir (Grottanelli, 1972). Bu tür bir yaşam tarzı, daha sonra Somali toplumunu tanımlayacak olan klan sistemlerinin temellerini atacak güçlü topluluk bağlarının gelişmesini zorunlu kılmıştır (Bade, 2023).

Antik Mısır kayıtları, bölgeyi dışarıdan bahseden en eski kayıtlar arasında, Punt Diyarı'ndan söz eder. Bu diyar, zengin bir ticaret merkeziydi. Kesin konumu hala tartışma konusu olsa da, Somali Yarımadası, bahsedilen ticaret malları olan frankincense ve myrrh

gibi ürünlerin doğal olarak bulunduğu bir yer olduğu için güçlü bir adaydır (Mark, 2011; Phillipson, 2012, s. 87-93).

Ayrıca, Somali Yarımadası'nın doğal limanlara sahip kıyı bölgeleri, antik denizcilik ticaret ağındaki önemli düğüm noktalarıydı. Mosylon (günümüzde Laaskoray) gibi limanlar sadece ticaret merkezleri değil, aynı zamanda farklı kültürlerin eriyik potasıydı. Burada, yerel sakinler yabancı tüccarlarla etkileşime girerek, fikirlerin, inançların ve uygulamaların bir karışımını oluşturmuşlardır (Casson, 1989, s.94 ; Chittick, 1984). Zamanla, çeşitli Kuşitik dilli grupların bölgeye göç etmeleri ve yerleşmeleriyle, zengin bir kültür mozaiği ortaya çıkmaya başlamıştır. Her bir grup kendi benzersiz geleneklerini ve uygulamalarını getirerek, Somali Yarımadası'nı canlı ve çeşitli bir bölge haline getirmiştir (Lewis, 1994).

Somali Yarımadası, Afrika Boynuzu'ndaki stratejik konumu sayesinde uzun zamandır çeşitli kültür ve toplulukların eriyik potası olmuştur. Tarih boyunca yarımada, her biri kendi kültürel izlerini taşıyan birkaç göç dalgasına tanıklık etmiştir. Bölgenin en erken sakinleri, bu alana gelip temel yerleşimleri kuran Kuşitik dilli nüfuslardı. Bu yerleşimciler, tarım pratikleri ve benzersiz toplumsal yapıları ile tanınır ve Somali bölgesinin kültürel dokusunu şekillendirmede kilit bir rol oynamışlardır. Zamanla, diğer gruplar ve topluluklarla olan etkileşimleri, bugün gözlemlediğimiz Somali geleneklerinde, dillerinde ve adetlerinde açıkça görülebilen bir kültürler karışımına yol açmıştır.

Somali halkı, Kuşitik ve Hamitik soy hatlarının bir karışımından türetilmiş ve karmaşık klan sistemleri geliştirerek bu kültürel dokuyu daha da zenginleştirmiştir (Besteman, 1999). Bu klanlar, temelde aile gruplamaları olsa da, önemli toplumsal öneme sahiptirler. Sosyal organizasyonda, ticaret ilişkilerini belirlemede, evlilik ittifakları kurmada ve hatta çatışmaları çözmede vazgeçilmez roller oynamışlardır (Luling, 2006). Bu klan sistemleri sadece soy veya kan bağlarıyla ilgili değildir; Somali toplumunun sosyo-kültürel dokusuyla derinden iç içe geçmişlerdir ve politikadan sanata her şeyi etkilemişlerdir.

Ticaret, Somali toplumunun ayrılmaz bir parçası olup, kültürün şekillenmesinde de kritik bir rol oynamıştır. Afrika, Orta Doğu ve Asya'nın bazı bölgelerinin kesişim noktasında yer alan Somali Yarımadası, ticaret yolları için bir merkez haline gelmiştir (Cassanelli, 1982). Özellikle Arap tüccarlar, bölge üzerinde hem ekonomik hem de kültürel olarak silinmez izler bırakmıştır. Yerel halkla olan etkileşimleri zamanla İslam'ın yayılmasına

yol açmış ve bu, yerel adetler ve geleneklerle sorunsuz bir şekilde bütünleşmiştir (Hersi, 1977). Bu dini entegrasyon, Somali halkı arasında derin bir yankı bulan Sufizm gibi benzersiz dini uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Lewis, 1955).

Mogadişu gibi şehirlerin büyümesi, bölgenin kültürel dinamizmini daha da artırmıştır (Ingiriis, (2016). Bunlar sadece ekonomik merkezler değildi; öğrenme, sanat ve kültürel değişim merkezleri haline geldiler. Uzak diyarlardan tüccarlarla dolu hareketli pazarlar, fikirlerin, hikayelerin ve inançların değişimini kolaylaştırdı. Bu etkileşimler, Somali halkının sanatları, folkloru, müziği ve hatta yemek kültüründe görülen benzersiz bir kültürel senteze yol açtı. Mogadişu ve diğer büyük şehirlerdeki mimari harikalar, karmaşık sanat eserleri ve çeşitli müzik geleneklerinin bu zengin kültürel mirasa tanıklık ettiğine dikkat çekmek gerekir (Mohamed, 2001).

Ayrıca, Somali topluluklarının ortak soy, dil, etnik köken ve dünya görüşleri, temel bir ulusal kimlik şeklinde tezahür etti. Ancak bu kimlik, sömürge dönemi boyunca meydan okundu ve şekillendi, Somaliler kendilerini farklı bölgelerde ve idari bölümlerde dağılmış buldu (Bade, 2023). Somali Yarımadası'nın sömürge öncesi dönemi, çeşitli etkiler, göçler ve etkileşimler tarafından şekillendirilmiş canlı bir kültürel ortamla karakterize edilmiştir. Bu dönemin mirası bugün hala hissedilmekte, Somali halkı zengin tarihlerinden, geleneklerinden ve kimliklerini tanımlayan kültürel mozaikten gurur duymaktadır.

Somali halkı, çevrelerinden ve tarihsel deneyimlerinden şekillenen bir dayanıklılık ve uyum yeteneği sergilemiştir. Somali'nin çoğunlukla kurak arazisi, sakinlerinin yaşam tarzını, ekonomisini ve sosyal yapılarını derinden etkilemiştir. Somali yaşam tarzının merkezinde pastoralizm yer alır. Somalilerin büyük çoğunluğu göçebe veya yarı göçebe bir varlık sürdürmüş, hayvanları için su kaynakları ve otlaklar arayarak hareket etmiştir (Lewis, 1961). Bu sürekli hareket, toprağa derin bir bağ ve çevreyi derinlemesine anlama yetisi geliştirmiştir. Zorlu arazilere uyum sağlama ve yönlendirme yetenekleri, sadece dayanıklılıklarının bir göstergesi değil, aynı zamanda köklü ekolojik bilgilerinin de bir yansımasıdır.

Pastoralizm belirleyici bir özellik olmasına rağmen, ticaret de Somali halkının sosyo-ekonomik dokusunda hayati bir rol oynamıştır. Yarımadanın stratejik konumu, Afrika, Orta Doğu ve Asya'nın bazı bölgelerini bağlayan ticaret yollarının bir merkezi olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır (Hersi, 1977; Ingiriis, 2016). Arap tüccarların etkisi

küçümsenemez; sadece ticareti getirmekle kalmamış, aynı zamanda bölgenin kültürel ve dini evrimini önemli ölçüde etkilemişlerdir.

Bölgedeki İslam'ın yayılması, yerel adetler ve geleneklerle iç içe geçmiş, Somali halkı arasında derin bir yankı bulan Sufizm gibi benzersiz dini uygulamalara yol açmıştır ve toplumsal normlar için manevi çerçeveler sunmuştur (Lewis, 1955). Geleneksel "Xeer" sistemi normlarıyla birlikte, dini ve örfi hukukun karmaşık bir oyunu günlük yaşamı yönlendirmiş, restoratif adalet, toplumsal uyum ve topluluk bütünlüğü üzerinde vurgu yapmıştır (Jama, 2007; Kapteijns, 2002).

Somali toplumunun zengin kültürel dokusu, sanatları, folkloru, müziği ve yemek pratiklerinde açıkça görülmektedir. Özellikle şiir, değerli bir sanat formu olarak hem eğlence hem de tarih ve toplumsal değerleri koruma aracı olarak hizmet etmiştir (Johnson & Stake, 1996). Müzik, genellikle dansla birlikte, kutlamalarda, hikaye anlatımında ve hatta çatışma çözümünde önemli bir rol oynamıştır.

Sömürge öncesi dönemlerde merkezi devletlerin olmaması nedeniyle, Somali Yarımadası büyük ölçüde klan tabanlı yönetim yapılarına dayanmıştır. Bu yapılar hiyerarşik değil, uzlaşma ve karşılıklı saygıya dayalıydı. "Heer" adı verilen yerli hukuk sistemi, bu yönetim çerçevesinde kilit bir rol oynamıştır. Klanlar içindeki yaşlılar, genellikle pastoral haklar veya kişisel çatışmalarla ilgili anlaşmazlıkları arabuluculuk yaparak çözmüş, her zaman restoratif önlemlere vurgu yapmışlardır (Menkhaus, 2007). Özünde, sömürge öncesi Somali halkının yaşam tarzı, çevreleri, tarihsel etkileri ve kültürel evrimlerinin uyumlu bir karışımıydı. İster göçebe pastoralist olsun ister Mogadişu'nun hareketli pazarlarında ticaret yapan bir tüccar olsun, kimlik ve topluluk duygusu onların yaşam tarzlarını temelinden şekillendirmiştir.

Ne var ki, sömürge öncesi döneme ait Gabooye kayıtları kıttır. "First Footsteps in East Africa: or An Exploration of Harar" adlı eserinde (R. F. Burton, 1987), Somali bölgesine dair sömürgeciliğin başlamasından önce en kapsamlı hesaplarından birini sunar. Yemen'deki kast sistemini anımsatan bir sistemin varlığını vurgulayarak, Yibir, Tumal ve Midgan'ı mesleki uzmanlıklarına dayanarak "Başlıca Aileler" olarak tanımlar. Midgan, çeşitli şefler altında savaşta belirgin roller üstlenmiş ve "Wabay" ile oklar kullanmıştır. Bu hizmet, savaş becerilerine işaret ederken, güç mücadeleleri sırasında onları bir konuma yerleştirmiş olabilir, bu da sömürülerine yol açmış olabilir.

Burton'un tanımlamaları, Midgan'ın "koyu ve biraz bodur" olarak benzersiz fiziksel görünüşlerini ve belirgin bir yüz ifadesi ve aksanı olduğunu daha da vurgular. Bu özellikler, topluluk içinde gurur kaynağı olabilirken, daha geniş Somali toplumu tarafından ayrımcılık ve marjinalleştirilme yolları da olabilir. Ayrıca, Burton'un "insan doğasının iğrendiği" yiyeceklerden oluşan diyetleri, Midgan'ın ana akım toplumdan daha da ayrılmasına neden olan kültürel veya ekonomik kısıtlamaları öne sürebilir.

Somali toplumsal yapılarının incelikleri üzerine sömürge öncesi kayıtların kıtlığı göz önüne alındığında, Burton'un hesabı, önemli bir literatür parçası olarak öne çıkar. Detaylı gözlemleri, Gabooye gibi azınlıkların rollerini, zorluklarını ve benzersiz kültürel uygulamalarını içeren değerli içgörüler sunar. Somalilan'ın tarihî dokusuyla ilgilenen araştırmacılar ve bilim insanları için Burton'un çalışması, sömürge etkilerinin eşiğindeki bir toplumun karmaşıklıklarını aydınlatan temel bir referans olarak hizmet eder.

1.3.2. Sömürge Dönemi ve Bağımsızlık

Doğu Afrika'ya sömürgecilerin gelişi, Somali yaşamında önemli bir dönüşüme işaret etti. Sömürgeciler Somali yarımadasını beş bölgeye ayırdı. 19. yüzyılın sonlarında Avrupalı sömürgeciler gelip Somalileri beş parçaya böldü; İtalyan Somalisi (Güney Somali), Britanya Somalilan Koruyuculuğu (Şimdi, Somalilan), Fransız Somalisi (Cibuti), Batı Somaliler "Ogadenya—Etiyopya'daki Somali Bölgesel Devleti ve Kenya'daki Kuzey Sınır Bölgesi (NFD) (Bade, 2020).

Somalilan, 26 Haziran 1960'a kadar Britanya kolonisi altında kaldı. Britanya kolonisi, "Britanya Somalilan Koruyuculuğu" adı altında Somalilan'da bir yönetim oluşturdu. Britanya Somalilan Koruyuculuğu, 1884 ve 1887 yılları arasında, Başkan Frederick Mercer Hunter'ın kuruluşunda önemli bir rol oynayarak oluşturuldu (Fargher, 2021).

Britanya kolonisinin Somalilan ile ilgili ilgisi, stratejik konumundan diğer güçlerle rekabete ve canlı hayvan ve et tedariki arayışına kadar çeşitli faktörlerden kaynaklanıyordu. Somalilan'ın Kızıl Deniz boyunca ve Aden Körfezi'ne yakın konumu büyük stratejik öneme sahipti. Bu bölgenin kontrolü, özellikle Britanya İmparatorluğu için hayati olan, Hindistan ve Uzak Doğu ile iletişim ve ticaret için deniz yollarında söz sahibi olmayı ifade ediyordu (I. M. Lewis, 2003). Sömürge güçleri arasındaki rekabetler için,

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başları, Afrika'da Avrupa imparatorluk rekabetiyle işaretlenmiştir. Britanya'nın Somalilan'a ilgisi, özellikle Fransızlar ve İtalyanlar gibi rakip Avrupa güçlerinin bölgede bir kuvvet merkezi oluşturmasını önleme ihtiyacı tarafından etkilenmiştir (T. H. Parsons, 2019).

Hayvan ve et, temel ihtiyaçlarımızın omurgasını oluştururken, İngiliz kolonisi Somalilan'ı ihtiyaçları için iyi bir kaynak olarak görmüştür. Birleşik Krallık'ın temel amacı, Aden garnizonu için et ve çeşitli mallar kaynağı olarak kuzey Somali sahilini korumaktı. Bu, özellikle Britanya Hindistanı'nın korunması ile ilgili olarak, Doğu'daki Britanya'nın stratejik tasarımları için Kızıl Deniz'in artan önemi göz önüne alındığında hayati olarak değerlendirilmiştir (Samatar, 1982, s. 91). Literatüre göre, Somalilan tarihsel olarak hayvancılık bakımından zengin bir bölge olup, birçok Somali için pastoralizm ana ekonomik faaliyet olarak öne çıkmaktadır (Jardine, 1923; I. M. Lewis, 1994). Özellikle 19. ve 20. yüzyılın başlarında hızla genişleyen Britanya İmparatorluğu, büyüyen kentsel nüfusları, askeri garnizonları ve diğer kolonilerdeki iş gücü için sürekli et kaynaklarına ihtiyaç duymaktaydı. Geniş hayvan popülasyonları ile Somalilan, bu talebi karşılamak için potansiyel bir kaynak olarak ortaya çıkmıştır (Jardine, 1923).

İngilizler, Somalilan'dan Aden gibi imparatorluğun diğer bölgelerine, şimdi Yemen olan bir bölgede Britanya kontrolündeki bir liman şehri olan Aden'e hayvan ve et ihraç etme fırsatını da görmüşlerdir. Aden, Britanya donanma ve ticari gemileri için önemli bir kömür ikmal istasyonuydu ve garnizonu ile büyüyen kentsel nüfusu güvenilir bir et kaynağına ihtiyaç duyuyordu. Somalilan'ın yakınlığı, onu ideal bir kaynak haline getirmiştir. Böylece İngilizler, limanlar, su tesisleri ve veteriner hizmetleri gibi altyapı yatırımları yaparak Somalilan'deki hayvancılık ticaretini geliştirmeye çalışmışlardır.

Somalilan'daki Britanya sömürge yönetimi, 1960 yılında bağımsızlığa kadar süren erken 20. yüzyıl boyunca, özellikle pastoralist yaşam tarzları, hayvancılık ticaretinin merkeziliği, dolaylı yönetimle siyasi yönetim ve Gabooye topluluğunun sürekli marjinalleşmesi gibi alanlarda benzersiz sosyo-ekonomik dönüşümler ve süreklilikler getirmiştir. Bu dönemin en belirgin özelliklerinden biri, İngilizler tarafından tanıtılan etkiler ve yapılarla geleneksel Somali yaşam biçimlerinin yan yana gelmesiydi. Özellikle hinterlandlarda Somali yaşamının özü, pastoralizm etrafında dönmekteydi. Nüfusun önemli bir kısmı, başta develer, koyunlar ve keçiler olmak üzere hayvanlarını su ve otlak arayışında göçebe bir hayat sürdürmekteydi (Bade, 2020). Göçebe yaşamın ritimleri,

mevsimler ve hayvanların ihtiyaçları tarafından belirlenmiş, sömürge yönetimi tarafından büyük ölçüde dokunulmamıştır. İngiliz yönetimi, Somali yaşam biçimine pastoralizmin önemini tanımış ve bazı durumlarda bunu kolaylaştırmıştır. Örneğin, hayati bir ekonomik ve kültürel varlık olan hayvanların sağlığını sağlamak amacıyla veteriner hizmetleri sunulmuştur (Lewis, 2003).

Kırsal bölgeler geleneksel karakterini korurken, kentsel alanlar kolonyal etkinin izlerini görmeye başlamıştır. Hargeisa, Berbera, Borama, Burao, Sheikh ve diğer kentsel merkezler, sadece idari merkezler olarak değil, aynı zamanda kültür ve ticaretin eriyik potası olarak önem kazanmıştır. Bu şehirlerin mimari manzarası değişmeye başlamış, kolonyal binalar, hükümet ofisleri ve tesisler kurulmuştur. Bu kentsel alanlar aynı zamanda Somalilerin Batı eğitimi, sağlık hizmetleri ve diğer olanaklarla ilk karşılaştıkları yerler olmuştur. Ancak, bu hizmetlerin nüfuz etmesi genellikle sınırlı kalmış, çoğunlukla küçük bir elite veya bu kentsel merkezlere yakın olanlara hizmet vermiştir (M. V. Hoehne, 2015).

İngiliz varlığı, Somalilan'ı Batı kültürünün bazı yönleriyle tanıştırmıştır. Bu, özellikle kentsel alanlarda, İngilizce'nin yönetim ve eğitim dili olarak kullanıldığı yerlerde belirgindir. Ancak, Somali dili ve kültürü hakim kalmış, sözlü gelenekler, şiir ve örfi hukuk (xeer) toplumsal etkileşimlerde merkezi bir rol oynamaya devam etmiştir. Bir certain kültürel değişim düzeyi olmasına rağmen, İngilizler genellikle Somalileri oryantalist bir bakış açısıyla görmüş, çoğu zaman göçebe yaşam tarzını romantize etmiş ve bazen bunu "egzotik" olarak görmüştür (Lewis, 2003). Somalilan'daki İngiliz sömürge dönemi, geleneksel Somali yaşam biçimini koruma ve yeni yönetim, ekonomik ve kültürel yapılar tanıtma arasında hassas bir denge ile işaretlenmiştir. Bu dönemin mirası, özellikle kentsel manzaralarında ve yaşlı neslin hatıralarında günümüz Somalilan'ında hala hissedilmektedir. İngiliz sömürge yönetimi sırasında geleneksel ile yeninin iç içe geçtiği sadece kültürel ve idari alanlarda değil, aynı zamanda Somalilan'ın ekonomik alanında da belirgin şekilde görülmektedir.

İngiliz sömürge yönetimi döneminde, Somalilan ekonomisi hayvancılığa ve canlı hayvan ticaretine dayanıyordu. Ancak, bazı önemli gelişmeler ekonomik manzarayı şekillendirdi ve kalıcı miraslar bıraktı. Somalilan ekonomisinin merkezinde, özellikle Ortadoğu ile yapılan canlı hayvan ticareti yer alıyordu. Bu ticaret, sadece pastoralist toplulukların geçim kaynağı olmakla kalmayıp, aynı zamanda sömürge yönetimi için önemli bir gelir

kaynağı haline geldi. İngilizler, bu ticaretin önemini fark ederek, hayvanların sağlığını ve kalitesini artırmayı hedefleyen veteriner hizmetleri sundular. Bu tür müdahaleler, ihracat değerini artırmak ve gelir akışını sürekli kılmak amacıyla tasarlandı. Ticaretin düzenlenmesi için çaba sarf edildi, böylece sadece sağlıklı hayvanların ticareti yapıldı ve Somalilan'ın güvenilir bir canlı hayvan tedarikçisi olarak ünü korundu (Lindley, 2014).

Berbera limanı, İngiliz yönetimi altında bölgesel ticaret için kritik bir merkez olarak ortaya çıktı. Berbera'nın stratejik konumu ve İngilizler tarafından yapılan yatırımlar, onu Afrika Boynuzu'nun en önemli limanlarından biri haline getirdi. Buradan hayvanlar ihraç edilirken, ithalatlar hem yerel halka hem de geniş bölgeye hizmet verdi. Berbera'nın önemi, kervan yolları ve daha sonra yollarla iç kesimlere olan bağlantısı sayesinde daha da arttı, böylece malların ve insanların hareketi sağlandı (Hoehne, 2015). Hayvancılık, Somalilan ekonomisinin temelini oluşturmaya devam ederken, İngiliz sömürge dönemi ticareti kolaylaştıran altyapı ve hizmetlerin geliştirilmesine tanık oldu. Berbera limanının kurulması ve büyümesi ile canlı hayvan ticaretine vurgu, İngiliz yönetiminin gelir üretme ve Somalilan'ın bölgesel ekonomideki pozisyonunu koruma odaklarını yansıttı. İngiliz sömürge dönemi, Berbera limanı ve canlı hayvan ticaret düzenlemeleri gibi gelişmelerle altyapı ve ticareti geliştirmiş olmasına rağmen, Somalilan'ın siyasi dokusuna da silinmez izler bıraktı, geleneksel Somali klan dinamiklerini İngiliz yönetim yaklaşımlarıyla iç içe geçirdi.

İngiliz sömürge yönetimi dönemindeki Somalilan siyasi manzarası, geleneksel Somali klan yapıları ve İngiliz idari stratejilerinin bir karışımıyla şekillendi. İngilizler, genellikle Somalilan'da dolaylı yönetim sistemini benimsediler, yetkiyi yerel klan liderlerine devrettiler. Bu liderler, genellikle "sultan" veya "akil[1]" olarak adlandırıldı ve sömürge yönetimine entegre edildi. Bu liderlere, çatışma çözümünden vergi toplamaya kadar yerel yönetim görevleri verildi. Bu yaklaşım, geleneksel klan hiyerarşilerini pekiştirirken zaman zaman klan gerilimlerini de yoğunlaştırdı (Samatar, 2016). İngilizler sık sık belirli klanları kayırdı, bu da uzun süreli düşmanlıklara yol açtı (Lewis, 2003; Samatar, 1989). İngilizlerin bu tür kayırmacılığı ve klan farklılıklarını pekiştirmesi, direniş için zemin hazırladı. Somalilan'daki Anti-Sömürge Hareketleri, çok sayıda ayaklanma ve İngiliz

[1] *Akil (Somalice caaqil), özellikle Somali'nin kuzey ve orta bölgelerindeki klanlar içinde kullanılan geleneksel bir unvandır. Bu unvan, Somali toplumu, özellikle Somalilan'de büyük bir öneme sahiptir. Burada bu unvanı taşıyan kişi, geleneksel yasaları yürütme, klan anlaşmazlıklarında arabuluculuk yapma ve toplu ritüeller ile konferanslara liderlik etme sorumluluğunu üstlenir.*

egemenliğine meydan okumak ve Somali bağımsızlığını savunmak isteyen etkili liderlerle karakterize edilen doğrudan bir yanıt olarak ortaya çıktı.

Somalilan'daki anti-sömürge direnişi, İngiliz sömürge yönetimine meydan okumayı ve Somali özerkliğini savunmayı amaçlayan çeşitli hareketler, isyanlar ve figürlerle işaretlendi. Sayyid Muhammed Abdullah Hassan, genellikle "Deli Molla" olarak bilinen, Derviş hareketi Somalilan'da en önemli anti-sömürge gücü haline geldi. Hem Etiyopya hem de İngiliz kuvvetlerine karşı seferber olan Dervişler, İslami yasa altında bir pan-Somali devleti oluşturmayı hedefledi. Derviş direnişi, Taleh gibi kalelerin merkezi olduğu gerilla savaşı ile işaretlendi. İngilizler, Dervişlere karşı hem geleneksel kuvvetler hem de yeni tanıtılan hava gücünü kullanarak birkaç kampanya yürüttü. 1920 yılına gelindiğinde, hareket, Afrika'daki özgürlük savaşçılarına karşı ilk savaş uçaklarının kullanıldığı İngiliz kolonisi tarafından mağlup edildi ama yabancı egemenliğe karşı direnişin bir sembolü olarak mirası devam etti (Lewis, 2003). Dervişler, sömürge yönetimine karşı silahlı bir direniş temsil ederken, diğer gruplar bağımsızlık için daha barışçıl yöntemler seçti.

Somali Gençlik Ligi (SYL—Somali Youth League), 1943 yılında kurulmuş olup, Somali'nin sömürge yönetiminden bağımsızlığını savunan başlıca siyasi güç olarak ortaya çıkmıştır. SYL, İtalyan Somali'sinde daha aktif olsa da, etkisi İngiliz Somalilan'ına kadar uzanmıştır. SYL, klan bağlarını aşan bir Somali milliyetçiliği geliştirmeyi amaçlamış ve bağımsızlık için büyük bir rol oynamıştır (Abdi, 1993). Somalilan'ın 26 Haziran 1960'ta bağımsızlığını kazanmasına yönelik süreçte, birkaç siyasi varlık bölgenin siyasi kaderini şekillendirmede önemli roller oynamıştır. İsaaq klanına derinlemesine kök salmış olan Somali Ulusal Ligi (SNL—Somali National League), İngilizlerle yapılan müzakerelerin öncülüğünü yapmış ve bağımsızlık için ateşli bir şekilde savunuculuk yapmıştır (Lewis, 2003).

Bu arada, Gadabursi ve Harti klanlarının temel destek tabanına sahip olan Birleşik Somali Partisi (USP—United Somali Party), kendi kuvvetli bölgelerinde bağımsızlık davasını savunmanın yanı sıra SNL ile işbirliği yaparak İngiliz yönetimini sona erdirme ortak hedefini vurgulamıştır (Samatar, 1989). Ayrıca, diğerlerine kıyasla daha küçük yapıdaki Birleşik Ulusal Cephe (UNF—United National Front), bağımsızlık hareketini destekleyerek kendi destekçilerini harekete geçirmiş ve geniş koalisyonla uyumlu bir şekilde öz-yönetim için itme gücünü artırmıştır (Bade & Hared, 2021). Bu kolektif siyasi eylem ve müzakere, İngiliz Somalilan'ının çok arzu edilen bağımsızlığını kazanmasıyla

sonuçlanmıştır. Bağımsızlığın elde edilmesiyle birlikte, İngiliz Somalilan'ındaki siyasi dinamikler, küresel olaylardan büyük ölçüde etkilenerek önemli değişiklikler geçirmiştir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, İngiliz Somalilan'ındaki siyasi manzara daha aktif hale gelmiştir. Farklı gelecek vizyonlarına vurgu yapan çeşitli siyasi dernekler ortaya çıkmış, İtalyan Somali ile birlikten İngiliz korumasının sürdürülmesine kadar farklı yollar önerilmiştir. Artan siyasi farkındalık ve aktivizm, Afrika'daki daha geniş çaplı sömürgecilik karşıtı eğilimlerle uyumlu olmuştur (Hoehne, 2015). Bu siyasi hevesin yeşermesiyle, Somalilan'ın öz-belirleme yolculuğunu tanımlayan çeşitli sömürgecilik karşıtı hareketler başlamıştır. Sömürgecilik karşıtı hareketler çeşitli stratejilere sahip olmakla birlikte, 1950'lerin sonlarına doğru bağımsızlık çağrısı daha belirgin bir şekilde öne çıkmaya başlamıştır.

1950'lerin sonlarında, Afrika genelinde sömürgecilik karşıtı hareketler ivme kazanırken, Somalilan'da bağımsızlık savunan siyasi partiler sahneye çıkmıştır. Siyasi partiler, İngiliz Somalilan'ının bağımsızlığını sağlama konusunda itici bir güç olmuştur. Bu, 26 Haziran 1960'ta bağımsızlıkla sonuçlanmıştır. Ancak, bağımsızlıktan günler sonra, Somalilan Somali Güven Bölgesi ile birleşerek Somali Cumhuriyeti'ni oluşturmuştur. Birleşme için başlangıçtaki heves zamanla azalmış, birçok Somalilan'lı geniş Somali devletinde kenara itildiğini hissetmiştir (Lewis, 2003). Bağımsızlık önemli bir dönüm noktası olmasına rağmen, Somalilan'ın sosyo-politik dokusunda kalıcı etkilere sahip olan geniş kapsamlı İngiliz etkisi sürmüştür.

Somalilan'ın koruyucu devlet olarak koloni statüsünde olmaması, doğrudan yatırım ve altyapı geliştirme konularında sık sık göz ardı edildiği anlamına geliyordu. İngilizler, özellikle Berbera'da olmak üzere askeri üsler kurarak dış politika ve savunma politikaları üzerinde önemli bir etki sağladılar. Bu ihmal duygusu, bazı Somalilanliler arasında yabancılaşma hissini güçlendirdi (Hoehne, 2015).

İngiliz etkisi sadece jeopolitik ve ekonomik terimlerle sınırlı kalmadı, aynı zamanda bölgedeki sosyal hiyerarşiler ve azınlık meseleleri üzerinde de derin etkiler yarattı, özellikle de Gabooye topluluğu için. Gabooye topluluğu, Somali toplumu içinde tarihsel olarak marjinalleştirilmiştir. Zanaatkar ve işçi olarak meslek rolleri, onları çoban çoğunluğun altında kast benzeri bir konuma yerleştirdi. Gabooye'nin marjinal durumu

açıkken, tarihsel rollerini ve mesleklerini anlamak, onların sosyal konumlarının kökenlerine daha derin bir bakış sağlar.

Gabooye'nin toplumdaki geleneksel rolleri, demirciler, marangozlar ve dericiler dahil olmak üzere çeşitli meslekleri kapsıyordu. Onların özelleşmiş becerileri, genel Somali topluluğu için hayati önem taşısa da, paradoksal bir şekilde metal ve deri gibi malzemelerle doğrudan ilişkilenmeleri nedeniyle 'kirli' olarak görülmeleri sebebiyle onların daha düşük sosyal statüye katkıda bulundu (Lewis, 2003). İngiliz dönemi, kendine özgü kolonizm anlayışı ile Gabooye'nin toplumdaki marjinal statüsünü daha da pekiştirdi.

İngiliz koloniyalizmi döneminde, Gabooye'nin marjinal statüsü devam etti. Sömürge otoriteler, çoğunlukla baskın klanların politik dinamikleriyle meşgulken, Gabooye'nin durumunu çoğunlukla göz ardı ettiler. Sonuç olarak, onlar düşük statülü işlere sıkışıp kaldı ve kentsel merkezlerin genellikle ayrıştırılmış bölümlerinde yaşamaya devam ettiler. Kentsel ekonomiye katkıları, önemli olmasına rağmen, sömürge kayıtlarda nadiren kabul edildi, onların marjinal statülerini daha da pekiştirdi (Uluslararası Kriz Grubu, 2015). İngiliz yönetiminin yapısal politikaları, sadece Gabooye'nin toplumsal statüsünü değil, aynı zamanda onların politik temsilini ve seslerini de büyük ölçüde etkiledi.

İngiliz kolonyal sisteminin dolaylı yönetim anlayışı, yerel klan liderleri aracılığıyla düzeni ve kontrolü sürdürmeyi amaçladı, bu da yanlışlıkla Gabooye'nin politik dışlanmasını sürdürdü. Klan liderleri kolonyal idari yapıya dahil edilirken, önemli politik etkiye sahip olmayan Gabooye, genellikle politik alandan uzak kaldı. Yerel yönetim, arazi hakları veya ekonomik gelişme tartışmalarında onların sesleri nadiren duyuldu (Hoehne, 2015). İngiliz kolonyal dönemi sona ermiş olsa da, özellikle Gabooye topluluğu ile ilgili mirasları, günümüz Somalilan'ında hala hissedilmektedir. Gabooye'nin İngiliz yönetimi altında marjinalleşmesinin mirasları, günümüz Somalilan'ında yankılanmaya devam ediyor. Son yıllarda kaydedilen ilerlemelere rağmen, Gabooye hala sosyo-ekonomik zorluklarla mücadele etmekte ve çoğu zaman siyasi karar alma süreçlerinin dışında kalmaktadır.

1.3.3. Somalilan'ın Somali ile Birleşmesi, İç Savaş ve Bağımsızlık İlanı

Sömürge sonrası dönem, Britanya Somalilan'ı ve İtalyan Somali'sinin birleşmesiyle belirginleşen Somali toprakları için dönüm noktası bir bölüm olarak öne çıkmıştır. 1960 yılında Britanya sömürge yönetiminin sona ermesiyle Britanya Somalilan bağımsızlığını ilan etti. Sadece beş gün sonra, 1 Temmuz 1960'ta, İtalyan Somali ile birleşerek Somali Cumhuriyeti'ni oluşturdu. Bu birleşme, tüm Somali konuşan toprakları birleştirme vizyonu olan pan-Somali hayaliyle desteklenmişti (Bade, 2022; I. M. Lewis, 2003; A. I. Samatar, 1989). Ancak, birleşme beklenen uyumu sağlamadı. Bu uyumsuzluk, kısa süre sonra her iki bölgenin farklı sömürge geçmişlerinin kalıntıları tarafından daha da kötüleşecekti.

Farklı sömürge miraslarının etkileşimi, birleşme sonrası dinamikleri önemli ölçüde etkiledi. Sosyolojik bir bakış açısıyla, birleşmenin zorlukları, iki bölge arasında farklı sömürge mirasları ve anlatılarından kaynaklanıyordu. Britanya ve İtalyan sömürge güçleri, her bir bölgede farklı sosyo-politik manzaralar şekillendiren farklı politikalar ve yönetim stratejileri uygulamışlardı (Menkhaus, 2007). Ancak, birleşme sonrası yönetim bu uçurumları derinleştirdi.

Birleşme sonrası merkezi yönetim, Somalilan'ın politik etkileyicilerini marjinalleştirdi ve bölgesel eşitsizlikleri derinleştirdi. Birleşme sonrası yönetim, merkezi bir devlet yapısını benimsedi ve bu da istemeden Somalilan'dan siyasi elitleri kenara iterek onları ikincil rollere indirgedi (Bade & Hared, 2021). Bu yönetim modeli, çeşitli sömürge tarihlerini ve her bölgeye özgü benzersiz siyasi kültürleri hesaba katmada başarısız oldu. Sonuç olarak, Somalilan halkı arasında yabancılaşma ve dışlanma hisleri güçlendi, bölgenin altyapısal ve ekonomik büyümesinin ihmal edilmesiyle bu hisler daha da kötüleşti. Bu tür sistematik eşitsizliklerin ve dışlama algılarının sosyal kargaşa ve artan özerklik taleplerini kaçınılmaz olarak tetikleyebileceğini savunur (Gurr, 2015). Bu duygular, önümüzdeki on yıllar için zemin hazırladı.

Birliğin ilk evreleri zorluklarla doluyken, sonraki yıllar daha derin çatlakları aydınlattı. Birçok Somalilanlı, Somali ile olan birliğini, yeterli hukuki danışmanlık yapılmadan yapılmış bir hata olarak gördü (Hansen & Bradbury, 2007, s. 463; Pham, 2010, s.140). Bu politik sarsıntılar kaçınılmaz olarak silahlı çatışmayı körükleyecekti. 1980'ler, uzun süredir var olan şikayetlerle tetiklenen şiddet ve isyan dönemi olarak işaret edildi. 1980'lerde başlayan Somali iç savaşı, Somalilan üzerinde büyük yıkımlara yol açtı, bu da büyük ölçüde Siad Barre rejimi tarafından yönetildi. Somali Ulusal Hareketi (SNM), bu

rejime karşı bir isyan başlattı. Diğer isyancı gruplarla ittifak halinde, 1991 yılına kadar askeri rejimi devirmeyi başardılar. Bu olaylar zinciri, 1991'de Somalilan'in tek taraflı bağımsızlık ilanıyla sonuçlandı (Hoehne, 2006). Sosyolojik bir bakış açısıyla, iç savaş derin kök salmış şikayetlerin, kimlik politikalarının ve güç ile kaynaklar için yapılan çekişmelerin bir tezahürü olarak algılanabilir (Besteman, 1999). Savaşın etkileri derin oldu ve Afrika Boynuzu'nun jeopolitik manzarasını yeniden şekillendirdi.

1980'ler, derin kök salmış şikayetlerden kaynaklanan yoğun şiddet ve isyan dönemi olarak nitelendirilir. Bu on yılda başlayan Somali iç savaşı, Somalilan'de Siad Barre rejiminin saldırgan taktikleri nedeniyle geniş çaplı yıkıma yol açtı. Somali Ulusal Hareketi (SNM-Somali National Movement), çeşitli isyancı fraksiyonlarla işbirliği yaparak bu rejime karşı mücadele etti. Ortak çabaları sonucunda, 1991 yılına kadar askeri diktatörlüğü devirmeyi başardılar. Bu çalkantılı dönem, 1991'de Somalilan'in cesurca tek taraflı bağımsızlık ilanıyla zirveye ulaştı (Hoehne, 2006). İç savaşı sosyolojik bir mercekten analiz ettiğimizde, kimlik politikalarıyla iç içe geçmiş ve kaynaklar ile egemenlik için yoğun bir mücadele olan altta yatan şikayetlerin bir somutlaşması olarak ortaya çıkar (Besteman, 1999). Bu savaşın sonuçları büyük oldu, Afrika Boynuzu'nun jeopolitik sınırlarını sonsuza dek değiştirdi. Savaş sonrası siyasi manzara evrildikçe, ulusun ana bölgelerinin kontrol dinamikleri önemli değişiklikler geçirdi.

İç savaşın ardından ülke kontrolü militan fraksiyonlar arasında bölündü. Birleşik Somali Kongresi (USC—United Somali Congress), Somali'nin başkenti Mogadişu üzerinde hak iddia ederken, SNM ülkenin ikinci büyük şehri Hargeisa üzerindeki kontrolünü sağlamlaştırdı. Bu şehir, 18 Mayıs 1991'de Somali'den bağımsızlığını ilan ettiği cesur bir adım attı. Somalilan'in ayrılmasının kökleri, İngiliz egemenliği altında ayrı bir devlet olarak var olduğu sömürge dönemlerine kadar uzanır. Daha sonra güney Somali ile birleşti, ancak karşılıklı anlayış bozulduğunda, kendi kaderini tayin hakkı önemli bir mesele haline geldi. Somalilan'in bağımsızlık ilanını hızlandıran iki önemli katalizör şunlardı: Mogadişu'da SNM'nin katkısı olmadan tek taraflı bir hükümetin kurulması ve Somalilan vatandaşları içinde artan iç baskılar (Bade, 2020; Bryden, 2004). Ancak, devlet olma yolculuğu engellerle dolu değildi, takip eden yıllar gösterecekti.

Somalilan'ın bağımsızlık ilanının ardından iç çekişmeler ve zorluklar yaşandı. Tüm klanlar SNM'nin vizyonunu desteklemedi, bazıları askeri rejimi destekleyerek, SNM'i öncülük eden dominant Issaq klanı ile çatışmalara yol açtı. Birlik ihtiyacını fark eden

SNM, bu bölünmeleri köprülemek için diyalog ve müzakereler başlatarak düşmanlıkları yatıştırma ve olası intikam eylemlerini sınırlama amacı güttü. Borama ulusal uzlaşma konferansı, bu yolculuğun dönüm noktalarından biri olarak ortaya çıktı ve Somalilan'de devlet oluşumunun temellerini attı. Başlangıçta tereddütler yaşansa da, Issaq olmayan klanlar bağımsız bir Somalilan fikrine zamanla ısındı (Bereketeab, 2012). Bu uzlaşma ruhu, Somalilan'in yolculuğunun bir sonraki aşaması için zemin hazırladı: demokratik yönetimin kurulması.

Somalilan'ın demokratik yönetim yolculuğu, eski Somali başbakanı olan ve Guurti tarafından seçilen Mohamed Haji Ibrahim Egal liderliğinde ivme kazandı. SNM iktidarı bıraktığında, Somalilan sivil yönetim yoluna girdi. Kamu güvenini pekiştirmek ve yönetimi güçlendirmek için Başkan Egal, çok partili bir sistem tanıtarak, partilerin klan veya dini bağlantılardan uzak durarak kapsayıcılığı savunmalarını teşvik etti. Bu demokratik evrim, 2001 referandumunu takiben Somalilan Anayasası'nın onaylanmasıyla zirveye ulaştı. Anayasa, iki meclisli parlamento sistemini benimsedi, guurti[2]'yi üst meclis ve seçilmiş bir meclisi alt meclis olarak belirledi. Takip eden yıllar, Dahir Riyale Kahin'in 2003'te Başkan Egal'in ardılı olarak barışçıl bir iktidar devrini gördü ve daha sonra, 2005'te başarılı bir şekilde parlamento seçimlerinin yapılmasına tanık oldu. Bu önemli yönetim adımlarına rağmen, önemli bir meydan okuma sürdü: uluslararası tanınmanın sağlanması.

Demokratik başarılarına rağmen, Somalilan'ın uluslararası tanınma çabaları hâlâ sonuçsuz kalmıştır. Birleşik Krallık, Güney Afrika, Etiyopya, Kenya ve Ruanda gibi bazı ülkeler, Somalilan'ın çabalarını anlama ve takdir etme konusunda ilgi göstermiş olsalar da, resmi bir tanınma elde edememiştir. Somalilan halkı için bağımsızlık ilanının bir ayrılıkçı hareket değil, gönüllü olarak vazgeçtikleri bir egemenliği yeniden talep etme eylemi olduğunu öne sürer. Somalilan'da gözlemlenen istikrar ve barışçıl geçişler, geleneksel klan yapıları ile modern demokratik yönetimin uyumlu bir karışımına atfedilebilir (Bryden, 2004). Bu benzersiz yaklaşım, Somalilan'ın küresel sahnede kimliğini şekillendirmesine olanak tanımış, ancak zorluklar devam etmektedir. Çatışma ile boğuşan bir bölgeden filizlenen demokratik bir ulusa doğru Somalilan'ın evrimi,

[2] Guurti, aynı zamanda Yaşlılar Meclisi olarak da bilinir, Somalilan'ın parlamenter sisteminde hayati bir bileşendir. Çoğunlukla farklı klanları temsil eden atanmış yaşlılardan oluşur ve yasama sürecinde, çatışma çözümünde ve geleneksel değerlerin korunmasında önemli bir rol oynar. Geleneksel Somali yönetişimini modern yasama işlevleriyle bütünleştirerek, Guurti bölgede siyasi istikrarı teşvik etmede önemli bir araç olmuştur.

sömürge sonrası Afrika'da ulus inşasının karmaşıklıklarını ve zorluklarını vurgular. Bu yolculuk, ulusların kaderini şekillendiren tarihsel, politik ve sosyolojik faktörlerin etkileşimi hakkında değerli içgörüler sunar.

1.3.4. Somalilan'in İlanı: 1991'de Ayrı Bir Devlet Olarak Somalilan'in Oluşumu

Askeri rejimin çöküşünün ardından Somali'nin yönetimi milislerin eline geçti. Birleşik Somali Kongresi (USC), Somali'nin başkenti Mogadişu'yu ele geçirirken, Somali Ulusal Hareketi ise ikinci büyük şehir Hargeisa'da kontrolü sağladı ve 18 Mayıs 1991'de Somali'den bağımsızlığını yeniden ilan etti. Somalilan'in bağımsızlık ilanını hızlandıran iki mesele vardı. Bunlar, Somali Ulusal Hareketi ile danışmadan Mogadişu'da tek taraflı bir hükümet kurulması ve Somalilan halkı içindeki baskılardı (Bade, 2020; Bryden, 2004).

Somali Ulusal Hareketi'ni desteklemeyen klanlar yerine askeri rejimi destekleyenlerle çatışmalar yaşandı. İktidarı ele aldıktan sonra, Somali Ulusal Hareketi karşıt gruplarla müzakereler yoluyla uzlaşmayı yeniden değerlendirdi ve yıkıcı intikam eylemlerinden kaçınmak için düşmanlıkların sona erdirilmesini amaçladı. Borama ulusal uzlaşma konferansı Somalilan devletinin oluşumunun temelini attı. "İsaak olmayan klanlar, isteksiz de olsa, Somalilan devletçiliği fikrini kabul etmiş gibi görünüyordu" (Bereketeab, 2012).

Somali Ulusal Hareketi'nin önde gelen isimleri, Somalilan'daki anlaşmazlık yaşayan klanlar arasında arabuluculuk yapmaları için klan yaşlılarını önerdi. Buna göre, Isaaq, Gadabursi, Harti, Issa ve diğer klanlardan Somalilan klanları, ulusal yaşlılar konseyi (Guurti) için temsilcilerini Borama konferansına hazırlayarak gönderdi ve bu konsey, gücün sivil hükümete geçişini sağladı (Walls & Kibble, 2010, s.40). Yaşlılar konseyi (Guurti), eski Somali başbakanı Mohamed Haji Ibrahim Egal'i seçti. Somalilan, demokratik ve sivil bir yönetim sistemine geçiş yaptı ve SNM gücü bıraktı.

Böylece, halkın güvenini kazanmak ve hükümeti geliştirmek amacıyla Başkan Egal, çok partili bir sistem ilan etti. Hırslı partiler, kapsayıcı bir platform geliştirmeye çağrıldı. Aynı zamanda, klan ve dini grup bağları konusunda uyarıldılar. Somalilan'ın 2001 referandumunu takiben, Somalilan kendi anayasasını, parlamentonun iki meclisli sistemi temel alarak uygulamaya koydu. Guurti (yaşlılar), üst meclis için ayrıldı ve seçilmiş meclis alt meclis için belirlendi. Başkan Egal'in ölümünün ardından, Somalilan 2003'te

Dahir Riyale Kahin'i başkan olarak seçti. 2005'te Riyale, başarılı bir şekilde parlamento seçimlerini tek adam-tek oy ilkesine dayanarak uyguladı. Demokratikleşme ve seçim süreçlerini kullanarak Ahmed Mohamed Mohamoud "Siilaanyo", 2010 Haziran'ında Riyale'nin yönetim partisini devirdi. Yine, 2012'de Somalilan başarılı ve barışçıl bir şekilde yerel hükümet konseyi seçimleri düzenledi. Daha da önemlisi, 2017'de Somalilan, mevcut başkan Muse Bihi Abdi'nin iktidara geldiği başkanlık seçimine gitti. Somalilan'ın 5. başkanıdır.

Somalilan, başarılı demokratikleşme sürecinin uluslararası tanınma şansını artıracağını umuyordu. Birleşik Krallık, Güney Afrika, Etiyopya, Kenya ve Ruanda da dahil olmak üzere bazı ülkelerden anlayış ve takdir görse de, bugüne kadar hiçbir ülke Somalilan'ı tanımamıştır. Bryden, "Somalilanliler için, bağımsızlık ilanı bir ayrılık hareketi değil, aksine gönüllü olarak vazgeçtikleri egemenliklerini geri alma eylemiydi" diye savunuyor (Bryden, 2004). Gerçekte, Somalilan güçlü ve istikrarlı kalmaya devam ediyor, her seçimde güç barışçıl bir şekilde devredildi (Bradbury, 2008; Pham, 2010). Klan yapısının başarılı bir şekilde birleştirilmesi ve modern temsili liderlik, Somalilan'ı çatışma dolu, karmaşık ve son derece yıkıcı bir bağlamdan siyasi bir varlık olarak yükselmesini sağladı ve Somalilan devletçiliği müzakerelerinin sahnesini kurdu.

1.3.5. Somalilan'ın Sosyal Dokusu

1.3.5.1. Somalilan'da Sosyal Yapı

Somali sosyal yapısı, karmaşık ve birbiriyle bağlantılı klan sistemleri veya aile grupları tarafından simgelenen, toplum içinde kimlik ve tanınmanın temel unsurlarını oluşturan dokuma bir halıya benzetilebilir (Hill, 2010). Bu klan sistemleri, Somali toplumunun çok yönlü doğasını yansıtarak, Darod, Hawiye, Dir ve Rahanweyn gibi büyük ve küçük aile gruplarını yöneten normlar ve toplumsal yasaların belirlenmesinde kilit bir rol oynar. Bu klan sistemlerinin toplumsal normları ve dinamikleri şekillendirmedeki belirginliği, geniş sosyal yapı içinde güç ve etki araçları olarak rollerini vurgular. Büyük ve küçük aile gruplarından oluşan karmaşık bir dizi ile temsil edilen bu klan sistemleri, sadece toplumsal normları belirlemekle kalmaz, aynı zamanda güç ve etki kanalları olarak işlev görür, geniş toplumsal manzaradaki temel dinamikleri ve hiyerarşik düzenlemeleri yönlendirir.

Somalilan özerk bölgesinde, Isaaq, Gabadursi, Issa ve Harti klanları hakimiyetlerini ilan ederken, diğer klanlar karmaşık toplumsal örgü içinde, değişen etki ve temsil dereceleriyle

manevra yapar. Isaaq, Gadabursi ve Issa, Dir soyundan; Harti ise Darod soyundan klanlar belirgin bir üstünlük tutar (Hill, 2010, s. 3). Ancak, bu nüanslı toplumsal dokuma içinde, Gabooye klanları, durmaksızın devam eden bir marjinalleştirme döngüsünde sıkışıp kalmış, sesleri bastırılmış ve statüleri geri plana itilmiş, bu da belirgin bir güç dengesizliği ve sistematik boyun eğdirme ile sonuçlanmıştır. Bu yapı içindeki büyük aile grupları, önemli güç kullanır ve siyaset ile ekonomik dinamikleri önemli ölçüde etkiler. Bu, kaçınılmaz olarak bir güç dengesizliği senaryosu yaratır ve Gabooye'yi toplumsal güç yapılarının periferisine yerleştirir, sistematik marjinalleştirmeye ve eşitsiz muameleye maruz bırakır (Majid & McDowell, 2012, s.36-37).

Tek taraflı bağımsızlık ilanından sonra, Somalilan, geleneksel aile yapılarıyla ortaya çıkan toplumsal çerçevelerin iç içe geçtiği bir dizi dönüştürücü değişiklikler yaşamıştır. Her biri bölgenin evrilen sosyo-politik manzarasına katkıda bulunan bu yapılar, geleneksel aile yaşamının ve yeni toplumsal organizasyon yapılarının birleşmesiyle işaretlenmiştir (Ssereo, 2003, s.29). Somalilan'ın bu dönüştürücü yolculuğu, çeşitli ve hiyerarşik klan sistemleriyle karakterize edilen daha geniş Somali toplumsal çerçevesinde sosyal yapısının kökleşmesini vurgular. Somali toplumsal çerçevesinde sosyal yapısının kökleşmesini vurgular. Somalilan'da aile ve toplumsal yapıların evrimi ve birleşimi göz önüne alındığında, bölgedeki çeşitli nüfuslar arasındaki ilişkileri şekillendiren, yapılandıran ve yöneten klanların rolüne ve etkisine daha derinlemesine dalmanın önemi büyüktür

1.3.5.2. Sosyo-Politik Dinamikler

Somalilan'deki toplumsal normlar, bölgede yaşayan çeşitli klanlar ve alt klanlar arasındaki karmaşık etkileşimler ve ilişkiler tarafından derinden şekillendirilmektedir. Helander (1996), bu klanların sadece sosyal varlıklar olmadığını; hem sosyal hem de politik örgütlenme ve yönetimin temel birimleri olarak hizmet ettiklerini açıklar. Her bir klan, özgün liderleri ve yaşlılar konseyi ile dayanışma kaynağı olmakla kalmaz, zaman zaman çatışmalar için bir katalizör görevi görerek, bölgedeki toplumsal yaşam, evlilikler ve daha geniş sosyal ilişkiler üzerinde etkili olur. Klanlığa ve toplumsal normların farklı yorumlarına yönelik farklı yaklaşımlar, Somalilan'ın toplumsal dokusunun karmaşıklığını vurgular ve nihayetinde hâkim politik sistem ve yapıları etkiler.

Somalilan'ın politik sistemi içindeki dayanıklılık ve kırılganlık arasındaki doğal çelişkiyi ele alır (Richards, 2020). Devlet inşası sürecinde birçok kriz noktasıyla karşı karşıya

kalmış olmasına rağmen, Somalilan, sosyo-politik faktörler ve uyum mekanizmalarının bir kombinasyonuna atfedilen takdire şayan bir dayanıklılık sergilemiştir. Somalilan halkının aktif katılımı ve klan yapılarının oynadığı hayati rol, Somalilan'ın benzersiz sosyal ve politik ihtiyaçlarına uygun bir dayanıklı sistem yaratmada belirleyici olmuştur. Müzakere ve uzlaşma, dengenin yeniden sağlanması ve çatışmaların çözümünde vazgeçilmez araçlar olarak önemlerini vurgulamakta, Somalilan politik sisteminin istikrarı ve bütünlüğünde temel bir rol oynamaktadır.

Ayrıca, Richards (2020) Somalilan hükümetinin hibrit doğasını açıklar ve çok partili başkanlık sistemi, iki meclisli yasama ve bağımsız yargıdan oluşan bir sentez gösterir; bu yapı acil reform ihtiyacındadır. Bu hibrit hükümet yapısı, modern politik kurumlarla geleneksel mekanizmaların entegrasyonunu örnekler, çağdaş yönetim modelleri ile eski toplumsal normlar ve değerlerin birleşimini yansıtır. Çatışma çözümünde geleneksel mekanizmalara vurgu yapılması, özellikle klanları içerenler, Somalilan'de barışın sürdürülmesi ve anlaşmazlıkların çözülmesindeki önemlerini vurgular. Geleneksel ve modern yönetim mekanizmalarının bu entegrasyonu, Somalilan'da toplumsal normlar ve politik yapılar arasındaki benzersiz ve karmaşık etkileşimi açıklar ve Somalilan'ın yönetim manzarasını şekillendirmede rol oynar.

Geleneksel ve çağdaş yönetim mekanizmalarının birleşimi, Somalilan'daki siyasi partilerin, klan temsiliyetinin somutlaşmaları olarak ortaya çıkmasını kolaylaştırmıştır. Her büyük klan, çoğunlukla kendi klanının çıkarlarını savunan bir siyasi partiye liderlik eder. Bu siyasi varlıkların destekçilerinin çoğu temsil ettikleri klanın ya da koalisyonlar kurdukları müttefik klanların üyeleridir. Bu partiler, böylece Somalilan'ın geniş politik manzarasında klan özelinde çıkarların ifade edilmesi ve ilerletilmesi için birer aracı olarak hizmet eder.

1.3.5.3. Sosyal Yapı ve Marjinalleşme Üzerine Etkileri

Somalilan'deki karmaşık klan yapısı, toplumsal dokuyu şekillendirme ve sosyo-politik ilişkileri tanımlama konusunda merkezi bir rol oynamakta, bu da azınlık grupların marjinalleştirilmesi için verimli bir zemin oluşturmaktadır. Özellikle, Gabooye topluluğu gibi bağlı olmayan azınlıklar, derinlemesine kökleşmiş sosyo-politik dengesizliklerin yansıması olarak, dışlanma, ayrımcılık ve temel hizmetlere sınırlı erişim gibi sorunlarla sürekli bir mücadele içindedir (Hill, 2010; Warsame, 2020).

Marjinalleşmenin başlangıcı, dört ana klan ailesinin sosyo-politik manzarayı domine ettiği, azınlıkların yoğun dışlamalar ve kötü muameleler gördüğü klan bazlı toplumsal normlarla derinden iç içedir. Hill (2010), bu grupların adalet, eğitim ve geçim kaynaklarına erişimdeki sınırlamaları, nefret söylemine maruz kalmaları gibi çeşitli marjinalleşme katmanlarını açıklar (Hill, 2010, s. 3). Bu dışlamalar, klanlar arası ilişkileri engelleyen bariyerler olarak işlev görür ve azınlık ile çoğunluk klanları arasında evliliklerin önüne geçerek marjinalleşme döngüsünün devam etmesine ve sosyal hareketliliğin engellenmesine neden olur.

Majid & McDowell (2012), klan ve kimlik arasındaki etkileşimin, uzun vadeli marjinalleşme süreçleri ve sonuçlarının karmaşıklığını anlamada önemini vurgular (Majid & McDowell, 2012, ss. 36–37). Çalışmaları, risk analizlerine sosyo-politik açıdan duyarlı perspektiflerin dahil edilmesinin zorunluluğunu vurgular. Bu yaklaşım, erken uyarı sistemlerinin tahmin yeteneklerini artırmada ve bölgesel marjinalleşme desenlerini daha derinlemesine anlamada kritik bir öneme sahiptir. Hükümetin 1980'lerde etnik kayırmacılık göstermesi, azınlık klanların sosyal hareketliliğini ve kaynaklara erişimini daha da zorlaştırdı (Leeson, 2007). Bu kayırmacılık, marjinal klanların sosyal hareketlilik ve siyasi etki talep etme çabalarını gösteren fraksiyonel grupların oluşumunu tetikledi.

Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi, uzun süreli klan sisteminin sonuçlarını vurgular ve azınlık gruplarının ve daha küçük klanların haklarını kullanma, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik süreçlere katılma mücadelelerini öne çıkarır. Klan sistemi içinde hakim olan agnatik (babasoyluluk) soy hattı türünün yaygınlığı, çoğunluk klanlarının hakimiyetini vurgulayarak, kaynakların ayrımcı dağıtımına, koruma endişelerine ve siyasi katılım, istihdam ve adaletten dışlanmaya yol açar (Warsame, 2020). Klan yapısının ve Gabooye topluluğu ile Somalilan'daki diğer azınlıklar üzerindeki etkilerinin araştırılması, marjinalleştirilmişlerin sosyo-politik manzaraların kenarlarında yer almasına, sosyal hareketlilik ve kaynaklara eşit erişim mücadelelerine yol açan bir ortamı yaratan klan, kimlik, hükümet politikaları ve toplumsal normların kesiştiği çok yönlü bir marjinalleşme tablosu çizer.

1.4. Somalilan'da Klanizmin Mirası ve Marjinalleşme Üzerine Etkisi

1.4.1. Klanizmin Tanımı ve Tarihsel Bağlamı

Somali toplumunun sosyo-kültürel ortamında, klanizm, toplumsal yapılar ve uygulamaların temelinde derinden yerleşmiş, baskın bir güç olarak ortaya çıkar. Bu olgu, bu bölgelerdeki sosyo-politik, ekonomik ve kültürel anlatıların şekillendirilmesinde klan yapılarının genel önemini kapsar. Tarihsel olarak, klanizm Somali toplumunun üzerine kurulduğu temel olmuştur. Somali toplumunun karakteristik göçebe ve yarı göçebe yaşam tarzı, klanizm ile iç içe geçmiş, toplumun temel örgütsel ve işlevsel birimi haline gelmiştir (Bade, 2023). Hem koruyucu bir kalkan hem de bağlayıcı bir ajan olarak işlev görmüş, çeşitli grupları uyum içinde tutarken aynı zamanda açık toplumsal roller ve hiyerarşiler belirlemiştir (Courtney, 2015). Somali halkı ile klan bağları arasındaki simbiyotik ilişki o kadar derindir ki zamanla kimlikleri ile özdeşleşmiştir. Bu derin köklü ilişki, sadece tarihsel yörüngelerini şekillendirmekle kalmamış, aynı zamanda sosyo-politik ve ekonomik geleceklerini belirlemede de kilit bir rol oynamıştır.

Somali bağlamında klanizmin karmaşık dokusunu daha derinlemesine incelemek için, İbn Haldun'un temel çalışmasına başvurmak esastır. Asabiya teorisi, klanizmin kökenini ve onu yönlendiren toplumsal güçleri anlama konusunda derin bir kavrayış sunar. İbn Haldun'a göre, insanlar doğal olarak çift bir doğaya sahiptir: asil insan nitelikleri olan dürüstlük ve sakinlik ile uyumlu olan insan doğası ve çatışma ve rekabete yol açan daha ilkel, hayvansı içgüdüler ile rezonans gösteren hayvan doğası (Ibn Khaldun, 1999. ss. 69,641).

İnsanların doğuştan sosyal varlıklar olduğunu kabul eden İbn Haldun, onların iki temel ihtiyacı olduğunu savunur. Birincisi, hayatın çeşitli taleplerini tek başına karşılamada gerçekten yeterli olmayan hiçbir birey olmadığı için işbirliği gerekliliğidir. İkincisi ve belki de daha kritik olanı, özellikle diğer insanların hayvansı doğasından kaynaklanan potansiyel tehditlere karşı korunma içgüdüsüdür (İbn Haldun, 1999, s. 69).

Bu ihtiyaçlara yanıt olarak insanlar doğal olarak ittifaklar kurmaya, birlik ve kolektif güçte sığınak aramaya yönelirler. Bu tür bir ittifakın özellikle belirgin bir şekli, "silat al-al-raham" kapsamında gözlemlenir ve özellikle "dia ödeme grupları" olarak belirlenen gruplar içinde yakın aile bağlarının gücü ve önemini vurgular. İbn Haldun tarafından 'nasab' olarak adlandırılan bu akrabalık, özellikle bu bağlar güçlü olduğunda, genellikle 'asabiya' olarak adlandırılan derin bir birlik duygusu doğurur (İbn Haldun, 1999, s. 225).

Bu ‘asabiya’, yani grup duygusu, yalnızca soyut bir kavram değil, aynı zamanda klanların oluşumunun temel taşı olarak hizmet eder. Bu, bireyleri doğrudan soy bağlarıyla veya paylaşılan bağlar ve ortak amaçlarla bir arada tutan bir güçtür. Somali klanları bağlamında bu birlik, asabiya tarafından desteklenen, kolektif hayatta kalma ve çeşitli tehditlere karşı savunma için hayati bir unsur olarak ortaya çıkmıştır.

İbn Haldun’un asabiya teorik temelini kullanarak, Somali klanları evrim geçirmiş, çeşitli tarihsel, soy bilimsel ve sosyo-politik etkilere yanıt olarak yapılarını uyarlamış ve yeniden şekillendirmiştir. Klanlar tarihsel olarak Somalililerin temel kimlik birimleri olmuş, seçilen soy kümelerine dayalı toplumsal dinamikleri ve siyasi bölgeleri şekillendirmiştir (Walls and Kibble, 2011). Bu klanlar, yalnızca ailesel veya soy bilimsel yapılar olarak değil, aynı zamanda hayati sosyo-politik varlıklar olarak ortaya çıkmıştır. Önemleri yalnızca kimlikle sınırlı kalmayıp, işbirliği, koruma ve toplumsal organizasyon için gerekli çerçeveleri sağlar.

Mansuur (2016), Somali klanlarının geleneksel anlayışına nüanslı bir bakış açısı sunar. Klanların homojen soy bilimsel varlıklar olarak yaygın görüşünün aksine, Mansuur klanların çoğunlukla çeşitli aile birimlerinin bir araya geldiği bir birleşimi temsil ettiğine dair kanıtlar sunar. Bu birimler, ortak amaçlarla hareket ederek stratejik ittifaklar kurar ve çeşitli soy bilimsel hatların birleşimine yol açar (Mansuur, 2016, s. 219). Bu karmaşık soy bilimsel mimari, göçebe pastoralistlerin göç eğilimleri ve kuraklık gibi iklimsel zorluklardan klanlar arası çatışmaların dinamiklerine ve siyasi güç mücadelelerine kadar birçok faktör tarafından şekillendirilir. Bu tür dinamikler, belirli ailelerin veya grupların alternatif klanlarla ittifak kurmalarına ve orijinal soy bilimsel alanlarından sapmalarına neden olur.

Klanlar değişen sosyo-politik manzaralara uyum sağladıkça, bağlılıklarını destekleyen mekanizmalar daha karmaşık ve tanımlanmış hale gelir. Mansuur (2016), Somali klan dinamiklerini şekillendiren iki öne çıkan sistemi tanımlar. İlk olarak, birden fazla alt-klanın bir bölgede bir arada yaşadığı durumlarda ortaya çıkan federal klan sistemi gelir. Her klan, kendi gücünü ve kaynaklarını değerlendirerek, karşılıklı destek ve barışı sağlamak için kooperatif federal bir ilişki kurabilir. Bir klanın daha baskın veya etkili olduğu durumlarda, özellikle birleşik bir klan adı paylaşsalar da, her biri kendi benzersiz kimliğini ve özerkliğini korur (Mansuur, 2016, s. 232).

Öte yandan, Abwadaag (sheegad) soy sistemi, savunma yetenekleri sınırlı olan klanların daha güçlü klanlarla ittifak aradığı bir sistemdir. Ortak kan bağları olmamasına rağmen, bu klanlar koruyucularının soy hattını benimser. Bu sistem, sığır kurban etme veya sembolik "katılım ücreti" gibi ritüellerle, karmaşık bir sosyo-politik manzarada hayatta kalmayı ve korunmayı sağlama uzunlukları vurgular. Bu, farklı klanlar arasında hareketlilik ve entegrasyonun kolaylıkla elde edilemediğini, marjinalleşme döngüsünün devam etmesine neden olduğunu önerir. Özellikle azınlık olarak kabul edilmeyen klanlar bile asimilasyon zorlukları yaşamış, yeni klanda tam üyelik ve karar verme rollerine ulaşmaları uzun bir süre gerektirmiştir.

Kabileler, yeni üyelerin uyması gereken birçok politika belirlemiştir. İlk olarak, Daarood ve Hawiye gibi öne çıkan kabileler, bireyin önceki kimliğine geri dönmemesi için onu asimile etmek adına ritüel gerektiren kurbanlık sığır kullanır. İkincisi, bazı bölgelerde yerliler, bölgede doğmamış bir kişiye (galti) derken, getirilenlere (guri) veya (ab'ogaa) denir. Böyle bir dışlanmış (galti) kişinin asimile olabilmesi için, başlangıçta genellikle hayvancılık yapıyorlarsa canlı hayvan ya da tahıl şeklinde bir çeyiz sunması gerekir. Ardından, önceki kabile ve soyuna geri dönmemesini sağlamak için bir inisiyasyon gerçekleştirilir. Sonrasında katıldığı kabileyi benimsediğini beyan eder, bir kabile adı seçer ve soyunu benimser. Daha sonra yerleşeceği bir yer verilir. Entegre edilen kişiler çiftçi ise tarım arazisi, avcı ise yay ve ok (Dhore 1996, Mansuur 2016'ya atfen) sağlanır. Dhoorre'nin kitabında belirtildiği üzere, bir galti olarak bilinen birey, kabileye resmi olarak katıldığında (guri) olarak bilinen kabileye ait olmak üzere evrelerden geçer. İlk aşamada, (galti) unvanı (dheh) olarak değiştirilir ve bu sırada kabileden hassas toplantılara tam olarak katılamaz. Bir süre sonra, (sheegad) olur. Bu kabilede çocuk sahibi olduktan sonra, onun çocukları ya (duhun) ya da (dahan) olarak adlandırılır (Dhore 1996, Mansuur 2016'ya atfen).

Birkaç nesil sonra, bu bireyin torunları (dhalad) olarak adlandırılırken, bölgenin orijinal yerleşimcileri (xudun) olarak adlandırılır. (Xudun) arasında en büyük aileye (curad) denir ve bazı yerlerde (tolweyne) olarak bilinirler. Genellikle kabile liderleri olma şansları oldukça yüksektir. Belirli bir süre sonra, (dhalad) olarak bilinen bu torun, söz konusu bölgede özel bir aile grubunun başı olur. Birçoğu orijinal soyadlarını unutmuştur. Doksanlarda, iç savaş sırasında, birçok kişi saklandıkları yerlerden çıkarak ait oldukları veya altında saklandıkları orijinal kabilelerin adlarını açığa çıkardı.

Somali'deki kabile geleneklerinin karmaşık dinamikleri, gelenekler, ritüeller ve hiyerarşik yapıların zengin bir dokumasını sunar. Ancak bu geleneklerin incelenmesi, özellikle Gabooye gibi azınlıkların sistematik marjinalleşmesinde istemeden rol oynamış olabileceğini gösterir. Önde gelen kabilelere inisiyasyon, ritüelistik pratiklerle doludur. Katılan kabileyi desteklemek için hayvan hediye etme ve kurbanlık koyun sunma gibi bu ritüeller, sadece sembolik hareketlerden fazlasıdır; yeni üyelerin farklı kimliklerini silme potansiyeline sahip güçlü kimlik bastırma araçlarıdır. Asimile edilen bireyin önceki kimliğine geri dönmemesi gerektiğini zorunlu kılarak, bu gelenekler, yeni üyelerin belirgin kimliklerini potansiyel olarak yok edebilir (Mansuur, 2016, s.234). Gabooye için, hakim kabilelerle tarihsel entegrasyon girişimleri, onların mistik benzersiz kimliklerinin sürekli bastırılmasına yol açmış olabilir. Bu bastırma, tarihlerinin, miraslarının ve zamanla marjinalleşmelerine yol açabilecek şekilde kaybolmalarına neden olabilir.

Kabile gelenekleri aynı zamanda bazı grupların istemeden marjinalleştirilmesine neden olabilecek ekonomik bir hiyerarşi de içerir. Galti ve guri terimleri insanları açıkça sınıflandırarak, içsel bir hiyerarşi sistemi oluşturur. Bir galti'nin guri olabilmesi için önemli ekonomik katkılar, örneğin sunular, gereklidir. Bu ekonomik engel, gerekli kaynaklara sahip olmayan Gabooye gibi toplulukları özellikle kenara itmiş olabilir. Galti'den guri'ye geçişin uzun süreci, bu tür toplulukların uzun süreli dışlanmış durumunu vurgular.

1.4.2. Sömürge Öncesi Somalilan'da Klanizm

Sömürge öncesi Somalilan'da klanizm, bireyin kimliğini, bağlarını ve toplumdaki yerini belirleyen sosyal yapıda derinden yerleşmiş bir öğeydi. Sömürge öncesi Somalilan'da klan, sadece bir örgütlenme ilkesi değildi; bireyin kimliğinin, sosyal statüsünün ve ilişkisel dinamiklerinin başlıca belirleyicisiydi (Bade, 2023). Doğum anından itibaren bir bireyin klan bağlantısı, varoluşlarının en belirleyici yönüydü ve topluluk içindeki sosyal etkileşimlerinden sorumluluklarına ve rollerine kadar her şeyi yönlendiriyordu.

Lewis'in (1994) çalışması, klanizmin bireylere açık bir aidiyet ve kimlik duygusu sağladığı şeklinde canlı bir tablo çizer. Bu, sadece soy bağı ile ilgili değil, paylaşılan tarihler, kolektif anılar ve iç içe geçmiş kaderler hakkındaydı. Bir bireyin klanıyla ilişkisi çok yönlüydü: koruma kaynağı, paylaşılan bilginin bir rezervi ve bireysel deneyimleri aşan bir kolektif kimlikti. Bu klan bağlarına dayalı olarak çizilen topraklar, sadece fiziksel

alanlar değil, paylaşılan anılar, tarihler ve önemle yüklüydü. Klan sistemi aidiyet duygusu sağlarken ve toprakları belirlerken, özellikle büyük ve küçük klanlar arasında hiyerarşilerin oluşmasına da zemin hazırlıyordu.

Büyük ve küçük klanlar arasındaki etkileşim, sömürge öncesi Somalilan'ın sosyo-politik manzarasını tanımlayan bir özellikti. Klan sistemi içindeki stratifikasyon, büyük ve küçük klanlar arasındaki dinamiklerde belirgindi. İsaak, Gabadursi, Ise ve Harti gibi büyük klanlar sadece sayıca baskın değildi; önemli sosyo-politik güce sahiplerdi ve bu gücü kararlar almak, ittifaklar kurmak ve kaynakları güvence altına almak için kullanıyorlardı. Etkileri, sadece kendi bölgelerinde değil, daha geniş bölgelerde hissediliyordu ve kararları genellikle tüm Somalilan üzerinde dalga etkileri yaratıyordu. Dominasyonları sadece tarihin bir tesadüfü değil, stratejik evlilikler, ittifaklar ve müzakereler yoluyla dikkatlice sürdürülen bir durumdu.

Buna keskin bir tezat olarak, özellikle Gabooye gibi küçük klanlar veya gruplar, bu güç dinamiklerinin çevresinde kalmaya mecbur kaldılar. Daha küçük sayıları ve meslekleri ile ilgili toplumsal önyargılar nedeniyle, büyük klanların sahip olduğu politik etki ve kaldıraçtan yoksundular. Güvenlik, kaynak ve hakları için büyük klanların iyi niyetine bağlıydılar. Bu güç dengesizliği, sadece politik dinamiklerle sınırlı kalmayıp, evlilik olanaklarından ekonomik fırsatlara kadar günlük yaşamın her yönüne sirayet etmişti.

Gabooye'nin marjinalleştirilmesi pasif bir süreç değildi; toplumsal normlar, önyargılar ve bazen doğrudan ayrımcılık yoluyla aktif olarak sürdürülüp devam ettiriliyordu. Meslekleri, genel toplum tarafından "düşük statü" olarak görülüyordu ve bu da onlara haklar, kaynaklar ve saygı reddetmek için uygun bir bahane haline geliyordu. Bu ayrımcılık sadece ekonomik veya politik değil; sosyal etkileşimlerinden, evlilik olanaklarına ve hatta öz algılarına kadar derinden kişisel etkilere sahipti. Büyük klanlar sosyo-politik hakimiyetlerinin tadını çıkarırken, Gabooye gibi küçük klanlar özellikle kaynaklara erişim ve toplumsal tanınma açısından zorluklarla karşılaşıyordu.

Sömürge öncesi Somalilan toplumunun pastoralist doğası, kaynakların önemini vurguluyordu; hayvanlar hem geçim kaynağı hem de güç simgesi olarak hizmet ediyordu. Sömürge öncesi Somalilan'ın kurak manzaralarında, özellikle su ve otlak gibi kaynaklar, topluluğun yaşam kaynağıydı. Nüfusun büyük çoğunluğu develer, sığır ve koyun güden pastoralist bir yaşam sürdürüyordu; Courtney (2015) tarafından "eşitlikçi anarşi" olarak

tanımlanan bu yaşam tarzı, hayvanların sadece geçim kaynağı olmadığını, aynı zamanda zenginlik, güç ve etki ölçütü olduğunu gösteriyor. Bu toplumda hayvanların önemi abartılamaz. Bir ailenin veya klanın hayvan sayısı doğrudan sosyo-ekonomik durumlarını, politik kaldıraçlarını ve birçok durumda ittifak kurma yeteneklerini etkiliyordu.

Göçebe pastoralizmin doğası, klanların hayvanları için su ve ot arayışında sürekli hareket halinde olmalarını gerektiriyordu. Bu sürekli arayış, klanların yollarının kesişmesine, hem işbirliğine hem de rekabete yol açıyordu. Genellikle klan bağlarına göre belirlenen topraklar, sadece arazi değil; bir klanın tarihsel iddialarını, stratejik önemini ve kaynaklara erişimini temsil ediyordu.

Klanlar, mevsimlerin ritmine göre göç ederken, belirli su noktalarına, otlak alanlarına ve ticaret yollarına hak iddia ederlerdi. Bu iddialar genellikle tarihsel haklara, komşu klanlarla yapılan müzakerelere ve bazen de klanlar arası çatışmaların sonuçlarına dayanıyordu. Göç etme eylemi, klanın hayvanlarının refahını sağlama ve diğer klanlarla olası çatışmalardan kaçınma arasında hassas bir dengeydi. Su ve ot arayışı tarafından yönlendirilen göçebe yaşam tarzı, sıklıkla klanların toprak iddialarını ileri sürmelerine, bu da hem ittifaklara hem de çatışmalara yol açmaktaydı.

Gabooye için, klanizmin dinamikleri, kaynaklara erişim ve haklarını iddia etme konusunda benzersiz zorluklar yarattı. Zanaatkar, avcı ve sanatkar olarak paha biçilmez roller üstlenen Gabooye, topluluk kaynaklarına erişim söz konusu olduğunda açık bir dezavantaja sahipti. Meslekleri, göçebe topluluğun işleyişi için hayati olsa da, pastoralist çoğunluğa kıyasla daha düşük statüde algılanıyordu. Bu algı, derin köklü kültürel inançlarda yerleşikti ve genellikle Gabooye'yi kaynak müzakerelerinin kenarına yerleştiriyordu. Mansuur (2016), Gabooye'nin karşılaştığı zorlukları detaylandırarak, onların benzersiz geleneklerini ve daha küçük nüfuslarını marjinalleşmeye katkıda bulunan faktörler olarak vurguladı. Kaynak dağıtımının genellikle klan büyüklüğüne, tarihsel iddialara ve müzakere yeteneğine göre belirlendiği bir toplumda, Gabooye, sınırlı sayıları ve algılanan düşük statüleri nedeniyle genellikle dezavantajlı durumda buldu kendini.

Büyük klanların himayesine bağımlı olmaları, hizmetlerinin aranmasına rağmen, karşılıklarının çoğu zaman yetersiz olması anlamına geliyordu. Kaynaklara adil erişim yerine, sıklıkla kenara itilip, artıklarla veya daha az verimli topraklarla yetinmek zorunda

bırakıldılar. Bu sistemik marjinalleşme, klanizmin ve kaynak dağılımındaki etkisinin karmaşıklıklarını vurgular. Gabooye'nin kaynak dağılımında sistemik marjinalleşmesi, toplumsal normları ve değerleri şekillendirmede klanizmin daha geniş karmaşıklıklarını ortaya koydu.

'Xeer' sistemi, Somali geleneklerinde derin kökleri olan ve sömürge öncesi Somalilan'da yönetim ve çatışma çözümüne özgü bir yaklaşım sunan, belirgin bir özellik olarak ortaya çıktı. Somalilan'ın sömürge öncesi sosyo-politik yapıları karmaşasında, 'xeer' sistemi, Somali halkının geleneklerinde köklü olan bu özgün adli sistemle, yönetim ve adalet alanında özgün bir yaklaşım sundu. Bu sistemin, politik ve sosyal bağların akrabalıkla iç içe geçtiğini vurgulayan segmentary soyağacı modeli etrafında nasıl yapılandırıldığını aydınlatıyor (Walls & Kibble, 2011).

Birçok batı yargı sisteminin aksine cezai önlemlere odaklanan 'xeer', doğası gereği onarıcıydı. Diyalog, müzakere ve uzlaşı inşası önceliklendirildi. Kaynaklar, topraklar veya kişisel meseleler üzerine anlaşmazlıklar ortaya çıktığında, ilgili taraflar, klan yaşlılarının rehberliğinde, uzlaşma hedefiyle tartışmalara girerlerdi. Bilgelikleri ve deneyimleriyle saygı gören yaşlılar, tartışmaların adil olduğundan ve çözümlerin toplumun gelenekleri ve değerleriyle uyumlu olduğundan emin olmak için arabuluculuk rolünü üstlenirlerdi. Bu diyalog vurgusu, sadece kültürel bir tercih değil, pratik bir zorunluluktu. Sömürge öncesi Somalilan'ın göçebe pastoralist ortamında, klanlar arası uyumlu ilişkilerin sürdürülmesi hayatta kalma için hayatiydi. Çözümlenmemiş anlaşmazlıklar, toplumun sosyo-politik yaşamının hassas dengesini bozabilecek uzun süreli düşmanlıklara yol açabilir. Yazılı olmayan çatışma çözümleme mekanizmalarının ötesinde, Somali halkının içsel değerleri toplumsal uyumu sürdürmede temel bir rol oynadı.

Somali toplumunu bir arada tutan yazılı olmayan normlar ve kurallar, toplum sözleşmesi olarak adlandırılan, toplumsal yapıyı şekillendirmede temel bir rol oynadı. Jama (2007), bu sözleşmenin Somali halkının sosyo-politik etkileşimlerini şekillendirmedeki derin önemini vurgular. Her klan üyesinin beklentilerini ve sorumluluklarını tanımlayarak, hesap verebilirlik ve karşılıklı saygı duygusu sağlar.

Bu toplum sözleşmesi yazılı kelimeyi aşar; topluluğun ihtiyaçlarına ve deneyimlerine dayanarak sürekli evrilen yaşayan, nefes alan bir varlık olmuştur. Klanlar arası ilişkilerin

temelini oluşturur ve çatışma çözümlemesi için bir çerçeve sunar. Anlaşmazlıklar ortaya çıktığında, bunlar yalnızca bireysel veya klan meseleleri olarak görülmez, geniş toplumsal uyumun bozulmaları olarak değerlendirilir. Bu nedenle, onları çözmek yalnızca anlık sorunu ele almakla kalmaz, toplumun dengesini ve uyumunu geri yükler. Toplum sözleşmesi, "xeer" sistemi ile birleştiğinde, çatışma çözümlemesi için sağlam ve dayanıklı bir çerçeve oluşturur. Anlaşmazlıkların yüzünden bile, toplumsal dokunun bütünlüğünün korunmasını sağlar, restorasyon, uzlaşma ve toplumsal uyum üzerine vurgu yapar. "Xeer" ve toplum sözleşmesi birlikte, anlaşmazlıkların karşısında bile toplumun dokusunun dayanıklı kalmasını sağlayarak toplumsal uyum üzerine yapılan vurguyu pekiştirir.

1.4.3. Sömürgelik Dönemde Klanizm

Sömürge Somalilan'da klanizm, sadece bir sosyal yapı değil, yönetim, çatışma çözümü ve kaynak dağılımını kapsayan kapsamlı bir sistemdi. Xeer'in örfi yasalarıyla yönetilen Somali klanları, bireysel ve toplumsal ihtiyaçları, hakları ve sorumlulukları dengeleyen iyi tanımlanmış bir çerçeve içinde faaliyet gösteriyordu. Bu yasaların bilgisine sahip olan klan yaşlıları, çatışmaları arabuluculuk yaparak ve sosyal düzeni koruyarak bu sistemde köşe taşlarıydı (Osman, 2008). Somalilan'daki klanlar, toplumsal yaşamı yapılandırmada önemli bir rol oynamıştır.

Şiddeti önlemeye yardımcı olan, kolektif ödeme yükümlülükleri olan diya ödeme gruplarına dahil olan klanlar (Vitturini, 2020) bulunmaktaydı. İngilizler bu grupları izleyerek, iç ve dış yükümlülüklerini takip ediyordu (Vitturini, 2020). 1930'dan sonra diya ödeme gruplarının sayısındaki artış, Somalilerin bu kurumda aktif bir rol oynadığını ve sömürge yönetimiyle olan ilişkilerini arabuluculuk yoluyla yönettiklerini göstermektedir (Vitturini, 2020). Ancak, yerel ajanları, akil olarak adlandırılanları, doğrudan idari yetkilere sahip memurlara dönüştürme girişimi İngilizlere geniş çapta karşı çıkıldı. Somaliler, bunu siyasi yapılarına bir saldırı olarak gördü (Vitturini, 2020). Gabooye, yerel bir grup olarak, sömürge otoriteleriyle müzakerelerde aktif oyuncular haline geldi, tanınma ve diğer soy grupları gibi kan bedeli değişimlerine katılma yeteneği aradı (Vitturini, 2020).

Bu, Somalilan'da sosyal yaşamı şekillendirmede sömürge yönetimi ve yerel klan yapıları arasındaki karmaşık etkileşimi vurgulamaktadır. Ancak, İngiliz sömürge dönemi, bu geleneksel sistemin önemli bir değişikliğe uğradığı bir dönem olarak kaydedilmiştir.

Rayne'nin, (1921) gözlemleri, Somali klanlarının içsel dinamizmini ve ara sıra iç çatışmalarını vurgular, ancak aynı zamanda bir geçiş noktasını da işaret eder: çatışma çözümünde dış, sömürge otoritelerine giderek daha fazla bağımlılık. Bu değişim, birkaç faktöre bağlanabilir. İlk olarak, sömürge yönetiminin daha merkezi bir yönetim biçimini dayatması, mevcut merkezi olmayan, klan bazlı yapının bozulmasına neden oldu. Bir zamanlar özerk ve kendi kendini düzenleyen klanlar, yeni sömürge yargı ve idari sistemleri tarafından otoriteleri ve geleneksel çatışma çözüm mekanizmaları zayıflatıldı.

Ayrıca, sömürge otoriteleri genellikle klan sistemi ve örfi yasalarını kendi yönetim idealleri ve hukuki çerçeveleriyle çelişkili olarak gördü. Bu algı, Xeer'in otoritesinin yavaş yavaş erozyona uğramasına ve klan yaşlılarının kenara itilmesine yol açtı. Sömürge yönetimi derinleştikçe, klanlar çatışmaları, özellikle yerel çözüm kapasitelerini aştıkları veya klanlar arası dinamikleri içerdikleri zamanlar, giderek İngiliz yönetimine başvurarak çözmeye başladılar. Rayne (1921), Somali'nin iç anlaşmazlıklara eğilimini belirgin bir şekilde yakalar, ancak aynı zamanda İngiliz yönetiminin iç işlerdeki artan rolünü de kabul eder. İngiliz müdahalesi, geleneksel çatışma çözüm süreçlerinde iki yönlü bir etkiye sahipti. Bir yandan, daha büyük, daha karmaşık anlaşmazlıkları ele alabilecek daha yapılandırılmış ve argümanla daha tarafsız bir sistem getirdi. Diğer yandan, geleneksel sosyal yapıları zayıflattı, klan yaşlılarının otoritesinde düşüşe ve örfi uygulamaların seyrelmesine yol açtı. Bu dönüşüm, Somali toplumunda uzun süreli etkilere sahipti, bunların bazıları sömürge sonrası dönemde de yankılanmaya devam etti.

İngiliz sömürge yönetiminin klan çatışmalarına müdahalesi, geleneksel klan bazlı çatışma çözüm mekanizmalarından önemli bir sapma işaret etti. İç klan çatışmaları giderek karmaşıklaştıkça, sömürge yönetimi sık sık bir arabulucu veya hakem olarak devreye girdi. Rayne (1921) notu, Somali klanlarının, çatışmalar kontrolü aştığında İngiliz otoritelerine başvurduklarını, ancak bir dereceye kadar özerkliklerini koruduklarını belirtir. Bu geçiş, daha karmaşık sömürge dönemi zorlukları karşısında geleneksel çatışma çözüm yöntemlerinin sınırlamalarını sadece vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda İngiliz yönetiminin Somali klan politikalarındaki stratejik rolünü de altını çizer. Çatışma çözümünde sömürge otoritelerine olan bu bağımlılık, klanların yönetim anlayışlarına pragmatik bir yaklaşım sergilemelerine rağmen, geleneksel klan otoritesini ve özerkliğini ince bir şekilde baltaladı.

Sömürge otoritelerine olan çatışma çözümü için artan bağımlılık, geleneksel klan otoritesini ve özerkliğini istemeden zayıflattı, klan içi güç dinamiklerini değiştirdi. Sömürge otoritelerinin iç klan işlerine müdahalesi, klan yaşlılarının geleneksel otoritesinin ve *Xeer* sisteminin etkinliğinin giderek azalması anlamına geliyordu. Bu geçiş, sadece klanın iç güç dinamiklerini değiştirmekle kalmadı, aynı zamanda klan yapısı içindeki ilişkilerin yeniden hizalanmasına yol açtı. Yaşlıların rolü ve uyguladıkları örfi yasalar, bazı durumlarda, sömürge hukuk sistemine ikincil olarak görülmeye başlandı, bu da geleneksel çatışma çözüm uygulamalarının seyrelmesine yol açtı (Rayne, 1921, s. 6). Sömürge döneminin geleneksel Somali klan bazlı çatışma çözüm mekanizmalarına olan etkisi derindi. Klanlar, geleneksel uygulamalarının bir derecesini korurken, sömürge yönetim sistemlerinin tanıtılması, klan yapılarının otorite ve özerkliğinde önemli değişikliklere yol açtı. Bu dönüşümü anlamak, mevcut çatışma çözüm dinamiklerini ve hem geleneksel hem de sömürge miraslarının Somalilan'da devam eden etkisini kavramak için hayati öneme sahiptir.

Britanya sömürge döneminde Somalilan'daki gibi azınlık grupların marjinalleştirilmesi derin ve kalıcı etkilere sahipti. Vitturini'nin (2020) belirttiği gibi, bu ihmal, İngiliz yönetiminin barışı koruma ve harcamaları kontrol etme odaklı yaklaşımından kaynaklanıyordu, bu da bu toplulukların karşılaştığı ihtiyaç ve zorlukların göz ardı edilmesine neden oldu.

Gabooye'nin sömürge döneminde marjinalleştirilmesinin ekonomik ve sosyal etkileri büyüktü, mevcut eşitsizlikleri şiddetlendirerek ve bu grup için fırsatları sınırlayarak. Güçlü Somali klanları arasında dağınık bir şekilde bulunan Gabooye azınlığı, sömürge yönetiminden az ilgi gördü. Bu ilgisizlik, Gabooye'nin yoğun olarak yaşadığı bölgelere yapılan yatırımların az olması sonucunu doğurdu, böylece kaynaklara, eğitime ve ekonomik fırsatlara erişimleri kısıtlandı.

1.4.4. Sömürge Sonrası Somali'deki Klanlık

Somali Cumhuriyeti'nin bağımsızlık sonrası dönemi, ulusun siyasi manzarasını şekillendirmede klanlığın yaygın rolünü anlamak açısından kritik bir dönemeçtir. 1960'ta İngiliz Somalilanı ve İtalyan Somali'nin birleşmesiyle, geleneksel klan yapılarının rolünde belirgin bir değişim ortaya çıkmış, bu yapılar yalnızca sosyal varlıklardan ulusal politikanın temel oyuncularına dönüşmüştür. Lewis (1961) ve Samatar (1989) tarafından

tartışılan bu dönüşüm, mevcut sosyal normların yeni bir siyasi alana yalnızca devamı olarak değil; klan kimliği ile siyasi güç arasındaki etkileşimin derin bir şekilde yeniden şekillendirilmesi olarak görülmektedir. Bu yazarlar, Somali toplum dokusunda derinlemesine kökleşmiş klan bağlılıklarının, siyasi partiler ve ittifaklar oluşturulmasının temelini nasıl oluşturduğunu açıklar.

Somali Cumhuriyeti'ndeki ilk siyasi partiler, bu olgunun bir kanıtı olarak hizmet eder. Batı siyasi sistemlerine tipik olan ideolojik veya politika odaklı platformlarda kurulmaktan ziyade, bu partiler sıklıkla klan bağlılıklarının uzantıları olarak kurulmuştur. Somali toplumunda klan bazlı kimliklerin siyasallaşmasına dair derinlik açıkça görülmektedir. Lewis (1961) ve Samatar (1989), bu durumun yalnızca sosyal grupların siyasi harekete geçirilmesinden daha fazlasını temsil ettiğini, siyasi sadakat ile klan bağlılığı arasında temel bir uyum olduğunu, sosyal dokuda derinlemesine yerleşmiş klan rekabetleri ve sadakatlerinin devlet yönetimi alanında yeni ifadeler bulduğunu önermektedir.

Ingiriis (2017), suikastin Sovyetler Birliği'nden kaynaklanan siyasi bir motivasyonu olduğunu belirtirken, suikasti klan rekabetleriyle de ilişkilendirmiştir; "suikastçı, cumhurbaşkanının klanı olan Majeerteen'e, ancak Abdirashid'in Osman Mohamoud alt klanından farklı bir alt klan olan Ali Saleebaan'a aitti." Bu, suikasta bir kabile yönü kazandırmıştır. "Ali Saleebaan alt klanı geleneksel olarak Osman Mohamoud tarafından marjinalleştirilmiş, bu nedenle derin köklü bir düşmanlık beslemişlerdir" (Ingiriis, 2017). "Suikast, suikastçının alt klanının 26 Mart 1969'daki karışık seçimlerden kaynaklanan şiddet sırasında yaşadığı kayıplar için bir 'ödeme' olarak görülmüştür" (Ingiriis, 2017).

Ancak, suikastın Soğuk Savaş ve yerel Somali siyasetinin daha geniş politik motifleriyle de ilişkili olduğunu belirtmek önemlidir (Ingiriis, 2017). Suikastın arkasındaki motivasyonlar, hem daha geniş jeopolitik manzara hem de iç klan dinamiklerinde kök salmış olup, Somali Cumhuriyeti'nde siyasi çatışmanın çok yönlü doğasını göstermektedir. Klanlık, yalnızca ailesel veya sosyal bağlardan öteye geçerek, bir devlet başkanının suikastı gibi en sert eylemleri bile yönlendirecek güce sahiptir. Cumhurbaşkanının suikastından bir hafta sonra, Mohamed Siad Barre liderliğindeki askeri yönetim iktidarı ele geçirmiştir.

Klanlığın modern devlet yapısıyla iç içe geçmesi, Somali Cumhuriyeti'nin siyasi rekabet ve yönetim doğası hakkında önemli sorular ortaya koymaktadır. Erken dönem siyasi manzara, tipik demokratik sistemlerde görülen ideolojik veya politika farklılıkları tarafından tamamen yönlendirilmiş gibi görünmeyip, klan sadakatleri ve rekabetleri tarafından derinden etkilenmiştir. Geleneksel sosyal yapı olan klanlık, modern bir devlet aygıtı ile birleştiğinde, benzersiz ve karmaşık bir siyasi ortam oluşturmuştur. Klan bağlılığının, siyasi örgütlenme ve eylem için bir temel olarak kullanılması, devlet inşası ve yönetim kavramlarından önemli bir sapma teşkil etmekte, Somali Cumhuriyeti'nin bağımsızlık sonrası döneminde karşılaştığı benzersiz zorlukları vurgulamaktadır. Modern devlet yöneticileri, klanlığı kişisel kimlik olarak ortadan kaldırmaya ve Somalililerin değer vereceği ulusal bir kimlik yaratmaya yönelik girişimlerde bulunmuştur. Bu çabaların en önde geleni askeri yönetim döneminde yapılmıştır.

Mohamed Siad Barre'nin Somali Cumhuriyeti'ndeki yönetimi, modern siyasi sistemler içinde klanlığın karmaşık ve çoğu zaman çelişkili rolünü anlamak için hayati bir vaka çalışmasıdır. Başlangıçta, Barre rejimi, Lewis (1994) ve Metz (1992) tarafından tarif edildiği üzere, kökleşmiş klan yapılarını yıkmaya çalışmış, bilimsel sosyalizm biçiminde, klan bağlılıklarına karşı duran bir yaklaşım benimsemiştir. Bu yaklaşım, geleneksel klan bağlılıklarını aşarak birleştirici bir ulusal kimlik geliştirmeyi amaçlamıştır.

Barre'nin yaptığı değişikliklerin etkileri derin oldu. Rejimin ayrıcalıklı tutumu, özellikle devlet tarafından marjinalleştirildiğini ve hedef alındığını hisseden Isaaq gibi diğer klanlar arasında derin kök salmış kinlere neden oldu. Lewis (2002) ve Menkhaus (2003), Barre rejiminin Isaaq klanını siyasi olarak dışlama ve zulüm politikalarının Somali Ulusal Hareketi'nin (SNM) oluşumuna nasıl yol açtığını ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır. Ağırlıklı olarak Isaaq üyelerinden oluşan SNM, rejimin baskıcı taktiklerine ve klan temelli politikalarına bir yanıt olarak, hükümete karşı geniş çapta bir direnişin işaretiydi.

Barre'nin yönetimi altında bu ayrıcalıklı tutum ve ardından gelen klan temelli marjinalleştirme, Somali toplumu için daha geniş sonuçlar doğurdu. Marjinalleştirilen klanlar arasında artan hoşnutsuzluk ve kin, yalnızca siyasi dışlamaya bir tepki değil; aynı zamanda daha derin sosyal çatlakları ve devletin klan dinamiklerini etkili bir şekilde yönetme başarısızlığını da yansıtıyordu. Barre'nin rejimi tarafından başlangıçta iktidarı pekiştirmek amacıyla yapılan klanizmin manipülasyonu, zamanla halk arasında klan kimliği duygusunu şiddetlendirdi. Doornbos (2002), tartışmasına göre, bu yanlış

uygulama sadece muhalefeti pekiştirmekle kalmadı, aynı zamanda toplumsal bölünmeleri de derinleştirerek ulusun istikrarını ve birliğini ciddi şekilde tehlikeye attı.

Sonuç olarak, Barre'nin rejimi tarafından klanizmin siyasi bir araç olarak kötüye kullanılması, merkezi devletin çözülmesi ve çatışmanın tam teşekküllü bir iç savaşa dönüşmesiyle sonuçlandı. Rejimin klan temelli politikaları, mevcut toplumsal fay hatlarını kötüleştirerek klan milislerinin yükselişine ve ulusun şiddetli bir şekilde parçalanmasına yol açtı. Bunun sonucunda ortaya çıkan yıkıcı iç savaş ve sosyal düzenin çöküşü, klanizmin politik güç ve askeri güçle iç içe geçtiğinde taşıdığı yıkıcı potansiyeli vurguladı.

Mohamed Siad Barre'nin Somali Cumhuriyeti'ndeki rejimi, geleneksel sosyal yapıların modern devlet yönetimi çerçevesinde yönetilmesiyle ilgili karmaşıklıkları ve içsel riskleri hatırlatmaktadır. Rejimin klanizmi bastırmaktan siyasi kazanç için klanizmi sömürmeye geçişi, derin köklü sosyal dinamikleri kullanma girişimlerinin öngörülemeyen ve yıkıcı sonuçlar doğurabileceğini ve çatışmaları, toplumsal parçalanmayı ve nihayetinde devlet otoritesinin çöküşünü körükleyebileceğini vurgular. Somali tarihindeki bu dönem, siyasi sistemler içinde klanizmi ele alma zorluklarına dair kritik içgörüler sağlar ve klan bölünmüş toplumlarda yönetimde nüanslı ve kapsayıcı yaklaşımların önemini vurgular. Ancak tüm klanlar modern devlet ve modern Somali yaşam tarzını benzer şekilde deneyimlemedi.

Mohamed Siad Barre'nin rejimi (1969-1991) sırasında Somali azınlığının deneyimi, klan temelli politik sistem içinde azınlıkların yaşamındaki karmaşıklıkları ve çelişkileri açığa çıkarır. Barre'nin rejimi sosyalizmi savunsa ve geleneksel hiyerarşilere karşı olduğunu iddia etse de, Gabooye'nin sosyal ve siyasi deneyimi, zorluklar ve çelişkilerle doludur. Barre hükümeti, klanizme karşı olduğunu iddia etmekle birlikte, azınlıklara yönelik ayrımcılığı sürdüren toplumsal yapıları ve önyargıları etkili bir şekilde ortadan kaldırmadı. Vitturini'nin (2017, s. 212) belirttiği üzere, çoğunluk klanları tarafından geleneksel olarak küçümsenen ve ikincil konuma itilen Gabooye, bu toplumsal engellere karşı mücadele etmeye devam etti. Hükümette yükselmiş pozisyonlara rağmen, Gabooye'ye yönelik küçümseme ifadeleri, bu ayrımcılığın derin köklü doğasını vurgular.

Gabooye'nin siyasi katılımı, Barre'nin rejimine verdikleri destekle özellikle belirgindi ve bu, Kuzey bölgelerini ele geçiren klan bazlı milisler olan Somali Ulusal Hareketi'ne (SNM) karşı iç savaşı tetikledi. Bu katılım, Gabooye için stratejik bir hizalanmaydı, ancak

bu, Vitturini'nin (2017, s. 212) belirttiği gibi, ciddi sonuçlara yol açtı. Rejimin SNM'ye karşı askeri kampanyalarına katılımları, özellikle Isaaq isyanına yönelik olduğu için, onları Somalilan'da misilleme ve şiddetin hedefi haline getirdi. Barre'nin rejiminin çöküşünün ardından, Gabooye, olası bir tepki bekleyerek Etiyopya'daki mülteci kamplarına kaçtı ve daha sonra Somalilan'ın o dönemki Başkanı Maxamed Ibrahim Ciigaal'den güvenlik garantisi alındıktan sonra geri döndü.

Bu zorluklara rağmen, Gabooye topluluğu Barre'nin rejimi sırasında belirli ekonomik faydalar yaşadı. Rejimin ticari politikaları, ayakkabı ve metal nesneler gibi malların ithalatını sınırlayarak, Gabooye'nin geleneksel zanaatlarını dolaylı olarak destekledi ve bir derece ekonomik refaha yol açtı. Özellikle, Tumaal grubundan Maxamed Cali Samatar'ın Başkan Yardımcısı ve Savunma Bakanı olarak hizmet ettiği gibi, önemli hükümet rollerinde Gabooye bireylerin dahil edilmesi dikkate değer bir gelişmeydi. Ancak, Vitturini (2017, s. 212) bu bireysel başarıların mutlaka Gabooye topluluğunun genelini kapsayacak şekilde sosyo-ekonomik kazanımlara dönüşmediğini savunur.

Gabooye'nin Barre rejimi altındaki deneyimi, siyasi katılım, sosyal ayrımcılık, ekonomik fırsat ve siyasi ittifakların sonuçları arasındaki karmaşık etkileşimi kapsar. Onların hikayesi, azınlıkların klan bazlı bir politik sistemde siyasi, sosyal ve ekonomik manzaralar arasında gezinirken karşılaştığı geniş zorluklara işaret eder. Bireysel üyeler önemli pozisyonlara ulaşmış ve topluluk bazı ekonomik faydalar görmüş olsa da, bu ilerlemeler sık sık süregelen toplumsal ayrımcılık ve dönemin politik ve sosyal karmaşası tarafından gölgelenmiştir. Bu anlatı, azınlık yaşamının karmaşık dinamiklerini ve derin köklü klan yapıları içinde anlamlı sosyal değişim elde etme zorluklarını vurgular.

1.4.5. Somalilan Bağlamında Aşiretçilik

Somali askeri hükümetinin 1991'de çökmesinin ardından Somalilan'in egemenliğinin yeniden ortaya çıkışı, aşiretçilik kökleriyle iç içe geçmiş bir siyasi gerçekliğin oluşumunu müjdeledi. Bir tanımlayıcıdan daha fazlası olan bu sistem, bölgenin sosyal ve siyasi ethosunu kapsayacak şekilde yönetimin temel taşı haline geldi. Bu çerçevede, aşiret temelli soy sistemi merkezi bir rol oynayarak bireylere kimlik duygusu verir ve liderlik meşruiyetini miras yoluyla değil, tanınmış kişisel liyakat üzerinden sağlar. Liderlik, cesaret, hitabet ve siyasi arabuluculuk yeteneği gibi bir dizi nitelik üzerine kuruludur ve bunlar, Somalilan'ın aşiret temelli yönetim yapısının çekirdeğindeki demokratik etosu

teyit eden aşiret meclisi veya shir tarafından tanınmaya bağlıdır (Cassanelli, 1982, s. 16). Bu liderlik dinamiği, akışkan ve performansa dayalı olup, güç ve otoritenin, aşiret politikaları ve sosyal yönetim karmaşıklıklarını etkin bir şekilde yönlendirebilenlerde toplandığı Somalilan toplumunun ayırt edici bir özelliğini vurgular. Bu sistemin doğal esnekliği, güç ve liderliğin sürekli olarak yeniden müzakere edilmesine olanak tanıyarak, yönettiği toplumun değişen ihtiyaçlarına ve dinamiklerine yanıt vermesini sağlar.

Bildiri sonrası dönemde, Somalilan devlet yapısını inşa etmeye çalışırken, aşiretler sadece katılımcılar olarak değil, siyasi manzaranın mimarları olarak ortaya çıktı. Rollerinin sosyal düzen ve arabuluculuk sağlamakla sınırlı kalmayıp, yeni devleti yönetecek kurumların şekillendirilmesinde etkili oldular. Henüz oluşum aşamasındaki Somalilan devletinde, siyasi alandaki kararlar genellikle rekabet yerine konsensüs yoluyla alındı ve yaşlılar, tartışmaları ve arabuluculukları kolaylaştırarak önemli bir rol oynadı. Bu uzlaşmacı yaklaşım, Somali sosyo-politik etosunu yansıtarak, müzakere ve kolektif anlaşmanın rekabetçi politikalara tercih edildiğini ve geleneksel mekanizmaların modern devlet yönetimindeki rolünü vurgular (Walls, 2009). Somalilan'deki aşiretler ile devlet arasındaki ilişki, aşiretçiliğin sosyo-politik dokuya ne kadar derinlemesine gömüldüğünü aydınlatır. Aşiret sisteminin, devlet oluşumu ve yönetimi gereksinimlerine uyum sağlama yeteneği ile hem stabilizasyon gücü hem de dinamik bir varlık olarak çift işlev gösterdiğini gösterir. Somalilan için meydan okuma, geleneksel aşiretçiliği modern devletin talepleriyle dengeleyerek, bu sistemin güçlerini kapsayıcılık, temsil ve ilerleme sağlamak üzere kullanılmasını sağlamaktır.

Somalilan üzerindeki sömürgeciliğin izi unutulmaz olmuştur, aşiretçilikle iç içe geçerek benzersiz bir toplumsal yapı oluşturmuştur. İngiliz sömürge yönetimi gücünü pekiştirmeye çalıştığında, zaten kökleşmiş olan aşiret sistemiyle etkileşime girdi. Ancak bu etkileşim tek taraflı değildi; Somalililer de sömürge stratejisini şekillendirmede aktif bir rol oynadılar. İngilizler, aşiretçiliğin merkeziyetini tanıyarak, dolaylı yönetim amaçları için bu yerel yapıları daha iyi anlamak ve manipüle etmek üzere antropolojik uzmanlık talep ettiler. Ancak bu, kolay bir görev değildi—sosyal yükümlülükler ve kimliklerin karmaşık ağına kök salmış aşiretler, dış yapılandırmaya direnç gösterdi (Vitturini, 2020).

Yerel temsilcileri, imparatorluğun idari uzantılarına dönüştürme çabasıyla karşılaşan kolonyal girişim, şiddetli muhalefetle karşılaştı. Bu direniş, Somalililerin siyasi özerkliklerini ve aşiret sistemlerinin bütünlüğünü koruma konusundaki ateşli

savunmalarının bir simgesiydi. İngiliz stratejisi, yerel otorite figürlerini işbirliğine çekmeyi hedeflerken, istemeden aşiretçiliğin önemini pekiştirdi çünkü bu, yabancı manipülasyona karşı direniş için birleştirici bir zemin sağladı. 1930'lar sonrasında diya ödeyen gruplardaki artış, Somalililerin kolonyal sistemle aktif ve uyarlanabilir bir etkileşim içinde olduğunu öne sürüyor—bu etkileşim, sömürge niyetlere zaman zaman karşı koymak için aşiretçilik çerçevesini kullanıyordu (Vitturini, 2020).

Gabooye klanı, Somali soy ağacı hiyerarşisinde ve özellikle Somalilan'de tarihsel olarak marjinalleşmiş olarak, bu etkileşimin özellikle çarpıcı bir örneği olarak ortaya çıkmıştır. Sömürge dönemi, sosyal statülerini müzakere etmek için yeni bir platform sundu. Sömürge otoriteleriyle etkileşime girerek, genetik olarak öne çıkan klanların geleneksel olarak saklı tuttuğu kan tazminatı değişimlerinde tanınma ve katılım aradılar. Katılımları, sömürge yönetimi altında klanizmin çift yönlü doğasını gösterir: marjinalleşmenin bir kaynağı olmasına rağmen, aynı zamanda müzakere ve potansiyel sosyal hareketlilik için bir yol da sağladı (Vitturini, 2020). Ancak, Somalilan'in devlet inşasında Gabooye toplulukları yoktu ve kenarda kaldılar.

Somalilan'deki klanizmin yaygın etkisi, klanlarının güç dinamiklerini yansıtan kökleşmiş sosyal hiyerarşilere yol açmıştır. Klanizmin güç dengesizliği yoluyla kodifikasyonu, bu sosyal tabakalaşmaların siyasi dokuma içine ne kadar derinlemesine işlendiğinin çarpıcı bir örneği olarak görev yapar, çoğunluk klanlarına orantısız güç verir ve azınlıkları toplumun kenarlarına iter (Hared, 2017). Somalilan'deki sosyo-politikler, eşitsizliği sadece kurumsallaştırmakla kalmaz, aynı zamanda siyasi süreç içinde onu kutsar, Gabooye gibi azınlık gruplarının sistemik bir dezavantajda kalmasını sağlar. Bu güç dengesizlikleri, siyasi temsilden ekonomik fırsatlara erişime kadar çeşitli biçimlerde kendini gösterir ve klanizmin toplumsal eşitsizlikleri yapılandırmadaki yaygınlığını vurgular. Bu hiyerarşilerin kalıcı doğası, klanizmin geleneksel ve tarihsel bir sistem olmasına rağmen, Somalilan halkının sosyal ve ekonomik beklentileri üzerinde hala önemli bir etkiye sahip olduğunu gösterir.

Somalilan'ın sosyal yapısının karmaşık mozağinde, azınlık klanlarının pozisyonu, klanizmin şekillendirici doğasının özellikle belirgin olduğunu gösterir. Geleneksel olarak, Gabooye gibi klanlar, kendilerine statü belirleyen katı bir hiyerarşinin çevresinde bulunmuşlardır. Ancak, klanizmin esnek olmayan bir kurum olarak hüküm sürdüğü yaygın anlatı, bu azınlıkların bu sistem içindeki konumlarını yeniden müzakere etmek için

gösterdikleri artan ancak dikkate değer çabalarla sorgulanmaktadır (Vitturini, 2020). Statik sosyal tabakalaşmaya karşı bu direnç, klanizmin dinamik bir niteliğe sahip olduğunun bir kanıtıdır. Gabooye'nin tanınma ve dâhil edilme mücadelesi, klan kimliğinin sabit sınırlarına ve ilişkili sosyal rollerine karşı daha geniş bir mücadeleyi yansıtır. Onların mücadelesi, özgürleşme arzusuyla yoğunlaşmıştır ve Somalilan'ın toplumsal dokusunda yer alan dönüştürücü potansiyeli, klanizmin bileşenlerinin taleplerine yanıt olarak evrilebileceğini öne sürer.

Bu çabalar sadece sembolik değildir; Somalilan'deki sosyal hiyerarşide somut bir değişikliği temsil ederler. Gabooye bu sosyal yeniden müzakerelere katılırken, klanizmin kendisinin yeniden tanımlanmasına aktif olarak katkıda bulunurlar. Haklarını iddia ederek ve tarihsel marjinalleştirmelerine meydan okuyarak, klan kimliğinin sınırlarını ve Somalilan topluluğuna ait olmanın ne anlama geldiğini genişleten bu gruplar, klanizmin bir sosyal yapı olarak ne kadar tek tip olmadığını ve toplu ajansın dönüştürücü gücüne ne kadar açık olduğunu hatırlatır (Vitturini, 2020). Bu sosyal yeniden müzakere olgusu, klanizmin bir özelliği olarak değişim kapasitesini vurgular. Sistem tarihsel olarak eşitsizliği sürdürse de, azınlık klanlarının eylemleri, iç baskılara reform için açık olduğunu gösterir. Bu grupların klan hiyerarşisi içinde yeni sosyal pozisyonlar kazanma yeteneği, klanizmin, bir sosyal yapı olarak ne kadar monolitik veya kolektif ajansın dönüştürücü gücüne karşı bağışık olmadığını güçlü bir şekilde hatırlatır.

Klanizmin karmaşık etkileşimi, sadece Somalilan'ın iç politikası ve sosyal tabakalaşmasıyla sınırlı değildir; aynı zamanda bölgenin jeopolitik manzarasını vurgulayan toprak anlaşmazlıklarında da belirleyici bir faktördür. Somalilan ve Somali'nin Puntland Eyaleti arasındaki paylaşılan sınır üzerindeki çekişme, geleneksel klan bağları ve sömürge miraslarının çarpıştığı ve süregelen gerilimleri yarattığı durumları temsil eder. Somalilan'ın sömürge sınır tanımlamalarında ısrar etmesi, Puntland Eyaleti'nin sömürge öncesi klan topraklarına yönelik çağrılarıyla keskin bir tezat oluşturur ve ulusallık ve egemenlik özünün geniş tarihî anlaşmazlıklarını yansıtır (Ingiriis, 2018). Dhulbahante ve Warsangeli klanları, Puntland Eyaleti'nin Majeerteen klanıyla olan soy bağları nedeniyle bu çatışmanın merkezinde bulunurken, Somalilan tarafından uygulanan politik sınırlara karşı çekilirler. Bu durum, modern devlet yönetiminin talepleriyle klanizmi uzlaştırma zorluklarını ortaya koyar, burada kolonyal sınırlar her zaman onları önceden belirleyen organik, klan tabanlı sosyal organizasyonla uyumlu değildir. Ortaya çıkan toprak anlaşmazlıkları yalnızca arazi hakkında değil, aynı zamanda

bölge içindeki klanların kimlik ve sürekliliği hakkında da olup, klanizmin Somalilan'ın politik ve sosyal gerçeklikleri üzerindeki derin etkisini gösterir.

Somalilan'ın karmaşık toplumsal yapısında, klanizm sadece devlet öncesi bir toplumun eski bir kalıntısı olarak var olmakla kalmaz, aynı zamanda çağdaş yönetim ve sosyal organizasyonun temel taşı olarak işlev görür. Devletin dokusuna derinden işlenmiş bu yaygın sistem, güç ve kaynakların tahsisini yönlendirir, vatandaşlarının yaşamlarını derinden etkileyen karmaşık bir sosyal tabakalaşma matrisi yaratır (Walls, 2009). Klanizmin rolü, geleneksel akrabalık bağlarının ötesine geçerek, politik arenayı şekillendirdiği yerde devletin politikaları ve özünü biçimlendirir. Karar verme çerçevesi, klan yaşlılarının mutabakatına dayanarak, Somali sosyal etkileşimlerini uzun süredir yöneten göçebe geleneklerinin bir kalıntısı olan müzakere ve kolektif anlaşmayı önemseyen bir politik kültürü yansıtır (Leonard, 2009). Klan sisteminin Somalilan'ın sosyopolitik yaşamındaki rolü, avantajlar ve dezavantajlar olmadan bırakılmamıştır.

Klanizm çift yönlü bir kılıçtır. Bir yandan, topluluk duygusu ve aidiyet hissi sağlar, geleneksel yapıları çerçevesinde çatışma çözümü ve sosyal refah için bir mekanizma sunar. Öte yandan, eşitsizliği devam ettirir; klanizmin politik tezahürü, hakim klanların marjinal gruplar, Gabooye üzerindeki önceliği gösteren içkin önyargıyı ortaya koymaktadır ve bu gruplar hâlâ adalet ve temsil için mücadele etmektedirler (Hared, 2017).

Ayrıca, klanizmin ekonomik yaşam üzerindeki etkisi inkâr edilemez. Servet ve fırsatların dağılımını, sıklıkla klan çizgileri boyunca, ayrıcalık ve mahrumiyet döngüsünü devam ettirir. Bu eşitsizlik sadece politik temsilde değil, aynı zamanda eğitim, istihdam ve kaynaklara erişimde de belirgindir—bu unsurlar herhangi bir toplumun gelişimi için kritiktir (Hared, 2017). Somalilan'deki klanizm sabit bir arka plan değil; devletin anlatısında dinamik bir aktördür. Klanizm hem birlik hem de bölünme kaynağı, yönetim için bir temel ve anayasa ile yasaların uygulanmasında bir engeldir.

Somalilan, 2001 yılında referandumla onaylanmış ve şimdi 22 yıldır yürürlükte olan bir anayasaya sahiptir; bu anayasadan türeyen yasalar, Somalilan'ın yönetim politikalarının temelini oluştururken, kabile etkisi ekonomik, sosyal ve politik yaşamda önemli bir rol oynamaya devam eder, hatta bu etki anayasaya aykırı olduğunda bile. Özellikle tartışmalı seçim dönemlerinde, kabile liderleri hem hükümet hem de muhalefet partileri için en

güvenilir arabulucular haline gelir. Bu, kabile liderlerinin anayasa mahkemesinin rolünü üstlenmelerine neden olmuştur. Bir örnek, Somalilan Cumhurbaşkanı Muse Bihi Abdi'ye verilen iki yıllık uzatmanın ardından hükümet ile muhalefet arasında çıkan çıkmaza neden olan, muhalefetin on yıllık lisansının sona ermesinden sonra Habarjeclo klanının aracılığıyla muhalefet ve hükümet arasında ulaşılan anlaşmadır (Abdiwahab, 2023). Anayasa mahkemesi bir karar vermesine ve Ulusal Seçim Komisyonu seçim tarihlerini belirlemesine rağmen, bu hukuki önlemlerin tümü, Sahil bölgesindeki Ga'anlibah dağlarında muhalefet yanlısı bir milis grubunun kurulmasını takiben ölümcül bir şekilde saldırıya uğrayan polis birimi Rapid Response Unit (RRU) üyelerinden dokuzunun ölümüyle sonuçlanan olaylar sonrasında göz ardı edildi.

Bu olaylar sırasında yaşanan ve Gabooye halkına yönelik ayrımcılığı vurgulayan özellikle şok edici bir olay oldu. Rapid Response Unit komutanı, Gabooye topluluğundan olan Ahmed Abdillahi Ahmed ve sekiz adamı öldürüldü, birkaçı yaralandı. Sosyal medyada dolaşıma sokulan bir video, Ahmed'in ve diğerlerinin cesetlerinin aşağılandığını, başına basıldığını ve Gabooye mirası nedeniyle bedeninin aşağılandığını gösteriyordu. Sosyal yaşam ve kabile yargılaması alanında, kabile mekanizmaları genellikle resmi yargı süreçlerine öncelik kazanır.

Hükümet ile muhalefet arasında aracılık yapan Habarjeclo klanlarının dâhil olduğu bazı noktalar şunlardır: İlk olarak, muhalefetle ilişkili Garxajis klanı, öldürülen askerler için "diyya veya kan bedeli" olarak kişi başına 120 deve ödemeye mahkûm edildi; standart tazminat 100 deve olurken. Ayrıca, bu tazminatın üç ay içinde ödenmesi gerektiği belirtildi. Ayrıca, Gabooye komutanının bedeninin aşağılanmasına karşılık olarak ek 50 deve ile toplamda 170 deve ödenmesi gerektiği kararlaştırıldı, çünkü naaşı uğradığı onursuzluk nedeniyle bu ek tazminatı hak ediyordu. Garxajis klanına ayrıca beş gün içinde milisi dağıtması ve hükümetin milis üyelerine af teklif etmesi emredildi. Son olarak, milis tarafından ele geçirilen tüm mülklerin ve araçların hükümete iade edilmesi kararlaştırıldı. Süresi dolmuş siyasi partilerin lisanslarının uzatılması, Kasım 2024'te başkanlık seçimlerinde yarışabilmeleri için emredildi, ancak bu seçime katılma hakları mevcut siyasi örgütlere sınırlı tutuldu.

Bir diğer önemli nokta, Somalilan Ulusal Seçim Komisyonu'na seçim takvimini hazırlaması yönündeki yönergeydi (Abdiwahab, 2023). Anlaşmayı kabul eden klanların siyasi grup liderleri ve arabuluculuk yapanlar kararı kabul etti, diğer kabilelerden gelen

gruplar ise bunun anayasaya aykırı olduğunu iddia ederek reddetti. Bu olay, kabile bağlarının Somalilan'ın sosyoekonomik ve politik kültürünün omurgası olduğunu ve ülkenin en üst hukuku olan anayasa ile çatıştığını örneklemektedir.

Geleneksel kabile otoritesi ile anayasal olarak kurulan hukuki çerçevenin yan yana konulması, (Eisenstadt, 1963) tarafından "geleneksel patrimonyalizm" olarak adlandırılan durumu örneklemektedir, burada tarihsel ve kültürel uygulamaların meşruiyeti, modern bürokratik sistemlerle birlikte devam etmektedir (Eisenstadt, 1963). Somalilan'deki seçim müzakereleri durumunda bu ikilik bellidir, burada kabile liderleri tipik olarak anayasa mahkemelerine ayrılmış olan politik anlaşmazlıklarda fiili hakemler olarak hizmet vermektedirler. Seçim anlaşmazlıkları sırasında kabile çatışma çözüm mekanizmalarına olan bağımlılık, yasal çoğulculuk kavramını vurgular. Somalilan'da Habarjeclo klanının hükümet ile muhalefet arasındaki arabuluculuğu, birden fazla yasal sistemin eş zamanlı olarak işlediği bir sistem yansıtır. Kabile liderlerinin kararları, örfi hukuka dayanarak, genellikle resmi yargıdan daha fazla ağırlık taşır ve devletin yasal sistemi ile hem tamamlayıcı hem de rekabet eden paralel bir otorite yapısını gösterir.

Bourdieu'nin (1986) ekonomik, sosyal ve kültürel sermaye kavramları, Somalilan'daki kabile ağlarının etkisini anlamak için uygulanabilir. "Diyya veya kan bedeli" üzerine yapılan müzakere, sadece bir ekonomik işlem değil, aynı zamanda kabileler arasında ve içinde sosyal uyumu ve sermayeyi sürdürme aracı olarak işlev görür (Bourdieu, 1986). Ödeme ve hesaplanma şekli, sosyal ilişkileri ve çatışma çözüm stratejilerini yöneten derin köklü sosyal yapıları simgeler.

Gabooye komutanının bedeninin aşağılanması ve ardından sosyal medyada yapılan paylaşımlar, sembolik etkileşimcilik açısından Blumer, (1971) analiz edilebilir. Şiddet eylemi ve sosyal medya aracılığıyla halka açık yayılması, Gabooye kabilesi için marjinalleştirme ve damgalama sembolleri haline gelir, üyelerinin sosyal kimliğini ve grup etkileşimlerini etkiler. Kamuya açık aşağılama, sosyal sınıflandırmayı ve kabile hiyerarşilerini pekiştiren bir araç olarak işlev görür.

Yapısal işlevselcilik perspektifinden, kabilelerin Somalilan'daki rolü, sosyal sistemin temel bileşenleri olarak görülebilir ve istikrar ve süreklilik sağlar. Politik anlaşmazlıkları çözmede ve örfi yasaları uygulamada kabile liderlerinin katılımı, resmi devlet aygıtının ya yerine getiremediği ya da yetersiz kaldığı işlevleri yerine getirir. Bu çift yapı,

potansiyel olarak çatışmalı olsa da, farklı yapıların toplumun gerekli işlevlerini yerine getirdiği pragmatik bir toplumsal uyuma işaret eder.

Somalilan'deki kabile uygulamaları ile anayasal hukuk arasındaki çatışma, modernleşme sosyolojisinde tarif edilen modernite ile gelenek arasındaki çatışmayı simgeler (Rostow, 1990). Somalilan toplumsal gelişiminin geçiş aşamaları arasında ilerlerken, bu iki sistem arasındaki gerilim, ısrarcı geleneksel etkilerle mücadele eden modern yasal-rasyonel otorite ile bir ulusun yansımasıdır.

1.5. Gabooye Topluluğu: Sosyo-tarihsel bir Perspektif

Bu bölüm, Somalilan'deki Gabooye topluluğunun karmaşık tarihini ve sosyal rolünü ele alıyor. Gabooye kökenlerini, kültürel kimliklerini ve modern toplumda karşılaştıkları zorlukları ortaya koyan bir yolculuk sunulmaktadır. Zengin bir tarih dokusunu takip ederek, göç ve kültür kesişiminin Gabooye halkının Somali toplumundaki benzersiz yerini nasıl şekillendirdiğini inceliyoruz. Geleneksel mesleklerinden günümüzdeki sosyal rollerine kadar, bu inceleme, marjinalleşmelerinin karmaşık katmanlarını ve günümüz Somalilan'ında statülerini etkilemeye devam eden köklü tarihsel hiyerarşileri aydınlatmaktadır. Bu kapsamlı analiz aracılığıyla, Gabooye topluluğuna ilişkin nüanslı bir anlayış sağlamayı ve sosyo-ekonomik ve politik zorluklar karşısında gösterdikleri direnç ve mücadelelere dair içgörüler sunmayı amaçlıyoruz.

1.5.1. Gabooye Topluluğunun Tarihi ve Sosyal Rolü

1.5.1.1. Kökenler ve Tarihsel Arka Plan

Somali toplumunun karmaşık kökenleri, Gabooye'nin içindeki konumunu anlamak için hayati öneme sahiptir. Grottanelli (1972) ve Mansuur (2016), Somali etnik yapısının farklı meslekler ve varış zamanlarına sahip dört ayrı gruptan oluştuğu konusunda hemfikirdir. Bu çeşitlilik, Somali toplumundaki tarihsel tabakalaşmayı anlamada kilit rol oynar. İlk grup, Afrika Boynuzu'na yerleşen en eski yerleşimciler olan Hamitik kökenli avcı-toplayıcılarıydı. Onları, bölge boyunca hayvanlarını takip eden Hamitik (Kuşi) pastoralistler takip etti ve böylece etkilerini ve yaşam tarzlarını yavaş yavaş yaydılar (Grottanelli, 1972). Bu göç ve yerleşim aşaması, bölgenin sosyal ve etnik manzarası üzerinde derin etkilere sahip oldu, bu gruplar ve yeni gelenler arasındaki gelecekteki etkileşimler için sahneyi hazırladı.

Üçüncü dalga, güneyden gelen Bantu kökenli tarımcıları içeriyordu; bu tarımcılar, Somali'nin güneyindeki Juba ve Shabelle nehirlerinin verimli bölgelerinde genişledi. Gelişleri, toprak ve kaynakların kullanımında yeni dinamikler getirerek bölgenin etnik ve sosyal yapısını daha da karmaşık hale getirdi. Son olarak, Güneybatı Asya'dan tüccarlar ve dini vaizler Somali sahillerine ulaştı (Mansuur, 2016). Kıyı şehirlerine yerleşmeleri ve ticaret ile İslam'ı tanıtmaları, Somali toplumunun kültürel ve sosyal dokusunda önemli etkiler yarattı. Göçler ve yerleşimlerden oluşan bu tarihsel dokuma, bölgenin etnik çeşitliliğini şekillendirmekle kalmadı, aynı zamanda çağdaş Somalilan'da gözlemlenen sosyo-ekonomik tabakalaşmanın temellerini de attı. Gabooye'nin bu erken yerleşimcilerin soyundan gelmesi, onların karmaşık etnik matris içinde iç içe geçmiş olmalarını ve mevcut sosyal statüleri ile marjinalleşmelerini etkileyen faktörlerdir.

Somali bölgesindeki erken yerleşimci grupların temel dinamikleri, Gabooye marjinalleşmesinin tarihi kökenlerini anlamada kritik bir öneme sahiptir. Mansoor (2016), bu yönüyle ilgili önemli bir bakış açısı sunar ve Somali topraklarının en erken sakinlerinin avcı-toplayıcı topluluklar olduğunu, bunlar arasında Gabooye'nin atalarının da bulunduğunu belirtir. Bu erken yerleşimciler, bölgenin ilk sosyal ve ekonomik yapısının temelini oluşturarak, alandaki ilk yerleşimciler olarak kendilerini kurdu.

Mansoor'a (2016) göre, bu avcı-toplayıcı topluluklar, daha kalabalık pastoralist grupların gelişiyle gölgede kaldı. Pastoralistler de Hamitik soyundan gelmekte olup, avcı-toplayıcılardan sonra Somali bölgesine göç ettiler. Bu ardışık göç, güç dinamiklerinde bir değişime yol açtı; sayıca üstün olan pastoralistler, avcı-toplayıcı toplulukları baskı altına alarak toprak ve kaynakların kontrolünü ele geçirdiler (Mansuur, 2016). Bu güç değişimi, günümüze kadar süregelen sosyal tabakalaşmanın başlangıcındaki önemli bir faktördü. Mansoor, ayrıca, Midgaan ve Yibir'in (her ikisi de Somalilan'da yaşayan Gabooye klanının bir parçası) ve Güney Somali'deki diğer gruplar olan Eyle, Riibi ve Boon gibi avcı-toplayıcı soyundan gelen marjinalleşmiş kabilelerin, sayıca üstün ve güçlü olan pastoralist topluluklar tarafından giderek daha fazla zorlukla karşılaştıklarını belirtir (Mansuur, 2016). Gabooye gibi grupların tarihsel boyunduruk altına alınması ve sonrasında marjinalleşmesi, Somalilan'daki mevcut sosyo-ekonomik durumlarını anlamada hayati önem taşır.

Yibir topluluğunun daha büyük Gabooye grubu içindeki tarihsel önemi, onların mevcut

sosyal durumlarını anlamada kritik bir yönüdür. Tarihsel olarak avcı-toplayıcı topluluklar arasında ruhsal liderler ve yüksek statü figürleri olarak tanınan Yibir, Somalilan'ın sosyo-kültürel dokusunda dikkate değer bir yere sahiptir. Akademik araştırmalar, Yibir'in bu benzersiz rolüne dair içgörüler sunmaktadır. Kirk, (1904. ss. 197-9) ve (Keenadiid, 1984. ss. 186), Yibir'in tarihsel önemine dair fikir birliği içindedir ve avcı-toplayıcı topluluklar içindeki saygın pozisyonlarını ruhsal liderler ve başlar olarak vurgularlar. Yibir'in tarihsel rollerinin bu kabulü, zaman içindeki sosyal tabakalaşmanın karmaşık dinamiklerine bir pencere açar ve onların rolü sadece ruhsal liderlikle sınırlı kalmayıp sosyal ve kültürel hayatın çeşitli yönlerine uzanmıştır (Keenadiid, 1984, s. 186). Yibir'in topluma özellikle ruhsal ve dini bağlamlarda katkısı, zengin bir tarihi geçmişi vurgular ve bu da onların Somalilan toplumundaki mevcut marjinal konumlarıyla keskin bir tezat oluşturur.

Gabooye'nin, özellikle Yibir alt grubu içindeki benzersiz kültürel ve dilsel yönleri, daha geniş Somali toplumu içinde farklı bir kimlik ortaya çıkarır. Cerulli'nin (1957), belgelediği bu çeşitlilik, miraslarına ve sosyal durumlarına dair derin bir anlayış sunar. Cerulli'nin araştırmaları, Yibir topluluğunun çift dilsel ve dini kimliğini ortaya koyar. Bu grup, daha geniş Gabooye azınlığının bir parçası olarak, hem Somali hem de kendi topluluklarına özgü bir dil konuşmaktadır. Bu dilsel çeşitlilik, derin köklü kültürel miraslarını gösterir. Ayrıca Cerulli'nin gözlemlerine göre, Yibir'in dini uygulamaları, kendi geleneksel inançlarının yanı sıra ana akım İslami adetleri de kapsar. Bu dini kimliklerin karışımı, içsel ve dışsal kültürel etkilerin Yibir topluluğu içinde birleştiği karmaşık bir tarihi geçmişi yansıtır.

Yibir uygulamalarının tarihi belgelendirilmesine daha da derinlemesine inen Cerulli (1957), topluluğun iki farklı dini metne sahip olduğunu ortaya koyar. Bu metinlerden biri Yibir'e özgüyken, diğeri daha geniş Müslüman inancıyla uyumludur. Dini uygulamalarındaki bu ikilik, kimliklerinin önemli bir yönünü vurgular; benzersiz kültürel geçmişleriyle daha geniş İslami geleneği iç içe geçirir. Bu çift dini varoluşun önemi, Yibir'in Somali kültürel mozaiği içindeki benzersiz yerini vurgular ve uzun süreli kültürel değişim ve uyum tarihine işaret eder.

Bu kültürel ve dilsel benzersizliklerin sonuçları, özellikle Gabooye'nin çağdaş Somalilan içindeki sosyal konumlanışı ve marjinalleşmesini anlamada son derece önemlidir. Kendi diline ve karışık dini uygulamalara sahip olan Yibir'in farklı kimliği, tarihsel olarak Somali toplumunda onları ayırmıştır. Bu ayrım, onların marjinalleşmesine katkıda

bulunmuş ve sosyal hareketlilik ve entegrasyon beklentilerini etkilemiştir. Cerulli (1957) tarafından vurgulanan Yibir'in dikkate değer kültürel işaretleri, sadece akademik ilgi alanları değil, Gabooye marjinalleşmesinin daha derin katmanlarını anlamak için hayati öneme sahiptir. Gabooye'nin, özellikle Yibir alt grubunun kültürel ve dilsel içgörüleri, benzersiz miraslarının tanınmasının önemini vurgular. Bu yönleri anlamak, marjinalleşmelerinin köklerini ve Somalilan'da karşılaştıkları sosyal hareketlilik ve toplumsal entegrasyon sorunlarını kavramak için anahtardır.

Kolonyal dönem, Gabooye'nin Somali toplumu içindeki sosyal konumlanışı üzerindeki algıları ve anlatıları önemli ölçüde etkilemiştir. Cerulli gibi Avrupalı bilginler, Gabooye'yi 'düşük kast' veya öncü-Cuşitik grupların kalıntıları olarak sınıflandıran bir çerçeve katkıda bulunmuştur. Cerulli (1959), Gabooye ve diğer Somali grupları arasındaki ayrımın, daha az medenileşmiş 'Öncü-Cuşitik' ile Cuşitik arasındaki evrimsel katmanlar arasındaki farkı yansıttığını iddia etmiştir. Bu antik yaklaşıma dayanan perspektif, Gabooye'nin Somali çoğunluk klanlarından aborijin farklılıklarını öngörmüş ve onların sosyal statüsü üzerindeki sonraki görüşleri şekillendirmek için yeterince ikna edici olmuştur.

Cerulli'nin hipotezi, yay ve ok kullanımı, koyun sahipliği ve Gabooye tarafından at sahiplenmeme gibi özelliklerin, Afrika Boynuzu'nda Öncü-Cuşitik gruplara özgü karakteristik özellikler olarak yorumlanmasıyla daha da desteklenmiştir. Bu 'kalıntı modeli' coğrafi olarak genişletilmiş, Cerulli'nin Kuzey Somali bölgelerinde Cuşitik istilasının daha yaygın olduğunu, sadece bu Öncü-Cuşitik grupların 'kalıntılarını' bıraktığını, güneyde ise varlıklarının daha yapılandırılmış ve yaygın olduğunu belirtmiştir.

Lewis ayrıca bu gruplara özgü ritüel kirliliği ve siyasi hak mahrumiyetini de vurgulayarak marjinal statülerine dikkat çekti (Lewis, 1966). Analizi, bu grupların kültürel temsillerine de uzandı; genellikle, geçmişteki suçlamalardan dolayı daha yüksek bir konumdan düşmüş olarak tasvir edildi, bu tema Afrika Boynuzu boyunca yaygındır (Lewis, 1966). Lewis (1966), bu işlevsel uzmanların alt sınıfa dahil edilmesini, bölgenin toplumlarında yapısal bir tema olarak görmek gerektiğini savundu; bu perspektif, bu grupların geçmiş nüfusların yalnızca kalıntıları olduğu düşüncesine meydan okur.

Lewis'in (1966) gözlemlerine göre, bu grupların çeşitli ekonomik ve politik sistemlerde, yerleşik çiftçilerden göçebe hayvancılara kadar geniş bir yelpazede var oluşları, daha önce

kabul edilenden daha karmaşık bir sosyal yapıya işaret ediyor. Lewis'in yaklaşımı, mesleki olarak uzmanlaşmış grupların rolü ve muamelesi hakkında daha derinlemesine araştırmalar yapılması gerektiğini vurguluyor ve bu fenomenleri tam anlamıyla anlamak için bilim insanlarının hem bölgesel hem de karşılaştırmalı analizleri göz önünde bulundurmalarını öneriyor.

Son zamanlardaki akademik çalışmalar, Somali toplumu içinde Gabooye'nin konumunu anlamamızı geliştirmeye devam etmektedir. Bu bağlamda Ahad'ın, (2014) çalışması özellikle dikkate değerdir. Ahad, Somali soykütüklerinin karmaşıklıklarını inceleyerek, tarihsel yörüngelerin ve sosyal yapıların bazı grupların hegemonik sosyal, ekonomik ve politik konumlanışına nasıl yol açtığını, Gabooye gibi diğer grupların pahasına olduğunu araştırıyor. Araştırması, "Sab/Somali ikiliği"ni ve Somali ulusal kimliğinin tanımı üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Ekonomik ve sosyal koşullarda kök salmış olan bu ikilik, Gabooye gibi grupların marjinalleşmesini şekillendirmede belirleyici olmuştur. Ahad'ın içgörüleri, bu tarihsel ve sosyo-ekonomik anlatıların Gabooye'nin güncel durumunu nasıl etkilediğini anlamak için hayati önem taşımaktadır.

Somali toplumsal yapılarının şekillenmesinde Arap varlığı ve sömürge güçlerinin rolü göz ardı edilemez. Ahad (2014), İslam'ın yayılması ve Arap kültürünün etkisi ile Avrupalı sömürgecilerin gelmesinin, sosyal hiyerarşilerin gelişmesinde ve pekiştirilmesinde önemli roller oynadığını belirtmektedir. Bu dinamik, Somali toplumunun sömürge döneminde sıklıkla "asil" ve "düşük kast" grupları arasındaki bölünmeleri vurgulayan sömürge tasvirleriyle daha da karmaşık hale gelmiştir. Bu tasvirler, bölgenin sosyo-politik manzarasında derin ve kalıcı etkilere sahip olmuş, Gabooye'nin süregelen marjinalleşmesine katkıda bulunmuştur.

Ayrıca, sömürge sonrası dönem, Gabooye'nin daha kapsayıcı bir Somali kimliğine entegrasyonunda önemli adımlar atılmasına tanık olmamıştır. Ahad (2014) ve Mukhtar, (1995) tarafından desteklenen görüşe göre, 1960'ta bağımsızlığın ardından iktidardaki seçkinler tarafından benimsenen kültürel politikalar, kökleşmiş sosyal bölünmeleri ve marjinalleşmiş gruplar gibi Gabooye'nin durumunu ele alma ihtiyacını büyük ölçüde göz ardı etmiştir.

Lewis'in "tam soykütüğü" terimine bir başka boyut ekliyor. Ahad'ın hegemonik güçlere odaklanmasının aksine, Cassanelli, Somali soykütük repertuarının kapsayıcı yönlerini araştırıyor. Dini figürlerin, Avrupa sömürgeciliğinden önce, çeşitli grupların Müslüman

topluluğa dahil edilmesini teşvik eden önemli bir rol oynamış olabileceğini öne sürüyor. Bu perspektif, Somali toplumunun tarihinde din, kültür ve sosyal sınıflandırmanın karmaşık etkileşimine ışık tutuyor. Bu modern perspektifler, Gabooye'nin marjinalleşmesinin çok yönlü doğasını vurguluyor. Tarihsel, kültürel ve politik anlatılar bir araya gelerek, çağdaş Somalilan'de Gabooye'yi etkileyen sosyal sınıflandırma dokusunu oluşturmuştur. Bu perspektifleri anlamak, marjinalleşmenin temel nedenlerini ele almak ve Gabooye'nin sosyal hareketlilik olanaklarını geliştirmek için yollar araştırmak açısından anahtardır.

Bu tarihsel genel bakış, Somalilan'deki Gabooye marjinalleşmesinin kökenlerini ve evrimini kavramak için nüanslı bir anlayışın gerekliliğini vurgulamaktadır. İlerleyen süreçte, günümüz sosyal hareketlilik olanakları bağlamında bu dinamikleri keşfetmek, tarihsel kökenler ile çağdaş sosyal gerçeklikler arasındaki boşluğu köprülemek esas hale gelmektedir.

1.5.1.2. Geleneksel Meslekler ve Sosyal Rol

Gabooye topluluğunun sömürge dönemi betimlemeleri, özellikle (Burton, 1987; Swayne, 1903) ve diğerlerinin anlatıları aracılığıyla, bu topluluğun becerilerinin tanınması ve toplumdaki rollerine dayalı örtük marjinalleşmeleri arasında karmaşık bir etkileşim sunar. Bu hesaplar, Gabooye'nin Somali toplumu içindeki tarihsel konumuna bir pencere açar ve yeteneklerine duyulan hayranlık ile altta yatan ötekileştirmenin, sosyal tabakalaşmalarına katkıda bulunduğunu gösterir. Bu sömürge hesapları, Gabooye'nin toplumdaki rollerine dair içgörüler sunarken, marjinalleşmelerine katkıda bulunan önyargıları da ortaya koyar.

Burton'ın 19. yüzyıl sonlarındaki hesapları, Midgan'ı, bir Gabooye alt grubunu, hem tanıyan hem de marjinalleştiren bir ışık altında sunar. Bir yandan, savaş yeteneklerindeki ustalıklarını, özellikle "Wabay" okunu kullanımlarını belirterek, yerel çatışmalarda ve toplulukları içinde koruyucu olarak önemli roller üstlendiklerini kabul eder. Diğer yandan, Burton'ın beslenme alışkanlıklarını tasvir etme şekli, onları ana akım Somali toplumunun kabul edilebilir bulmadığı yiyecekleri tüketenler olarak farklı bir ışıkta gösterir. Doğrudan alıntı yaparak şöyle der: "İnsan doğasının iğrendiği yiyeceklerle beslenirler" (Burton, 1987, s. 132). Bu tasvir, kültürel farklılıkları vurgulamayı amaçlasa da, yanlışlıkla ötekileştirme anlatısını pekiştirir ve Gabooye'yi normatif toplumsal yapı dışında

konumlandırır. Swayne'in 20. yüzyıl başlarındaki gözlemleri, Gabooye'nin toplumdaki rollerine dair anlayışımıza katkıda bulunur.

Swayne (1903), Gabooye'yi yetenekli iz sürücüler ve avcılar olarak tasvir eder, zehirli oklar kullanma ve kalkan gibi deri ürünleri yapma konusunda bilgili olduklarını belirtir. Bu beceriler, kendi geçimlerinin yanı sıra geniş Somali ekonomisi ve savaş stratejileri için de hayati öneme sahiptir. Swayne, klanlar arası savaşlarda aktif olarak haber taşıyıcı, keşifçi ve hafif çarpışmacı olarak görev aldıklarını kaydeder. Bu roller, özellikle çatışma zamanlarında Gabooye'nin Somali toplumu için vazgeçilmez katkılarını vurgular. Bu sömürge betimlemeleri, bilgilendirici olmalarına rağmen, Gabooye'nin sosyal tabakalaşmasına olan etkilerini anlamak için eleştirel olarak analiz edilmelidir.

Ancak, Swayne aynı zamanda Gabooye'nin karşılaştığı sosyal önyargıları da belgeler. Bir Gabooye erkeği ile bir Somali'nin paylaşılan yemek uygulamaları üzerine yaşadığı tartışmayı anlatır; bu olay, derinlemesine kökleşmiş toplumsal engelleri yansıtır. Gabooye erkeğinin başlangıçta aşağılayıcı yorumlara maruz kalması, topluluklarının yaygın damgalanmasını yansıtır. Swayne'in bu ihtilaf sırasında Gabooye tarafını tutması, belki de bu haksız toplumsal normların farkında oluşunu gösterir, ancak aynı zamanda bu önyargıların kökleşmiş doğasını da vurgular. Bu sömürge anlatıları, önemli tarihsel kayıtlar sunmalarına rağmen, yazarlarının perspektifleri ve önyargıları ile yoğrulmuştur. Burton ve Swayne'in Gabooye'nin rollerini ve adetlerini tasvir etme şekilleri, yeteneklerine ve kültürel benzersizliklerine duyulan ilgiyi yansıtırken, aynı zamanda bir ötekileştirme duygusunu da ele verir. Gabooye'nin Somali toplumu içindeki karmaşık konumu, becerileri ve katkıları için vazgeçilmez olmalarına rağmen, algılanan kültürel ve toplumsal farklılıklar nedeniyle marjinalleştirilmelerine işaret eder.

Bu anlatıların eleştirel yorumlanması, Gabooye'nin temel rolleri için tanındığını ancak kimliklerinin sömürge bağlamında çerçevelenmesinin, onları ayrı, daha düşük statülü bir grup olarak algılamanın kalıcı bir görüşüne katkıda bulunduğunu öne sürer. Bu ötekileştirme, sömürge literatürü aracılığıyla yayıldı ve tarihsel ve süregelen Gabooye topluluğunun marjinalleşmesine katkıda bulunan kalıcı etkileri olmuştur. Gabooye'nin dil ve kültürel yönlerine dair dönüş yaparak, Kirk tarafından belirtilen başka bir boyutu ele alırız.

Gabooye'nin dil ve kültürel kimliği, Kirk, (1904) tarafından incelenen, Somalilan içindeki sosyal dokularına dair ilgi çekici bir yön sunar. Kirk'in dil üzerine detaylı çalışması, özellikle Midgan ve Yibir alt gruplarının, ana akım Somali'den oldukça farklı belirgin lehçelere sahip olduğunu ortaya koyar. Bu dil farklılığı, sadece lehçe çeşitliliği meselesi değil, daha derin bir kültürel ve tarihsel ayrımı temsil eder. Kirk'in gözlemleri, bu lehçelerin, diğer Somali gruplarından gizli tutulan, sadece iletişim araçlarından fazlası olduğunu; özgün bir kimlik sembolü ve marjinalleşme karşısında kültürel bütünlüğü koruma aracı olduğunu öne sürer (Kirk, 1904). Kirk'in gözlemleri aydınlatıcı olmakla birlikte, Gabooye'nin toplumsal algılarına etkisini tam olarak kavrayabilmek için sömürge perspektifi içinde bağlamlandırılmalıdır.

Kirk'in Gabooye'nin dil ve dini uygulamalarına dair bakış açısı, onların toplumdaki konumlarına dair nüanslı bir perspektif sunar. Gabooye'nin dini bağlılıkları, Kirk (1904) tarafından belirtilmiş, geniş Somali topluluğunun ana akım İslami uygulamalarından sapmalar içermektedir. Örneğin, Midgan'ın "haram" et tüketimi, geleneksel İslami standartlara göre kesilmemiş veya İslami olarak 'kirli' kabul edilen hayvanları içerir (Kirk, 1904b). Bu uygulama, dini açıdan önemli olmakla kalmaz, aynı zamanda onların sosyal dışlanmalarına katkıda bulunur, çünkü bu, çoğu Somalilinin bağlı olduğu hakim İslami diyet yasalarına aykırıdır. Gabooye'nin geleneksel meslekleri, çeşitli bilim adamları tarafından kaydedilmiş olup, onların toplumdaki çelişkili statülerini ve marjinalleşmelerinin kök nedenlerini vurgular.

Gabooye'nin geleneksel mesleklerinin paradoksal doğası, Somali toplumu içinde vazgeçilmez ancak marjinal bir rolü olduğunu gösterir. Kirk, Yibir'in büyücü olarak ünlerini ve bu rolün dini ve mistik tonlarla dolu olduğunu da vurgular. Yibir'in, evlilikler veya erkek çocuk doğumları gibi önemli yaşam olaylarında çoğunluk klan üyelerinden "Samanyo" olarak bilinen ödemeler aldığı, karşılığında ruhsal anlam taşıdığına inanılan muskalar veya "Makharam" sağladığı kaydedilmiştir. Kirk, bu uygulamayı Yibir'in atası 'Mohamed Hanif'in tarihsel anlatısıyla bağlantılı olarak ele alır ve bu, Gabooye topluluğu içindeki dini inanç, sosyal uygulama ve tarihi öykü arasındaki derin iç içe geçmişi gösterir. Bu mesleki damgalar, yalnızca tarihi toplumsal değerleri yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda Gabooye'nin sosyal hareketlilik ve ekonomik beklentileri üzerinde kalıcı etkilere sahiptir. Bu tarihi arka plan, özellikle Yibir'in ruhsal uygulamalara olan katılımları, Gabooye'nin benzersiz dil ve dini kimliğine ve onların toplumdaki konumlarına olan etkilerini daha derinlemesine keşfetmek için bir zemin hazırlar.

Gabooye'nin dil ve kültürel kimliği, (Kirk, 1904) tarafından incelenen, Somalilan içindeki sosyal dokularına dair ilgi çekici bir yön sunar. Kirk'in dil üzerine detaylı çalışması, özellikle Midgan ve Yibir alt gruplarının, ana akım Somali'den oldukça farklı belirgin lehçelere sahip olduğunu ortaya koyar. Bu dil farklılığı, sadece lehçe çeşitliliği meselesi değil, daha derin bir kültürel ve tarihsel ayrımı temsil eder. Kirk'in gözlemleri, bu lehçelerin, diğer Somali gruplarından gizli tutulan, sadece iletişim araçlarından fazlası olduğunu; özgün bir kimlik sembolü ve marjinalleşme karşısında kültürel bütünlüğü koruma aracı olduğunu öne sürer (Kirk, 1904). Kirk'in gözlemleri aydınlatıcı olmakla birlikte, Gabooye'nin toplumsal algılarına etkisini tam olarak kavrayabilmek için sömürge perspektifi içinde bağlamlandırılmalıdır.

Kirk'in Gabooye'nin dil ve dini uygulamalarına dair bakış açısı, onların toplumdaki konumlarına dair nüanslı bir perspektif sunar. Gabooye'nin dini bağlılıkları, Kirk (1904) tarafından belirtilmiş, geniş Somali topluluğunun ana akım İslami uygulamalarından sapmalar içermektedir. Örneğin, Midgan'ın "haram" et tüketimi, geleneksel İslami standartlara göre kesilmemiş veya İslami olarak 'kirli' kabul edilen hayvanları içerir (Kirk, 1904). Bu uygulama, dini açıdan önemli olmakla kalmaz, aynı zamanda onların sosyal dışlanmalarına katkıda bulunur, çünkü bu, çoğu Somalilinin bağlı olduğu hakim İslami diyet yasalarına aykırıdır. Gabooye'nin geleneksel meslekleri, çeşitli bilim adamları tarafından kaydedilmiş olup, onların toplumdaki çelişkili statülerini ve marjinalleşmelerinin kök nedenlerini vurgular.

Gabooye'nin geleneksel mesleklerinin paradoksal doğası, Somali toplumu içinde vazgeçilmez ancak marjinal bir rolü olduğunu gösterir. Kirk, Yibir'in büyücü olarak ünlerini ve bu rolün dini ve mistik tonlarla dolu olduğunu da vurgular. Yibir'in, evlilikler veya erkek çocuk doğumları gibi önemli yaşam olaylarında çoğunluk klan üyelerinden "Samanyo" olarak bilinen ödemeler aldığı, karşılığında ruhsal anlam taşıdığına inanılan muskalar veya "Makharam" sağladığı kaydedilmiştir. Kirk, bu uygulamayı Yibir'in atası 'Mohamed Hanif'in tarihsel anlatısıyla bağlantılı olarak ele alır ve bu, Gabooye topluluğu içindeki dini inanç, sosyal uygulama ve tarihi öykü arasındaki derin iç içe geçmişi gösterir. Bu mesleki damgalar, yalnızca tarihi toplumsal değerleri yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda Gabooye'nin sosyal hareketlilik ve ekonomik beklentileri üzerinde kalıcı etkilere sahiptir. Bu tarihi arka plan, özellikle Yibir'in ruhsal uygulamalara olan

katılımları, Gabooye'nin benzersiz dil ve dini kimliğine ve onların toplumdaki konumlarına olan etkilerini daha derinlemesine keşfetmek için bir zemin hazırlar.

Gabooye'nin Yibir topluluğunun Somalilan içindeki benzersiz rolleri, sert toplumsal yapı içinde ayrıcalıklı ama marjinal bir niş olarak, özel bir örnek sunar. Yibir, büyücüler ve ritüel uygulayıcılar olarak tanınan bir rolde, önemli yaşam olaylarında büyü ve ritüeller yaparak hizmet vermeleri nedeniyle, toplumda aranan kişiler olmalarına rağmen, büyücülük ve doğaüstü ile olan ilişkileri bu mesleğe korku ve şüphe ile bakılmasına neden olmuştur. Bu çelişkili tutum, Yibir'e karşı, İslami normlara uyum sağlama değerinin yüksek olduğu bir toplumda onların marjinal statüsünü daha da pekiştirmiştir. Ancak, Gabooye'nin marjinalleşmesi sadece profesyonel rolleriyle sınırlı değil, aynı zamanda onları daha geniş Somali topluluğundan daha da uzaklaştıran dini uygulamaları ve beslenme alışkanlıkları ile de ilişkilendirilir.

Gabooye'nin, özellikle ana akım İslami normlardan sapma gösteren beslenme uygulamaları, Somalilan'daki daha derin toplumsal marjinalleşmelerini anlamak için kritik bir lens olarak hizmet eder. Cerulli (1959), özellikle Gabooye'nin 'haram' et tüketimini belgeleyerek, geniş Somali topluluğunun ana akım İslami uygulamalarından sapmalarını vurgular. Bu sapma, sadece dini olarak farklı olmalarını değil, aynı zamanda toplumsal önyargıları pekiştirerek marjinalleşmelerini şiddetlendiren bir işaret olarak işlev görür. Gabooye'nin işgal ettiği toplumsal ve dini uygulamalar, geniş toplumsal değerler ve normlar ile iç içe geçmiş olup, sosyo-kültürel manzaralarını şekillendirir.

Gabooye'nin meslekleri, Somali toplumunun dokusuna vazgeçilmez olmalarına rağmen, değersizleştirilmiş ve damgalanmıştır ve bu, toplumsal marjinalleşmelerine katkıda bulunmuştur. Bu marjinalleşme, meslek rollerinin kendilerinden ziyade, daha geniş toplumsal değerler, dini yorumlar ve kültürel normlarla derinlemesine köklüdür. Somalilan'daki Gabooye topluluğunun geleneksel meslekleri, tarihsel bağlamlarda derinlemesine kök salmış olup, onların sosyal hareketlilik ve marjinalleşmelerini büyük ölçüde etkilemiştir. Geleneksel rollerin toplumsal damgalanması, kolonyal ve post-kolonyal bilginler tarafından belgelendiği gibi, ekonomik ve sosyal dışlanmanın devam eden bir döngüsüne yol açmıştır. Bu bölüm, bu mesleklerin Gabooye'nin sosyal hareketlilik beklentileri üzerindeki etkisini araştırır ve tarihsel ve günümüzdeki toplumsal tutumların onların marjinal statüsünü nasıl şekillendirdiğini eleştirel olarak analiz eder.

Gabooye'nin geleneksel mesleklerine yönelik toplumsal çerçevelerin ve damgalamaların kısıtlamaları, Somalilan'da sosyal hareketlilik ve ekonomik güçlenme için sınırlı beklentilerini önemli ölçüde şekillendirmiştir. Cerulli (1959), özellikle mülkiyet sahipliği ve sosyal haklar üzerindeki kısıtlamaları vurgulayarak, Gabooye'nin yapısalcı engellerle karşı karşıya olduğunu belirtir. Gabooye'nin koyun ve eşek sahibi olabildiklerini, ancak daha prestijli hayvanlar olan sığır ve at sahibi olmalarının yasaklandığını kaydeder (Vitturini, 2017). Ayrıca, silah sahipliği hakları da, toplumda daha yüksek statü ve güç sembolleri olan mızraklar ve kalkanlar yerine sadece yay ve oklarla sınırlıdır. Bu kısıtlama, sadece ekonomik beklentilerini azaltmakla kalmaz, aynı zamanda onları simgesel olarak sosyal hiyerarşide daha düşük bir yere yerleştirir. Cerulli tarafından vurgulanan mülkiyet sahipliği ve sosyal haklar üzerindeki kısıtlamalar, Gabooye'nin karşılaştığı sistemik engelleri daha da açıkça gösterir.

Gabooye topluluğunun kentsel göçü, mesleki damgalamanın ısrarcı doğasına ve değişen toplumsal bağlamlarda sosyal ve ekonomik statülerine olan süregelen etkisine dair içgörüler sunar. Lewis (1957), kentsel göçün Gabooye üzerindeki etkisini tartışarak, geleneksel rollerinin kentsel ortamlarda nasıl evrildiğini vurgular. Çevre değişikliğine rağmen, Gabooye'nin marjinalleşmesi devam etmiş, rolleri kentsel sosyal hiyerarşi içinde hala aşağılayıcı olarak görülmüştür. Bu kentsel geçiş, ekonomik statülerini önemli ölçüde değiştirmemiş, çünkü onlar hala koruma ve ekonomik fırsatlar için çoğunluk klanlarına bağımlı kalmışlardır (Lewis, 1957). Lewis'in gözlemleri, mesleki damgalamanın ısrarcı doğasını ve Gabooye'nin sosyal hareketliliği üzerindeki etkisini vurgular; bu durum, hem kırsal hem de kentsel ayarlamalarda gözlemlenir ve Gabooye topluluğuna yönelik toplumsal tutumların yeniden değerlendirilmesi çağrısında bulunur.

1.5.2. Somalilan Toplumunda Gabooye Durumu

1.5.2.1. Sosyal Statü

Somalilan'deki diğer klanlarla, özellikle hakim Isaaq klanıyla Gabooye kolektifinin sosyal etkileşimleri, önemli engeller ve zorluklarla işaretlenmiştir. Derinlemesine köklere sahip olan Somali klan sistemi ve endogami uygulamaları, Gabooye'nin daha geniş toplumsal ağlara entegrasyonunun önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Sistemin katılığı, Gabooye ile diğer klanların üyeleri arasında evliliklere karşı çıkmakta ve sıklıkla bu tür evliliklere aktif olarak karşı çıkmaktadır. Gerçekleştiğinde nadiren olan bu evlilikler, şiddet ve Gabooye bireylerin daha da marjinalleştirilmesi de dahil olmak üzere ciddi sosyal sonuçlara yol açabilir. Bu evliliklere direniş, Somali toplumundaki derin

köklü önyargıların bir yansımasıdır ve Gabooye'nin sürekli marjinalleştirilmesine katkıda bulunur (Ekman, 2021, s. 208).

Bu sosyal engellere rağmen, Gabooye'nin kentsel merkezler bağlamında sosyal hareketlilik ve yeniden tanımlanma yaşadığı tarihsel dönemler olmuştur. Bu, özellikle Somalilan'de İngiliz sömürge yönetimi sırasında belirgindir. Kentsel merkezlerin genişlemesi ve eşlik eden sosyo-ekonomik dönüşümler, Gabooye'nin kasabalara göç etmesine ve homojen yerleşimler oluşturmasına olanak tanımıştır. Bu kentsel ortamlarda Gabooye, ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirmiş ve çoğunluk klanlarının üzerlerindeki kontrolü gevşetmeye başlamıştır. Ancak, sosyal dinamiklerdeki bu değişiklikler sürtüşmesiz değildi. Gabooye, sosyo-politik organizasyonları sömürge otoriteleri tarafından tanınmış olsa bile, direnişle ve ikincil durumla karşılaşmıştır. Örneğin, 1950'lerde birçok Gabooye, Hargeysa'daki bir alandan zorla yer değiştirmiş, bu da kentsel Somalilan manzarasında varlıklarını iddia etme mücadelelerini vurgulamıştır (Vitturini, 2020).

Gabooye kolektifinin Somalilan'deki diğer klanlarla olan sosyal etkileşimleri, derinlemesine yerleşmiş klan sistemi ve toplumsal normlar tarafından sınırlandırılmaktadır. Bu engeller, daha geniş toplumsal dokuya entegrasyonlarını ve kabul edilmelerini engelleyerek marjinalleşmelerini sürdürmektedir. Tarih boyunca Gabooye, sosyal hareketlilik ve tanınma konusunda ilerlemeler kaydetmiş olmasına rağmen, bunlar önemli direnişlerle karşılaşmış, Somalilan'da eşitlik ve entegrasyon mücadelelerinin karmaşık doğasını vurgulamıştır.

Somalilan'da Gabooye topluluğunun yaşadığı ayrımcılık çok yönlüdür ve çoğunlukla iş sektöründe ve sosyal normlarda görülür. Tarihsel olarak, ayakkabı tamiri, metal alet üretimi ve berberlik gibi belirli mesleklere sınırlı kalmışlardır. Çoğunluk klanlar tarafından geleneksel olarak hor görülen bu roller, sadece topluluğun marjinalleştirilmiş statüsünü yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda ekonomik fırsatlarını ve sosyal hareketliliklerini de sınırlar. Gabooye'nin bu mesleklerle ilişkilendirilmesi, ekonomik savunmasızlıklarını artırarak maddi durumlarını zayıflatır ve yoksulluk ve marjinalleştirme döngüsünü sürdürür (Vitturini, 2020).

Bu mesleki ayrımcılık, Gabooye'nin geçmişteki ikincil durumunun kalıcı bir mirası olup, yukarı doğru sosyal ve ekonomik hareketliliklerine erişimlerini kısıtlar. Çoğunluk

klanlarına benzer özerk sosyo-politik organizasyonlar kurma girişimlerine rağmen, Gabooye, Somalilan'daki siyasi ve ekonomik elitler tarafından kontrol edilen iş alanlarına ve gelir kaynaklarına erişimde engellerle karşılaşmaya devam etmektedir. Uluslararası ticaret ve ucuz ithal malların akını nedeniyle geleneksel ekonomik faaliyetlerinin daralması, karşılaştıkları zorlukları daha da karmaşık hale getirmektedir (Vitturini, 2020).

Sosyal normlar tarihsel olarak Gabooye'yi kalıcı bir kirlilik durumunda olarak görmüş, önemli toplumsal ritüellerden kaçınma ve dışlama uygulamalarına yol açmıştır. Bu algı, çoğunluk genealogik gruplarının üyeleriyle evlenmelerini kısıtlamış, karma evlilikleri son derece nadir hale getirmiştir. Bu sosyal ayrımcılık, işlevsel toplumsal ritüellerdeki katılımlarını etkileyerek, marjinalleştirilmiş statülerini pekiştirmiştir (Vitturini, 2020).

Gabooye'nin karşılaştığı sosyo-kültürel ayrımcılık, mesleki rolleri ve evlilik uygulamalarıyla sınırlı değildir. Kan tazminatı değişimleri gibi önemli toplumsal ritüellerden dışlanmalarına kadar uzanır; bu, Somali toplumundaki katılımın önemli bir yönüdür. Gabooye'nin sınırlı politik ve sosyal etkisi, Koruyucu hükümetin kontrolü ve İngiliz yönetimi sırasında yaşanan dönüşümler tarafından daha da kötüleşmiş, toplumsal ve ekonomik yaşamda eşit şekilde katılımlarını sınırlamıştır. Bu marjinalleşme derinlemesine köklüdür ve eşit katılım yeteneklerini etkilemeye devam etmektedir (Vitturini, 2020).

Somalilan'da Gabooye'nin sosyal tanınması arayışı, bölgenin siyasi ve sosyal dinamikleriyle derinden iç içe geçmiş karmaşık bir toplumsal konumlandırma meselesidir. Gabooye'nin sosyal tanınma yolculuğu, İngiliz sömürge döneminde önemli bir dönüş yaptı. 1950'lerde gerçekleştirdikleri örgütlü mobilizasyon, sömürge otoriteleri tarafından sosyo-politik organizasyonlarının resmi olarak tanınmasına yol açtı. Bu tanınma, çoğunluk klanlarına verilen tanınmaya benzerdi ve toplumsal kabul arayışlarında dönüm noktası oldu. Ancak bu ilerleme, çoğunluk klanlar ve sömürge otoriteleriyle olan etkileşimlerini, alt sınıf deneyimleri ve kentsel pazarlar ile politik arenalarda artan varlıklarına karşı direnişler de dahil olmak üzere zorluklarla gölgelendirdi (Vitturini, 2020).

Günümüz Somalilan'ında, Gabooye'nin tanınma mücadelesi, uluslararası tanınma eksikliği olan de facto bir devletin karmaşıklıkları arasında devam ediyor. Resmi devlet yapılanmasının eksikliği, Gabooye gibi marjinalleştirilmiş grupların adalet talepleri ve

şikayetleriyle ilgilenmek için kullanılabilecek kurumsal yolları sınırlıyor. Ağırlıklı olarak klan tabanlı klan sistemi tarafından etkilenen toplumsal hiyerarşi, eşit katılımcı eşitlik ve tanınma arayışlarını daha da karmaşık hale getiriyor (Ekman, 2021, s. 208).

Adaletin ve tanınmanın klan bağlantısına dayalı bir ilkel ideoloji çerçevesinde dağıtıldığı bir ortamda kök salmış eşitsizlik deneyimleri, Gabooye'nin marjinalleşmesini ele almak için mevcut adalet mekanizmalarının sınırlarını vurgulamaktadır. Tarihsel ilerlemelere rağmen, Gabooye, Somalilan'daki sosyal statülerini şekillendirmeye devam eden sürekli sosyo-ekonomik ve politik ayrımcılıklar tarafından kısıtlanmaya devam etmektedir (Ekman, 2021, s. 208).

Özellikle Isaaq gibi önde gelen klanlarla olan sosyal etkileşimleri, önemli zorluklarla karakterize edilir. Klanlar içinde endogami gibi uygulamalar, sosyal entegrasyonu kısıtlar; Gabooye ve diğer klanlar arasındaki evlilikler nadirdir ve genellikle düşmanca karşılanır. Bu sosyal engeller, uzun süreli önyargılar tarafından pekiştirilmiş olup, Gabooye'nin katılımcı eşitlik ve daha geniş toplumsal tanınma yolunu engeller. Araştırmaya katılan bazı kişiler, eğitimde olumlu ayrımcılık gibi önlemlerin Gabooye'ye yardımcı olabileceğini önerirken, birçok kişi sosyal parçalanmayı aşmak ve eşitlik sağlamak için dış evliliklerin kabul edilmesi gibi dönüştürücü değişikliklerin hayati olduğunu düşünmektedir (Ekman, 2021, s. 208). Somalilan'da Gabooye'nin sosyal tanınması, tarihi, sosyal ve ekonomik boyutları kapsayan çok yönlü bir meseledir. Tanınma ve sosyal ve ekonomik mobilizasyon yönündeki çabalarına rağmen, Gabooye, Somalilan toplum yapısı içinde tam entegrasyon ve tanınmalarını engelleyen sistemik engellerle karşı karşıya kalmaya devam etmektedir.

1.5.2.2. Ekonomik Durum

Somalilan'daki Gabooye topluluğunun ekonomik açıdan savunmasız olması, tarihsel olarak belirli mesleklerde yer almalarıyla yakından ilişkilidir. Geleneksel olarak Gabooye topluluğu, ayakkabıcılık, berberlik ve halka açık tuvaletlerin işletilmesi gibi mesleklerde tekel oluşturmuştur. Bu roller, çoğunluk klanları tarafından küçümsenmesine rağmen, özel makinelerin kullanılabilirliği, işçi kooperatiflerinin organizasyonu ve bazı ithalatların devlet tarafından kısıtlanması sayesinde ekonomik olarak uygulanabilir hale gelmiştir (Vitturini, 2020).

Ancak bu ekonomik senaryo köklü bir şekilde değişmiştir. Gabooye, özellikle Hargeysa gibi kentsel merkezlerde önemli çalışma ve ticaret alanlarından sistematik olarak dışlanmıştır. Bu yer değiştirme, ucuz ithalatların artmasıyla birlikte geleneksel işlerinde önemli bir düşüşe neden olmuştur (Vitturini 2020; Hared, 2017). Uzak Doğu'dan gelen daha ucuz mallar, özellikle geleneksel ürettikleri mallar için pazarı daraltmıştır (Vitturini, 2020).

Bu değişikliklerin sonuçları derindir. Gabooye topluluğunun belirli mesleklerle ilişkilendirilmesi, ekonomik beklentilerini sınırlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal önyargıları da pekiştirir. Modern ekonomik gelişmelerin karşısında giderek modası geçen bu rollerle sınırlı kalmaları, ekonomik açıdan savunmasızlıklarını artırır (Ekman, 2021). Ayrıca, geniş iş piyasasında sistematik ayrımcılıkla karşılaşırlar; çoğunluk klan üyeleri, tarihsen Gabooye ile ilişkilendirilen düşük nitelikli işler için bile azınlıklara göre sıklıkla tercih edilir (Hill,2010:15). Bu mesleki kalıpyargılar ve ekonomik marjinalleşme, Gabooye'nin sosyal ve ekonomik hareketlilik kazanma yetenekleri üzerinde kademeli bir etki yaratır. Topluluğun ekonomik hayata girişi sıklıkla bir 'tuzak' olarak tarif edilir ve geleneksel rollerinden çıkıp yeni ekonomik yollar keşfetme fırsatları sınırlıdır (Vitirruni, 2020). Somalilan'ın geniş ekonomik ve sosyal yapıları, ticari ve sosyal manzarayı domine eden büyük klanlar aracılığıyla ekonomik eşitsizlikleri sürdürür (Hared, 2017). Gabooye topluluğunun belirli mesleki rollerle tarihsel ilişkisi, ekonomik savunmasızlıklarının kökenlerini açığa çıkarırken, iş sektöründeki mevcut zorluklar bu durumu daha da kötüleştirir ve yüksek işsizlik oranları ve düşük gelir düzeyleri gibi alarman bir eğilimi vurgular.

Somalilan'daki Gabooye topluluğu, yüksek işsizlik oranları ve düşük gelir düzeyleriyle belirgin istihdam ve gelir sorunlarıyla karşı karşıyadır. Voice of Somalilan Minority Women Organization (VOSOMWO) tarafından 2006 yılında yapılan bir anket, bu çarpıcı gerçekliği ortaya koymuştur ve Gabooye'ye yapılan mülakatlarda hemen hemen yarısının işsiz olduğunu ve birçok ailenin günde bir Amerikan dolarından az bir gelirle yaşadığını belirlemiştir (Hill, 2010:15). Bu gelir düzeyi, topluluğun genel refahı ve temel ihtiyaçlara erişimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Ayrımcılık, bu zorlukları şiddetlendirmede kritik bir rol oynar. Tarihsel olarak belirli mesleki rollerle sınırlandırılan Gabooye topluluğu, bu stereotiplerden kurtulup daha kazançlı istihdam fırsatlarına erişmekte zorlanır. Gabooye ile geleneksel olarak

ilişkilendirilen işler, ucuz ithalatların artması ve uluslararası ticaretin büyümesi nedeniyle daha az karlı hale gelmiştir (Vitirruni 2020).

Ayrıca, topluluğun bu rollerle ilişkilendirilmesi, bir kimlik kaynağı sağlamanın yanı sıra fırsatlarını sınırlar ve ekonomik savunmasızlıklarını pekiştirir. Gabooye'nin istihdam mücadelesi, iş piyasasında sistematik ayrımcılık ve tercihlerle daha da şiddetlenir. Çoğunluk klan üyeleri, azınlık gruplar gibi Gabooye ile önceden ilişkilendirilen düşük nitelikli işler için bile sıklıkla tercih edilir. Bu kayırmacılık modeli, topluluk içindeki yüksek işsizlik oranlarına katkıda bulunur (Hill, 2010:15; Hared, 2017).

Gabooye topluluğunun ekonomik koşulları, sosyal ve siyasi statüleriyle derinden iç içedir. Karşılaştıkları sistemik eşitsizlik, yalnızca istihdam beklentilerini değil, aynı zamanda genel ekonomik fırsatlarını da etkiler (Ekman, 2021: 289). Ticari faaliyetlerde ve Hargeisa gibi bölgelerde ana ekonomik sektörler üzerinde kontrol sahibi olan büyük klanların hakimiyeti, Gabooye'nin çeşitli istihdam fırsatlarına erişimini sınırlar (Hared, 2017). Gabooye topluluğu içinde ısrarla yüksek işsizlik ve üzücü gelir düzeyleri, yalnızca anlık ekonomik mücadeleleri yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda özellikle yükseköğrenim ve profesyonel ilerleme erişiminde daha derin sistemik engellerin sinyallerini verir; bu engeller yoksulluk döngüsünü kırmak için hayati öneme sahiptir.

Gaboye topluluğunun Somalilan'de karşılaştığı ekonomik ve sosyal engeller, yükseköğretime erişimlerini ve mesleki ilerlemelerini ciddi bir şekilde kısıtlıyor, bu da marjinalleşme ve sınırlı fırsatlar döngüsünü yaratıyor. Gaboye'nin yükseköğretime yönelik çabaları, özellikle ekonomik koşulları ve geniş toplumsal ayrımcılıktan kaynaklanan engellerle dolu. Vitirruni (2017), birçok genç Gaboye bireyinin yükseköğrenim yerine hemen iş bulmayı tercih ettiğini belirtiyor. Aile bütçesine katkı sağlama baskısı, yükseköğrenimin potansiyel uzun vadeli faydalarını sıklıkla gölgede bırakıyor. Bu seçim, mezuniyet sonrası iş olanaklarına dair belirsizlikler ve ekonomik inaktivite korkusu tarafından daha da etkileniyor; bu durum, eğitim sonrası kendilerine sunulan sağlam iş pozisyonlarının eksikliği ile şiddetleniyor.

Ekonomik engellere ek olarak, hükümet burs programlarının sınırlılığı, özellikle kız öğrenciler için Gaboye öğrencileri daha da dezavantajlı hale getiriyor Diirie ve diğerler., 2023). Günlük ulaşım, öğrenim materyalleri ve uygun giysi gibi ek maliyetlerin finansal yükü, birçok kişi için aşılmaz hale geliyor. Daha önce marjinalleşmiş öğrenciler için

finansal açığı kapatmada kritik bir rol oynayan bu bursların yokluğu, birçok öğrenciyi eğitimlerine devam etmek için uygun bir yol olmaksızın bırakıyor (Diirie ve ark., 2023).

Ayrıca, Gaboye işgücünü emebilecek zenginlik ve iş etkinliklerinin önemli konsantrasyonlarının eksikliği, profesyonel fırsatlarını daha da sınırlıyor (Vitturini, 2017, s. 264). Bu ekonomik durum, topluluğun marjinalleşmesiyle birleşerek, ülkenin siyasi ve ekonomik elitlerinin hakim olduğu profesyonel alanlara erişimde Gaboye'nin sürekli karşılaştığı zorluklara katkıda bulunuyor. Somalilan'deki Gaboye için yükseköğretime erişimdeki sosyo-ekonomik engeller, toplulukların karşılaştığı daha geniş eşitsizlik ve marjinalleşme sorunlarının bir simgesidir. Bu zorluklar, yalnızca mevcut ekonomik durumlarını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda sürekli olarak dezavantajlı bir konuma yerleştirilmiş olan tarihsel ve sistemik faktörlerin bir sonucudur. Yükseköğretime ve mesleki ilerlemeye erişimdeki bu sınırlılıklar, Somalilan'deki Gaboye'nin marjinalleşmesinin kritik bir yönünü vurgulayarak, bu engelleri kaldırmak ve tüm için eşit fırsatlar yaratmak adına hedeflenmiş müdahaleler ve politika değişiklikleri gerekliliğini ortaya koyar. Gaboye, eğitim ve profesyonel alanlarda önemli engellerle karşılaşırken, bu zorluklar, mülkiyet sahipliği ve arazi haklarındaki mücadelelerinde de yansıtılan geniş çaplı sistemik dışlanma ve marjinalleşme kalıplarını göstermektedir.

Gaboye topluluğunun arazi sahipliği ile ilişkisi çok yönlüdür ve Somalilan'daki geniş sosyo-ekonomik zorluklarını yansıtır. Vitturini, Gaboye'nin arazi sahipliği üzerine detaylı bir hesap sunarak, 1950'lerin sonlarında yeniden yerleştirme programları sonucu Daami'de arazi sahibi olma mirasını not eder (Vitturini, 2017, s. 264). Bu araziler, birçok Gaboye hanehalkı için önemli gelir kaynakları haline gelmiş olup, genellikle kiracılara kiralanmaktadır. Ancak, topluluk içinde arazi sahipliği durumu uniform değildir. Birçok Gaboye arazisizdir; bunlar arasında Somalilan'ın diğer bölgelerinden veya Etiyopya'dan yeni gelenler, arazilerini özellikle Avrupa'ya ulaşmaya çalışan genç Gaboye'ler arasında yaygın olan uluslararası hareketliliği finanse etmek için satanlar bulunmaktadır.

İç savaş sırasında terkedilen arazilerin Gaboye tarafından geri alınmasını 1990'ların sonlarında yeni Somalilan otoriteleri tarafından tanınması, devletin Gaboye'nin vatandaşlığını simgelemektedir. Bu jeste rağmen, bazı Gaboye'nin mevcut sahiplerin direnci nedeniyle mülklerini geri alma mücadelesi devam etmektedir, bu durum mülkiyet haklarındaki süregelen zorlukları vurgulamaktadır (Vitturini, 2017, s. 264).

Ekman (2021), Gaboye'nin arazi sahipliği zorluklarının tarihsel köklerine inerek, onların durumunu Somali klan sistemi içindeki statüleriyle bağdaştırır. Yüksek statülü klanlar için hizmet tabanlı mesleklerde çalışan bu gayri-pastoralistler tarih boyunca arazi sahipliğine erişimden yoksundur. Bu eksiklik, kimlikleri ve kökenlerine dair geleneksel anlatılarla bağlantılıdır. Ekman (2021), Gaboye'yi asil klanlara bağlayan Boon sistemi gibi bir bağ ilişkisini daha da açıklar. Bu ilişki bazı koruma ve kaynak seviyeleri sunsa da, geniş Somali toplumu içinde eşit haklar veya fırsatlar anlamına gelmez.

Gaboye'nin arazi sahipliği meselesi ayrıca, onların sömürge dönemi deneyimleriyle de iç içedir. Vitturrini (2021), 1950'lerin sonlarında birçok Gaboye'nin Hargeysa'nın merkezindeki konutlarından şehir genişlemesine yer açmak için taşındıklarını tartışır. Onlara tazminat ödenmiş ve Daami mahallesine yerleştirilmişlerdir. Bazı Gaboye bu tazminatı, değişen ekonomik manzaralara uyum sağlama ve direnç gösterme amacıyla hayvancılık gibi diğer ekonomik girişimlere yatırmıştır.

Ekman'ın (2021) Boon sistemi ve Gaboye'nin gayri-kutsal köken anlatısının analizi, arazi sahipliği mücadelelerini daha da karmaşıklaştırır. Bu durum, sadece sosyo-ekonomik marjinalleşmelerini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda Somali klan sistemi içinde tanınma ve eşit haklar için mücadelelerini de gösterir. Gaboye'nin arazi sahipliği eksikliği, Somali toplumu içindeki geniş çaplı sosyo-ekonomik ve politik marjinalleşmeyle mücadelelerinin bir simgesidir. Gaboye topluluğunun mülkiyet sahipliği ve arazi hakları ile ilgili deneyimleri, tarihsel, sosyo-kültürel ve ekonomik faktörlerin karmaşık bir etkileşimi olarak ortaya çıkar. Somali klan sistemi içindeki statüleri, tarihsel marjinalleşmeleri ve evrilen ekonomik koşulları, arazi sahibi olmalarını ve bunu bir ekonomik kaynak olarak kullanmalarını önemli ölçüde etkilemiştir. Gaboye topluluğunun mülkiyet sahipliği ile ilgili karmaşıklıklar ve zorluklar, yalnızca bireysel ekonomik mücadelelerini değil, aynı zamanda Somalilan toplumundaki daha geniş sistemik marjinalleşme ve sosyo-ekonomik eşitsizliklerle ilgili bir mikrokosmos olarak hizmet eder.

Somalilan'da Gabooye topluluğu, toplum yapısında derinlemesine yerleşmiş olan sistematik marjinalizasyon ve sosyo-ekonomik dengesizliklerin simgesidir. Bu marjinalizasyon yalnızca ekonomik koşulların bir sonucu değil, aynı zamanda Somalilan'ın sosyo-politik dokusunda derin köklere sahiptir. Vittirruni (2020) ve Ekman (2021), bu marjinalizasyonun tarihsel bağlamını vurgulamaktadırlar. Tarihsel olarak

belirli mesleki rollerle ilişkilendirilen Gabooye, yalnızca iş bulma konusunda değil, geniş sosyal hiyerarşi içindeki daha düşük statülerini pekiştiren bu rollerle, sistematik engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Somali klan sistemi içindeki düşük statülerinin, yalnızca ekonomik fırsatlarını değil, aynı zamanda sosyal ve politik durumlarını da etkileyen sistematik marjinalizasyona yol açtığını vurgulamaktadır(Ekman, 2021:289).

Bu marjinalizasyon, Somalilan içindeki yönetim yapıları tarafından daha da kötüleştirilmektedir. Kapsayıcı bir politik düzenleme olması amaçlanan 4.5 siyasi güç paylaşım sisteminin, bu dengesizliklerin devamına istemeden katkı sağladığını savunmaktadır. Sistem, Gabooye'yi bir azınlık grubu olarak tanırken, onları saran derin köklü ekonomik eşitsizlikleri yeterince ele alamamaktadır (Kusow & Eno, 2015). Çoğunluk klanlarının Somalilan'ın bağımsızlığından bu yana sosyal ve ekonomik işleri domine ettiğini belirterek bu tartışmaya başka bir boyut eklemektedir. Bu hakimiyet, sıklıkla Gabooye gibi azınlık gruplarının aleyhine olmuştur. Önemli ticari faaliyetlerin kontrolü ve klan kimliğine dayanan iş fırsatlarındaki kayırmacılık, Gabooye'nin ekonomik ve sosyal dışlanmasını daha da kökleştirmektedir.

Tarihsel mesleki ilişkiler, sosyo-politik yapılar ve klan tabanlı ekonomik kaynakların kontrolü gibi bu faktörlerin etkileşimi, marjinalizasyonun karmaşık bir dokusunu oluşturmaktadır. Bu, yalnızca ekonomik yoksunluk meselesi değil, sosyal dışlanma, politik mahrumiyet ve ekonomik eşitsizlik gibi çok yönlü bir sorundur. Gabooye topluluğunun köklü sosyo-ekonomik dengesizlikleri ve sistematik marjinalizasyonu, Somalilan'ın ekonomik manzarasını şekillendiren dış faktörler göz önünde bulundurulmadan tam olarak anlaşılamaz; bunlar, topluluğun fırsatlarını ve sınırlamalarını önemli ölçüde etkileyen küresel ekonomik değişimler ve tarihsel olayları içerir.

Somalilan'daki Gabooye topluluğunun ekonomik yörüngesi, dış faktörler tarafından önemli ölçüde şekillendirilmiştir. Uluslararası ticaretin genişlemesiyle ucuz ithalatların artması, ayakkabı yapımı ve berberlik gibi geleneksel Gabooye mesleklerinin gerilemesine önemli bir katkıda bulunmuştur. Vitirruni (2020) belirtildiği üzere, özellikle Uzak Doğu'dan yapılan malların ithalatındaki artış, işlerinin daralmasına ve daha önce karlı olan pozisyonlarının zayıflamasına neden olmuştur. Küresel ekonomideki bu değişim, yerel üretilen mallara olan talebi azaltmanın yanı sıra rekabeti de yoğunlaştırmış, Gabooye'yi geleneksel ekonomik rollerinden uzaklaştırmıştır.

Ayrıca, sömürge dönemi sırasında yaşanan tarihsel olaylar, Gabooye'nin arazi ve mülkiyetle ilişkilerini değiştirmede önemli bir rol oynamıştır. Viturrini (2021) tarafından belirtildiği üzere, 1950'lerin sonlarında, Gabooye, şehir merkezindeki kentsel genişleme için yer açmak amacıyla Hargeysa şehrinden taşınmıştır. Bu taşınma ve sömürge yetkililerinin politikaları, arazi sahipliği kalıplarında değişikliklere yol açmıştır. Bazı Gabooye, sonuç olarak, hayvancılık gibi diğer ekonomik girişimlere yatırım yapmıştır, ancak bu işlemlerin uzun vadeli ekonomik statüleri üzerindeki etkileri literatürde yeterince vurgulanmamıştır.

Bu dış etkenler, küresel ekonomik değişimlerden tarihsel sömürge politikalarına kadar, kolektif olarak Gabooye topluluğunun ekonomik geçimlerini sürdürme ve geliştirme yeteneklerini etkilemiştir. Sonuç olarak, Gabooye'nin Somalilan'ın geniş ekonomik manzarasına katılımı ciddi şekilde kısıtlanmış, bu daha büyük güçlerin doğurduğu sonuçlarla başa çıkmak zorunda kalmışlardır. Böylece, Gabooye topluluğunun ekonomik koşullarını anlamak, tarihsel olarak ve sürekli olarak ekonomik fırsatlarını ve zorluklarını etkileyen bu dış faktörlerin tanınmasını gerektirir.

1.5.2.3. Siyasi Durum

Somalilan'deki Gabooye topluluğu için siyasi temsil, sistematik ve klan temelli önyargıların bir sonucu olarak sembolik katılım ve siyasi sistem içinde sınırlı gerçek etki ile nitelendirilmektedir. Bazı Gabooye üyeleri sınırlı ve marjinal hükümet pozisyonlarına sahip olsa da, bu roller genellikle topluluklarının kolektif çıkarlarını savunmak veya anlamlı değişiklikler yapma gücüne sahip değildir. Bu tür temsil, genellikle kentsel merkezli olup Hargeisa gibi bölgelerde daha belirgindir ve topluluk için önemli siyasi güç veya kaynak tahsisi sağlamaya çevrilememektedir (Ekman, 2021, s. 229; Vitturini, 2020, s. 168).

Somali yarımadasındaki siyasi manzara, tüm Somali klanlarının temsilini önemsediği, Somali dışında (Etiyopya, Cibuti, Kenya) yaşamalarına rağmen, ağırlıklı olarak klan bazlı bağlantılarla karakterize edilmektedir ve özellikle Gabooye gibi azınlık grupları temelde dışlamaktadır. Federal Somali Cumhuriyeti bağlamında, ulusun iç savaş sonrası yeniden oluşturulması, çeşitli klanların sistematik siyasi temsili aracılığıyla öncelikli olarak kolaylaştırılmıştır. Bu yaklaşım, büyük klanlara önemli ölçüde daha fazla temsil ve

kaynak erişimi sağlanan klan bazlı "4.5 sistemi"nin uygulanmasıyla simgelenmektedir. Bu sistem aynı zamanda Gabooye gibi azınlık gruplarını, hükümet içindeki siyasi güç ve etkileri minimal bir pozisyona indirgeyerek, siyasi otorite ve kaynakların dağılımındaki önemli dengesizliği yansıtmaktadır. Bu sistem, Gabooye'nin temsilinin gerçek siyasi nüfuz veya etkiyle eşitlenmediği bir dışlama döngüsünü sürdürmektedir (Hared 2017; Hill, 2010, s.75; Gundel, 2009,s. 11). Demokrasinin uygulandığı Somalilan'da, Gabooye azınlık durumları nedeniyle sınırlı kota bile yoktur ve siyasi temsil sınırlıdır.

2005 Somalilan parlamento seçimleri için, Temsilciler Meclisi, azınlık temsilini sağlamak üzere kurulan beş azınlık koltuğunun ayrılmış kontenjanını kaldırmış, bunun Anayasa'nın tüm vatandaşlar için eşitlik garantisiyle uyumsuz olduğunu savunarak bu kararı almıştır. Bu karar, böyle bir kota sisteminin bir sosyal grubun diğerinin üzerinde 'öncelik kazanmasına' izin vererek eşitsizlik yarattığı önermesine dayanmaktadır, Somalilan Anayasası'nın 8. maddesini ihlal etmektedir (Hill, 2010, s.75). Geleneksel yaşlılardan oluşan seçilmemiş üst meclis Gurti, bu kararı 2007'de başlangıçta reddetmiş ancak 2009'da ikinci bir oylamada kabul etmiştir (Hill, 2010, s.75). Özgül ayrımcılık karşıtı yasal düzenlemelerin olmaması ve hükümette azınlıklar için ayrılmış koltukların bulunmaması, Gabooye topluluğundan çok az üyenin önemli veya liderlik pozisyonlarında bulunmasına yol açmıştır. Bu durum, düşük eğitim seviyeleri ve kötü iş olanakları ile daha da kötüleşmekte, siyasi süreçlere etkin bir şekilde katılmalarını daha da zorlaştırmaktadır (Hill, 2010,s.75). Sonuç olarak, Somalilan'deki Gabooye topluluğunun siyasi etkisi sınırlı kalmakta ve siyasi sistemdeki temsilleri yetersizdir.

Ayrıca, Gabooye'nin siyasi temsilinin sembolik doğası, sistemik adaletsizlik ve eşitsizlik gibi daha derin sorunları maskelemektedir. Gabooye bireylerinin hükümet rollerindeki varlığı, kapsayıcılık illüzyonu yaratmakla birlikte, kökleşmiş eşitsizlik sistemlerine meydan okumak veya Gabooye topluluğunun sosyo-politik durumunu iyileştirmek için pek az şey yapmaktadır. Klan sisteminin siyasetteki hakimiyeti sadece siyasi gündemleri şekillendirmekle kalmaz, aynı zamanda kaynak tahsisini de belirler, güçlü klanlara ait olmayanların marjinalleştirilmesini pekiştirir. Sonuç olarak, Gabooye, kaynaklara ve fırsatlara erişimde ayrımcılık ve sınırlılıklarla karşı karşıya kalmaya devam etmekte, siyasi temsilleri marjinalleşmenin kök nedenlerini ele almakta büyük ölçüde etkisiz kalmaktadır (Ekman, 2021, s. 229). Somalilan'deki Gabooye topluluğunun siyasi temsil kapsamı, somut siyasi katılım veya etki yerine sembolik jestlerle işaretlenmiştir. Siyasi sistemdeki rolleri, hâkim klan dinamikleri ve sistemik ayrımcılık tarafından sınırlanmış

olup, toplulukları için önemli değişiklikler savunmak veya gerçekleştirmek için kapasiteleri kolektif olarak sınırlanmıştır.

Sistemik ayrımcılık, Gabooye'nin siyasi temsilini sınırlamada merkezi bir rol oynamaktadır. Somalilan'ın siyasi sistemi yapısal olarak büyük klanları destekleyen klan bazlı bir yapıya sahiptir, azınlık grupları gibi Gabooye'yi kenara itmektedir (Hared 2017; Ekman, 2021, s.229). Bu sistemik önyargı, siyasi gücü büyük klanlara orantısız bir şekilde tahsis eden "4.5 sistemi"nde yansıtılmaktadır, azınlıkları azalmış bir duruma indirgemektedir (Gundel, 2009b; Hill, 2010, s.75). Bu dengesizlik, azınlıkların haklarını korumayan ayrımcılık karşıtı yasal düzenlemelerin eksikliği ile daha da kötüleşmektedir, Gabooye'yi siyasi dışlamaya karşı savunmasız bırakmaktadır (Hill, 2010, s.76). 2005 parlamento seçimlerinde ayrılmış azınlık koltuklarının kaldırılması, bu dışlamayı örneklemekte, Gabooye'ye yönetim yapılarındaki temsilini sağlama mekanizmalarını elinden almaktadır (Hill, 2010, s.75).

Sosyo-ekonomik ve eğitim engelleri aynı zamanda Gabooye'nin siyasi temsilini ciddi şekilde kısıtlamaktadır. Klan kimliğine dayalı eğitim ve işe alımda yaşanan ayrımcılık, etkili siyasi katılım için gerekli olan fırsatlara erişimlerini sınırlamaktadır (Hared, 2017; Vitturini, 2017, s.266). Bu ayrımcılık, Hargeisa gibi yerlerde Gabooye'nin azınlık statüsü nedeniyle iş fırsatlarına erişimde karşılaştığı zorluklarda açıkça görülmektedir (Hared 2017). Ayrıca, eğitimde yaşanan ayrımcılığın bir sonucu olarak Gabooye arasında eğitim seviyelerinin düşük olması, siyasi süreçlere katılmalarını ve etkili pozisyonlar elde etmelerini sınırlamaktadır (Hill, 2010, s. 76).

Onların marjinalleşmesinin tarihi bağlamı, kolonyal ve post-kolonyal miraslarla kök salmış, toplumda alt sınıf statülerinin kurumsallaşmasına yol açmıştır. Bu tarihsel marjinalleşme, klan bağlantılarını eşit temsilden önce tutan siyasi sistemlerin evrimi yoluyla sürdürülmüştür (Vitturini, 2017, s.8). Devletin Gabooye topluluğu içindeki geleneksel liderlik üzerindeki etkisi, onların siyasi temsilini daha da karmaşık hale getirir. Devletin geleneksel liderleri tanıma rolü, sıklıkla onların otorite ve meşruiyetini baltalar ve bu durum, topluluklarını etkili bir şekilde temsil etme ve savunma yeteneklerini olumsuz etkiler (Vitturini, 2017, s.8). Gabooye topluluğunun Somalilan'deki sınırlı siyasi temsili, klan bazlı bir siyasi sistem içindeki sistemik ayrımcılık, sosyo-ekonomik ve eğitim engelleri ile onların marjinalleşmesinin tarihi bağlamının bir sonucudur. Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin tarihi bağlamı Somalilan'de derin köklere sahiptir ve

kolonyal ve post-kolonyal gelişmeler ile bölgedeki siyasi sistemlerin evrimi tarafından şekillendirilmiş sosyo-politik dinamiklerin bir mirasını yansıtır.

Gabooye'nin marjinalleşmesi, Somali toplumunun katı stratifiye edildiği kolonyal döneme dayanır. Bu dönemde, Gabooye daha düşük statüde bir grup olarak sınıflandırılmış ve zamanla kurumsallaşan çeşitli sosyal ayrımcılık biçimlerine maruz kalmıştır (Vitturini, 2017b, s.8). Bu sınıflandırma, sadece sosyal statülerini pekiştirmekle kalmamış, aynı zamanda sonraki siyasi marjinalleşmeleri için zemin hazırlamıştır. Post-kolonyal dönem, bu kökleşmiş hiyerarşileri yıkmak yerine, bağımsızlık döneminde bu ayrımcılık uygulamalarının devamını ve bazı durumlarda yoğunlaşmasını görmüştür.

Somali Cumhuriyeti'nin kurulması ve sonrasında Somalilan'ın kendini ilan eden bağımsızlığı ile klan bazlı siyasi sistem, sosyo-politik manzarayı şekillendirmede baskın bir güç haline gelmiştir. Bu sistem, özellikle "4.5 sistemi"nde görüldüğü üzere, gücü başlıca klanlar arasında dağıtmak için tasarlanmış ve azınlık grupları gibi Gabooye'yi etkin bir şekilde kenara itmiştir (Gundel, 2009, s. 11; Warsame, 2020, s.7). Bu formül, başlıca klanların hakimiyetini pekiştirmiş ve azınlıkların sadece sosyal değil, aynı zamanda siyasi olarak da marjinalleşmesini kurumsallaştırmıştır.

Gabooye'nin siyasi kurumlar, örneğin klan konseyleri ve geleneksel liderlik rollerinden tarihsel olarak dışlanması, marjinalleşmelerini daha da kötüleştirmiştir. Bu alanlardaki temsilleri sınırlı, hatta tamamen yok denecek kadar azdı, bu da çıkarlarını savunma ve siyasi karar alma süreçlerine etkili bir şekilde katılma yeteneklerini engellemiştir (Vitturini, 2020, s.77). Devletin Gabooye topluluğu içindeki geleneksel liderleri tanıma rolü, bu liderlerin meşruiyetini daha da zayıflatmış, topluluğun siyasi duruşunu daha da zayıflatmıştır (Vitturini, 2020, s.246, 298).

Zamanla, Gabooye topluluğu, özellikle Hargeisa gibi kentsel alanlarda durumlarında bazı değişiklikler görmüştür. Buna rağmen, Somalilan'ın daha geniş siyasi ve sosyal bağlamında marjinalleşmeleri devam etmiştir. Siyasi temsilde elde ettikleri herhangi bir sembolik doğa, hükümet içinde gerçek güç veya önemli bir etki kazanmalarına dönüşmemiş, böylece marjinalleştirilmiş durumlarını sürdürmüştür (Ekman, 2021, s. 229). Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin tarihi bağlamı, kolonyal mirasların, klan bazlı siyasi sistemlerin evrimi ve azınlık gruplarının sürekli olarak karşılaştığı sosyal ve siyasi dışlanmaların karmaşık bir etkileşimidir. Bu marjinalleşme, sadece geçmişin bir

kalıntısı değil, aynı zamanda bugün Somalilan'ın sosyo-politik manzarasını şekillendiren devam eden bir gerçekliktir.

1.6. Marjinalleşme Teorileri

Bu nokta, marjinalleşme ve sosyal dışlanmayı anlamamıza yardımcı olmak için hayati sosyolojik kavramlara derinlemesine dalıyor. İlk olarak, Yapısal Fonksiyonalizm incelenmiştir. Bu perspektif, toplum içindeki dengesizliklerin belirli grupların marjinalleştirilmesine nasıl yol açabileceğini ele alır. Ardından, Çatışma Teorisi üzerinde durulmuştur. Bu teori, güç çatışmalarının, dominant grupların daha zayıf olanları nasıl baskı altına aldığını ve bu durumun marjinalleşmeyi nasıl meşrulaştırdığını açıklar. Daha sonra, Kesişimsellik ele alınır ve ırk, sınıf ve cinsiyet gibi kesişen kimliklerin marjinalleşmeyi derinleştirebileceğine dikkat çekilir. Sosyal dışlanmaya odaklanarak, Sosyal Yapılandırmacılık sosyal dışlanmayı toplumsal algılar ve önyargılar nedeniyle yorumlar. Ayrıca, eleştirel ırk ve feminist teoriler, ırk ve cinsiyetin nasıl dışlanmaya yol açabileceği konusunda içgörüler sunar. Bu teoriler, Gabooye topluluğunun Somalilan'de karşılaştığı özgün zorlukları anlamada büyük önem taşır ve toplumsal yapıların ve uygulamaların bu topluluğun marjinalleştirilmesine ve dışlanmasına nasıl katkıda bulunduğunu analiz etmemize olanak tanır.

1.6.1. Yapısal İşlevselcilik

Yapısal işlevselcilik, derinlemesine bir sosyoloji teorisi olarak, toplumun dinamiklerinin incelenebileceği eşsiz bir bakış açısı sunar. Bu teori, toplumu, genel yapıyı sürdürmede kritik roller oynayan birbirine bağımlı bir sistem olarak kavramsallaştırır. Bu literatür taraması, yapısal işlevselciliğin, özellikle Somalilan'deki Gabooye topluluğu bağlamında marjinalleşme olgusunu nasıl aydınlattığını çözümlemeyi amaçlamaktadır. Durkheim, Merton ve Parsons gibi temel sosyologların kurucu fikirlerini inceleyerek, marjinalleşmenin bazı toplumlarda neden meydana geldiğini ve devam ettiğini daha derinlemesine anlayabiliriz.

Yapısal işlevselciliğe yolculuk Émile Durkheim ile başlar, o, toplum anlayışımızı temelden değiştirmiştir. Durkheim'ın toplumu canlı bir organizma olarak benzetmesi, toplumun her bir bileşeninin, kurumların ya da değerlerin bir bedendeki organlar gibi, bütünün hayatta kalması ve iyiliği için hayati roller üstlendiği ikna edici bir perspektif sunar. Bu organik benzetme, toplumsal uyumun nasıl sağlandığını ve marjinalleşme gibi

kesintilerin nasıl meydana geldiğini anlamamıza yol açar. Durkheim'ın "sosyal faktörler" kavramı—bireyler üzerinde kontrol edici bir etkiye sahip olan dış normlar ve değerler—toplumsal uyumun anlaşılmasında kritik bir noktadır. Mekanik ve organik dayanışma arasındaki ayrımı yapması, farklı toplumların uyumu nasıl sağladığını, benzerlik veya karşılıklı bağımlılık yoluyla ve bu durumun marjinalleşme gibi toplumsal problemlerin ortaya çıkışını nasıl etkilediğini aydınlatır (Durkheim, 1933).

Durkheim'ın temel fikirlerinden geçiş yaparken, Robert K. Merton yapısal işlevselciliğe kritik bir derinlik katmaktadır. Durkheim'ın kavramlarını temel alarak Merton, toplumun tüm elemanlarının olumlu katkıda bulunmadığını belirten nüanslı bir eleştiri sunar. "Açık ve gizli işlevler" kavramları, sosyal kalıpların anlaşılmasını derinleştirir ve toplumun elemanlarının hem amaçlanan hem de amaçlanmayan sonuçlara sahip olabileceğini vurgular. En önemlisi, Merton'un "işlev bozuklukları"na girişi, uyumu bozan ve marjinalleşme gibi olgulara katkıda bulunan toplumsal elemanları analiz etmek için bir çerçeve sağlar. Bu perspektif, Gabooye gibi grupların dışlanmasına yol açan belirli toplumsal yapıların neden olduğunu incelemek için hayati bir lens sunar (Merton, 1968).

Talcott Parsons ile yapısal işlevselcilik başka bir boyuta ulaşır. Parsons, toplumu karmaşık bir sistem olarak kavramsallaştırır, bu fikir toplumsal dinamiklerin anlaşılmasını önemli ölçüde genişletir. Adaptasyon, Hedefe ulaşma, Entegrasyon ve Gecikme'yi kapsayan AGIL şeması, toplumların istikrarı sürdürebilmek için yerine getirmesi gereken temel işlevleri ortaya koyar. Bu çerçeve, aile, eğitim ve ekonomi gibi farklı toplumsal yapıların nasıl birbirleriyle bağlantılı olduğunu ve toplumsal dengeyi destekleyebileceğini veya işlev bozukluğu olduğunda marjinalleşme gibi sorunlara yol açabileceğini anlamamızda önemlidir (Parsons, 2005).

Toplumda marjinalleşmenin anlaşılması, yapısal işlevselciliğin sosyal eşitsizlikleri nasıl açıkladığını incelemeyi gerektirir. Durkheim ve Parsons tarafından savunulan bu perspektif, toplumun parçaları işlevsiz hale geldiğinde, bu durumun bazı grupların, Somalilan'deki Gabooye gibi, gerekli kaynaklara, fırsatlara ve temsile erişimde sürekli olarak engellerle karşılaşmaları şeklinde dengesizliklere yol açabileceğini öne sürer. Toplumsal sistemlerin, kurumların ve normların adil ve kapsayıcı bir şekilde işlev göstermediği zamanlarda bu tür işlev bozuklukları açıkça görülür. Bu perspektif, bu grupların neden ve nasıl marjinalize edildiğini anlamak için hayati öneme sahiptir.

Somalilan'daki Gabooye topluluğu açık bir örneği oluşturur. Tarihsel olarak düşük statülü işlere sıkışıp kalmış olan bu topluluğun marjinalleşmesi, onları bütünleştirmeyen ve yükseltmeyen toplumsal yapılar sonucu ortaya çıkmıştır, bu durum eşitliği sağlamada sistemik bir başarısızlığı göstermektedir (Ekman, 2021, s.161). Bu durum yalnızca Somalilan'a özgü değildir. Hindistan'da Dalitler, kast tabanlı toplumsal yapılar nedeniyle benzer sistemik marjinalleşmelere maruz kalmaktadırlar (Hans, 2013). Bu örnek, belirli grupların sürekli olarak nasıl marjinalleştirilebileceğini gösterir. Dünya genelinde bazı ırksal, etnik veya ekonomik gruplar sürekli olarak sosyal hareketlilik ve kaynaklara erişim engelleriyle karşılaşmaktadır. Bu küresel örüntüler, toplumsal yapıların bazı grupları nasıl avantajlı kılarken diğerlerini marjinalize ettiğini ortaya koymaktadır (Collins, 1994). Somalilan'daki Gabooye topluluğuna yapısal fonksiyonalizmi uyguladığımızda, toplumsal işlev bozukluklarının nasıl marjinalleşmelerine yol açtığını görebiliriz. Bu bölüm, tarihsel bağlam, yapısal sorunlar ve bu marjinalleşmenin sosyo-ekonomik etkilerini incelemektedir. Toplumsal dışlamanın karmaşık dinamiklerini daha iyi anlamak için, Somalilan'daki Gabooye topluluğu uygun bir vaka çalışması olarak hizmet etmektedir.

Tarihsel ve toplumsal yapılarla kök salmış olan Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi, geleneksel olarak "düşük statü" olarak kabul edilen mesleklerle olan ilişkileriyle iç içe geçmiştir. Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi, tarihsel ve toplumsal yapılarla derin kökleri olan bir durumdur. Geleneksel olarak demircilik ve ayakkabı yapımı gibi "düşük statü" mesleklerle ilişkilendirilen bu roller, mesleki kast sistemi tarafından dayatılmıştır. Bu sistem, kapsayıcılığı ve eşitliği teşvik etmek için amaçlanan toplumsal işlevlerin başarısızlığını yansıtmaktadır. Gabooye'nin tarihsel olarak belirli mesleklere itilmesi ve toplumsal damgalanma, birçok ekonomik fırsattan ve siyasi alanlardan dışlanmalarına yol açmıştır (James, 1888; Kusow & Eno, 2015).

Yapısal fonksiyonalist bir bakış açısından, Gabooye'nin marjinalleştirilmesi, Somalilan'ın toplumsal sistemi içinde açık bir işlev bozukluğunun işareti olarak görülür. İdeal olarak, bir toplumdaki tüm grupların kaynaklara ve fırsatlara adil bir erişimi olmalıdır. Ancak, Gabooye'nin tarihsel olarak itilmiş olması ve sonrasında gelen toplumsal damga, önemli bir sistemik sorunu vurgulamaktadır (Hill, 2010). Bu dışlamanın sosyo-ekonomik sonuçları derindir. Bu marjinalleşme, özellikle topluluğun fırsatlarını ve ilerlemesini sınırlayan somut sonuçlar doğurmuştur.

Gabooye'nin geleneksel mesleklerinin dışında sınırlı fırsatlar, sosyal hareketliliklerini ve ekonomik ilerlemelerini engellemiştir. Bu sistemik engel, özellikle marjinalleşmiş Gabooye topluluğunun ihtiyaçlarını ve hedeflerini karşılamak ve uyum sağlamak için Somalilan'daki toplumsal kurumların başarısızlığını göstermektedir (Vitturini, 2017). Ekonomik faktörlerin ötesinde, kültürel ve toplumsal normlar Gabooye'nin sürekli marjinalleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Somalilan'da kültürel ve toplumsal normlar, Gabooye'nin marjinalleşmesini daha da kökleştirmekte, geleneksel meslekleri ve etnik soyu, egemen toplumsal ideallerle uyumsuz olduğu için onları daha da kenara itmektedir. Somalilan'daki toplumsal idealler genellikle hangi mesleklerin ve kültürel uygulamaların saygın olduğunu belirler ve Gabooye, geleneksel meslekleri ve etnik soyu egemen toplumsal ideallerle uyumlu olmadığı için daha da marjinalleşmektedir. Bu, onların toplumun kenarında bir statüde kalmalarını pekiştirmektedir (Mowat, 2015). Dolayısıyla, Gabooye'nin marjinalleşmesinin çok yönlü yönleri ele alındığında, bu sorunların toplumsal yapılar içinde derin köklere sahip olduğu açıkça görülmektedir.

Somalilan'daki Gabooye'nin marjinalleşmesi, yapısal fonksiyonalizm lensi aracılığıyla incelendiğinde, önemli toplumsal işlev bozukluklarını ortaya koymaktadır. Bu işlev bozuklukları, tarihsel mesleki damgalanma, sosyo-ekonomik engeller ve kültürel dışlanma gibi çeşitli şekillerde tezahür etmektedir. Bu durum, toplumsal yapıların daha kapsayıcı hale gelerek her toplumsal grubun adil fırsatlar ve temsil sağlanması için evrim geçirmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Somalilan'daki Gabooye'nin marjinalleşmesine bakıldığında, dünya çapında benzer durumlarla karşılaştırıldığında daha da belirginleşir. Bu karşılaştırma, marjinalleşmenin birçok toplumda yaygın bir sorun olduğunu ve yalnızca bir bölge veya gruba özgü olmadığını görmemize yardımcı olur. Hindistan'daki Dalitlerin durumu ile dikkat çekici bir benzerlik bulunur. Tarihsel olarak 'Dokunulmazlar' olarak bilinen Dalitlerin marjinalleşmesi, Somalilan'daki Gabooye'nin mesleki rollerle bağlantılı olduğu gibi, kast sistemine derinden kök salmıştır. Dalitler, düşük statülü işlere sıkışıp kalmış olup, Gabooye tarafından karşılaşılan toplumsal engellerin bir aynası gibi, ortak bir sistemik dışlanma örneğini göstermektedir (Hans, 2013).

Amerika Birleşik Devletleri'ne dönüldüğünde, Afrika kökenli Amerikalıların deneyimi başka bir paralellik sunar. Kölelik, ayrımcılık ve sürekli ayrımcılık tarihi, Gabooye tarafından karşılaşılan sistemik engelleri yankılamaktadır. Bu karşılaştırma, farklı toplumların benzer işlev bozukluklarına sahip olabileceğini ve belirli grupların marjinalleştirilmesine yol açabileceğini vurgulamaktadır (Alexander, 2012). Avrupa'da Roman topluluklarının deneyimi de dikkate değerdir. Onlar da toplumsal yapıların tarihsel olarak onları marjinalleştirdiği, dışlama, ayrımcılık ve yoksulluk ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durum, Gabooye gibi, toplumsal kurumların onları etkin bir şekilde bütünleştirmede başarısız olduğu gruplar üzerindeki sistemik başarısızlıkların etkisini yansıtmaktadır (Stauber & Vago, 2007).

Hindistan, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'dan bu örnekler, marjinalleşmenin evrensel bir sorun olduğunu göstermektedir. Yapısal fonksiyonalizmin bu küresel toplumsal işlev bozukluklarını anlamak için nasıl kullanılabileceğini vurgulamaktadır. Somalilan'daki Gabooye'den Avrupa'daki Roma'ya kadar her vaka, belirli gruplar üzerindeki disfonksiyonel toplumsal yapıların etkisini göstermektedir. Bu küresel karşılaştırmalı analiz, farklı kültürel ayarlar arasında toplumsal işlev bozukluklarının yaygın doğasını ortaya koymaktadır. Bu, tarihsel, kültürel ve kurumsal faktörlerin bu dünya çapındaki soruna katkıda bulunduğunu kabul ederek marjinalleşmeyi anlamak ve ele almak için kapsamlı bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır.

1.6.2. Çatışma Teorisi

Çatışma teorisi, ilk olarak Karl Marx tarafından kavramsallaştırılan ve toplumsal yapıların dinamiklerinin, özellikle güç ve kaynak dağılımı açısından anlaşılmasına yardımcı olan eleştirel bir bakış açısı sunar. Bu teori, toplumun sınırlı kaynaklar için sürekli bir rekabet içinde olduğu ve sosyal düzenin daha çok egemenlik ve güç yoluyla değil, fikir birliği ve uyumla sağlandığı düşüncesini ileri sürer (Bartos & Wehr, 2002). Bu çerçevede, marjinalleşme olgusu, güç dengesizlikleri ve kaynak tahsisinin toplumsal faydalardan belirli grupların sistematik olarak dışlanmasına nasıl yol açtığını gösteren önemli bir endişe kaynağı olarak ortaya çıkar.

Bu bağlamda marjinalleşme, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel dışlanmayı kapsayan çeşitli biçimleri içerir. Marjinalleşme, toplumsal çatışmaların basit bir yan ürünü değil, aksine hakim grupların statülerini ve kontrolü sürdürebilmek için daha az güçlü olanları

sömürüp bastırdığı güç dinamiklerinin bilinçli bir tezahürüdür. Marjinalleşme süreci, küreselleşme ve hızlı toplumsal değişiklikler gibi faktörler tarafından sıklıkla yoğunlaştırılır; bu faktörler mevcut eşitsizlikleri şiddetlendirebilir ve yeni toplumsal sınıflandırmalar oluşturabilir (Leimgruber & Nel, 2017). Sosyologlar, çatışma teorisi lensi aracılığıyla marjinalleşmeyi analiz ederek eşitsizliği sürdüren altta yatan mekanizmaları ortaya çıkarmayı ve daha adil toplumsal yapılar için potansiyel yolları araştırmayı amaçlar. Bu yaklaşım, toplumsal dışlanmanın karmaşıklığını anlamak ve çeşitli toplumsal bağlamlarda marjinalleşmiş grupların karşılaştığı çok yönlü zorluklara yönelik stratejiler geliştirmek için hayati öneme sahiptir.

Çatışma teorisinde marjinalleşme üzerine yapılan tartışmanın merkezinde, marjinal grupların kaynaklara, fırsatlara ve finansal istikrara adil erişimden sistematik olarak mahrum bırakıldığı ekonomik sömürü kavramı yer alır. Bu ekonomik dışlanma, toplumsal yapıların tesadüfi bir yan ürünü olmaktan ziyade, kökleşmiş güç dinamiklerinin bilinçli bir tezahürüdür. Bu bağlamda, marjinal gruplar genellikle kaynaklara erişimde sınırlı olmaları ve yoksulluk döngüsüne sıkışmaları nedeniyle toplumda alt sıralarda kalmaya devam ederler. Ekonomik sömürü, çatışma teorisinde marjinalleşmenin kritik bir yönü olarak, hakim grupların kontrolü sürdürmesi ve toplumsal hiyerarşileri pekiştirmesi için bilinçli olarak uygulanan kaynaklara ve fırsatlara adil erişimin sistematik olarak inkar edilmesi şeklinde küresel olarak tezahür eder. Bu olgu küresel olarak homojen değildir ve çeşitli sosyo-ekonomik bağlamlarda farklı biçimlerde ortaya çıkar.

Örneğin, Avrupa'da Romanların ekonomik marjinalleşmesi, dikkat çekici bir örnektir. Sistematik ayrımcılıkla karşı karşıya kalan Romanlar, kaliteli eğitime ve istihdam fırsatlarına erişimde önemli engellerle karşılaşır, bu da sürekli yoksulluk ve toplumsal dışlanmaya yol açar (UNICEF, 2022). Benzer şekilde, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Afrikalı Amerikan toplulukları tarihsel olarak ekonomik olarak marjinalleştirilmiş, konut, eğitim ve istihdam fırsatlarına erişimde sistemik ırkçılığın bir mirası olarak ekonomik farklılıkları daha da pekiştirmiştir (Hanks ve diğerleri., 2018).

Asya'da, Hindistan'daki Dalit toplulukları benzer zorluklarla karşı karşıya. Geleneksel olarak kast temelli ayrımcılığa maruz kalan bu topluluklar, sıklıkla düşük ücretli, basit işlerde çalışmaya zorlanıyor ve bu durum ekonomik ilerlemelerini engelliyor (Patel ve diğerleri., 2020). Latin Amerika'da, yerli halklar genellikle ekonomik marjinalleşme ile

mücadele ediyor, yaşamları için hayati önem taşıyan arazi ve kaynaklara erişimleri sınırlı, bu durum sanayileşme ve kentleşme ile daha da kötüleşiyor (da Luz Scherf, 2022).

Somalilan'daki Gabooye gibi marjinalleşmiş topluluklara odaklanan çalışmalar, bu durumu çarpıcı bir şekilde gözler önüne seriyor. Uzun süredir sosyal damgalama ve ayrımcı uygulamalara maruz kalan Gabooye, eğitime erişim, resmi istihdam ve dolayısıyla ekonomik hareketlilik konularında önemli engellerle karşı karşıya (Ahmed & Green, 1999). Bu senaryo, ekonomik marjinalleşmenin farklı toplumlarda nasıl işlediğini temsil ediyor: iktidardaki kişiler, doğrudan eylemler veya sistemik politikalar aracılığıyla, marjinal grupların yukarı doğru hareketlilik için gerekli ekonomik araçlara erişimini etkin bir şekilde engelliyor. Çatışma teorisi üzerine teorik tartışmalar, bu tür ekonomik eşitsizliklerin tesadüfi olmadığını, baskın grupların kontrolü sürdürmek ve otoritelerine meydan okuyabilecek potansiyel tehditleri bastırmak için kullandıkları araçlar olduğunu öne sürüyor (Le ve diğerleri, 2022).

Çatışma teorisinin bir başka güçlü marjinalleşme formu olan politik sömürü, bazı grupların sistematik olarak politik süreçlerden, karar alma mekanizmalarından ve temsilden dışlanması şeklinde gözlemlenir. Bu dışlanma, mevcut güç hiyerarşilerini pekiştirirken, marjinalleşmiş toplulukların hayatlarını doğrudan etkileyen politikaları şekillendirme konusunda bir ses sahibi olmalarını da engelliyor.

Küresel bir inceleme, politik marjinalleşmenin çeşitli örneklerini ortaya koyuyor. Örneğin, Afrika'da, bölgelerinin yerlileri olan Orta Afrika'daki Batwa halkı, uzun süredir politik süreçlerden dışlanmış, ulusal politikalarda görünmez kılınmış durumda (Vandeginste, 2014).

Asya'da, Myanmar'daki Rohingya, kritik bir politik marjinalleşme vakası sunuyor. Vatandaşlık haklarından mahrum bırakılan ve hakları üzerinde ciddi kısıtlamalarla karşı karşıya kalan Rohingya, politik katılımdan dışlanmış, bu da onların savunmasızlığını ve vatansızlıklarını daha da kötüleştirmiştir (Ahsan Ullah, 2016). Benzer şekilde, Latin Amerika'da, Kolombiya ve Brezilya gibi ülkelerdeki Afro-soyundan gelen nüfuslar, genellikle sistematik ırkçılık ve sosyo-ekonomik eşitsizlikler sonucunda politik katılım konusunda önemli engellerle karşılaşıyor (Iturralde Nieto, 2022). Bu vakalar, politik marjinalleşmenin, etnik, ırksal ve sosyo-ekonomik faktörlerle sıklıkla iç içe geçtiğini ve politika sonuçları üzerinde temsil ve etki eksikliği ile eşitsizlikleri daha da kökleştirdiğini

gösteriyor. Çatışma teorisi, bu desenlerin arkasındaki güç dinamiklerini açıklar ve dominant grupların veya kurumların, marjinalleşmiş nüfusları politik alandan dışlayarak kontrolü nasıl sürdürdüğünü gösterir. Politik marjinalleşmenin bu küresel örneklerini anlamak, derin köklü eşitsizlikleri ele alabilecek ve düzeltebilecek kapsayıcı ve temsilci politik sistemler geliştirmek için hayati önem taşır.

1.6.3. Yorumlayıcı Teori

Yorumlayıcı sosyolojik teoride merkezi bir teori olan fenomenoloji, Husserl tarafından geliştirilmiştir ve öncelikle bireylerin yaşamış oldukları deneyimleri birinci şahıs perspektifinden incelemeye odaklanır. Bu teorinin amacı, dış dünya hakkındaki varsayımları askıya alarak ve olayların öznel algı ve yorumuna odaklanarak bu deneyimlerin içsel doğasını açığa çıkarmaktır (Husserl, 1931).

Husserl'in fenomenolojiyi titiz bir felsefi yaklaşım olarak tanıtması, insan bilincini anlamanın deneyimleri algılandıkları orijinal biçimlerinde doğrudan incelemeyi gerektirdiğini öne sürer. Bu yöntem, fenomenologun doğal âlem hakkındaki yargıları bir kenara bırakarak fenomenleri en saf halleriyle daha etkili bir şekilde kavrayabilmesi için "parantezleme" veya epokhe kavramını içerir (Husserl, 1931). Son zamanlarda fenomenolojinin savunucuları, Dan Zahavi gibi isimler, Husserl tarafından tanıtılan fikirler üzerine kurarak bunları çağdaş sosyal bilimlere uygulanabilir hale getirmişlerdir. Zahavi, bireysel deneyimlerin bir kişinin dünya ile olan algılarını ve etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğini anlamada fenomenolojinin önemini vurgular, bu da temsil edilmeyen grupların karmaşık deneyimlerini incelemek için hayati önem taşır (Zahavi, 2018).

Somalilan'daki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesini incelemek için fenomenolojiyi kullanmak, Gabooye bireylerinin yaşadığı deneyimleri derinlemesine keşfetmeyi sağlar. Bu yaklaşım, onların ayrımcılığı, sosyal dışlanmayı ve marjinalleşmenin günlük gerçekliğini nasıl algıladıklarını ve deneyimlediklerini ortaya çıkarabilir. Örneğin, fenomenolojik mülakatlar, Gabooye bireylerinin kamu alanlarındaki, kurumlardaki veya iş piyasasındaki etkileşimleri nasıl deneyimlediklerini açığa çıkararak toplumsal damgalanma ve ayrımcılığın duygusal ve psikolojik sonuçlarına ışık tutabilir.

Fenomenoloji, bireysel deneyimin kapsamlı ve derinlemesine bir incelemesini sunar. Bu güç inkar edilemez olsa da, toplumsal, yapısal ve tarihsel faktörleri yeterince ele alamama

potansiyeli gibi bir dezavantaja da sahiptir. Eleştirmenler, fenomenolojinin bireysel deneyimlere değerli içgörüler sunabileceğini belirtirken, dış yapılar ve güçleri dikkate alan teorilerle desteklenmesi gerektiğini öne sürerler ki bu, marjinalleşme gibi karmaşık bir olguyu kapsamlı bir şekilde anlamayı sağlar (Moran, 2002). Fenomenoloji, Gabooye topluluğunun öznel deneyimlerine değerli içgörüler sunar ve marjinalleşmenin kişisel yönlerini kavramak için güçlü bir araç olarak işlev görür. Bireylerin yaşamış olduğu deneyimlere vurgu yaparak, fenomenoloji, sosyal dışlanmanın sıkça göz ardı edilen duygusal ve psikolojik sonuçlarını açığa çıkarmaya yardımcı olabilir.

Etnometodoloji, bireylerin sosyal çevrelerini anlamak ve yönlendirmek için kullandıkları yöntemleri inceleyen Harold Garfinkel tarafından kurulan teorik bir çerçevedir. Bu perspektif, sosyal varoluşun dokusunu oluşturan tekrar eden davranışları ve etkileşimleri derinlemesine inceleyerek, bu davranışların mevcut toplumsal normları nasıl doğruladığını veya meydan okuduğunu araştırır (Garfinkel, 1967). Garfinkel, sosyal düzenin geleneksel etkileşimler yoluyla nasıl oluşturulup sürdürüldüğünü anlamak için etnometodolojiyi öncü bir yaklaşım olarak tanıttı. ‘Sağduyu’ bilgisinin önemini ve bireylerin bu bilgiyi günlük yaşamlarını yönetmek için nasıl kullandıklarını vurguladı, böylece sosyal gerçekliği inşa ettiler (Garfinkel, 1967). Çağdaş sosyolojide, etnometodoloji, sosyal etkileşimlerin karmaşıklıklarını incelemek için yararlı bir araç olarak hizmet eder. Örneğin, John Heritage gibi bilginler, Garfinkel’in fikirlerini çeşitli ortamlara entegre ederek, sosyal normların ve eşitsizliklerin günlük yaşamda nasıl oluştuğunu ve sürdürüldüğünü açığa çıkaran mekanizmaları vurgulamışlardır (Heritage, 2013).

Etnometodoloji, Somalilan’daki Gabooye arasındaki marjinalleşmenin araştırılmasına uygulandığında aydınlatıcı bir yaklaşım olabilir. Günlük etkileşimleri ve Gabooye ile diğer topluluk üyelerinin sosyal alanları müzakere etmek için kullandıkları yöntemleri gözlemleyerek, araştırmacılar marjinalleşmenin günlük uygulamada nasıl devam ettirildiğini ve deneyimlendiğini anlamak için içgörüler kazanabilirler. Bu tür uygulamaların örnekleri, pazar yerlerindeki veya çalışma ortamlarındaki konuşmaları, sosyal etkileşimleri ve Gabooye’nin bu bağlamlarda sosyal statüsünü belirleyen söylenmemiş kuralları analiz etmeyi içerebilir.

Etnometodolojiye ek olarak, yorumlayıcı kuramların temel taşlarından biri de hermeneutiği oluşturur. Hermeneutik, başlangıçta metinleri analiz etmek için geliştirilen

bir yöntem olup, zamanla insan eylemlerini ve sosyal olguları yorumlama merceği üzerinden anlamayı amaçlayan daha geniş bir felsefi yaklaşıma dönüşmüştür. Hans-Georg Gadamer gibi düşünürlerden önemli ölçüde etkilenen bu bakış açısı, tarihsel bağlamın ve insan anlayışının yorumlayıcı doğasının önemini vurgular (Gadamer, 2013). Gadamer, anlamanın doğası gereği yorumlayıcı olduğunu ve bireyin tarihsel ve kültürel bağlamının, anlama ufuklarını şekillendirdiğini ileri sürer. Bu görüş, metinlerin objektif analizinden, yorumcunun önyargıları ve tarihî arka planının etkilediği işbirlikçi bir sürece doğru vurguyu kaydırır.

Çağdaş hermeneutik yaklaşım, toplumsal anlatıların, hukuki çerçevelerin ve tarihî belgelerin yorumlanmasını incelemek için sosyal bilimlerde yaygın olarak uygulanmaktadır. Bu çalışma, bu yorumların sosyal pratikler ve kurumlar üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Örneğin, Paul Ricoeur, Gadamer'in teorilerini genişleterek, insan deneyiminin öyküsel doğasını ve bu öykülerin sosyal bağlamlar içinde yorumlanmasının önemini vurgulamıştır (Ricoeur, 1981).

Gabooye topluluğunun marjinalleştirilmesinin incelenmesi hermeneutik analiz gerektirir; bu, onların toplumsal konumlarını belirleyen ve açıklayan anlatılar, kültürel metinler ve tarihî hesapları incelemeyi içerir. Bu kaynakların yorumlanması yoluyla, araştırmacılar Gabooye'nin tarihî algılarının nasıl inşa edildiğini ve bu inşaların onların şu anki marjinal durumlarına nasıl katkıda bulunduğunu keşfedebilir. Gabooye'nin hem geleneksel hem de çağdaş anlatılarında kullanılan dil ve sembolleri incelemek, onların dışlanmalarını ve ayrımcılığa uğramalarını körükleyen gizli önyargıları ve stereotipleri ortaya çıkarabilir.

Hermeneutik, sosyal olayların yorumlayıcı temellerini anlamak için değerli araçlar sunsa da, öznelliği ve tamamen objektif bir yorum elde etme zorluğu nedeniyle eleştirilmiştir. Eleştirmenler, yorumcunun önyargılarının ve tarihsel bağlamının yorumları aşırı derecede etkileyebileceğini, bu durumun mevcut önyargıları sürdürebileceğini veya alternatif anlatıları göz ardı edebileceğini savunurlar (Warnke, 2016).

Özetle, yorumlayıcı teorilerin—sembolik etkileşimcilik, fenomenoloji, etnometodoloji ve hermeneutik—entegrasyonu, Somalilan'de Gabooye topluluğunun marjinalleştirilmesinin kapsamlı ve nüanslı bir anlayışını sağlar. Sembolik etkileşimcilik, toplumsal etkileşimlerin günlük değişimler aracılığıyla Gabooye'nin marjinal durumunu nasıl sürdürdüğünü ve sosyal anlamlar ile kimlikleri pekiştirdiğini açıklar.

Fenomenoloji, bu deneyimlerin kişisel ve duygusal etkilerini araştırarak Gabooye'nin karşılaştığı öznel gerçeklikleri vurgular. Etnometodoloji, sosyal normların ve dışlamaların nasıl sürdürüldüğünü inceleyerek, sistematik marjinalleştirmeye katkıda bulunan mikro düzey dinamikleri ortaya koyar. Son olarak, hermeneutik, tarihî ve kültürel anlatıların toplumsal görüşleri ve davranışları nasıl şekillendirdiği ve sürdürdüğü üzerine eleştirel bir perspektif sunar. Bu teoriler birlikte, marjinalleşmenin kökleşmesine neden olan bireysel, sosyal ve kültürel faktörlerin karmaşık etkileşimini aydınlatır ve bu derin sosyal sorunlara yönelik daha etkili ve empatik yaklaşımlar geliştirilmesi için değerli içgörüler sunar.

BÖLÜM 4
BULGULAR

4.1. Giriş

Bu tez, dini, kültürel ve dilsel açılardan benzer bir geçmişe sahip bir toplumda yaşamalarına rağmen marjinalleşme yaşayan Somalilan'daki Gabooye topluluğunun karmaşık durumunu ele alıyor. Bu çalışma, bu topluluğun marjinalleşme nedenlerini, marjinalleşmenin miraslarını ve sosyal hareketlilik olanaklarını incelemeyi amaçlamaktadır. Üç araştırma sorusu tarafından yönlendirilen bu çalışma, Somalilan'daki Gabooye topluluğunun marjinalleşme nedenlerini araştırmayı hedeflemektedir. İlk olarak, Somalilan halkının din, kültür, fiziksel görünüm ve dil açısından homojen olmasına rağmen, Gabooye topluluğu yüzyıllardır marjinalleştirilmiştir. Bu nedenle, Somalilan'daki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin temel nedenleri nelerdir? İkinci olarak, Somalilan halkının homojenliği göz önüne alındığında, Gabooye topluluğunun marjinalleşmesini bugün sürdüren kalıcı miraslar nelerdir? Son olarak, modern ve postmodern dünyalarda birçok marjinal veya azınlık grubu sosyal hareketlilik başarmıştır. Somalilan'daki Gabooye topluluğu için sosyal hareketlilik olanakları nelerdir?

Bu tezde, temel analitik çerçeve olarak Yapılandırmacı Zemin Kuramı metodolojisi kullanılmıştır. Bu karar, karmaşık sosyal fenomenleri derinlemesine keşfetme ve yorumlama yeteneği nedeniyle alınmıştır. Kathy Charmaz tarafından geliştirilen bu yaklaşım, araştırmacının verilerden anlam oluşturmada aktif rol oynadığı, sadece önceden var olan gerçekleri keşfetmekle kalmayıp, ona özgü bir odak sunar (Charmaz, 2014). Yapılandırmacı Zemin Kuramı temelde yorumlayıcıdır, verilerin ve analizin araştırmacı ve katılımcılar arasındaki etkileşimler yoluyla oluşturulduğunu öne sürer. Bu yaklaşım, bulguların araştırma sürecinin ürünleri olarak araştırmacı ve katılımcıların etkileşimleri ve bakış açıları tarafından etkilendiğini ve ortaklaşa yaratıldığını kabul eder.

Bu metodoloji, iteratif veri toplama ve analizi, kodlama süreçleri, teorik örnekleme, not yazma ve yansıtıcılık gibi birkaç temel ilkeye dayanır. İteratif süreç, veri toplama ve analizini eş zamanlı olarak içerir, kodların ve kategorilerin sürekli rafine edilmesine olanak tanır ve verilere derinlemesine bir yerleşim sağlar. Kodlama süreci, verilerin ayrı parçalara ayrıldığı ve benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırıldığı başlangıç kodlaması ile başlar. Bu, en sık ve en önemli başlangıç kodlarının büyük miktarda veriyi

süzmek için kullanıldığı odaklanmış kodlamaya evrilir ve kodları ilişkilendirip ana kategorileri belirleyen eksenel kodlamayla sonuçlanır. Teorik örnekleme, bu metodolojinin bir ana yönüdür ve geleneksel örnekleme yöntemlerinden farklı olarak, bir analiz geliştirmeyi içerir. Bu, ortaya çıkan teoriyi tamamlayacak verileri aramayı içerir ve incelenen fenomenlerin kapsamlı bir anlayışını sağlar. Not yazma süreci, araştırma süreci boyunca araştırmacının düşüncelerinin, yorumlarının ve içgörülerinin belgelendiği sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu notlar, kategorilerin geliştirilmesi ve teorik bir çerçeve oluşturulması için hayati öneme sahiptir. Son olarak, yansıtıcılık bu yaklaşımın merkezindedir ve araştırma süreciyle olan etkileşimlerin, bakış açılarının ve önyargılarının farkında olmayı, bunların teori oluşturulmasına nasıl etki ettiğini anlamayı içerir.

Bu tezde, Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi Yapılandırmacı Temellendirilmiş Teori ile incelenmiştir. Tarihsel, sosyokültürel ve sistemik faktörlerin karmaşık etkileşimi derinlemesine incelenmiş ve bu faktörlerin onların mevcut durumuna katkıları irdelenmiştir. Titiz kodlama, sürekli karşılaştırma ve teorik örnekleme kullanılarak, Gabooye'nin marjinalleşmesinin köklerini ve miraslarını aydınlatan, aynı zamanda sosyal hareketlilik olanaklarını da derinlemesine inceleyen bir teori geliştirilmiştir. Bu metodoloji, Gabooye topluluğunun zengin ve çeşitli deneyimlerinin entegrasyonunu sağlamış, bulguların onların yaşam gerçeklerine derinlemesine dayanmasını garanti etmiş ve araştırmacının bu bulguların yorumlanmasını ve sunulmasını şekillendirmedeki rolünü tanımıştır.

"Somalilan'da Gabooye Marjinalleşmesi: kök nedenler, miraslar ve sosyal hareketlilik olasılıkları" üzerine yapılan tez için temellendirilmiş teori geliştirme süreci, Kathy Charmaz'ın Yapılandırmacı Temellendirilmiş Teori yaklaşımını takip ederek geniş bir süreç izlemiştir. Bu süreç başlangıç kodlama, odaklanmış kodlama ve eksenel kodlama olmak üzere üç ana aşamayı içermektedir ve her biri nihai temellendirilmiş teorinin evrimine önemli katkılarda bulunmuştur.

Başlangıç Kodlama: İlk kodlama aşaması, toplanan nitel verilerin titiz bir incelemesini içermiştir. Veri segmentleri, her bilgi parçasının özünü yakalayan kodlarla etiketlenmiştir. "Mesleki ayrımcılık", "eğitimsel engeller" ve "sosyal etkileşimlerde damgalanma" gibi kodlar verilerden doğrudan çıkarılmış ve Gabooye topluluğunun yaşam deneyimleri ve algılarını yansıtmıştır. Eyleme yönelik kodlama vurgulanmış, "politika yoluyla

marjinalleştirme" ve "ayrımcılığa direnme" gibi veri içindeki dinamik süreçlere odaklanılmıştır.

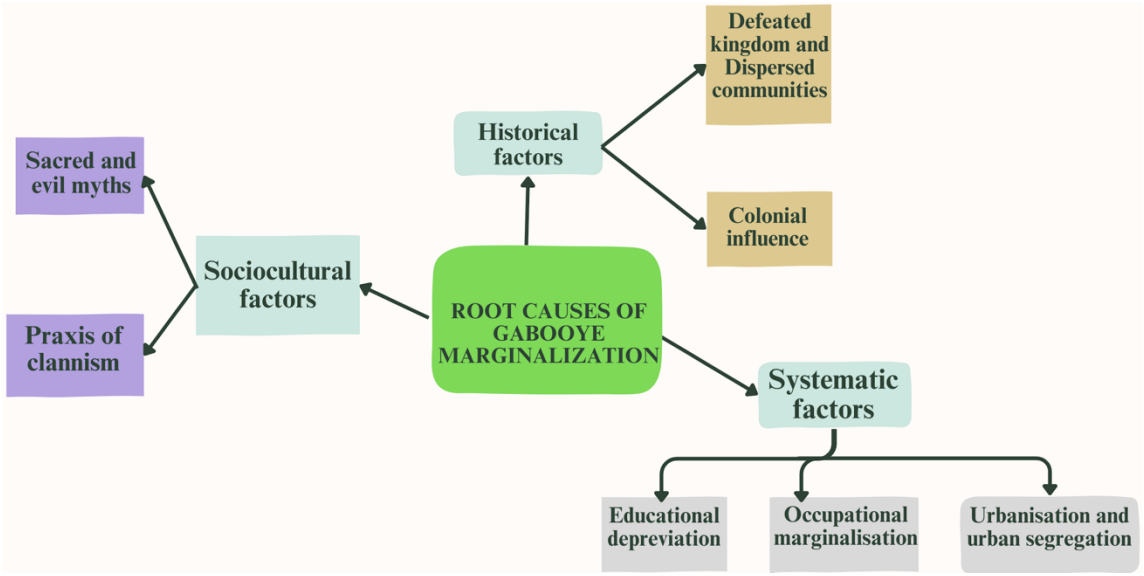
Odaklanmış Kodlama: Ardından en önemli ve sık görülen başlangıç kodlarının daha büyük veri segmentlerini sentezlemek için kullanıldığı aşama izlenmiştir. Bu adım, kodların daha geniş temalar altında rafine edilmesini ve kategorize edilmesini içermiştir. Örneğin, "eğitimsel engeller" ve "mesleki ayrımcılık" "marjinalleşmede sistemik faktörler" adı altında daha büyük bir tema altında gruplandırılmıştır. Odaklanmış kodlama aşaması yinelemeli olup, kodların toplanan verileri doğru bir şekilde temsil ettiğinden emin olmak için sürekli rafine edilmesi ve karşılaştırılması gerektirmiştir.

Eksenel Kodlama: Eksenel kodlama, nitel verileri analiz etme yöntemi olup, kodları birleştirerek tutarlı kategoriler oluşturur ve böylece veriler içindeki desenleri ve ilişkileri ortaya çıkarır. Örneğin, "mesleki ayrımcılık" ve "eğitimsel engeller" arasındaki ilişki incelenmiş, "sistemik marjinalleşme" adında daha geniş bir kategori ortaya çıkarılmıştır. Bu kategoriler, ortaya çıkan temellendirilmiş teorinin temelini oluşturur.

Temellendirilmiş Teorinin Entegrasyonu: Kodlama sürecinin tamamlanmasının ardından, türetilen kategoriler Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesine dair kapsamlı bir anlatı oluşturmak için entegre edilmiştir. Bu anlatı, tarihsel, sosyokültürel ve sistemik faktörlerin karmaşık etkileşiminin onların mevcut toplumsal durumlarına nasıl katkıda bulunduğuna dair nüanslı bir anlayış sunar. Temellendirilmiş teori, elde edilen ampirik verilere dayanarak Gabooye topluluğunun köklerini, miraslarını ve Somalilan'da sosyal hareketlilik olanaklarını derinlemesine incelemiştir.

4.2. Gabooye Marjinalleşmesinin Kök Nedenleri

Somalilan'deki Gabooye'nin marjinalleşmesinin kökleri, tarihsel, sistemik ve sosyokültürel kökenlere sahip çok yönlü bir sorundur.

Şekil 1: Gabooye marjinalizasyonun kök nedenleri.

Şekil 2 Gabooye marjinalizasyonun kök nedenleri göstermektedir. Tarihsel faktörler, Tumaal ve Yibir gibi Gabooye krallıklarının dağılması gibi, sosyal ve coğrafi bölünmeye katkıda bulunmuştur. Ayrıca, özellikle İngiliz yönetimi altında, sömürge etkileri sistemik ayrımcılığı derinleştirmiş ve zorunlu ayrışmayı pekiştirmiştir, bu da kalıcı eşitsizlikleri sürdürmüştür. Sosyokültürel olarak, kökleşmiş klanizm ve yaygın mitler, Gabooye'yi dışlayan anlatıları sürdürmüş ve onları ana akım toplumsal etkileşimlerden daha da dışlamıştır. Eğitim, istihdam ve kentsel yaşam koşullarında sistemik engeller devam etmekte olup, kurumsal politikalar ve toplumsal yapılar Gabooye'ye karşı önyargıları gidermede başarısız olmuştur.

Tarihsel faktörler, Tumaal ve Yibir gibi Gabooye krallıklarının dağılması gibi, sosyal ve coğrafi bölünmeye katkıda bulunmuştur. Ayrıca, özellikle İngiliz yönetimi altında, sömürge etkileri sistemik ayrımcılığı derinleştirmiş ve zorunlu ayrışmayı pekiştirmiştir, bu da kalıcı eşitsizlikleri sürdürmüştür. Sosyokültürel olarak, kökleşmiş klanizm ve yaygın mitler, Gabooye'yi dışlayan anlatıları sürdürmüş ve onları ana akım toplumsal etkileşimlerden daha da dışlamıştır. Eğitim, istihdam ve kentsel yaşam koşullarında sistemik engeller devam etmekte olup, kurumsal politikalar ve toplumsal yapılar Gabooye'ye karşı önyargıları gidermede başarısız olmuştur.

4.2.1. Tarihsel Faktörler

4.2.1.1. Yenilgiye Uğramış Krallık ve Dağılmış Topluluklar

Somalilan'deki Gabooye kabilesinin marjinalleşmesi etrafındaki tarihsel olaylar, güç kaybı, dağılma ve süregelen sosyal marjinalleşmenin etkileyici bir öyküsünü sunar. Verilere göre, bu marjinalleşme Gabooye krallığının düşüşüne ve ardından halkının köleleştirilmesine kadar izlenebilir; bu durum, çeşitli bölgelere dağılmalarıyla daha da karmaşık hale gelmiştir. Bir içeriden bakış açısıyla sunulan bu analiz, söz konusu tarihsel olayların Gabooye kabilesinin günümüzdeki durumu üzerindeki kalıcı etkilerini aydınlatır. Bir zamanlar güçlü bir krallık olan Gabooye kabilesinin marjinalleşmiş bir topluluğa dönüşmesi, yaşadıkları önemli sosyal düşüşü vurgular. Ayrıca, kabilesel dağılma, bu marjinalleşmeyi şiddetlendirmekte gibi görünmektedir; coğrafi dağılmanın sosyal marjinalleşme ile arasındaki bağlantıyı önermektedir. Bu derin tarihsel bağlam, Gabooye'nin düşüşüne dair özel koşulların çeşitli katılımcılar tarafından anlatılmasını incelemek için bir zemin hazırlar.

> *".....Sonra, krallık ya da imparatorluk, hükümdarlar devrildikten sonra yıkıldı ve Badmaal ve Dhulmaal gibi iki diğer grup tarafından ele geçirildi. Bu gruplar, krallıkları yıkılan insanları tarih boyunca köleleştirdi" (FGD1-P1, Erkek, 31).*

Gabooye klanlarının krallığı hakkındaki hikaye iki taraftan gelmektedir. İlk bakış açısına göre, tarihin çok uzak bir zamanında, Gabooye klanlarından Tumaal klanı, kardeş klanlarından daha fazla güce ve ileri bir medeniyete sahipti. Hikayenin ikinci kısmı, aynı zamanda güçlü bir krallığa sahip olan Gabooye kabilelerinden Yibir klanı hakkındadır. Tumaal krallığının hikayesi Yibir'inki kadar çok olmasa da, Gabooye kabilelerinin yaşlılarından toplanan bilgiler, krallıklarının Yibir'in ikincisinden daha eski olduğunu göstermektedir.

Tumaal Krallığı'nın hikayesi, özellikle teknoloji ve demir gelişimi konusunda uzun zaman önce ulaştıkları ileri medeniyetle bağlantılıdır. Tumaal, Maal'ın dört oğlundan en büyüğüdür. Maal'ın çocukları arasında Soomaal'ın da olduğunu ve Somali halkı ve ulusları gibi isimlerin bu atadan geldiğini belirtmek önemlidir. Bu krallığın hikayesi şu şekildedir:

"....Maal soyundan dört kardeş vardı: Tumaal, Soomaal, Biyamaal ve Baajimaal; kökleri Maal, Murbadle, Maradheere ve Huwashaar'a dayanır. Tumaal, güç ve yönetimde en yaşlı liderdi. Tarihimiz, özellikle Somalilan'da, ticaret ve yönetim katkıda bulunan metal işçiliği alanındaki ilerlemelerle açıktır. Aramızda Soomaal vardı, bugünkü Somali klanlarının çoğu ondan türemiştir. Soomaali büyük ölçüde çoğaldı ve sonra sayıca arttı. Belli bir dönemden sonra hırslı oldular, güç kazandılar. En güçlü hale geldiler ve sonunda Tumaal'ı tahttan indirdiler" (INT-P6, erkek, 75).

Bahsedilen bu krallık, Gabooye'nin bilgili kişileri tarafından söylenildiği üzere, çok uzak geçmişe dayanmaktadır. Bu, Firavunlar dönemine kadar uzanan bir tarihtir. Tumaal ve Soomaal yaşlılarının o zamandan olduğunu doğrulamak zor olsa da, Tumaal'den bilgili kişiler bunun doğru olduğuna inanmaktadır.

".....Tumaal Krallığı, resmi tanınmaya sahip olmasa da, liderlerinin sayesinde güçlü ve etkiliydi. Bu krallığın tarihi, Firavunlar dönemine kadar uzanır. 900 yıldan fazla bir süredir, demircilik becerilerimiz önde gelen bir güç oldu. Etkimiz Somali bölgelerinden Mısır'a kadar uzandı. En son bilinen Mısır prensesi Hafsa Shuut, İsa Peygamber'in zamanından önce Sanaag bölgesindeki Maydh ve Xiis kıyı kasabalarına seyahat etti" (INT-P6, erkek, 75).

Tumaal Krallığı'nın düşüşü, Tumaal kabilesinin yeniden gruplanıp güç kazanmalarını engellemek için Tumaal kabilesinin bölünmesine yol açtı. Bu bölünme, önemli bir kabile etkisine sahip birleşik bir topluluk haline gelmelerini engelledi. Bunun yerine, zanaatkarlıkla tanınan diğer kabilelere bağımlı hale geldiler. Yenilgiden sonra bazı Tumaal halkı kaçtı ve diğer kabilelerle asimile oldu. Bazı kabilelerin Gabooye halkını, Tumaal dahil, kabul ettiği, ancak diğerlerinin kabul etmediği dikkate değerdir. Günümüzdeki Tumaal klanı, kaçmayan veya diğer kabilelere katılmayan küçük bir grup olarak kalmıştır. Kabile gücüne yeniden organize olacak kadar sahip olmadıkları için bağımsız kalmaktadırlar.

"....Bazı Tumaal kaçmayı başardı; diğerleri farklı Somali klanlarına katıldı, ancak birkaçımız gibi biz, Tumaal kimliğini koruyarak kaldık.

Şimdi, klanımızı Somali kabileleri arasında konuştuğumuzda, bizi dışlıyorlar. Tumaal'den gelmediklerini söylüyorlar, bağlantıyı gizlemeye çalışıyorlar. Bu yüzden biz de onlarla bağlantı kurmaya çalışmıyoruz. Bizi geride bıraktıklarında neden çalışalım ki?" (INT-P6, erkek, 75).

Bu tezde, Tumaal halkının bazı bireyleri, Tumaal oldukları bilinmeyerek diğer kabilelere katıldı ve asimile oldu. Bu bireyler arasında Tutsi'ler de bulunmaktadır. Genellikle Tutsi'ler, özellikle Ruanda ve Burundi'de güçlü bir şekilde var olan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Uganda ve Tanzanya'da bulunan bir etnik grup olarak tanınır. Tarihsel olarak, sığır yetiştiriciliği ile ünlüdürler ve bu ülkelerde öne çıkarlar. Somalilere ya da Tumaallara benzedikleri ya da onlardan oldukları açık değildir. Ancak, özellikle çok eski olan geleneksel Saylici dansında, Somali olduklarını öne süren kelimeler içeren Somali kültürel oyunlarında unsurlar bulunmaktadır. Diğer Somali klanları Tutsi'lerle kardeş olduklarını iddia ederken, Tumaal yaşlıları Tumaal'dan bir adamın diğer kabilelere katıldığını ve Tutsi olduğunu doğrulamışlardır.

"Şimdi, Somali klanlarının Tuutsi olarak bahsettiği kişi aslında ayrı bir klan değil, bir Tumaal savaşçısıdır. Bu, kadınların söylediği şarkılarda yansıtılmaktadır.

****

"Abaan Tuutsiga abbaan u lahaa—Tuutsi olan bir babam vardı"
"Abaan Duulaha Abbaan u lahaa—Bir savaşçı olan bir babam vardı"

****

Tuutsi 'cesur' anlamına gelir ve bir klan adı değildir. Bu, geçmişte mağlup olan savaşçılara atıfta bulunur. Bu mağlubiyet, bazı klanların diğer klanlarla asimile olmasına yol açmıştır. 'Tuutsi' terimi, geçmiş savaşçılarımızın cesaretini ve kalan Tumaal zanaatkarlarının karşılaştığı toplumsal parçalanmayı ve marjinalleşmeyi simgeler, tarihimizde önemli bir bölümü yansıtır" (INT-P6, erkek, 75).

Asimile olan Tumaal grupları hayatta kalmayı başardı ve diğer kabilelere katılmayan ya da kaçmayanlarla karşılaştırıldığında büyük sorunlarla karşılaşmadı. Gabooye kabilesinin yaşadığı sosyal cezalar bu bağlamda görülebilir.

> *"Kalan Tumaal bölünmüş ve kısıtlamalara tabi tutulmuştur: kendi grupları dışında evlenmelerine izin verilmez, başkalarının onlarla evlenmesine izin verilmez, birlikte yaşamaları yasaktır ve aile bağları kurmaları yasaklanmıştır" (INT-P6, erkek, 75).*

Yüzyıllar sonra, özellikle Tumaal olan Gabooye toplulukları asimile olmuş ve atalarının ya da klanlarının Tumaal olduğunu farkında değildir. Bu arada, bazıları bugün parçası oldukları klanlara katıldı.

> *".....Somalililerin yaşadığı bir şehri ziyaret ettim. Araştırdığımda, sakinlerin en az %40'ının Tumaal olduğunu, ancak asimilasyon nedeniyle bugün diğer kabilelerle özdeşleştiklerini öğrendim. Tumaal Mirası Alanı'ndan bahsetmek öfkeye neden olabilir. Bir Tumaal kişisi Hayaag Tumaal veya Hayisle Tumaal olarak iki isimle tanınır. Bazıları soy hattını sorar ve ben Hayaag veya Hayisle Tumaal, sonra Maal, Murdhadle, Maradheere, Hooshaan, Labo-dhagax dhexdood, Dhul Alla derim" (INT-P6, erkek, 75).*

Asimile olan Tumaal klanları dışında, çeşitli nedenlerle daha büyük klanlar tarafından marjinalleştirilen ve daha sonra Gabooye federasyonuna katılan diğer klanlar vardır. Bu, tarihsel olarak Gabooye klanının, ortak çıkarlarla birleşen farklı kabilelerden geldiğini gösterir. Bazı Gabooye üyeleri diğer Somali klanları tarafından kovulmuştur.

Gabooye topluluğunun 'ömür boyu hapis cezasına' baktığımda, Gabooye'nin bazı kısımlarını dışlayan bazı kabileler vardır, bunlar arasında Darood'dan Marehan klanı da bulunmaktadır. İki kabileyi, daha düşük olarak kabul edilen Hawraarsame ve Habaryaab üzerinde üstünlük iddia ederler, ancak biz evlenir ve esasen kardeşiz. Ceza lar, en son olayda bir klanın Ugaas[3]'ı veya şefinin öldürülmesine misilleme olarak söylenir. Bizden olan diğerleri, şimdi Gabooye olarak kabul edilen Muuse Dheriyo gibi Dir klanından kovuldu, çoğunlukla Hargeisa'nın Gabooye sakinleri. Soy hatlarını izlediklerinde, Dir Klanı altında bulundular. Madhibaan kabilesi, Hawiye'nin ilk oğlu olarak tanınır,

[3] *Somali kültüründe, "Ugaas" terimi, özellikle Somalilan ve orta Somali'de, bir akilden daha yüksek rütbeli bir klan lideri tarafından taşınan geleneksel kalıtsal bir unvanı ifade eder. Bir başlıca lider olarak Ugaas, kabile yasalarını yönetmek, anlaşmazlıkları arabuluculukla çözmek ve önemli topluluk törenlerini yönetmekle sorumludur. Bu rol, klanın mirasını ve geleneklerini korumak ve yönetmek açısından hayati öneme sahiptir.*

Mohamoud Gargaarte'den türediği Hawiye tarafından bile kabul edilir. El işçiliğine baktığımızda, demircilikte üstün olduğumuzu ve bu becerilerin antik Mısırlılara dayandığını görebiliriz (INT-P6, erkek, 75).

Çoğu Gabooye olmayan klan, bu tarihçeye inanmaz. Hatta bunu bir hakaret olarak görebilir, sinirlenir ve Gabooye klanlarından duyduklarında bunu reddedip meydan okuyabilirler.

> *".....Birçok tarih taşıyoruz, henüz paylaşım için olgunlaşmamış çünkü kabul için hazır değil. Deyim yerindeyse, 'Daha güçlü olan adam önce öfkelenir.' Tıpkı Galileo'nun dünyanın yuvarlaklığını iddia ederken hayatını riske atması gibi, tarihimiz de diğer kabileler tarafından benzer bir reddedilme ile karşı karşıya" (INT-P6, erkek, 75).*

Tumaal Krallığı'nın hikayesini farklı yorumlayan başka bir anlatı da vardır. Bu hikaye, topluluğu geçim kaynaklarına göre üç gruba ayırır. İlk grup Badmaal, denizden geçinen insanları ifade eder. İkinci grup Birmaal, demircilikle uğraşır. Üçüncü grup ise Dhulmaal, genellikle tarımla uğraşan ve hayatlarını toprağa bağlı insanları anlatır. Demircilikle ilişkilendirilen Birmaal, Tumaal ile yakından ilişkilidir ve Gabooye kabilesi için hayati bir beceridir.

> *"......Marjinalleşme konuştuğumuzda, bu sadece spontane bir şekilde ortaya çıkmış bir şey değil. Farklı tarihsel kökleri olan ve bunların ortaya çıkmasına yol açan çeşitli nedenler var. Bazı tarihler, Somali'nin üç klan (Badmaal, Birmaal & Dhulmaal) olarak var olduğunu yazıyor. Tarih, Birmaal olarak bilinen insanların bir krallığa sahip olduğunu belirtir. Uzman zanaatkarlardı ve becerileri, gıda ve tarım ekipmanı üretimi de dahil olmak üzere çeşitli mesleklere bölünmüştü. Birmaal, deldirme, sünnet, hayvan kesme, deri yüzme ve deri/deri işleme konusunda uzman olarak bilinir. Su depolama kapları ve diğer tarihi öneme sahip su depolama eşyaları yaparlardı" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Gaboyee klanlarının hala geçimini sağlamak için güvendikleri zanaat, çoğu diğer klan tarafından bilinmeyen veya uygulanmayan uzun süreli bir geleneğin devamıdır.

> *".....Bazı tarihi kayıtlara göre, komşu krallıkların, Dhulmaal ve Badmaal'ın sayısı, onları yöneten Birmaal Krallığı'ndan daha fazlaydı.*

Daha sonra, Badmaal ve Dhulmaal krallıkları güçlerini birleştirdi ve krallığı, Somali'nin erken varlığı sırasında yok etmeye çalıştı" (FGD1-P1, erkek, 31).

Gabooye krallığının hikayesi farklı perspektiflere sahip olsa da, Gabooye klanlarının demircilik alanında diğer insanlardan daha ileri olduğu noktasında bir fikir birliği bulunmaktadır. Tarihi pek bilinmeyen Tumaal krallığı dışında, Yibir klanı tarafından yönetilen başka bir krallık daha vardır. Bu krallık daha yakın tarihi bir döneme aittir ve iyi belgelenmiştir. Demircilik becerileriyle ilişkilendirilen önceki krallıkların aksine, Yibir krallığı idari ve dini gücü ile tanınmaktadır.

Yibir krallığı, Somalilan'de, Hargeisa şehrinden yaklaşık 30 mil uzaklıkta olan Aw-Barkhadle köyünde yer almaktadır. Bu yer, Afrika'nın en önemli İslami mekanlarından biri olarak kabul edilmektedir. 12. yüzyılda Afrika Boynuzu için Somali Arap nomenklatürünü oluşturduğuna inanılan Aziz Aw-Barkhadle'nin (Şeyh Yusuf Al-kawnayn) mezarı ve türbesini barındırmaktadır. Bu krallığın hikayesi, aynı zamanda Bucur-Bacayr olarak da bilinen Kral Mohamed Bin Haniif ile ilgilidir. Gabooye dışındaki insanlar, Bucur-Bacayr'ın bir kral ve dini lider olduğuna inanırlardı. O dönemde dini meseleler hakkında bilgili olduğu düşünülürdü. Bir gelin ve damadın evlenmesini kıyarlardı. Ancak, gelinle bir hafta geçirir, onun kutsandığını iddia eder ve daha sonra onu evlenmek üzere damada teslim ederdi.

Bir süre sonra, İslam'ı yaymış ve köyün adını aldığı Şeyh Aw-Barkhadle, Bucur-Bacayr'ın yönettiği topraklara geldi. Bucur-Bacayr'ın yeni evlenen kadınlarla olan muamelesine katılmadılar. Bir meydan okuma başladı ve bir bahse girdiler. Bahis, eğer Bucur-Bacayr adilse, Aw-Barkhadle'deki küçük bir tepeden çıkması gerektiğiydi. Bucur-Bacayr tepeye girdi ve Şeyh Aw-Barkhadle, eğer yanlış ve günahkar ise Tanrı'nın onu içeri mühürlemesi için dua etti. Tanrı duayı kabul etti ve Bucur-Bacayr tepe içinde öldü. Bu olay, Bucur-Bacayr'ın oğullarının Şeyh Aw-Barkhadle'den tazminat talep etmelerine neden oldu. Onlara iki seçenek sundu: derhal tazminat veya diğer klanlardan doğan her erkek çocuk için küçükbaş hayvan almak. Bu, "Samaanyo" olarak adlandırılan bir uygulamaya yol açtı, Yibir klanına ödenen tazminattı. Ancak, Gabooye kabilesi farklı düşünüyor. Onlara göre, hem şeyh hem de kral olan Bucur-Bacayr'ın yönettiği bir Yibir krallığı vardı, daha sonra yenildi. Gabooye'nin bilge liderleri tarafından bu hikaye şöyle yorumlanır:

"....'Bubur-Bacayr'ın tarihi kökeninin, İslami inancı yaymış bir monarşiyle bağlantılı olduğuna inanılıyor. Müzeler ilgili tarihi hesapları ve eserleri erişebilir. Samanyo uygulamasının, erkek çocukların doğumuna dayanan bir vergiden kaynaklandığı ve Makaran'dan farklı olduğu belirtilmelidir. Makaran ise, bir güvenlik harcamasını ifade eder" (INT-P11, erkek, 55).

Bu bilgiler, "Samanyo" kavramına Yibir kralı tarafından tanınan tazminattan farklı bir anlam verir. Bu, Yibir Krallığı'nın insanlardan topladığı bir vergilendirme sistemini önerir. Ayrıca, güvenlik nedenleriyle toplanan "Makaran" (Muska) için başka bir koleksiyonu da gösterir. Muska, hastalık veya büyü gibi zararlardan korumak için sembollerle yazılmış bir tılsımdır. Benzer bir uygulama Somalililer arasında yaygındı, insanlar kendilerini kötü gözlerden ve zararlardan korumak için "Qardhaas" takardı.

Gabooye kabilesi ve diğerleri tarafından tutulan iki tarih arasında, Gabooye'nin versiyonu daha inandırıcı görünüyor. Argümanları mantıklı ve görünür delillerle destekleniyor, bir krallık sisteminin var olduğunu gösteriyor, ancak tarihi tartışmalıdır. Yibir adı, kökenlerini Amharca "Gibir" kelimesine, yani vergi anlamına dayandıran güvenilir bir göstergedir. Ancak, bu terim son on yıllar içinde mevcut formu Yibir'e evrilmiştir.

".....Çökmüş krallığımızın ve hükümetimizin izlerinin silinmesi olarak görüyoruz. Şimdi bu dağda oturuyoruz, Bucur—Bacayr'a ait. İdari olarak bir finans sistemi vardı, insanlardan alınan vergi, şimdi Samanyo olarak adlandırılıyor, ve insanlar hiçbir şey yazmadı. Birisi arabayla suçlanırsa, yol üzerinde duran polis memuru arabaya vergi uygulandığını görecektir. O zamanlar 'Makayale' adında bir şey vardı. Bebek doğduğunda ve vergilendirildiğinde, Samaanyo verdiler. Ona gelen diğerleri, verginin ödendiğini ve Makayale'nin bir makbuz olarak görüldüğünü gördüler (UTV-P12, erkek, 57).

Bu yüksek düzeydeki perspektif, mülakat yapılan kişiler tarafından da benimsenmiş olup, finansal sistemi dile getirmişlerdir. Şöyle diyorlar:

"...Diğer klanlardan bizi ayıran bir diğer özellik yönetimle ilgilidir. Krallığın yönetimi genellikle vergilendirme yoluyla fonlanan bir ordu tarafından desteklenir. Bir hükümetin sürdürülebilirliği doğal kaynakların, çiftliklerin, evlerin, araçların mevcudiyetine ve vergi alımına bağlıdır. Bu yüzden, bizim yönetim sistemimiz kapsamlıdır. 'Makaran' teriminin kökeni, ekonominin bel kemiği olan hükümetin gelir elde etme işlemine dayanmaktadır. Tarihsel olarak, gemiler, araçlar ve araziler üzerine şu an uygulanan vergiler, her aileden bir erkek çocuğa kesilmiştir. Ayrıca, damadın evi vergiden muaf tutulmuştur. Krallık bu programı birkaç yüzyıl boyunca uygulamıştır" (INT-P11, erkek, 55).

"Makayale" belgesi, bu krallık içinde kategorilerle ve açık bir para toplama süreciyle mevcut bir vergilendirme sisteminin sağlam kanıtı olarak hizmet eder. Çoğu Somali tarihinin yazılı olmaması ve sözlü olarak aktarılması nedeniyle bu hakkında kapsamlı izlenebilir bilgiler bulmak zordur, ancak bu çalışma sırasında toplanan veriler bu krallığın varlığı görüşünü güçlendirir. Ayrıca, Gabooye dışındaki perspektifler, tarihsel güç dinamikleri ve sonraki Gabooye marjinalleşmesi için ek bir bağlam sağlar. Hadraawi, bu konuların savunucusu olan en önemli Somali şairlerinden biri, Gabooye'nin tarihini anlamaya çalışmıştır.

"...Çalışmam, bu özel topluluğun bir krallık kurduğunu ve çevre topluluklar üzerinde hakimiyet kurduğunu ortaya çıkardı. Her aileye doğan erkek çocuğun, hayvan veya para formunda vergi olarak alındığı bir sistem uyguladıkları belgelenmiştir. Ayrıca, kırsal nüfusun hayatta kalma için gerekli olan temel araçlardan yoksun olduğu, bıçak, mızrak, balta ve sünnet işlemleri gibi araçları üretme bilgisine sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Ancak bu toplum, araç yapımında ustalaşmış ve diğer topluluklara kıyasla teknolojik olarak ileri düzeydeydi" (UTV-P10, erkek, 80).

Şair Hadraawi tarafından sağlanan bilgiler farklı bir perspektif sunar ve bu krallığın teknik olarak üstün olduğunu ve diğer klanların onlara bağımlı olduğu zanaatkarlıkta diğerlerinden üstün olduğunu gösterir. Ancak, zanaatkarlıkları çoğu toplum için hayati öneme sahip olmasına rağmen, hala küçümsenmeleri şaşırtıcıdır.

"...Bir çobanın, hayvanlarına hastalık bulaştığında kesmek için bir bıçağa veya vahşi bir hayvan saldırısına karşı kendini savunmak için bir mızrağa sahip olamaması şaşırtıcıdır. Bu kaynaklara şiddetle ihtiyaç duymasına rağmen, onları sağlayan kişilere küçümseyici davranmayı tercih eder ki bu, onun cehaletinin bir göstergesidir. İleri teknikleri ve malzemeleri sayesinde Gabooye topluluğu, kendi düzeylerinde uzmanlık sahibi olmayan diğer toplumları etkileme ve hakim olma yeteneğine sahipti. Sonrasında zaman geçti. Bubur-Bair adında bir beyefendi, yeni doğan bebekleri Makaran'a bağlayarak buradan hayvanlar edindi. Bu klanların birleşmesi üzerine, daha alt Yibir klanına mensup olmasına rağmen liderlik pozisyonuna yükseldiğine inanıyorum" (UTV-P10, erkek, 80).

Bu dış bakış açıları ve Gabooye olmayan hesaplar, Gabooye'nin tarihsel ve güncel toplumsal konumlandırmasının daha geniş bir anlayışını sunarak Gabooye marjinalleşmesi hakkındaki tartışmayı zenginleştirir. Tarihsel olayların birleşimi ve güncel anlatılar, Somalilan'deki Gabooye'nin marjinalleşme konusundaki güncel anlayışını şekillendirir. Bununla birlikte, Yibir Krallığı'nın çöküş nedenlerine dair çok fazla belirsizlik bulunmaktadır.

"İmparatorluğun çöküşü, geçmiş imparatorlukların tarihsel kalıplarına uygun olarak hırs ve darbeler yüzünden gerçekleşti. Ancak, yenilgiye uğramış krallığın soyundan gelenler hayatta kalmayı başardı, Yibir klanı, diğer Somalilan klanlarının yerleştiği arazilere hak iddia ediyor" (INT-P11, erkek, 55).

Bu bakış açısı, yerel güçler ve yabancılar arasında işbirliği olduğunu öne sürerek, iç ve dış politika arasındaki karmaşık etkileşimi işaret eder. Yabancı güçlerin dahil olması, Gabooye krallığının çöküşünü kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda yenilgi sonrası anlatı ve sosyal yapıyı şekillendirmede de rol oynamıştır, bu da Gabooye halkının uzun süreli marjinalleşmesine yol açmıştır. Gabooye krallığının çöküşünün ardından yaşanan köleleştirme ve bölünme, onların uzun süreli marjinalleşmelerinde önemli bir faktör olmuştur. Bu tanıklıklar, önemli krallığın, yenilgisinin ve ardından gelen sosyal, kültürel ve coğrafi dağılmanın resmini bir araya getirir. Gabooye Krallığı'nın düşüşü, toplumsal statülerinde derin bir dönüşümün başlangıcını işaret eder ve modern Somalilan'da topluluğu etkileyen yüzyıllar süren marjinalleşmeye yol açar. Gabooye Krallığı'nın

düşüşü sonrası köleleştirme ve bölünme mirası, onların tarihsel marjinalleşmesinin kritik bir yönüdür.

Gabooye'nin kültürel ve siyasi öneminin düşüş sonrası sistematik silinmesi, daha derin bir marjinalleşme katmanını açığa çıkarır. FGD katılımcıları, Krallığın çöküşünün ardından yaşananları detaylı bir şekilde anlatır.

> *"Gabooye, özellikle Yibir, düşmüş bir krallık olduğu söylenir, ardından diğer klanların her biri onları aldı ve köleleştirdi. Şimdi, güney Somali'de yaşayan biri ile Somalilan veya Cibuti'de yaşayan biri olmak üzere iki erkek kardeş veya akraba görüyorsunuz. Onları ne ayırdı?... Bu yüzden, bu insanların güçlü bir krallığa sahip olduğunu görüyorum. Hüküm süren insanlar yenildi, köleleştirildi, bölündü, sömürgeleştirildi ve çalıştırıldı, çünkü Allah Nasr'ı (din) getirdi" (FGD3-P6, Kadın, 27).*

Genellikle krallıklar düştüğünde, ekonomi, toplum ve politikada önemli değişiklikler meydana gelir. Krallığının çöküşünden etkilenen Gabooye topluluğu, uzun süreli ve kalıcı sonuçlar yaşamıştır. Birçok alanda uzun süreli marjinalleşme ile karşı karşıya kalmışlardır. Somali toplumu, klanlar etrafında örgütlenmiş olup, devlet sistemi nispeten yeni ve sömürgecilik sonrası getirilmiştir. Bu klan sistemi, toplumun merkezinde yer almakta olup, insanlar güvenlik, zenginlik ve onur koruması için klanlara güvenir. Bu sistem, belirli bölgelerdeki kabile şefliklerine dayanır. Bir kişi, bir klanın üyesi olarak başka bir bölgeye taşınırsa güçsüz kalır. Gabooye topluluğuna bu durum, Somali, Cibuti, Somalilan, Etiyopi'nin Somali Bölgesi ve Kenya'nın Kuzey Sınır Bölgesi dahil Somali nüfuslu bölgelere dağıldıkları için olmuştur. Yaşadıkları herhangi bir klan veya bölgede çoğunluk veya güçlü olmadıkları için, onlar savunmasız ve azınlıktır. Bu faktörler, Gabooye topluluğunun uzun süreli marjinalleşmesinin başlıca nedenleri arasındadır.

> *"Tarihsel olarak, Gabooye topluluklarının en önemli eski Somali gruplarından birini oluşturduğu söylenebilir. Gabooye güçlü bir krallıktı ve sonunda düştü, diğer klanlar tarafından boyun eğdirilme ve köleleştirilmelerine yol açtı. Bugün, Gabooye kabilesinin üyeleri Somalilan, Cibuti, Etiyopi ve güney Somali dahil çeşitli bölgelerde dağılmış durumdadır. Bu dağılma, başlangıçta yenilgileri,*

sömürgeleştirilmeleri ve sonraki köleleştirmelerine atfedilir" (INT-P1, erkek, 51).

Bu içgörüler, Gabooye topluluğuna köleleştirme ve bölünmenin derin etkisini vurgular. Topluluklarının farklı bölgelere dağılması ve köleleştirilmenin tarihsel travması, onların şu anki marjinalleştirilmiş durumlarına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

Gabooye klanları, kendine özgü tarihsel koşulları tarafından şekillendirilmiştir ve diğer Somali klanlarının her birinin sahip olduğu gibi belirli bir bölgede çoğunluk değillerdir. Bu durum, genellikle toplumun geri kalanı tarafından farklı muamele gördükleri için onları marjinalleşme yoluna sokmuştur. Somali klanları, soy veya sosyal sözleşmelere dayalı ekonomik, politik ve sosyal bağlantılar etrafında örgütlenir. Gabooye klanlarının belirli bir toprakları, ekonomik güçleri veya diğer klanlarla birleşecek politik güçleri olmadığı için, bu onların izolasyonuna ve marjinalleşmesine neden olmuştur.

4.2.1.2. Sömürge Etki

Literatür, sömürge politikaların ve tutumların marjinalleşme sürecine katkıda bulunduğunu veya bu süreci yoğunlaştırdığını, böylece sosyal hiyerarşide belirli grupların alt statülerinin pekiştirilmesine neden olduğunu öne sürmektedir. Sömürge güçler, politikalarına karşı çıkan Afrika'daki azınlık olmayan klanları da marjinalleştirmeyi amaçlamıştır. Afrika'daki koloniyalizmin sonuçları geniş kapsamlı ve karmaşıktır, çeşitli azınlık gruplarının marjinalleştirilmesine katkıda bulunmuştur. Örneğin, Ruanda'da Alman koloniyalizmi, yerel halklara karşı şiddet eylemleri ve baskınlar yapılmasına neden olmuş, bu da Kuzey Ruanda'daki azınlık grubu üzerinde önemli etkiler bırakmıştır. Sömürge politikalar ile yerel dinamiklerin etkileşimi, bu toplulukların marjinalleştirilmesini şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır (Schilling, 2019). Güney Afrika'da, sömürge ve apartheid dönemlerinin kalıntıları, otomobil bagajları ve barakalar gibi cezai yapılar şeklinde görülebilmektedir. Bu yapılar, siyah bireylere yönelik tarihsel şiddeti somutlaştırır ve onların marjinalleştirilmesine katkıda bulunur (Super, 2022).

Kenya'nın Kikuyu topluluğu arasında, toprak ve toprak koruma alanındaki geleneksel bilginin yerinden edilmesi, Avrupalı sömürgecilerin yerli uygulamalara ve bilgilere gösterdiği ilgisizlikten doğrudan bir sonuçtur. Bu ilgisizlik, Afrika kimliklerinin yeniden kazanılmasını amaçlayan direniş hareketlerinin ortaya çıkmasına da neden olmuştur

(Schilling, 2019). Tanzanya ve Zambiya'daki azınlık gruplarına yönelik tutumlar, Tanzanya'daki Svahili kültürünün etkisi gibi tarihsel ve kültürel faktörler tarafından şekillendirilen çeşitli kabul seviyelerini göstermektedir (Bondarenko, 2014).

Koloniyalizm, birçok ülkenin ekonomik ve politik olarak marjinalleştirilmesinde önemli bir rol oynamış, bu ülkelerin düşük gelirli uluslar olarak sınıflandırılmasına ve özellikle Afrika'da gelişmemiş sosyal refah sistemlerine sahip olmalarına neden olmuştur (Boahen, 2020). Zimbabve, Güney Afrika ve Namibya gibi ülkelerdeki aile içi şiddet ve cinsel saldırının yapısal temellerine dair açıklamalar da koloniyalizm ve apartheid tarihlerine dayanmaktadır (Osirim, 2021). Özellikle Güney Afrika'daki 1913 Yerli Topraklar Yasası gibi toprak gaspı politikalarının uygulanması, siyah çoğunluk nüfusundan önemli toprak el koymalarına yol açmış ve bu da sosyoekonomik eşitsizlikleri artırmıştır (Jamal, 2021). Son olarak, Güney Afrika, kültürel, dilsel, dini ve örfi farklılıklara dayanan koloniyalizmden kaynaklanan ayrımcılığı deneyimlemiştir. Bu, hem azınlık sömürgecilerin hem de çoğunluk sömürgeleştirilen nüfusun sistematik marjinalleştirilmesini ortaya koymuştur (Khatoon, 2021). Toplu olarak, bu bulgular koloniyalizmin Afrika'daki azınlıkların marjinalleştirilmesi üzerindeki çok yönlü ve bölgesel özgül etkilerini göstermektedir.

Benzer olaylar Somali bağlamında da gerçekleşmiştir. İngiliz sömürgeciler, Gabooye topluluğunun marjinalleştirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunmuşlardır. Somalilan'daki Gabooye marjinalleşmesinin kökleri, tarihsel ve sosyopolitik bağlamlara dayanmaktadır. İngiliz sömürgecilerin bu marjinalleştirmede önemli bir rol oynadığı açıktır.

İngiliz sömürge politikası Somalilan'da aldatmaca doluydu. Sömürgeciler, Somali klanları arasında zaten var olan su ve otlatma alanı üzerine çatışmaları derinleştirecek bir 'böl ve yönet' stratejisi uyguladılar. İngilizler, Somalilan'daki farklı klanlarla ayrı ayrı anlaşmalar yaptılar. Kolonileştirmeyeceklerine dair söz verdikleri bu toprakları koruyacaklarını vaat ettiler. Ancak, tehditkar veya önemli olarak görmedikleri klanları dışlayarak sadece güçlü klanlarla ilgilendiler. Bu, bazı klanların sömürge yönetiminden dışlanmasına neden oldu. Ayrıca, el işçiliği ve bazen silah yapımı ile tanınan Gabooye klanı, sömürgeciler tarafından başka bir tehdit olarak görüldü.

İngiliz sömürgeciler, sömürge programlarına eşlik eden yanlış bilgiler yaydılar. Başlangıçta Gabooye'yi 'et ve silah grubu' olarak etiketlediler, bu daha sonra 'Midgaan' olarak değiştirildi. Bu etiket, dışlanma ve damgalanma hissini yaratarak Gabooye için daha büyük bir izolasyona yol açtı. İlginç bir şekilde, İngilizlere meydan okumalarına neden olan aynı hayatta kalma ve savaşma yetenekleri, daha sonra Gabooye'yi marjinalleştirmek için kullanılan nedenler arasında yer aldı. Yerel krallıklar döneminde ve İngiliz yönetimi altında yaşanan güç mücadeleleri, Gabooye halkının sürekli marjinalleştirilmesi için zemin hazırladı.

Gabooye halkının durumu, benzer koşullarda bulunan diğer marjinal gruplarla karşılaştırılabilir. Güç dengesizlikleri, dışsal damgalama ve sistematik marjinalleştirmeye katkıda bulunan tarihsel bağlamlar, diğer grupların yaşadıklarına benzerdir.

Bilgili bireyler, yaşlılar ve Gabooye bilginlerinden toplanan bilgiler, İngiliz sömürgecilerin Somalilan'da Gabooye halkının marjinalleştirilmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Gabooye bilginleri, sömürgecilerin kendi topluluklarının marjinalleştirilmesindeki rolünü vurgulamışlardır.

> *"...İngiliz sömürgesi, Gabooye ile savaşa girerlerse zehirli oklar ve mızraklar kullanarak öldürüleceklerini varsaymıştır. Gabooye, silah üretiminde yetenekliydi ve silahlarında kullanılan zehir, yalnızca onların bildiği kurbağalardan elde edilmişti. İngiliz sömürgeciler bu savaş tekniğini Gabooye'den öğrenirken, diğer Somali klanları silah icat etme yeteneğinden yoksundu. Sonuç olarak, diğer Somali kabileleri, İngilizlerin Gabooye'yi eğitmelerinden korktu ve şikayette bulundular, argümanlarına göre eğer İngilizler Gabooye'yi eğitirse, onları sayıca az olmalarına rağmen öldürecek ve fethedeceklerdi" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Gabooye ve İngiliz sömürgeciler arasında doğrudan bir çatışma olduğuna dair belgelenmiş bir kanıt olmamasına rağmen, Gabooye topluluğu sömürgecilere karşı savaştıklarına inanmaktadır. Bu direnişin, İngilizlerin onlara diğer klanlara göre daha fazla düşmanlık beslemelerine ve sömürgeciler tarafından daha da marjinalleştirilmelerine neden olduğunu düşünüyorlar.

"...Sonuç olarak, İngiliz sömürgecilerin gelmesi, yetenekli savaşçılar ve eski hükümdarlar olan Gabooye halkının dağılmasına neden oldu. Gabooye, savaş deneyimleri ve yetenekleri nedeniyle sömürgeleştirme çabalarına meydan okuyup, İngiliz sömürgecilerin fethedemediği tek klan oldular" (FGD1-P1, erkek, 31).

Gabooye bilginleri ile yapılan bir Odak Grubu Tartışması'ndan alınan bilgiler, İngiliz sömürgecilerin Gabooye klanı ile herhangi bir barış, işbirliği veya koruyucu anlaşma yapmadığını göstermektedir. Daha önceki literatür, İngilizlerin yalnızca güçlü klanlarla ittifak aradığını öne sürse de, Gabooye, İngilizlerle hiçbir anlaşma yapmayan ve birleşik bir grup olarak fethedilmeyen tek klan olduklarına inanıyor. Gabooye bilginlerine göre, bu, İngiliz sömürgecilerin onlara politik olarak karşı çıkmasına neden oldu.

"...Sömürge politikalarını yaymak ve uygulamak amacıyla İngiliz sömürgeciler, nüfusu çoğunluk ve azınlık fraksiyonlarına ayırdı. Gabooye keyfi olarak bir azınlık grubu olarak belirlendi, bu da marjinalleşmeye ve sosyal dışlanmaya neden oldu. Bu olumsuz algı daha sonra diğer klanlar tarafından benimsendi ve kültürel bir tepkiye yol açtı. İngilizler tarafından üzerlerine verilen 'Et ve Silah' aşağılayıcı lakabı sonunda, gizemini koruyan 'Midgaan' belirsiz terimi ile değiştirildi. Grubun başlangıçta 'Et ve Silah Grubu' olarak adlandırıldığına dikkat çekmek önemlidir" (FGD1-P3, erkek, 34).

Daha önce Midgaan kelimesi için bir anlam görmüş olsak da, Gabooye topluluğunun bu kelimenin kökeni hakkında farklı bir perspektifi var. Orijinal anlamı, deri ve postlarla çalışmalarına ve bu yeni anlamı, 'et ve silah' ile ilişkilendirilen anlamı, Gabooye'nin diğer pastoralist klanlardan farklı bir yaşam tarzına sahip, zanaatkârlığa dayanan bir topluluk olduğunu vurgular. İngiliz sömürgecisi, böl-yönet stratejisini uygulamak için bazı klanları birbirine yaklaştırırken diğerlerini aşağılamak ve yanlış bilgiler yaymak için bir plan oluşturdu.

"...Somalilan'daki İngiliz sömürge otoritesi, emirlerine uymayı reddeden Somali klanlarına karşı propaganda yaydı ve onlar için Midgaan gibi aşağılayıcı isimler icat etti. Diğer göçebe klanlar Somalilan'da bu hakareti sürdürdü. Bu propagandanın nedenlerinden biri, demircilik,

ayakkabıcılık ve berberlik gibi çeşitli becerilere sahip olan Gabooye'nin, diğer Somali klanlarının cehaleti nedeniyle İngilizler tarafından alçak ve aşağılayıcı işler olarak görülmesiydi. Bu kampanyanın amacının, bu bireylerin herhangi bir üretim veya gelişimde bulunmasını engellemek ve sömürge çıkarlarını tehlikeye atacak olması çıkarılabilir" (FGD3-P3, erkek, 27).

Bu sömürge politikalarının Gabooye üzerindeki etkisi yalnızca sosyoekonomik baskıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda doğrudan fiziksel ve psikolojik şiddet ve kontrol eylemlerini de içermiştir. Ekonomik ve sosyal marjinalleştirilmenin ötesinde, İngiliz sömürge yönetimi, Gabooye topluluğunun arzularını ve yeteneklerini bastırmak için fiziksel zorlama ve psikolojik savaşa başvurdu.

"...Tumaal kabilesinden bir bireyin tüfek yaptığına dair tarihsel bir hikaye duydum ve bana anlatıldı. İngilizler daha sonra tüfeğin yapıldığını keşfetti ve adamın elini keserek onun daha fazla silah yapıp İngiliz sömürgecilerine karşı savaşmasını engellediler. Somalililer, zihinsel köleleştirmeye yol açan İngilizlerin dolaylı sömürgeciliği nedeniyle bir kulağıyla dinlerler. İngilizler, bu toplulukları zihinsel olarak yok etmek istedi, çünkü bu, bireyleri fiziksel olarak zarar vermekten daha yıkıcıydı ve ilerlemeyi engelledi. Bu topluluklar yetenek ve bilgi kazansaydı, dünyanın geri kalanıyla rekabet edebilirlerdi. Ancak, kabile daha fazla bilgi, beceri ve gelişim elde etmekten caydırıldı" (FGD3-P3, erkek, 27).

Sonuç olarak, İngiliz sömürge yönetimi döneminde Somalilan'daki Gabooye halkının marjinalleştirilmesi, stratejik dışlama, ekonomik baskı ve psikolojik savaş içeren hesaplı ve çok yönlü bir süreçti. İngilizler, böl-yönet taktikleri uygulayarak, bazı Somali klanlarıyla ittifaklar kurarken, aynı zamanda propaganda ve aşağılayıcı etiketleme yoluyla Gabooye'yi küçümseyip dışladılar. Bu damgalama, doğrudan şiddet ve kontrol eylemleriyle birleştiğinde, Gabooye'yi sosyal ve ekonomik olarak yoksullaştırmakla kalmadı, aynı zamanda kültürel ve mesleki statülerini azaltmayı da amaçladı. Bu sömürge stratejilerinin devam eden sonuçları, Gabooye'nin güncel marjinalleştirilmesinde görülebilir ve küresel olarak marjinal toplulukların karşılaştığı tarihsel ve sistemik adaletsizliklerin daha geniş bir örüntüsünü vurgular.

4.2.2. Sosyokültürel Faktörler

4.2.2.1. Kutsal ve Kötü Mitler

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalleştirilmesi, sadece mağlup bir krallığın sonuçları, Gabooye topluluğunun dağılması veya geçim kaynakları pratikleri nedeniyle değil, aynı zamanda nesiller boyu onların sosyal kimliklerini ve statülerini şekillendiren sosyokültürel anlatılarla derinden köklendirilmiştir. Bu marjinalleştirmede merkezi bir rol oynayan, Gabooye'yi kötülükle özdeşleştiren yaygın mitler, karmaşık bir toplumsal marjinalleştirme ve ayrımcılık ağına katkıda bulunmaktadır. Somalilan toplumunun kolektif bilincinde derinlemesine yerleşmiş bu mitler, Gabooye'nin sosyal entegrasyonu ve hareketliliği için önemli bir engel oluşturmaktadır. Sadece ötekilik hissini pekiştirmekle kalmaz, aynı zamanda topluluk üzerindeki sistematik eşitsizlikleri ve sosyal adaletsizlikleri de meşrulaştırır. Bu anlatıları tarihi hesaplar, stereotipler ve çağdaş toplumsal değişimler üzerinden incelemek, Gabooye'nin sosyal konumunu ve diğer topluluklarla etkileşimlerini şekillendirmede bu mitlerin nasıl bir araç olduğunu anlamayı kolaylaştırır.

Bu mitler, farklı hikayelerden kaynaklanmaktadır. İlk hikaye, bazı Gabooye atalarından birinin ölü bir hayvanın etini yediği ile ilgilidir. İkinci hikaye, insanları cahil oldukları için baskı altına aldığı iddia edilen dindar bir adam olan Mohamed Hanaftire "Bucurbair" adında bir başka Gabooye atasını anlatır. Daha önce belirtildiği gibi, Gabooye onu düşmüş bir krallık sahibi olarak hatırlamaktadır. Üçüncü hikaye, topluluklarından kaybolan genç bir çocuğun bir çakal tarafından bulunduğu, çakalın onu yemediği ve geri getirdiği ile ilgilidir. Bu olay, insanların şüphelenmesine ve çocuğa ve onun soyundan gelenlere ayrımcılık yapılmasına neden olmuştur.

Gabooye topluluğunun dışlanması, insanların onları nasıl gördüğünü ve nasıl davrandığını etkileyen eski kültürel ve dini hikayelerle yakından bağlantılıdır. Önemli bir hikaye, kötü bir kuraklık sırasında bir atalarının zor bir seçim yaparak hayatta kaldığını anlatır. Bu hikaye zamanla, Gabooye'ye yapılan haksız muameleyi meşrulaştırmak için çarpıtılmıştır.

> *"Gabooye'nin marjinalleştirilmesini meşrulaştırmak için sıklıkla kullanılan mitler inanılması güçtür. Eski zamanlarda Somali halkına şiddetli bir kuraklık vurduğu söylenir. Yiyecek arayışında göç ettiler.*

Kuraklık sırasında, hayatta kalmalarını sağlayan hayvanları telef oldu. Topluluk üyelerinden biri, İslami usullere uygun kesilmemiş, doğal yollarla ölen bir hayvanın etini yedi ve sonrasında topluluk tarafından damgalanıp dışlandı. Bu kişinin, genellikle 'Midgaan' olarak adlandırılan Gabooye'lerden birinin atalarından olduğu iddia edilir" (FGD2-P1, erkek, 66).

Bu alıntı, uzun zaman önce hayatta kalma amacıyla yapılan bir eylemin, Gabooye topluluğuna haksız bir etiket yapıştırılmasına nasıl dönüştüğünü vurgular. Geçmişten gelen hikayelerin, toplumda kimin daha çok veya daha az değerli olduğunu derinden nasıl etkilediğini gösterir, tüm bir grup üzerinde yanlış anlaşılan bir olaya dayanarak haksız muameleyi sürdürür. Bu tarihi hikayeler, sosyal sıralamaları ve ayrımcılığı oluşturup destekleyerek, Gabooye'nin eşit muamele görmesini zorlaştırır.

Bu mitler, toplumda güçlü bir şekilde tutulan inançlar olup, marjinalleştirilmenin nasıl devam ettirildiğini ve mazur görüldüğünü açıkça gösterir. Toplumun bazı insanlara haksız muamele yapmayı sürdürme yollarını bu hikayelerle gerekçelendirir.

".....Gabooye topluluğunun atalarından birinin ölü hayvanlardan birini yediği ve ardından damgalanarak dışlandığı bir önyargı vardır, ancak net bir kanıt yoktur. Ancak bu, Gabooye topluluğunun diğer kabilelerle rekabet etmemesi için bir bahane olarak kullanılır" (INT-P4, erkek, 32).

Bu hikaye, Gabooye'nin ne kadar haksız yere dışlandığını sadece göstermekle kalmaz, aynı zamanda iş başında olan daha büyük sosyal ve politik güçleri de açıklar. Mitler, sosyal seviyeleri oluşturmak ve mevcut durumu korumak için bilinçli olarak kullanılır. Bu hikayeler, Gabooye'yi haksız yere dışlayarak, Somalilan toplumunda sosyal rollerin oluşturulmasında ve adaletsizliğin desteklenmesinde mitlerin ne kadar güçlü olduğunu kanıtlar.

Gabooye topluluğunun marjinalleştirilmesi etrafındaki anlatı, toplumsal tutumların dini ve kültürel pratiklere yönelik eleştirel incelenmesiyle daha da aydınlatılır.

".....Günümüzde kaç Müslüman domuz eti yer veya alkol içer? Birisi doğal yollarla ölen bir hayvanı yerse, İslam açlık nedeniyle bir kişinin hayatını

kurtarmak için her şeyi yapmayı haklı çıkarır. Öte yandan, bir kişi domuz eti yerse veya alkol içerse, bu kişisel bir meseledir ve yüzlerce yıl sonra torunlarını etkilemez. Bugün, ölü hayvanı yiyen Gabooye'den kim olduğunu kim kanıtlayabilir? Bu, Hawlo, Muuse Dheriyo, Tumaal veya Madhibaan'dan biri miydi?" (FGD4-P4, erkek, 32).

Küresel ve özellikle Somali hayatında dönüşümcü değişiklikler göz önüne alındığında, bir zamanlar geleneklerine ve dinine derinden bağlı göçebe bir toplum olan Somaliler, kentselleşme ve geniş çaplı göçle yeni toplumlara uyum sağlamış, bir zamanlar damgalanan pratikler, örneğin alkol tüketimi, artık normalleşmiştir. Ne yazık ki, Gabooye topluluğu hâlâ ayrımcılıkla karşı karşıya kalmakta, Gabooye'ye daha kabul edilebilir bir yaklaşımı haklı çıkarabilecek toplumsal değişiklikler göz ardı edilerek, belirsiz tarihi olaylara dayanan modası geçmiş bir marjinalleştirmeye vurgu yapılmaktadır.

"İnsanlar bizi utandırmak için çok çaba sarf ettiler. Diğer kabilelerin üzerimize yüklemek istedikleri utanç olarak, klanımızın iki bin yıl önce ölü hayvanlar yediğini söylüyorlar. O zamandan bu yana kaç nesil geçti? Bu bir hayal ürünüdür, ancak hedef, nesiller boyu aktarılan temelsiz bir hikaye ile bizi ayrımcılığa uğratmaktır. Bu, mevcut marjinalleştirme seviyemize yol açtı, nesilden nesile aktarıldı. Elli yıl önce hatırlıyorum; Hargeisa'nın merkezinde birçok evimiz vardı ve işlerimiz vardı. Bugün, Hargeisa'nın en fakir mahallesi olan Daami'ye itildik. Diğer kabileler tarafından bize bir fincan çay bile ikram edilmiyor" (INT-P6, erkek, 75).

Günümüzde, Gabooye kabilesine karşı tarihi ve kültürel ayrımcılığa dayalı zayıf gerekçeler devam etmekte, dışlanmaları çarpıcı bir gerçek olarak kalmaktadır. Temel sorun, onları tamamen entegre etmeyi reddetmekte, diğerleri arasında yaşamalarına ve fırsatlardan yararlanmalarına izin vermekte yatmaktadır. Bu süregelen durum, Somalilan topluluğundaki önyargı ve cehalet tarafından beslenmektedir. Eski önyargıların devam etmesi ve köklü mitlerin etkisi, marjinal grupların stereotipleri aşma ve topluma uyum sağlama konusundaki büyük zorlukları göstermektedir.

Aşağıdaki katılımcı, eski önyargıların devam etmesine duyduğu büyük hayal kırıklığını dile getirerek, nesiller boyu aktarılan sabit kimliklere inanç vurgusu yapmaktadır. Bu görüş, eşit şanslara erişimi büyük ölçüde sınırlamış, birçok iş için gizli engeller

yaratmıştır. Bu durum, toplumun değişimi ve çeşitliliği kabul etme konusunda genel bir isteksizliğini göstermektedir, dışlanmış grupların yaygın toplumsal rollerde ve şanslarda yer almasını zorlaştırmaktadır.

> *".....Geçen zamanına rağmen geçmiş dönemlerin küçümseme ve önyargılarının devam ettiğini gözlemlemek beni üzüyor. Birinin kimliğinin sabit ve değişmez olduğu düşüncesi yaygın bir inanç gibi görünüyor ve genellikle sözlü olarak sürdürülüyor. Ne yazık ki bu düşünce, başkalarına kolayca sunulan fırsatların bizden esirgenmesine ve marjinalleştirilmemize yol açtı. Açıkça ifade edilmeseler de, bazı işlerin bize açık olmadığı açık. Bu durum, ana akım topluma tamamen asimile olmamızı engelleyen üzücü bir durumdur" (INT-P7, Erkek, 35).*

Başka bir hikaye, cenaze sırasında farklı bir klandan birisinin, marjinal grupların diğerleri gibi aynı cenaze geleneklerini izlediğini görünce şaşkınlık yaşadığı bir anı anlatmaktadır. Bu olay, yaygın mitlerin insanların birbirlerini nasıl gördüğünü değiştirebileceğini, hatta eğitimli bireylerin görüşlerini etkileyebileceğini göstermektedir. Marjinal grubun cenaze uygulamalarında eşit muamele gördüğünü görmek, hala var olan güçlü stereotipleri ve yanlış fikirleri ortaya çıkarmaktadır.

> *"Yemen'deyiz, Aden şehrinde. Aden'de olduğumuzda, kendimizi 'Anas' veya 'Yibir' olarak tanımlardık ki bunlar kabilemizin alt klanlarıdır. Klanımızdan bir çocuk vefat etti. Sonrasında cenazesine gittik. Mezarlığa vardığımızda ve gömü işlemine başladığımızda, Somali dayanışması adına bize katılan Gabooye dışındaki bir klandan bir çocuk, ölen kişinin diğerleri gibi gömülmesine şaşırdı. Bu çocuk üniversiteden mezun olmuş ve kutsal ve nazik olarak kabul edilen bir klandan geliyordu. Şaşırtıcı bir şekilde bize, 'Neden insanlar (diğer klanlar) Gabooye biri öldüğünde, gömülmediklerini, Hanfalay4 tarafından alındıklarını söyler?' diye sordu. Ona bunun doğru olup olmadığına inanıp inanmadığını sordum. Bu çocuk yüksek lisans derecesine sahiptir" (INT-P6, Erkek, 75).*

[4] *Hanfaley, antik insanlar tarafından tarihsel olarak inanılan efsanevi bir kavramdır. Bu kavram, bireylerin görünmez bir cadı tarafından kaçırılabileceğini ve bir daha asla bulunamayacağını öne sürer.*

Bu anlatı, eğitimli bireyler arasında bile stereotiplerin ve mitlerin devam ettiğini göstererek, eğitim düzeyini aşan derin kök salmış önyargının doğasını vurgulamaktadır. Bu, eğitiminin tek başına kökleşmiş toplumsal mitleri yıkmak için yetersiz olduğu anlamına gelebilir ve bu tür zararlı anlatıların farkındalığını ve dekonstrüksiyonunu hedefleyen çalışmaları gerektirir.

Mitlerin yayılması ve tarihi ve kültürel hikayelerin değiştirilmesi, Bucur-bacayr ve yanlış anlaşılan geleneklerle ilgili hikayelerde gösterildiği gibi belirli grupları kenara itmede büyük rol oynar. Bu öyküler, toplumda derinlemesine kök salmış olup, sadece yanlış bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda temelsiz fikirler ve yanlış hikayelere dayanarak grupları dışlamaya da yardımcı olur. Bucur-bacayr ve adet hakkındaki bazı inançlarla ilgili hikayeler, uydurma öykülerin toplumun marjinal grupları nasıl gördüğünü ve nasıl muamele ettiğini büyük ölçüde nasıl etkileyebileceğini gösterir. Hikaye, kültürel uygulamaların mit ve yanlış anlama lensinden yorumlanmasının karmaşıklıklarını vurgular.

> *"……İnsanlar, çocuk sahibi olamayan kadınların oturduğu büyük bir taş olduğunu söylüyor, bu taş Bucur-Bacayr'a aitti. Ancak insanların anlattığı hikaye doğru değil çünkü taşın doğurganlığı etkileme gibi bir etkisi yok. Bucur-Bacayr, diğerlerinden daha bilgili, akıllı bir liderdi. Kadınların adet döneminde olup olmadığını kontrol etmek için taşı kullanırdı. Bir kadın taşa oturduğunda ve kan gösterdiğinde, onu yedi gün boyunca adetli olarak kabul ederdi, çünkü İslam adet döneminde cinsel ilişkiden kaçınılması gerektiğini önerir. Yedi gün sonra adet döneminin bittiğini doğruladığında, kadının gitmesine izin verirdi. Kadının yedi gün boyunca yokluğundan şüphelenen insanlar, o süre zarfında Şeyh'in yanlış bir şey yaptığını iddia ettiler. Bu şüphe sadece bir mit ve temelsizdir" (FGD2-P1, erkek, 66).*

Bu mitlerin başlangıçlarına ve etkilerine bakmak, insanları dışlamak ve yabancılaştırmak için hikayelerin kasıtlı kullanımını gösterir. Bucur-Bacayr ile ilgili değiştirilmiş hikaye ve adetle ilgili kültürel uygulamalar hakkındaki yanlış fikirler, toplumu kontrol etme yolları olarak işlev görür. Belirli sosyal düzenleri yerinde tutar ve bazı insanları dışarıda bırakmaya devam eder. Bu hikayeler, toplumun düşünce yapısında derinlemesine kök salmış olup, marjinal grupların tam olarak kabul edilmesini zorlaştırır. Bu hikayelere

eleştirel bir şekilde bakmak ve sorgulamak önemlidir. Bu mitleri düzeltmek ve açıklığa kavuşturmak, temelsiz inançlar ve önyargılardan daha çok gerçeği ve kültürel anlayışı değer veren bir toplum yaratmak için hayati öneme sahiptir.

Öte yandan, mitlerin uzun vadeli etkileri ve toplumdan insanları dışlamada nasıl katkıda bulundukları, genç bir Somali çocuğu ve bir çakal hikayesinde açıkça gösterilmiştir. Bu hikaye, toplumun görüşlerinin yavaş yavaş nasıl değiştiği üzerine düşüncelerle birlikte, eski mitler ile bugün yapılan çalışmalar arasındaki derin bağlantıyı gösterir.

Çocuk ve çakal hikayesi, ve toplumun Gabooye topluluğuna bakışının nasıl değişmeye başladığını belirtir, bu eski hikayelerin kimin dışarıda bırakıldığını nasıl etkilediğini gösterir. Hikaye şöyle devam eder:

> *".....Bu hikaye tarih boyunca belirsiz bir zamanda gerçekleşti. Denir ki, genç bir Somali çocuğu bir gece kayboldu. Ailesi kırsal bir alanda yaşıyordu. Çocuk kayıpken, çok aç olan bir çakal onu buldu. Ancak çakal çocuğu yemek yerine onu yalnız bıraktı ve çocuk güvenle eve döndü. Diğer kabileler, genellikle acımasız olan bir çakalın ona zarar vermemiş olmasından dolayı çocuğun bir cadı (veya kötü bir ruh tarafından ele geçirilmiş) olduğunu iddia ettiler. Sonuç olarak, çocuğun soyundan gelenler marjinalleştirildi. Eğitimdeki ilerlemelerimiz ve dünyanın ilerlemesi göz önüne alındığında, bugün hâlâ bu tür hikayelere inanabilmemiz şaşırtıcı" (INT-P1, Erkek, 51).*

Bu hikaye, günümüz eğitimi ve modern yollarına rağmen, eski batıl inançların insanları nasıl etkilediğini gösteren garip bir durumu ortaya koymaktadır. Çocuğun çakalla olan barışçıl karşılaşması, şanslı bir kaçış olarak görülmesi gerekirken, onu dışlamak için bir neden olarak kullanılmıştır. Bu, eski fikirlerin bugün nasıl hala birbirimizle etkileşim kurmamızı ve kendimizi nasıl gördüğümüzü şekillendirdiğini göstermektedir. Bu hikayeleri yan yana koyduğumuzda, eski mitlerin insanların dışlanmasına nasıl neden olduğu ile aynı zamanda toplumu kucaklama ve herkesi topluma dahil etme yönünde yeni hareketlerin karmaşık bir karışımını gösterir.

> *".....Tarihsel olarak, marjinalleşme çeşitli aşamalardan geçmiş olup, her biri öncekinden daha şiddetli ve karmaşık olmuştur. Ancak, son zamanlarda pozitif olarak tanımlanan bir evrim yaşanmıştır. Geleneksel*

olarak, topluma anlamlı bir entegrasyon olmamıştır. Örneğin, insanlar Gabooye topluluğundan biriyle yemek paylaşmaz ve dış evlilikler mevcut değildir. Ancak şimdi, dünya ilerledikçe, çok şey değişmiştir. Somalilan toplumu da bu değişikliklere uyum sağlayarak küresel köye katılmış ve insanlar arasında artan farkındalık ve eğitim ile birlikte değişmiştir. Böylece, önemli ve somut değişiklikler henüz gözlemlenemese de, zamanla tutum ve uygulamalarda kademeli bir değişim olmaktadır" (INT-P6, Erkek, 75).

Bu yansıma, toplumun nasıl değişebileceği konusunda umut verici bir bakış açısı sunar. Belirli grupların, Gabooye topluluğu içinde yemek yememek veya evlenmemek gibi uygulamaların ne kadar köklü olduğunu incelerken, toplumun görüşlerinin yavaş yavaş nasıl değiştiğine de dikkat çeker. Hikaye, dünyaya daha fazla bağlanmanın ve daha iyi bir eğitim almanın bu tutumları iyileştirmeye yardımcı olduğunu belirtir. Gelecekte, eski mitlerin ve batıl inançların insanların birbirleriyle etkileşim şeklini nasıl etkilediği üzerindeki etkisinin azalacağını önerir.

Araştırma bulguları, Gabooye hakkındaki mitleri, ölü hayvanlardan et yeme, baskıcı Mohamed bin Hanifa "Bucurbacayr5" hikayesi ve bir çakal tarafından geri gönderilen çocuk masalı gibi, sadece eski hikayelerden daha fazlası olduğunu gösteriyor. Bu hikayeler, Somalilan toplumunun tarihinde ve zihniyetinde derinlemesine kök salmıştır. Bu hikayeler, Gabooye'nin toplumdan dışlanmasını haklı çıkarmak için kullanılır. Kuşaktan kuşağa aktarılarak, Gabooye'nin farklı olduğunu vurgular ve onların toplumsal, ekonomik ve siyasi faaliyetlerden dışlanmalarına yol açar.

Bu mitler, Gabooye'nin toplumda nasıl görüldüğünü büyük ölçüde etkiler ve onları kutsal veya kötü olarak tasvir etmek, onların kabul edilmesini ve toplumda yükselmesini zorlaştıran bir marjinalleştirme yöntemi olarak işlev görür. Bu durum, dışlanmalarının karmaşık nedenlerini gösterir; bu nedenler daha çok eski inançlara dayanır, gerçek eylemler veya özellikler üzerine değil.

[5] *Bucurbacayr (Bu'ur Ba'ayr), Gabooye ve Yibir azınlık gruplarının folklorunda ve sözlü geleneğinde büyük bir öneme sahiptir. Mitik veya ruhani bir varlık olarak Bucurbacayr'ın koruyucu niteliklere sahip olduğuna inanılır ve geleneksel olarak bir koruyucu ruh olarak kabul edilir. Gabooye ve Yibir arasında Bucurbacayr sıkça ritüellerde çağrılır ve topluma bereket getireceğine, kötülükleri defedeceğine ve toplumu koruyacağına inanılır.*

Bu mitlerin devamı, Gabooye'nin farklılığını vurgular ve onların adil olmayan muamele görmelerini destekler. Bu hikayeleri yaşatarak, toplum Gabooye'nin daha düşük seviyelerde kalmasını sağlar, iyileşme ve kabul şanslarını etkiler. Bu mitler, insanların Gabooye'yi anlamasını ve kabul etmesini engelleyen bir duvar işlevi görür ve her şeyin her zaman olduğu gibi kalmasını sağlar. Toplumda bugün yaşanan değişikliklere rağmen, bu mitler ve stereotipler devam eder ve ne kadar kalıcı ve etkili olduklarını gösterir. Bu hikayelerin ve Gabooye'nin bugün nasıl muamele gördüğü üzerindeki etkilerini incelemek, bu mitlerin insanların birbirleriyle nasıl etk interact ettiğini ve birbirlerini nasıl gördüğünü şekillendirmedeki gücünü gösterir.

4.2.2.2. Klanizm Pratiği

Transkripti değerlendirirken, Somalilan'deki Gabooye'nin marjinalleşmesinin, tarihi anlatılar ve klan bazlı kabilecilikle derinden kök saldığı görülmektedir. Gabooye'nin sosyal kimliği, nesilden nesile aktarılan olumsuz stereotipler tarafından domine edilmekte ve bu durum marjinalleşme döngüsünü sürdürmektedir. Bu anlatılar, Somali halkının din, dil, kültür ve coğrafya açısından homojen olması göz önüne alındığında daha da zarar verici hale gelmektedir. Klan ve soy sistemi, toplum içindeki tek önemli ayrımı oluştururken, Gabooye'nin 'öteki' olarak muamele görmesine neden olan derin bir ayrımı teşvik etmek için yeterlidir.

"Gabooye" etiketi, kendisine atfedilen grup tarafından otantik bir klan adı olarak görülmemekte, bunun yerine çeşitlilik gösteren kimliklerini bozan ve homojenleştiren dışsal, dayatılmış bir kategorizasyon olarak algılanmaktadır. "Gabooye" terimi altında zorla kategorizasyon, marjinalleşmelerinin önemli bir yönünü oluşturmakta ve diğer klanların üstünlük kurmasını sağlayan bir araç olarak görülmektedir. Somalilan toplumundaki klan bazlı siyasi bölünmeler, birleşik bir liderlik eksikliği ile vurgulanmakta ve Gabooye'nin marjinalleşmesini daha da kökleştirmektedir. Bu durum, siyasi ve akademik alanlarda Gabooye temsilinin azlığı ile daha da kötüleşmektedir.

Kabilecilik ve sonucunda Gabooye'nin marjinalleşmesine rağmen, diyalog değişim için umut ve yönlendirme hissi uyandırmaktadır. Bu umut, ilahi otoriteye bağlılık ve kabilecilikten uzaklaşma ile küresel kültürel değişime doğru bir kayma önerilmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak, Somali toplumundaki değişim hızı geri kalmış olup, kabilecilik derinlemesine bir sorun olarak devam etmektedir.

Geçmiş ve şimdiki perspektifler arasındaki, ayrıca Gabooye ile diğer klanlar arasındaki karşılaştırma, Somalilan'daki marjinalleşme dinamiklerini anlamak için hayati öneme sahiptir. Gabooye'nin süregelen marjinalleşmesi ve karşılaştıkları zorluklar, ülkede daha geniş bir sosyal diyalog ve sistemik değişiklik ihtiyacına işaret etmektedir. Bu durum, Gabooye'nin siyasi temsil ve sosyal tanınma aciliyetini vurgulamakta ve bu, onların sosyal hareketlilik beklentilerinin önemli bir parçası olabilir.

Somalilan'daki Gabooye topluluğunun kenara itilmesi derin tarihi köklere sahiptir. Bu durum, geçmişteki sömürge etkileri, değişen stereotipler ve klan bazlı bölünmeler karışımından kaynaklanmaktadır. Onların dışlanmalarının başlangıcı hikayelerde bulunabilir. Bu hikayeler, yıllar boyunca onların kimliklerini ve toplumdaki yerlerini şekillendiren sosyal, siyasi ve kültürel görüşlerin karışımını göstermektedir. Hatta Gabooye, diğer klanlar tarafından kategorize edilen azınlık klanlar için bir çatı terimdir. Bir katılımcı, "Gabooye" teriminin kökenleri üzerine düşüncelerini ifade ederken, siyasi bir kimlikten kabile kimliğine geçişini vurgulamaktadır:

> *".....Şu anda kullanılan Gabooye terimi, başlangıçta bir siyasi parti adıydı ve bir klan adı değildi. Şu anda Gabooye insanlarına böyle denilmektedir, ancak Gabooye klanı diye bir şey yoktur. Bu terim, siyasi partiyi birleştirmek için kullanılan bir çatı terimdi, ancak daha sonra Gabooye olarak adlandırıldı ve Tanrı'nın bu dünyada kendilerine bahşettiği yeteneklerden ve yeteneklerden dışlanmıştır" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Bu tarihi yanlış kullanım, siyasi bir birliktelikten marjinalleşmenin bir sembolüne geçişi vurgulamakta ve Gabooye topluluğunun kat Contributions and talents. Katılımcı, sömürgecilik ve hem sömürge güçleri hem de diğer klanlar tarafından ayrımcılığın devam ettirilmesi konusundaki rolü hakkında daha fazla bilgi vermektedir.

> *".....Gabooye azınlığının siyasi partisi eleştirildi—bu, ezilenlerin, köleleştirilenlerin ve daha önce köle olarak muamele gören insanların partisiydi. Dolayısıyla, marjinalleşme tarihi İngiliz sömürgeciden kaynaklanmıştır ve İngilizler ve diğer klanlar verilen adları sürdürmüştür" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Sömürge dönemi, yeni sosyal stratifikasyon biçimlerini tanıtmakla kalmayıp, mevcut önyargıları da kökleştirmiş ve Gabooye topluluğunun sürekli marjinalleşmesi için zemin hazırlamıştır. Somali Cumhuriyeti'nin bölünmesinin ardından, katılımcı Gabooye'yi daha da marjinalleştiren siyasi manzaraya dair içgörüler sunmaktadır:

> *".....1991'de Somali'nin merkezi hükümeti çöktü ve Somali Cumhuriyeti'nin halkı iki farklı klan bazlı topraklara bölündü: Somalilan ve Somali. Jigjig'de, Etiyopya Somali Bölgesel Hükümeti, Gabooye adında bir siyasi parti kuruldu. Sonrasında, Gabooye kabile bazlı hale geldi, ancak başlangıçta ulusal bir parti olması amaçlanmıştı. Somalilan'daki siyasi partiler gibi, Gabooye farklı klanları ve kab ileleri birleştirdi. Örneğin, Somalilan'daki Wadani siyasi partisi, Habarjeclo ve Habaryoonis klanlarını bir araya getirdi çünkü Somalilan klan bazlı bir demokrasi altında işler. Gabooye'nin yaygın anlamı, av sırasında veya çatışma esnasında okları toplamak için kullanılan bir araçtır. Bu araç, aynı zamanda birlik simgesi olarak okları bir araya getirir. Bu bölüm, çeşitli Somali klanlarının, İsaak, Samaroon, Majeerteen, Hawiye ve Dhulbahante gibi, çeşitli siyasi partiler altında birleştiğini gösterir. 1991'de Somali Bölgesel Devleti'nde ilan edilen siyasi partinin marjinalleştirilmesi sorunu, böylece adı Gabooye olarak ortaya çıktı" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Bu siyasi varlık birliğinden klan temelli kimlik belirleme sürecine geçiş, Somali klan politikalarının karmaşıklığını ve Gabooye topluluğunun sosyal ve politik konumuna olan etkilerini örneklendirmektedir.

Gabooye topluluğunun marjinalleşmesini anlamak için tarihsel bağlamın temel atılması esastır. Stereotiplerin ve kabileciliğin nasıl evrildiği ve Somalilan toplumunda nasıl kurumsallaştığına dair derinlemesine bir inceleme yapılmalıdır. Tarihsel anlatılardan, Gabooye topluluğunun deneyimlerini şekillendirmeye devam eden kökleşmiş stereotiplere ve kabile dinamiklerine geçiş açıktır. İşte bir katılımcı, siyasi parçalanma ile klan bölünmeleri arasında paralellikler çizerek, Gabooye üzerindeki geniş toplumsal etkiyi vurgulmektedir:

> *".....Somalilan içindeki fraksiyonumuz ile diğerleri arasındaki siyasi anlaşmazlık, bölgedeki çeşitli klanlar arasındaki duruma benzer.*

Toplumumuz, doğu ve batı Somalilan bölgelerindeki kabileler arasında, aynı zamanda orta kabile ve kendi kabilemiz arasında siyasi bölünmelerle parçalanmış durumda. Toplumumuz geçmişte kültürel kısıtlamalar tarafından engellenmişti, tüm fraksiyonlar siyasi tartışmaya katıldı—ulusu yönlendirecek bir liderin olmaması, haklarının terk edilmesine neden oluyor. Toplumumuzda bilgin ve siyasetçi kıtlığı, yaşlıların vefatına ve bazılarının şimdi diasporada yaşamaya başlamasına neden oldu" (INT-P5, erkek, 52).

Bu alıntı, marjinalleşmenin çok yönlü doğasını vurguluyor; siyasi, sosyal ve kabile çizgileri birleşerek Gabooye topluluğunun dışlanmasını şiddetlendiriyor. Liderlik ve temsil eksikliği, onları daha da marjinalleştiriyor, haklarının talep edilmemesine ve seslerinin duyulmamasına neden oluyor. Bir başka katılımcı küresel eğilimlere rağmen kabileciliğin ısrarcılığı üzerine yorum yapmaktadır:

".....Kabilecilik belasını ortadan kaldırmak için ilahi otoritenin belirlediği tek çare, Allah'ın kutsal kitabına bağlı kalmak ve her bireyi birbirinden korumaktır. Biz, Somalililer olarak, benzersiz kültürel kimliğimizle küresel toplumdan kendimizi izole edemeyiz. Dünya genelinde kabilecilik erozyona uğrasa da, Somalililer kendilerine özgü miraslarını sürdürmektedir. Ne yazık ki, kabilecilik salgını, Somali halkının cehaleti tarafından kötüleşiyor ve bireysel yok oluşun trajik bir döngüsüne yol açıyor. Zaten marjinalleşmiş gruplarla uğraşılırken durum daha da karmaşıklaşıyor" (INT-P11, Erkek, 55).

Katılımcı, İslami öğretiler ile hâkim kabilecilik uygulamaları arasındaki çelişkiyi vurgulayarak, marjinalleşme ve ayrımcılık döngüsünden çıkış için dini ilkelere bağlılığın bir yol olabileceğini öne sürüyor. Ancak, kökleşmiş kabilecilik, Gabooye için sosyal dâhil olma ve eşitlik önündeki önemli engeller olarak kalmaya devam ediyor.

Bu perspektifler, stereotiplerin evrimini ve Gabooye topluluğunun marjinalleşmesini altında yatan derin köklü kabilecilik üzerine ışık tutuyor. Tarihsel miraslardan günümüz stereotiplerine ve kabile dinamiklerine geçiş, Gabooye marjinalleşmesini ele almanın karmaşıklığını gösteriyor ve onların dışlanmalarının hem sosyokültürel hem de siyasi boyutlarını göz önünde bulunduran çok yönlü bir yaklaşım gerektiriyor.

Bu stereotip ve kabilecilik araştırması sadece daha önce sağlanan tarihsel bağlam üzerine kurulmakla kalmaz, aynı zamanda Somalilan'deki Gabooye topluluğunun daha da derinleşen marjinalleşmesine neden olan sosyopolitik dinamikler ve klan temelli ayrımcılığı tartışmak için bir zemin hazırlar.

Gabooye topluluğunun Somalilan'da marjinalleşmesi, onların hayatlarının her yönünü saran sosyopolitik dinamikler ve klan temelli ayrımcılık olmadan tam olarak anlaşılamaz. Bu bölüm, siyasi bölünmelerin ve toplumsal tutumların, Gabooye'nin sürekli dışlanmasına ve marjinalleşmesine nasıl katkıda bulunduğunu derinlemesine inceler ve klan kimliği ile sosyal hiyerarşi arasındaki karmaşık etkileşimi vurgular. Aşağıdaki alıntı, özellikle Somali'deki devrimci hükümet döneminde Gabooye'ye yönelik tarihi adaletsizliklere değinir:

> *".....Modern çağda, 1969-1991 yılları arasında Somali'deki devrimci hükümet tarafından işlenen suçlardan bazılarının Gabooye topluluğuna atfedilmesi bana yanlış geliyor. Örneğin, Somali'nin askeri hükümetinin başkan yardımcısı ve Savunma Bakanı Gabooye topluluğundandı. O, herkesi içeren bir hükümet sisteminin parçasıydı, ancak Gabooye'nin dahil olması onlara yönelik marjinalleşmeyi yoğunlaştırdı" (INT-P7, Erkek, 35).*

Bu bölümdeki açıklamalar, Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin çözümlenmesi için hem sosyokültürel hem de politik boyutları göz önünde bulunduran çok yönlü bir yaklaşım gerektiğini göstermektedir. Gabooye topluluğunun yaşadığı sosyal ve politik dışlanma, onların seslerinin daha geniş bir kitle tarafından duyulmasını engelleyerek, toplumsal değişim ve adaletin önündeki engelleri artırmaktadır.

Üstteki alıntı, Gabooye topluluğunun siyasi başarısızlıklar ve zulümler için günah keçisi olarak kullanılmasını vurgulamakta, yönetimdeki katılımlarının onları ayrımcılıktan korumak yerine marjinalleştirmelerini daha da artırdığını göstermektedir. Bu durum, daha geniş sistemsel önyargıları ve toplumsal dışlamayı pekiştiren siyasi dinamiklerin rolünü yansıtmaktadır. Klan temelli ayrımcılık uygulamasına dayanan artan marjinalleştirme, evlilik ve sosyal entegrasyon da dahil olmak üzere yaşamlarının her yönünü

etkilemektedir. Aşağıdaki katılımcı, evlilik ve sosyal entegrasyon alanında Gabooye'nin karşılaştığı benzersiz zorluklara değinmektedir:

> *".....Evlilik, özellikle Gabooye grubu için ciddi bir zorluk teşkil ediyor. Diğer Somalililerin aksine, evlilik meselesi nedeniyle aile bağları ve ata köklerimiz yok" (INT-P1, Erkek, 51).*

Katılımcının gözlemi, Gabooye'nin kişisel yaşamlarında klan temelli ayrımcılığın etkisini vurgulamakta, tanınan aile bağlarının ve ata köklerinin olmamasının sosyal entegrasyonlarını ve kabul edilmelerini karmaşık hale getirdiğini belirtmektedir. Bu evlilik meselesi, Gabooye'nin karşılaştığı daha geniş zorlukların bir mikrokosmosu olarak, sosyal statülerini etkileyen derin köklü önyargıları ortaya koymaktadır. Aşağıdaki katılımcı, evlilik konusunda günümüzdeki ayrımcılık örneklerine ışık tutmaktadır:

> *".....Son zamanlarda, farklı topluluklardan gelen genç bir çift, aşklarından dolayı evlenmeyi tercih etti. Bu, Müslümanlar veya Somalililer arasında nadir bir durum değil. Ancak toplum, asil 'gob' klanı ile alt statüdeki 'gun' klanları arasında bir bölünme yarattı. Gelin, asil klanlardan, damat ise alt statü klanlarından olup, Gabiley'de evlendi, gelin aslen Borama'lı, kendi tercihiyle evlendi. Ancak toplumsal baskılar nedeniyle, gelinin ailesi evliliğin feshedilmesi için baskı yapıyor. Gabooye klanları arası evliliğin kabul edilemez olduğunu savunuyor ve çiftin ayrılması gerektiğini ısrar ediyorlar" (UTV-P23, Erkek, 41).*

Katılımcının, klan sınırlarını aşan bir evliliğe karşı toplumsal baskıların hesabı, klan temelli ayrımcılığın yaygın doğasını daha da gözler önüne sermekte, kişisel tercih ve aşk meselelerinde bile devam eden direnci vurgulamaktadır. Klanlar arası evliliklere karşı direnç, Gabooye'nin karşılaştığı kökleşmiş toplumsal engelleri ve daha geniş sosyal dışlanma ve marjinalleşme sorunlarını yansıtmaktadır. Katılımcı ayrıca, toplumsal ayrımcılıktan kaynaklanan şiddet olayına dair detayları aktarmaktadır:

> *"Somalilan'de klanlar arası evlilik yapan insanlarla herhangi bir aile bağı paylaşmadığımızı açıklamak önemlidir. Kan bağı olmamamıza rağmen, din ve kişisel nedenlerle haksız ayrımcılığa uğruyoruz. Örneğin, yakın zamanda gerçekleşen bir düğünden sonra, Borama'dan özellikle bu şiddet*

eylemini gerçekleştirmek için gelen üç kişi tarafından saldırıya uğradık. Saldırganlar, gelinin annesi ve ona yardım eden iki erkekti" (UTV-P23, Erkek, 41).

Bu alıntı, toplumun bazı üyelerinin ayrımcı normları uygulamak ve Gabooye topluluğunun entegrasyonunu engellemek için başvurduğu aşırı önlemleri vurgulamaktadır. Evlilik yoluyla toplumsal sınırları aşmaya çalışan bireylerin karşılaştığı şiddet, kökleşmiş önyargılar ve bunlardan kaynaklanan somut tehlikeleri göstermektedir. Katılımcı, olaya toplumun tepkisini anlatarak, kabileye dayalı ayrımcılığın kökleşmiş yapısını ortaya koymaktadır:

".....Gabiley'deki insanların, dostumuz ve komşumuz olduğunu düşündüğümüz kişilerin, bize karşı yapılan saldırıya katıldıklarını öğrenince şaşırdık ve üzüldük. Onlar, kendi annelerinin kabilesine ait olduklarını düşünerek, birbirlerini amca ve kuzen olarak görmeye başlamışlardı. Bu inançla, otuz kişilik büyük bir grup toplayıp evimize şiddetle saldırdılar" (UTV-P23, Erkek, 41).

Şiddet olaylarına arkadaşların ve komşuların katılımı, Somali toplumunda kabile kimliğinin yaygın etkisini vurgular. Bu tür olaylar, Gabooye'nin yalnızlık ve savunmasızlık duygusunu artırır ve kendi toplulukları içinde dayanışma ve güvenlik bulma zorluklarını gözler önüne serer. Şiddet olaylarının ardından ve hukuki yanıta ilişkin olarak katılımcı, isim olarak destekleyici olan fakat ayrımcılığın kök nedenlerini ele almayan bir sistem tarif eder:

".....Sabahleyin mahkemeye götürüldük ve karakol komutanı bize maharetle yasayı açıkladı. Mahkeme kararı aile lehine oldu ve ilçe mahkemesi başkanı, ailenin bir arada kalması gerektiğine karar verdi. Bu karara rağmen, şimdi korku ve endişe içinde yaşıyoruz. Artık dostumuz ya da komşumuz olmayan insanlar arasındayız. Bazı kabile ve kast gruplarındaki zararlı gelenekler ve önyargılar nedeniyle korkumuz artıyor. Bu uygulamalar İslam dinine ve ülkemizin yasalarına aykırı. Yine de tacize uğruyoruz ve güvenliğimiz ciddi tehditler altında, bu olmamalı ve yanlıştır" (UTV-P23, Erkek, 41).

Bu anlatım, derinlemesine yerleşmiş sosyal normlar ve önyargılar karşısında hukuki müdahalelerin sınırlarını aydınlatmaktadır. Hukuki olarak olumlu sonuçlara rağmen, Gabooye topluluğu hala korku içinde yaşamakta, hukuki çözümler ile sosyal kabul arasındaki boşluğu işaret etmektedir. Devam eden taciz ve tehditler, ayrımcılıkla mücadelede yalnızca mahkeme salonlarının ötesine geçerek altta yatan tutum ve uygulamaları ele alan toplumsal değişikliklerin aciliyetini vurgulamaktadır.

Katılımcının alıntıları, Somalilan'deki Gabooye topluluğunun karşılaştığı güncel zorlukları canlı bir şekilde göstermektedir. Deneyimleri aracılığıyla, ayrımcılık, şiddet ve sosyal dahil olma mücadelesinin günlük gerçekliklerine dair fikir ediniriz. Bu hesaplar, marjinalleşmeyle mücadelede kapsamlı yaklaşımların önemini vurgulayarak, Gabooye topluluğunun güvenliği, onuru ve haklarını sağlamak için toplumsal dönüşümün yanı sıra hukuki reformların önemini vurgular.

Tarihsel marjinalleşme ve çağdaş ayrımcılık karşısında, Gabooye topluluğunun kimliği üzerine yapılan düşünceler ve birlik çağrıları, umut ve direnç ışıkları olarak öne çıkar. Bu son bölüm, yaygın önyargılar arasında Gabooye topluluğu üyeleri ve müttefiklerinin kimliklerini nasıl algıladıklarını ve Somalilan'de daha büyük bir dahil olma ve sosyal uyum yolunda nasıl bir yol izlediklerini keşfeder.

4.2.3. Sistemsel Faktörler

4.2.3.1. Eğitim Yoksunluğu

Somalilan'deki Gabooye halkının eğitim yolculuğu, toplumda yükselmelerini engelleyen birçok engelle karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Bu engeller yalnızca tek bir sorundan ibaret değil, iyi bir eğitim alma şanslarını zorlaştıran sorunların bir karışımıdır. Gabooye topluluk üyelerinin söylemleri ve deneyimleri üzerine yapılan bulgular, iyi bir eğitim alma konusunda karşılaştıkları birçok zorlu meydan okumayı ortaya koymaktadır. İyi bir eğitim, herhangi bir topluluğun büyümesi ve güçlenmesi için gerçekten önemlidir.

İyi bir eğitim alamamanın öyküsünde karşılaşılan büyük sorunlardan biri, Gabooye halkının okullarda ve genel olarak toplumda adaletsiz muamele görmeleridir. Toplum içindeki insanlar, sık sık kötü muamele gördüklerini ve hakkında yanlış fikirlerin olduğunu belirtirler. Bu durum, onların kötü hissetmelerine ve okula gitme isteklerinin

azalmasına neden olur. Ayrıca, okulu bitirseler bile iyi işler bulamayacakları konusunda endişe duyarlar çünkü başkaları onları işe almaya değer bulmaz.

Maddi sorunlar da Gabooye'nin iyi bir eğitim almasını zorlaştırır. Aileler genellikle okul masraflarını karşılayacak kadar paraya sahip değildir, hükümet ve diğer gruplar yardım etmeye çalışsa da. Yoksullukları nedeniyle, aileler şu anki hayatta kalmaya odaklanmak zorunda kalır ve geleceği düşünüp eğitime para ayıramaz.

Ancak, yolda birçok zorluk olmasına rağmen, bazı Gabooye bireyler eğitim almaya çalışmaya devam eder. Burslar ve toplum programları gibi yardımlarla destek alırlar ki bu, eğitimin daha eşit olması için çabalayan programlardır. Bu, zor da olsa bir ilerlemenin olduğunu gösterir. Ancak, aynı zamanda Gabooye topluluğunun her bireyinin iyi bir eğitim alabilmesi için hâlâ yapılacak çok iş olduğunu da gösterir.

Genel olarak, Gabooye için iyi bir eğitim alamamanın birçok parçadan oluşan büyük bir meydan okuma olduğu, adaletsiz muamele, yeterli paraya sahip olmama ve insanların onlar hakkında ne düşündüğü gibi sorunlarla tetiklenir. Bu, Gabooye'nin marjinalleşmesini tetikler.

Somalilan'deki Gabooye topluluğu, marjinalleşmeyi devam ettiren sistemsel engelleri ve kaliteli eğitime erişimi kısıtlayan faktörleri araştırmaya teşvik eden önemli bir eğitim yoksunluğuyla karşı karşıyadır. Şu katılımcının ifadesine göre:

> *"...Eğitime baktığımızda Gabooye mahrum bırakılmış durumda. Ancak zaman geçtikçe ilerleme kaydediyoruz. Ancak diğer topluluklara kıyasla eğitim açısından daha yoksuluz" (INT-P4, erkek, 32).*

Bu ifade, Gabooye topluluğunun ana mücadelesini—yavaş ilerlemelere rağmen açık bir eğitim eksikliğini vurgulamaktadır. Diğer gruplarla karşılaştırıldığında eğitim dezavantajlarını belirtir ve herhangi bir ilerlemenin diğerlerinin eğitim başarıları tarafından gölgelenmesi gerçeğini vurgular. Bu fark, yalnızca Gabooye'nin sistemik marjinalleşmesini altını çizmekle kalmaz, aynı zamanda Somalilan'ın toplumsal yapısı içinde derin köklü sorunları da işaret eder. Eğitimsizlik tanınması, Gabooye topluluğunun eğitime erişimini tarihsel olarak engelleyen belirli engelleri ve ayrımcı uygulamaları daha fazla araştırmak için bir zemin hazırlar. Bu tanıma, sosyo-ekonomik engeller ve kurumsal

önyargılar gibi karmaşık bir etkileşimi ortaya çıkararak, onların eğitim yoksunluklarına katkıda bulunur.

Gabooye öğrencilerinin eğitim yolculuğu, adaletsiz sistemler ve uygulamalar tarafından neden olan engellerle doludur. Bu zorluklar, sadece çalışmalarını sürdürmelerini teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda toplumda marjinalleşmelerine de neden olur. Şu katılımcılar keşfeder:

> *"...Onlar eğitimdeki şartlardan ve okul, üniversite ve ulaşım giderlerinden muaf tutuluyorlar. Aile gelirine, kişi başına düşen veya yoksulluk sınırına baktığınızda, bu $1'dan azdır. Örneğin, on kişilik bir aile var ve baba berber, demirci veya ayakkabıcı olarak çalışıyor ve on kişiyi hayatlarından ve sağlıklarından çıkarıyor, bu yüzden eğitimlerini karşılayamıyor. Bazı insanlar hayatta kalmak ve çalışmak için çaba sarf ediyor, ancak toplumun çoğu ekonomik olarak öğrenimden yoksun bırakılıyor" (INT-P4, 32).*

Katılımcının anlatımı, birçok Gabooye ailesinin karşılaştığı önemli ekonomik zorlukları vurgulamakta olup, bu zorluklar doğrudan eğitim erişimlerini etkilemektedir. Eğitim masraflarından bazı muafiyetler bir miktar rahatlama sağlasa da, ailelerin yoksulluk sınırının çok altında mücadele ettiği genel yoksulluk sorunu, eğitim peşinde koşma çabalarına büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu durum, ailelerin temel hayatta kalma ihtiyaçlarını eğitime yatırım yapmanın önüne koymaları gereken zor kararları canlı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Bu tür ekonomik zorluklar, yalnızca eğitime erişimi anlık olarak sınırlamakla kalmaz, aynı zamanda uzun vadeli sosyal ilerlemeyi engelleyen yoksulluk döngüsünü de devam ettirir. Dolayısıyla, Gabooye'nin eğitime erişim mücadelesi yalnızca sosyal önyargıları aşmakla ilgili değildir; ekonomik eşitsizliklerle derinden iç içe geçmiş bir durumdur ve eğitim sisteminin ötesine uzanan kapsamlı çözümler gerektirmektedir. Ekonomik zorluklar ve sistemik ayrımcılığın kombinasyonu, Gabooye için eğitime erişim engellerine dair nüanslı bir bakış sunarak, daha kapsayıcı bir eğitim ortamı yaratmak için hem mali istikrarsızlığı hem de toplumsal önyargıları ele almanın önemini vurgulamaktadır.

Ekonomik sınırlamalar ve sistemik önyargılar gibi önemli zorluklara rağmen, Gabooye topluluğu içindeki direnç örnekleri ve toplumsal tutumlardaki değişim, eğitim fırsatlarına erişimde engelleri aşma umudunu artırmaktadır.

"...Şu anda sınıfta yalnız olan Gabooye kişiyim. Şimdiye kadar, Gabooye'nin sınıftaki varlığına dair sınıf arkadaşlarından herhangi bir sorun olmadı. Ancak, Gabooye, sınıfta tek temsilci olmanın verdiği hayal kırıklığını yaşıyor ve gelecekte aynı cinsiyetten daha fazla öğrencinin katılmasını umuyor. Topluluktaki diğer gençlerin, Gabooye ve onun gibi olanların sınıfta çoğunluk olmalarını sağlamak için akranları gibi gayretle ders çalışmaları önerilmektedir" (UTV-P3, kadın, 33).

Katılımcının hikayesi, eğitimde kişisel güç ve değişimin özel bir anını göstermektedir. Sınıfında tek Gabooye olsa da, sınıf arkadaşlarıyla problem yaşamamaktadır. Bu küçük değişim, toplumun Gabooye halkını daha fazla kabullenmeye başladığını göstermektedir. Okulda herkesin dahil edilmesinin, herkesin mutlu bir şekilde birlikte öğrendiği bir yer yaratmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ancak, okulda çok fazla Gabooye olmadığı için üzgün hissetmektedir. Bu, eğitim yoksunluğunun onların marjinalleşmesini sürdüreceğini göstermektedir. Gabooye halkı için okulları adil hale getirmek, küçük mücadeleleri kazanmak hakkındadır. Güçlü olmak ve toplumun yavaş yavaş değiştiğini görmek hakkındadır. Bu, eğitimde yeterince fırsat olmamasına karşı daha büyük bir mücadelenin başlangıcıdır.

Gabooye'den gelen sesler, Somalilan'da Gabooye topluluğuna eğitim sorunlarıyla gerçekten yardımcı olmak için birlikte çalışmanın gerekliliğini öne sürmektedir. Büyük sistem sorunlarını ve para problemlerini çözmeli, ayrıca herkesin okulda hoş karşılandığını ve aynı şanslara sahip olduğunu garanti altına almalıdırlar:

"...Eğer Gabooye için eğitimin erişilebilir olduğu söylenecekse, erişilebilir kılınmalı ve eğitmen ya da öğrenciler ayrımcılığa uğruyorsa bu ayrımcılık ortadan kaldırılmalıdır. Bugün eğitimde kaydedilen ilerlemelere rağmen, hala karşılaşılan en büyük engel, özellikle Gabooye arasında eğitim eksikliğidir" (FGD1-P2, erkek, 32).

Gabooye'nin yaşadığı eğitim sorunlarına dikkat çeken katılımcı, sadece konuşmanın ötesine geçilmesi gerektiğini, Gabooye'nin okula gidebilmesi ve adil olmayan muamele görmemesi için daha fazlasının yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bazı iyi değişiklikler görse de hâlâ kat edilmesi gereken uzun bir yol olduğunu belirtiyor.

Okulların, Gabooye öğrencilerinin diğer öğrenciler ve öğretmenler tarafından aynı şekilde muamele gördüğü yerler olmasını istiyor. Bu, kuralları değiştirmeyi, toplumla iş birliği yapmayı ve adaletsizliği yıkmak için yeni politikalar oluşturmayı gerektiriyor. Gabooye için adil bir eğitim sistemi sağlamak zor. Ancak sorunları görebilir, mücadeleye devam edebilir ve büyük sistemi değiştirebilirsek, herkesin hoş karşılandığı ve eşit muamele gördüğü bir okul umudunu taşıyabiliriz.

Eğitimde marjinalleşmenin kök nedenlerini anlamak ve ele almak, toplumsal önyargılar ve yapısal eşitsizlikler dahil olmak üzere Gabooye için eğitim fırsatlarını genişletmek ve ayrımcılığı ele almak gerektirir:

> *"Hükümet, ülkenin tüm nüfusu için hesap verebilir olduğundan, vatandaşlarının refahından en büyük sorumluluğu taşır. Hükümet, halkımızın iş imkanları için çaba sarf ettiği bu yerlere yabancı uzmanların girişini sınırlamış olsaydı, halkımız bugün elde ettiği ilerlemeyi sağlayamazdı" (FGD1-P2, erkek, 32).*

Katılımcının ifadesi, Gabooye topluluğu için eşit şartlar sağlama konusunda hükümet eyleminin hayati rolünü vurgulamaktadır. Yerel istihdam ve eğitim fırsatlarını önceliklendiren politikaları savunarak, marjinalleşmenin sistemik doğasını dolaylı olarak kabul etmektedir. Bu bakış açısı, Gabooye'nin eğitimde ilerlemesinin ekonomik fırsatlarla iç içe geçtiğini göstererek, eğitim ve istihdam farklılıklarını ele alan kapsamlı politika önlemlerinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Eğitim, istihdam ve toplumsal tutumlar arasındaki bağlantıları, topluluk özgü eylemlerin önemini ve değişimi teşvik etmede liderliğin rolünü göz önünde bulundurduğumuzda, bu faktörlerin önemi daha da belirginleşmektedir:

> *"...Son zamanlarda, geniş tabanlı politik temsili teşvik etmek ve katılımı artırmak için toplumun diğer kesimlerinin, özellikle gençlerin katılımının önemli olduğu kabul edilmektedir. Bu alanda ilerleme belirtileri umut verici olmuştur. Ancak, Gabooye topluluğu tarihsel olarak, politik süreçlerde çıkarlarını etkili bir şekilde temsil edecek gerekli eğitim ve entelektüel yeteneklere sahip liderlerden yoksun olmuştur. Bu nedenle, toplum katılımı çoğunlukla geleneksel liderler ve dini figürler tarafından yönlendirilmiştir" (FGD1-P5, kadın, 26).*

Katılımcının gözlemleri, Gabooye topluluğu içinde çıkarlarını etkili bir şekilde savunabilecek eğitimli liderlere olan kritik ihtiyacı vurgulamaktadır. Gençlerin katılımı üzerindeki vurgu ve politik temsildeki ilerlemenin kabulü, olumlu değişim potansiyelini göstermektedir. Ancak, tarihsel olarak eğitim fırsatlarının eksikliği, bu tür liderlerin gelişimini engellemiş, böylece eğitimsizlik, bireysel gelecekleri nasıl etkilediği kadar, topluluğun sistematik değişim için savunma yeteneğini de sınırlamıştır.

Gabooye'nin Somalilan'da kenara itilmesinde eğitimin ne kadar büyük bir rol oynadığını özetlemek için, sorunun ne kadar derin ve karmaşık olduğunu vurgulamak önemlidir. Bu sorun, Gabooye'nin sosyal ve ekonomik olarak marjinalleşmiş bir topluluk olarak dışlanmasına neden olmaktadır. İnsanların anlattığı hikayeler, adil olmayan muamele, yeterli paraya sahip olmamak ve dışlanmanın Gabooye'nin kaliteli bir eğitim almasını ne kadar zorlaştırdığını göstermektedir. Bu, Gabooye'nin uzun süreli marjinalleşmesini sürdürmektedir. Eğitim sorunu sadece okula girmekle ilgili değildir. Aynı zamanda insanların Gabooye'yi nasıl gördüğü ve onlar için işleri daha zor hale getiren adil olmayan kurallarla da ilgilidir. Bu durum, topluluğun toplumda yükselmesini, iyi işler bulmasını ve Somalilan'ın toplum yaşamına katılmasını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, eğitimle ilgili sorunlar, marjinalleşmenin hem bir işareti hem de bir nedeni olarak, özel, kapsamlı ve hoşgörülü planlar olmadan durdurulması zor bir döngü yaratmaktadır.

4.2.3.2. Mesleki Marjinalleşme

Genel olarak, Somali klanları içinde Gabooye ve diğer azınlıklar gibi Bantu dışında kalanlar, ortak bir özellik paylaşırlar: hepsi göçebe hayvancılardır. Geniş alanlarda yaşamalarına rağmen tarım daha az yaygındır. Göçebe hayat tarzı sıklıkla zorlayıcı olarak görülür ve gurur kaynağıdır. Özellikle Somalililer tarafından sevilen develer, bu gururun simgesidir. Hayvanı olmayıp balıkçılık, zanaatkarlık ve tarım gibi diğer geçim yollarına başvuran insanlar genellikle küçümseme ile karşılanır. Bu durumda en fazla stigmatize edilenler, çoğunlukla Gabooye olan zanaatkarlardır. Zanaatkarlığa olan bağımlılıkları, sürülecek hayvanları veya işlenecek arazileri olmamasına bağlanır. Göçebe hayvancılar, manuel işleri ve zanaatkarlığı onursuz ve saygın olmayan işler olarak görür ve bu işleri yapanlar asil veya saygın sınıfın (soylular) bir parçası olarak kabul edilmez. Bu durum, Somalilan'da marjinalleşmeye zemin hazırlamıştır. Gabooye klanından bilgili insanlara göre, bu faktörler marjinalleşme nedenlerine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur:

".....Bana göre, Somalilan toplumunun göçebe yaşam tarzı marjinalleşmenin asıl nedenidir—bizi marjinalleştiren çobanlar değil, göçebelerdir. Tumaal, demircilikte önemli ilerlemeler kaydetti, ancak büyük bir zorlukla karşılaştılar: zanaatkarlık, göçebe hayvancılık kültürü içinde stigmatize edildi, bu durum tumoral olmayan insanlar arasında yaygındı. Zanaatkarlığa duyulan bu küçümseme yalnızca Somali göçebe hayvancılarına özgü değil; dünya genelinde birçok hayvancılık topluluğu tarafından paylaşılır, örneğin Arap dünyasının Kajari ve Avrupa'nın Jersey topluluğu gibi. Somali göçebe hayvancıları, zanaatkarlığı onursuz olarak görür (INT-P6, erkek, 75).

Gerçekten de, dünyanın diğer bölgelerinin tarihinde olduğu gibi, bir kişinin sanatkarlığı onların kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak değerlidir. Bununla birlikte, pastoral ve sanatsal yönler arasında benzersiz bir kültürel gelenekler karışımı da vardır. Burada sunulan hikaye, Gabooye klanının sanatsal yeteneklerinin zenginliğini vurgular ve onların sanatsal ifadeleri ile göçebe yaşam tarzı arasındaki etkileşimi gösterir. Bu, bir bireyin sanatsal yeteneğinin gurur kaynağı olabileceğini ve dünya genelindeki diğer sanatsal ifadelerle nasıl karşılaştırılabileceğini gösterir:

".....Bangkok, Tayland'da iş için bulunuyorduk ve çay içmek için bir kafeye gittik. Suudi Arabistan'dan gelen erkeklerle birlikte oturuyorduk. Dört Somali erkeği olarak, birkaç gün sohbet edip tanıştıktan sonra paylaştığımız Müslüman ve Arap kimliği üzerinden Suudilere yaklaştık. Gabooye kabilesinden olmayan arkadaşlarım, Suudi erkeklere, 'Ona göre kabile olarak toplumsal olarak üstünüz (soylular); biz daha iyiyiz' dediler. Suudiler, 'Nasıl üstünsünüz?' diye sordu. Onlar, 'O bir Tumaal (zanaatkar)' dediler. Suudiler onların ne olduğunu sorduğunda, onlar göçebeler olduklarını söyledi. Suudiler, bir Tumaal (zanaatkarlar) ve çobanların anlamını ve becerilerini anladıklarında, 'Göçebeler olarak yetenekli bir zanaatkar üzerinde övünmeniz tuhaf' dediler (INT-P6, erkek, 75).

Somali göçebeleri veya çobanları genellikle kendilerini güçlü bir şekilde ifade eder, ancak bu, geçimini belirli becerilere dayandıran diğerleri için pek anlam ifade etmeyebilir.

Gabooye topluluğunun perspektifinden bakıldığında, teknik becerilere sahip olmayan bir göçebenin, zanaatkarlığı aşağı görerek hayatını idame ettirebilmesi şaşırtıcıdır. Dünya genelinde hiçbir iş utanç verici değilken, Somalilan'da genellikle Gabooye tarafından yapılan bazı işler haksız yere istenmeyen olarak etiketlenir.

Aşağıdaki katılımcının görüşü, Gabooye'nin zanaat becerilerinin Somalilan klanları için ne kadar önemli olduğunu ancak vazgeçilmez olmalarına rağmen değersiz görüldüklerini ve saygısızlıkla karşılandıklarını gösteriyor:

> *"....Gabooye kabilesi, Somali toplumunun hayatta kalması ve gelişimi üzerinde önemli bir rol oynamıştır. Pişirme kapları, budama makasları, balta, tarım aletleri, bıçaklar, mızraklar ve kalkanlar gibi temel araçların üretimindeki ustalıkları, Somali kültürünün şekillenmesinde önemli olmuştur. Ayrıca doğum, vücut cerrahisi, sünnet, basur ve genel tıp dahil olmak üzere geleneksel tıpta da yer almışlardır. Değerli katkılarına rağmen, Gabooye kabilesi toplumda ayrımcılığa uğramış ve onlara yönelik aşağılayıcı terimler kullanılmıştır" (INT-P3, Erkek, 54).*

> *".....Bizler üreten ve teknolojiyi bilen bir medeniyettik, ancak bize yapılanları saygı göstermek yerine, yaptıklarımız için bizi ayrımcılığa uğrattılar" (FGD3-P6, kadın, 27).*

Gabooye topluluğundan kişiler genellikle belirli işlerle ilişkilendirilmekte ve bu durum, maalesef işleriyle ilgili olumsuz etiketlere yol açmaktadır. Örneğin, Midgaan terimi Gabooye klanlarına yönelik olumsuz bir şekilde kullanılmakta veya başka bir klandan birine hakaret olarak kullanılmaktadır. Midgaan'ın gerçek anlamı yakın zamana kadar geniş çapta bilinmiyordu. Genellikle insanlar Midgaan'ı aşağılayıcı bir kelime olarak düşünürler. Ancak aslında bu kelime, Gabooye'nin işlerinden türemiş ve özellikle onları hedef alacak şekilde bir hakarete dönüşmüştür:

> *"....Midgaan terimi, Somalililer tarafından bir hakaret olarak kabul edilen, Tumal ile karşılaştırılabilir bir mesleki isimdir. Her iki terimi de açıklamama izin verin: Geçmişte Magad olarak bilinen kırmızı deri üretilirdi. İlgili beceri Magdayn olarak adlandırılır, kırmızı deri Magad olarak ifade edilir ve bu görevi yerine getiren kişiye Midgaan denirdi.*

1980'lerde merkezi hükümet çökmeden önce, Tabakhane ve Deri Sanayii Bakanlığı direktörünün yer aldığı bir radyo programını dinlediğimi hatırlıyorum. Midgaan, deri ve tabaklama tekniği ile ilgilidir, Midgayn deri onarımı veya işlemesine atıfta bulunur. Bu, mühendisler ve mühendislik, uçmak ve pilotluk, öğretmek ve öğretmenlik gibi mesleki adlandırmalara bir örnektir" (INT-P3, Erkek, 54).

Bu metin, Gabooye kabilelerinin işlerinin nasıl marjinalleştirildiğini ve onlara karşı olumsuz stereotipler oluşturulduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda en sert hakaretlerden biri olan Midgaan kelimesi, deri ve hayvan derisi işleme işleriyle bağlantılıdır. Benzer şekilde, Tumaal terimi de Gabooye klanlarından biriyle ilişkilendirilen başka bir kelimedir:

"....Tumaal terimi, el ile demir veya çubuk dövmeyi ifade eden Tumid fiilinden türetilmiştir. Bu eylemi gerçekleştiren kişiye Tumaal denir" (INT-P3, Erkek, 54).

Gabooye'ye işleriyle ilişkilendirilen adlar ve duygular, mesleklerinin marjinalleşmelerine katkıda bulunmaktadır. Genellikle çok fazla gelir getirmeyen işler yapıyorlar, bu da topluluk üzerinde başka ayrımcılık biçimlerine yol açıyor. Bunlar arasında yedikleri yiyecekler ve yaşadıkları daha yoksul alanlar hakkındaki önyargılar bulunmaktadır.

"....Bazı kabileler, mesleklerine göre stereotip adlarla tanımlanır, bunlar arasında kuaförlük, demircilik, ayakkabıcılık, çömlek yapımı ve başları, mide ve hayvan ayakları gibi yiyecekler tüketilir; bu yiyeceklerin o işlerde çalışan kişiler tarafından yenildiği söylenir. Ayrıca, yoksul alanlarda yaşadıkları için marjinalleştirilirler" (INT-P4, erkek, 32).

Diğer klanlar genellikle hayvan başları, mide ve ayakları gibi yiyecekleri aşağı görürken, Gabooye bu yiyecekleri yerdi. Diğer klanlar çoğunlukla zengin hayvan sahipleri olduğundan, bu yiyecekleri yalnızca yoksul insanların yiyeceği olarak küçümserlerdi. Öte yandan, sınırlı mali kaynakları ve hayvan sahibi olmamaları nedeniyle, Gabooye kendilerine uygun olanı tüketmeyi tercih ederdi. Bu beslenme alışkanlıkları, marjinalleşmeye katkıda bulunmuştur. Aşağıdaki metin, düşük ekonomik durumlarının marjinalleşmenin temel nedenlerinden biri olduğunu belirtmektedir:

".... Ekonomik olarak, bu insanlar demircilik, berber dükkanları ve ayakkabıcılık gibi üç sektörle sınırlıdır ve çok azı başka mesleklerde çalışmaktadır. Gabooye tarafından çalışılan üç sektör güvenilir değildir çünkü elde edilen gelir genellikle diğer ekonomilere kıyasla yetersizdir. Bir kişi sadece günlük hayatında kazanır. Dolayısıyla, Gabooye'nin mal veya hizmet ithal eden büyük şirketleri yoktur. Böylece, mali açıdan, Gabooye elden ağza yaşayan bir topluluk olarak kalmaktadır" (INT-P4, erkek, 32).

Gabooye'nin işleri marjinalleşmiş olsa da, şehirlerin büyümesi ve Somalilan'deki kentleşmenin artmasıyla durum değişmeye başladı. İlginç bir şekilde, küçümsenen işler başka klanlar tarafından ilgi görmeye başladı. Kar elde edilebileceğini fark ettikten sonra bu mesleklere yatırım yapmaya başladılar:

".....Bugün, bizi ayrımcılığa uğrattıkları şeyler üzerinde çalışıyorlar; çünkü Somalilan veya Hargeisa'daki diğer klanlar berber dükkanlarında çalışıyor, işlerimizi üstlenmeleri kaçınılmazdır" (FGD3-P1, erkek, 35).

Gabooye'nin aynı işlerde çalışmaya başlamış olan diğer klanlara rağmen, Gabooye'nin bu klanlarla finansal olarak işbirliği yapma fırsatı verilmediği acı bir gerçeklikle karşı karşıya kalmıştır. Bunun yerine, yabancılar bu iş kollarında yerel klanlarla ortaklık yapma fırsatları bulmuştur:

"... Berberlerle ilgili olarak, Etiyopyalı işçiler işe alınmış, finansal olarak desteklenmiş ve estetik açıdan hoş berber dükkanlarında çalıştırılmıştır. Gabooye vatandaşlarına yatırım hakları tanınmazken, diğer klanlardan bireyler yabancı işçileri işe almışlardır" (INT-P5, erkek, 52).

Bu bilgiler, Gabooye'nin yatırım alamamasının nedenlerinden birinin, diğer klanların berber dükkanlarının kime ait olduğunu bilmek istememeleri olduğunu öne sürmektedir. Bu, bir çifte standarttır çünkü Gabooye olmayan kişiler, bu işletmelerin sahipliğini gizlemek istemektedir. Bu durum, Gabooye'nin berber dükkanları için finansal destek veya iş ortaklıkları elde etmesini engellemiştir.

Bu sorun sadece berber dükkanları ile sınırlı değildir. Aynı zamanda oto tamir atölyelerini ve metal işçiliğini de etkilemektedir. Somalilan'da araç sayısının artmasıyla, Gabooye olmayan kabileler metal ve araç işletmelerini ele geçirmiştir. Günümüzde, garaj açmak veya garajda çalışmak utanç verici olarak görülmemektedir. Ancak, hâlâ direnç gösterilen şey, mesleği Gabooye ile ilişkilendirilen isimlerle anmaktır:

> *"... Faaliyetlerimizin uygun olduğunu ve büyümeye devam edeceğini öğrendiler. Tumaal'ı (demirci) ayrı olarak ele alırsam, Aji6 tüm garajları ele geçirdi ve sahiplendi. 1997 yılında 55 Tumaal garajı vardı ve bizim beş garajımız bile yoktu. Bu garajlara gidip 'Burada Tumaal (demirci) kim?' diye sorduğunuzda, 'Ben Tumaal'ım (demirci)' diyorlar, ama mesleği yapıyorlar ve ben demircilikle ilgili hiçbir şey yapmadım" (FGD3-P1, erkek, 35).*

Bu metin, reddedilenin işin kendisi olmadığını, ancak Gabooye topluluğundan bir kişinin bu işi yapması olduğunu göstermektedir. Aynı metal işiyle uğraşan Gabooye olmayan bir kişi, bu terimle ilişkilendirilmeyi reddederken, geçimini bu işe dayandıran bir Gabooye kişisi Tumaal olarak bilinir.

4.2.3.3. Sistematik Marjinalleşme Paradoksu

Somalilan Anayasası, her türlü marjinalleşme ve ayrımcılığı açıkça yasaklamaktadır. Anayasanın 8. maddesi, etnik köken, klan bağlantısı, doğum yeri veya başka herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmasını yasaklayan eşitlik ilkesini açıkça belirtir. Bu madde, uzun süredir devam eden zararlı uygulamaların ortadan kaldırılmasını ulusal bir görev olarak belirler ve ayrıca, vatandaşlara özgü siyasi haklar dışında, Somalilan'da yasal olarak ikamet eden yabancıların yasalar karşısında vatandaşlarla aynı haklara ve yükümlülüklere sahip olacağını belirtir. Yine de, bu anayasal hükümlerin varlığına rağmen, bu ilkelerin pratikte uygulanması belirgin şekilde eksik kalmış, bu da yasal niyet ile Gabooye klanlarının gerçek deneyimleri arasındaki farkı vurgulamaktadır.

---

[6] *Gabooye klanının sosyal bağlamında, "Aji" terimi, Somali toplumunda tarihsel olarak önemli olan çeşitli göçebe, tarım ve çoban gruplarını kapsayacak şekilde tüm Gabooye olmayan Somali klanlarını ifade etmek için kullanılır. Bu sınıflandırma, Gabooye tarafından, uzun süreli mesleki ve toplumsal hiyerarşilere kök salmış derinlemesine yerleşik bir sosyal ayrımı yansıtır.*

Somalilan'ın hukuki çerçevelerinin Gabooye klanlarını ayrımcılıktan korumada etkisiz kalması, onların marjinalleştirilmesine katkıda bulunan köklü bir sistematik sorunu ortaya koymaktadır. Bu durum, bu toplulukların karşılaştığı adaletsizlikleri düzeltmek için siyasi iradenin eksikliğini göstermektedir. Gabooye klanlarının toplum içinde marjinalleştirilmesi, özellikle parlamentoda etkili pozisyonlara sahip çoğunluk klanları tarafından sistematik bir şekilde marjinalleştirilmeleri nedeniyle Somalilan'da yaygın bir sorundur. Bu marjinalleştirme, çoğunluk klanlarının çıkarlarını temsil eden ve Gabooye klanlarının ayrımcılık ve baskıya uğramasından sorumlu olan parlamentonun ayrımcılığa karşı yasaları geçirme ve uygulama konusundaki isteksizliği ile daha da kötüleşmektedir.

Gabooye klanının adalet sistemleri içindeki temsili ciddi şekilde yetersizdir. Somalilan'da, reisler tarafından yönetilen geleneksel sistem, resmi mahkemeler ve Şeriat forumları olmak üzere üç ana adalet sistemi bulunmaktadır. Önemli bir etkiye sahip olan geleneksel sistem, resmi ve Şeriat sistemleri ile birlikte, Gabooye klanının marjinalleştirilmesine katkıda bulunan klan temelli yargılara büyük ölçüde bağımlıdır.

Yabancı mültecilerin, özellikle Etiyopyalı mültecilerin iş hakları ve geleneksel olarak Gabooye tarafından tutulan meslek sektörlerine etkileri etrafındaki tartışmalı konu, durumu daha karmaşık hale getirmektedir. Anayasa, vatandaşlar ve yasal olarak yerleşik mülteciler için çalışma hakkını garanti altına alsa da, bu mültecilerin Ulusal Mülteci ve Mülteci Ajansı ile kayıt ve yasal statülerine ilişkin belirsizlikler devam etmektedir. Bu belirsizlik, iş ve ekonomik fırsatlarda adil olma ve eşitlik konularında soruları gündeme getirmekte ve Gabooye'nin kendi ülkeleri içinde geçim kaynaklarını koruma ve haklarını savunma mücadelelerini daha da kötüleştirmektedir.

Somalilan anayasası ayrımcılık karşıtı hükümleri kutsasa da, sahada gerçekler bu yüce ideallerle uyumlu değildir. Yasal hükümler ile uygulamaları arasındaki bu uçurum, Gabooye klanlarının maruz kaldığı sistematik ihmal ve marjinalleştirilmeyi gözler önüne sermektedir, bu da katılımcıların anlatıları ile kanıtlanmıştır.

> *".....Bu, Somalilan anayasasıdır; burada ayrımcılığa karşı bir madde bulunmaktadır. Anayasanın 8. maddesinin ikinci fıkrası şöyle der: 'Etnik köken, klan bağlantısı, doğum ve ikamet gerekçesiyle ayrımcılık yasaktır; aynı zamanda uzun süredir devam eden kötü uygulamaları ortadan kaldırmaya yönelik programlar ulusal bir yükümlülüktür'. Uzun süredir*

eziyet çeken insanlara yönelik kötü uygulamaların anlamı, o zamanlar mevcut olan ırka dayalı kötü uygulamaları ortadan kaldırmayı zorunlu kılan Somalilan yasasıdır. Somalilan'a gelen her hükümet bu konuda harekete geçmez; hatta bu konuda konuşmazlar" (FGD4-P5, erkek, 30).

Bu birinci elden hesap, teoride ayrımcılığa karşı güçlü bir duruş sergileyen bir anayasanın, ardışık hükümetlerin eylemsizliği ve sessizliği nedeniyle pratik uygulamada etkisiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sistematik eylemsizlik, yasal niyet ile anlamlı değişim için gerekli olan siyasi irade arasındaki önemli bir uçurumu açığa çıkarır ve marjinalleştirilmenin temel nedenlerini ele alamama yetmezliğini vurgular.

Somalilan'daki Gabooye klanlarının marjinalleştirilmesi, yasama ve yargı alanlarını kapsayan ülkenin adalet sistemlerindeki ihmal edilebilir temsilleri ile daha da kökleşmiştir. Bu sistematik dışlanma, yönetim ve toplumun çeşitli katmanlarında yayılan daha geniş bir adaletsizlik sorununa işaret eder ve ülkenin siyasi ve sosyal yapılarının farklı yönlerini etkileyen daha derin bir haksızlık problemi olduğunu yansıtır.

"....Böylece, meclis ayrımcılığa karşı yasaları tartışmadı ve yürürlüğe koymadı. Temsil ettikleri klanlar adına oturuyorlar, ki bunlar Gabooye klanlarına ayrımcılık veya baskı uygulayan sözde çoğunluk klanlarıdır. Adalet kurumları açısından, Gabooye klanlarının çok az veya hiç temsili bulunmamaktadır. Somalilan'da üç adalet sistemi bulunmaktadır: geleneksel, resmi mahkemeler ve şeriat forumları. Toplumun çoğunluğu, hüküm vermek için yaşlıların yer aldığı geleneksel yargı sistemine güvenmektedir. Geleneksel sistem en güçlü olup, diğer iki sistem—resmi mahkemeler ve şeriat forumları da, ayrımcılıkta büyük bir rol oynayan klanın önemli olduğu geleneksel adalet sistemine bağımlıdır" (INT-P4, erkek, 32).

Geleneksel adalet sistemlerinin kökleşmiş hakimiyeti, klan bazlı yönetim modeline dayanıyor olması, Gabooye klanlarını sadece dışlamakla kalmayıp, aynı zamanda onlara karşı ayrımcılık yapılmasına neden olmaktadır. Bu geleneksel sistemlere devam edilmesi, adalet ve eşitlikte sistemik engelleri artırmakta ve böylece toplumun yapısında derinlemesine kökleşmiş bir önyargıyı ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, bu marjinalleşme yasama ve yargı alanlarıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda politika yapımı ve hükümet

planlamasına da sızmaktadır. Hedeflenen girişimlerin eksikliği mevcut dengesizlikleri devam ettirerek statükoyu pekiştirmektedir. Gabooye klanlarına hak ettikleri adaleti ve eşitliği sağlamak için uygun önlemlerin alınması şarttır.

> *"....Şahsen, beş yıl üst üste hükümet planlama ajanslarında departman başkanı oldum ve sektörümüz içinde marjinalleşmeye karşı mücadeleyi hedefleyen herhangi bir plan görmedim. Böyle girişimler önersem bile, politik irade eksikliği nedeniyle öncelikli olacağını sanmıyorum. Onaylansalar bile, gerekli bütçeyi almayacak veya uygulanmayacaklardır. STK'lar konusunda ise, marjinalleşmeyi ortadan kaldırmayı amaçlayan özel projelerin varlığından emin değilim ve varlıklarını teyit edemem" (INT-P7, erkek, 35).*

Hükümet içinde ve hükümet dışı kuruluşlarda marjinalleşmeyle mücadeleye yönelik odaklanmış girişimlerin yokluğu, Gabooye klanlarının durumuna karşı yaygın bir ilgisizliği işaret etmektedir. Bu ilgisizlik, süregelen eşitsizlikleri düzeltmek için kaynak veya politik sermaye tahsis etmekte gösterilen daha geniş çapta bir isteksizliği karakterize etmektedir ve böylece marjinalleşme paradoksunu sürdürmektedir.

Somalilan'daki sistematik marjinalleşme çalışması, marjinal grupların yaşadığı eşitsizlikleri hafifletmeyi ihmal eden politika ve hukuk çerçevelerini inceleyerek daha da derinleştirilmektedir. Bu inceleme, yasalarda iddia edilen güvenceler ile onların etkili uygulanması arasında rahatsız edici bir farklılık ortaya çıkarmaktadır. Analiz, marjinal topluluklar üzerindeki etkilerini anlamak için hukuk ve politika çerçevelerine odaklanmaktadır.

> *"....Somalilan'da genel olarak marjinalleşmeye ve özellikle Gabooye topluluğuna özgü açık bir politika bulunmamaktadır. Politika ve yasa açısından, Somalilan iki meclisten oluşan bir parlamentoya sahiptir: Yaşlılar Meclisi (Guurti) ve Temsilciler Meclisi. Hiçbir meclis ayrımcılıkla mücadele eden veya marjinalleşmeyi önleyen bir yasa yaratmadı veya geçirmedi. Bu, sadece bir politika eksikliğini değil, aynı zamanda marjinalleşme ve ayrımcılıkla mücadele etme konusunda siyasi iradenin varlığı konusunda şüphe uyandırmaktadır" (INT-P7, erkek, 35).*

Yasama ve politika alanlarında eksiklikler devam ederken, vatandaşlık ve hukuki statü hakkındaki yanlış anlamalar marjinalleşme paradoksunu daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu, Somalilan'daki tüm sakinler için hakların tanınması ve korunması çabalarını daha da zorlaştırmakta, nüanslı zorlukları ortaya çıkarmaktadır.

> *"....Anayasa, vatandaşların ve yasal sakinlerin çalışabileceğini söyler. Bu Etiyopyalı mültecilerin kayıtlı olduğuna inanmıyorum çünkü onlar 'Ulusal Mülteci ve Mülteci Ajansı' tarafından kaydediliyor. Göçmenlik departmanları var, dolayısıyla eşit haklara sahip olanlar genellikle yasal yaşayanlar ve denetimleri bu ofislerde yapılır" (FGD2-P2, erkek, 59).*

Sunulan metin, mültecilerin hukuki statüsü ve hakları etrafındaki karmaşık zorlukları vurgularken, Gabooye klanları tarafından yaşanan daha geniş marjinalleşme sorununu yan yana koyuyor. Mülteciler için bürokratik işlemlere yapılan atıf, sadece vatandaşları değil aynı zamanda sığınma arayanları da etkileyen sistemik karmaşıklığı işaret ediyor ve tanınma, haklar ve fırsatlara erişim konularında daha geniş sorunları gösteriyor. Hukuki belirsizlikler ve bürokratik zorluklar, mevcut toplumsal eşitsizlikleri şiddetlendirerek marjinalleşmeyle mücadele çabalarını karmaşıklaştırabilir.

Sunulan alıntılar aracılığıyla, Somalilan'daki sistematik marjinalleşme paradoksu, yasal ihmal, yargısal eşitsizlik, politika boşlukları ve hukuki haklar hakkında yanlış anlamalar gibi bir dizi sorunu kapsamlı bir şekilde göstermektedir. Bu anlatılar, Somalilan'ın sosyal yapısında derinden yer etmiş olup, önemli hukuki, politik ve toplumsal reformlar için acil bir ihtiyacı vurgulamaktadır. Bu paradoksu ele almak için sadece marjinalleşmenin yaygın doğasını kabul etmekle kalmayıp, aynı zamanda onu sürdüren sistemik engelleri aktif bir şekilde yıkmak ve böylece tüm bireyler için, özellikle de marjinalleşmiş Gabooye klanları için eşitlik ve adaletin gerçekleşmesini sağlamak kritik önem taşımaktadır.

4.2.3.4. Kentleşme ve kentsel ayrışma

Kentleşme, genellikle büyüme ve ilerleme ile ilişkilendirilse de, daha karanlık bir gerçeği olan ayrışma ve marjinalleşmeyi sıklıkla gizler. Somalilan örneğinde, Gabooye topluluğu bu ikiyüzlülüğün somut bir örneğidir. Hargeisa gibi şehirler hızlı kentsel genişleme sergilemesine rağmen, Gabooye halkı, sistematik eşitsizliğin yaygın doğasını vurgulayan sosyal ve fiziksel izolasyon döngüsünde sıkışıp kalmıştır. Bu fenomen kazara değil, aksine

birçok yıl boyunca ayrışmayı pekiştiren kentsel planlama uygulamaları ve politikaları sonucudur. Bu politikalar, toplulukların mekansal organizasyonunu şekillendirmekle kalmamış, aynı zamanda sosyal hiyerarşileri kentsel dokuya yerleştirerek Gabooye'leri hem kelimenin tam anlamıyla hem de mecazi anlamda toplumun kenarına itmiştir.

Somalilan'da kentsel gelişim ve ayrışma arasındaki ilişki, Gabooye topluluğunun marjinalleşmesine katkıda bulunan çeşitli tarihsel, sosyo-ekonomik ve politik faktörlerin etkilediği karmaşık bir meseledir. Belirli kentsel estetikleri kapsayıcılığa tercih eden eski kolonyal politikalar bu ayrışmada rol oynamış, bağımsızlık sonrası politikalar ise bu kökleşmiş bölünmeleri ele alamamıştır. Gabooye topluluğunun hikayesi, yalnızca mekansal ayrışmalarını değil, aynı zamanda ekonomik dezavantaj, kamu hizmetlerine sınırlı erişim ve politik yoksun bırakılma gibi çok yönlü dışlanmalarını kapsayan daha geniş bir sistematik marjinalleşme mücadelesinin sembolüdür.

Somalilan'da Gabooye vakasını incelemek, kentleşme ve kentsel ayrışmanın karmaşık ağını çözümlemeyi gerektirir. Gabooye topluluğunun Hargeisa'nın merkezi alanından yoksul Daami mahallesine zorunlu göçü, kolonyal ve post-kolonyal kentsel gelişim stratejilerinin ciddi sonuçlarını canlı bir şekilde gösterir.

> *"....Biz Gabooye'ler, Hargeisa'nın pazarının merkezinde, özellikle Fakinka bölgesinde yaşıyorduk. Sonra, 1950'lerde ülkeyi yöneten İngiliz kolonyal yönetimi, şehir merkezinde sadece güzel evlerin inşa edilmesi gerektiğini duyurdu. Ekonomik olarak dezavantajlı olan Gabooye'lerin evleri çoğunlukla dallardan yapılmış geleneksel Somali kulübeleriydi (buuls). İngilizler, şehir merkezinde sadece çekici taş binaların inşa edilmesini emretti. Belirtilen yapıları inşa edemeyenler Daami mahallesine taşındı, diğerlerinin evleri küçük bir bedel karşılığında satın alındı" (UTV-P12, erkek, 57).*

Yer değiştirme sadece bir konum değişikliği değildi; onlarca yıl sürecek sosyoekonomik farklılıkları pekiştirecek sistematik bir ayrışmanın başlangıcını işaret etti. Bu dönem, ekonomik olarak dezavantajlı toplulukların yer değiştirmesini meşrulaştıran gerekçenin kentsel gelişimin estetiğine kök saldığı şekilde, sosyal hiyerarşileri pekiştirmek için kentsel planlamanın bir araç olarak kullanıldığını örneklemektedir. "Güzel evler" önceliklendirmesi, yerli halkların refahından çok görünümleri tercih eden kolonyal bir

mirası vurgular ve sürekli marjinalleşme için bir öncül belirler. Ayrışmanın sonuçları, yoksulluk ve sosyal damgalanma ile eşanlamlı hale gelen Daami mahallesinin süregelen ihmalinden daha da belirginleştirilir.

> *"...1950'lerde Daami Mahallesi'ne yerleştirildik, ancak hizmetler açısından Hargeisa'nın mahalleleri arasında en kötüsüdür, çoğu temel hizmetten yoksundur. Ayrıca şehirdeki en kalabalık, hatta belki de ilk yerleşim yerlerinden biridir. Genişleme engellendi, sonuç olarak yedi nesil, her biri bir on yıl arayla, orada doğdu" (INT-P6, erkek, 75).*

Sonraki alıntı, kentsel ayrışmanın kasvetli bir tasvirini sunarak, altyapının yokluğunun yoksulluk ve marjinalleşme döngüsüne katkıda bulunan bir faktör olduğunu vurgular.

> *"...Daami mahallesi kamu hizmetlerinden yoksundur. Ne bir polis karakolu ne de bir hastane kurulmuş, nüfus için yeterli eğitim tesisleri de yoktur. Ayrıca, Daami Mahallesi'nin genel ihmal edilmesi, onu uyuşturucu faaliyetlerinin merkezi ve kötü alışkanlıkları olan herkes için bir saklanma yeri haline getirmiştir. Bu durum, mahalleyi ve dolayısıyla Gabooye halkını damgalamıştır" (INT-P15 erkek, 42).*

Yukarıdaki metin, Gabooye topluluğuna yönelik kentsel planlamacılar ve yetkililer tarafından kasıtlı ihmalin bir örüntüsünü anlatır. Bu ihmal, temel hizmetlere erişimlerini engellemiş ve sosyal damgalanmayı pekiştirmiştir. Bu ihmal anlatısı, kentsel politikaların sosyal eşitsizlikler üzerindeki etkisini vurgular ve bu farklılıkların sosyal adalet meselesi olarak ele alınması gerekliliğini ön plana çıkarır.

Gabooye topluluğunun kentsel ayrışması, yalnızca fiziksel bir fenomen olmanın ötesinde, politik ve ekonomik marjinalleşmeyi de kapsar.

> *"....Bize temizliğin bizim sorumluluğumuz olduğunu söylerlerdi, ama şimdi vatandaş olduğumuzu ve bu ülkeye ait olduğumuzu anladılar" (FGD4-P2, erkek, 33).*

Bu alıntı, vatandaşlık haklarının kademeli olarak tanınmasını vurgular. Bu ilerlemeye rağmen, Somalilan'in sosyo-politik manzarasında tam katılımı sağlama süreci karmaşık ve zorlayıcıdır.

> *".....1991'den beri, her Somalilan topluluğu yeniden yerleştirildi. 1960'ta, belediye başkanı veya merkezi hükümet, on binlerce kişinin doğduğu ve yaşadığımız Daami bölgesine geldi ve ülkede yerleşme hakkına sahip olduklarını söyledi. Ancak, uygun bir yol ve hizmet yok. Dolayısıyla, bunun kapsamlı bir program olduğunu söylüyorsunuz" (FGD4-P2, erkek, 33).*

Yeniden yerleşim tarihî bağlamı ve altyapı eksikliğinin devamı, Gabooye topluluğunu marjinalleştirme çabalarını vurgulamış ve siyasi etkilerini ve ekonomik beklentilerini sınırlamıştır.

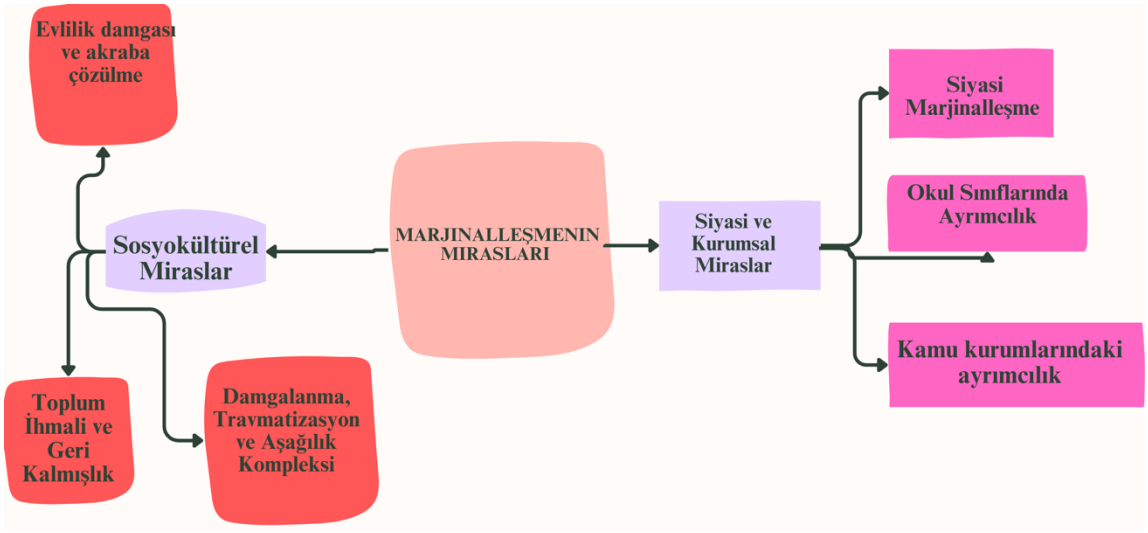
Marjinalleşmiş toplulukların kentsel ortamlarda karşılaştıkları deneyimlerin kritik bir şekilde incelenmesi, politik yoksun bırakılma ve ekonomik dışlanma gibi daha geniş bir sorunu ortaya çıkarır. Tanınma mücadelesi veren ve ayrışmanın mirasıyla savaşan bu topluluklar, tüm vatandaşların hak ve ihtiyaçlarını tanıyan ve ele alan kapsayıcı kentsel planlama ve politik politikaların gerekliliğini vurgular. Somalilan'daki Gabooye topluluğunun kentsel ayrışma anlatısı, kolonyal mirasların, sistematik ihmalin ve sosyal damgalamanın marjinalleşmiş nüfuslar üzerindeki kalıcı etkisine bir şahitlik etmektedir.

Gabooye deneyimi, kentsel gelişimin ve ayrışmanın yalnızca mekansal organizasyon meseleleri olmadığını, aynı zamanda daha geniş sosyo-politik ve ekonomik adaletsizliklerle derinden iç içe geçmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için marjinalleşme yapılarını yıkmak, hizmetlere adil erişimi sağlamak ve kapsayıcı politik katılımı teşvik etmek gereklidir. Yalnızca bu tür önlemlerle kentsel ayrışmanın mirası aşılabilecek ve tüm vatandaşlar için daha adil ve eşit bir kentsel gelecek sağlanacaktır.

4.3. Marjinalleşmenin Mirasları

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun uzun süreli marjinalleşmesinin mirasları geniş ve çok yönlüdür, derinlemesine kök salmış sosyokültürel önyargılar ve politik dışlanmadan kaynaklanmaktadır. Birçok nesil boyunca bu marjinalleşme, Gabooye için sürekli bir

sosyal izolasyon ve ekonomik dışlanma döngüsüne, sürekli bir damgalanmaya ve ana akım ekonomik faaliyetlerden talihsiz bir yokluğa neden olmuştur. Ayrıca, bu marjinalleşme politik alana da uzanır, burada Gabooye önemli ölçüde temsil edilmemekte, bu da kamusal işler ve yaşamlarını etkileyen kararları etkileme yeteneklerini sınırlamaktadır. Sonuç olarak, Gabooye, kaynaklara erişimde önemli engellerle karşı karşıya kalmakta, yoksulluk durumunu sürdürmekte ve toplum içinde entegrasyon ve iyileştirme potansiyellerini kısıtlamaktadır. Aşağıdaki Şekil 2, Gabooye topluluğunun marjinalleşme miraslarını göstermektedir.

Şekil 3: Gabooye marjinalizasyonun mirasları

4.3.1. Sosyokültürel Miraslar

4.3.1.1. Toplum İhmali ve Geri Kalmışlık

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun ihmali ve geri kalmışlığı, onların sürekli marjinalleşmelerine katkıda bulunan tarihsel, toplumsal ve ekonomik faktörlerin karmaşık bir etkileşimini gösterir. Politik temsilde, eğitimde ve ekonomik fırsatlarda derinlemesine kök salmış önyargılar ve sistemik engeller, Gabooye topluluğuna karşı geniş toplumun derin bir ihmalini ortaya koyar. Bu ihmal, yalnızca onların sosyo-ekonomik geri kalmışlığını sürdürmekle kalmaz, aynı zamanda onların sosyal hareketlilik ve ulusal kalkınmaya anlamlı katkı potansiyellerini de önemli ölçüde engeller. Hükümetin klanizmi ortadan kaldırma girişimlerine rağmen sınırlı ilerleme ile karakterize edilen tarihsel bağlam, Gabooye'nin maruz kaldığı marjinalleşme düzeyini anlamak için bir temel oluşturur ve politika girişimleri ile gerçek sonuçlar arasındaki boşluğu vurgular; bunlar onların sosyal ve ekonomik durgunluklarının kök nedenlerini ele almada başarısız olur.

Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi, toplum algıları ve iç topluluk dinamikleri tarafından daha da kötüleşir; bu durumlar sıklıkla izolasyon ve topluluk kimliklerinden kopuşa yol açar. Bu olgu, topluluk uyumunu zayıflatmanın yanı sıra sosyal entegrasyona engelleri de güçlendirir. Ekonomik zorluklar özellikle belirgindir; geleneksel zanaatlar ve meslekler, Gabooye girişimlerine hükümet desteği ve yatırım eksikliği nedeniyle geniş pazarda değersizleştirilir ve marjinalleştirilir. Bu ekonomik engeller, politik temsil, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim sorunları ile iç içe geçmiş olup, topluluğu sosyo-ekonomik dezavantajlara daha da gömülür.

Gabooye topluluğundan gelen anlatılar, yüzeysel kapsayıcılık önlemlerinin ötesine geçen sistemik değişikliklerin kritik ihtiyacını vurgular. Marjinalleşmenin sonuçlarını gerçekten ele almak için, önyargıyı ve ihmali sürdüren altta yatan inanç ve yapılarla yüzleşmek gereklidir. Bu, yalnızca adil politikalar ve programlar değil, aynı zamanda Gabooye dahil olmak üzere tüm toplulukların çeşitli katkılarını tanıma ve değerlendirme yönünde toplumsal bir dönüşümü de kapsayan kapsamlı bir yaklaşım gerektirir. Bu tür çabalar, marjinalleşme döngüsünü kırmak ve her bireyin Somalilan'ın sosyal, ekonomik ve politik yaşamında tam ve adil bir şekilde yer alabilmesi için gereken bir toplum yaratmak için hayati öneme sahiptir.

1970'lerde Somali'deki devrimci hükümet tarafından uygulanan klanizm yasağı, Gabooye topluluğunun tanınma ve eşitlik mücadelesine dokunaklı bir arka plan sağlar. Bu politikaya rağmen, sistemik ayrımcılığın etkileri devam etmiş ve topluluğun ilerlemesini sınırlamıştır. Bu, kariyerinde yukarı doğru bir hareketlilik sınırlılığı yaşayan bir katılımcının hesabıyla kanıtlanmıştır.

> *"....Somali'deki devrimci hükümet döneminde klanizm 1970'lerde yasaklanmış olmasına rağmen, Gabooye cemaati önemli bir ilerleme kaydetmedi. Yalnızca General Mohamed Ali Samatar, darbe yapan askeri bir grup içinde yer alarak başkan yardımcısı ve savunma bakanı oldu. O zamanlar (1969) ben 1966'da işe başlamış bir çalışandım. Şu anki pozisyonum, beş yıl önce atandığım Somalilan Bilgi Bakanlığı Kamu Bilinçlendirme ve Kültür Departmanı direktörlüğü, tuttuğum en yüksek mevkidir. Düzenli bir çalışan olmanın ötesine, yalnızca bir kere, Hargeisa radyosunun başına geçerek çıktım. Askeri hükümet döneminde herhangi bir yukarı doğru sosyal hareketlilik görmedim. Lise arkadaşlarım ile*

kendimi kıyasladığımda, benim dışımda hiçbiri genel müdür olamadı veya daha yüksek bir mevkiye ulaşamadı. Neden daha fazla başarı elde edemedim?" (INT-P6, erkek, 75).

Bireysel deneyimlerden daha geniş toplumsal bir perspektife geçiş, çarpıcı bir çelişkiyi ortaya koyar. Sistemik ihmal olmasına rağmen, topluluğun ülkenin ilerlemesine katkıları önemlidir. Ancak, bu çabalar ve başarılar, geniş toplumun yaygın ilgisizliği tarafından gölgelenmiştir, bu da marjinalleşmelerinin kritik bir yönünü vurgular.

".....Bu ülkenin yerlisi olmamıza rağmen, kimse bizi umursamıyor, ama biz bu ülkenin ilerlemesine katkıda bulunduk" (INT-P6, erkek, 75).

Toplumsal değişikliklerin ve eşitliğe doğru ilerlemenin kapsamlı bir incelemesi, ayrımcılık ve sosyal kabulün daha ince biçimlere evrildiğini ortaya koyar. Bu gelişme ilerleme olduğunu gösterse de, aynı zamanda Somalilan'da Gabooye topluluğunun tam kabulünü ve tanınmasını engelleyen sürekli engelleri ve gizli engelleri de vurgular. Katılımcıların, yasaların ve düzenlemelerin sıklıkla ayrımcılık ve marjinalleşme gibi köklü sorunları ele alamadığı bir toplumda yol almanın karmaşık doğasını, sömürge zamanlarından günümüze kadar olan yolculukları üzerine yaptıkları yansımalar ortaya koyar.

".....Sosyal kabul, sömürge zamanlarından devrimci hükümet dönemlerine ve hatta şimdiye kadar değişti. Bunu giderek daha zorlayıcı buluyorum. Geçmişte topluluğumuz toplumda tanınan, ancak düşük bir konuma sahipti. Şimdi, politik ve sosyoekonomik olarak eşit olduğumuz söyleniyor. Ne yazık ki, altta yatan bir baskı hala var. İnsanlar daha medeni olabilir, artık açıkça bizi küçümsemeyebilir, ancak ayrımcılık ince, daha derin ve sıklıkla gizlidir. Kentleşme, kendi aldatmacalarını getirdi; ülkede yasalar ve düzenlemeler olduğu iddia ediliyor, ancak bunlar karşılaştığımız sorunları ele almıyor gibi görünüyor" (INT-P6, erkek, 75).

Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi, sistemik engeller, tanınmayan katkılar ve derin köklü sosyal önyargıların karmaşık bir tarihini sunar. Bu zorluklara rağmen, topluluğun azmi ve eşitlik için süregelen çabaları, köklü ayrımcılık yapılarını yıkmak için hedeflenmiş müdahalelerin gerekliliğini vurgular.

“.....Baskı altındaki insanlar bir pozisyon veya servet kazandığında, farklı kabilelerden olanlar onlara yağ çekerler: ‘Sen bir Gabooye gibi görünmüyorsun; daha zarif, daha güzelsin.’ Bu sözlere inanarak, Gabooye olarak tanınmaktan uzaklaşmaya başlarlar. Statü kazanan bireylerin ‘Amca Tom’lara dönüştüğünü, kendi insanlarına tepeden baktıklarını ve kendilerini üstün gördüklerini gördüm. Gabooye için çalışanlara, Mahatma Gandhi’yi incelemelerini tavsiye ederim. O, barışçıl bir devrim yürüttü. Nadiren şiddete başvurdu ve her zaman barış aradı. Ayrımcılığı protesto ettikten sonra evine geldiğinde, evini temizleyen genç bir kız buldu. Kızın Dalit ‘Dokunulmaz’ sınıfından olduğunu öğrenince, eşini evde ayrımcılığı sürdürdüğü için azarladı. O günden sonra, Gandhi dokunulmazların kıyafetlerini giymeye başladı. Özgüveni korumak ve özgünlüğü sürdürmek önemlidir, diğerlerine benzemek değil, kendi insanlarının gururlu ve temsilcisi olmak önemlidir” (INT-P6, erkek, 75).

Gabooye deneyimi ile marjinal topluluklar içindeki bölünme ve üstünlük tarihî anlatıları arasında çizilen bağlantı, içselleştirilmiş önyargının yaygın bir temasını vurgular. Bireylerin hedefleri ve tutumlarında açıkça görülen bu bölünme, belirli kimlikleri değersizleştiren hiyerarşik yapıları benimsemeye yönelik geniş toplumsal baskıları yansıtır.

“...Bu hikaye, Afrikalı Amerikalıların mücadelelerini anlatan 1851 tarihli ‘Tom Amca’nın Kulübesi’ romanıyla paralellik gösterir. Tarlada çalışan siyah adam ile ev hizmetçisi arasındaki çatışma, iç bölünmeleri ve efendiye daha yakın olanların algılanan üstünlüğünü vurgular. Tıpkı efendinin artıklarını yiyen ve onun eski giysilerini giyen, kendisini tarla kölesinden üstün gören ev kölesi gibi, biz de askeri rejim sırasında ‘Tom Amcalar’ olduk. Hatta bugün bile Gabooye topluluğu içinde ‘Tom Amcalar’ mevcuttur” (INT-P6, erkek, 75).

Gabooye topluluğu içinde iç çatışmalardan sosyal ilerleme hedeflerine odaklanmanın geçişi, kimlik ve hırsın çok yönlü bir manzarasını ortaya koyar. Sistematik engellerin varlığına rağmen, artırılmış sosyal statüye duyulan özlem, toplumsal normlar ve beklentilerin bireysel ve toplumsal özsaygı üzerindeki derin etkisini örneklendirir.

"...Klanımızda, zenginlik kazanan bazı ailelerin kibirli hale geldiğini ve daha yüksek sosyal statü peşinde koştuğunu gözlemledik. Daha iyi kıyafetler, daha büyük ve daha lüks bir ev ve daha gösterişli bir araba için çabalarlar, ve bu hedeflere ulaştıklarında, daha da yüksek başarı seviyelerine ulaşmayı hedeflerler. Ancak, bu toplumun genel ekonomik durumu düşük olduğundan, bu aileler sosyal hiyerarşide düşük bir konumda kalmaya devam edecekler" (FGD1-P2, erkek, 32).

Gabooye topluluğunun yaşadığı karmaşık marjinallik, toplumsal algıların ve ayrımcılık uygulamalarının hayatlarını nasıl etkilediğini gösterir. Bu, sadece ekonomik ve politik engelleri aşan, sosyal bilinç ve bireysel kimliklerde derin kökler salan bir durumdur. Daha kapsayıcı ve eşit bir toplum yaratmak için, bizi bölen ve derinlemesine yerleşmiş önyargıları sorgulamamız ve değiştirmemiz gerekir. Çeşitliliği ve gerçek kabulü teşvik ederek, herkesin tarihi önyargılar ve ayrımcılığın yükü olmaksızın tam potansiyellerine ulaşmalarını sağlayabiliriz.

Gabooye topluluğunun karşılaştığı toplumsal algılar ve ayrımcılığı incelediğimizde, marjinalliğin yapısal engelleri aşarak psikolojik ve sosyal boyutlara uzandığı açıktır. Toplumsal önyargıların içselleştirilmesi ve topluluk içinde başarılı bireyler arasında kimliklerinden uzaklaşma olgusu, toplumsal algılar ve öz-kimlik arasındaki karmaşık etkileşimi gösterir. Bu bölüm, ayrımcılığın nüanslarını ve toplum içi uyum ve özsaygı üzerindeki etkisini aydınlatan kişisel anlatılarla, Gabooye'nin süregelen marjinalliğine katkıda bulunan faktörleri ele alır.

Başarı ve toplumsal normlara uyum sağlama baskısı, bireyleri özellikle belirli bir başarı veya sosyal statüye ulaştıklarında Gabooye kimliklerinden uzaklaşmaya itebilir. Bu uzaklaşma, sadece toplumsal önyargıların içselleştirilmesini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda topluluk içindeki bölünmeleri sürdürerek marjinalliği daha da kötüleştirir.

"...Zulüm gören insanlar bir mevki ya da zenginlik kazandığında, farklı kabilelerden olan diğer insanlar onları övmeye başlar: 'Sen Gabooye gibi görünmüyorsun; daha zarif, daha güzelsin.' Bu sözlerin etkisiyle, Gabooye olarak tanınmaktan uzaklaşmaya başlarlar. Statü kazanan birçok bireyi gördüm ki, kendi insanlarına karşı üstünlük kurduklarını düşünerek 'Amca

Tom'lara dönüşüyorlar. Gabooye için çalışanlara, Mahatma Gandhi'yi incelemelerini tavsiye ediyorum, o barışçıl bir devrim yürüttü. Nadiren şiddete başvurdu ve her zaman barışı arzuladı. Ayrımcılığı protesto ettikten sonra evine döndüğünde, evini temizleyen genç bir kız buldu. Kızın Dalit 'Dokunulmaz' sınıfından olduğunu öğrenince çok öfkelenip eşini evdeki ayrımcılığı sürdürmekle azarladı. O günden sonra Gandhi, dokunulmazların kıyafetlerini giymeye başladı. Kendine güveni korumak ve diğerlerine benzer olmak yerine, kendi insanlarını gururla ve örnek olarak temsil etmek önemlidir" (INT-P6, erkek, 75).

Bu uzaklaşma fenomeni ve Gabooye topluluğu içinde 'Amca Tom'ların oluşumu, tarihsel ve edebi örneklerle paralellikler çizilerek daha da aydınlatılıyor. Bu tutumlar tarafından teşvik edilen iç bölünmeler, topluluk dayanışmasını engellemekle kalmaz, aynı zamanda marjinal bir grup içinde kimlik navigasyonunun derinleşen karmaşıklıklarını da yansıtır.

"...Bu hikaye, Afrikalı Amerikalıların mücadelelerini anlatan 'Amca Tom'un Kulübesi' (1851) romanıyla paralellik gösterir. Tarlada çalışan siyah adam ile ev hizmetçisi arasındaki çatışma, iç bölünmeleri ve efendiye daha yakın olanların algılanan üstünlüğünü vurgular. Efendinin artıklarını yiyen ve onun atıklarını giyen ev kölesi gibi, kendini tarla kölesinden üstün görür, biz de askeri rejim sırasında 'Amca Tom'lara dönüştük. Hatta bugün bile Gabooye topluluğu içinde 'Amca Tom'lar var" (INT-P6, erkek, 75).

Ayrıca, bazı Gabooye topluluğu ailelerinin zenginlik kazandıkça sosyal statü peşinde koşmaları, daha geniş toplumsal bir meseleyi, yani maddi başarının daha yüksek sosyal statü ile eşitlenmesini vurgular. Bu hedef anlaşılabilir olmakla birlikte, genellikle daha fazla izolasyona yol açar ve topluluğun marjinalleşmesine katkıda bulunan temel sosyal dinamikleri değiştirmez.

"...Klanımızda, bazı ailelerin zenginlik kazandığında kibirli hale geldiklerini ve daha yüksek bir sosyal statü arayışına girdiklerini gözlemledik. Daha ince giysiler, daha büyük ve daha lüks bir ev, daha gösterişli bir araba için çabalarlar ve bu hedeflere ulaştıklarında, daha da yüksek başarı seviyelerine ulaşmayı hedeflerler. Ancak, bu toplumun genel

ekonomik durumu düşük olduğu için, bu aileler sosyal hiyerarşide düşük bir konumda kalmaya mahkûmdur" (FGD1-P2, erkek, 32).

Bu bölüm, Gabooye topluluğunun yaşadığı ayrımcılık ve marjinalleşmenin karmaşık doğasını vurgular; toplumsal önyargıların içselleştirilmesi, kendi topluluk kimliğinden uzaklaşma ve daha yüksek sosyal statü arayışını içerir. Marjinalleşmeyi ele alırken yapısal, psikolojik ve sosyal boyutları dikkate alan bütüncül bir anlayış gereklidir. Asimilasyon ve bölünme baskılarına karşı direnen birlik, özsaygı ve kolektif kimlik duygusu teşvik eden politika müdahaleleri ve topluluk düzeyinde çabalar gerekir. Topluluğun yaşadığı ekonomik zorluklar ve mesleki marjinalleşme, daha geniş toplumda karşılaştıkları ayrımcılığı yansıtır. Kişisel hesaplar ve grup tartışmaları, sadece anlık mali sıkıntıları değil, marjinal statülerini sürdüren fırsatların sistematik olarak inkâr edilmesini de ortaya koyar.

Hükümet desteği ve topluluğun ekonomik faaliyetlerine yapılan yatırım eksikliği, bu sorunu daha da büyütür. Devlet organları ile işbirliği yapmaya çalışmalarına rağmen, Tumaal zanaatkarlığını korumak ve teşvik etmek için yasalar ve önlemler aracılığıyla destek bulamamışlardır.

"...Hükümet kapılarını Tumaal zanaatkarlığını korumak ve teşvik etmek için çaldık, ancak değişiklik yapmaya istekli veya duyarlı kimseyi bulamadık" (FGD1-P5, kadın, 26).

Gabooye topluluğu, daha geniş pazarda karşılaştıkları ayrımcılık ve ihmal nedeniyle işletmelerini sürdürmede önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Bu, sadece kabile ile bölünmüş bir pazarda değil, aynı zamanda Gabooye olmayan müşterilerin ürün ve hizmetlerini tercih etmelerini engelleyen köklü önyargılar tarafından da engellenen pazar katılımlarını ifade eder. Gabooye topluluğunun mücadeleleri, geleneksel zanaatların ötesine geçerek pazardaki geniş katılımlarını kapsar.

"...Kabilemiz iş açısından zorluklarla karşı karşıya. Örneğin, pazar bölünmüş durumda ve bölünmüş olmasına rağmen, toplumun daha da bölündüğü hissediliyor. Evini terk edip iş için pazara gelen kabilemizin annesi, baskı altında. Bu baskı toplumdan geliyor ve onu teşvik etmek yerine ayrımcılık yapıyorlar. Çocuklarını beslemek için dışarı çıkıyor,

ancak kimse ondan alışveriş yapmıyor. Geçmişte kabile içinde bölünmeler vardı, ancak şimdi bir ticaret ve pazar var ve alışverişte ayrımcılık yapılıyor. Geçmişte klanlar arasında bölünme vardı, ama şimdi iş ve pazar da bölünmüş durumda. Alışverişte ayrımcılık var; topluluk, bizim kabilemizden biri olduğunu bildiği takdirde daha fazla alışveriş yapmaz" (FGD1-P3, erkek, 34).

Gabooye topluluğunun karşılaştığı ekonomik zorluklar, çağdaş ekonomik gelişmeler ışığında becerilerinin hızla modası geçmesiyle şiddetleniyor. Yeniden beceri kazanma veya geliştirme imkanlarının kıtlığı, topluluğu Somalilan'ın sosyo-ekonomik arazisinde ciddi bir dezavantaja sokuyor.

"...İkincisi, ekonomik gelişimin eksikliği ve insanların kendilerini daha aşağıda hissetmesi, bu insanların becerilerine karşı ayrımcılık yapılmasına neden oluyor. Başka bilgiler için fırsatları yok. Halkımızın becerileri eskidi ve ulusun sosyo-ekonomik gelişimi becerilerimizi olumsuz etkiledi. Örneğin, birinin ayakkabısı bozulsa, onu atar ve yeni bir çift ayakkabı ister" (FGD3-P4, erkek, 24).

Bu alıntılar, Gabooye topluluğunun ekonomik marjinalleşmesini canlı bir şekilde gösteriyor ve geleneksel ve modern ekonomik faaliyetler arasında uzanan bir mahrumiyet döngüsünü ortaya koyuyor. Bu zorluklar sistemik nitelikte olup, fırsatları azaltan ve potansiyeli boğan toplumsal ayrımcılıkta köklenmiştir. Bu ekonomik eşitsizlikleri etkin bir şekilde ele alabilmek için, geleneksel zanaatları ve işletmeleri korurken Gabooye topluluğunu Somalilan'ın geniş ekonomik gelişim planlarına entegre etmeyi amaçlayan hedefli müdahaleler şarttır. Ayrıca, bu eşitsizliklere katkıda bulunan toplumsal önyargıları ele almak ve ekonomik büyüme ve fırsatların kapsayıcı ve adil olmasını sağlamak esastır.

Marjinalleşmenin miraslarını inceleyerek, sağlık, eğitim ve siyasi temsil gibi önemli engeller, Gabooye topluluğunun ilerlemesi ve refahı için kritik engeller olarak ortaya çıkar. Hikayeler ve söylemler, hayati hizmetlere erişimi ve etkili siyasi katılımı engelleyen sistematik ihmalleri aydınlatır ve Somalilan'da daha geniş eşitsizlik ve dışlama endişelerini vurgular.

Daami mahallesindeki vahim durum, çoğunlukla Gabooye nüfusunun yaşadığı yer, geliştirilmiş sağlık ve eğitim hizmetlerine olan acil ihtiyacı canlı bir şekilde göstermektedir. Yetersiz siyasi temsil ile birleşen bu durum, topluluğun mücadelelerini daha da şiddetlendirir ve bu kritik sorunu ele almayı zorunlu kılar.

> *"...Daami mahallesindeki genel durum gözlerden saklanamaz ve sağlık, eğitim ve ekonomi başta olmak üzere birçok ihtiyaç vardır. Bu toplum birçok sorunla karşı karşıya. Somalilan'ın 30 yıllık varlığı boyunca, bu insanlar çok ihmal ve acı çekti. Sorumluluk alan ve Gabooye topluluğu için bir şeyler yapmaya kararlı olan kimse yok" (INT-P16, erkek, 36).*

Gabooye topluluğu için savunuculuk ve temsil eksikliği, siyasi ve sosyal karar alma süreçlerinde onları etkili bir şekilde entegre etmekte ve temsil etmekte sistemik bir başarısızlığa yol açmıştır. Bu, topluluğun ihtiyaçlarının karşılanmamasına ve seslerinin duyulmamasına neden olmuştur. Bu ihmalin, Gabooye kimliğine dayalı bilinçli bir hizmet reddinden ziyade, karar verme masasında yetersiz temsilden kaynaklandığına dikkat çekmek önemlidir.

> *"...Sağlık ve eğitim açısından, Gabooye topluluğunun Daami mahallesi durumu, diğer mahallelerinkinden önemli ölçüde daha kötüydü. Bu, Gabooye topluluğu için iyileştirmeler getirmek ve savunuculuk yapmak amacıyla karar verme masasında etkili siyasi temsilin eksikliğinden kaynaklanıyor. Bir veya iki temsilci olsa da, sesleri nadiren duyulur. Kamu hizmetleri için bahsedilen adımlar bir önkoşuldur. Temsil ve entegrasyonun temel sorunlarını ele aldıktan sonra topluluk, kamu hizmetlerinde iyileşmeler görebilir" (INT-P15 erkek, 42).*

Gabooye topluluğunun marjinalleşme deneyimi, sınırlı politik etkileri nedeniyle daha da kötüleşmektedir. Siyasette yer alan bazı bireylerin olmasına rağmen, topluluk çıkarlarını ilerletme yetenekleri ihmal edilebilir düzeyde kalmış, bu da daha etkili ve güçlü politik temsile olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

> *"Somalilan'ın varlığının üzerinden 32 yıl geçmesine rağmen, topluluktan birkaç birey siyasette yer almıştır; ancak, topluluğun ilerlemesine önemli ölçüde etkili veya faydalı olamamışlardır. Kişisel olarak ilerledikleri*

söylenebilir fakat Gabooye topluluğunun ilerlemesine önemli bir katkıda bulunmamışlardır. Bu nedenle, argümanım, Gabooye bireylerin siyasette var olmalarından ziyade, etkili bir politik temsilin gerekliliği üzerine odaklanmaktadır" (INT-P15 erkek, 42).

Katılımcıların birinci elden anlatımları, Gabooye topluluğunun dışlanmasını ele alırken sağlık, eğitim ve politik temsil arasındaki hayati etkileşimi vurgulamaktadır. Topluluğun hak ve ihtiyaçları için savunuculuğun yokluğu ve sistematik ihmal, tüm toplum kesimlerinin ihtiyaçlarını gerçekten temsil eden ve ele alan kapsayıcı politik çerçevelerin kurulması gereğini altını çizmektedir. Gabooye topluluğunun politik süreçlere ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımını sağlamak, temel hizmetlere erişimdeki engelleri kaldırmak ve daha adil ve kapsayıcı bir Somalilan geliştirmek için hayati öneme sahiptir.

"Ayrımcılık, Gabooye topluluğunun siyasi katılımını engelleyen, ulusal gelişime katkılarını kısıtlayan, askeriye, yargı ve hukuk sistemine katılımlarını önleyen ve hatta bakan olmalarını dahi engelleyen önemli bir faktör olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, iş insanları, aydınlar ve öğretmenler de dahil olmak üzere toplumun diğer rollerine aktif katılım göstermemektedirler. Gabooye topluluğu, Somalilan topluluklarının gelişme mücadelesinden dışlanmış durumda ve gelecekleri, mitolojik hikayeler yüzünden yok edilmiştir" (FGD1-P5 kadın, 26).

Marjinalleşme kültürel alana kadar uzanır, burada Gabooye'nin katkıları sıklıkla göz ardı edilir veya küçümsenir, bu da onların sanatsal ve yaratıcı yeteneklerini baskılar. Bu durum, ifade ve gelir elde etme yollarından mahrum bırakırken, ulusal kültürü daha az çeşitli ve canlı hale getirir.

"Açıkça görülmektedir ki, marjinalleşmenin mirası, özellikle sanat alanında, toplumsal engeller ve önyargılar nedeniyle yaratıcı çabalarını sürdürmeleri engellenen birçok sanatçı üzerinde önemli bir etki yapmıştır. En çok etkilenenler, yetenekleri göz ardı edilmiş ve küçümsenmiş olanlar, sahadaki potansiyel katkılarına rağmen. Bu tür bir marjinalleşme, bazı grupların diğerlerine göre ayrıcalıklı hale geldiği kültürel alanda çeşitliliğin eksikliğine yol açmıştır. Son yıllarda ilerleme kaydedilmiş olmasına rağmen, marjinalleştirilmiş toplulukların büyümesini engelleyen

yapısal eşitsizlikleri ortadan kaldırmada hala yapılacak çok iş olduğunu kabul etmek önemlidir" (FGD2-P6 erkek, 37).

Somalilan'ın kalkınma politikaları ve uygulamaları, Gabooye topluluğunun dışlanmasını kritik bir yön olarak göz ardı etmiştir. Bu dışlanma, sadece eşitsizliği sürdürmekle kalmaz, aynı zamanda ülkenin büyüme potansiyelini de sınırlar. Tüm toplulukların katkılarını kabul edip içermek, özellikle marjinal olanları, daha kapsayıcı, çeşitli ve sürdürülebilir bir toplum geliştirmek için zorunludur.

Somalilan'daki Gabooye topluluğu içindeki Topluluk İhmalini ve Geri Kalmışlığı İncelemek, tarihsel ihmallere, ekonomik güçsüzleşmeye ve toplumsal önyargılara dayanan derin köklü bir dışlanma döngüsünü ortaya çıkarır. Bu döngü, Gabooye'yi toplumun kenarlarına itmekle kalmaz, ulusal büyümeye katkıda bulunma potansiyellerini de derinden keser. Bu derin köklü dışlanmayla başa çıkmak, belirli politika eylemleri, toplumsal tutum değişiklikleri ve herkesin içsel değerini ve yeteneklerini değerlendirip kullanan kapsayıcı uygulamaları teşvik eden katmanlı bir strateji gerektirir. Marjinalleşme sorunlarını düzeltme yolunda atılacak adımlar, eşitlik, adalet ve karşılıklı saygının hüküm sürdüğü bir ortam yaratmayı hedefleyen Somalilan toplumunun her kesiminden ortak çaba gerektirir. Bu, Gabooye ve diğer kenarda kalmış grupların ihmal ve geri kalmışlık gölgelerinden adil katılım ve kolektif refahın geleceğine adım atmalarını sağlar.

4.3.1.2. Evlilik damgası ve akraba çözülme

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun çözülmesine olan etkisi ile evlilik damgasının incelenmesi, uzun süreli marjinalizasyondan kaynaklanan sosyokültürel mirasların karmaşık işleyişine dair derinlemesine bir anlayış sunar. Evlilik uygulamalarının karmaşık dinamiklerini ve Gabooye halkının dışlanmasını sürdüren ve ailevi ve sosyal uyumlarını önemli ölçüde engelleyen sosyal sınıflandırmaları inceleyerek, bu sorunun karmaşıklıklarını daha iyi anlıyoruz. Gabooye topluluğunun deneyimlediği marjinalizasyonun altında yatan neden, Gabooye ile diğer topluluklar arasında evlilik yapılmasını engelleyen sosyal bariyerler ve çekincelerle derinden kökleşmiştir. Bu sistemik dışlama, sadece olumsuz algıyı sürdürmekle kalmaz, aynı zamanda Gabooye topluluğunun dezavantajına olan bir sosyal hiyerarşi de pekiştirir.

"Toplumsal olarak, marjinalizasyonun mirasları arasında, birbirinden korktukları için Gabooye topluluğu ile diğer topluluklar arasında evliliklerin az olması veya sınırlı olması yer alır. Diğer klanlardan bir erkek, Gabooye klanından bir kızla evlenemez ve tersi de geçerlidir. İki taraf arasında evlilik olmaması, iki topluluğun daha da ayrılmasına neden olur, farklı yaşam seviyeleri ile bu, Gabooye topluluğunun her zaman diğer topluluklara göre daha aşağıda olmasının yolunu açar" (INT-P4, erkek, 32).

Sayısal çoğunluk veya azınlık sınıflandırmalarının ötesinde sosyal bariyerlerin uzandığını kabul ederek, ayrımcılığın her iki tarafı da etkileyen yaygın bir sorun olduğu açıktır. Topluluklar arasındaki mesafe, entegrasyona karşı kolektif bir direnci ortaya koyar ve daha derin kök salmış önyargıları açığa çıkarır.

"Çoğunluk ve azınlık klanları arasında gerçekleşmeyen evliliklerde de ayrımcılık mevcuttur, ancak bunların sayısal olarak azınlık mı yoksa çoğunluk mu olduğu belirsizdir. İki taraf birbirleriyle evlenmez ve eğer bir evlilik olursa, kız veya erkek sorunlarla karşılaşacaktır" (INT-P4, erkek, 32).

Bu ilk engellerin analizi, bu özel bağlamda entermarriages'a giren bireylerin karşılaştığı benzersiz zorlukların daha kapsamlı bir anlayışına zemin hazırlar. Bu tür birliklere olan toplumsal direnç, sadece köklü önyargıları açığa çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda bu bariyerleri pekiştiren kültürel normları da vurgular, böylece sosyal hareketliliği kısıtlar ve Gabooye topluluğunun marjinalizasyonunu şiddetlendirir.

Başlangıçtaki engellerin ötesinde, Gabooye ve diğer topluluklar arasındaki entermarriages çevresindeki damga, hem ince hem de açık toplumsal görüşlerde yansıtılır, ayrımcılık ve dışlama döngüsünü sürdürür. Bu damga, sadece sosyal hiyerarşileri pekiştirmez, aynı zamanda bu tür birliklere dahil olan veya böyle bir birliği düşünen bireylerin hayatları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu evliliklere karşı tabu, geleneklerde derinden kökleşmiştir ve bu normlara meydan okuyan bireyler ve aileler için ciddi sonuçlara yol açar.

"Bugün, Gabooye klanından bir erkeğin Isaak kabilesinden bir kızla evlenmesi tabu olarak kabul edilir, ve tersi de geçerlidir. Bu uzun süreli

gelenek, böyle birliklerin aileler için ciddi sonuçlara yol açacağı inancından kaynaklanır. Aslında, 2016'da Hargeisa'da yaşanan bir olay, evlilik meselelerinde kabile sınırlarını aşmanın potansiyel tehlikelerini vurgulamıştır. Gabooye bir erkeğe aşık olan bir Gabooye olmayan kız, algılanan ihlali için babası tarafından acımasızca dövülmüştür. Her ne kadar Etiyopya'nın Somali Bölgesel Devleti'ne kaçarak sığınma hakkı kazansalar da, aile hala ayrımcılığa maruz kalmıştır. Ne yazık ki, bu tür davranışlar yaygın değildir, zira Gabooye erkeğin babası da diğer klanın üyeleri tarafından saldırıya uğramış ve kolunu kırmıştır. Öte yandan, Isaak kabilesinden bir erkek Gabooye bir kızla evlenmek istese, cevap muhtemelen kesin bir hayır olurdu. Gabooye topluluğu, böyle birliklere karşı dikkatli olunması gerektiği konusunda uyarıda bulunan bir deyişe sahiptir, eğer bir kız başka bir kabileye evlenirse, bir gün kayınvalidesi veya eltileri tarafından aşağılanabilir ve aileyi rezil etmekle suçlanabilir. Evlilik alanında bu kültürel ayrımcılık uygulaması özellikle belirgindir ve birçok toplumda hala var olan uzun süreli önyargıların çarpıcı bir hatırlatıcısı olarak hizmet eder" (INT-P6, erkek, 75).

Bu bağlamda toplumsal algılar, kabile sınırlarını koruma ile sınırlı değildir. Bunun yerine, bu birliklerden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen bireylerin günlük etkileşimleri ve izlenimlerini kapsar. Ne yazık ki, kendi toplulukları dışından biriyle evlenmeyi tercih edenler sıklıkla yoğun eleştirilere maruz kalır, bu da onların daha da dışlanmalarına ve bu tür birliklerle ilgili abartılı hikayelerin yayılmasına neden olabilir.

"...Sosyal entegrasyon, aşağıdaki üç nedenle önemli engellerle karşı karşıyadır. İlk olarak, Gabooye topluluğu dışlanmış durumdadır ve sosyal dışlamaya maruz kalmaktadır. İkinci olarak, gelinin güzelliği ve soyu gibi evlilikle ilgili değerlendirmeler genellikle Gabooye bireylerini önyargılar nedeniyle dışlar. İki kişi evlendiğinde, aileleri genellikle soyunu önceliklendirir, bu da bu alanlarda entegrasyonu zorlaştırır. Kişisel olarak, Gabooye kabilesi dışından bir evlilik teklifi alırsam reddedeceğimi düşünüyorum. Çünkü hem gelin hem de ben toplumun yoğun dedikodu ve dikkati nedeniyle önemli zorluklarla karşılaşırız, bu da birlikteliğimizin sansasyonel bir haber olmasına neden olabilir" (INT-P6, erkek, 75).

Bu metin, Gabooye topluluğu ile diğer topluluklar arasındaki evliliklerdeki önyargı ve ayrımcılığın karmaşık ağını ortaya koymaktadır. Toplumsal normların bireylerin seçimleri ve hayatları üzerindeki etkisi, evlilik ve sosyal uyum anlayışının daha kapsayıcı hale getirilmesi gerekliliğini vurgular. Kişisel deneyimler ve zorluklar incelendikçe, evlilik damgasının karmaşık dinamikleri ve sosyal entegrasyon ile aile birliği üzerindeki sonuçları daha iyi aydınlatılır.

Gabooye topluluğunda evlilik damgasının incelenmesi, toplumsal görüşlerden bireylerin içten ve çoğu zaman acı verici kişisel deneyimlerine geçiş yapar. Bu anlatılar, sadece sosyal dışlanma ve marjinalleşmenin geniş sorununu insanileştirmekle kalmaz, aynı zamanda bu damgalı birliklerde yol alan bireylerin karşılaştığı zorlukları da aydınlatır. Bu zorluklardan biri, Gabooye topluluğuna evlenen diğer klanlardan kadınların karşılaştığı sözlü taciz ve aile reddidir. Bu deneyimler, toplumsal önyargıların bireysel yaşamlar üzerindeki derinlemesine kişisel etkisini vurgular.

> *"Farklı bir kabiledeki bir kadın Gabooye kabilesinden bir erkekle evlendiğinde, karşılıklı yanlış anlamalar ortaya çıkar. Bu tür durumlarda, kadın öfkelenir ve eşine, 'Beni yalnız bırak, Midgan' diyerek azarlar. Gabooye erkeğinin eşi nadiren ziyaret edilir, ancak yine de sözlü tacize maruz kalır. Ne yazık ki, kayınvalide kızını reddeder ve 'Oğlunu taşımam. Neden bir Midgan'ın yükünü taşıyayım ki?' der. Bu sorun, Gabooye erkeğiyle evlenen diğer klanlardan kadınlar için sürekli bir problemdir" (FGD1-P5, kadın, 26).*

İslam öğretilerinde evliliğin uyumlu bir kurum olarak görüldüğü ve topluluklar arasında sevgi ve birliği teşvik ettiği düşünülürken, sayısız engelle karşı karşıya kalan topluluklararası evliliklerin pratikliği, çeşitli gruplar arasında dostluk ve uyumun elde edilmesine yönelik toplumsal zorlukları daha da açıklığa kavuşturur.

> *"...İslam öğretilerine göre, bu dünya nazik kabul edilir ve evlilik, topluluklar arasında sevgi ve birliği teşvik eden olumlu bir kurum olarak görülür. Ne yazık ki, farklı kabileler veya klanlar arasındaki karışık evlilikler sıklıkla iki aile arasında kabul ve yakınlık eksikliğine yol açar, bu da böyle birliklerin amacı hakkında sorular doğurur. Örneğin, bir Gabooye erkeği başka bir kabiledeki bir kızla evlendiğinde, kız Aji*

(Gabooye olmayan) olarak adlandırılır, bu da kızın aile bağlarının kopmasına neden olur. Gebilay, Borama ve Berbera gibi çeşitli yerlerde gözlemlenen bu, karışık evliliklerin çatışmalara ve hatta şiddete yol açtığı durumlarıdır. Genel olarak, karışık evlilikler insanları bir araya getirme potansiyeline sahipken, sıklıkla zorluklar ve engellerle doludur" (FGD2-P4, erkek, 54).

Gizli evliliklerin pratiği ve çiftlerin sonrasında karşılaştığı sosyal izolasyon, bireysel ve toplumsal zorlukları vurgular. Aile desteğinin ve sosyal kabulün eksikliği, bu tür birlikler etrafındaki damgalamaların derinlemesine yerleşmiş doğasını ortaya koyar.

".....Bireyin eşi, ailesinden taciz korkusu nedeniyle röportaj yapmaktan çekindi. Başlangıçta Hargeisa'da gizli bir mahallede karşılaştıklarını ve burada sohbet ettikten sonra tutuklanma veya ölüm gibi olası zorluklara hazırlandıktan sonra evlendiklerini açıkladı. Neyse ki, herhangi bir zorlukla karşılaşmadılar ve şu anda birbirleriyle mutlular. Ancak, düğünlerinin yapıldığı zaman, gelinin ailesinden kimse katılmadı, sadece damadın ailesi vardı. Sekiz yıl sonra, birkaç çocukları oldu ve gelinin ailesiyle hiç iletişim ya da ziyaretleri olmadı, onlar da ziyaret etmiyorlar. Tarafından birinin durumlarını anlaması faydalı olurdu çünkü Hargeisa'da, bir zamanlar akraba ve tanıdıklar olan kişiler artık birbirlerini tanımıyor ya da selamlamıyor. Bu, önemli bir zorluk teşkil ediyor" (FGD2-P1, erkek, 66).

Gabooye topluluğunda evlilik damgasıyla bağlantılı bireysel tanıklıklar ve zorluklar, bireylerin karşılaştığı derin duygusal ve toplumsal sonuçları aydınlatır. Bu hesaplar, toplumsal önyargıların sonuçlarını sadece ortaya çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda bu zor koşullara dayananların direncini de gösterir. İlerledikçe, bu damgalanmış birliklerle bağlantılı şiddet ve yasal çatışmaları daha derinlemesine incelemek, kültürel normlar ve bireysel deneyimler arasındaki karmaşık ilişkiyi daha da aydınlatacaktır.

Gabooye topluluğu içinde evlilik damgasına karşı mücadele, sadece toplumsal ve bireysel zorlukları kapsamakla kalmaz, aynı zamanda sıklıkla şiddet ve yasal çatışmalara tırmanır ve böylece bireylerin kökleşmiş sosyal normlara karşı çıkarken karşılaştıkları aşırı riskleri vurgular. Bu çatışmalar, bu tür damgaların yarattığı somut tehlikelerin yanı sıra, bunlara

meydan okuyanların direncini de çarpıcı bir şekilde gösterir. Bu risklerin ağırlığı, evlilik meselelerinde kabile sınırlarını aşmanın potansiyel olarak ölümcül sonuçlarını vurgulayan trajik bir olayda net bir şekilde yakalanır.

> *".....Borama'da, evlenmek üzere olan Samaroon bir erkek ve Gabooye bir kızla ilgili talihsiz ve şiddetli bir suç meydana geldi. Durum, erkeğin öldürülmesiyle sonuçlandı ve suçlanan Gabooye, bir emir olmaksızın tutuklandı. Altı ay sonra hala bekleyen mahkeme davası, erkeğin ciddi yanıklar almasına rağmen bu konuda bir karar verecektir" (INT-P1, erkek, 51).*

Bireysel anlaşmazlıkların yasal uyuşmazlıklara tırmanması, anlatıya bir karmaşıklık katıyor çünkü bu gelişme yargı sistemini devreye sokuyor. Bu durum, evlilik özerkliği arayışını karmaşıklaştırır ve genellikle dahil olanlar için olumsuz sonuçlar doğurur. Ailesinin onaylamadığı bir kadınla İslami geleneklere göre evlenen bir çiftin durumu, ailelerin ve toplulukların bu tür birlikleri engellemek veya çözmek için ne kadar ileri gidebileceğini gösterir. Ortaya çıkan toplumsal tepki, geleneksel normlara karşı çıkan bireylerin karşılaştığı zorlukları vurgular.

> *".....Kendime âşık olan bir kadınla derin bir aşka kapıldım. Bunun üzerine İslami adetlere göre evlenmeye karar verdik. Ne yazık ki, onun ailesi birlikteliğimizi kabul etmeyerek beni kızları için uygun bulmadıklarını iki kez dile getirdiler. Onların onayını kazanmaya çalışsak da başarılı olamadık. Sonunda düğünü kendimiz organize etmeye karar verdik. Ancak kızın ailesi destek olmak bir yana, töreni sabote etmek için geldiler. Uzlaşma çabalarımıza rağmen, onlar katı bir tutum sergileyerek bizi kabul etmeyi reddettiler.*
>
> *Uzlaşmayı sağlamak amacıyla kızlarımızdan birinin evliliğini teklif ettik ve geleneklerimize uygun olarak tazminat ödeme ve yeni evli çifte destek olma sözü verdik. Aynı ülkenin Müslüman vatandaşları olarak teklifimizi dikkate almalarını istedik. Maalesef, çabalarımızı reddettiler ve yerel polise şikayette bulundular. Meselemiz mahkemeye kadar gitti ve sevgimize karşı temelsiz itirazlarına karşı savunma yaptık. Deneyim zorlu olmasına rağmen, birbirimize olan bağlılığımızı koruduk ve zorlukların*

üstesinden geldik. Mahkeme kararını verip evliliğimizi onayladıktan sonra, bir aile olarak birlikte yaşama hakkımız tanındı. Ancak aynı akşam eve döndüğümde sevgili eşim gizemli bir şekilde bilinmeyen bir yere götürüldü, beni yalnız ve savunmasız bıraktı. Gece olunca, bir grup saldırgan evime zorla girerek beni acımasızca ve sebepsiz yere saldırdılar.

Hayatım için endişelenerek hemen yetkililerden ve tanıdıklarımdan, polisten ve güvendiğim arkadaşlarımdan yardım istedim. Arkadaşlarımın çabuk ve yiğitçe müdahalesi sayesinde saldırganların çabalarını engelledik ve yetkililer gelmeden onları uzaklaştırdık. O gece rahat uyuyamadım ve tatmin edici bir uyku alamadım. Bununla birlikte, yaşanan üzücü olaya rağmen, yetkililerin güvenliğimi sağlamak için evimde konuşlandırılmış olmaları beni rahatlattı ve huzurla uyumamı sağladı. Evlilik konusu, pek çok karmaşıklık içeren önemli ve zorlu bir meydan okumadır. Durumun ciddiyeti, hayatıma yapılan bir saldırı girişimiyle daha da vurgulanmaktadır.

Ancak Allah'ın lütfu ile kurtuldum. Mahkeme kararına rağmen, şiddet tehdidi halen devam etmektedir, çünkü bize zarar vermek isteyenler her iki hayatımızı almakla açıkça tehdit etmektedirler. Güvenliğimiz belirsizdir ve sürekli tehditler nedeniyle hayatlarımız tehlike altındadır" (UTV-P25, erkek, 29).

Gabooye topluluğu içindeki evlilikle ilgili önyargıların ele alındığı bu metinler, bireylerin geleneksel evlilik normlarını sorgulama çabalarında karşılaştıkları büyük engelleri canlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Hukuki müdahalelerin uygulanmasına rağmen bu çatışmalar devam etmekte, toplumsal önyargıların kökleşmiş yapısını ve kapsamlı stratejilerle anlayış ve kabul görme ihtiyacını vurgulamaktadır. İlerleyen bölümde, bu kişisel ve toplumsal mücadelelerin daha geniş sonuçları üzerinde durulacak, kültürel ritüellerin ve yönetim rollerinin evlilik önyargılarıyla mücadeledeki süregelen savaşa nasıl etki ettiği incelenecektir.

Gabooye topluluğunda evlilik damgasının karmaşık arazisinde, kültürel uygulamalar ile hükümetin rolü arasındaki etkileşim, ayrımcılığın sürmesini ve dönüşüm yollarını anlamada kilit öneme sahiptir. Bu dinamik, derinlemesine yerleşmiş toplumsal normların

yıkılmasının zorluklarını vurgular ve eşitlik ile sosyal uyumun teşvik edilmesinde kurumsal desteğin önemini belirtir. Evlilik stigmatizasyonu ve kadın sünneti gibi eski ve toplumda derinden yerleşmiş uygulamalar arasındaki benzetme, sosyal ilerleme arayışında gezinilmesi gereken geleneğin ve önyargının karmaşık katmanlarını örneklendirir.

> *"...Damadın amcası olarak, oğlumuzun başka bir aileden biriyle evliliği konusunda büyük bir endişeyi gündeme getirmek benim görevimdir. Bu mesele toplumumuzda derinden yerleşmiş olmasına rağmen, konuşulması hoş bir durum değildir. Hükümetin bu uygulamayı ortadan kaldırmada önemli bir rol oynamadığı açıktır. Bunu yapabilecek gücü olsaydı, çoktan yapmış olurdu. Kadın sünneti kadar eski, belki de daha eski olan bu uygulama, bazı bireylerin 'Midgaan' olduğuna ve aralarında evlenmenin kabul edilemez olduğuna dair toplumumuzun inançlarına derinden kök salmıştır. Son zamanlarda farklı topluluklardan genç bir çift aşık oldu ve evlendi.*
>
> *Bu tür birlikler Müslümanlar veya Somalililer arasında nadir değildir, ancak toplum, asil topluluktan gelin ile büyük klan topluluğundan damadın arasına bir engel koymuştur. Gabiley'de evlilik yemini ettiler, damat Borama'dan gelmekte ve bu kararı kendi iradesiyle almıştır. Ancak, gelinin ailesi, toplumsal baskılar nedeniyle çiftin evliliği sonlandırması için baskı yapıyor. İntermarriage kabul edilemez deniyor ve çiftin ayrılması gerektiği savunuluyor. Müslüman bir aile olarak, kardeşlik ve sevgi pratiği yapmamız gerektiğine ve dinimizin herhangi bir topluluğa karşı ayrımcılığı kesinlikle yasakladığına inanıyoruz.*
>
> *Hepimiz için kapsayıcı ve birlik ve sevgiyi benimseyen bir toplum oluşturulması gerektiğini şiddetle savunuyoruz. Bizi bölen engellerin yıkılması ve hepimizin tek bir topluluk parçası olduğunun kabul edilmesi şarttır. Ancak, Somalilan'da intermarriage yapan bireylerle aile bağlarımız olmadığını açıklamak isteriz. Bu ilişki eksikliğine rağmen, dini ve kişisel nedenlerle haksız ayrımcılığa maruz kaldık. Aslında, yakın zamanda bir düğün kutlamasında, üç kişi tarafından vahşice saldırıya uğradık, bunlar gelinin annesi ve iki erkek yardımcıydı.*

Toplumu, bu tür vahşi şiddet eylemlerine karşı durmaya ve herkes için birlik ve sevginin önemini tanımaya çağırıyoruz. Somalilan'da intermarriage yapan bireylerle aile bağlarımız olmadığını vurgulamak isteriz. Açık olan kan bağı eksikliğimize rağmen, dini ve kişisel nedenlerle haksız yere ayrımcılığa maruz kalıyoruz. Aslında, yakın zamanda yapılan bir düğünden sonra, şiddet eylemini gerçekleştirmek için Borama'dan gelen üç saldırgan tarafından acımasızca saldırıya uğradık. Saldırganlar arasında gelinin annesi ve iki erkek yardımcı vardı. Saldırı sırasında, davetsiz misafirler alt kapıyı kırarak evimize girdiler. Ardından damadın, kardeşlerinin, kız kardeşlerinin ve annesinin sığındığı odayı hedef aldılar. Tanrı'nın lütfuyla saldırganları püskürtmeyi ve odaya girişlerini engellemeyi başardık.

Bu korkunç olay, dar kafalı kabilecilik tehlikelerinin ve masum hayatlara olan yıkıcı etkilerinin çarpıcı bir hatırlatıcısıdır. Sabahleyin, polis müdürü mahkemede yasaları ustalıkla açıkladı. Mahkeme kararı, söz konusu aileyi destekledi ve ilçe mahkeme başkanı ailenin bir arada kalması gerektiğine hükmetti. Bu karara rağmen, şu anki durumumuz endişe ve huzursuzlukla işaretlenmiş durumda, çünkü çevremizde ne akrabalarımız ne de komşularımız var. Korkumuz, İslam dinine ve devletimizin yasalarına aykırı olan bazı kabile ve kast kültürlerindeki zararlı gelenekler ve önyargılar tarafından artırılıyor. Ancak, güvenliğimize yönelik tacizler ve ciddi tehditlerle karşı karşıya kalmaya devam ediyoruz, bu durum sürdürülebilir ve kabul edilebilir değildir" (UTV-P23, erkek, 41).

Toplumsal baskılar nedeniyle gizli kalan bir çiftin evliliği ve ardından yaşadıkları sosyal tecrit, derinlemesine kökleşmiş kültürel normlara karşı gelmenin kişisel sonuçlarını çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Aile desteği ve toplumsal kabul eksikliği, bu görünmez engelleri cesurca aşan kişilerin yaşadığı derin izolasyonu vurgulamaktadır.

".....Bireyin eşi, ailesinden taciz korkusu nedeniyle röportaj yapmaktan çekindi. Başlangıçta Hargeisa'daki gizli bir mahallede buluştuklarını ve burada sohbet ettikten sonra tutuklanma ya da ölüm gibi olası zorluklara hazırlıklı olarak evlendiklerini ifade etti. Neyse ki herhangi bir sorunla

karşılaşmadılar ve şu anda birbirleriyle mutlular. Ancak, düğünlerinde gelinin ailesinden kimse katılmadı, sadece damadın ailesi vardı. Sekiz yıl sonra, birkaç çocukları oldu ve gelinin ailesiyle hiç iletişimleri olmadı, ziyaret de yapmadılar. Taraflarından birinin durumlarını anlayabilmesi faydalı olurdu; çünkü Hargeisa'da, bir zamanlar akraba ve tanıdık olan kişiler artık birbirlerini tanımıyor veya selamlamıyor. Bu, önemli bir zorluk teşkil etmektedir" (FGD2-P1, erkek, 66).

Bu etkileyici öyküler, sadece hoşgörü ötesine geçerek gerçek bir anlayış ve kabul sağlamak için kapsamlı toplumsal ve kurumsal değişikliklerin gerekliliğini vurgulamaktadır. Gabooye topluluğunda evlilik damgası ve ayrışmanın incelenmesi, bireylerin haklarının ve onurunun korunmasını ve saygı görmesini sağlamak için kültürel dönüşümler, yasal reformlar ve politika değişikliklerini kapsayan çok yönlü bir yaklaşım gerektiği sonucuyla tamamlanmaktadır.

Kök salmış toplumsal normlar ve sistemik marjinalleşme ışığında, savunuculuk ve toplumsal entegrasyon girişimleri, Gabooye topluluğu için eşitlik ve tanınma arayışında kritik bileşenler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu girişimler, mevcut düzeni sorgulamak ve dönüştürmek için kolektif bir taahhütü temsil etmekte, tarihsel önyargıları ve entegrasyon engellerini aşan daha kapsayıcı bir toplum yaratma çabalarını göstermektedir.

Gabooye topluluğundan gelen savunuculuk, marjinalleşmenin miraslarıyla başa çıkma konusunda proaktif bir stratejiyi vurgulamaktadır. Gabooye halkı için gelişim ve eşitliği teşvik etmeye odaklanan organizasyonların kurulması, topluluğun değişim yaratma konusundaki dayanıklılığını ve adanmışlığını örneklemektedir. Bürokratik engellerle ve toplumsal muhalefetle karşılaşmalarına rağmen bu savunucular, kurumsal ve kültürel önyargılarla doğrudan yüzleşerek çabalarını sürdürmektedirler. Hükümet yetkilileri ile yapılan görüşmeler, örgütlerinin tanınması ve belirlenmesi konusunda daha geniş bir kabul ve eşitlik mücadelesini vurgulamaktadır. Bu etkileşim, sadece karşılaşılan sistemik zorlukları aydınlatmakla kalmaz, aynı zamanda kararlı savunuculuk ve diyalog yoluyla ilerleme potansiyelini de gösterir.

"…..Gabooye'nin gelişimini ilerletmek amacıyla bir kadın örgütü kurduk ve projelerimizin uygulanmasını kolaylaştıracak yönetmelikler tasarladık. Daha sonra Ulusal Planlama Bakanlığı'ndan yasal tanınma aradık.

Ancak, kayıt işlemi sırasında kayıt memuru, örgüt adında 'Gabooye' teriminin kullanılmasına itiraz etti ve kaldırılmasını istedi. ... Argümanımı yeniden değerlendirdikten sonra, kayıt memuru nihayet ikna oldu ve örgütümüz için Gabooye adının kullanılmasına izin verdi" (UTV-P18, kadın 58).

Bu engellerin aşılması, savunuculuğun politika ve perspektiflerde önemli değişikliklerle sonuçlandığı daha geniş bir sosyal entegrasyon için bir plan olarak hizmet eder. Bu süreç, toplumsal önyargılar ve duyguların kökleşmiş ve dönüşüme dirençli olduğu için zorluklarla doludur.

Somalilan'deki Gabooye topluluğu içinde evlilik damgalanması ve ilgili ayrışmanın konusu detaylı bir şekilde incelendikten sonra, marjinalleşmenin sonuçlarının geniş ve çok yönlü olduğu açıktır; bu sonuçlar, hem sosyokültürel hem de politik yönleri kapsar. Evlilik damgaları ve sonrasında yaşanan sosyal ve ailevi ayrışma biçiminde tezahür eden bu sonuçlar, sadece sosyal hareketlilik ve entegrasyon için süregelen engelleri vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda Gabooye topluluğunun bu tür zorluklar karşısında gösterdiği direnç ve kararlılığı da öne çıkarır. Kişisel deneyimlerin, toplumsal engellerin ve yasal ve sosyal tanınma arayışının iç içe geçmiş anlatıları, statükoya meydan okumaya ve daha kapsayıcı ve adil bir toplum için savunuculuk yapmaya kararlı bir topluluğu sergiler. Hem zorluklarla hem de başarılarla işaretlenmiş bu yolculuk, sistemik engellerin yıkılmasının ve çeşitliliği kabul etme ve saygı kültürünün teşvik edilmesinin gerekliliğini vurgular.

İlerlemek için, tarihsel marjinalleşme miraslarının üstesinden gelmek adına Gabooye topluluğunun kolektif çabaları, toplumun çeşitli kesimlerinden müttefikler ve savunucularla birlikte esastır. Toplumsal entegrasyon ve eşitlik yolunda ilerlemek, çeşitliliği ve kapsayıcılığı değerlendiren yasal reformlar, eğitim girişimleri ve kültürel değişiklikleri kapsayan kapsamlı bir yaklaşım gerektirir. Bu konulara sürekli dikkat çekerek ve değişim için destek mobilize ederek, sadece Gabooye topluluğunun yaşadığı gerçeklikleri dönüştürme potansiyeline sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda insan hakları, sosyal adalet ve toplum dayanıklılığının toplumsal dönüşümdeki gücü üzerine geniş bir tartışmaya katkıda bulunabilir. Gabooye topluluğunun evlilik damgasına ve göreceli ayrışmaya karşı mücadelesi hikayesi, hem bir eylem çağrısı hem de daha adil ve kapsayıcı bir dünya inşa etmeye adanmış herkes için bir umut ışığı olarak hizmet eder.

4.3.1.3. Damgalanma, Travmatizasyon ve Aşağılık Kompleksi

Somalilan'ın toplumsal yapısının gizli köşelerinde, Gabooye topluluğu, derin bir damgalanma, travmatizasyon ve kökleşmiş bir aşağılık kompleksi mirası bırakan bir marjinalleşme tarihi yaşamıştır. Bu faktörler bir araya gelerek, bireysel deneyimlerin ötesine geçen ve topluluğun kolektif bilincine sirayet eden karmaşık bir psikolojik manzara oluşturur. Damgalama, izole olaylarla sınırlı olmayıp yaygın bir durum olduğundan, travma tohumlarını ekler ve derinlemesine bir aşağılık kompleksi yetiştirir, bireylerin kendilerini ve toplumsal anlatı içindeki yerlerini algılama biçimlerini temelden değiştirir. Bu çalışma, uzun süreli marjinalleşme tarafından şekillendirilen karmaşık psikolojik araziyi inceler; burada damgalanma, travma ve aşağılık duyguları birleşir ve topluluğun kolektif psikolojisi üzerinde bir gölge düşürür. Bu fenomeni incelemek, bu deneyimlerin hemen ortaya çıkan duygusal ve psikolojik sonuçlarını değil, aynı zamanda sosyal kimlik, topluluk uyumu ve gelecekteki güçlendirme ve iyileşme potansiyeli için uzun vadeli etkilerini de açıkça ortaya koymaktadır.

Somalilan'da Gabooye topluluğunu marjinalleştirmenin uzun süreli geleneği, sadece sosyal dokuyu bozmakla kalmayıp, aynı zamanda üyeleri arasında yaygın bir aşağılık duygusu yaratan derin damgalanma ve ayrımcılık ile karakterizedir. Bu sistemik önyargı, kişisel ilişkilerden daha geniş toplumsal etkileşimlere kadar günlük yaşamın çeşitli yönlerini sarmaktadır. Önyargıyla ilk karşılaşmalar, topluluğun karşılaştığı süregelen zorluklar için kalıcı bir örnek oluşturur ve bu derinlemesine kökleşmiş sorunların anlaşılması ve ele alınması gereğinin altını çizer. Etnik kimliğinden kaynaklanan aile içi ve toplumsal reddedilme karmaşasına boğuşan bir kadından gelen örnek bir anlatım bu durumu göstermektedir.

> *".....Isaaq topluluğundan olan çocuklarım tamamen benim himayemde çünkü babaları önyargıları nedeniyle bizi terk etti. İnsanlar ona sık sık, 'Bu Midgaan ile mi yaşıyorsun?' diye soruyor. Kötü muamele eşime de uzandı ve kendi ailesi tarafından işkenceye uğradı. Sonunda bizi terk etti ve ondan haber alalı yedi yıl oldu. Bana, bir Midgaan kadınının kaderini ve varlıklarını ele geçireceği söylendiği için ayrılması emredildi" (UTV-P15, kadın, 53).*

Katılımcının alıntısı, toplumsal önyargıların zararlı kişisel sonuçlarını vurgulayan resmi bir anlatı sağlar. Bu sonuçlar, aile bağlarının kopmasına ve bireyler üzerinde yalnızlık ve zorlukların dayatılmasına neden olabilir. Ayrıca, asılsız iddiaların sürdürülmesi, ölü hayvan yeme suçlaması ile kanıtlandığı gibi, ayrımcılığın kurumsallaşmasına katkıda bulunur. Bu sorunların bireyler üzerindeki etkisinin farkına varılması ve daha kapsayıcı ve adil bir toplum yaratılması için çalışılması esastır.

> *".....Onlara karşı, 'ölü bir hayvan yedikleri' yönünde asılsız bir iddia ile ayrımcılık yapılıyor. Ne onların ne de çağdaşlarının leş yemediği, kimse tarafından bu tür bir tüketimin gözlemlenmediği halde neden ayrımcılığa uğramaları gerekiyor? Üstelik, hayatta kalmak için leş yemek gerekiyorsa, bu tür durumlar altında haklı görülemez mi? Ancak, araştırmalarımız bu iddianın asılsız olduğunu ortaya koymuştur" (UTV-P10, Erkek, 80).*

Bu alıntı, desteklenmeyen söylentilerin bireylerin marjinalleştirilmesini ve kötü muameleyi meşrulaştırmak için nasıl kullanılabileceği örneğini sunar; bu da, müdahale edilmesi zor olan süregelen bir marjinalleşme döngüsüne katkıda bulunur. Ayrıca, bu tür ayrımcılıklar karşısında önemli toplum liderlerinin kayıtsızlığı ve eylemsizliği de bir o kadar rahatsız edicidir.

> *".....Bu kadar çok rahip, yaşlı ve eğitimciye sahip bir ulusun bu acil mesele karşısında sessiz kalması beni şaşırtıyor. Ülkemiz etkili pozisyonlarda olan birçok birey ile dolu olmasına rağmen, bu konuda dini liderlerden herhangi bir kamusal savunma gözlemleme şansım olmadı. Bu çağdaş konu, geniş çapta bir tartışma gerektiriyor; ne yazık ki bilim insanları, politikacılar ve ruhani liderler tarafından göz ardı edildiği görülüyor" (UTV-P10, Erkek, 80).*

Bu konular hakkında yeterli kamusal tartışma ve savunuculuğun eksikliği, sorunu sadece şiddetlendirmekle kalmaz, aynı zamanda eşitlik ve kapsayıcılık yolunu da tıkar. Bu anlatılar, Gabooye topluluğunun karşılaştığı ayrımcılık ve damgalanmanın çeşitli yönlerini, kişisel ilişkilerden toplumsal kurallar ve beklentilere kadar gösterir. Önyargıların ilk tecrübeleri, süregelen marjinalleşmenin temelini atmanın yanı sıra, eşitsizlikleri sürdüren sistemik engelleri de ortaya çıkarır. Toplumdaki bu önyargıların ekonomik ve eğitim sonuçlarını incelemek, ayrımcılık ve marjinalleşmenin iç içe

geçmişliğini daha belirgin hale getirir ve bu kökleşmiş sorunları ele almak için kapsamlı bir yaklaşımın gerekliliğini vurgular. Gabooye topluluğunun yaygın damgalanması, onların sosyo-ekonomik ve eğitim dezavantajlarını daha da kötüleştiren sistemik engellerle iç içe geçmiş olduğunu açıkça gösterir. Bu, marjinalleşmenin çok yönlü doğasını ortaya çıkarır ve toplumsal önyargılar ile kurumsal ihmallar arasındaki bağlantıları gözler önüne serer; bu bağlantılar topluluğun ekonomik istikrar ve eğitim ilerlemesi için mücadelelerini daha da zorlaştırır.

Gaboyye topluluğunun karşılaştığı sistemik zorluklar, sadece anekdotlardan ibaret değildir ve daha geniş bir ihmal ve ayrımcılık örüntüsünü örnekler. Bunun çarpıcı bir örneği, mesleki beceriler ve hükümet desteği veya bu desteğin yokluğu ile ilgili anlatıdır.

> *"...Öte yandan, bir kişinin arabası bozulduğunda, dışarıdan ucuz yedek parça getirilip kaynak yapılmak yerine tamir ettiriliyor. Hükümetin, becerilerimizi geliştirip ülke için faydalı ürünler üretmemizi teşvik edip destekleme rolünü yerine getirmediği görülüyor. Hükümetin açık bir planı ve desteği bu süreci kolaylaştıracaktı" (FGD3-P2, Erkek, 33).*

Ekonomik marjinalleşme sorunu daha derindir; devlet kurumları topluluğa yeterli destek ve tanınırlık sağlayamayarak, kendine yeterlilik ve beceri geliştirme potansiyellerini engeller. Bu, ekonomik olarak marjinalleşmiş grupları desteklemek için hedeflenmiş müdahalelerin gerekliliğini vurgular. Aynı zamanda, ekonomik zorluklar, Gabooye'nin sosyal hareketlilik arayışını daha da karmaşıklaştıran eğitim engelleri ile birleşir.

> *"...Ayrıca, çocuklarımız okullara gittiğinde, akranları, öğretmenleri ve topluluk tarafından aşağılanma (bahdil) ve küçümseme (yasid) ile karşılaşıyorlar; bu da kin ve öfke (cuqdad) geliştirmelerine neden oluyor. Bu deneyimlerin ardından çocuklar eğitime devam etmeyi reddediyor ve okulu bırakıyorlar. Bu durum, gelecek nesillerin eğitimi ve toplumun okur yazarlık seviyesi için önemli uzun vadeli sonuçlar doğurur" (FGD1-P2, Erkek, 32).*

Eğitim kurumları içindeki sistemik ayrımcılık, Gabooye gençleri arasında kişisel büyüme potansiyelini engellemekle kalmaz, aynı zamanda yoksulluk ve marjinalleşme döngüsünü de sürdürür. Bu, tüm öğrenciler için saygı ve eşitlik ortamını teşvik eden kapsayıcı eğitim

politikalarının acil ihtiyacını vurgular. Ekonomik ve eğitim marjinalleşmesinin yıkıcı etkisi, yoksulluk ve beceri eskiyenliği üzerine yapılan düşüncelerde canlı bir şekilde gösterilmiştir.

> *".....İkinci olarak, ekonomik gelişimin eksikliği, bizi insanlardan daha aşağı gördüğümüz izlenimini uyandırıyor ve bu insanlar becerileri nedeniyle ayrımcılığa uğruyorlar. Başka bilgilere erişim fırsatları yok. Halkımızın becerileri eskiyordu ve ülkenin sosyo-ekonomik gelişimi becerilerimizi olumsuz etkiledi. Örneğin, birinin ayakkabısı bozulsa, onu atıp yenisini almaktan başka çare aramaz" (FGD3-P2, Erkek, 33).*

Marjinalleşmenin sonuçları vahimdir, çünkü ekonomik durgunluk ve geleneksel becerilerin değer kaybı sadece etkilenen toplulukların anlık refahını engellemekle kalmaz, aynı zamanda değişen bir ekonomide uyum sağlama ve gelişme yeteneklerini de kısıtlar. Ekonomik mahrumiyet ve eğitim engelleri arasındaki bu etkileşim, marjinalleşmiş toplulukların ihtiyaç ve haklarını ele alma konusunda sistemik bir başarısızlığı vurgular. Sorunu ele almak için, mevcut yapısal engelleri analiz etmek ve bunları koordineli çabalarla yıkmak gereklidir. Ayrıca, uzun süreli marjinalleşmenin bireylerin kimlik, değer ve öz algısı üzerindeki psikolojik etkilerini kabul etmek de hayati önem taşır.

Gaboyee topluluğunun uzun süreli marjinalleşmesi, onların psikolojik refahı üzerinde derin bir etki bırakmış ve yaygın bir aşağılık duygusu, travma ve derinlemesine kökleşmiş bir kompleks yaratmıştır. Bu, bireylerin psikolojisi ve topluluk bilincine sinsice sızan sistemik ayrımcılık ve toplumsal damgalamanın zararlı sonuçlarını vurgular.

Gaboyee gençleri, genç yaşlardan itibaren aşağılık duyguları ile mücadele ederek, toplumsal önyargıların içselleştirilmesinin yükünü taşır. Bu duyguların kendilik algıları ve kimlikleri üzerindeki derin ve sıkıntılı etkisi, marjinalleşmenin kök nedenlerini ele almanın ve kapsayıcılığı ve eşitliği teşvik etmenin aciliyetini vurgular.

> *"...Gaboyee gençlerimiz, Isaaq, Dhulbahante veya Samaroon klanlarından bir genç erkeğin ruhsal olarak üstün olduğuna ikna edilmiştir. Bu nedenle, Gaboyee gençleri okula gittiklerinde, Gaboyee kimliklerini gizlemek zorunda kalırlar. İç savaş sırasında ekonomik çöküş nedeniyle Gaboyee halkı yoksulluğa itilmiştir. Sonuç olarak, okulda iyi*

giyinmiş, gülümseyen ve mutlu bir genç erkek görülürse, o kişinin Gaboyee olamayacağı ve başka klanlardan olması gerektiği şüphesiyle bakılabilir. Ne yazık ki, iyi giyinmiş ve yetenekli bir genç adam, Gaboyee olarak tanınmayabilir. İyi giyinen, dik duran ve kimliği konusunda kendinden emin olan bir Gaboyee çocuğu, insanlarının onur ve haysiyetini temsil ettiği için toplum tarafından teşvik edilip desteklenmelidir. Yine de, diğerlerine göre aşağı olduğuna ikna edilmiştir" (FGD1-P5, kadın, 26).

Gaboyee gençleri, toplumsal önyargılar ve beklentilerin kendilik algılarını şekillendirdiği ve sosyal ortamlarda davranışlarını belirlediği paradoksal bir durumla karşı karşıyadır. Bu damgalamanın etkisi sadece gençlerle sınırlı kalmayıp, tüm Gaboyee topluluğuna yayılarak kolektif bir aşağılık kompleksi oluşturur ve özsaygıyı baltalar, topluluk bütünlüğünü engeller. Bu yaygın fenomen, bir topluluk üyesi tarafından paylaşılan deneyimlerle örneklendirilir.

"...Öte yandan, Gaboyee'den bir kişi, damgalanmış mitler ve yalanlar nedeniyle yük altında hisseder. Diğer insanlar Gaboyee kişiyi diğerlerinden ayıramazken, kişi hala içsel bir yük hisseder. Gaboyee topluluğunda doğmuş bir kişi, yolda yürüyen ve mutlu olan başka bir klan üyesini gördüğünde, Allah'ın onları kutsadığını ve kendilerinden daha iyi olduklarını düşünür. Genellikle başkalarının kendilerinden üstün olduğuna ve kendilerinin geri kaldığını ve aşağı olduklarını düşünürler" (INT-P4, erkek, 32).

Yaygın olumsuz stereotipler ve önyargıların derin psikolojik sonuçları, bu izlerin dayanıklılığı tarafından kanıtlanmaktadır ve bu, sömürge dönemini hatırlatır. Bu karşılaştırma, sosyal gelişimdeki durgunluğu ve baskının devamlılığını vurgular. Bu önyargıların etkileri bireysel deneyimlerin ötesine geçer ve geniş topluluğu etkiler.

"...Psikolojik olarak, bu topluluk psikolojik zarar görmüş ve yerinde kalmıştır. Bugün bile durum, sömürge zamanlarındaki gibidir. Ayrımcılık, dışlama ve ayrıştırma hala yaygındır ve sadece yetenek ve becerilerini artırarak, büyüme ve iyileşme fırsatları yaratarak ve kapsayıcı bir kültür teşvik ederek çözülebilir. İlerlemelerini sürdürme veya yeniden başlatma

ve kaderlerini değiştirme olasılığı, yetenek ve becerilerini geliştirerek sağlanabilir" (FGD1-P4, kadın, 27).

Bu karşılaştırma, sadece travmanın kalıcı doğasını vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda hedeflenmiş destek ve kapsayıcılık yoluyla iyileşme ve güçlenme potansiyeline de işaret eder. Gabooye topluluğu içinde psikolojik etkinin ve içselleştirilmiş aşağılık duygusunun incelenmesi, sadece ekonomik ve eğitim farklılıklarını değil, aynı zamanda uzun süreli ayrımcılığın neden olduğu derin psikolojik yaraları da göz önünde bulunduran bütünsel bir yaklaşımın gerekliliğini vurgular. Topluluğun içsel mücadelelerini anlamaktan geçiş yaparak, siyasi marjinalleşme ve direnç çabalarının, ayrımcılık ve öz-şüphe döngülerinden çıkış yolu olarak hem bir yanıt hem de bir yol olduğunu göz önünde bulundurmak zorunlu hale gelir ve topluluğun zorluklar karşısında gösterdiği kalıcı ruhu vurgular. Bu anlatı, siyasi katılımlarını engelleyen sistemik engelleri aydınlatmanın yanı sıra, topluluğun haklarını savunma ve demokratik sürece katkıda bulunma çabalarındaki direnç ve kararlılığı da gösterir.

Gabooye topluluğunun siyasi alandaki zorlukları, tanınma ve temsil arayışları içinde canlı bir şekilde tasvir edilmiştir. Ekonomik zorluklar ve toplumsal önyargılar karşısında siyasi savunuculuk peşinde koşmanın zorlukları çarpıcı bir şekilde örneklendirilmiştir.

".....Görüşlerimizi ifade etmeye ve durumumuzu açıklamaya çalıştık. Somalilerin elinde uzun süreli boyun eğdirilme ve ayrımcılığa maruz kalan farklı bir etnik grup olarak Gabooye topluluğu, ekonomik ve entelektüel olarak dezavantajlı hale gelmiş ve yaşanabilir habitatlar arayışında göç etmeye zorlanmıştır. Sonuç olarak, mali kısıtlamalar siyasi hedeflerini engellemiştir. Esas olarak işçi olan bu kişiler, yeterli besin temin edebilme yeteneklerine bağlı olarak günlük geçimlerini sürdürmektedir. Bu, kampanya düzenlemek için finansal kaynaklara sahip olmadıkları için aday olmalarını engeller. Bu aşılmaz zorluklara rağmen, siyasi değişiklik yapma çabalarımızda ısrarcıyız. Örf ve adetlerimizin diğer Somalilere göre üstün olduğunu ve komşuluk ilkelerinin klan bağlarından daha öncelikli olduğunu savunuyoruz. Dostlarımızın ve komşularımızın değerimizi tanıyacağına ve davamızı destekleyeceğine umutla bakıyoruz" (INT-P1, erkek, 51).

Bu metin, sosyo-ekonomik engellerin siyasi temsil elde etme zorluğunu artırdığı, daha geniş bir siyasi yetersiz temsil sorununu vurgular ve daha kapsamlı yönetimi teşvik etmek için kapsamlı sistemik değişikliklere olan süregelen ihtiyacı ortaya koyar. Ayrıca, Gabooye adı verilen bir koalisyonun ortaya çıkışı, çeşitli marjinalleşmiş gruplar arasında birlik ve güç geliştirmek için topluluğun uyanık yaklaşımının bir tezahürüdür.

> *".....Somaliler, çeşitli azınlık topluluklarını birleştirmek ve güçlerini pekiştirmek için Gabooye adında bir koalisyon oluşturdu. Bu koalisyon, soy veya atadan ziyade ortak durum ve zorluklar temelinde kurulmuştur. Ortak bir soy veya ataya sahip olmamalarına rağmen, Yibir, Madhiban, Tumal ve Muse Dheriyo Gabooye çatısı altında bir araya gelmiştir. Birleşmemizin arkasındaki itici güç, diğer kabilelerden gelen sosyal ve siyasi baskıların paylaşılan deneyimleridir. Bu ittifakı bir şans olarak görüyor ve bundan büyük memnuniyet duyuyoruz" (INT-P9, erkek, 60).*

Bu koalisyonun kurulması, siyasi marjinalleşmeyi aşma çabasında önemli bir dönüm noktasıdır, çünkü azınlık topluluklarının haklarını savunmak ve Somalilan'ın siyasi manzarasında tanınmalarını sağlamak amacıyla birleşik bir cephe temsil eder. Gabooye topluluğu içindeki siyasi marjinalleşme ve değişim çabaları anlatısı, eşitlik ve adalet mücadelelerinde kritik bir yönü vurgular. Siyasi süreçte katılımlarını engelleyen sistemik engelleri ve bu zorluklara karşı yenilikçi tepkilerini vurgular. Durumlarını ifade etme ve stratejik ittifaklar kurma yoluyla, Gabooye topluluğu, siyasi marjinalleşmeyi aşma ve daha kapsayıcı ve adil bir toplum için savunuculuk yapma konusundaki kararlılıklarını sergiler. Bu çabaları düşündüğümüzde, marjinalleşmiş topluluklar için siyasi güçlenme yolunun, sadece içsel direnç ve dayanışma değil, aynı zamanda demokratik süreçte tam ve eşit katılımlarını kolaylaştıracak yapısal değişiklikleri de gerektirdiği açıktır.

Sistemik marjinalleşme karşısında, Gabooye topluluğu, karşılaştıkları damgalamaya karşı direniş ve güçlenme yolları açarak olağanüstü kişisel ve topluluk dayanıklılığı sergiler. Bu dayanıklılık, sadece koşullarına bir yanıt değil, aynı zamanda kimliklerini ve onurlarını sıklıkla baltalamaya çalışan bir toplum içinde iddia etme azimlerinin ve kararlılıklarının bir ifadesidir. Gabooye topluluğu tarafından sergilenen direnç anlatıları, hem bireysel başkaldırı eylemlerini hem de toplumsal normlara meydan okuma ve değişim için savunuculuk yapma kolektif çabalarını örnekler.

Gabooye topluluğunun direnci, ayrımcılık ve önyargı engellerine rağmen öz değerlerini koruyan ve dayatılan algılara karşı aktif bir şekilde direnen bireylerin hikayeleriyle güçlü bir şekilde vurgulanmaktadır. Özellikle ilham verici bir bireysel direnç örneği, eğitim sistemi içinde ayrımcılıkla karşılaşmasına rağmen akademik hedeflerinden vazgeçmeyi reddeden bir topluluk üyesidir.

> *".....Okul söz konusu olduğunda, çalışmaya gittiğim zaman, insanlar 'Sen bir Gabooye'sin ve böyle öğreniyorsun' demesine rağmen, ben kulağımı tıkayıp onları durdurmuyordum. 2014 yılında üniversitedeyken, arkadaşlarımdan biriyle aramda bir çatışma oldu. Bana 'Bana nasıl böyle konuşabilirsin? Sen bir Gabooye'sin!' dedi. Ben de ona, 'Evet, ben bir Gabooye'yim; bana ne söyleyebilirsin? Senden daha mı üstünsün?' dedim. Eğitimdeki ayrımcılık elbette önemli, ama bu benim öğrenmeme engel olmadı" (FGD3-P2, erkek, 33).*

Bu anlatı, toplumsal önyargılar tarafından örülen engelleri aşmada gereken kişisel cesaret ve sarsılmaz ruhu vurgulayarak, bireysel direnç eylemlerinin geniş topluluk güçlenmesine nasıl katkıda bulunduğunu gösterir.

Bireysel direncin yanı sıra, Gabooye topluluğu sürekli damgalamalara karşı etkileyici bir kolektif güç ve dayanışma sergiler. Daha önce bahsedilen koalisyon ve ittifakların oluşturulması, güç konsolide etmek ve toplumsal haklar ile tanınma için savunma yapmak üzere bilinçli bir stratejidir. Siyasi ittifakların ötesinde, topluluk, toplumsal beklentilere ve stereotiplere meydan okuyan üyeler etrafında toplanır ve bireylerin kimliklerini gururla benimsemelerini sağlayan kolektif bir direnç gösterir. Bu topluluk destek ve dayanışma duygusu, marjinalleşmenin sistemik yapılarını sorgulayıp nihayetinde dönüştürebilecek bir direnç kültürü geliştirmek için hayati öneme sahiptir.

Gabooye topluluğu tarafından sergilenen direnç, insan ruhunun zorluklara karşı dayanma, direnme ve gelişme kapasitesinin güçlü bir hatırlatıcısıdır. Kişisel azim ve kolektif eylemlerle, topluluk kendilerine dayatılan aşağılık ve marjinalleşme anlatılarını sorgulayarak, katkılarının tanınmasını ve onurlarının korunmasını savunur. Sosyal adalet ve eşitlik yolculuğunda direncin önemi abartılamaz; bu, sadece engelleri kaldırmakla ilgili değil, aynı zamanda baskı karşısında gelişen direnci kutlamak ve desteklemekle de ilgilidir. Topluluk üyeleri tarafından paylaşılan deneyimler, sosyal kabul mücadelesi ve

toplumsal önyargıların içselleştirilmesini, ayrıca Gabooye'yi toplumun geri kalanından ayıran damgalanmış mitler ve yalanların yükünü vurgular.

> "*…..Diğer taraftan, Gabooye'den bir kişi, damgalanmış mit ve yalanlar nedeniyle kendini yük altında hisseder. Diğer insanlar Gabooye kişiyi ayırt edemezken, kişi hala içsel bir yük hisseder. Gabooye topluluğunda doğmuş bir kişi, yolunda yürüyen ve mutlu olan başka bir klanın üyesini gördüğünde, Allah'ın onları kutsadığını ve kendilerinden daha iyi olduklarını düşünür. Genellikle diğerlerinin kendilerinden üstün olduğuna ve kendilerinin geri kalmış ve aşağı olduklarına inanırlar" (INT-P4, erkek, 32).*

Bu iç çatışma, kabul arzusundan kaynaklanır ve damgalamanın kişisel kimlik ve öz değer üzerindeki derin etkisini vurgular. Ayrıca, bu damgalama sosyal ilişkiler ve ekonomik etkileşimler alanına da uzanır, burada bireyler sosyal entegrasyon ve ekonomik katılım sağlama konusunda önemli engellerle karşılaşır. Damgalanmaya maruz kalan bireylerin ekonomik faaliyetleri ve sosyal etkileşimleri, daha fazla damgalanma korkusuyla ihtiyat gerektirir. Bu durumda karşılaşılan zorluklar çok yönlü ve karmaşıktır. Damgalamanın kişisel kimlik ve öz değer üzerindeki derin etkisini kabul etmek ve bireylerin sosyal entegrasyon ve ekonomik katılım sağlamasını engelleyen sistemik engellerle başa çıkmak şarttır.

> *"…..Gabooye topluluğundan ticaretle uğraşan üyeler, kimliklerini açığa çıkarmak zorunda kalmadan gizli şekilde çalışmak zorundadırlar. Çünkü keşfedildikleri zaman, damgalanırlar ve boykot edilirler, kimse onlardan alışveriş yapmaz. Benzer şekilde, ne iş yaparsak yapalım küçümsenir. Erkeklerin bakım yapıldığı berber dükkanları ve kadınların güzelleştiği güzellik salonları örnek olarak verilebilir. Berber dükkanları çoğunlukla topluluğumuz tarafından işletildiği için aşağılık iş olarak görülür. Buna karşın, kadınların görünümlerini geliştirip makyaj sanatçısı olarak gururlandıkları ve her yerde kendilerini aktif bir şekilde pazarladıkları güzellik salonları saygın kabul edilir. Bu fark, bu ticarette hakim olan Gabooye olmayan kadınlar nedeniyle, Gabooye bireylerin çalıştığı herhangi bir iş yerinin damgalanmasına yol açar" (INT-P9, erkek, 60).*

Bu kültürel önyargının sosyoekonomik sonuçları, Gabooye bireylerinin mali refahının ötesine geçer, toplumsal bölünmeleri derinleştirir ve birlik ve özbenlik arayışını engeller. Kişisel ve toplumsal zorluklarla karşı karşıya kalan Gabooye halkı, onurlarını ve eşitliği koruma konusunda gösterdikleri olağanüstü direnç ve kararlılıkla dikkat çeker. Hem dışsal ayrımcılığa karşı hem de içselleştirilen yetersizlik duygularına karşı verdikleri mücadele, onları sık sık marjinalize eden bir toplum içinde tanınma ve saygı mücadelesinin bir sembolü haline gelmiştir. Bu tema, yüzeysel farklılıkların ötesine geçen ve her bireyin doğal değerini ve onurunu tanıyan kapsayıcılık, kabul ve çeşitliliğe saygı doğrultusunda toplumsal dönüşüm gerekliliğini vurgular.

Bu zorlukların en çarpıcı yönlerinden biri, damgalanma korkusu ve ekonomik boykot nedeniyle etnik kimliğin gizlenme çabalarında yatar. Bu gizleme, sadece ekonomik hayatta kalma taktiği değil, aynı zamanda Gabooye'yi eşitler olarak kabul etmekte genel toplumsal isteksizliğin bir yansımasıdır.

> *".....Ticaret yapan Gabooye topluluğu üyeleri, kimliklerini açığa vuramaz ve gizlemek zorundadır. Çünkü kimlikleri ortaya çıkarsa, damgalanır ve boykot edilirler, kimse onlardan alışveriş yapmaz... Berber dükkanları çoğunlukla topluluğumuz tarafından işletildiği için, bu işler aşağı görülür" (INT-P9, erkek, 60).*

Profesyonel ve sosyal ortamlarda kimliği gizleme ihtiyacı, sosyal kimlikte yaygın bir zorluğu vurgular; Gabooye olmak sosyal ve ekonomik katılım için bir engel olarak algılanır. Bu damgalama, ekonomik endişelerin ötesine geçer, günlük sosyal etkileşimleri ve kişisel ilişkileri etkiler. Gabooye topluluğunun sosyal kimliği, stereotipler ve önyargılarla doludur, bu da kendine değer ve aidiyet algısının bozulmasına neden olur.

> *".....Gabooye'den biri, damgalanmış mit ve yalanlar nedeniyle yük altında hisseder... Gabooye topluluğunda doğmuş bir kişi, yolda yürüyen ve mutlu olan başka bir klan üyesini gördüğünde, Allah'ın onları kutsadığını ve kendilerinden daha iyi olduklarını düşünür. Genellikle başkalarının kendilerinden üstün olduğuna ve kendilerinin geri kaldıklarına inanırlar" (INT-P9, erkek, 60).*

Bu alıntı, toplumsal önyargıların bireyin kendini algılama şekli ve toplumdaki yerleri üzerindeki derin etkisini gösterir. Ayrıca, sosyal kimlik ve ilişkilerle ilgili zorluklar, Gabooye'nin marjinalleştirilmesini sürekli pekiştiren toplumsal anlatı tarafından şiddetlendirilir. Bu anlatı, topluluğun kendini nasıl algıladığını ve diğerleri tarafından nasıl algılandığını ve muamele gördüğünü etkiler, böylece dışlanma ve ayrımcılık döngüsünü devam ettirir.

> *".....Gabooye'den biri, damgalanmış mit ve yalanlar nedeniyle yük altında hisseder. Diğer insanlar Gabooye bireyi diğerlerinden ayıramasa da, birey hala içsel bir yük hisseder" (INT-P9, erkek, 60).*

Gabooye topluluğunun mitler ve yalanlar yükünden kurtulma mücadelesi, onların direncini gösterirken, aynı zamanda anlamlı sosyal kimlikler ve ilişkiler oluşturmada karşılaştıkları sistematik zorlukların altını çizer. Bu, damgalama ve ayrımcılığın kök nedenlerini ele alan toplumsal değişikliklerin gerekliliğini vurgular. Stereotipleri ve önyargıları yıkmak için kolektif bir çaba gerektirir. Gabooye topluluğunun sosyal yaşama tam katılımını engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılması esastır. Gabooye'nin toplumsal dokuya kattığı çeşitlilik ve zenginliği tanımak ve değer vermek, sosyal kimlik ve ilişkilerin ayrımcılıkla lekelenmediği, bunun yerine benzersizlikleri ve topluma katkıları ile kutlandığı daha kapsayıcı ve adil bir toplum inşa etmek için şarttır.

Aşağıdaki alıntı, Gabooye halkının doğal onur ve haklarını tanıyan ve onların fırsatlarını ve özgürlüklerini uzun süredir engelleyen ayrımcılık yapılarını yıkmaya yönelik aktif çalışmaların yapıldığı kapsamlı bir toplumsal dönüşümün gerekliliği için ikna edici bir argüman sunar. Toplumsal değişim ihtiyacı, geniş topluluk tarafından tanınma ve saygı talepleri ile birlikte, derin hayal kırıklığı ifadeleri tarafından vurgulanır. Örneğin, Gabooye'nin durumuna karşı toplumsal duyarsızlığa yönelik içten eleştiri, bu çağrının aciliyetini vurgular.

> *".....Bu kadar çok rahip, yaşlı ve eğitimcinin olduğu bir ulusta, bu önemli mesele üzerine sessiz kalınması beni şaşırtıyor. Ülkemiz etkili pozisyonlara sahip birçok birey ile dolu olmasına rağmen, bu konuda din adamları tarafından herhangi bir kamusal savunuculuk gözlemlemedim. Bu çağdaş mesele, geniş çapta bir tartışmayı hak etmektedir; ne yazık ki, bilim*

adamları, politikacılar ve manevi liderler tarafından görmezden gelinmiş gibi görünmektedir" (UTV-P10, erkek, 80).

Bu yansıma, toplumsal liderlerin sessizliğini ve eylemsizliğini eleştirirken aynı zamanda Gabooye'ye yönelik adaletsizliklerle başa çıkmak için katılım ve savunuculuk çağrısında bulunur. Yansımalar ayrıca, ayrımcılığı besleyen stereotip ve mitlerin sinsi doğasını vurgular ve toplumsal değişim için eğitim ve farkındalık artırmanın temel bileşenleri olduğuna işaret eder.

"…..Onlara 'ölü bir hayvan yedikleri' iddiası ile ayrımcılık yapılıyor. Ne kendileri ne de çağdaşları leş yemiyorken ve bu iddianın tanığı varken, neden ayrımcılığa uğramaları gerekiyor? Üstelik, leş yemek hayatta kalmak için gerekliyse, bu tür durumlar altında haklı değil midir? Ancak, araştırmalarımız bu iddianın asılsız olduğunu ortaya koymuştur" (UTV-P10, erkek, 80).

Toplumsal değişimin peşinden gitmek, sadece olumsuz stereotiplere meydan okumak ve daha büyük kapsayıcılık için savunuculuk yapmakla sınırlı değildir; saygı, eşitlik ve birlik değerlerini benimseyen bir toplum kültürünü temelden şekillendirmeyi kapsar. Gabooye topluluğunun yansımaları, çeşitliliğin övüldüğü ve her bireyin onurunun korunduğu bir toplumu tasvir eder.

".....Öncelikli mesele, pozisyonlarımızı işgal eden ve berber dükkanı dekorasyonları için yerel yatırımlar kazanan Etiyopyalı mültecilerle ilgilidir. Mülteci oldukları halde, vatandaş olarak bizden daha çok Somalilaner olarak görülüyorlar. Ayrıca, diğer klanlar bizi aşağı gördükleri alanlarda onları bize tercih ediyor" (FGD3-P1, erkek, 35).

Bu gözlem, sadece hoşgörüyü aşan ve toplum içindeki karmaşık kimlikleri daha derin bir şekilde anlamayı ve takdir etmeyi teşvik eden bir toplumsal dönüşümün gerekliliğini vurgular. Toplumsal değişim ihtiyacı üzerine yapılan düşünceler, Gabooye'nin karşılaştığı zorlukların izole olaylar olmadığını, ancak daha geniş toplumsal yetersizliklerin sembolleri olduğunu ve acil dikkat ve eylem gerektirdiğini gösterir. Değişim çağrısı, ayrımcılık ve marjinalleşme döngülerini kırmak, tüm üyelerini eşit olarak değer verdiği bir toplum inşa etmek için bir çağrıdır. Her bireyin damgalanma veya

dışlanma korkusu olmadan gelişebileceği, sosyal adalet ve eşitliğin sadece idealler olmadığı, gerçekleştirilen somut gerçeklikler olduğu kapsayıcı bir ortam yaratmak için kolektif bir çaba gerektirir.

Damgalanma, travmatizasyon ve Gabooye topluluğu içinde derinlemesine kökleşmiş aşağılık kompleksinden kaynaklanan psikolojik sonuçların incelenmesi, kapsamlı bir toplumsal yanıt gerektiren acı bir gerçekliği ortaya çıkarır. Marjinalleşmenin günlük yaşamlarının dokusuna işlenmiş iplikleri, sadece bireysel psikeleri yaralamakla kalmaz, aynı zamanda kolektif bir mahrumiyet duygusu aşılar. Bu sürekli psikolojik sıkıntı durumu, yüzeysel çözümlerin ötesine geçen ve bu marjinalleşme döngülerini sürdüren sistemik ve yapısal engelleri ortadan kaldırmayı hedefleyen müdahalelerin zorunlu ihtiyacını vurgular. İleriye doğru yol, kapsayıcılık, saygı ve anlayış ortamını yetiştirme çabası gerektirir, burada Gabooye topluluğu, damga ve travmanın gölgelerinden kurtulmuş olarak ajans ve değer duygularını geri kazanabilir.

Bu tür bir ortam, Gabooye topluluğunun sadece sosyal ve ekonomik katılımlarını engelleyen önyargıları aşmasına izin vermekle kalmaz, aynı zamanda tüm bireylerin benzersiz kimliklerini ve katkılarını kutlaması gereken bir toplum inşa etmeye de katkı sağlar.

Özetle, Gabooye topluluğunun maruz kaldığı sistemik ve yapısal engellerin yıkılması, sadece yasal ve politik düzenlemelerle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda toplumsal bilinç ve duyarlılığın artırılması yoluyla da desteklenmelidir. Bu, Gabooye topluluğunun yaşadığı ayrımcılık ve dışlanmaya karşı koyabilecek sağlam bir toplumsal ve kültürel temel oluşturacaktır. Toplumun her kesimi, bu değişim sürecinde aktif rol almalı ve çeşitliliği, adaleti ve eşitliği destekleyen bir kültürü benimsemeyi taahhüt etmelidir.

Bu çaba, yalnızca Gabooye topluluğunun marjinalleştirilmiş durumdan kurtulmasına yardımcı olmakla kalmayacak, aynı zamanda daha geniş toplumun da daha adil ve kapsayıcı bir yapıya kavuşmasını sağlayacak. Bu tür bir dönüşüm, tüm bireylerin toplumsal dokuya eşit ve aktif katılımcılar olarak entegre olmalarını mümkün kılacak, böylece herkesin toplumda adil bir şekilde temsil edildiği ve değer gördüğü bir ortam yaratılacak.

Sonuç olarak, Gabooye topluluğuna yönelik ayrımcılık ve marjinalleşmeyle mücadele, yalnızca sosyal adalet meselesi değil, aynı zamanda toplumun bütünü için bir refah ve gelişim meselesi haline gelmiştir. Gerçek değişim, sadece politikaların ve programların uygulanmasıyla değil, aynı zamanda toplumsal normların ve değerlerin dönüştürülmesiyle sağlanabilir. Bu, her bireyin, topluluğun ve kurumun, daha adil ve eşit bir toplum inşa etme sürecine katkıda bulunmasını gerektirir.

Gabooye topluluğunun karşılaştığı zorluklar, yalnızca onların toplum içindeki konumlarına dair değil, genel olarak insan hakları ve sosyal adalet bağlamında ele alınmalıdır. Bu nedenle, bu topluluğun karşılaştığı zorlukları ve marjinalleştirilme deneyimlerini anlamak, bu sorunlara kapsamlı çözümler geliştirmek ve uygulamak için kritik öneme sahiptir. Gabooye'nin sosyal dokuya tam entegrasyonu, sadece ayrımcılıkla mücadeleyi değil, aynı zamanda toplumun daha geniş kapsayıcı ve adil bir yapıya evrilmesini de simgeler. Bu süreç, yalnızca mevcut durumun iyileştirilmesi değil, aynı zamanda gelecek nesiller için daha sağlıklı ve adil bir toplumun temellerinin atılması anlamına gelir. Bu tür bir değişim, bireylerin ve toplulukların kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerine olanak tanırken, aynı zamanda toplumun daha geniş çapta refah ve huzurunu da artırır.

4.3.2. Siyasi ve Kurumsal Miraslar

4.3.2.1. Siyasi Marjinalleşme Mirasları

Somalilan'deki Gabooye topluluğu, derin ve çok yönlü bir marjinalleşme yaşamıştır; bu durum, kökleşmiş toplumsal, siyasi ve kurumsal engellere dayanmaktadır. Bu marjinalleşme geçmişten kalma bir kalıntı değil, Gabooye halkının günlük deneyimlerini şekillendirmeye devam eden bir etkendir. Somalilan'ın siyasi manzarasında Gabooye, siyasi süreçlere ve karar alma mekanizmalarına önemli ölçüde katılımdan sistematik olarak dışlanmıştır. Siyasi ve kurumsal marjinalleşme mirası, karar alma süreçlerine katılım engellerini içerir; bu durum, onların dezavantajına olan kabileye dayalı seçim sistemini ve seslerinin bastırılmasına yol açan hükümetteki temsilsizliklerini kapsar.

Somalilan'ın kabileye dayalı seçim sistemine kökleşmiş toplumsal-siyasi yapılar ve sistemik engeller, Gabooye topluluğunun siyasi katılımını temelde engelleyerek marjinalleşmelerini sürdürür. Bu meseleye ilişkin dikkat çekici bir örnek, bir katılımcının şu sözleriyle dile getirilmiştir:

".....Toplumsal-siyasi açıdan bu insanların durumu vahimdir, mevcut sistemde önemli bir rol alma ya da iyileşme potansiyelleri yoktur. Yaşadıkları Afrika Boynuzu'nda, kabileye dayalı seçim sistemi siyasi katılımlarına engel teşkil etmektedir. Gabooye'nin siyasi adaylık için gerekli olan birleşik kabile yapısından yoksundur. Şu anda aday olsam, karşılayamayacağım büyük miktarda fon gerekecektir. Ayrıca, halkım güçlü bir bölgesel varlık göstermeden dağınık bir şekilde yerleşmiştir, bu da yeterli destek toplamayı ekonomik olarak uygulanabilir olmaktan çıkarır. Üstelik, dünya henüz evrensel olarak 'doğru adam doğru pozisyonda' ilkesini benimsemedi. Siyasi temsiliyet ve bölgesel etkiye sahip büyük kabileler, paylarından memnun olmayıp daha fazlasını istediklerinde, adil siyasi temsil elde etmeleri daha da zorlaşır" (INT-P6, erkek, 75).

Bu alıntı, ekonomik kısıtlamalardan birleşik kabile yapısının eksikliğine kadar uzanan ve küresel bir liyakat eksikliği ile daha da kötüleşen çok yönlü engelleri vurgular. Bu engellerin tarihsel bağlamını anlamak, marjinalleşmenin derinliğini kavramak için hayati öneme sahiptir. Bağımsızlıktan sonra kurulan kabile sistemine dayalı hükümet, Gabooye gibi daha küçük toplulukları baştan dezavantajlı hale getirmiştir. Bir başka katılımcı açıklar:

".....1991'de Hargeysa'da bağımsızlık ilanı, Somalilan'da kabile sistemine dayalı ilk hükümet sisteminin kurulmasını işaret etti. Ancak bu sistemin uygulanması bazı zorluklarla karşılaştı. Somalilan, Isaac, Samaroon, Isse ve Harti olmak üzere dört ana kabileyi; Yibir, Muse Dheriyo, Tumal ve Madhiban olmak üzere Gabooye çatısı altında dört daha küçük topluluk içermektedir. Somalilan'daki diğer birkaç küçük kabileye rağmen, bunlar ayrımcılığa tabi tutulmamakta ve kuzenler ile kayınbiraderler gibi benzer şekilde muamele görmektedir" (INT-P11, erkek, 55).

Bu alıntı, Somalilan'ın hükümet sisteminin başlangıcında siyasi dışlanmanın yapısal olarak yerleşik olduğunu ve sürekli marjinalleşmenin zeminini hazırladığını vurgular. Marjinalleşmenin karmaşıklığı, Gabooye'nin siyasi temsilini açıkça azaltan 4.5 güç paylaşım formülü ile daha da belirginleştirilir.

Somali federal hükümeti, dört ana kabileyi temsil eden Dir, Darood, Hawiye ve Digil ve Mirifle'ye eşit güç payı olan 1'i, azınlık kabilelerinin kolektif olarak 0.5 pay almasını ifade eden 4.5 olarak bilinen bir siyasi güç paylaşım sistemine dayanırken, Somalilan demokratik bir sistem benimsediğinde Gabooye temsilciliği tamamen gölgelenir; Somali'de ise en azından 0.5 düzeyinde bir temsil başarılır.

> *".....Somali bağlamında, klanların siyasi temsili 4.5 güç paylaşım formülü ile yaygın bir uygulamadır. Dört ana klanın her birine bir koltuk tahsis edilirken, marjinalize klan 0.5 koltukla ödüllendirilir. Somalilan hükümeti içinde, Gabooye klanları kadınlardan daha düşük bir statüye sahip olarak değerlendirilir ve sıklıkla aynı tarafta gruplandırılır. Özellikle, Başkan Silanyo, parlamento koltuklarının dağılımını gözden geçirmek için bir kararname çıkardı ve özellikle Gabooye klanları ve kadınlar üzerinde duruldu. Sonuç olarak, kadınlara 8 koltuk, Gabooye klanlarına ise bir koltuk tahsis edildi. Bu karar, kapsamlı müzakereler sonrasında alındı ve hükümet tarafından denetlenen önemli bir arabuluculuktur. Diğer klanların ve bireylerin güç pozisyonlarını işgal etmeleri, anayasal otoriteye sahip olan ve herhangi bir sonuçla karşılaşmadan tam bir bakan atayabilen başkanın takdirine bağlıdır" (INT-P1, erkek, 51).*

Temsil eksikliği, kapsayıcılık ihtiyacının yüzeysel bir tanınmasıyla sınırlı kalmayıp, anlamlı katılımı engelleyen derin ve köklü sistemik engellerin varlığını da vurgulamaktadır. Bu temel sorunlar ve sistemik engeller geçmişten kalma yadigarlar olmayıp, Somalilan'deki siyasi manzarayı şekillendirmeye devam etmekte ve Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin sürmesine neden olmaktadır. Temel dışlanmadan sürekli temsil eksikliğine olan bu geçiş, bu engelleri kaldırmak ve böylece siyasi katılım girişimlerini ve bu önlemlerin doğal sınırlılıklarını inceleme dürtüsü sağlamak için sistemik değişiklik ihtiyacını vurgular. Temel engellerin anlaşılmasından ziyade, bu farklılıkları hafifletmek için tasarlanan önlemleri ve Gabooye topluluğunu gerçekten güçlendirmedeki etkinliklerini değerlendirmek kritiktir.

Siyasi kapsayıcılığı kotalar aracılığıyla sağlama çabaları, Gabooye topluluğunun sistemik dışlanmasını ele almak için sembolik bir çaba olup, anlamlı temsiliyet sağlamada büyük ölçüde yetersiz kalmaktadır. Katılımcılar tarafından açıklandığı gibi kotaların

uygulanması, Somalilan'ın siyasi sistem içinde kök salmış eşitsizlikleri düzeltemeyen yüzeysel bir kapsama yaklaşımını örneklendirir. Bir katılımcı, bu çabaların yetersizliğini eleştirerek şunları ifade eder:

> *"....Parlamento, marjinalize topluluklara ve kadınlara siyasi temsil sağlamak amacıyla defalarca kota teklif etti. Ancak, bu kotalar orantısız bir şekilde düşük kalmakta, önerilen kadın kotası yalnızca sekiz üye ile sınırlıyken, Gabooye klanlarına yalnızca bir kota ayrılmaktadır. Gabooye'nin tek bir kabile olmadığını, dört farklı kabileyi içerdiğini ve her birinin haklarını savunmaya çalıştığını vurgulayarak bu durumu şiddetle eleştiriyorum" (UTV-P14, erkek, 44).*

Bu eleştiri, kota sisteminin yüzeyselliğini ve Gabooye topluluğunun iç çeşitliliğini ve karmaşıklığını tanımada başarısız olduğunu vurgular. Ayrıca, Gabooye'nin siyasi katılımını artırma girişimleri tarihsel olarak sınırlı bir başarı ile karşılaşmıştır, bir başka katılımcı şöyle anlatır:

> *".....1997 yılındaki siyasi meseleyi incelediğimizde, Somalilan klan liderlerinin üçüncü toplantısının bu klanların siyasete ilk kez katıldıkları bir zaman olduğu dikkat çekicidir. Bu dönemde, daha önce küçük ve marjinal olarak kabul edilen belirli topluluklar entegre edilmiş ve iki koltuk verilmişti: biri temsilciler için, diğeri ise Senato için. Başkan Dahir Rayale'nin yönetimi, hükümet ajanslarının tamamında iş fırsatlarını kapsayacak şekilde genişlemiş olan Gabooye topluluğundan bir başkan yardımcısı atayan ilk yönetim oldu. Bu katılıma rağmen, topluluk hâlâ tam haklarına ulaşamamıştır" (UTV-P14, erkek, 44).*

Bu tarihsel perspektif, siyasi kapsayıcılık çabalarının kademeli doğasını ve bu çabaların ilerleme işaret etmesine rağmen Gabooye topluluğunun marjinalize durumunu temelden dönüştürmediğini gösterir. Kota uygulaması ve ilişkili tarihsel bağlam, politika niyetleri ile yerdeki gerçek etki arasındaki sürekli uçurumu vurgular. Kota tanıtımına rağmen, Gabooye topluluğunun siyasi süreçlerde önemli ölçüde temsil edilmemiş ve marjinalize olmaya devam ettiği gerçeği ortadadır. Bu durum, gerçek siyasi kapsayıcılığı sağlama amacındaki kotaların sınırlılıklarını ortaya koymakta, Gabooye topluluğunun karar alma

süreçlerinde adil bir katılımını sağlamak için stratejilerin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Kotalardan mevcut siyasi temsil durumuna odak kaydırıldığında, bu çabalarına rağmen Gabooye topluluğunun hâlâ dikkat çekici şekilde temsil edilmemiş olduğu açıktır. Bu temsil eksikliği, marjinalleşmenin temel nedenlerini ele alan kotaların yetersizliğini vurgulamanın yanı sıra, Gabooye'nin siyasi katılım engellerini ortadan kaldırmak için daha derin reformların gerekliliğini de öne çıkarır.

Somalilan'daki Gabooye topluluğu için mevcut siyasi temsil durumu, marjinalleşmenin devam eden mirasını çarpıcı bir şekilde ortaya koymakta, siyasi kurumlardaki sınırlı varlıkları büyük ölçüde sembolik kalmaktadır. Siyasi kapsayıcılığı teşvik etmeye yönelik çabalarına rağmen, Gabooye'nin temsildeki yetersizliği, siyasi süreçte tam katılımlarını engelleyen köklü engellerin devam ettiğinin çarpıcı bir hatırlatıcısı olarak hizmet etmektedir. Bu noktayı açıklığa kavuşturmak için bir katılımcı şöyle gözlemlemektedir:

> *".....Somalilan hükümeti yargı, yürütme ve yasama olmak üzere üç dalda örgütlenmiştir. Seçilen 82 parlamento üyesi arasında, son 32 yılda ilk kez bir Gabooye temsilcisi seçilmiştir. Yürütme organında Gabooye topluluğu ciddi şekilde temsil edilmemekte olup, sadece bir yardımcı bakan bulunmaktadır; bakanlar, genel müdürler, belediye başkanları, yerel hükümet sekreterleri, mahkeme başkanları veya ilçe başkanları arasında hiç Gabooye yoktur" (INT-P2, erkek, 26).*

Temsilin sayısallaştırılması—veya eksikliği—sadece sayısal yetersizliği değil, aynı zamanda politika etkisi, kaynak tahsisi ve toplumsal tanınma için geniş çapta sonuçları vurgular. Başka bir katılımcı tarafından sunulan karşılaştırmalı bakış açısı, temsildeki eşitsizlikleri daha da belirginleştirerek Somalilan siyasetinde Gabooye'nin marjinalleşmesini öne çıkarır.

> *"....Seçilmiş olan 82 üyeli parlamentoda Gabooye topluluğundan ilk kez 32 yıl sonra sadece bir üye bulunmaktadır. Bütün kabine yürütmesi açısından, eski başkan Dahir Rayale tarafından verilen sadece bir yardımcı bakan vardır. Başka bir Gabooye bakan veya yardımcı, genel müdür, belediye başkanı, yerel hükümet sekreteri, mahkeme başkanı veya*

ilçe başkanı yoktur. Hükümet kurumlarına bakıldığında Gabooye topluluğundan olanların oranı %0.1'den azdır. Bu oran diğer klanların normal sayılarına yakın değildir" (INT-P4, erkek, 32).

Gabooye'nin siyasi kurumlardaki bu bariz temsil eksikliği, siyasi süreçte katılımlarını engelleyen kurumsal engellerin bir yansıması olmanın yanı sıra, onların dışlanmalarını sürekli kılan daha geniş toplumsal tutumlar ve yapılar belirtisidir. Kapsayıcılığı teşvik etme çabalarına rağmen, siyasi temsilin mevcut durumu, Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinde üzücü bir şekilde tutarlı kalmaktadır. Siyasi kurumlardaki bu temsil eksikliği, topluluğun güçlenmesine ya da onların dışlanmalarını altında yatan yapısal eşitsizlikleri ele almaya yardımcı olmamaktadır. Gabooye'nin devam eden marjinalleşmesi, politika üzerinde etkili olma ve çıkarlarını savunma yeteneklerini sınırlayarak, toplumsal dışlanmalarını pekiştirir ve demokratik temsil ve eşitlik ilkelerini zayıflatır.

Temsilin mevcut durumundan ziyade, Gabooye'nin bireysel ve kolektif deneyimlerini araştırmak kritik öneme sahiptir. Bu hikayeler, siyasi temsil eksikliğinin somut sonuçlarını çarpıcı bir şekilde ortaya koyar ve marjinalleşmenin insani yönünü vurgulayarak önemli bir dönüşüm ihtiyacını vurgular.

Gabooye topluluğunun deneyimleri, siyasi temsil eksikliğinin somut duygusal ve sosyal maliyetlerini açığa çıkarır ve marjinalleşmenin derin etkilerini gözler önüne serer. Toplum üyelerinin sesleri aracılığıyla, dışlanmanın acı verici gerçekliği belirginleşir ve sistemik değişimin kritik ihtiyacı üzerinde durulur. Bir katılımcı, bu temsil eksikliğinin geniş çaplı sonuçlarını vurgulayarak şöyle belirtir:

"…..Uzun bir süre boyunca, Gabooye topluluğu yetersiz siyasi temsil sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Tarihsel olarak, topluluk bu temsili sağlamak için siyasi yolları kullanmaya önemli bir vurgu yapmamıştır. Somalilan bağlamında, kaynak tahsisi ve kalkınma projelerinin dağıtımı klanlar için temel bir endişedir. Siyasi temsil, çıkarlarının karar alma süreçlerinde dikkate alınmasını ve hesaba katılmasını sağlamada hayati öneme sahiptir. Topluluğun diğer toplumlarla gergin ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda, siyasi temsil eksikliği özellikle belirgindir" (FGD1-P5, kadın, 26).

Verilen hesap, kaynak tahsisinde ve toplumsal entegrasyon açısından siyasi temsilin stratejik önemini vurgulamanın yanı sıra Gabooye'nin siyasi yolları tarihsel olarak ihmal etmesinin, bu grubun daha da marjinalleşmesine katkıda bulunduğunu belirtiyor. Ayrıca, Gabooye topluluğu içindeki iç bölünmeler, geniş toplumsal ayrışmalarla birleştiğinde, siyasi savunuculuk için birleşik bir cephe oluşturma çabalarına ek engeller oluşturuyor. Bir katılımcı bu iç bölünmeyi şöyle açıklıyor:

> *".....Somalilan içindeki fraksiyonumuz ile diğerleri arasındaki siyasi anlaşmazlık, bölgedeki çeşitli klanlar arasındaki duruma benzer. Toplumumuz, daha alt klanlar arasında parçalanmış durumda; doğu ve batı bölgelerindeki kabileler arasında, ayrıca orta kabile ve bizim kabilemiz arasında siyasi ayrılıklar mevcut. Toplumumuz geçmişte kültürel kısıtlamalarla engellenmişti, tüm fraksiyonlar siyasi tartışmalara katılıyordu—liderin yokluğu, onların haklarının terkedilmesine neden oluyor. Toplumumuzda az sayıda bilim insanı ve siyasetçi olması, yaşlıların ölümüne ve bazılarının şimdi diasporada yaşamasına yol açtı" (INT-P5, erkek, 52).*

Gabooye'nin karşılaştığı çok yönlü zorluklar, geniş toplumsal bağlamı aşarak kendi toplulukları içinde de kolektif hareket ve savunuculuğu engelliyor. Ayrımcılık ve şiddet içeren kişisel anlatımlar, siyasi marjinalleşmenin şiddetli sonuçlarını canlı bir şekilde gösteriyor. Bir katılımcının siyasi katılımı nedeniyle doğrudan şiddet deneyimleriyle ilgili korkunç hikayesi bu sonuçlara örnek teşkil ediyor.

> *".....Her gün ayrımcılık var; oluyor. Bu bir yıl değil, bir ay değil; her saat başı oluyor. Dün gece dışlandım. Kültürümüzde siyasette bir görüşe sahip olmak ve onu tatmin eden bir partiye katılmak kabul edilemez. 2017'de, Wadani Partisi adalet sekreteri olarak, dövüldüm ve ağır yaralandım. Tek sebep, Barkhad olarak Somalilan'ın kurtuluşu için çalışma hakkım olmamasıydı çünkü diğer klanlardan insanlar rekabet ediyordu. Gabooye olarak karışamazsınız. Siyasete katılan bir Gabooye bireyinin karşılaşabileceği sonuçlar bunlardır" (INT-P11, erkek, 55).*

Kişisel anlatımlar, siyasi marjinalleşme ve fiziksel şiddet arasındaki kesişimi canlı bir şekilde sunarak, Gabooye'nin siyasi katılım ve toplumsal tanınma peşinde ilerlerken karşılaştığı tehlikeli ortamı vurguluyor. Kişisel ve topluluk deneyimlerini tartışmaktan kültürel ve tarihsel perspektiflere geçiş yapmak hayati önem taşır. Bu deneyimler, temsil eksikliğinin istatistiksel gerçekliklerine insan yüzü kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda Gabooye'nin siyasi dahil olma ve toplumsal hareketlilik arayışını daha da karmaşıklaştıran kültürel ve tarihsel ayrıntıların daha derinlemesine incelenmesi için sahneyi hazırlar. Bu deneyimleri geniş kültürel ve tarihsel dinamikler bağlamında anlayarak, Gabooye topluluğunun karşılaştığı zorlukların karmaşıklığını ve sürekli marjinalleşmeye rağmen gösterdikleri direnci daha iyi takdir edebiliriz.

Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin tarihsel ve kültürel yönleri, mevcut siyasi ve toplumsal dışlanmalarına katkıda bulunan karmaşık faktörlere dair değerli içgörüler sunar. Bu perspektifler, Gabooye'nin Somalilan toplumundaki durumunu nasıl etkilediğini ve marjinalleşmelerini nasıl şiddetlendirdiğini gösteren tarihsel miraslar ve kültürel anlatıları açığa çıkarır. Bir katılımcı siyasi temsilin tarihsel bağlamını vurgulayarak şunları söylüyor:

> *".....Maalesef, topluluğumuz, Somalilan topluluklarının bağımsızlık ilan etmek üzere Burco'da toplandığı toplantıya katılmadı. Bunun yerine, 1960 yılında Somalilan'ın bağımsızlığının elde edilmesine yardımcı olan topluluklar arasında yer aldık. Yer değiştirmemizden sonra, 1993'te Borama konferansına katılımcı olarak katıldık. Ancak, Borama konferansında sadece gözlemciydik çünkü daha önce Sheikh'te yapılan Somalilan kabilelerinin toplantısında yer almadık. Şu anda, çeşitli topluluklar arasında siyasi paylaşım, şiddetli bir rekabet konusu haline geldi. Bununla birlikte, 1997'deki toplantıda yer aldık ve burada bir milletvekili ve bir senato üyesi pozisyonu verildi" (INT-P5, erkek, 52).*

Gabooye halkının siyasi yolculuğu, dışlama süreçleri ve sembolik dahil edilmelerle işaretlenmiştir ki bu durum, onların kökleşmiş marjinalizasyonlarının derinliğini vurgular. Bu tarihsel hesap, onların dışlanmalarının yaygın doğasını ve siyasi süreçlere sınırlı derecede dahil edilmelerinin boyutunu ortaya koyar. Marjinalizasyonlarını ele alma çabalarına rağmen, Gabooye halkı toplumlarının siyasi yaşamına tam anlamıyla katılma konusunda önemli zorluklarla karşı karşıya kalmaya devam ediyor.

Gabooye topluluğunun birlik ve siyasi temsil arayışı, çeşitli atalarından gelen ve kültürel kimliklerinden kaynaklanan birçok iç bölünme tarafından engelleniyor. Bir topluluk üyesi bu bölünmelerin karmaşıklığını daha da açıklıyor:

> *"....Gabooye topluluğu kendilerinin birbirleriyle ilişkili olduğuna inanmıyor. Ben Muse Dheriyo'dan bir adamım ve Dir, Muse, Mohamed Hinaftire ve Mahe Dir kabilelerinin soyundan geliyorum, Tumal adamının soyu başka bir Somali veya Arap kabilesinden geliyor. Benzer şekilde, Madhiban kendi atalarını Hawiye veya Darood kabilelerine, Yibir ise Yahudilere veya Bubur Baair'e dayandırıyor. Bu farklı atalardan kaynaklanan kökenler, kendimizi birleşik bir halk olarak görmememiz nedeniyle toplumsal uyumu sürdürme kabiliyetimizi zayıflatıyor. Kendimizi, akrabalık bağlarından emin olmayan kendi kardeşlerimiz tarafından parçalanmış bir toplum olarak algılıyoruz" (INT-P5, erkek, 52).*

Gabooye topluluğunun durumunun karmaşıklığı, topluluk içindeki çeşitlilikten kaynaklanıyor ve bu durum siyasi savunma için birleşik bir cephe oluşturma çabalarını zorlaştırıyor. Dahil olma ve temsil mücadelelerini karmaşıklaştıran bu durum, kültürel ve tarihsel bağlamlarının nüanslı bir anlayışını gerektiriyor. Tarihsel dışlama, iç çeşitlilik ve birleşik bir siyasi stratejinin yokluğu, Gabooye'nin siyasi ve sosyal zorluklarını ele almanın karmaşık doğasını vurguluyor. Bu faktörler, sadece güncel marjinalizasyonlarına katkıda bulunmakla kalmıyor, aynı zamanda dahil edilmeleri için hassas yaklaşımlar gerektiren durumlarını da vurguluyor.

Ayrıca, Gabooye'nin marjinalizasyonunu ele alırken, siyasi kurumlarda mevcut sistemik engellerle ve dışlamayı sürdüren toplumsal tutumlarla yüzleşmek hayati önem taşır. Anlamlı temsil ve dahil edilme yolculuğu sadece siyasi bir meydan okuma değil, aynı zamanda toplumsal bir zorluktur ve marjinalizasyonun kültürel, tarihsel ve kurumsal miraslarını yıkmak için sürekli çabalar gerektirir. Gabooye'nin durumunun çok yönlü doğasını tanıyarak ve temelde yatan sorunları ele alarak, daha kapsayıcı ve adil siyasi ve sosyal ortamların teşvik edilmesi mümkün olabilir.

Gabooye topluluğunun marjinalizasyon meselesini ele almak, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda geniş bir zorluklar ağı ile mücadele etmeyi gerektirir. Etkili siyasi değişim ve temsil yolculuğu, katılımcılığı ve eşitliği direnen sistemik engeller ve kökleşmiş toplumsal tutumlarla doludur. Bu zorlukların eleştirel bir incelemesi, Gabooye temsil mücadelesinin çok yönlü doğasını ortaya çıkarır ve gerçek dahil edilme sağlamak için çok yönlü bir yaklaşım gerekliliğini vurgular. Kurumsal atalet ve toplumsal değişime direnç, Gabooye'nin siyasi temsilini artırma çabalarına önemli engeller oluşturur. Bir katılımcı tarafından belirtildiği gibi,

> *".....Hükümetin ırkçılıkla başa çıkamaması, ırkçılığın büyümesiyle ilgilidir. Cumhurbaşkanı bir bakan veya genel müdür atayabilir, ancak onu engelleyen bir uygulama var. Öte yandan, meclis ayrımcılığa karşı yasaları tartışmıyor çünkü engelliler veya belirli ayrıntılara sahip kişiler de dahil olmak üzere diğer insanlar da ayrımcılığa uğruyor" (INT-P4, erkek, 32).*

Alıntı, ayrımcılık uygulamalarını sorgulama ve ortadan kaldırma konusundaki isteksizliği vurgulamakta, bu da Gabooye gibi toplulukların sürekli marjinalizasyonunda daha geniş toplumsal suç ortaklığının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, siyasi dönüşüm arayışı, tarihsel olarak ve devam eden şekilde klan hatlarına dayalı siyasi güç dağılımı tarafından engellenmektedir, bu da Gabooye gibi küçük ve marjinal toplulukları dezavantajlı duruma düşürmektedir. Bir başka katılımcı bu kökleşmiş sistemi eleştirerek, bu toplulukların marjinalizasyonunun sürdürülmesine katkıda bulunduğunu savunmaktadır.

> *".....İlk temel hatalıysa, sonuçlar daha sonra hissedilecektir. Somalilan'da siyasi denge, temelinde yanlış hizalanmıştır, sonuç olarak siyasi gücün belirli gruplar arasında dağıtılması kültürü ortaya çıkmıştır. Bu eğilim zamanla devam etmiştir. 1991'de kurulduğundan bu yana, her klan siyasi güç payını genişletmeye çalışmış ve daha önce tahsis edilenden daha azını kabul etmeyi reddetmiştir. Sonuç olarak, her gelen cumhurbaşkanı daha önde olan klanlardan özür dilemek zorunda hisseder. Gereken, bu bölücü eğilimi aşacak ve yeni bir yol çizecek bir cumhurbaşkanıdır" (INT-P3, erkek, 54).*

Alıntı, Gabooye topluluğunun siyasi marjinalizasyonunun köklü doğasını ele almak için siyasi gücün yeniden tahsis edilmesinde sistematik bir değişikliğe ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Bu marjinalizasyonun üstesinden gelmek, yalnızca kurumsal reformlar değil, aynı zamanda katılımcılık ve çeşitlilik konusunda toplumsal tutumların değiştirilmesini de gerektirir. Bu kökleşmiş zorluklar, sürdürülebilir savunuculuk, yasal reformlar ve toplumsal eğitim yoluyla Gabooye ve diğer marjinal toplulukların anlamlı temsil ve katılım sağlayabileceği bir ortam yaratmanın önemini vurgular.

Marjinalizasyonun yaşanmış deneyimlerini yansıtan bir yol ileriye taşımak için, temsil ve ayrımcılık üzerine topluluk perspektifleriyle etkileşimde bulunmak önemlidir. Bunu yaparak, Gabooye'nin karşılaştığı engeller hakkında değerli içgörüler elde edilebilir ve daha kapsayıcı ve adil bir siyasi manzara için potansiyel stratejiler aydınlatılabilir. Marjinal toplulukların karşılaştığı zorlukların kapsamlı bir anlayışını sağlamak, Gabooye ve diğer temsil edilmeyen gruplar için anlamlı temsil ve katılımı teşvik eden stratejiler geliştirmek için temel oluşturur.

Gabooye topluluğunun siyasi temsil ve yaşadıkları ayrımcılık üzerine görüşleri, marjinalleşmenin günlük yaşamları ve hedefleri üzerindeki etkisine dair derin bir içgörü sunar. Bu görüşler, topluluğun siyasi süreçte önemli bir katılım ve çeşitliliği tanıyan ve saygı gösteren bir toplum özlemi olduğunu açıklar. Topluluğun kolektif sesi, sadece yaşanan baskıları vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda daha kapsayıcı bir gelecek için bir vizyon ifade eder. Siyasi kurumlarda bariz bir şekilde az temsil edilmeleri, Gabooye için huzursuzluk ve dışlanma kaynağıdır, bunun bir örneği bir topluluk üyesinin bu konu üzerine düşünceleriyle açıklanmıştır:

> *"....Politik olarak, temsil eksikliği Gabooye için engelleyici bir miras haline geldi, çünkü Somalilan'da önemli bir pozisyonları yok. Bu yokluk, toplulukları ve bireyleri potansiyel faydalardan ve temsilden mahrum bıraktı. Bu, karar alma masasında etkili bir siyasi temsilin olmamasından kaynaklanıyor, bu da Gabooye topluluğuna iyileştirmeler getirmek ve savunmak için yetersiz kalıyor. Bir veya iki temsilci olsa bile, sesleri nadiren duyulur. Kamu hizmetleri için bahsedilen adımlar şarttır" (INT-P7, erkek, 35).*

Katılımcının alıntısı, Gabooye'nin görünmez ve sesiz olduğu hissini ileterek, haklarını savunabilecekleri bir platforma acil ihtiyaç olduğunu vurgular. Gabooye'ye yönelik ayrımcılık sadece siyasi bir mesele değil, aynı zamanda derinden kişisel ve sosyal bir mesele olarak, yaşamlarının her alanına sızar. Topluluğun tanınma ve saygı görme arayışı, siyasi katılımlarının doğrudan sonuçlarına maruz kalan bir üyenin bireysel hesabıyla örneklendirilir:

> *".....Ayrımcılık her gün, her saat başı gerçekleşir. Dün gece dışlandım. Kültürümüzde, bir görüşe sahip olmak ve kendi görüşünü tatmin eden bir partiye katılmak kabul edilemez. 2017'de, Wadani Partisi'nin adalet sekreteri olarak dövüldüm ve ağır yaralandım. Tek sebep, Barkhad olarak Somalilan'ın kurtuluşu için çalışma hakkımın olmamasıydı, çünkü diğer klanlardan insanlar yarışıyordu. Gabooye olarak müdahale edemezsiniz. Bunlar, siyasete katılan bir Gabooye topluluğu üyesinin karşılaşabileceği sonuçlardır" (INT-P11, erkek, 55).*

Anlatı, siyasi marjinalleşme ile kişisel acı ve toplumsal dışlanmanın kesişimini etkili bir şekilde vurgulayarak, bu sorunların ele alınmasının aciliyetini öne çıkarır. Topluluğun temsil ve ayrımcılık üzerine perspektifi, Gabooye'nin sadece görülüp duyulmadığı, aynı zamanda yaşamlarını etkileyen politikaları ve kararları şekillendirmede aktif bir rol aldığı bir toplum için kolektif bir çağrıdır. Bu kapsama ve eşitlik arzusu, insan hakları ilkeleri ve demokrasi değerleriyle uyumludur.

Somalilan'da marjinalleşmenin siyasi ve kurumsal mirasları, eşitlik ve kapsayıcılığa engel olan kökleşmiş bariyerleri yıkmayı amaçlayan kapsamlı ve acil reformları gerektirir. Gabooye'nin siyasi kurumlardaki az temsil edilmesi ve karar alma süreçlerine katılım engellerinin detaylı bir incelemesi, bu topluluk için sosyal hareketlilik ve eşitliğin sağlanmasının mevcut politik yapıların ve toplumsal tutumların yeniden değerlendirilmesini gerektirdiğini gösterir. İlerlemek için, politika değişiklikleri, yasal reformlar ve çeşitliliği benimseme ve Gabooye ile diğer marjinal toplulukların seslerini değerlendirme yönünde kültürel bir değişim şarttır. Bu marjinalleşme miraslarını ele alarak, Somalilan her vatandaşın ulusal siyasi ve sosyal dokuya katkıda bulunabileceği ve bundan fayda sağlayabileceği daha kapsayıcı, adil ve demokratik bir toplum yaratma yolunda önemli bir adım atabilir.

4.3.2.2. Okul Sınıflarında Ayrımcılık

Somalilan'daki Gabooye topluluğunun yaşadığı uzun süreli marjinalleşme, eğitim ortamlarında, öğrenim ve eşitlik kutsalları sağlaması gereken okulların, daha geniş toplumsal önyargıları tekrar ettiği ve şiddetlendirdiği yerlerde net bir şekilde görülmektedir. Kişisel anlatılar ve gözlemler aracılığıyla, rahatsız edici bir tablo ortaya çıkmaktadır; Gabooye topluluğuna yönelik ayrımcılık izole bir olay değil, okul öncesi eğitim yıllarından yükseköğretime ve ötesine uzanan yaygın bir gerçekliktir. Bu sistematik önyargı, öğrencilerin klan bağlarına dayalı açıkça zorbalık ve dışlanmadan daha ince ayrımcılık ve yabancılaşma biçimlerine kadar çeşitlilik gösterir; bu durum eğitim kurumlarının tarihsel olarak Gabooye'yi kenara iten marjinalleşme döngüsünü sürdürdüğüne işaret etmektedir.

Eğitimdeki ayrımcılığın sonuçları geniş kapsamlı ve karmaşıktır, öğrenme ortamının ötesine uzanarak Gabooye topluluğunun daha geniş sosyal hareketlilik ve entegrasyon beklentilerini şekillendirir. Bu topluluktan öğrenciler, hem akranlarından hem de eğitimcilerden hem açık hem de örtük önyargılarla karşı karşıya kalır, bu da önemli psikolojik ve duygusal streslere yol açabilir; daha yüksek okul terk oranları, daha düşük akademik başarılar ve yabancılaşma hissine neden olabilir. Eğitimdeki bu marjinalleşme, Gabooye topluluğunun yaşadığı daha geniş toplumsal dışlanmanın hem bir belirtisi hem de nedenidir, toplumsal bölünmeleri sürdürür ve daha kapsayıcı ve adil bir toplum yaratma çabalarını engeller. Gabooye öğrencilerinin bu tür zorluklar karşısında gösterdikleri direnç takdire şayandır, ancak eğitimdeki engellerin kaldırılması ve okulların kapsayıcı ve güçlendirici ortamlar haline getirilmesi için sistematik değişikliklere duyulan acil ihtiyacı da vurgular. Toplumsal önyargıların okullar içinde tekrar edilmesi, eğitim etosunu baltalamakla kalmaz, aynı zamanda ele alınması gereken marjinalleşme döngüsünü de sürdürür.

> *"Eğitim açısından, çocuklar okula gittiklerinde ayrımcılıkla karşılaşıyorlar. Örneğin, diğer klanlardan öğrenciler, en azından tahtaya Midgan yazarak beni taciz ettiler. Okul üniforması zorunlu olmayan Salı günleri sınıfa süslü giyinip geldiğinizde, hakarete uğruyorsunuz" (FGD1-P6, erkek, 23).*

Benzer şekilde, aynı katılımcı tarafından belirtilen başka bir örnek şöyledir:

“.....Sınavda başka bir klandan birisinden daha iyi performans gösterdiğinizde veya sınıfta daha aktif olduğunuzda, o kişi sizden daha iyi olduğunuzu gördüğünde tahtaya size karşı bir ifade yazar. İçeri girdiğinizde, öğrenciler size güler ve siz de bunaldığınızda, taciz edildiğinizi bilmiyorsunuz? Klanınız yüzünden mi aşağılanıyorsunuz? Bir kişi aptal, dikkatsiz veya yeteneksiz olduğu için hakaret edilirse, bu bilinmesi gereken bir şeydir ama belirli bir klan olmak garip bir şeydir” (FGD4-P1, erkek 35).

Bu deneyimlerin incelenmesi, eğitim sistemi içinde derinlemesine bir sorun ortaya çıkarır: ayrımcılık sadece dışsal bir toplumsal problem değil, aynı zamanda eğitim ortamlarının dokusuna işlemiş bir durumdur. Öğrenciler klanlarına göre kötü muamele gördüklerinde ve dışlandıklarında, güvenli ve kapsayıcı bir ortam olması gereken eğitim ortamı, toplumsal önyargılar için bir savaş alanına dönüşür. Öğrencilerin klan bağları veya hatta akademik başarıları için alenen küçümsenmeleri ve aşağılayıcı dil kullanılması, bireysel önyargıların ötesine uzanan sistematik ayrımcılığın derinlemesine bir sorununu vurgular.

Bu ayrımcılık deneyimlerinden hareketle, Gabooye öğrencilerinin eğitim yolculuğunun sınıf dışına taşan zorluklarla dolu olduğu açıktır. Gabooye topluluğundan bireyler tarafından paylaşılan kişisel deneyimler ve yansımalar, bu kökleşmiş önyargının daha geniş ve daha karmaşık sonuçlarını ortaya koymakta, bu erken ayrımcılık örneklerinin eğitim ve toplumsal engeller dizisine zemin hazırladığını göstermektedir.

Eğitim ortamlarında Gabooye soyundan öğrenciler tarafından yaşanan ayrımcılık anlatıları, bu tür önyargıların bireyler üzerindeki derin duygusal ve psikolojik sonuçlarını gösterir. Özellikle, sadece okulda değil, aynı zamanda yükseköğretimde de açık ayrımcılıkla karşılaşan bir bireyin örneği dikkat çekicidir.

“.....Okula gittiğim zaman, ben kulaklarını kapamış bir adam olsam da ve onlar için durmasam da, insanlar bana ‘Sen bir Gabooye’sin ve böyle öğreniyorsun’ derlerdi. 2014 yılında üniversitedeyken, arkadaşlarımdan biri ile aramda bir çatışma oldu. Bana, ‘Bana nasıl böyle konuşabilirsin? Sen bir Gabooye’sin!’ dedi. Ben de ona, ‘Evet, ben bir Gabooye’yim; bana ne söyleyebilirsin ki? Senden daha mı iyiyim?’ dedim. Eğitimde

marjinalleşme önemli olabilir, ancak bu benim öğrenmeme engel olmadı" (FGD3-P2, erkek, 33).

Verilen metin, ayrımcılık karşısında bireylerin kararlılığını ve okul yıllarının ötesine, yüksek öğrenim ve yetişkinlik dönemlerine kadar uzanan önyargının yaygın doğasını göstermektedir. Ayrıca, metin akademik başarıların gurur kaynağı yerine alay konusu olmasının bu sorunu nasıl daha karmaşık hale getirdiğini vurgulamaktadır.

".....Ayrıca, akademik başarılarım ve sınıfta aktif katılımım, diğer kabilelerden öğrenciler tarafından hoşnutsuzlukla karşılandı. Sınıfa girdiğimde alay konusu olmam için tahtaya ayrımcı yorumlar yazdılar. Bu, beni yılgın ve şaşkın hissettirdi; alayların kabile geçmişimden dolayı mı yoksa başka bir nedenle mi yapıldığını anlamakta zorlandım. Bu belirsizlik, başkalarının başarılarımı kabul etmesini zorlaştırdı" (INT-P2, erkek, 26).

Gabooye topluluğuna yönelik ayrımcılık sorunu, sadece kişisel deneyimleri değil, aynı zamanda eğitim seçimlerini ve aile dinamiklerini de kapsayan karmaşık bir meseledir. Akademik başarının sosyal kabul getirmemesi paradoksu klan temelli bölünmeleri pekiştirirken, Gabooye öğrencilerinin karşılaştığı ayrımcılık, kimliklerini ve öz değer duygularını sorgulamalarına neden olmaktadır. Kişisel direnç ya da akademik yeteneklere rağmen, önyargıya karşı sürekli mücadele, tüm öğrencileri eşit şekilde koruyup yükseltemeyen eğitim çerçevesindeki sistemik bir sorunu vurgular. Bu durum sadece rahatsız edici bir paradoks değil, aynı zamanda Gabooye öğrencilerinin eğitim seçimleri ve deneyimleri üzerinde geniş kapsamlı sonuçları olan çok yönlü bir problemdir. Ayrımcılığın bu seçimler ve deneyimler üzerindeki etkilerini tartışan sonraki bölüm, erken dönem önyargı ve marjinalleştirme olaylarının Gabooye öğrencilerinin eğitim yollarını ve yaşam seçimlerini nasıl şekillendirdiğini ve akademik ve sosyal entegrasyon yolculuklarını nasıl daha karmaşık hale getirdiğini aydınlatmaktadır.

Gabooye öğrencilerinin eğitim yolculukları üzerindeki marjinalleştirme mirası, deneyimleri ve kararları üzerinde uzun vadeli etkilere sahip karmaşık bir meseledir. Ne yazık ki, bu tür ayrımcılık biçimi, öğrencileri ve ailelerini eğitim kalitesi veya kişisel ilgi alanları yerine kötü muameleden kaçınmayı önceliklendirmeye zorlar. Yibir topluluğu arasında yaygın olan bu geniş trendin bir örneği, zorbalık ve sosyal izolasyon korkusu

nedeniyle yerel okulları reddetmeleridir. Gabooye öğrencilerinin eğitim yolları üzerindeki ayrımcılığın derin ve kalıcı etkilerini tanımak ve herkes için daha kapsayıcı ve adil bir eğitim ortamı yaratma yolunda çalışmak hayati önem taşımaktadır.

> *"....Buna ek olarak, Yibir topluluğu, çocuklarının mahallelerindeki yerel okulları reddetmesiyle eğitimle ilgili zorluklarla karşı karşıyadır. Bunun yerine, uzak ve yabancı bir okula gitmeyi arzuluyorlar. Bazen potansiyel kötü muameleden ve sosyal izolasyondan kaçınmak için, Yibir topluluğundan çocuklar geleneksel eğitim fırsatlarını reddedip alternatif seçenekler ararlar. Kendilerini yalnızca klan bağlarıyla tanıyan akranlarından alay ve kötü muamele görmekten korkarlar. Bu sorun yalnızca Yibir topluluğuna özgü değil, benzer duygular Somalilan'daki diğer Gabooye klanları arasında da yaygındır" (UTV-P11, erkek, 43).*

Tarihsel bağlam, bu sorunun derinliğini artırarak, ayrımcı uygulamaların yeni olmadığını, ancak zaman içinde Gabooye topluluğu için sürekli bir meydan okuma olduğunu vurgular.

> *"....Özellikle, tarihi kayıtlar 1970'lerde Yibir topluluğunun köken ülkelerinden göç ettiğini ortaya koyuyor. Eğitimde karşılaştıkları ayrımcılık nedeniyle az sayıda kişi eğitimlerini tamamlayabildi. Sonuç olarak, ülkeden ayrılan ve eğitim alan Yibir topluluğu üyelerini geri dönüp geleneksel yaşam tarzlarında meydana gelen değişiklikleri gözlemlemeye ikna etmek giderek zorlaşıyor" (INT-P11, erkek, 55).*

Bu anlatı, toplumun sosyal dokusundaki eğitim ayrımcılığının uzun süreli mirası ve gelecek kuşaklar üzerindeki olumsuz etkilerini kapsamlı bir şekilde inceler. Bu anlatıların analizi, eğitim ortamlarının öğrenme ve gelişim için güvenli alanlar olarak hizmet vermesi gerektiği halde, Gabooye öğrencileri için dışlama ve marjinalleştirme alanlarına dönüştüğü üzücü bir eğilimi ortaya çıkarır. Yerel okullara gitmek yerine başka yerlerde eğitim aramak kararı, klan temelli ayrımcılığın yaygın doğasının ve marjinal toplulukların eğitim seçimleri ve deneyimleri üzerindeki derin etkisinin dokunaklı bir göstergesidir. Bu durum, bireysel öğrencilerin kişisel gelişimini sadece baltalamakla kalmaz, aynı zamanda eğitim sistemi içindeki sistemik eşitsizlikleri de devam ettirir. Ayrımcılığın doğrudan sonuçlarından farklı kişisel seçimler ve deneyimler üzerine yapılan bu odak değişikliği, tartışmayı ayrımcılığın özünü ve diğer durumlarla paralelliklerini daha geniş bir şekilde

incelemeye yönlendirir. Bu inceleme, Gabooye topluluğunun akademik çevrelerde karşılaştığı olağanüstü engelleri vurgulamayı ve akademik başarı ve sosyal asimilasyon peşindeki çabalarını şiddetlendirmeyi amaçlar.

Eğitim ortamlarında Gabooye topluluğunun yaşadığı ayrımcılık, onun doğasının düşünülmesini ve diğer bağlamlarla karşılaştırılmasını gerektirir, böylece marjinalleştirme dinamiklerinin karmaşık yapısına dair değerli içgörüler sağlanır. Bir katılımcı, kişisel deneyimleri ile tarihsel olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan ayrımcılığı karşılaştırarak,

> *".....Eğitimde Gabooye klanlarına yönelik ayrımcılık iddialarını duydum, ancak bu iddiaların yeterince kanıtlanmadığı kanısındayım. Örneğin, geçmişte, Amerika Birleşik Devletleri'nde siyahların beyazlarla birlikte okula gitmelerinin yasaklandığı ayrımcılık örnekleri vardı. Ancak Gabooye topluluğumda, onların istedikleri okul ve üniversitelere erişimlerini kısıtlayacak böyle bir kısıtlama yok gibi görünüyor" (UTV-P6, erkek, 50).*

Burada yapılan karşılaştırma kritik öneme sahiptir, çünkü ayrımcılığın varlığını tanırken, ifadelerindeki farklılıkları da vurgulayarak, eğitim sistemi içinde daha ince ve potansiyel olarak daha zararlı bir marjinalleşme biçimini işaret eder. Başka bir anlatı, Somali içindeki çeşitli coğrafi konumlar arasında etkileyici bir karşılaştırma sunarak, Gabooye'nin yaşadığı zorlukların belirli bölgelerle sınırlı olmadığını gösterir. Her iki karşılaştırma da ayrımcılığın karmaşıklıklarına ve farklı topluluklar üzerindeki etkilerine dair değerli içgörüler sağlar.

> *".....Bu ayrımcılığın kaynağı, bir yaşlı olarak, Sheikh'teki okula giderken yaşadığı bir olaya dayandırılabilir. Bu olaydan sonra, İshak klanının başka hiçbir toplulukla bir arada yaşayamayacağı sonucuna vardı. İlginç bir şekilde, Somalilan'daki Sheikh kasabasında yaşadığı deneyimleri, Güney Somali'deki Jowhar ile karşılaştırdı ve iki yer arasında pek bir fark bulamadı. Jowhar'da asimilasyonun daha kolay ve mümkün olduğunu keşfetti" (UTV-P11, erkek, 43).*

Bu anlatım, çeşitli ortamlarda klan temelli ayrımcılığın yaygın doğasını vurgulayarak, marjinalleşme deneyimlerinde coğrafi determinizm anlayışına meydan okur. Bu yansımaları ve karşılaştırmaları analiz etmek, eğitim ortamları içindeki ayrımcılığın daha geniş dinamiklerini aydınlatır ve öne sürülen şekiller ve yoğunluklar değişse de, marjinalleşmenin altında yatan sorunun Gabooye topluluğu için eğitim erişimi ve başarısı önündeki önemli bir engel olduğunu önerir. Bu karşılaştırmalardan ortaya çıkan incelikli anlayış, marjinal toplulukların karşılaştığı özel zorluklara yönelik hedeflenmiş müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu vurgular ve ayrımcılıkla mücadelede tek tip bir yaklaşımın yeterli olmadığını savunur.

Ayrımcılığın doğasını düşünmekten ve daha geniş paralelleri kabul etmekten, Gabooye öğrencilerin eğitim yolculuklarını etkileyen sistemik bir sorun olduğunu kabul etmeye geçiş dikkate değerdir. Bu deneyimlerin izole olaylar olmadığı, eğitim sisteminin kapsayıcılık iddialarını zayıflatan daha geniş bir desenin parçası olduğu açıktır. Bu karmaşıklık, marjinal öğrencilerin akademik başarı ve sosyal kabul peşinde koşarken karşılaştığı zorlukları daha da artırır.

Gabooye topluluğunun karşılaştığı eğitim ayrımcılığını tartışırken, kapsayıcılık genel kavramına meydan okuyan bazı deneyimler, sistemin içindeki marjinalleşmenin karmaşıklıklarını ortaya çıkarır. Böyle bir hesap bu noktayı vurgular, çünkü açık bir ayrımcılık kavramına ters düşerken, bireyin dışlanmış hissetmesini ince bir şekilde öne çıkarır.

> *"Kişisel deneyimimde, bir kere dışında hiçbir zaman diğer klanlardan öğrencilerle aynı sınıfta olmadım; o sefer de bir Gabooye öğrencisiyle aynı sınıftaydım. Ayrıca, okulların Gabooye öğrencilere klan bağlantılarına dayanarak kabul etmediği herhangi bir durumla karşılaşmadım. Ancak bazen, sizin bir şekilde farklı olduğunuzu hissettiklerini hissedersiniz" (UTV-P6, erkek, 50).*

Ayrımcılık sorunu çok yönlüdür ve sadece açık dışlama meselesi olarak indirgenemez. Böyle dışlamaların olmadığı durumlarda bile, bireyler hala ait olma veya kabul görme hissine sahip olmayabilir. Kişisel deneyimler, eğitim ortamlarında mevcut olan ayrımcılığın gizli karmaşıklıklarını ortaya çıkarabilir. Bu incelikler, eğitim alanlarındaki bireylerin varlığının, dahil edilme etkinliğini ölçmek için yeterli olmadığını öne sürer.

Bunun yerine, öğrencilerin arka planlarından bağımsız olarak kabul edildiği ve değer verildiği dahil olma kalitesi dikkate alınmalıdır.

Kişisel, belirsiz dahil olma deneyimlerinden daha açık bir kültürel damga ve eğitim sonuçlarına yönelik tartışmaya geçiş yapılır. Bu tartışma, sadece açık ayrımcılık örneklerini kabul etmekle kalmaz, ayrıca eğitim bağlamlarında marjinalleşmeyi sürdüren sistemik ve kültürel temelleri daha derinlemesine inceleyerek, kültürel damganın eğitim sonuçları ve sosyal entegrasyon üzerindeki daha geniş etkilerini kapsayan bir anlatıya geçişi sağlar. Bu perspektifle, marjinal öğrencilerin eğitim ve sosyal ilerleme peşinde karşılaştığı zorlukların ve engellerin daha kapsamlı bir araştırmasına zemin hazırlanır.

Somalilan'ın eğitim sistemi içinde iddia edilen kapsayıcılık ve eşit fırsat rağmen, Gabooye öğrencilerin deneyimleri sıklıkla farklı bir hikaye ortaya koymakta, ince ancak önemli ayrımcılık biçimlerini vurgulamaktadır. Bu fark, klan bağlantısına dayanarak açık bir şekilde erişimden mahrum bırakılmamış olsa bile, yine de "diğer" olarak algılanmanın acısını yaşayan bir birey tarafından canlı bir şekilde gösterilir.

> *"Kişisel deneyimimde, bir kere dışında hiçbir zaman diğer klanlardan öğrencilerle aynı sınıfta olmadım; o sefer de bir Gabooye öğrencisiyle aynı sınıftaydım. Ayrıca, okulların Gabooye öğrencilere klan bağlantılarına dayanarak kabul etmediği herhangi bir durumla karşılaşmadım. Ancak bazen, sizin bir şekilde farklı olduğunuzu hissettiklerini hissedersiniz" (UTV-P6, erkek, 50).*

Ayrımcılık konusu çok yönlüdür ve sadece açık dışlama meselesi olarak ele alınamaz. Böyle dışlamaların olmadığı durumlarda bile bireyler, aidiyet veya kabul görme hissinden yoksun olabilirler. Kişisel deneyimler, eğitim ortamlarında var olan ayrımcılığın gizli karmaşıklıklarını ortaya çıkarabilir. Bu incelikler, eğitim alanlarındaki bireylerin varlığının, kapsayıcılığın etkinliğini ölçmede yetersiz olduğunu göstermektedir. Bunun yerine, öğrencilerin arka planları ne olursa olsun kabul gördükleri ve değerli oldukları hissi dahil olmak üzere kapsayıcılığın kalitesi göz önünde bulundurulmalıdır.

Kişisel, belirsiz kapsayıcılık deneyimlerinden hareketle, konuşma Gabooye topluluğunun karşılaştığı kültürel damgalanma ve eğitimsel sonuçlara daha açık bir ifadeyle geçiş yapar. Bu tartışma, sadece açık ayrımcılık örneklerini kabul etmekle kalmaz, aynı zamanda

eğitim bağlamlarında marjinalleşmeyi sürdüren sistematik ve kültürel temelleri daha derinlemesine incelemektedir. Bu perspektif ile anlatı, kültürel damgalanmanın eğitim sonuçları ve sosyal entegrasyon üzerindeki geniş etkilerini kapsayacak şekilde genişler ve böylece marjinal öğrencilerin eğitim ve sosyal ilerleme peşinde karşılaştıkları zorluklar ve engellerin daha kapsamlı bir incelemesi için sahneyi hazırlar.

Somalilan eğitim sisteminin iddia edilen kapsayıcılığına ve eşit fırsat sunmasına rağmen, Gabooye öğrencilerin deneyimleri sıklıkla farklı bir hikaye ortaya koymakta ve ince fakat önemli ayrımcılık biçimlerini vurgulamaktadır. Bu farklılık, klan üyeliğine dayalı olarak açıkça erişim reddedilmediği halde, yine de "öteki" olarak algılanmanın acısını yaşayan bir birey tarafından canlı bir şekilde gösterilmektedir.

> *"Kişisel deneyimime göre, başka klanlardan öğrencilerle sadece bir kez aynı sınıfta oldum; o da bir Gabooye öğrencisiyle aynı sınıfta olduğum zamandı. Ayrıca, okulların Gabooye öğrencilere klan üyeliğine dayalı olarak kabul etmediğine dair hiçbir örnekle karşılaşmadım. Ancak bazen, bir şekilde farklı olduğunuzu hissettiklerini hissedersiniz" (UTV-P6, erkek, 50).*

Bu ifade, ayrımcılığın bazen açık dışlama olarak değil, ait olmama hissi olarak yaygın bir şekilde var olabilen ve eşit derecede zararlı olabilen karmaşık yollarını vurgular. Bu tür deneyimler, eğitim ortamlarındaki ayrımcılığın karmaşık doğasını gösterir. Mesele sadece eğitime erişim değil, aynı zamanda kapsayıcılığın kalitesi ve resmi engeller olmasa bile var olabilen marjinalleşmenin ince işaretleridir. Bu incelik sıklıkla göz ardı edilir, klan bazlı ayrımcılık ve marjinalleşmenin altında yatan sorunların kötüleşmesine ve Gabooye öğrencilerin eğitim deneyimlerini görünür olmayan yollarla etkilemesine izin verir, ancak bu durumlar gerçektir.

Anlatı, kişisel ayrımcılık deneyimlerinden, Gabooye topluluğunun karşılaştığı kültürel damgalanma ve eğitimsel sonuçları incelemeye geçer. Bu analiz, uzun süredir devam eden kültürel anlatıların ve toplumsal zihniyetlerin marjinal öğrencilerin eğitim deneyimleri ve sonuçları üzerindeki devam eden etkisine derinlemesine dalış yapar. Bu, sadece erişim sağlamaktan öte, eğitim ortamında kapsayıcılığı, saygıyı ve eşit muameleyi teşvik etmeyi içeren kapsamlı bir ayrımcılıkla mücadele yaklaşımının gerekliliğini vurgular.

Gabooye topluluğu için kültürel damgalanma ve eğitim arasındaki zorlu kesişim, toplumsal önyargıların eğitim yolunu önemli ölçüde engellediği zorlu bir araziyi açığa çıkarır. Bu damga, açıkça zorbalıktan daha ince dışlama biçimlerine kadar çeşitli formlar alır ve Gabooye öğrencilerin eğitim deneyimlerini derinden etkiler.

> *"Gabooye topluluğu, önemli dezavantajlar ve birçok sorunlu anlatıya yol açan özel bir kültürel damgaya maruz kalmıştır. Örneğin, çocuklar sınıf arkadaşlarının klan bağlantılarının vurgulandığı ve ona göre ayrıştırıldığı okullara gönderildiğinde, öğrencilerin eğitimi ilerleme yolu olarak görmelerinin önü kesilmektedir. Genel olarak, bireyler eğitimlerini sürdürdükleri zaman, eğitimin değerini ve başarı için potansiyelini görebilirler. Ancak, çoğu marjinal öğrenci, tartışmaların dışında bırakılmak, haklarının göz ardı edilmesi ve bazen eğitimcilerinden taciz görmek gibi benzersiz zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, sunulan eğitimin kalitesinden ödün veren bir cesaretsizlik ve yabancılaşma atmosferine yol açmaktadır" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Eğitim ortamı, tarafsız ve destekleyici bir alan olması gereken yer, bazen toplumsal önyargıların oynandığı bir savaş alanına dönüşebilir ve mevcut eşitsizliklerin pekiştirilmesine yol açar. Gabooye topluluğunun durumunda, kimliklerine yapıştırılan kültürel damga, onların eğitim deneyimlerini azaltmanın yanı sıra aidiyet duygularını ve akademik başarı potansiyellerini de baltalar. Bu, eğitim sisteminin toplumsal önyargıları azaltmak yerine, bilinçsizce bu önyargıları desteklediği bir dışlanma döngüsünü sürdürür.

İlerleyen süreçte, bu zorluklarla başa çıkmanın sadece politika değişikliklerini uygulamaktan öteye geçtiğini kabul etmek hayati önem taşır; bunun yerine, eğitim eşitliğini engelleyen kültürel damgalara karşı mücadelede önemli bir toplumsal tutum değişikliği ve yoğun çaba gerektirir. Bu farkındalık, Gabooye topluluğunun eğitime erişim engellerinin daha derinlemesine incelenmesi için bir zemin hazırlar ve eğitim alanlarının gerçekten kapsayıcı ve ayrımcılıktan arınmış olmasının önemini vurgular. Tartışma, eğitime erişimdeki özel engeller ve Gabooye öğrencilerinin karşılaştığı sürekli bariyerlere dalarak, ayrımcılığın çok yönlü doğası ve eğitim fırsatları ve sonuçları üzerindeki derin etkisi hakkında daha nüanslı bir anlayış sağlar.

Gabooye topluluğu için eğitim erişilebilirliği yolunda karşılaşılan engeller sadece kültürel damgayı aşmakla kalmaz, aynı zamanda eğitim sistemi içindeki sistemik sorunları da vurgular. Bu zorluklar, erişimi engellemekle kalmaz, Gabooye öğrencileri tarafından alınan eğitim kalitesini de etkiler. Örneğin, aşağıdaki katılımcı ayrımcılıktan arındırılmış bir eğitim ortamının gerekliliğini vurgular:

> *".....Eğer Gabooye için eğitimin erişilebilir olduğu söylenecekse, bu sağlanmalı ve öğretmen ya da öğrenciler arasında ayrımcılık ortadan kaldırılmalıdır. Bugün eğitimde bir ilerleme kaydedilmiş olsa da, karşılaşılan en büyük engel hala özellikle Gabooye arasında eğitim eksikliğidir" (FGD1-P2, erkek, 32).*

Bu ifade, uzun bir ayrımcılık tarihinin etkilediği eğitim erişilebilirliği hakkında daha derin bir sorunu vurgular, bu durum hem öğrencileri hem de Gabooye eğitimcileri etkiler. Durum, okul ortamındaki ayrımcılığın olumsuz sonuçları ile daha da kötüleşir, aşağıdaki katılımcı tarafından ifade edildiği gibi,

> *".....Ayrıca, çocuklarımız okula gittiğinde, akranlarından, bazen öğretmenlerden ve toplumdan boyun eğdirme (bahdil) ve küçümseme (yasid) ile karşılaşırlar, bu da kin ve husumet (cuqdad) gelişmesine neden olur. Bu deneyimlerin ardından çocuklar eğitime devam etmeyi reddeder ve okulu bırakırlar. Bu sorun, gelecek nesillerin eğitimi ve toplumdaki okuryazarlık seviyesi için önemli uzun vadeli sonuçlara sahiptir" (FGD1-P2, erkek, 32).*

Anlatı, eğitim erişimi ve sonuçları üzerindeki ayrımcılığın zararlı etkilerini canlı bir şekilde gösterir. Bu içgörülerin eleştirel analizi, Gabooye topluluğu tarafından karşılaşılan eğitim engellerinin sadece yapısal olmadığını, aynı zamanda toplumsal tutumlar ve uygulamalarla derinden kökleşmiş olduğunu ortaya koyar. Eğitim ortamlarında devam eden ayrımcılık, sadece erişimi engellemekle kalmaz, aynı zamanda akademik başarı ve kişisel büyüme potansiyelini de azaltır, toplumsal bölünmeleri sürdürür ve eşitsizliği pekiştirir.

Tartışma, eğitim erişimi ile ilgili özel zorluklardan geçiş yaptıkça, bu engellerin kapsamlı sonuçları olduğu açık hale gelir. Sadece Gabooye öğrencilerinin anlık eğitim

deneyimlerini etkilemekle kalmaz, aynı zamanda zorluklara karşı direnç ve azimlerini de etkiler.

Gabooye öğrencileri üzerindeki eğitim ortamlarındaki ayrımcılığın kalıcı etkisi, özellikle eğitimlerinde ısrar etme yetenekleri ve sonuçta ortaya çıkan okul terk oranları açısından önemli ölçüde zararlıdır. Bu sistematik dışlanma, sadece başlangıçta eğitime erişimlerini engellemekle kalmaz, aynı zamanda sistem içinde kalmalarını sürekli olarak zayıflatır.

> *".....Sonuç olarak, sadece en azimli öğrenciler eğitimlerine devam ederken, diğerleri karşılaştıkları zorlukları aşılamaz bulur ve nihayetinde okulu bırakırlar. Gabooye öğrencileri arasında yüksek okul terk oranları, karşılaştıkları toplumsal sorunlara bağlanabilir" (INT-P2, erkek, 26).*

Davetkar olmayan bir ortamda dayanıklılık gösterme yeteneği önemlidir, ancak ne yazık ki, tüm öğrencilerin duygusal, finansal veya sosyal destek gibi gerekli kaynaklara sahip olması mümkün değildir. Gabooye öğrencileri tarafından yaşanan ayrımcılık karmaşıktır ve akran etkileşimlerinin ötesine geçer, okullar içindeki akademik ve sosyal deneyimlerini etkileyen sistemik önyargıları içerir.

> *".....Ayrıca, sınıf içindeki akademik başarım ve aktif katılımım, diğer kabilelerden öğrenciler tarafından kin ile karşılandı. Tahtaya ayrımcı yorumlar yazarlardı, bu da sınıfa girdiğimde akranlarımın alayına neden olurdu. Bu beni moralsiz ve şaşkın bıraktı, çünkü alayların kabile geçmişimden dolayı mı yoksa başka bir nedenle mi yapıldığını anlamaya çalışıyordum. Bu belirsizlik, başkalarının başarılarımı kabul etmesini zorlaştırdı" (INT-P2, erkek, 26).*

Akademik başarı, saygı ve sosyal hareketlilik yolunu sağlaması gerekirken, bu öğrenciler için bir savaş alanına dönüşür, burada başarıları küçümsenir ve alay konusu olur. Bu tür yaygın ayrımcılığın sonuçları uzak menzilli olup, Gabooye öğrencileri arasında artan okul terk oranlarına yol açar. Bu kayıp sadece akademik değil, aynı zamanda daha geniş bir toplumsal başarısızlık olarak görülür, çünkü potansiyel liderler, yenilikçiler ve katkı sağlayıcılar sistematik olarak eğitim yolundan itilir, böylece toplumun genel sosyo-ekonomik potansiyeli azalır.

Gabooye öğrencilerinin eğitim ortamlarındaki bireysel ve sistemik zorlukların ötesinde, bu deneyimlerin uzun vadeli sonuçlarını dikkate almak önemlidir. Yüksek okul terk oranları ve eğitimde ısrar etme mücadelesi, sadece mevcut nesli etkilemekle kalmaz, aynı zamanda gelecek nesiller için bir örnek oluşturur, eğitimin algıları ve değeri üzerinde şekillendirici bir etki bırakır. Dışlanmanın miraslarını incelediğimizde, sosyal hareketlilik ve entegrasyon olasılıklarını da kapsamlı olarak anlamak için toplumsal sonuçları da keşfetmek esastır.

Eğitim ortamlarında Gabooye topluluğuna yönelik önyargının kalıcı sonuçları, hemen ortaya çıkan okul terk ve ısrar oranları sorunlarının ötesine geçer ve sosyal hareketlilik ve entegrasyon olasılıkları üzerinde uzun vadeli bir etkiye sahiptir. Bu sistemik engeller, sadece bireysel ilerlemeyi engellemekle kalmaz, aynı zamanda geniş toplumsal sonuçlara sahip olan dışlanma döngüsünü de sürdürür. Eğitim dışlanmasının ve gelecek nesiller için olan etkilerinin hikayesi, Yibir topluluğunun yüksek öğrenime devam etme konusundaki isteksizliğinde açıkça gösterilmiştir.

> *".....Eğitimle ilgili olarak, Yibir topluluğunun, aileler tarafından teşvik edilmelerine rağmen, liseyi bitirdikten sonra erkek üyelerinin üniversite düzeyinde daha ileri eğitim almaya karşı gösterdiği isteksizlik dikkate değerdir" (INT-P11, erkek, 55).*

Eğitime devam etmeme isteği, uzun süreli ayrımcılık tarihinden kaynaklanan, eğitim başarısının kişinin sosyal statüsünü veya fırsatlarını artırmanın güvenilir bir yolu olduğu düşüncesini sorgulayan derin köklü bir güven eksikliğini gösterir. Ayrıca, dışlama sonuçlarının uzun vadeli etkileri, Gabooye topluluğunun akademik entegrasyonunu ve bu grubun toplumdaki genel algısını da etkiler.

> *".....Dışlanmanın mirası, topluluğun eğitim entegrasyonunu da bozmuş, onların diğerleriyle birlikte ders çalışmalarını ve sosyalleşmelerini engellemiştir. Bu, Gabooye'nin diğerleriyle birlikte sınıflarda oturamamasına neden olarak üzerlerinde bir yük oluşturmuştur. Bu durum geçmişte çok daha yaygın olmasına rağmen, yavaş yavaş azalmaya başlamıştır" (INT-P7, erkek, 35).*

Ayrımcılık ve dışlamanın kalıcı sonuçları, hem Gabooye topluluğunun iç işleyişini hem de daha geniş toplumla olan etkileşimlerini etkileyerek sosyal dokuya derinlemesine bir etki yapar. Ayrımcılığın çok yönlü etkisi, eğitim sonuçlarını aşarak daha geniş sosyal ve ekonomik sonuçları da kapsar. Gabooye topluluğu için kökleşmiş eğitim engelleri, sadece bireysel ilerleme fırsatlarını sınırlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal bölünmeleri de sürdürerek birlik ve entegrasyon çabalarını engeller. Değişim belirtileri olsa da, ayrımcılığın kalıcı etkileri devam eder ve Gabooye topluluğunun deneyimlerini ve beklentilerini şekillendirir.

Somalilan'deki Gabooye topluluğu, eğitim ortamlarında yaygın ayrımcılığa maruz kaldıklarını anlatılarıyla açığa çıkarmıştır. Bu, bu topluluk üzerindeki dışlamanın kalıcı etkisini ve Gabooye öğrencilerinin direncini güçlü bir şekilde hatırlatır. Bu hikayeler, sadece bu topluluktan öğrencilerin bireysel mücadelelerini vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda eğitimdeki sistematik ayrımcılığın, toplumsal önyargıları hem yansıtan hem de pekiştiren yapısını da öne çıkarır. Bu mirasları ortadan kaldırmak ve gerçekten kapsayıcı ve adil alanlar yaratmak için, eğitim kurumları her öğrenciyi, klanlarına veya geçmişlerine bakılmaksızın değerlendirip güçlendirmek için yoğun bir çaba göstermelidir. Bu dönüşümü gerçekleştirmek, sadece Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliği ve entegrasyonu için değil, aynı zamanda Somalilan'da daha adil ve eşit bir toplumun gerçekleştirilmesi için de şarttır.

4.3.2.3. Kamu kurumlarındaki ayrımcılık

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi, yalnızca sosyal dışlamayı aşan ve kamu kurumlarının, istihdam sektörünün ve eğitim sisteminin sistemik yapıları içine gömülü olan derin köklü bir sorunu işaret eder. Ön bulgular, bu marjinalleşmenin önemli bir yönünün yetersiz siyasi temsilden kaynaklandığını ve sağlık hizmetleri ve eğitime erişim için derinlemesine sonuçlar doğurduğunu gösteriyor. Anlatılar, ayrımcılığın karmaşıklıklarını ortaya çıkararak, kamu hizmetlerinden sistemik dışlamanın daha geniş toplumsal ve kurumsal önyargılarla nasıl iç içe geçtiğini açığa çıkarır. Bu dışlama, yalnızca Gabooye'nin vatandaşlık haklarını baltalamakla kalmaz, aynı zamanda kamu hizmetlerine adil erişim ve adil istihdam uygulamaları için acil bir ihtiyacı da vurgular.

Daha da derine inildiğinde, topluluk içinde paylaşılan kişisel deneyimler, bu tür sistemik ayrımcılığın gerçek hayattaki sonuçlarını aydınlatır. Bu hesaplar, topluluk örgütlerinin

yasal tanınması için mücadelelerden, yargı ve kolluk kuvvetleriyle doğrudan karşılaşmalara kadar uzanan zorlukları kapsar ve Gabooye'nin adalet, istihdam ve sosyal hareketlilik arayışını engelleyen somut engelleri gösterir. Toplu tanıklıklar, hem açık ayrımcılıkla hem de ilerlemelerine ve refahlarına engel olan daha ince, yaygın engellerle mücadele eden bir topluluğun canlı resmini çizer. Gabooye'nin marjinalleşmesini ele almak, Somalilan'ın toplumsal ve kurumsal çerçeveleri içinde kökleşmiş sistemik engelleri yıkmayı amaçlayan kapsamlı bir yaklaşım gerektirir ve gerçek kapsayıcılık, temsil ve eşitlik için acil bir ihtiyacı vurgular.

Gabooye topluluğunun kamu kurumlarından sistemik olarak dışlanması, etkili siyasi temsil eksikliğinde kök salmış olup, bu da onların sağlık hizmetleri ve eğitim gibi hayati kamu hizmetlerine erişimlerini kısıtlar. Bir katılımcının belirttiği gibi, bu sorun özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, belirli toplulukların marjinalleştirilmesinin sürekli bir sorun olduğu yerde, özellikle akut bir durumdur.

> *"....Sağlık ve eğitim açısından, Gabooye topluluğunun Daami mahallesindeki durum, diğer mahallelere kıyasla önemli ölçüde daha kötüydü. Bu, Gabooye topluluğu için iyileştirmeler getirmek ve savunmak üzere karar verme masasında etkili bir siyasi temsilin olmamasından kaynaklanıyor. Bir veya iki temsilci olsa bile, sesleri nadiren duyulur. Kamu hizmetleri için bahsedilen adımlar bir ön koşuldur. Temsil ve entegrasyonun bu temel meselelerini ele aldıktan sonra topluluk, kamu hizmetlerinde iyileşmeler görebilir" (INT-P7, erkek, 35).*

Katılımcının vurguladığı fark, yalnızca temsil eksikliğini ortaya çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda Gabooye'nin temel hak ve gereksinimlerinin tanınmasında önemli bir bağlantı kopukluğunu da vurgular. Ayrıca, katılımcı bu tür ayrımcılığın döngüsel olduğunu açıklar, bu da eldeki sorunu daha da kötüleştirir.

> *"....Erişilebilirlik açısından, Gabooye oldukları için kimse eğitim veya sağlık hizmetlerini açıkça reddetmedi. Eğitim, sağlık hizmetleri veya diğer hizmetler için Gabooye'ye dayalı açık bir ret olduğunu söyleyebilirim. Ancak, bu hizmetlerin uygulanmasında, öncelikle Gabooye'nin etkili siyasi temsil eksikliği nedeniyle dolaylı bir felç vardır" (INT-P7, erkek, 35).*

Açık ayrımcılık eylemleri olmadan devam eden eşitsizliğin ince doğası, onu daha sinsice bir marjinalleşme biçimi yapar. Ayrıca, Gabooye topluluğunun geçtiğimiz 32 yıl boyunca siyasetteki katılımıyla sağlanan tarihsel bağlam, topluluğa önemli bir etki veya fayda sağlamadan sembolik temsilin bir modelini vurgular.

> *".....Somalilan'ın varoluşundan bu yana 32 yıl içinde, topluluktan birkaç birey siyasete dahil oldu; ancak, topluluğun ilerlemesine önemli ölçüde etkili veya faydalı olmadılar. Kişisel olarak ilerledikleri söylenebilir ama Gabooye topluluğunun ilerlemesine önemli ölçüde katkıda bulunmadılar. Bu nedenle, argümanım, yalnızca siyasette Gabooye bireylerin varlığı değil, etkili siyasi temsil ihtiyacı üzerine kuruludur. Çünkü kamu kurumlarında bir temsilimiz olmadığı için bu, bizi kamu kurumlarında marjinalleştirilmiş bırakıyor ve fırsatları değerlendirmemizi sınırlıyor" (INT-P7, erkek, 35).*

Bu, sadece temsiliyetle değil, anlamlı katılımla ilgili önemli bir ayrımı vurguluyor ve bu durum toplum üzerinde önemli bir etkiye sahip. Bir katılımcının anlattığı toplumsal değişim anlatısı aşağıdaki gibidir:

> *"....Bugünkü toplum, ilk durumundan belirgin bir şekilde farklılaşıyor. Çağdaş halk, atalarına kıyasla giderek daha bilgisiz hale geliyor. Toplumda çeşitli şeyhler, bilginler ve diğer bilgili bireyler bulunmasına rağmen, sorunları azalmış durumda. Yine de, halkın bir kısmı, hemşehrilerinin ortak bir dini, kültürel ve dilsel mirasa sahip olduğu gerçeğine inatla direniyor ve aşırı inançlarını sürdürüyor. Şikayetlerin yalnızca hükümete yönelik olduğu ve genel bir şekilde dile getirildiği dikkat çekicidir. Çünkü kamu hizmetleri, eşitlik ve adaletle herkes için olmalıdır. Kamu kurumlarında tamamen yokuz ve dışlanmış durumdayız" (UTV-P12, erkek, 57).*

Gabooye topluluğunun sürekli olarak marjinalize edilmesini vurgulayan toplumsal dinamiklerdeki artan eğilim, daha kapsayıcı bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koyuyor. Önemli katkılarda bulunmalarına rağmen, Gabooye halkı kamu söyleminden ve kurumsal destekten dışlanmaya devam ediyor. Ayrıca, hükümetin köklü kabile sistemi, Gabooye gibi daha küçük toplulukların aleyhine olacak şekilde büyük toplulukları orantısız bir

şekilde kayırıyor. Gabooye topluluğunun eşitlik ve adalet arayışında geride bırakılmamasını sağlamak için bu temel sorunların ele alınması şarttır.

> *".....1991'de Hargeysa'da bağımsızlık ilanı, Somalilan'de kabile sistemine dayalı ilk hükümet sisteminin kurulmasını işaret etti. Ancak, bu sistemin uygulanması bazı zorluklarla karşılaştı. Somalilan, dört ana kabile: Isaac, Samaroon, Isse ve Harti ile birlikte Gabooye şemsiyesi altında dört küçük topluluk: Yibir, Muse Dheriyo, Tumal ve Madhiban'ı kapsıyor. Somalilan'da birkaç küçük kabile daha bulunmasına rağmen, akraba ve kayın akrabalarına benzer şekilde muamele görmüyorlar. Kamu kurumları gözünde Gabooye görünmez ve dezavantajlı gibi görünüyor. Bu, Gabooye'nin kamu kurumlarında birey olarak iş bulma veya toplu olarak kamu hizmetlerinden yararlanma arayışında marjinalize edilmesine yol açtı" (INT-P11, erkek, 55).*

Anlatı, sadece kabile bağlarına dayanan ayrımcı uygulamalara dikkat çekmekle kalmıyor, aynı zamanda Gabooye topluluğunun karşılaştığı özel durumları ve sistematik dışlama uygulamalarını aydınlatarak, marjinalizasyonlarının çok yönlü doğasını daha da vurguluyor. Özel durumları ve dışlama uygulamalarını inceleyerek, Gabooye'nin karşılaştığı zorlukların izole olaylar olmadığı, daha geniş bir sistemik önyargı ve dışlama kalıbının parçası olduğu açıkça görülüyor.

Gabooye topluluğunun karşılaştığı ayrımcılık, kamu kurumları içinde yerleşik önyargıları ortaya çıkaran özel olaylarla kanıtlanıyor. Dikkat çekici bir örnek, bir katılımcının Ulusal Planlama Bakanlığı'nda yaşadığı deneyimdir. Katılımcı raporunda, kayıt memuru başlangıçta bir kadın örgütünün adında "Gabooye" terimini kabul etmeyi reddetti. Bu olay, sadece kabile kimliğinin tanınmasına direnç göstermekle kalmıyor, aynı zamanda kamu yönetiminde yaygın bir toplumsal önyargıyı da öne çıkarıyor.

> *".....Amacı Gabooye'nin gelişimini desteklemek olan bir kadın örgütü kurduk ve projenin uygulanmasını kolaylaştırmak için örgütün yönetmeliklerini formüle ettik. Daha sonra örgütümüz için Ulusal Planlama Bakanlığı'ndan yasal tanınma talep ettik. Ancak, kayıt süreci sırasında, kayıt memuru örgüt adında 'Gabooye' teriminin bulunmasına şiddetle itiraz etti ve bunun çıkarılmasında ısrar etti... Argümanım üzerine*

düşündükten sonra, kayıt memuru nihayet bizi örgüt adı olarak Gabooye'yi kaydetmeye razı oldu" (UTV-P18, erkek, 58).

Bu anlatı, Gabooye topluluğunun kamu kurumları içinde kimliklerini kurma sürecinde karşılaştıkları sistematik engelleri ve bu engelleri aşmada gösterdikleri direnci öne çıkarmaktadır. Sistematik ayrımcılığın somut sonuçları, şiddet ve haksız tutuklamalarla daha da belirginleşmektedir. Bireylerin yasal ve adli sistemlerle etkileşimlerine dair anlatımlar, Gabooye topluluğunun maruz kaldığı önyargılı muameleyi canlı bir şekilde gözler önüne sermektedir. Örneğin, aşağıdaki katılımcı, Gabooye üyelerinin tutuklanıp fiziksel şiddete maruz kaldıkları bir olayı anlatmaktadır:

".....Borama'da Gabooye olmayan bir klanla mahkemede bir sorunumuz vardı. Gabooye'den bir grup kişi tutuklandı ve merkez hapishanesine nakledildi, burada şiddet eylemlerine maruz kaldılar... Aynı zamanda, mağdur taraf olmamıza rağmen biz de tutuklandık" (UTV-P22, erkek, 66).

Bu olay, bir topluluk liderinin sekiz ay boyunca "koruma" bahanesiyle hapsedilmesiyle birlikte, yasal güçlerin uyguladığı yöntemlerde yerleşik önyargıları ortaya çıkararak, Gabooye'nin marjinalleştirilmesini daha da kötüleştiriyor. Ayrımcı uygulamaları yasaklayan kanunlar çıkarmak için herhangi bir hükümet girişiminin olmaması sorunu daha da büyütüyor ve Gabooye'yi hem yasal hem de toplumsal zorluklara karşı savunmasız bırakıyor.

".....Ayrımcılık konularında hükümet yasalarının eksikliği mevcut durumdan sorumludur... Gabooye topluluğu şu anda marjinalizasyon mirası nedeniyle davalara ve tutuklamalara maruz kalmaktadır ve bu tür davranışları yasaklayacak bir kanun bu tür olayların meydana gelmesini önleyecektir. Hükümet, ulus içinde farkındalık yaratma ve ayrımcılıkla mücadele etmek için kanunları uygulama sorumluluğunu üstlenmelidir. Bu konuda hükümet eyleminin olmaması önemli bir sorundur. Gabooye'yi koruması gereken kamu kurumu, onların marjinalizasyonla karşılaştığı bir yer haline gelmiştir—mahkemeler, kamu ofisleri ve hatta polis istasyonları" (UTV-P12, erkek, 57).

Bu ifade, marjinal toplulukların haklarını korumak için yasal reformların acil ihtiyacını vurgulamakta ve hükümetin eylemsizlik yoluyla ayrımcılığı sürdürme sorumluluğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca, bireysel anlatılar aracılığıyla, kabileler arası ilişki sorunları, toplumun en kişisel alanlarına kadar uzanan yaygın toplumsal ve kurumsal önyargıları ortaya koymaktadır. Bir katılımcının oğlunun Gabooye olmayan bir klan kızıyla olan romantik ilişkisi, haksız yere tutuklanmaları ve sonrasında evliliklerinin sona ermesi, kabile önyargısının yargı ve yasal güçlerle kesişimini örneklendirmektedir.

> *".....Genç adam, davayla ilgili olarak üç ay yirmi gece boyunca hapsedildi... Daha sonra kısa bir tartışma yaşandı, bu durum hem görev yapan hakim hem de orada bulunan görgü tanıkları tarafından açıkça görüldü" (UTV-P15, kadın, 53).*

Burada sunulan anlatı, hukuki süreç sırasında karşılaşılan zorluklar ve toplumun tepkisiyle birlikte, Gabooye'yi sadece kamu kurumları içinde değil, toplumun yapısal normları içinde de etkileyen derinlemesine yerleşmiş önyargıları açığa çıkarıyor.

Bu bireysel hikayeler ve olaylardan istihdam, eğitim ve toplumsal zorluklar üzerindeki geniş çaplı etkilere geçiş yapıldığında, Gabooye'nin yaşadığı ayrımcılığın yalnızca izole olaylar toplamı olmadığı, hayatlarının her yönünü etkileyen yaygın bir sorun olduğu açıktır. İstihdam ve eğitime odaklanılması, Gabooye'nin fırsatlarını ve umutlarını kısıtlayan yapısal engelleri ve Somalilan'da marjinalleşmelerine daha da katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır.

İstihdam ve eğitimdeki eşitsizliklerin kesişimi, Gabooye topluluğunu etkileyen, sosyal hareketlilik ve sistemik değişim için olanaklarını ciddi şekilde sınırlayan daha geniş, derinlemesine yerleşmiş bir marjinalleştirme döngüsünü vurgulamaktadır. Gabooye'nin kamu görevlerinde yetersiz temsili, onların karşılaştığı toplumsal önyargıları yansıtmakla kalmıyor, aynı zamanda toplumlarının durumunu iyileştirebilecek politika ve karar alma süreçlerine etki etme yeteneklerini de önemli ölçüde engelliyor.

> *".....Sahil bölgesinde çalıştığım yerde, Gabooye topluluğu, hükümet tarafından işe alınmış bireylerden oluşmaktadır, bazıları limanda, diğerleri yerel yönetimde görev yapmaktadır. Ancak, bu bireylerin nispeten düşük seviyede pozisyonlarda olduğunu ve henüz yönetici*

rollerine ulaşamadıklarını belirtmek gerekir. Örneğin, Berbera yerel yönetiminde daha önce bir departman direktörü bulunmaktaydı, ancak şu anda en yüksek rütbeli yetkili bir yardımcı direktördür. Ayrıca, bölgedeki idari personel de kısıtlıdır" (INT-P3, erkek, 54).

Katılımcı, kamu sektöründe Gabooye topluluğundan bireyler tarafından yaşanan cam tavan etkisini vurgular, bu durum onları ilerleme fırsatı sınırlı olan alt düzey pozisyonlara hapsetmektedir. Bu istihdam ayrımcılığı modeli, bir katılımcının belirttiği üzere, Gabooye topluluğu içinde eğitim beklentileri ve sonuçları üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır.

".....Hükümet çalışanları bağlamında, sayılarımız eğitimli bir topluma sahip olmamıza rağmen orantısız şekilde düşüktür. Benim gibi diğer bireyler sivil toplum alanlarında çalışırken, kamu sektöründeki temsilimiz minimaldir. Bu hükümet personeli eksikliği, özellikle yüksek öğrenim gören öğrencilerimiz üzerinde talihsiz etkilere sahip olmuş ve birçoğunun eğitimini terk etmesine neden olmuştur" (INT-P3, erkek, 54).

Önemli ve etkili hükümet pozisyonlarında temsil eksikliği, Gabooye topluluğundaki gençleri yüksek öğrenim arayışlarından vazgeçirmekle kalmaz, aynı zamanda topluluk içinde ilerleme engellerini pekiştirerek yoksulluk ve marjinalleşme döngüsünü sürdürür. Dahası, Gabooye topluluğunun karşılaştığı geniş çaplı toplumsal ve ekonomik zorluklar durumu daha da kötüleştirir, topluluk üyelerinin deneyimleri bunu kanıtlar.

".....Gabooye topluluğu ülkenin vatandaşlarıdır ve onlarca yıldır Hargeisa'da yaşamaktadırlar. Ancak, Daami mahallesindeki yaşam standardı, Hargeisa'nın diğer bölgelerinin gerisindedir. Gabooye devleti, yerel yönetimler ve diğer kurumlar Gabooye için bir şeyler yapma konusunda daha az taahhütte bulunmuşlardır. Gabooye topluluğundaki marjinalleşme mirası değişkendir; Gabooye topluluğunun tüm yaşamı çökmüştür ve Gabooye diğer topluluklar gibi yaşamamaktadır. Bu insanlar normal bir hayat yaşamazlar; eğitim, ekonomi, toplum ve siyaset açısından geri kalmışlardır. Rekabetin olduğu herhangi bir yerde geride kalırlar. Bunun üzerine, kamu kurumlarında hem iş hem de hizmet ararken marjinalleştirilmiş durumdayız" (INT-P4, erkek, 32).

Bu anlatı, iş ve eğitim alanlarını aşan ve ekonomik, sosyal ve siyasal yaşamı kapsayan marjinalleşmenin karmaşık doğasını gösterir ve Gabooye topluluğuna yönelik sistematik ayrımcılığı vurgular. Daami mahallesinde bir odak grup tartışması sırasında Gabooye topluluğunun paylaştığı deneyimler, marjinalleştirilmelerinin boyutunu daha da vurgular.

> *"....Daami mahallesindeki genel durum gözlerden saklanamaz ve sağlık, eğitim ve ekonomi başta olmak üzere pek çok ihtiyaç vardır. Bu toplum pek çok sorunla karşı karşıyadır. Somalilan'ın 30 yıllık varlığında, bu insanlar çok ihmal ve acı çekmiştir. Ayrıca Somalilan'ın kamu kurumlarında marjinalleştirilmişlerdir. Kimse sorumluluk alıp Gabooye topluluğu için bir şeyler yapmaya kendini adamamıştır" (FGD3-P2, erkek, 33).*

Bu alıntı, bu bireylerin muamelesiyle ilgili önemli sorunları vurgular ve marjinalleşmelerini ele almak için değişiklik yapılmasının gerekliliğini vurgular. Bu öğelerin birleşimi, Gabooye topluluğunun iş ve eğitim fırsatlarına erişimini önemli ölçüde sınırlayan sistematik bir ayrımcılık modelini açığa çıkarır ve bu model, Somalilan'ın kurumsal çerçeveleri içinde kökleşmiş önyargıların bir tezahürü olup, topluluğun sosyo-politik ve ekonomik yaşamda tam olarak yer almasını sağlamak için hedeflenmiş müdahalelerin şiddetle gerekliliğini vurgular.

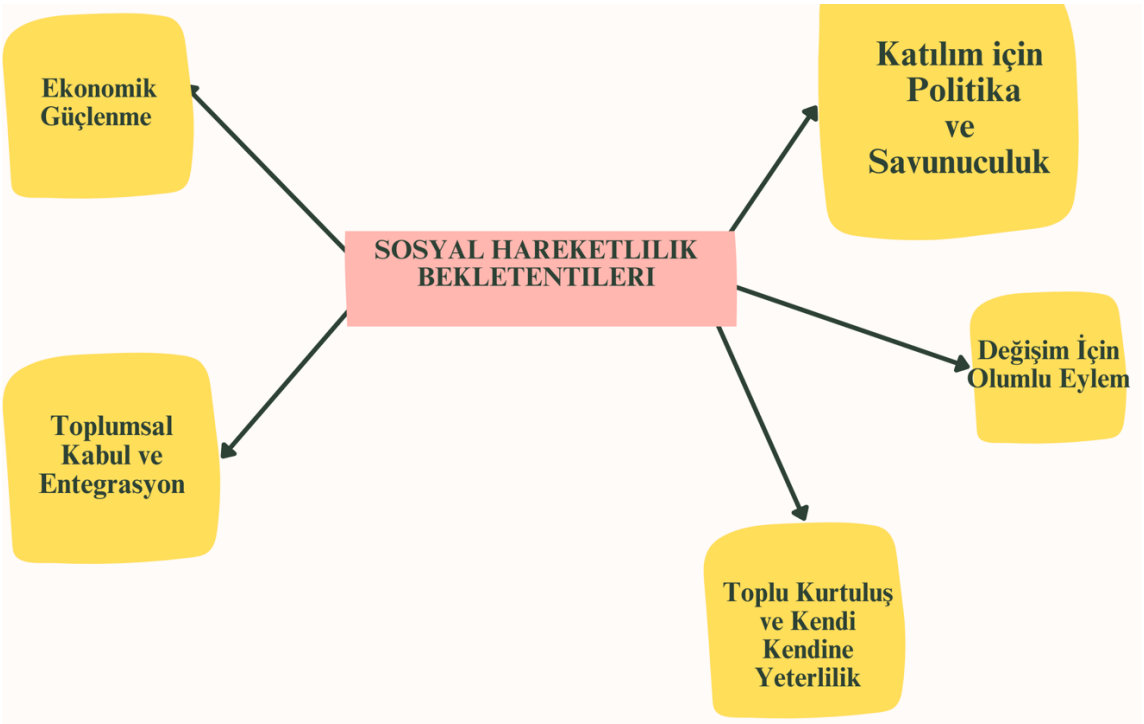
Somalilan'daki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesinin anlatısı, ulusun sosyo-politik ve ekonomik çerçevelerinde sağlam bir şekilde yerleşmiş sistematik ayrımcılığın karmaşık bir ağı olduğunu ortaya koyar. İlk elden hesapların incelenmesi yoluyla, etkisiz siyasi temsil, erişilemez kamu hizmetleri ve iş ayrımcılığının yalnızca marjinalleşme döngüsünü sürdürmekle kalmayıp, aynı zamanda Gabooye'nin sosyal hareketlilik elde etme ve tam vatandaşlık haklarını talep etme yeteneklerini ciddi şekilde kısıtladığı temel sorunlar açıkça görülmektedir. Bu ilk elden hesaplar, toplulukların günlük yaşamları üzerinde bu sistematik engellerin önemli etkisini, kamu tartışmalarında ve karar alma süreçlerinde dışlanmalarından sağlık, eğitim ve adalet erişiminde karşılaştıkları pratik zorluklara kadar vurgular. Bu engellerin sonuçları geniş kapsamlıdır ve topluluğun refahı üzerinde derin bir etkiye sahiptir.

Bu çok yönlü marjinalleşme, toplumsal ve kurumsal önyargıların daha geniş bir modelini örnekler ve değişim için yoğun bir çaba gerektirir. Kamu politikalarının ve uygulamalarının yeniden değerlendirilmesi acilen gereklidir, böylece kapsayıcılık ve

eşitlik sağlanır, Gabooye ve diğer marjinal topluluklar artık kenara itilmez, ulusun dokusunun ayrılmaz bir parçası haline gelirler. Bu analizde paylaşılan anlatılar yalnızca karşılaştıkları adaletsizliklerin acı verici bir hatırlatıcısı olarak hizmet etmekle kalmaz, aynı zamanda politika yapıcıları, sivil toplum ve uluslararası topluluğu anlamlı reformlar savunmaya ve uygulamaya çağırır. Yalnızca böyle hedeflenmiş müdahalelerle Somalilan, eşitlik ve kapsayıcılığa engel olan kökleşmiş engelleri yıkabilir, her vatandaşın gelişebileceği daha adil ve eşit bir toplum için yol açabilir.

4.4. Sosyal Hareketlilik Bekletentileri

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun sosyal hareketlilik açısından ilerlemesi, eğitimde, ekonomik güçlenmede, siyasi katılımda ve sosyal entegrasyonda kaydedilen ilerlemelere büyük ölçüde bağlıdır. Gabooye'nin sosyoekonomik durumlarını iyileştirmek için gerekli becerileri sağlayacak şekilde eğitim ve mesleki eğitime erişimi artırmak hayati önem taşımaktadır. İş yaratma ve girişimciliği destekleme yoluyla ekonomik güçlenme, mali istikrar ve bağımsızlık için somut yollar sunabilir. Anlamlı siyasi katılım ve yönetimde temsil, Gabooye'nin yaşamlarını doğrudan etkileyen politika ve kararları etkileme gücü kazanmalarını sağlayabilir. Ayrıca, sosyal ve kültürel entegrasyonu destekleyecek çabalar, Gabooye'yi ayrıştıran ve damgalayan uzun süreli toplumsal engelleri yıkmak için gereklidir. Kültürlerarası diyalogu teşvik eden topluluk odaklı projeler ve girişimler, Gabooye'nin tam ve adil bir şekilde katılabileceği kapsayıcı bir toplum yaratmaya yardımcı olabilir. Bu kapsamlı yaklaşımlar, Gabooye'nin sosyal hareketliliğini ilerletmek ve onların Somalilan toplumunun dokusunda hak ettikleri yeri almalarını sağlamak için elzemdir. Şekil 3, çalışmadan sosyal hareketlilik imkanlarını özetlemektedir.

Şekil 4: Sosyal haraketlik beklentileri

4.4.1. Ekonomik Güçlenme ve Zorluklar

4.4.1.1. Girişimcilik ve Beceri Gelişimi

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun ekonomik çabaları, özellikle girişimcilik ve beceri geliştirme alanında, zorluklar karşısında direnç gösteren bir hikâyeyi temsil etmektedir. Bu yolculuk, geleneksel uzmanlıkları çağdaş pazar yerlerine entegre etme çabalarını içerirken aynı zamanda yoğun rekabet ve ithalat akını gibi çifte zorluklarla mücadele etmeyi de kapsar. Bu hikaye, geleneksel becerilerin sadece korunmakla kalmayıp, güncel standartlara uygun hale getirilerek moderniteye iyimser bir yaklaşımla başlar.

> *"...Etiyopyalı berberlerin hizmet sektörü, yüz bakımları, saç boyama ve olağanüstü müşteri hizmetleri konusunda gösterdikleri becerilerle dikkat çeker. Bu, bizi tekniklerinden öğrenmeye teşvik etti ve berber dükkanlarımızın dönüşümüne yol açtı. Günümüzde daha estetik görünümlü ve yüksek hizmet kalitesi sunan, blackoutlar, masajlar ve yıkamalar gibi ek olanaklar sunan dükkanlarımız rekabeti artırıyor" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Yukarıdaki alıntı, geleneksel bilginin çağdaş gereksinimlerle entegrasyonu fikrini ve bu sayede hizmet kalitesinin ve rekabet avantajının nasıl artırıldığını vurgular. Ayrıca, toplumun çağdaş zorluklar karşısında geleneksel endüstrileri canlandırma çabalarını da vurgular.

> *"...Örneğin, kuaförlük işini bir zamanlar Etiyopyalılar domine etmişti. Ancak, kuaförlerimizin Etiyopyalılardan daha yetenekli olduğunu fark ettik. Tek fark, sonuncuların küçük, estetik açıdan hoş ve iyi organize edilmiş dükkanlarda çalışmalarıydı" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Bu düşünce, dışsal faktörler başlangıçta engel olarak görünse de, kişinin kendi doğal güçlerinin farkına varılmasının ve bu güçlerden yararlanılmasının önemini vurgular. Bu sürecin özellikle küreselleşmenin olumsuz sonuçları ve yabancı ithalatlar karşısında zorluklarla dolu olduğunu kabul etmek önemlidir.

> *"...Örneğin, Çin'den ithal edilen mutfak aletlerinin ithalatı durdurulmalıdır. Bu alanda uzman olanlar bile Çin yapımı aletleri kullanmaya başlayabilir, bu da gençlerimizin becerilerini köreltir ve üretimi azaltır. Yabancı ürünlerin kendi ürünlerine tercih edilmesi işletmelerinin çökmesine ve çalışma fırsatlarının azalmasına yol açar" (FGD1-P1, erkek, 31).*

İthal ürünlerin hakimiyetiyle ilgili eleştirel mesele, yerel endüstrileri ve zanaatkar becerileri korumak için alınması gereken önlemlerin aciliyetini ortaya koyar. Hikâye daha sonra hükümet gözetiminin yerel işletmeler üzerindeki etkilerine ve bunun sonuçlarına daha derinlemesine dalış yapar.

> *"...Öte yandan, bir kişinin arabası bozulduğunda, onun yerine yurtdışından ucuz yedek parçalar getirilir, kaynak yapılması veya üretilmesi yerine. Görünüşe göre hükümet, becerilerimizi geliştirmemizi ve ülke için faydalı ürünler üretmemizi teşvik etme ve destekleme rolünü yerine getirmemiş" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Bu eleştiri, beceri gelişimi ve girişimcilik için destekleyici bir ortamın eksikliğini vurgular ve ithalata aşırı bağımlılıkla daha da karmaşık hale gelir. İthal mallarla rekabet etme mücadelesi özellikle vurgulanır.

> *"...Gerçekten de, bu ulustaki bireyler demircilik, ayakkabıcılık, dokumacılık, çömlekçilik, oymacılık ve mızrak yapımı gibi çeşitli zanaatlerde yetenekli olduklarını göstermişlerdir, çalışkan doğalarını yansıtırlar. Ancak, Somalilan'da son 15 yılda, bu yetenekli zanaatkarlar, yeni çıkan işletmeler nedeniyle baskı ve yer değiştirme yaşamışlardır. Örneğin, ayakkabıcılık endüstrisi Avrupa'dan ithal edilen ikinci el ayakkabılar nedeniyle etkilenmiştir. Ayrıca, bıçak, balta ve tarım aletleri üretimi, bir zamanlar bu yerel zanaatkarların alanı iken, Çin ve Hindistan gibi ülkelerden gelen ucuz ithalatlarla değiştirilmiştir" (INT-P5, erkek, 52).*

Bu, geleneksel zanaatlarının daha düşük maliyetli ithalatlar tarafından gölgede bırakılması nedeniyle zanaatkarların yaşadığı yer değiştirme ve marjinalleşme sorununu net bir şekilde ortaya koyar. Bununla birlikte, yenilik ve uyum sağlama çabası, iyimserliğin bir simgesi olarak sürmektedir.

> *".....Elle ayakkabı diken bir adamın örneğini düşünün; artık Çin gibi ülkelerden daha ucuz ürünler ithal eden işletmelerle rekabet ediyor. Yeteneklerini geliştirerek ve genişleterek, küreselleşmenin zorluklarını aşacak yeni girişimlere katılabilir. Değişimi benimsemek ve yeni yaklaşımları uygulamak ilerlemeye yol açacak ve ayrımcılığın etkileriyle mücadele etmeye yardımcı olacaktır" (INT-P2, erkek, 26).*

> *".....Bu bölüm, Gabooye halkının azmini ve yaratıcılığını vurgulayarak, ekonomik özerkliğe ulaşmada uyum kabiliyetinin önemini vurgular. Hikâye, yerel toplumumuz için yabancı olan fakat küresel olarak tanınan becerilerin düşünülmesiyle son bulur. Geniş toplumun yabancı kuruluşlara bağımlı hale gelmesi, Asya'dan bıçaklar ve diğer malzemelerin ithalatıyla örneklenmiştir. Kızıldeniz'in kapanması ve küresel bir kilitlenme durumunda, günlük yaşamımız ciddi şekilde*

aksayacak ve hiçbir geçim kaynağı seçeneğimiz kalmayacaktır" (INT-P5, erkek, 52).

Gabooye topluluğunun girişimcilik ve beceri geliştirme alanındaki çabaları, Somalilan'da küreselleşme ve pazar dalgalanmaları karşısında kararlı ve uyum sağlayabilen bir yanıtı açığa çıkarır. Geleneksel zanaatkarlığı çağdaş iş teknikleriyle birleştirerek, Gabooye halkı kültürel miraslarını koruma ve giderek küreselleşen bir dünyada ekonomik güçlenme ve rekabet avantajı arama çabasındadır. Ancak, ithalat baskısı ve hükümet desteğinin azlığı gibi önemli engeller, ekonomik katılımlarını zorlaştırmaktadır. Bu direnç hikâyesi, yenilik, uyum kabiliyeti ve yerel becerilerin canlandırılması yoluyla sosyal hareketlilik potansiyelini vurgular. Hem yerel hem de hükümet kurumlarının bu geleneksel endüstrileri tanıması ve desteklemesi için bir eylem çağrısı olarak işlev görür, Gabooye topluluğunun Somalilan'ın ekonomik manzarasındaki hak ettiği konumu sağlamlaştırır ve küresel ölçekte marjinalleşmiş topluluklar için daha geniş çıkarımlara dikkat çeker.

4.4.1.2. Ekonomik Katılım Engelleri

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun ekonomik güçlenme ve karşılaştıkları zorluklar, bu topluluğun ekonomik katılıma engel olan sistematik sorunları vurgulamak için analiz edilmiştir. Çalışma, Gabooye topluluğunun ekonomik fırsatlara erişimini ciddi şekilde kısıtlayan köklü ayrımcılığı keskin bir şekilde ortaya koymakla başlar. Somalilan'da sosyal hareketliliğin duraklamış olması, bu topluluğun karşılaştığı ayrımcılığın boyutlarını vurgular.

"...Sosyal hareketlilik açısından, Somalilan'da olumlu bir trend gözlemlemedim. Dünya modernleşti ve hatta bir zamanlar ırkçı ayrımcılık uygulayan sömürge gücü Britanya bile değişti. Kraliyet ailesinin Yunan kökenleri var, Başbakan Hint asıllı ve Londra'nın Belediye Başkanı ile İskoçya'nın İlk Bakanı Pakistanlı, parlamentoda ise sayısız renkli insan var. Ancak biz Gabooye'ler için, özellikle Somalilan gibi Somali topraklarında, zenginlikten bahsetmek bir yana, önemli bir kafe veya dükkan sahibi olan bir Gabooye'yi bile zor bulursunuz çünkü diğerleri onlardan alışveriş yapmaz veya onlarla iş yapmaz" (INT-P6, erkek, 75).

Bu gerçekler, Gabooye topluluğunun sadece ekonomik özerkliklerini kısıtlamakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal eşitsizlikleri de pekiştiren sistematik dışlanmayı vurgular. Bu dışlayıcı hikaye, sosyal etkileşimlerle sınırlı kalmayıp, bireylerin yaygın toplumsal önyargılar nedeniyle ekonomik alanda yer alma temel haklarından mahrum bırakıldıkları ekonomik mahrumiyeti de kapsar. Bu söylem, marjinalleşmiş toplulukların karşılaştığı yoksulluk ve ihmalin uzak sonuçlarını aydınlatır.

> *"...Yoksulluk, yoksul olanların perspektiflerini derinden etkileyebilir ve potansiyel olarak onların çöküşüne yol açabilir. Bununla birlikte, her birey topluma pozitif katkılarda bulunabilir ve küçük katkılar bile anlamlı olabilir. Bu nedenle, işbirliği ve birlik ruhunu geliştirmeli ve ihtiyacı olanlara yardım ve destek sağlamak için işbirlikçi bir şekilde çalışmalıyız" (FGD4-P1, erkek, 35).*

Metin, tüm bireylerin ekonomik katkılarını kucaklayan ve teşvik eden bir toplum oluşturmanın önemini vurgular. Dahası, Gabooye, ekonomik katılımlarını kolaylaştırmak için yetersiz hükümet müdahalesi ve desteği nedeniyle ek zorluklarla karşı karşıyadır. Piyasada ucuz ithal ürünlerin baskın olması sonucu geleneksel uzmanlıkların bozulması, bu ihmalin bir göstergesidir.

> *"...Mevcut ekonomik durum, kaybolmakta olan bir beceri setine bağımlılığı ortaya koyuyor. Ayakkabıcıların durumu bu olgunun bir örneğidir; pazarı dolduran ucuz, ithal ayakkabılar yerel üreticileri mali açıdan çaresiz bırakmaktadır. Ayrıca, metal ihracatı yerel tedariki tüketmiş ve kuaförlük şimdi yabancı uygulayıcılar tarafından domine edilmiştir; bu kişiler mesleklerini berber olarak gizleyen yerli olmayan gruplar tarafından finanse edilmektedir. Hükümet, bu marjinal gruplar için uygulanabilir fırsatlar ve işletmeler oluşturamamış, onları siyasi olarak dışlanmış ve yardım için başvuracak bir mercii olmaksızın bırakmıştır" (UTV-P13, erkek, 56).*

Bu kanıt, sadece yerli endüstrileri koruyan değil, aynı zamanda ekonomik kapsayıcılığı teşvik eden hükümet politikaları ve girişimlerinin zorunlu ihtiyacını vurgular. Ayrıca, evrilen işgücü piyasası, Gabooye topluluğunun karşılaştığı ekonomik katılım engellerini aydınlatır. Küresel ekonomi bilgi tabanlı bir sisteme geçiş yaparken, geleneksel becerilere

sahip olanlar giderek marjinalleşmekte ve ekonomik yer değiştirmeye karşı daha savunmasız hale gelmektedir.

> *"...Marjinalleşmenin ekonomi üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu birçok örnek vardır. Geçmişte, güçlü becerilere sahip bireyler sık sık mekanikçi, terzi veya başka manuel işçi olarak iş bulup para kazanırlardı. Bu fırsatlar artık giderek nadirleşmektedir. Sonuç olarak, bilgisayar okuryazarlığı gibi teknik becerilere sahip olan Hindistan, Pakistan veya Bangladeş'ten yabancı uyruklular, özellikle Gabooye'ler için ayrılmış olan otomobil endüstrisindeki pozisyonları üstlenmektedir. Ekonomi, yenilikçi fikirlerden gelir elde edilen bir yapıya geçmiş olup, girişimcilik iş yaratımının önemli bir itici gücüdür" (FGD1-P1, erkek, 31).*

Bu gelişme, sadece değişen ekonomik gereksinimleri değil, aynı zamanda bu sistematik engellerin üstesinden gelmek için Gabooye topluluğu içinde esneklik ve yaratıcılığın önemini de vurgular.

Özetle, Somalilan'deki Gabooye için ekonomik katılım engelleri, toplumsal ayrımcılık, hükümet ilgisizliği ve zorlu piyasa koşullarıyla derinden kök salmıştır. Bu engellerin üstesinden gelmek, kapsayıcılık, destek ve güçlendirme sağlayan bir ortam yaratmak için toplumun tüm kesimlerinden işbirlikçi bir çaba gerektirir. Bu engelleri tanımaktan çözüm yollarını ve kolektif kurtuluş için stratejileri keşfetmeye geçerken, bu sistematik zorlukları doğrudan ele alacak kapsamlı stratejiler savunmak, Gabooye topluluğunun ekonomik güçlenmesini ve sosyal ilerlemesini sağlamak hayati önem taşır.

4.4.1.3. Yenilikler ve Uyarlamalar

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun ekonomik güçlenmesi, bu topluluğun yenilikçi ruhu ve dayanıklılığına derinden kök salmış çok yönlü bir çabadır. Bu topluluğun ekonomik özgürlüğe doğru yolculuğu, geleneksel becerileri modern girişimlerde değerlendirme stratejisi üzerinde önemli bir odaklanma ile işaretlenmiştir; bu strateji, günümüz küreselleşen ekonomisindeki zorlukları ve fırsatları yansıtmaktadır. Geleneksel berber dükkanlarının modern işletmelere dönüşümü, Gabooye topluluğunun ekonomik durumlarını iyileştirme çabalarının başlıca bir örneğidir.

".....Etiyopyalı berberlerin hizmet sektörü, yüz bakımları, saç boyama ve olağanüstü müşteri hizmetleri konusunda gösterdikleri dikkate değer becerileri ile öne çıkmaktadır. Bu, bizi tekniklerinden öğrenmeye ve berber dükkanlarımızı dönüştürmeye teşvik etti. Günümüzde, dükkanlarımız daha estetik açıdan hoş ve daha iyi hizmetler sunmakta, karartma, masaj ve yıkamalar gibi ek hizmetler sunarak rekabeti artırmaktadır" (FGD1-P1, erkek, 31).

Bu anlatı, topluluğun yaratıcılığını ve pazar rekabeti ile ithalat tehdidine proaktif yaklaşımını, aynı zamanda girişimcilik ve beceri geliştirme konusundaki bağlılığını göstermektedir. Etiyopyalıların bir zamanlar hakim olduğu kuaförlük endüstrisinin canlandırılması, bu canlanma, topluluğun uyum sağlama ve yenilik yapma yeteneğinin, yeni beceriler geliştirme ve girişimciliği teşvik etme konusundaki taahhüdünün bir başka kanıtıdır.

".....Örneğin, kuaförlük işinin canlandırıldığını gördük; bir zamanlar Etiyopyalılar hakimdi. Ancak, kuaförlerimizin Etiyopyalı meslektaşlarından daha yetenekli olduğunu fark ettik. Aradaki tek fark, sonuncuların küçük, estetik açıdan hoş ve iyi organize olmuş dükkanlarda çalışma avantajına sahip olmalarıydı" (FGD1-P1, erkek, 31).

Yeniden doğuş anlatısı, topluluğun doğuştan yeteneklerini sadece vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda çağdaş iş uygulamalarında sunum ve organizasyonun önemini de ön plana çıkarır. Ucuz ithal ürünlerin oluşturduğu engel, yenilik ve azimle aşılmıştır, topluluğun yeni pazar koşullarına uyum sağlama yeteneği ile belirtilmiştir.

".....Örneğin, elde ayakkabı diken bir adamın, şimdi Çin gibi ülkelerden daha ucuz ürünler ithal eden işletmelerle rekabet ettiğini düşünün. Yeteneklerini geliştirerek ve genişleterek yeni girişimlerde bulunabilir ve küreselleşmenin zorluklarını aşabilir. Değişimi benimsemek ve yeni yaklaşımlar uygulamak ilerlemeye yol açacak ve ayrımcılığın etkileriyle mücadelede yardımcı olacaktır" (INT-P2, erkek, 26).

Gabooye topluluğu tarafından sergilenen uyum kabiliyeti, ekonomik durumlarını sadece arttırmakla kalmaz, aynı zamanda geleneksel zanaatkârlığı korurken küresel pazar

dinamiklerine uyum sağlama eğilimini de temsil eder. Gabooye topluluğunun girişimcilik ruhu ve uyum kabiliyeti, ekonomik güçlenmelerine katkıda bulunmuştur, ancak bu çabalar zorluklardan bağımsız değildir. Geleneksel işletmelerin modernize edilmesi ve pazarda rekabet süreci, önyargı gibi sistemik engeller ve yetersiz hükümet desteği nedeniyle engellenmektedir.

4.4.2. Toplumsal Kabul ve Entegrasyon

4.4.2.1. Değişen Sosyal Normlar

Gabooye topluluğunun Somalilan toplumuna entegrasyon süreci, değişen sosyal normlar ve topluluklar arası artan etkileşimlerle karakterize edilen dönüştürücü bir yolculuğu vurgulamaktadır. Bu, Gabooye'ye yönelik toplumsal tutumların kökleşmiş ayrımcılıktan kabul ve entegrasyona doğru belirgin bir evrimini gösterir. Kapsayıcı bir toplum geliştirmede eğitimin, dini anlayışın ve ortak insan ve kültürel değerlerin savunulmasının kritik rolü vurgulanmaktadır.

Toplumsal değişimin temel bir unsuru, eğitimi ve kardeşlik ile sevgi ilkelerini benimsemedir; bu, medreselerin kurulması ve topluluklar arası birlik teşvik edilmesiyle örneklendirilmiştir. Eğitim kurumlarının kurulması, Gabooye topluluğu içindeki eğitim açığını ele almanın yanı sıra, geleneksel meslek yolları üzerinden entelektüel ve manevi büyümeyi önceliklendirmeye doğru bir kaymayı simgelemektedir.

> *".....Medrese kuruluşu 2009 yılında şehre geldiğimde başladı. Bu mahalle ve özellikle Gabooye topluluğu önemli bir eğitim gerilemesi yaşıyordu. Ancak medreselerin kurulmasıyla, topluluk eğitimlerinde önemli adımlar atmaya başladı" (UTV-P4, erkek, 34).*

Ayrıca, dinin himayesi altında toplumsal birliği teşvik etmek, kökleşmiş engelleri ortadan kaldırmak için güçlü bir araç sağlar.

".....Müslüman bir aile olarak, kardeşlik ve sevgiyi uygularız ve dinimiz topluluklar arasında ayrım yapmaz. Toplumu katı inançlarını terk etmeye ve tümü için birlik ve sevgiyi benimsemeye çağırıyoruz. Bizi ayıran engelleri yıkmak ve hepimizin tek bir topluluk olduğunu kabul etme zamanıdır" (UTV-P23, erkek, 41).

Metin, toplumsal uyumu ve topluluk bağlarına dayalı ayrımcılığın reddedilmesinin önemini iletmeye çalışır. Bu değerler, uyum ve karşılıklı saygı arayan bir toplumda derinden kökleşmiştir. Ayrıca, özellikle Hargeisa'da toplumsal kabul yönünde ilerleme belirtileri vardır. Örneğin, Somalilan'daki son parlamento seçimlerinde, bir Gabooye parlamento üyesi en çok oy alarak toplumsal hareketlilikte olumlu bir tutum değişikliğinin sinyallerini verdi.

".....2021 yılındaki Somalilan parlamento seçimlerinde 82 üye seçildi. En çok oyu, 21.000'in üzerinde alırken, üyelerin ortalama oyları 3.000 ile 8.000 arasında değişiyordu, Barkhad Jama Batuun oldu, o Gabooye'dir. Ona oy verenlerin hepsi bizim topluluğumuzdan değildi çünkü kendi oylarımızla bile bir üye seçmeyi başaramadık. Dolayısıyla ona oy verenler, kabiliyetine dayanarak onu kabul eden Hargeisa toplumudur. Bu durum, değişimin gerçekleşebileceğine dair bize güven verdi" (INT-P6, erkek, 75).

Bu bölüm, Gabooye topluluğu içindeki sosyal hareketlilik alanında kritik bir dönüm noktasını vurgular ve etnik veya kabile bağlarına dayanmayan, liyakate dayalı olarak bir Gabooye bireyinin seçilmesiyle örneklendirilen dönüştürücü bir değişiklik ve kabul olasılığını gösterir. Bu umut verici ilerlemelere rağmen, tam toplumsal kabul ve asimilasyon yolculuğu, zorluklarla doludur. Aşırı inançların devam etmesi ve değişim hızının yavaş olması, temelde kökleşmiş toplumsal değerleri değiştirme sürecinin karmaşık doğasını vurgular.

".....İletmek istediğim mesaj, görünür bir değişikliğin yakın on yıl içinde gerçekleşmeyeceği, ancak önümüzdeki on yıl içinde önemli çaba ve zaman gerektireceğidir" (UTV-P8, erkek, 45).

Toplumsal dönüşümün kalıcı olması için çaba ve zorluklar karşısında direnç geliştirmenin sürdürülmesi gerekmektedir. Ortak dini ve kültürel değerlerin önemi, toplumsal kabul ve

entegrasyonu teşvik eden kritik bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumsal davranış ve kişilerarası ilişkileri kolaylaştırmak için İslami ilkelerin kullanılması, toplumu birleştiren evrensel değerleri hatırlatan bir uyarıcı işlevi görür.

> *".....Önerilen çözüm, din pratiğine katılmak ve Allah'tan korkarken her iki amacı da gütmektir. Bir birey Allah tarafından vahyedilen kitabı kabul eder ve ona bağlı kalırsa, sorunlarının çözümü bulunacaktır" (UTV-P8, erkek, 45).*

Paylaşılan inanç ve dinin öğretileri temelinde daha kapsayıcı ve kabul edici bir toplum arayışı, Gabooye topluluğunun arzularının temel taşını oluşturur. Toplumsal hareketliliğin tam sosyal kabul ile birleştiği bir gelecek arzusu, topluluğun en derin umutlarını temsil eder. Kardeşlik çağrısı ve topluluğun değerinin ve katkılarının tanınması çağrısı, toplumsal entegrasyon mücadelesinin özünü oluşturur.

> *".....Yukarı doğru sosyal hareketliliği başarmak için, diğer klanların Gabooye'yi ayrı görmeyi bırakıp onları kardeşleri olarak gördüğü tam bir sosyal kabulün elde edilmesinin önemli olduğuna inanıyorum" (INT-P6, erkek, 75).*

Bu birlik ve karşılıklı tanınma vizyonu, kabul, saygı ve paylaşılan refah ile karakterize bir geleceğe doğru toplumu yönlendiren bir umut ışığı olarak hizmet eder. Katılımcılar, bir şiirle sosyal kabulü hayal ettiklerini ifade etmişlerdir.

****

".....Biraz kendimden bahsedeyim
Ben senin kardeşinim, aynı ebeveynlerden doğmuş.
Her zaman reddedildi, arkadaşın benim.
Bana çok sert davranma,
Mızrağım sana zarar vermez,
Kardeşlik en yaşlıya aittir.
Sonuçta hepimiz kardeşiz.
Bir gün bize tepeden bakmayı bırak.
Bir gün, bizi insanlık gözüyle gör ve değerimizi tanı.
Elimizde tuttuğumuz şeyleri,

becerilerimizi ve ustalığımızı geliştir" (INT-P6, erkek, 75).

Bu şiir, Gabooye'nin topluma entegre olma ve Somalilan'ın sosyal dokusuna katılımlarını engelleyen engellerin ortadan kaldırılması arzusunu etkileyici bir şekilde ifade eder. Ortak soy ve paylaşılan insanlığı tanıma çağrısıyla başlar ve sosyal ve klan sınırlarını aşan bireyleri birleştiren mirası vurgular.

"*Ben senin kardeşinim, aynı anne babadan doğan*" cümlesi hemen ortak bir kimlik oluşturur ve Gabooye'yi izole eden bölücü anlatıları sorgular. İnsan ailesi içindeki ayrımcılığın saçmalığını vurgular. *"Her zaman reddedildi, yanında ben varım. Bana çok sert davranma,"* empati ve nezaket çağrısında bulunur, Gabooye'nin toplumsal reddedilmesine rağmen sunduğu sürekli arkadaşlığı ön plana çıkarır. Aynı zamanda daha nazik, daha merhametli bir etkileşim talep eder. "*Mızrağım sana zarar vermez, kardeşlik en büyüğe aittir,"* barış ve kardeşlik görevlerini vurgular, niyetlerinin zarar değil, uyumlu bir birlikte yaşam olduğunu ifade eder. Toplumun yaşlı üyelerine örnek olmalarını ve kapsayıcılık ve destek kültürü geliştirmelerini talep eder. "*Bir gün bizi küçümsemekten vazgeç. Bir gün, bizi insanlık gözüyle gör ve değerimizi tanı,"* dönüşüm için vizyoner bir yalvardır, toplumu önyargıları aşmaya ve Gabooye'nin gerçek değerini, yapabilecekleri değerli katkıları olan insanlar olarak görmeye çağırır. "*Elimizde tuttuğumuz şeyleri, becerileri ve zanaatkarlığı geliştirin,"* bu yalvarışın pratik yönünü vurgular. Sadece tanınma değil, aynı zamanda Gabooye'nin sahip olduğu somut beceri ve zanaatları değerlendirme hakkındadır ki, bu beceriler geniş topluma fırsat verildiğinde zenginleşebilir.

Şiir, sadece harfi harfine anlamının ötesine geçerek, tanınma, onur ve eşit fırsatlar için mücadele eden dezavantajlı grupların daha büyük mücadelesini sembolize eder. Kabul ve topluma entegrasyonun şartlı olmamalı, daha ziyade ortak insanlığımızın ve karşılıklı saygının bir ifadesi olması gerektiğini hatırlatan güçlü bir işlev görür. Şiir, topluluğun tüm üyelerinin, Gabooye dahil, katkılarının tanınmasının ve değerlendirilmesinin, toplumun genel ilerlemesi ve gelişimi için kritik olduğunu savunur.

Şiirin mesajı, kardeşlik, empati ve her bireyin değerinin tanınmasının önemini vurgular; bunlar toplumsal entegrasyonu başarmak için temel unsurlardır. Bu süreç, sadece hoşgörüden öteye geçmeyi ve çeşitliliğin getirebileceği güç ve zenginleşmeyi tanımayı içerir. Şiir, bireylerin ve kurumların köklemiş önyargıları aşmalarını ve her bireyin

ekonomik değeri için değil, insan ailesinin hayati bir üyesi olarak saygı gördüğü ve değer verildiği bir atmosfer yaratmalarını teşvik eder.

Değişen sosyal normlar ve toplumsal kabul arayışı anlatısı açıldıkça, Gabooye topluluğunun yolculuğunun, kapsama ve eşitlik için daha geniş bir mücadeleyi temsil ettiği açık hale gelir. Kabul ve entegrasyonun yeni ortaya çıkan desenlerini pekiştirmede politika ve savunuculuğun rolünü inceleme geçişi, değişim ivmesini sürdürmede yapısal desteğin önemini vurgular. Kapsama mekanizmalarına ve şimdiye kadar elde edilen kazanımları pekiştirmek için gereken savunuculuk çabalarına yönelik bu keşif, kalıcı toplumsal dönüşümü başarmak için gereken çok yönlü yaklaşımın kapsamlı bir anlayışını sağlamak için zemin hazırlar.

4.4.2.2. Eğitim ve toplumsal farkındalık

Eğitim, toplumsal tutumlar ve marjinal toplulukların dâhil edilmesi arasındaki ilişki, örneğin Somalilan'deki Gabooye toplumu için, karmaşık ancak ilerleme ve gelişme yönünden umut verici bir hikâye anlatır. Bu inceleme, eğitimin ve artan toplumsal farkındalığın, toplumsal perspektifleri değiştirme, topluluk entegrasyonunu teşvik etme ve nihayetinde Gabooye toplumunu daha büyük sosyal hareketliliğe doğru ilerletme konusunda ne denli hayati rol oynadığını araştırır. Eğitimin dönüştürücü gücünü ve farkındalığı artırmanın önemini keşfederken, bu girişimlerin marjinalleşmeyi hafifletmeye ve gelecek için umutları artırmaya nasıl katkıda bulunduğunu aydınlatır.

Gabooye topluluğu içinde, tarihsel eğitim eşitsizliklerini ele almak amacıyla medreseler dahil eğitim kurumlarının kurulması önemli bir kilometre taşıdır.

> *".....Medresenin başlangıcı 2009 yılına dayanır, şehre geldiğimde bunu kurdum. Bu mahalle ve özellikle Gabooye topluluğu, önemli bir eğitim gerilemesi yaşıyordu. Ancak medreselerin kurulmasıyla toplum eğitimde ilerlemeye başladı" (UTV-P4, erkek, 34).*

Geleneksel mesleklerden formel eğitime ve dini rehbere geçiş, bireylerin yaşam yollarını ve dolayısıyla topluluklarını nasıl yönlendirebileceği konusunda eğitimin dönüştürücü gücünü temsil eder. Yine de engeller devam etmekte, çünkü toplumun eğitim ve bilgiye bakış açıları zaman zaman olumsuz yönde etkilemiştir.

".....Günümüz toplumu, başlangıçtaki durumundan belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Çağdaş nüfus, öncekilerine kıyasla giderek daha az bilgili hale geliyor" (UTV-P12, erkek, 57).

Eğitim girişimlerinin önemini vurgulayarak, sadece bilgi edinmeyi değil, aynı zamanda kamuoyu arasında eleştirel düşünce ve farkındalığı teşvik etmek, yanılgıların ve aşırı inançların yayılmasını önlemek zorunludur. Dini eğitimin toplumsal uyum ve etik davranışları teşvik etmedeki önemi göz ardı edilmemelidir.

".....Önerilen çözüm, din pratiği yapmak ve Allah korkusu içinde olup her iki amacı da gütmektir" (UTV-P8, erkek, 45).

Bu yaklaşım, eğitim sistemi içinde ahlaki ve etik ilkeleri dahil etmenin gerekliliğini vurgular, adalet, dürüstlük ve karşılıklı saygı değerlerini benimseyen bir toplum yaratma niyetiyle. Gabooye topluluğunun eğitim gelişimi, eğitimi sosyal ilerleme için bir itici güç olarak kabul etmekle daha da güçlenir.

"....Eğitim açısından, eğitimin dönüştürücü olması gerektiği, bireyin bakış açısını değiştirip marjinalleşmeyi ele almak ve sosyal hareketliliği artırmak için yeni bakış açıları yaratması gereken bir tutum değişikliğine ihtiyaç vardır" (INT-P7, erkek, 35).

Bu bakış açısı, eğitimin dönüştürücü doğasının önemini vurgular, bireyleri marjinalleşmeye katkıda bulunan sosyo-ekonomik yapılarla başa çıkmak ve bunları yönlendirmek için gereken bilgi ve becerilerle güçlendirir. Ayrıca, eğitim ve küresel entegrasyon aracılığıyla siyasi farkındalığı teşvik etme ve Gabooye topluluğuna yönelik daha hoşgörülü tutumlar geliştirme konusunda kaydedilen ilerlemeler önemli bir başarıdır.

".....Siyasi duruşların kurulmasında benzeri görülmemiş bir ilerleme kaydedildi" (INT-P7, erkek, 35).

Bu durum, eğitimin toplumsal görüşler ve siyasi alan üzerindeki geniş etkisini öne çıkarır, daha kapsayıcı ve eşit bir toplum yaratmada rolünü vurgular. Toplumsal ilerleme ve asimilasyonu teşvik etmek için farkındalık kampanyalarının önemi de vurgulanmaktadır.

> *".....Toplum için kapsamlı farkındalık kampanyaları yapılmasına inanıyorum, bu sosyal hareketliliği sağlayacaktır" (INT-P7, erkek, 35).*

Kampanyalar, farkındalığı artırma, önyargıları sorgulama ve Gabooye topluluğu için destek mobilize etme konusunda kritik bir rol oynar. Etkililiklerini ve etkilerini değerlendirmek için açık metriklerin belirlenmesi şarttır.

Gabooye topluluğu için olumlu değişimlere öncülük edebilecek olan eğitimin ve sosyal farkındalığın önemi açıktır. Ancak bu alanda birçok zorluk ve fırsat bulunmaktadır. Eğitim fırsatlarının sunulması ve toplumsal tutumların değiştirilmesinde ilerlemeler kaydedilmiş olsa da, tam entegrasyon ve sosyal hareketliliğe ulaşma süreci devam etmektedir. Bu analiz, bireysel hayatları ve toplumsal yapıları dönüştürmede eğitimin kritik rolünü vurgularken, aynı zamanda Gabooye topluluğunun sosyal hareketlilik için gelecek perspektiflerini araştırmak üzere bir zemin hazırlamaktadır.

4.4.2.3. Tam Entegrasyona Yönelik Zorluklar

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun tam entegrasyonu etrafındaki zorluklar, kültürel, dini ve siyasi faktörlere kök salmış bir dizi toplumsal engel tarafından karmaşık hale getirilmiştir. Bu engeller, ekonomik ve sosyal ilerlemeyi engellemenin yanı sıra, değişim yönünde kaydedilen belirgin ilerlemelere rağmen ayrımcılık ve marjinalleşmenin sürmesine neden olan bir ortamı da teşvik etmiştir. İlk elden katılımcıların tanıklıkları aracılığıyla, bu engellere yönelik zorluklar ve olası çözümler canlı bir şekilde gösterilmekte, kabul ve entegrasyona doğru yolun nüanslı bir anlayışı sunulmaktadır. Gabooye topluluğu için entegrasyon ve eşitlik mücadelesi, toplumsal farklılıkların ötesine geçen bir birlik ihtiyacının güçlü bir hatırlatıcısı olarak hizmet etmektedir.

> *".....Bir Müslüman ailesi olarak, kardeşlik ve sevgi uygularız ve dinimiz topluluklar arasında ayrım yapmaz. Toplumu katı inançlarını terk etmeye ve tümü için birlik ve sevgiyi benimsemeye çağırıyoruz. Bizi bölen engelleri yıkmak ve hepimizin tek bir topluluk olduğunu kabul etme zamanı geldi" (UTV-P23, erkek 41).*

Alıntı, önyargıları aşmada ve daha kapsayıcı bir toplum oluşturmada paylaşılan dini ve ahlaki değerlerin önemini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, önemli toplumsal dönüşümlere doğru yolculuk, zorluklarla doludur ve hem kararlılık hem de zaman gerektirir.

> *".....İletmek istediğim mesaj, görünür bir değişikliğin yakında gerçekleşeceği, ancak bunun önümüzdeki on yıl içinde gerçekleşmeyeceğidir. Bu değişim, önemli miktarda çaba ve zaman gerektirecektir" (UTV-P8, erkek 45).*

Tarihsel hak ve temsil hareketlerinin önemini vurgulayan bu perspektif, yavaş ilerleme karşısında sabır ve azmin önemini altını çizer. Entegrasyon engellerinin üstesinden gelmenin kritik bir yönü, "Marjinalleşme İllüzyonlarını" ele almak ve dağıtmaktır.

> *".....Perspektifler hakkında konuşacak olursak, 'Marjinalleşme İllüzyonlarını' ortadan kaldırmamız gerekiyor. Topluluğumuz, politik temsil, özel bölgeler veya diğer gruplarla iç evlilik olmadan ilerleyemeyeceğimize dair yanılgıyı kaldırırsa, önemli bir değişim gerçekleşebilir" (INT-P7, erkek, 35).*

Güçlendirme duygusunu teşvik etmek ve bağımlılığı azaltmak için kökleşmiş inançlarla mücadele etmek gereklidir. Eğitim ve küresel entegrasyon, daha ilerici siyasi görüşlerin geliştirilmesini ve daha kapsayıcı bir perspektifin teşvik edilmesini sağlamada hayati öneme sahiptir.

> *".....Siyasi duruşların kurulmasında eşi görülmemiş bir ilerleme kaydedildi. Bu ilerleme, diğerlerinin yanı sıra, Gabooye topluluğumuzun eğitimi ve tutumların yumuşaması sayesinde, küresel gelişme ve entegrasyona bağlanabilir" (INT-P7, erkek, 35).*

Daha büyük tanınma ve dahil edilme doğrultusunda ilerleme, bilgili ve uluslararası bilinçli bir halk tarafından desteklenen kademeli ancak iyimser bir eğilimi göstermektedir. Gabooye topluluğunun politika ve kalkınma projeleri formülasyonunda aktif katılımı, kalıcı ilerlemelerin elde edilmesi için hayati önem taşımaktadır.

".....Hükümetler, yerel yönetimler ve uluslararası aktörler bu topluluğun gelişiminde roller oynar, ancak bu gelişim girişimlerini etkili bir şekilde uygulamak için politikalara, yasalara ve prosedürlere ihtiyaçları vardır. Bu nedenle, Gabooye üyelerinin bu planları geliştirme ve oluşturma sürecine katılmaları hayati önem taşımaktadır" (INT-P7, erkek, 35).

Gabooye topluluğunun entegrasyonu ve kabulü, katılım ilkeleriyle uyumlu olduğu için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin kritik bir yönünü oluşturmaktadır. Ancak, bu süreç zorluklar ve fırsatlarla doludur, çünkü topluluk, tam entegrasyonunu engelleyen toplumsal engellerle karşı karşıyadır. Yine de topluluk, birlik, eğitim ve toplumsal kalkınmada aktif katılım yoluyla bu engellerin üstesinden gelme çabalarında kararlıdır. İlerleme sağlamak için, bu değişim unsurlarının üzerine inşa etmek ve Gabooye topluluğunun Somalilan toplumuna entegre olup gelişebileceği bir geleceği hayal etmek esastır.

4.4.3. Katılım için Politika ve Savunuculuk

4.4.3.1. Eğitim Politikaları

Özellikle Gabooye topluluğu için tasarlanan eğitim girişimlerinin kapsamı dahilinde katılımcılık için politika ve savunuculuğa dalmak, çeşitli paydaşlar tarafından sunulan ifadeleri araştırmak ve değerlendirmek gerekmektedir. Bu ifadeler, bu politikaların etkinliği ve Gabooye öğrencileri için özelleştirilmiş desteğin gerekliliği hakkında paha biçilmez içgörüler sunar. Bu incelemeyi gerçekleştirmek, yalnızca Gabooye topluluğunun karşılaştığı engelleri değil, aynı zamanda eğitim yoluyla güçlenme ve sosyal hareketlilik için yolları da gün ışığına çıkarır.

Eğitime erişim ve başarı hikayesi, Gabooye topluluğu için liyakat anlayışının geleneksel kavramlarını sorgular ve bu grubun geleneksel olarak dezavantajlı duruma düşürülmesine neden olan yanlış inançları yıkmaya çalışır.

"....Aslında, tüm eğitim fırsatlarının aynı olmadığı kabul ediliyor... Bu, belirli topluluklar hakkında daha önce var olan inançların büyük ölçüde yanlış bilgilendirildiğini ve her bireyin yetenekleri ile karakterinin kendi liyakatine göre değerlendirilmesi gerektiğini gösteriyor" (UTV-P7, erkek, 37).

İfade, bireylerin yeteneklerine göre değerlendirilmesi gerektiğini ve politika yapıcıların eğitim reformlarının bu adil ve liyakat esaslı ilkeleri yansıtacak şekilde sağlanmasını vurgular. Gabooye gençleri için eğitimde destekleyici bir ortam sağlamak hayati önem taşır. Topluluk içindeki genç yetişkinler, kişisel gelişimlerini teşvik eden ortamlara ihtiyaç duyarlar, çünkü onlar ülkenin geleceğidir.

> *".....Genç yetişkinler, kişisel gelişim ve büyüme için elverişli bir ortama ihtiyaç duyar" (FGD1-P2, erkek, 32).*

Bu perspektif, hem akademik hem de kişisel büyümeyi teşvik eden cesaret verici bir eğitim ortamının önemini vurgular. Kendine inanç ve toplumsal tutumlar, eğitim başarısını etkileyen önemli faktörlerdir.

> *".....Kişisel sorumluluk almak ve aileyi önceliklendirmek çok önemli... Topluluğumuzdaki birçok birey, okula giden diğerleriyle kıyaslandığında yetersiz hissediyor" (FGD1-P2, erkek, 32).*

Metin, özgüveni artırıcı tedbirlerin uygulanması ve zararlı toplumsal inançların meydan okunmasının önemini vurgular. Eğitim politikalarının, öğrencilere psikolojik ve sosyal destek sağlamanın yanı sıra akademik öğretim üzerine odaklanması gerektiğini önerir. Gabooye halkının daha çağdaş ve çeşitli geçim kaynaklarına yönelme arzusu açıktır.

> *".....Son 15 yıldır, topluluk liderleri önemini vurguluyor... Yeterli finansman sağlanırsa, hükümetten bir kota lisansı alabilir ve ikinci el ayakkabı endüstrisi kurabilirler" (INT-P5, erkek, 52).*

Eğitimin ekonomik çeşitliliği teşvik etmedeki rolünü destekleyen politika değişikliklerine ihtiyaç duyulduğu vurgulanır. Erdem ve dini bağlılık üzerine konulan önem, topluluk içinde eğitimin peşinde olunan temel ilkeleri vurgular.

> *".....Her iki toplum kesiminin de bir bireyin mevcut durumunun ve gelecek perspektiflerinin aynı temel ilkelerle köklendirildiğini anlaması son derece önemlidir..." (INT-P5, erkek, 52).*

İmzalayan, eğitim politikalarının toplum tarafından benimsenen ilkeleri saygı duyması ve entegre etmesi gerektiğini, böylece değer temelli bir eğitim sisteminin önemini vurgulamaktadır. Gabooye halkının hükümet yardımına bağlı kalmak yerine özgüven vurgusu, toplumsal dokularının önemli bir yönünü örneklemektedir.

> *".....Yibir liderleri... Devlet pozisyonlarında iş aramaktan çekindiklerini açıkladılar çünkü bu tür pozisyonlarda rol model veya mentorları yoktu" (INT-P5, erkek, 52).*

Eğitim politikaları, dolayısıyla topluluğun öz-yönetim arzusunu dikkate almalı ve sosyal hareketliliği tanıyan ve güçlendiren yollar sunmalıdır. Gabooye topluluğunun eğitime artan katılımı, başarılan ilerlemeleri ve karşılaşılan engelleri örneklemektedir.

> *".....Eğitimle ilgili olarak, şu anda daha önce olduğumuzdan daha iyi durumdayız..." (FGD1-P2, erkek, 32).*

Gabooye halkının eğitime katılımındaki ilerleme, azimlerini ve adanmışlıklarını yansıtır ve özelleştirilmiş eğitim politikaları aracılığıyla sürekli ve gelişmiş destek sağlanması hayati önem taşır. Gabooye topluluğunun karşılaştığı karmaşık zorlukları etkili bir şekilde ele almak için, sadece eğitime erişim ve kalitesine odaklanmayan, aynı zamanda eğitim sonuçlarını etkileyen daha geniş sosyo-ekonomik ve kültürel faktörleri de göz önünde bulunduran çok yönlü politikalar benimsemek kritik önem taşır. Politika reformu, topluluk katılımı ve hedeflenmiş destek içeren kapsamlı bir strateji izleyerek, Gabooye topluluğunu güçlendirme ve gelecek başarı şanslarını iyileştirme yolunda umut vaat eden bir yol vardır.

4.4.3.2. Siyasi Savunculuk ve Temsil

Gabooye topluluklarının adil ve eşit siyasi katılım arayışında karşılaştıkları zorlu yolları incelemek, bu toplulukların siyaset alanında tanınma ve güçlenme çabalarında karşılaştıkları çeşitli engelleri ve mütevazi ilerlemeleri ortaya koymaktadır. Toplum içinden elde edilen anlatılar, marjinal topluluklar ve kadınların parlamentodaki temsili konusunda tartışmaları alevlendirerek temsildeki dikkat çekici dengesizliği aydınlatmaktadır.

".....Parlamento, marjinal topluluklar ve kadınlar için siyasi temsil sağlamak amacıyla kotalar önermiştir. Ancak, bu kotalar orantısız şekilde düşük kalmış, önerilen kadın kotası sadece sekiz üye ile sınırlı kalmış ve Gabooye klanlarına sadece bir kişi ayrılmıştır. Bu konuyu şiddetle eleştiriyorum, çünkü Gabooye tek bir kabile değil, her biri haklarını iddia etmeye çalışan dört farklı kabileyi içermektedir" (UTV-P14, erkek, 44).

Bu alıntı, mevcut kotaların yetersizliğini vurgulamakta ve Gabooye topluluğu içindeki çeşitliliği hesaba katarak daha adil bir dağılımın gerekliliğini vurgulamaktadır. Gabooye topluluğunun üyelerinin bir kota olmaksızın parlamentodaki çoğu koltuğu elde edebildiğine dikkat çekmek gerekir. Hükümet kabile topluluklarının sorunlarını ele alma çabalarında bulunmuş, ancak sonuçlar kısmen başarılı olmuştur.

".....Kabilemiz birden fazla endişeyi içermekte ve bu sorunların ele alınması gerekmektedir. Hükümet idaresi, bazı sorunlarımızı ele almak için adımlar atmış, bu da üniversite öğrencileri için iş imkanları yaratmıştır. Ancak, topluluğumuz hala bakanlık seviyesinde temsil eksikliği yaşamaktadır" (UTV-P9, erkek, 39).

Metin, eğitim ve istihdam alanındaki ilerlemeler ile bakanlık temsili konusundaki devam eden eksiklikler arasında keskin bir tezat yansıtmaktadır. Marjinal bireylerin siyasi alana dahil edilmesi vaadi, özellikle Silanyo başkanlığı döneminde, başkanlığın anahtar atamalar üzerindeki takdir yetkisi nedeniyle şüpheyle karşılanmıştır.

".....Başkan Silanyo, bu bireyleri siyasi alana dahil etme planını önermiş olsa da, başkanın bakanlar, yardımcı bakanlar ve genel müdürler atama yetkisine sahip olması nedeniyle bu girişimin etkinliği bugüne kadar belirsizdir" (INT-P14, erkek, 69).

Kota sistemlerinin eksiklikleri, siyasi liderlerin daha geniş takdir yetkileri ile karşılaştırıldığında net bir şekilde öne çıkmaktadır. Siyasete gençlerin dahil olması da dahil olmak üzere toplumun daha geniş kesimlerinin siyasi süreçlere katılımının zorunluluğu, daha kapsayıcı bir yaklaşıma doğru bir adım olarak görülmektedir.

"…..Son zamanlarda, toplumun diğer kesimlerinin, özellikle gençlerin, geniş tabanlı siyasi temsili teşvik etme ve katılımı artırma açısından hayati olduğu kabul edilmiştir" (FGD1-P5, kadın, 26).

Gabooye topluluğu içinde siyasi süreçleri etkili bir şekilde yönlendirebilecek düzgün eğitimli liderlerin yokluğu, etkili temsil için büyük bir engel teşkil etmektedir. Buna karşılık, Yibir topluluğu içindeki kendine yeterlilik anlatısı, geniş çapta siyasi temsil mücadelesiyle keskin bir tezat oluşturmaktadır.

"…..Kabilemiz içinde eğitim alan bir birey, bir bakanlık pozisyonu sağlama konusunda zorluk yaşayabilir... Başkan Silanyo, kabilemizin eğitimli gençlerine, yaklaşık on bir kişilik bir grup için çeşitli bakanlıklarda işe alınmalarını sağlamak amacıyla bir kararname çıkarmıştır" (INT-P11, erkek, 55).

Sunulan metin, devletle etkileşimde rafine bir yöntem örneği sunmakta, kendine yeterlilik ile hükümet pozisyonları elde etme engellerinin kabulü arasında bir denge kurmaktadır. Gabooye'nin bu yapıda yer almaması büyük bir eksiklik olarak öne çıkmaktadır.

"…..Guurti'nin (senato) kültürel yaşlılar olarak konumunu kabul ediyoruz, durumumuzu derinlemesine anlamaları ve şikayetlerimizi ele almaları gerektiğini biliyoruz. Guurti'de (senato) yer almamamız bizim için bilinen bir durumdur ve bu taleple haklarımızı iddia etmeyi amaçlıyoruz" (INT-P11, erkek, 55).

Guurti'ye (senato) yapılan mevcut başvuru, Gabooye topluluğunun yönetim zirvesinde adalet ve temsil arayışlarını örneklendirmektedir. Siyasi liderlerle etkileşimler ve tanınma ve temsil arayışları, Gabooye topluluğunun süregelen engellerini ve hedeflerini aydınlatmaktadır.

"…..Bireyler, başkalarına zarar vermeden sözlü olarak onur ve haysiyetlerini korumalıdırlar... Son zamanlarda bir grup yaşlı, başkanla görüşmüş ve bir talepte bulunmuştur, bu talebe başkan kısmen yanıt vermiştir" (INT-P11, erkek, 55).

Metin, savunma dinamiklerinin karmaşıklığını derinlemesine inceleyerek, onur arayışı ve adil siyasi katılım özlemini vurgulamaktadır. Bu ifadeler, Gabooye topluluğu için siyasi savunma ve temsilin gerçekleştirilmesine doğru yapılan zorlu müzakereleri ve kademeli ilerlemeleri etkileyici bir şekilde tasvir etmektedir. Siyasi çerçevelerin titiz bir incelemesini sunarak, toplumun tüm üyelerinin çeşitli ihtiyaçlarını ve haklarını tanıyan ve ele alan kapsamlı politikaların gerekliliğini vurgulamaktadır, böylece daha dengeli siyasi katılım ve temsili sağlamak için yol açmaktadır.

4.4.3.3. Devlet ve özel destekler

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliği için çabalarken karşılaştığı zorluklar ve çabalar çok yönlü ve karmaşık bir dizi eylemi kapsamaktadır; bunlar arasında ekonomik güçlenme, eğitimde ilerleme ve siyasi temsil yer almaktadır. Bu süreçte hem topluluk hem de hükümet organları, özel şirketler ve uluslararası aktörler gibi dış paydaşlar kritik bir rol oynamaktadır. Aşağıdaki içgörüler, topluluğun kararlılığını, hedeflerini ve kapsayıcı destek mekanizmalarının önemini vurgulayan birinci elden tanıklıklar üzerinden bu çabaların çeşitli boyutlarını gözler önüne sermektedir.

> *".....Toplum olarak bireyler, takdire şayan niteliklere sahiptir. Bir sultan olarak zaman zaman huzursuz unsurlarla karşılaşsam da, bu durum toplumun doğuştan iyi olduğu gerçeğini değiştirmez. Örneğin, Telesom adlı önde gelen bir şirket, çocukların dini eğitimine aylık 1000 dolar bağış yaparak hayır işlerine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, gençler üniversite ve burs fonları ile desteklenmektedir" (INT-P10, erkek, 36).*

Yukarıdaki alıntı, Telesom gibi kurumsal hayır işlerinin olumlu sonuçlarını vurgulayarak, eğitime yatırım yapmanın ve gençleri güçlendirmenin, daha büyük sosyal hareketlilik elde etmek için değerli bir yöntem olduğunu belirtmektedir.

> *".....Becerilerimizi geliştirmek ve artırmak, ekonomiyi güçlendirmek için önemli bir katalizör olabilir; bu da karşılığında yaşam kalitesini yükseltebilir. Örneğin, daha güçlü bir ekonomiyle insanlar daha iyi konutlar satın alabilir ve gecekondu bölgelerinden taşınabilirler. Aynı zamanda, ebeveynler çocuklarına daha iyi bir eğitim sağlayabilir, okul veya üniversite ücretlerini ve gerekli malzemeleri karşılayabilir. Bu insanların mali durumlarını iyileştirmek için özel yetenek ve becerilerini teşvik etmek ve ürünleriyle rekabet eden ithal ürünlerin sınırlanması*

esastır. Tam fonlar hükümetten gelmese bile, hükümetten destek görmeleri gerekmektedir" (INT-P15, erkek, 42).

Katılımcı, beceri gelişimi ve ekonomik desteklerin Gabooye topluluğunu yoksulluktan kurtarma potansiyeline sahip olduğunu ifade ederek, yerel yetenekleri destekleyen ve yabancı mallarla rekabeti azaltan hükümet müdahalelerinin önemini vurgulamaktadır.

".....Yibir liderleri ise topluluklarının erdemlerinin hükümetten alınan herhangi bir özel yardım veya iyilikten kaynaklanmadığını hızla açıkladılar. Başarılarını kendi sıkı çalışmalarına ve değerlerine olan bağlılıklarına atfettiler. Hükümet pozisyonlarında iş aramaktan çekindiklerini, çünkü bu tür pozisyonlarda rehberlik ve tavsiye verebilecek rol modelleri veya mentorları olmadığını açıkladılar. Sonuç olarak, hükümetten yardım veya destek aramaksızın kendi çabalarıyla geçinmeyi tercih ettiler" (INT-P5, erkek, 52).

Yibir topluluğunun kendine güven ve çalışkanlık gibi değerleri bu anlatıyla kanıtlanmıştır. Ancak, aynı zamanda hükümet pozisyonlarında temsil ve mentorluk eksikliğini de ortaya koymaktadır, bu da gelecek nesilleri teşvik edip motive edebilir.

".....Yerel yönetimler, hükümetler ve uluslararası aktörler bu topluluğun gelişiminde rol oynarlar; ancak bu gelişim girişimlerini etkili bir şekilde uygulamak için politikalara, yasalara ve prosedürlere ihtiyaçları vardır. Bu nedenle, Gabooye üyelerinin bu planların geliştirilmesi ve oluşturulması süreçlerine katılmaları hayati önem taşır, çünkü genellikle hazırlık aşamasında dışlanırlar ve planlar üstlerinden empoze edilir. Sesleri her aşamada duyulmalı ve planların uygulanmasında aktif olarak yer almalıdırlar. Kamu ve özel aktörlerle son zamanlarda yaptığım çalışmalardan edindiğim tecrübeye göre, katılım eksikliği kritik bir sorundur. Topluluk bu planlara dahil edilmezse, bu planlar muhtemelen başarısız olacaktır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni düşündüğümüzde, katılım temel bir direktir. Katılım olmadan, şeffaflık ve hesap verebilirlik zedelenir, topluluğun aradığı özel ihtiyaçlar ve çözümler ele alınmaz" (INT-P7, erkek, 35).

Katılımcının ifadeleri, Gabooye topluluğunun güçlendirilmesine yönelik girişimlerin planlanması ve uygulanmasında kritik bir rol oynaması gereken katılımcı gelişimin önemini vurgulamaktadır. Bu süreç, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin ilkeleri doğrultusunda yürütülmelidir.

> *".....Ayrıca, hükümet sisteminin marjinalleşmeyle mücadeleyi kolaylaştırması gerekmektedir; bu durum şu anda mevcut değil ve sıklıkla klan yapılarına kök salmıştır. Marjinalleşmeyi etkili bir şekilde ele alabilmek için, net politikaları ve güçlü yasaları olan sağlam bir hukuk sistemine, bunların şeffaf bir şekilde uygulanması ve yürütülmesi mekanizmalarına ihtiyaç vardır. Buna siyasi irade ve taahhüdün eklenmesi, Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliğini desteklemek için hayati önem taşır" (INT-P7, erkek, 35).*

Bu ifadeler, marjinalleşmeyi ele almak ve Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliğini desteklemek için güçlü bir hukuk sistemi, net politikalar ve etkin yürütme mekanizmalarının önemini vurgulamaktadır.

Şimdi dikkatler, marjinalleşme ile ilişkili yapısal zorluklara çevriliyor ve sistemik eşitsizlik nedenlerini ele alan ve Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliğini teşvik eden politikaları uygulamak için gerekli siyasi iradenin yanı sıra güçlendirilmiş bir hukuki çerçeve uygulanmasının şart olduğu vurgulanıyor.

> *".....Hükümet, ülkenin tüm nüfusu için sorumlu olduğundan, vatandaşlarının refahını sağlama konusunda en büyük sorumluluğa sahiptir. Hükümet, halkımızın iş fırsatları aradığı bu yerlere yabancı uzmanların girişini sınırlamış olsaydı, halkımız bugün ulaştığı ilerlemeyi sağlayamazdı" (FGD1-P2, erkek, 32).*

Bu ifade, hükümetin yabancı uzmanlığı düzenleme rolünü eleştirmekte ve daha koruyucu bir yaklaşımın gerekliliğini öne sürmektedir.

4.4.4. Toplu Kurtuluş ve Kendi Kendine Yeterlilik

4.4.4.1. Topluluk Girişimleri ve Kendi Kendine Yardım

Gabooye topluluğunun toplu kurtuluş ve kendi kendine yeterlilik arayışı, onların azim ve becerikliliğinin dikkate değer bir gösterimidir. Çeşitli topluluk odaklı girişimler ve kendi kendine yardım çabaları aracılığıyla, sürdürülebilir gelişim ve güçlenme için sağlam bir temel oluşturmuşlar, sosyo-ekonomik engelleri aşmada iş birliği eyleminin önemini vurgulamışlardır. Bu kolektif ilerlemenin temel bileşenlerinden biri, genç nesli yükseltmek için hayırseverlik ve eğitim desteğinin bilinçli uygulanmasıdır.

> *"....Toplum olarak, takdir edilesi niteliklere sahip bireylerden oluşuyoruz. Sultan olarak ara sıra rahatsız edici unsurlarla karşılaşsam da, bu toplumun doğuştan gelen iyiliğini yok etmez. Örneğin, Telesom gibi önde gelen bir şirket, çocukların dini eğitimi için aylık 1000 dolar bağışlamakta. Ayrıca, gençler üniversiteler ve burslar için sağlanan fonlarla desteklenmektedir" (INT-P10, erkek, 36).*

Bu metin, toplum tarafından eğitime verilen önemi, gelecekte başarıya ulaşmanın bir köşe taşı olarak vurgular. Yerel işletmeler ve hayırsever çabalar, öğrenme ve gelişimi teşvik eden olumlu bir ortamın oluşturulmasında hayati bir rol oynamıştır. Eğitim desteği konusundan ilerleyerek, bireysel ve kolektif becerilerin gelişimi, ekonomik güçlenmeyi teşvik etmek ve toplumsal refahı artırmak için kritik bir faktör olarak görülmektedir.

> *"....Becerilerimizi geliştirmek ve artırmak, ekonomiyi güçlendirmek için önemli bir katalizör olabilir ki bu da yaşam kalitesini iyileştirebilir. Örneğin, daha güçlü bir ekonomiyle insanlar daha iyi konutlar satın alabilir ve gecekondu bölgelerinden taşınabilirler. Aynı zamanda, ebeveynler çocuklarına okul veya üniversite ücretlerini ve gerekli malzemeleri ödeyerek daha iyi bir eğitim sağlayabilirler" (INT-P15, erkek, 42).*

Bu bakış açısı, beceri gelişimi, ekonomik büyüme ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi arasındaki resmi ilişkiyi sunar. Toplum genelinde kapasite gelişimine odaklanılmasını savunur. Ayrıca, metin, toplum gelişimini ve sosyal uyumu teşvik eden yerleşim yerlerinin kurulmasının önemini vurgular.

> *".....Yerleşim yerlerinin kurulması, toplum gelişiminin çeşitli biçimlerini kolaylaştırabilir. Örneğin, Dacarta bölgesi gözle görülür bir iyileşme geçirmiş, bu da Hargeisa'ya yeniden yerleşen nüfusun artması ve arazinin bolluğuyla yansıtılmıştır. Yerel ve ulusal gelişimi teşvik ederek toplum*

inşası ve yerleşim yerlerinin daha da kurulmasını teşvik etmek, sonuç olarak daha büyük bir refaha katkıda bulunabilir. Bununla birlikte, nispet en daha savunmasız durumumuz nedeniyle, topluluğumuz genellikle diğer topluluklara kıyasla uluslararası ve yerel STK'lardan daha fazla empati ve destek almaktadır" (FGD4-P1, erkek, 35).

Alıntı, stratejik toplum planlaması ve yeniden yerleşim önlemlerinin, sadece fiziksel çevreyi iyileştirmekle kalmayıp aynı zamanda sosyal dokuyu güçlendiren derin etkisini açıklar, topluluğun sürdürülebilir gelişim için destek toplama kapasitesini ve azmini vurgular. Ardından anlatı, bilgi aktarımını kolaylaştırarak ve liderlik gelişimini teşvik ederek genç neslin güçlendirilmesine dikkat çeker.

"....Benzer şekilde, genç nesil çeşitli zorluklarla karşı karşıya, örneğin bir işleri olabilir ama belirli bir alanda gerekli becerilere sahip olmayabilirler veya becerikli olabilirler ama ikamet ettikleri yerde iş fırsatlarından habersiz olabilirler. Bireyler olarak, mevcut durumu daha iyi anlamak ve gelecek için değişim sağlamak amacıyla ailelerimiz hakkında bilgi edinmeye teşvik edildik. 'Öğrenerek lider ol' teşviki aldık, ancak görevimiz toplumu eğitmek, böylece bilgimizden onlar da öğrenebilir. Yeni bilgiler edindik, şimdi ise bu bilgiyi daha geniş bir toplulukla paylaşma ve aktarma zorluğu ile karşı karşıyayız. Günümüzde, topluluk üyelerinin her biri bir şekilde geçimini sağlamaktadır. Ancak, bir aile eğitim almak için gerekli kaynaklara sahip değilse, bilgimizi aktararak ve bildiklerimizi öğreterek vatandaşlarımıza yardım etmeliyiz. 'Çok el bir işi hafifletir' atasözü, aramızda benimsememiz ve yaymamız gereken bir ilkedir" (FGD3-P5, kadın, 26).

Bu açıklama, bilginin yayılması ve beceri geliştirilmesi yoluyla toplulukların kendilerini güçlendirebileceği kolektif sorumluluğu vurgular. Bu vizyon, paylaşılan öğrenme ve iş birlikçi çabaların toplum güçlendirilmesini teşvik etmedeki önemini öne çıkarır.

Sonuç olarak, Gabooye topluluğunun toplu kurtuluş ve kendi kendine yeterlilik stratejisi, eğitim desteği, beceri geliştirme, stratejik yerleşim ve kuşaklar arası bilgi aktarımını içeren kapsamlı bir çaba olarak öne çıkar. Bu bileşenler, topluluğun sosyo-ekonomik çerçevesini sadece güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda kolektif eylem ve iç kaynakları kullanarak sürdürülebilir gelişim ve kendi kendine yeterlilik elde etmeye çalışan marjinal

topluluklara örnek teşkil eder. Bu girişimler aracılığıyla, Gabooye topluluğu, tarihsel engellerin üstesinden gelmede ve müreffeh bir gelecek inşa etmede dayanışmanın ve birleşik bir vizyonun derin etkisini sergilemektedir.

4.4.4.2. Marjinalizasyonu Birlikle Aşılması

Gabooye topluluğu, kenarlaştırmayı aşma zorluğuyla mücadele ederken, bu durumu aşmanın vazgeçilmez taktikleri olarak birlik ve iş birliğini geliştirme üzerine odaklanıyor. Bu yöntem, bölünmeleri köprülemeyi ve topluluğun geleneksel olarak sosyal ilerlemelerini sınırlayan engelleri birlikte ele alıp yıkmalarını sağlamayı hedefliyor. Birlik üzerine odaklanarak, topluluk, kapsayıcılık, öz-farkındalık ilkeleri ve geniş sosyal ve politik tartışmalara aktif katılım rehberliğinde, kenarlaştırmadan güçlenmeye dönüşüm yolculuğuna çıkmayı hedefliyor.

Bu dönüşüm sürecinin merkezi ilkesi, sosyal kapsayıcılığın gücüne ve toplulukları izole eden engellerin ortadan kaldırılmasına olan sarsılmaz inançtır. Bir birey, ailevi sınırları aşan dostluk ve tanımayı savunan etkileyici bir şiirle bu düşünceyi tutkulu bir şekilde aktarıyor:

> *".....Yukarı doğru sosyal hareketliliği gerçekleştirmek için, Gabooye'yi ayrı bir kabulden ziyade, onları kardeşleri olarak gören diğer klanların tam sosyal kabulünü elde etmenin şart olduğuna inanıyorum. Aşağıdaki şiir, sosyal hareketliliğin nasıl gerçekleşeceğini hayal ettiğim şekli ifade ediyor."*

******

İzin verin kendimi biraz tanıtayım
Ben sizin kardeşinizim,
Aynı ebeveynlerden doğmuş.
Her zaman reddedildi,
Arkadaşınız benim.
Bana çok sert davranmayın,
Mızrağım size zarar vermez,
Büyüklük kardeşliktendir.

******

Sonuçta hepimiz kardeşiz. Bir gün bizi küçümseme noktasının ötesine geçin. Bir gün bizi insanlık gözüyle görün ve değerimizi tanıyın. Elimizde tuttuğumuz yetenek ve ustalığı geliştirin" (INT-P6, erkek, 75).

Bu anlatı, mevcut toplumsal normların yeniden değerlendirilmesini savunan ve her bireyin öz değeri ve katkıları için takdir edilip kabul edildiği uyumlu bir toplum etosunu teşvik eden güçlü bir eylem çağrısı sağlar. Sosyal entegrasyonun peşinden gitmenin ötesinde, kenarlaştırmayı aşma yaklaşımı, geniş toplulukta öz-farkındalık ve proaktif bir duruş geliştirmeyi içerir.

".....Strateji açısından, bireylerin, toplulukların ve kabilelerin yukarı doğru hareketliliği, topluluk içinde başlamalıdır. Kendi farkındalıklarını ve hareketliliklerini artırarak yükselmeleri gerekiyor" (INT-P7, erkek, 35).

Bu bakış açısı, sosyal hareketliliğe ulaşmak için öz-farkındalık, toplumsal hareketlilik ve kolektif yükselişin temel adımlar olarak önemini vurgular. Topluluğun öz-belirleme ve direnç geliştirmeye yönelik vurgusu, değişim ve ilerlemeye yol açan yerel hareketlerin temelini oluşturur. Ayrıca, kenarlaştırmayı aşma ve sosyal hareketlilik elde etme süreci, siyasi katılımı gerektirir

".....Sosyal hareketlilik için bir diğer temel, topluluk sorunlarının ve şikayetlerinin, kritik kararların alındığı politik arenalarda duyulmasını sağlamak amacıyla mevcut politik platformlarda yer alma olacaktır" (INT-P7, erkek, 35).

Metin, toplumun sesini yükseltmek ve karar alma masasında ihtiyaç ve endişelerinin ele alınmasını sağlamak için aktif olarak politik süreçlere katılmanın son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır. Politik platformlarda yer alarak Gabooye topluluğu, yaşamlarını doğrudan etkileyen politikaları ve girişimleri etkilemeyi amaçlamakta, bu da güçlenme ve kapsayıcılık yolunda önemli bir adım olarak kabul edilmektedir.

Özetle, Gabooye topluluğunun kenarlaştırmayı birlik ve iş birliği yoluyla aşma stratejileri, sosyal dönüşüm için çarpıcı bir model sunmaktadır. Sosyal kabulü teşvik ederek, içsel güç ve öz-farkındalık geliştirerek ve aktif olarak politik süreçlere katılarak topluluk, güçlenme, tanınma ve sosyal hareketlilikle işaretlenmiş bir geleceği öngörmektedir. Bu

stratejiler, topluluğun direncini ve kararlılığını göstermekle kalmaz, aynı zamanda mevcut durumu sorgulayan ve daha kapsayıcı ve adil bir toplum yaratma yolunda ilerleyen birlik ve kolektif eylemin gücüne dair bir kanıt sunar.

4.4.4.3. Eğitim ve beceri eğitiminin rolü

Gabooye topluluğunda eğitim ve mesleki eğitimin dönüştürücü gücü, güçlenme ve toplumsal entegrasyona doğru belirgin bir kaymayı vurgulamaktadır. Bu anlatı, eğitimi marjinalleşme döngüsünü kırmak ve yeni bir ekonomik öz yeterlilik ve sosyal eşitlik dönemi başlatmak için bir katalizör olarak kullanma konusundaki topluluk çabalarında derinlemesine kök salmıştır.

Gabooye öğrencilerinin deneyimlerinden ortaya çıkan önemli bir anlatı, ayrımcılığa dair önceden var olan fikirlere meydan okuyor ve topluluğun eğitimdeki başarılarını vurguluyor.

> *".....Bazı beceri ve tekniklerde yeterlilikten yoksun olabilecek bireyler olarak, topluluğumuzdaki öğrenciler dikkate değer bir eğitim geçmişine sahiptir, sınıflarında sürekli olarak yüksek dereceler elde etmektedirler. Şüphesiz ki Gabooye topluluğu eğitim alanında kararlı bir şekilde ilerlemekte olan bir dönüşüm geçirmektedir. Bununla birlikte, cehalet içindeki inançlara bağlı kalmaya devam eden bireyler hala mevcuttur. Eğer ayrımcılığın kökenleri sorulursa, birisi bunun kalıcı bir toplumsal olgu olduğunu ve formasyon yıllarından beri içlerine işlendiğini belirtebilir. Ancak, ayrımcılık vakalarının azaldığı görünmektedir, çünkü bireyler diğer konularla daha fazla meşgul olmaktadırlar. Kişisel olarak, sosyal statüm nedeniyle herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşmadım. Bu, üniversitede sınıf başkanı olarak atandığım gerçeğiyle kanıtlanmaktadır, bu güven ve liderlik pozisyonudur. Eğer ayrımcılık geçmişteki kadar yaygın olsaydı, belki de 'Midgaan' beni lider olarak atamaktan çekinirdi" (UTV-P7, erkek, 37).*

Bu yansıma, topluluğun eğitim başarılarını kutlama fırsatı olmanın yanı sıra, ayrımcılık engellerinin azalmasının bir teyidi olarak da önem taşımakta ve eğitimin kapsayıcılık ve liderlik teşvik etmedeki önemini sergilemektedir. Gabooye topluluğu içinde eğitim

kurumlarının kurulması, kolektif iyiliği ilerletme aracı olarak eğitime verilen önemin somut bir temsilidir.

> *".....Benzer şekilde, Umu Salama medresesi Howlwadaag mahallesinde kurulmuştur. Tüm bu saygın eğitim kurumları, Gabooye topluluğunun bilge liderleri ve alimleri tarafından kurulmuştur. Bu tür kurumların çoğalması, topluluğun eğitimdeki ilerlemesinin umut verici bir habercisi olarak hizmet etmektedir. Bu kurumlardan mezun olanlar, kendi topluluklarına geri dönmekte ve eğitim merkezlerini yeniden canlandırmakta, aynı zamanda Berbera ve Burco gibi diğer kasabalara da bu hizmeti genişletmektedirler" (UTV-P7, erkek, 37).*

Bu girişim, topluluğun eğitime olan bağlılığını temel bir ilke olarak vurgulamakta ve eğitim çabalarının geniş bölgeler üzerindeki uzak etkisini altını çizmektedir. Toplumun eğitim desteği hikayesi, toplumsal engellerin üstesinden gelmede kritik işlevini vurgular.

> *".....Diğer toplulukların bazı üyelerinin Gabooye klanlarının eğitimini desteklediği belirtilmelidir. Ancak, Gabooye topluluğunun üyelerinin eğitime erişimini sağlamak sonuçta kendi sorumluluğundadır. Üniversite eğitimim için hiç ödeme yapmadım ve Gabooye öğrencileri eğitimlerini ödeyebilecek durumda olsalar bile genellikle mali destek almaktadır" (UTV-P6, erkek, 50).*

Bu bölüm, Gabooye için eğitimin öneminin toplum genelinde tanınmasını vurgulamakta, hem içsel hem de dışsal çabaların bilgiye erişimi artırmaya yönelik olduğunu göstermektedir. Eğitim başarısının toplumsal ilerleme ile bağlantısı, Gabooye'nin yüksek öğrenimdeki olağanüstü performansı aracılığıyla ustaca tasvir edilmektedir.

> *".....Hargeisa Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldum. Bir toplumun elde edebileceği ilerlemenin derecesi, insanlarına sağlayabileceği eğitim düzeyi ile iç içedir. Kuran'da Allah, 'Alimlerle cahiller bir mi?' diye sormaktadır. Eğitimli bir kişi ile eğitimsiz bir kişi arasında açık bir fark vardır. Somalilan bağlamında Gabooye topluluğu eğitimde önemli adımlar atmıştır. Şu anda bu topluluktan yaklaşık yirmi üniversite mezunu bulunmakta, Hargeisa'nın üniversitelerinde derece*

almaya devam eden otuz kişi daha vardır. Ayrıca liseye devam eden önemli sayıda birey de bulunmaktadır. Altı yıl önce bu topluluktan hiç üniversite mezunu yoktu. Ancak bugün durum oldukça farklıdır, eğitim sektöründe kaydedilen dikkate değer ilerleme bunun kanıtıdır" (UTV-P6, erkek, 50).

Bu bölüm, eğitim başarıları ile toplumsal ilerlemenin yakın ilişkisini sergileyerek, kısa sürede yapılan dikkate değer ilerlemeleri vurgulamaktadır. Eğitimin dönüştürücü etkisi, akademik performansın ötesine geçerek, yanlış anlamaların çürütülmesine ve bilgili, yetkilendirilmiş bir halkın yetiştirilmesine katkıda bulunur.

".....Eğitim, zaman kavrayışı kazandırır, mitleri ve propagandayı çürütür ve zamanı bilgece kullanmayı sağlar. Cehalet içinde olan kişiler, toplumları içindeki sosyal dinamikleri anlamadıkları için aşağılanır. Gabooye topluluğu içinde herkes cehaletle sınırlı bir yaşam sürmek zorunda değildir; değişimi sağlamak için eğitim sağlanmalıdır. Değişimi gerçekleştirecek kritik araç eğitimdir ve onun olmadığı yerde değişim de olmayacaktır" (UTV-P5, erkek, 44).

Eğitim, yalnızca akademik performansı artırmakla kalmaz, aynı zamanda yanlış anlamaları ortadan kaldırmak ve bilgili bir nüfus yetiştirmek için de zorunludur. Gabooye topluluğunun eğitim üzerine kurduğu bu yapısal yaklaşım, sadece Somalilan'de değil, geniş bir coğrafyada toplumsal ilerlemeye önayak olmaktadır.

4.4.5. Değişim İçin Olumlu Eylem

Hükümet, Gabooye'nin sosyal hareketliliği için olumlu eylemler aracılığıyla kritik bir rol üstlenmektedir. Toplumsal ve ekonomik engelleri ele alan politikalar uygulayarak hükümet, değişim için bir katalizör olarak işlev görebilir. Bu bölüm, hükümet müdahalesinin Gabooye'nin sosyal hareketliliği üzerindeki etkilerine dair çeşitli perspektifleri incelemekte ve net, etkili ve kapsayıcı politika çerçevelerinin önemini vurgulamaktadır. Hükümet eylemi için bir temel oluşturmak adına, marjinalleşmeyle mücadele etmek üzere hukuki ve politik bir çerçeve kurulmalıdır.

".....Ek olarak, hükümet sisteminin marjinalleşmeyle mücadeleyi kolaylaştırması kritiktir, ki bu şu anda mevcut değildir ve sıklıkla klan yapılarına kök salmıştır. Marjinalleşmeyle etkili bir şekilde mücadele edebilmek için, net politikalar ve sağlam yasalarla birlikte şeffaf uygulama ve denetim mekanizmalarına sahip güçlü bir hukuk sistemine ihtiyaç vardır. Buna siyasi irade ve taahhüt eklenmesi, Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliğini desteklemek için hayati önem taşır" (INT-P7, erkek, 35).

Bu alıntı, kapsamlı bir hukuk çerçevesinin ve bunu uygulama azminin önemini vurgulayarak hükümetin Gabooye topluluğunun refahını teşvik edici bir ortam oluşturma rolünü ön plana çıkarır. Bu sorunun önemi kabul edilmekle birlikte, marjinalleşmeyle mücadeleye yönelik özelleştirilmiş stratejilerin uygulamaya geçirilmesi, genellikle siyasi irade eksikliği ve yetersiz finansal kaynaklar nedeniyle gerçekleşmemektedir.

".....Şahsen, beş yıl üst üste, hükümet planlama ajanslarında bir departman başkanıydım ve sektörümüz içinde, marjinalleşmeyle mücadeleyi hedef alan özel planlar göremedim. Böyle girişimler önersem bile, siyasi irade eksikliği nedeniyle öncelikli olacağını sanmıyorum. Onaylansalar bile, gerekli bütçeyi almayabilir veya uygulanmayabilir" (INT-P7, erkek, 35).

Hükümet planlama alanından bu anlamlı gözlem, politika geliştirmeden pratik uygulamaya geçişle ilişkili zorlukları vurgularken, aynı zamanda dezavantajlı nüfusların özgün ihtiyaçlarını ele almak için daha adanmış bir yaklaşımın gerekliliğini de göstermektedir. Diğer bölgelerde hükümet eylemlerinin etkinliği, olumlu eylemlerin başarıyla nasıl uygulanabileceği konusunda değerli bir örnek teşkil etmektedir.

"....Tanık olduğum önemli bir sosyal hareketlilik örneği, eski Somali Bölgesi başkanı Abdi Mahamoud Omar tarafından başlatıldı... Geleneksel yaşlıları, dini liderleri, aydınları ve Gabooye kabilelerinden temsilcileri çağırarak onlara, 'Bize anlatın, Gabooye'yi neden marjinalleştiriyorsunuz?' diye sordu" (INT-P6, erkek, 75).

Bu pasaj, toplumsal normlarla yüzleşmekte liderliğin önemli etkisini ve marjinalleşmeyi azaltmaya yönelik tartışmaları başlatmada dinamik bir yönetim modeli sunmaktadır.

Karar verme mekanizmalarında Gabooye topluluğu için uygun siyasi temsilin olmaması, onların marjinalize edilmiş durumlarını şiddetlendirir.

> *".....Gabooye'nin sesleri, Somalilan hükümetinin karar alma masalarında duyulmuyor ya da yer almıyor. Bu, karar alma masasında etkili siyasi temsilin olmamasından kaynaklanıyor; bu temsil, Gabooye topluluğu için iyileştirmeler getirmek ve savunmak için gereklidir" (INT-P7, erkek, 35).*

Gabooye'nin siyasi ve karar alma süreçlerinde temsil ve ses garantisi sağlayacak olumlu politikaların gerekliliği abartılamaz; hükümetin bu dahil ediciliği teşvik etme rolünü vurgular. Hükümetin sorumlulukları arasında istihdam fırsatları yaratmak ve yerel endüstrileri yabancı rekabetten korumak da bulunmaktadır.

> *".....Hükümet, vatandaşlarının refahından en üst düzeyde sorumlu tutulur, çünkü tüm ülke nüfusu için hesap verir. Hükümet, bu yerde istihdam fırsatları arayan halkımızın girişini sınırlasaydı, halkımız bugün yaptığı ilerlemeyi başaramazdı" (FGD1-P2, erkek, 32).*

Bu noktalar, yerel sakinlerin istihdamını önceliklendirerek ve yerel endüstrileri koruyarak marjinalize toplulukların ekonomik durumlarını iyileştirmek için hükümet politikalarının önemini vurgular:

Özetle, hükümet tarafından olumlu eylemlerin uygulanması, Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliği üzerinde derin bir etki yapabilir. Bunun gerçekleşebilmesi için, hukuki reformları, güçlü siyasi iradeyi, kapsayıcı politika geliştirilmesi ve uygulanmasını, ayrıca Gabooye'nin toplumun tüm alanlarında dahil edilmesini ve katılımını sağlayacak önlemleri içeren kapsamlı bir strateji izlenmelidir. Sürdürülebilir çabalarla hükümet, tüm vatandaşların hakları ve yetenekleri, Gabooye de dahil, saygı gören ve beslenen adil ve adaletli bir toplumun temelini atabilir.

4.4.6. Gelecek için hareketlilik olasılıkları

4.4.6.1. Zorluklar ve fırsatlar

Gabooye halkının sosyal hareketliliği için zorlukları ve fırsatları ele almak, onların güçlenme ve kapsayıcılık yolculuğunu şekillendiren karmaşık dinamikleri anlamada kritik

bir öneme sahiptir. Çeşitli topluluk üyeleri tarafından paylaşılan görüşler, karşılaştıkları süregelen mücadeleleri ve daha adil ve müreffeh bir geleceğe giden olası yolları vurgulamaktadır. Gabooye topluluğu tarihsel olarak ustalık ve zanaatkarlık becerileri ile tanınmıştır, ancak bu beceriler şimdi küresel işgücü piyasasının genişlemesi ve yabancı işçilerin akınıyla gölgede kalmakta tehdit edilmektedir.

> *".....Gabooye zanaatkarları bir kafa karışıklığı yaşıyor gibi görünüyor. Berberlerle ilgili olarak, Etiyopyalı işçiler işe alınmış, mali olarak desteklenmiş ve estetik açıdan hoş berber dükkanlarında çalıştırılmıştır. Gabooye vatandaşlarının yatırım hakları tanınırken, diğer klanlardan bireyler yabancı işçi çalıştırmakta" (INT-P5, erkek, 52).*

Bu geçiş, yabancı işgücü tercihi sonucunda yerel zanaatkarların yer değiştirmesini vurgulamakta, topluluk içinde sosyal hareketliliği engelleyen ekonomik engelleri daha da kötüleştirmektedir. Küreselleşmenin sonuçları, işgücü değişim alanını aşarak, geleneksel endüstriler ve zanaatlar üzerindeki etkisini de kapsamaktadır.

> *".....Gerçekten de, bu ulustaki bireyler demircilik, ayakkabıcılık, dokumacılık, çömlekçilik, oymacılık ve mızrak yapımı dahil çeşitli zanaatlerde yetenekliydiler, çalışkan doğalarını yansıtıyorlardı. Ancak, Somalilan'da geçtiğimiz 15 yıl içinde, bu yetenekli zanaatkarlar yeni çıkan işletmeler nedeniyle baskı ve yerinden edilme yaşamışlardır. Örneğin, ayakkabı yapımı endüstrisi Avrupa'dan ithal edilen ikinci el ayakkabılar nedeniyle etkilenmiştir. Ayrıca, bıçak, balta ve tarım aletleri üretimi, bir zamanlar bu yerel zanaatkarların alanı iken, Çin ve Hindistan gibi ülkelerden gelen ucuz ithalatlarla değiştirilmiştir" (INT-P5, erkek, 52).*

Daha ucuz ithal ürünlerin artışı yerel zanaatkarlar üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmuş, yerli beceri ve ürünleri koruma ve ilerletme önlemleri alınmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Küresel ekonomi baskıyı artırdıkça, bu zorluklara yönelik uyumlu ve yenilikçi yaklaşımlar benimsemek acil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

> *".....Elle ayakkabı diken bir adamın örneğini düşünün, artık Çin gibi ülkelerden daha ucuz ürünler ithal eden işletmelerle rekabet ediyor.*

Yeteneklerini geliştirerek ve genişleterek yeni girişimlere katılabilir ve küreselleşmenin zorluklarını aşabilir. Değişimi benimsemek ve yeni yaklaşımları benimsemek ilerlemeye yol açacak ve ayrımcılığın etkileriyle mücadele edecektir" (INT-P2, erkek, 26).

Bu görüş, direnç ve uyum yeteneğinin önemini vurgulayarak, topluluğun beceri setini genişleterek ve değişimi kabul ederek ekonomik güçlenme için yeni yollar bulabileceğini ima etmektedir. Eğitim ve beceri geliştirme işlevi, ekonomik ve sosyal ilerleme için bir itici güç olarak öne çıkarılmaktadır.

"....Becerilerimizi geliştirmek ve artırmak, ekonomiyi canlandırmak için önemli bir katalizör olabilir; bu da karşılık olarak yaşam kalitesini iyileştirebilir. Örneğin, daha güçlü bir ekonomiyle, insanlar daha iyi konutlar satın alabilir ve gecekondu bölgelerinden taşınabilirler. Aynı zamanda, ebeveynler çocuklarına daha iyi eğitim sağlayabilir, okul veya üniversite ücretlerini ve gerekli malzemeleri karşılayabilirler" (INT-P15, erkek, 42).

Alıntı, eğitim ve mesleki eğitimin dönüştürücü bir değişiklik sağlama kapasitesini vurgulamaktadır, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmelerine ve kuşaklar arası ilerlemeyi teşvik etmelerine olanak tanır. Topluluğun gelişim zorluklarını ele alırken adil yönetim ve politika yapımının gerekliliği de altı çizilmiştir.

"....Hükümetler, yerel yönetimler ve uluslararası aktörler bu topluluğun gelişiminde roller oynamaktadır, ancak bu gelişim girişimlerini etkin bir şekilde uygulamak için politikalara, kanunlara ve prosedürlere ihtiyaçları vardır. Bu nedenle, Gabooye üyelerinin bu planları geliştirme ve yaratma sürecine katılmaları çok önemlidir, çünkü genellikle hazırlık aşamasında dışlanırlar ve planlar onlara yukarıdan dayatılır. Sesleri her yönüyle duyulmalı ve bu planların uygulanmasında aktif olarak yer almalıdırlar. Son zamanlarda kamu ve özel aktörlerle çalışma deneyimimden yola çıkarak, katılım eksikliği kritik bir sorundur. Bir topluluk bu planlara dahil edilmezse, başarısız olmaları muhtemeldir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni (SKH'ler) düşünürken, katılım temel bir sütundur. Katılım

olmadan, şeffaflık ve hesap verilebilirlik tehlikeye girer, ve topluluğun aradığı özgül ihtiyaçlar ve çözümler ele alınmaz" (INT-P7, erkek, 35).

Katılımcı gelişimin çağrısı, Gabooye topluluğunun hayatlarını etkileyen politika ve girişimleri tasarlama sürecine aktif olarak katılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır, böylece ihtiyaç ve arzuları doğrudan ele alınır. Bu engellerin üstesinden gelmek için eğitim, toplumsal katılım ve girişimciliği kapsayan kapsamlı bir strateji önerilmektedir.

"....Bu zorlukları ele almak için Gabooye topluluğu için üç yönlü bir yaklaşım öneriyorum. İlk olarak, topluluk eğitime öncelik vermelidir, hem dini hem de seküler bilgiye odaklanmalıdır. Bu, onların mühendislik, tıp ve akademi gibi çeşitli alanlarda kariyer yapmalarını sağlayacaktır. İkinci olarak, eğitimli topluluk üyeleri toplumda aktif bir rol almalı ve günlük mücadelelerin ötesinde yaşamlarını iyileştirmeye çalışmalıdır. Ayrıca iş ve geliştirme girişimlerine katılarak geleceklerini korumalıdırlar. Bu önlemleri benimseyerek, topluluk küçük ancak yüksek derecede yetenekli ve birbirine bağlı bireylerden oluşan bir grup yetiştirecektir" (INT-P2, erkek, 26).

Bu kapsamlı yaklaşım, eğitimin Gabooye topluluğunu güçlendirme üzerindeki hayati rolünü vurgulamaktadır. Eğitim başarılarını kullanarak, topluluk çeşitli toplumsal rollerde ve ekonomik faaliyetlerde katılımını artırabilir, böylece daha sürdürülebilir ve müreffeh bir geleceği güvence altına alabilir. Bu strateji, sadece anlık ekonomik zorlukları ele almakla kalmaz, aynı zamanda farklı hayat alanlarındaki aktif katılımı teşvik ederek uzun vadeli sosyal hareketliliği destekler.

Sonuç olarak, Gabooye topluluğundan alınan anlatılar, küreselleşme ve ithal ürünlerle rekabet nedeniyle geleneksel zanaatların yer değiştirmesi de dahil olmak üzere karmaşık bir zorluklar manzarasını ortaya koymaktadır. Ancak, bu zorluklar içinde uyum, büyüme ve güçlenme için fırsatlar mevcuttur. Eğitime öncelik vererek, beceri çeşitliliğini benimseyerek ve kapsayıcı yönetim ve politika yapımını savunarak, Gabooye topluluğu marjinalleşmeyi aşma yolunda ilerleyebilir. Bu yolculuk, sosyal hareketlilik ve ekonomik öz yeterlilik elde etmede birlik, direnç ve stratejik eylemin dönüştürücü gücünü sergilemektedir.

4.4.7. Gabooye Topluluğu için Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri

Sürdürülebilir kalkınmanın karmaşıklığını etkili bir şekilde ele almak ve marjinalleşmeye karşı koymak için Gabooye topluluğunun, politika önerilerini, topluma dayalı girişimleri ve savunuculuk stratejilerini içeren kapsamlı bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir. Topluluğun içinden gelen içgörülerden yararlanarak, bu yaklaşım, farkındalık yaratmanın, eğitimi teşvik etmenin, siyasi katılımı desteklemenin ve topluluk odaklı çabaları desteklemenin, sosyal hareketlilik ve direnç sağlama konusunda kritik rolünü vurgulamaktadır. Farkındalık kampanyalarının uygulanmasının önemi vurgulanırken, bu kampanyaların etkinliğinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ihtiyacına da dikkat çekilmektedir.

> *"....Topluluk için kapsamlı farkındalık kampanyaları düzenlemenin sosyal hareketliliği sağlayacağına inanıyorum. Farkındalık yaratmak için çok şey yapıldı, ancak ne kadarının uygulandığını sorgulamak gerekir. Farkındalığın ne kadar yaygın olduğunu ve etkisinin ne kadar olduğunu ölçmek için netlik sağlanmalıdır; etkinliği değerlendirmek için belirli göstergeler kullanılmalıdır" (INT-P7, erkek, 35).*

Aşağıdaki metin, yalnızca farkındalık girişimleri başlatmanın değil, aynı zamanda bu girişimlerin etkili sonuçlar verdiğini sağlamak için etkinliğini değerlendirmenin önemini vurgulamaktadır. Marjinalleşmeye verilen farklı tepkileri tanımak, bireysel yardımlar ve müdahalelerin önemini artırmaktadır.

> *".....Bir bireyin marjinalleşmeye tepkisi, doğasına, zihniyetine, eğitim seviyesine ve cinsiyetine bağlıdır... Dolayısıyla, bir bireyin tepkisi öznel olup, eğitim bu bağlamda önemli bir rol oynar, çünkü eğitimli bir kişinin tepkisi eğitimsiz bir kişininkinden önemli ölçüde farklı olabilir" (INT-P7, erkek, 35).*

Bu anlatı, marjinalleşme ile ilgili deneyimlerin karmaşık doğasını kapsamlı bir şekilde anlamaya ve eğitimin bireyleri uyum sağlayacak ve durumlarını zorlayacak eleştirel analize donatmada potansiyelini vurgulamaktadır. Siyasi forumlara katılım, topluluğun sorunlarının ve şikayetlerinin yeterince ele alındığından emin olmanın önemli bir faktörü olarak kabul edilmektedir.

".....Sosyal hareketliliği sağlayacak başka bir sütun, mevcut siyasi platformlara katılım, topluluğun kaygılarının ve şikayetlerinin önemli kararların alındığı siyasi arenalarda duyulmasını sağlamaktır" (INT-P7, erkek, 35).

Aktif siyasi katılım, toplulukların karar alma süreçlerini etkilemesini ve benzersiz zorlukları ve isteklerini ele alan politikalar için savunuculuk yapmasını sağlar. Eğitim, toplumsal entegrasyon ve güçlendirme için temel bir rol oynar ve sosyal hareketliliği teşvik etmek için kilit bir sütundur.

".....Sosyal hareketliliği kolaylaştırabilecek ilk sütunun, eğitime güçlü bir vurgu olduğunu düşünüyorum. Bireyler eğitim aldığında toplumsal entegrasyon artar. Eğitimli bir kişi bilgi kazanabilir ve katkıda bulunabilir, etkili argümanlar oluşturabilir ve sesleri uzak yerlere ulaşabilir, bu da onların topluma daha etkili bir şekilde entegre olmalarını sağlar" (INT-P7, erkek, 35).

Eğitim, bireyleri toplumsal söyleme katılmak, haklarını ve çıkarlarını savunmak ve ortak çıkar için katkıda bulunmak için gereken becerilerle donatarak toplumsal dönüşümü getirecek önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Engelleri aşmak ve kalkınmayı teşvik etmek için siyasi liderlerin toplumsal bir perspektifi benimsemeleri, bireysel kazanç yerine kolektif refahı önceliklendirmeleri gerekmektedir.

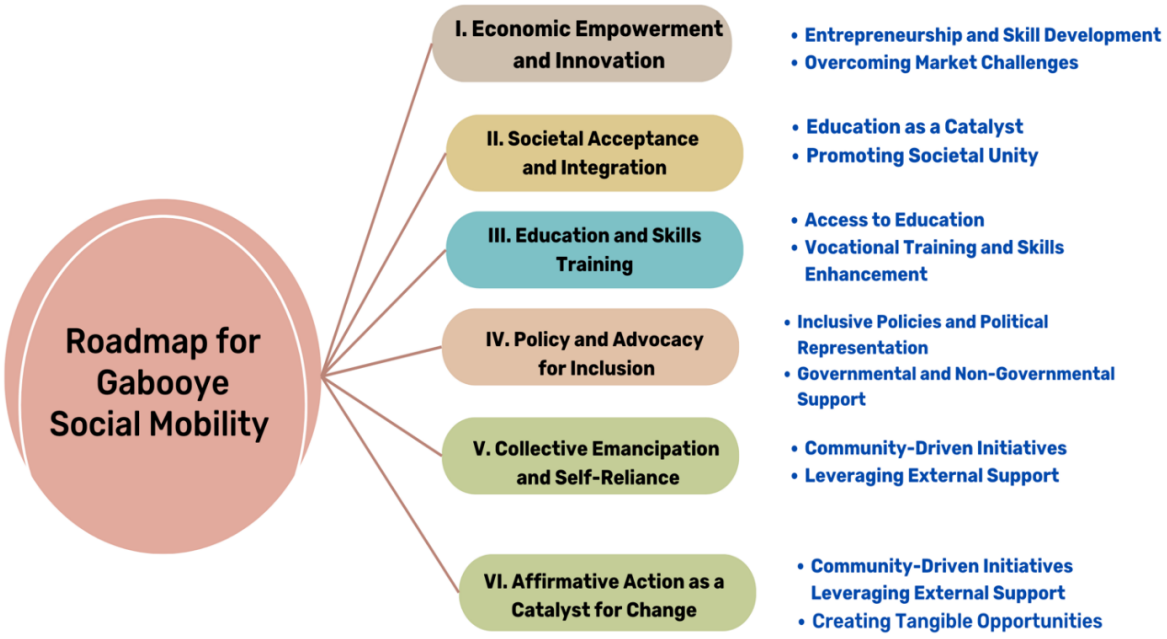
".....Bu konuyu ele almak için farkındalığın artırılması gerekir, böylece ilerleme, yalnızca belirli bölgelerin dışlanması, siyasi temsil veya diğer gruplara bağımlılık olmadan gerçekleşebilir. Gabooye topluluğundan ortaya çıkan politikacılar, kişisel gelişimi aramak yerine topluluğun ihtiyaçlarıyla uyumlu olmalıdır: lüks evler inşa etmek, çocuklarını pahalı okullara kaydettirirken, daha geniş topluluğun geleceğini ihmal etmek. Proaktif olmalı ve topluluğun beş yıl sonra nerede olabileceğini öngörmelidirler. Aksi takdirde, Gabooye topluluğundaki bağımlılık kültürü devam eder ve ilerlemeyi engeller" (INT-P6, erkek, 36).

Yukarıdaki alıntı, liderliğin kolektif refahı ve topluluğun sürdürülebilir kalkınmasını önceliklendirmesinin önemine vurgu yapan bir çağrıdır. Son olarak, sosyal hareketliliği iyileştirmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için strateji topluluğun kendisinden başlamalıdır; topluluğun kendi kendini harekete geçirmesi ve farkındalık yaratması önemlidir.

> *".....Strateji açısından, bireylerin, toplulukların ve kabilelerin yukarı yönlü hareketliliği, topluluğun kendisinden başlamalıdır. Kendi farkındalıklarını artırmalı ve kendilerini yükseltmek için harekete geçmelidirler" (INT-P13, erkek, 52).*

Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve marjinalleşmeyi aşmak için, içsel girişimler, farkındalık yaratma ve kaynakları harekete geçirme için hayati önem taşımaktadır. Topluluğun kendi kendini harekete geçirme kapasitesinin vurgulanması esastır. Gabooye topluluğu, sürdürülebilir kalkınmaya ilerlemek ve marjinalleşmeyi aşmak için çeşitli zorlukları ele almalıdır. Eğitimi önceliklendirmek, siyasi katılımı artırmak, etkili farkındalık kampanyaları yürütmek ve liderler arasında topluluk odaklı bir zihniyet geliştirmek, bu hedeflere ulaşmak için kritik adımlardır. Bu stratejileri benimseyerek Gabooye topluluğu, marjinalleşmenin zorluklarını aşabilir ve daha dayanıklı ve sosyal hareketlilik odaklı bir geleceğe doğru ilerleyebilir.

4.4.8. Sonuç Sentezi: Sosyal Hareketlilik İçin Bir Yol Haritası

Şekil 5: Sosyal hareketlilik için bir yol haritası

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun sosyal hareketlilik yol haritası, sistemik zorluklara rağmen onların direncini, uyum kabiliyetini ve eşitlik ve güçlenme arayışındaki kolektif çabalarını göstermektedir. Ekonomik, toplumsal, eğitimsel ve politika odaklı boyutlardan yapılan kapsamlı bir analizi bir araya getiren bu sentez, Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliğini artırmaya yönelik bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Savunuculuk, eğitim, politika reformu ve toplum güçlendirme arasındaki bağlantıların altını çizmektedir.

Gabooye, geleneksel zanaatlarını korurken küreselleşme ve piyasa dinamiklerinin ortaya koyduğu zorluklara uyum sağlama konusunda dikkate değer bir direnç ve yenilik göstermiştir. Zanaat ve hizmetlerini stratejik olarak modernize ederek ve yeni girişimlere açılarak, yerel yetenekler ve yeniliklerinden yararlanan ekonomik stratejilerin önemini vurgulamaktadırlar. Bu çabaları desteklemek için, ithalatın olumsuz etkilerinden yerel endüstrileri koruyacak ve girişimcilik ile yetenek gelişimine uygun bir ekosistem oluşturacak hedeflenmiş politika müdahaleleri gereklidir.

Toplumsal kabul ve entegrasyonu teşvik eden eğitimin önemi yeterince vurgulanamaz. Gabooye tarafından kurulan eğitim kurumları ve artan akademik başarıları, eğitimin marjinalleşme döngülerini kırma potansiyelini göstermektedir. Bu nedenle, eğitim politikaları erişim, kalite ve kapsayıcılığı önceliklendirmeli ve Gabooye öğrencilerinin başarılı olmaları için gerekli desteği almalarını sağlamalıdır. Ayrıca, mitleri çürütmeyi ve kabul ve saygı kültürünü teşvik etmeyi amaçlayan toplumsal kampanyalar, topluluğun tam entegrasyonu için hayati öneme sahiptir.

Kapsayıcı politikalar ve siyasi temsil için etkili savunuculuk, Gabooye topluluğunun seslerinin duyulmasını ve haklarının korunmasını sağlamada kritik öneme sahiptir. Ekonomik katılıma, eğitime ve siyasi temsile yönelik sistemik engelleri ele alan pozitif ayrımcılık ve hedeflenmiş politika reformları gerekir. Marjinalleşmeye karşı hukuki çerçeveler aracılığıyla mücadelede hükümet taahhüdü ve uygulama için siyasi irade hayati önem taşımaktadır. Ayrıca, Gabooye'nin politika yapımı ve karar alma süreçlerine katılımının sağlanması, sosyal hareketlilik beklentilerini önemli ölçüde artırabilir.

Hem hükümet hem de sivil toplum aktörlerinin rolü, Gabooye halkının sosyal hareketliliğini teşvik etmede hayati önem taşır. Marjinalleşme ile mücadele, iş imkanları

yaratma ve yerel endüstrileri koruma odaklı girişimler, destekleyici bir ekosistem oluşturulmasında bütünsel bir rol oynamaktadır. Bu çabaların kapsayıcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda yönlendirilmesi, topluluğun ihtiyaçlarına ve aradığı çözümlere yönelik yaklaşımların benimsenmesi şarttır.

Gabooye'nin kolektif güçlenme ve öz yeterlilik arayışı, topluluk tarafından yönlendirilen girişimlerin ve öz yardım stratejilerinin etkinliğine dair bir kanıttır. Birlik, işbirliği ve yenilik kültürünü teşvik ederek, topluluk sosyo-ekonomik zorlukların üstesinden gelebilir. Gençlere eğitim, yetenek geliştirme ve liderlik fırsatları sunmak, bu çabaları sürdürmek ve gelecek nesiller için uzun vadeli ilerlemeyi sağlamak için kritik önem taşır.

Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliğini ilerletme yol haritası çok yönlüdür ve ekonomik, eğitimsel, toplumsal ve politika odaklı stratejiler içermektedir. Bu plan şunları içerir:

- Geleneksel beceri ve zanaatların çağdaş ekonomik manzaraにこ uyum sağlamak için kullanılması ve modernize edilmesi.
- Toplumsal kabulü teşvik etmek için kapsamlı eğitim ve farkındalık kampanyalarının uygulanması.
- Siyasi temsili güvence altına alan ve ekonomik ve eğitimsel farklılıkları ele alan politikalar için savunuculuk yapılması.
- Ekonomik güçlenme ve sosyal dahil olma için teknoloji ve yeniliğin katalizör olarak benimsenmesi.
- Öz yeterlilik, birlik ve kolektif çaba üzerine vurgu yapan topluluk tarafından yönlendirilen girişimlerin teşvik edilmesi.

Özetle, Gabooye topluluğu için artırılmış sosyal hareketlilik elde etmek, hükümet, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve topluluk dahil olmak üzere toplumun tüm sektörlerinden işbirliği gerektirir. Bu yol haritasına bağlı kalarak, Gabooye mevcut koşullarının karmaşıklıklarını aşabilir ve güçlenme, eşitlik ve tam toplumsal entegrasyon ile işaretlenmiş bir geleceğe doğru ilerleyebilir. Bu kapsamlı yaklaşım, Gabooye topluluğunun acil ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda daha kapsayıcı, adil ve refah içinde bir Somalilan'ı teşvik etme genel hedefine de katkıda bulunur.

4.5. Zemin Teorisi Gelişimi

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi üzerine bir zemin teorisi geliştirilmesi, kapsamlı bulgulardan sentezlenerek, yapılandırmacı bir perspektifi benimser. Kathy Charmaz'ın yapılandırmacı zemin teorisi metodolojisinden önemli ölçüde etkilenen bu yaklaşım, araştırmacı ve katılımcılar arasındaki bilgi ortak yaratımını vurgulayarak, araştırma sürecinin öznel doğasını kabul eder (Charmaz, 2014). Bu bakış açısıyla, Gabooye'nin marjinalleşmesi ve sosyal hareketlilik beklentileri üzerine kurulan teori, dışsal bir gerçekliğin sadece gözlemi değil, toplum tarafından yaşanan sosyal olayların karmaşık bir yorumudur ve araştırmacı ile katılımcılar arasındaki etkileşimler yoluyla anlaşılır.

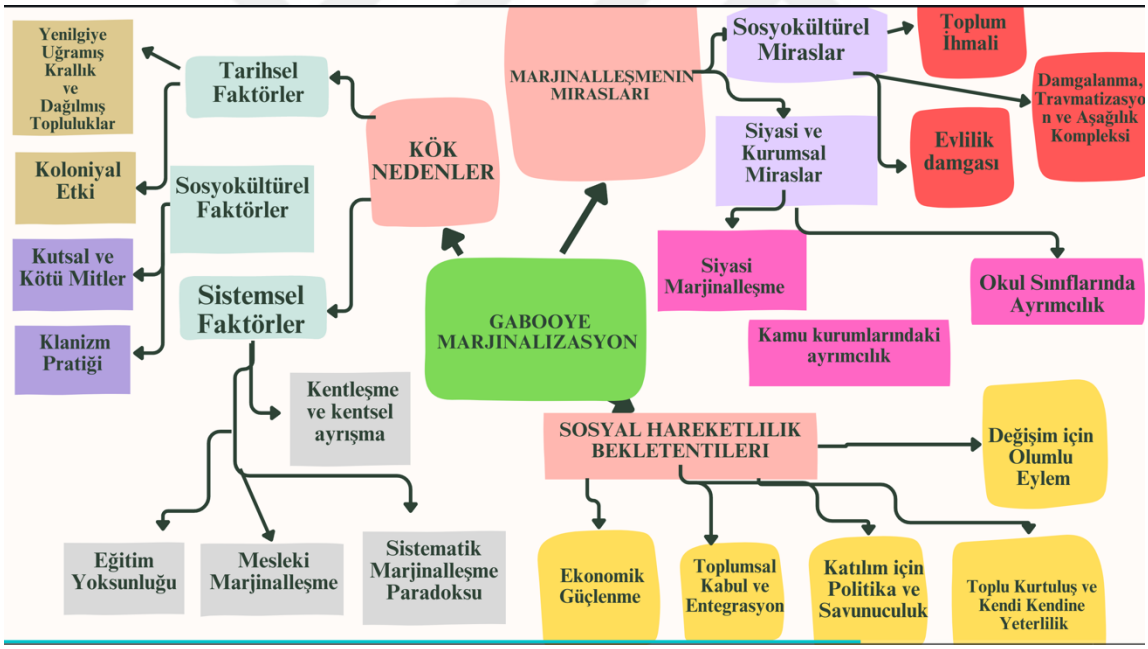
Bu teoriyi oluştururken, saha çalışmasından toplanan verilerin yorumlanmasında araştırmacı olarak benim rolüm belirleyici olmuştur. Bu yorum, verilerle sürekli etkileşim içinde olan, hem tümevarımsal akıl yürütme hem de araştırmacının kişisel içgörülerinin teorik çerçeveyi şekillendirmede kritik roller oynadığı yinelemeli bir süreçle yönlendirilir (Charmaz, 2006). Bu teorinin yapılandırmacı doğası, arka planımın, perspektiflerimin ve veriler ile katılımcılarla etkileşimlerimin analiz ve bulguların sentezini önemli ölçüde etkilediğini kabul eder. Bu perspektif, bilginin araştırmacının alan ve katılımcılarla etkileşimleri yoluyla inşa edildiği, nesnel gerçekler olarak keşfedilmediği görüşüyle uyumludur (Crotty, 1998).

Bu çalışmadan geliştirilen zemin teorisi, bilginin ortak yaratımının bir ürünüdür ve hem Gabooye katılımcıları hem de benim, araştırmacı olarak, içinde bulunduğum bu işbirlikçi süreci yansıtır. Bu işbirlikçi süreç, anlamların ve gerçekliklerin sosyal etkileşimler yoluyla inşa edildiği yapılandırmacı anlayışı yansıtır (Berger & Luckmann, 2016). Gabooye topluluğu üyeleri tarafından paylaşılan anlatılar ve deneyimler, teorinin geliştirildiği temel verileri sağlamıştır. Kodlama, not yazma ve teorik örnekleme yoluyla bu anlatılarla derinlemesine ilgilenerek, ortaya çıkan teoriyi Gabooye'nin marjinalleşme deneyimleri ve algılarındaki karmaşıklıkları ve incelikleri yansıtacak şekilde sürekli olarak yeniden şekillendirip ayarladım.

Yapılandırmacı yaklaşımla zemin teorisine yönelik bir ana unsur olan yansıtıcılıkta, araştırmacı sürekli olarak kendi rolünü, önyargılarını ve araştırma sürecine olan bakış açısının etkisini düşünür (Charmaz, 2014). Bu yansıtıcılık, Gabooye'nin marjinalleşme teorisinin geliştirilmesinde merkezi bir rol oynamış, araştırma sürecini ve bulguları şekillendirmede kendi varsayımlarımın ve önkabullerimin nasıl

bir etki yarattığını kritik bir şekilde incelememi sağlamıştır. Bu etkileri kabul ederek ve araştırma sürecinde şeffaflığı hedefleyerek, inşa edilen teori Gabooye'nin sosyal gerçekliğine derinlemesine ve çok yönlü bir anlayış sunar, aynı zamanda araştırmacının yorumlayıcı rolünü de tanır.

Bu teorinin yapılandırmacı doğası, Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi gibi sosyal olayları araştırmanın karmaşıklığını vurgular. Araştırmacının yorumlayıcı rolünü, bilgi üretimindeki ortak yaratıcı süreci ve marjinalleşmiş toplulukların yaşadığı gerçeklikleri anlamak ve temsil etmek için yansıtıcılığın önemini öne çıkarır. Bu yapılandırmacı lens aracılığıyla geliştirilen teori, yalnızca Gabooye'nin marjinalleşmesini anlamamıza katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal olayların çalışılmasında geniş metodolojik düşünceleri de yansıtır.

Şekil 6: Çalışmadan Elde Edilen temelendirilmiş kuramı

Şekil 5'te betimlenen kuramsal çerçeve, Gabooye topluluğundan toplanan verilere dayanmaktadır ve bu topluluğun marjinalleşmesini daha kapsamlı bir şekilde anlamayı sağlar. Somalilan'daki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi, bugünkü sosyal gerçekliklerini silinmez bir şekilde şekillendiren tarihsel olaylara derinden kök salmıştır. Bu marjinalleşmeyi anlamanın merkezinde, Gabooye'nin bir zamanlar güçlü krallıklarının çöküşünün kabul ediiilmesi yer alır. Tarihsel anlatılar, Gabooye'nin her zaman marjinalleştirilmiş olmadığını; bir zamanlar refah ve etki için tanınan krallıklara

sahip olduklarını göstermektedir. Ancak bu krallıkların çöküşü, Gabooye halkı için uzun bir sosyal çöküş döneminin başlangıcını işaret etmiştir ve bu dönem dağılma ve köleleştirme ile karakterize edilmiştir. Bu tarihsel bağlam, Gabooye topluluğunun bugün karşılaştığı marjinalleşme katmanlarını anlamak için hayati önem taşır.

Sömürge dönem, Gabooye'nin marjinalleşmesine yeni bir boyut getirdi. Somalilan'daki İngiliz kolonyal politikaları, mevcut klan bölünmelerini kötüleştirerek Gabooye'nin sosyal marjinalleşmesini daha da kökleştirdi. Kolonizatörler, Somali klanları arasında bölünmeler yaratma ve bu bölünmeleri sömürme taktikleri uyguladılar. Silah yapımındaki yetenekleri nedeniyle bazen bir tehdit olarak görülen ve zanaatkarlıkla tanınan Gabooye, bu dönemde özellikle marjinalleştirildi. Somalilan'daki kolonyal miras, sosyo-ekonomik bölünmeleri derinleştirerek Gabooye'nin toplum içindeki marjinal statüsünü pekiştirdi.

Bu tarihsel arka plan, Somalilan'ın çağdaş sosyal dokusuna bir miras bıraktı. Gabooye'nin marjinalleşmesi, bu tarihsel olaylarda kök salan sosyo-kültürel anlatıların karmaşık bir etkileşimiyle sürdürülmektedir. Gabooye'yi olumsuz rollerde betimleyen mitler ve stereotipler, toplumun kolektif bilincine yerleşmiştir. Bu anlatılar, sadece Gabooye'nin algılanan 'öteki'liğini pekiştirmekle kalmaz, aynı zamanda karşılaştıkları sistematik eşitsizlikleri ve sosyal adaletsizlikleri de meşrulaştırır.

Tarihsel olayların, kolonyal etkilerin ve sosyo-kültürel anlatıların süregelen mirasları, Gabooye topluluğunun marjinalleşmesini şekillendirmeye devam eden bir temel oluşturur. Bu temeli anlamak, marjinal statülerinin sürdürülmesine katkıda bulunan karmaşık faktörler ağını ele almak için esastır. Bu, Gabooye topluluğunun karşılaştığı çağdaş zorlukların, onların şu anki durumlarına katkıda bulunan tarihsel bağlamlardan ayrı düşünülemeyeceğini hatırlatır. Bu tarihsel kökler ve çağdaş miraslar, geçmiş adaletsizliklerin ve devam eden etkilerinin ele alınmasının önemini vurgular ve Somalilan'da daha kapsayıcı ve adil bir toplum geliştirmeye yönelik çabaları destekler.

Gabooye topluluğunun Somalilan'daki marjinalleşmesi, yalnızca tarihsel miraslar tarafından değil, aynı zamanda toplumun günlük gerçekliklerini şekillendiren köklü sosyo-kültürel ve sistematik engeller aracılığıyla da sürdürülmektedir. Somalilan toplumunun dokusunda derinlemesine yerleşmiş bu engeller, Gabooye'nin marjinalleşmesini sürdürmede kilit bir rol oynamakta, sosyal hareketliliklerini, fırsatlara erişimlerini ve genel sosyal entegrasyonlarını etkilemektedir.

Gabooye'nin sürdürülen marjinalleşmesinin merkezinde, onları ya kötücül ya da mistik bir şekilde lanetlenmiş rollerde konumlandıran yaygın sosyo-kültürel anlatılar ve stereotipler bulunmaktadır. Bu tür anlatılar, Somalilan toplumunun kolektif bilincine işlenmiş olup, Gabooye'yi toplumsal hiyerarşinin en altına yerleştiren bir sosyal hiyerarşi pekiştirmektedir. Çoğu zaman temelsiz ve derinlemesine incitici olan bu stereotipler, sosyal dışlanmayı ve ayrımcılığı meşrulaştırarak, Gabooye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi hayatta katılımını önemli ölçüde engelleyen bir bariyer oluşturur. Bu anlatıların etkileri, sadece sosyal dışlanmayla sınırlı kalmayıp, Gabooye'nin kendine bakışını ve geniş toplumdaki tutumları üzerinde de etkili olur.

Gabooye'nin marjinalleşmesine katkıda bulunan kritik bir sistematik engel, eğitim yoksunluğudur. Bazı ilerlemelere rağmen, Gabooye topluluğu, kaliteli eğitime erişim konusunda önemli zorluklarla karşılaşmaya devam etmektedir. Ekonomik zorluklar, altyapı eksikliği ve hedeflenmiş destek yetersizliği bu sorunu şiddetlendirerek, eğitim başarılarını ve dolayısıyla iş olanakları ve sosyal hareketliliklerini sınırlamaktadır. Eğitim yoksunluğu, yalnızca erişim meselesi değil, aynı zamanda kalite meselesidir. Okullara devam etmeyi başaran Gabooye öğrencileri, hem akranlarından hem de eğitimcilerden ayrımcılık ve damgalanmaya maruz kaldıkları ortamlarda bulurlar kendilerini, bu da katılım ve devam etme isteklerini azaltabilir ve marjinalleşme döngüsünü daha da kökleştirebilir.

Gabooye topluluğunun ekonomik marjinalleşmesi, tarihsel rolleri ve güncel meslek olanaklarıyla yakından bağlantılıdır. Geleneksel olarak, birçok Gabooye yetenekli zanaatkarlar olmuştur; bu meslek, temel olmasına rağmen, daha geniş pastoralist ve giderek kentleşen Somali toplumu içinde yüksek değer görmemektedir. Bu mesleki kategorizasyon, ekonomik fırsatlarını sınırlamakta ve sosyal marjinalleşmelerini pekiştirmektedir. Geleneksel mesleklerine ilişkin damga, ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirmeye yönelik girişimlerini daha da karmaşıklaştırarak, sömürüye ve ekonomik istikrarsızlığa karşı savunmasız bırakmaktadır.

Bu sosyo-kültürel ve sistematik engeller karşılıklı olarak birbirini güçlendirerek, Gabooye'nin yönetmek zorunda olduğu karmaşık zorluklar matrisini oluşturur. Somalilan'ın sosyal dokusunda kök salmış olan stereotipler ve önyargılar, doğrudan ekonomik ve eğitim olanakları üzerinde etkili olur, bu da sırayla marjinalleşmelerini

sürdürür. Bu engelleri aşmak için, yalnızca marjinalleşmenin belirtileriyle değil, aynı zamanda altında yatan nedenlerle de başa çıkmak, derinlemesine yerleşmiş inançları ve stereotipleri sorgulamak ve eğitim ve istihdam için adil fırsatlar yaratmak gereklidir. Bu sistematik engeller ele alınmadıkça, marjinalleşme döngüsü muhtemelen devam edecek, sosyal eşitsizlikleri sürdürecek ve daha kapsayıcı bir Somalilan toplumu gelişimini engelleyecektir.

Tarihsel, sosyo-kültürel ve sistematik engellerin süregelen mirasıyla kök salmış marjinalleşmeye rağmen, Somalilan'daki Gabooye topluluğu, sosyal hareketlilik için ortaya çıkan fırsatları görmektedir. Bu fırsatlar, topluluğun sosyal gerçekliğini yavaş yavaş şekillendirerek, marjinal statülerinde bir değişiklik umudu sunmaktadır. Bu, Gabooye'nin değişim yollarını buldukları yolları keşfeder ve eğitim, savunuculuk ve toplumsal tutumların değişimi gibi olanakları teşvik eden rolleri vurgular.

Gabooye topluluğu için değişimin en önemli itici güçlerinden biri, toplumsal tutumlardaki kademeli değişim olmuştur. Farkındalık arttıkça ve küresel kapsayıcılık ve insan haklarına dair perspektifler Somalilan toplumunu doldurdukça, Gabooye'ye yönelik adaletsizliklerin tanınması artmaktadır. Bu değişim evrensel veya toplumun her kesimi tarafından benimsenmiş değildir; ancak geleneksel marjinalizasyonun duvarlarında kritik bir çatlak oluşturmaktadır. Klanlar arası diyaloğu teşvik eden, anlayışı artıran ve stereotipleri sorgulayan girişimler bu değişime katkıda bulunmaktadır, Gabooye'nin kendi ülkeleri içinde nasıl algılandıkları ve muamele gördükleri yavaş yavaş değişmektedir.

Eğitim, Gabooye için sosyal hareketlilikte kilit bir yol olarak ortaya çıkmaktadır. Marjinal topluluklar için eğitime erişimi artırma çabaları meyvelerini vermeye başlamış, daha önce hiç olmadığı kadar çok Gabooye çocuğu okula gitmektedir. Burslar, topluluk liderliğindeki eğitim girişimleri ve tümü için eğitim erişimini iyileştirmeyi amaçlayan hükümet politikaları bu gelişmede rol oynamıştır. Eğitim kurumları içindeki ayrımcılığı ele alma ve kaliteli eğitim sağlama gibi zorluklar devam etmekteyken, eğitim yolu marjinalizasyon döngüsünü kırma yolunda bir rota sunmaktadır. Eğitimli Gabooye bireyler yavaş yavaş kamusal hayatta roller üstlenmekte, stereotipleri sorgulamakta ve topluluğun geleneksel mesleklerin ötesindeki potansiyelini göstermektedir.

Gabooye topluluğu için savunuculuk, onların durumlarını vurgulamak ve değişim için baskı yapmak adına merkezi bir rol oynamıştır. Gabooye topluluğundan aktivistler, diğer topluluklardan müttefikler ve uluslararası insan hakları örgütleri ile birlikte, ayrımcılık ve marjinalizasyon sorunlarına dikkat çekmek için yorulmadan çalışmışlardır. Çabaları bazı politika değişikliklerine yol açmış ve daha önce bahsedilen toplumsal tutumlardaki değişime önemli katkılarda bulunmuştur. Ayrıca, politik ve liderlik rollerindeki Gabooye bireylerin ortaya çıkışı, hala sınırlı olsa da, sosyal statüleri ve yetenekleri etrafındaki anlatıyı sorgulamaya başlamış, Somalilan'ın sosyal, ekonomik ve politik yaşamına katkıda bulunma potansiyellerinin görünür kanıtlarını sunmuştur.

Bu ortaya çıkan olasılıklar umut sunarken, önemli zorluklar devam etmektedir. Derinlemesine kökleşmiş marjinalizasyon, tarihi, sosyo-kültürel ve sistemik engellerle hızlı veya kolay bir şekilde aşılamaz. İleriye doğru yol, bu engelleri yıkmak, fırsatlara adil erişimi sağlamak ve toplumsal tutumları sorgulamaya ve değiştirmeye devam etmek için sürdürülebilir çabalar gerektirir. Ayrıca, hükümet, sivil toplum ve özel sektör dahil olmak üzere Somalilan toplumunun tüm kesimlerinden kapsayıcılığı benimsemek ve Gabooye ile diğer toplulukların marjinalizasyonunun geçmişte kalması için çalışılacak bir toplum yaratılması taahhüdü gerektirir.

Sonuç olarak, Gabooye topluluğu arasında sosyal hareketlilik için ortaya çıkan olasılıklar, marjinal statülerindeki potansiyel değişikliklere işaret etmektedir. Toplumsal tutumlardaki değişiklikler, eğitime erişimin artması ve adil muamele için savunuculuk gibi faktörlerle beslenen bu değişiklikler, değişim yollarını temsil etmektedir. Ancak, bu potansiyeli tam olarak gerçekleştirmek, marjinalizasyonu sürdüren karmaşık ve iç içe geçmiş faktörlerle başa çıkmak için sürekli çaba ve taahhüt gerektirir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

5.1. Giriş

Bu tez, Somalilan'deki Gabooye topluluğunu karakterize eden marjinalleşmenin çoklu boyutlarına odaklanarak araştırma yaptı. Bu nedenle, tezin temelinde, Gabooye topluluğunu sadece marjinalleştiren değil aynı zamanda bu durumu sürdüren faktörleri araştırmak vardı. Dolayısıyla, Somalilan'ın örgütlü marjinalleşme bağlamında Gabooye topluluğuna açık kalan hareketlilik fırsatlarını ortaya çıkarmak önemliydi.

Böylece, bu çalışmanın metodolojisi baştan itibaren temellendirilmiş kuram yaklaşımına dayanıyordu. Sosyal marjinalleşmenin karmaşık ve sık sık çelişkili doğası göz önünde bulundurulduğunda bu strateji uygun bir yöntemdi. Temellendirilmiş kuram esnek olduğundan, araştırmanın şekillenmesine aktif olarak izin verildi. Özünde, Gabooye topluluğu bu araştırmada görülmeli, gözlemlenmeli, dinlenmeli ve anlaşılmalıydı. Temellendirilmiş kuram, bu çalışmanın hem bir girişim hem de bir araştırma olmasını sağladı. Bu, Gabooye'nin durumuna dair bir yolculuktu. Dolayısıyla, temellendirilmiş kuram metodolojisi, bu araştırmayı sınırlamış olsa da, gerçek sayılara dayanma zorunluluğunu ortadan kaldırarak Gabooye durumunu matematiksel bir boğazdan çıkardı ve karşılaştırma amaçları için akıcı hale getirdi. Benzer şekilde, temellendirilmiş kuramın veri toplama ve analizindeki geri dönüşüm mekanizması, Gabooye'nin durumunu anlamlandırmak için uygun bir yöntemdi.

Gerçekten de, bu çalışmanın merkezinde, Gabooye'nin marjinalleşmesinin tesadüfi olmadığı, toplumsal mimarinin ve dokuma normlarının derinlemesine köklü boyutlarının bir ürünü olduğu tartışması yer alıyor. Temellendirilmiş kuram, bu unsurların bağlandığı ipliği tespit etme ve izleme olanağı sağlayan bir deniz feneri olarak kullanıldı. Çalışma, Gabooye'nin marjinalleştirilmesini sürdüren bağlamsal faktörleri keşfetmeyi ve dolayısıyla bu marjinalleşme sürecinin normalleşmesini sonlandırmayı amaçlayan bu çerçeve içinde konumlandırılabilir. Araştırmanın metodoloji kaynakları böylece önemli olmakla birlikte, veriler ile araştırma yorumları arasındaki dengeli ilişkiler açısından belirli düşünceleri de beraberinde getirir.

Böylece, aşağıdaki tartışma temellendirilmiş kurama dayanmaktadır ancak sosyal marjinalleşmenin karmaşık dokusuna yol alarak, Somalilan'deki Gabooye'nin mevcut durumu arasındaki farklı yönler arasında bir bağlantı kurar. Açılış bölümü, Gabooye marjinalleşmesi üzerine mevcut bilgi çerçevesinin çalışmanın sonuçlarıyla nasıl bağlantılı olduğunun kapsamlı bir tartışmasına prolog görevi görür. Ayrıca, genel bakış, konu hakkındaki akademisyenlerin sesleriyle sonuçları bağlama olanağı sunar ve mevcut yaklaşımla hem mesafe hem de birlik oluşturma potansiyellerini açar, böylece Gabooye anlatısını çağdaş akademik ve sosyal söylem matrisinde benzersiz bir konuma taşır.

5.2. Yöntemin Değerlendirilmesi

Somalilan'deki Gabooye marjinalleşmesinin karmaşık fenomenini incelemek için nitel teori araştırma metodolojisinin seçilme gerekçesi, sosyal fenomenlerin ince ve çok yönlü doğasını ortaya çıkarıp açıklama yeteneğine dayanmaktadır. Veri toplama ve analizindeki tekrar eden modeli ile nitel teori, Somalilan'ın sosyo-tarihi ve kültürel bağlamında derinlemesine kök salmış olan marjinalleşmenin karmaşık ve evrilmekte olan yönlerini çözümlemek için eşsiz şekilde donatılmıştır.

Glaser ve Strauss (1967) tarafından ortaya konulan ve Charmaz (2014) ile Strauss ve Corbin (1990) tarafından daha sonra geliştirilen nitel teori, indüktif metodolojisi ile karakterize edilir. Bu yaklaşım, önceden var olan teorilerden türetilmiş bir hipotez ile başlayan geleneksel tümdengelim araştırma tekniklerinden temelde farklıdır. Nitel teori, verinin kendisinden başlayarak teorilerin organik olarak gelişmesini sağlar. Bu yöntem, özellikle marjinalleşmeyi inceleyen çalışmalar için kritik önem taşır, çünkü verilere önceden var olan fikirlerin dayatılmasını önler ve yerine Gabooye topluluğunun kendi seslerindeki özgün içgörüleri ve perspektifleri ortaya çıkarır.

Charmaz (2014) tarafından vurgulanan nitel teorinin esnekliği, hem yapılandırılmış hem de esnek bir şekilde karmaşık sosyal fenomenlerin sistematik incelenmesine imkan tanır. Bu uyumluluk, Gabooye topluluğunun karmaşık gerçeklikleriyle başa çıkarken araştırmayı verilere yanıt olarak ilerlemesine olanak tanıyarak, başlangıçta öngörülemeyen marjinalleşme katmanlarını ortaya çıkarmıştır. Bu yaklaşımı benimseyen araştırmacılar, bulgularının incelenenlerin gerçek deneyimlerine derinden kök saldığından

emin olabilir ve böylece marjinalleşmeye karşı karşıya kaldıkları kapsamlı ve detaylı bir anlayışa ulaşabilirler.

Nitel teorinin yinelemeli doğası, Strauss ve Corbin (1990) tarafından açıklanan sürekli karşılaştırmalı yöntem ile karakterize edilir ve veriler ile ortaya çıkan analiz arasında sürekli bir etkileşim sağlar. Bu yinelemeli süreç, kategorilerin rafine edilmesine ve Gabooye marjinalleşmesinin karmaşık doğasını doğru bir şekilde yakalayan teorik bir çerçeve oluşturulmasına olanak tanır. Bu döngüsel sürece katılım, araştırmanın sosyal, ekonomik ve siyasi marjinalleşme boyutlarını keşfetmesine ve tarihsel miraslar ile günümüz gerçeklikleri arasındaki etkileşimi gün ışığına çıkarmasına yardımcı olmuştur.

Ayrıca, nitel teorinin merkezi ilkesi olan araştırmacının yansıtıcı olması, Charmaz (2014) tarafından belirtildiği gibi, araştırma sürecinin sıkı bir şekilde sorgulanmasını garanti eder, araştırmacının önyargıları, varsayımları ve verilerle olan etkileşimleri tamamen aydınlatılır. Gabooye grubunun marjinalleşmesini araştırırken özellikle yararlı olan bu nitel teori özelliği, araştırmacının konumlandırmasının ve bunun veri yorumuna etkilerinin farkında olunmasını gerektirir.

Nitel teorinin yinelemeli yaklaşımı, veri toplama ve analizinin sürekli döngüleri ile Somalilan'daki Gabooye'nin marjinalleşmesini sürekli kılan toplumsal yapıların incelenmesinde sağlam bir temel oluşturur. Bu metodolojik köşe taşı, sadece bilgi birikimini kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda konuyla uyumlu ve gelişen bir etkileşimi teşvik eder ve sonuç olarak marjinalleşmeyi yönlendiren çok yönlü faktörlerin daha derin ve karmaşık bir anlayışına ulaşılmasını sağlar.

Nitel teorinin karakteristik yinelemeli süreci, Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşmenin karmaşık yönlerini araştırmak için etkili bir araç olarak işlev gördü. Veri toplama ilerledikçe, ön analizler eş zamanlı olarak veri toplama sürecinin sonraki aşamalarını etkiledi ve yönlendirdi. Strauss ve Corbin (1990) tarafından özetlenen bu nitel teori özelliği, araştırmanın farklı aşamalarında elde edilen içgörülerin sürekli olarak test edilmesine, rafine edilmesine veya yeni veri toplama yoluyla genişletilmesine olanak tanıdı. Marjinalleşme gibi derinlemesine kök salmış ve karmaşık konuları incelemek, başlangıç varsayımları ve sonuçlarının yeni kanıtlar veya perspektifler temelinde gözden geçirilmesini ve genişletilmesini gerektirdiğinde bu yaklaşım özellikle kritik öneme sahiptir.

Bu çalışmada kullanılan metodoloji, Gabooye topluluğunun marjinalleşmesine katkıda bulunan toplumsal çerçeveleri ortaya çıkarmak ve anlamakta hayati rol oynadı. Metodik veri toplama ve analiz yoluyla, çalışma marjinalleşmenin kök nedenlerine, miraslarına ve sosyal hareketlilik için gelecek olanaklarına ışık tutan ana temaları keşfetti. Marjinalleşmenin kök nedenleri açısından, çalışma tarihsel, sosyo-kültürel ve sistemik faktörleri ana temalar olarak belirledi.

Marjinalleşme mirasları söz konusu olduğunda, çalışma en belirgin temaların sosyo-kültürel, politik ve kurumsal miraslar olduğunu buldu, bunlar sonraki veri toplama ve analiz turlarıyla daha da rafine edildi. Ekonomik güçlenme, sosyal kabul, politika ve savunuculuk, kolektif özgürleşme ve kendine yeterlilik, ve olumlu ayrımcılık gibi temalar, Gabooye topluluğu için sosyal hareketlilik olanaklarını kapsamlı bir şekilde anlamamızı sağladı. Bu çalışmada belirlenen temalar, marjinalleşmeye katkıda bulunan karmaşık faktörleri ve sosyal hareketliliği teşvik etme yollarını anlamak için değerli içgörüler sunar. Bu çalışmada kullanılan nitel teori yaklaşımı, sonuçların Gabooye halkının gerçek deneyimlerine sağlam bir şekilde dayandırılmasını sağladı, dışsal teorik perspektiflerden ziyade.

Yinelemeli niteliğiyle, kuramsal kuram araştırmanın esnekliğini artırarak, araştırmacının kendi önyargıları, varsayımları ve veri toplama ile analiz süreci üzerindeki etkisine sürekli olarak düşünmesini sağladı. Charmaz (2014) tarafından vurgulandığı gibi, bu kuramsal kuram özelliği, araştırma bulgularının bütünlüğünü ve doğruluğunu korumada hayati bir rol oynadı. Yeni içgörülere açık kalmak ve Gabooye marjinalleşmesinin karmaşıklıklarını çeşitli bakış açılarından anlamaya aktif olarak çaba göstermek, araştırmanın yüzeyselleştirme potansiyel tuzağını atlatmasını ve ele alınan konunun karmaşıklığı ve genişliğine odaklanmasını sağladı.

Esasında, veri toplama ve analizi için tekrar eden süreci ile kuramsal kuramın değerli yönleri, bu çalışmanın başarısı için kritikti. Bu özellikler, verilere esnek ve uyumlu bir yaklaşım sunarak, Gabooye topluluğunun marjinalleşmesine, miraslara ve sosyal hareketlilik olanaklarına katkıda bulunan sosyal yapıları ortaya çıkardı. Bu metodolojik çerçeve ile araştırma, marjinalleşmeyi sürdüren tarihsel, sosyo-ekonomik ve politik faktörlerin karmaşık etkileşimini kapsamlı bir şekilde anlama olanağı sağladı ve bu konudaki mevcut bilgi birikimine önemli bir katkıda bulundu.

Kuramsal kuram, karmaşık sosyal olayları araştırmak için sağlam bir temel sunar, ancak sınırlamaları da yok değildir. Kuramsal kurama ilişkin temel endişelerden biri, veri yorumlamasında önyargı olasılığıdır. Kuramsal kuramın indüktif doğası gereği, teorilerin doğrudan verilerden ortaya çıkması, araştırmacının görüşleri, deneyimleri ve önyargıları, bulguların analizi ve yorumlanması üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Charmaz (2014), bu bağlamda araştırma sürecinde esnekliğin önemini vurgulayarak, bu tür önyargıları azaltmanın önemini belirtir. Bununla birlikte, araştırmacıların esnek ve şeffaf kalmaya yönelik çabalarına rağmen, kuramsal kuram araştırmalarında veri yorumlamasının öznel doğası, özellikle Somalilan gibi hassas ve karmaşık alanlarda, incelenen olguların çarpıtılmış temsillerine yol açabilir.

Kuramsal kuramın uygulanmasında karşılaşılan başka bir önemli engel ise veri doygunluğuna ulaşmaktır. Doygunluk, kuramsal kuramda temel bir kavram olup, verilerde yeni bilgi veya temalar tespit edilmediği noktayı işaret eder (Glaser & Strauss, 1967). Geliştirilen teorinin kapsamlı ve verilere yansıtıcı olmasını sağlamak için bu düzeyde anlayışa ulaşmak esastır. Ancak, marjinalleşme gibi geniş ve çok yönlü konuları keşfederken, doygunluğa ulaşmak pratikte özellikle zor olabilir. Gabooye topluluğu içindeki deneyimlerin, bakış açılarının ve sosyal dinamiklerin çeşitliliği, yeni içgörülerin ve inceliklerin sürekli olarak ortaya çıkabile

ceğini ima eder, bu da doygunluğun kesin olarak ne zaman ulaşıldığını belirlemeyi zorlaştırır. Bu zorluk, her bir veri toplama ve analiz döngüsünün konunun yeni boyutlarını ortaya çıkarabileceği kuramsal kuramın yinelemeli doğasıyla daha da artar, böylece araştırma zaman çizelgesini uzatarak teori geliştirme sürecini karmaşıklaştırır.

Marjinalleşme deneyimlerinin karmaşık derinliğini ve inceliğini yakalamada yararlı olan nitel verilerin kullanımı, genelleştirilebilirlik açısından belli başlı sınırlamalar da içerir. Gabooye topluluğu üzerinde yapılan kuramsal kuram çalışması değerli içgörüler sağlasa da, bulgular diğer durumlar veya marjinalleşme yaşayan topluluklar üzerinde evrensel olarak geçerli olmayabilir. Dolayısıyla, çalışmanın sonuçlarının kapsamı sınırlıdır.

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşmeyi inceleyen çalışmada, kuramsal kuram araştırmalarında yer alan metodolojik zorlukları önceliklendirmek önemliydi. Özellikle veri yorumlamasındaki potansiyel önyargılar ve veri doygunluğuna

ulaşmanın karmaşıklıkları ele alınmalıydı. Bu sorunları hafifletmek için araştırmacı, kuramsal kuram araştırmalarında en iyi uygulamalara dayalı stratejiler uyguladı, böylece araştırmanın gerekli derinlik ve titizlikle yürütülmesini sağladı.

Veri yorumlamasındaki potansiyel önyargıları hafifletmek için, araştırma süreci boyunca kapsamlı bir esneklik yaklaşımı uygulandı. Araştırmacının geçmişi, inançları ve önyargılarının çalışmayı potansiyel olarak etkileyebileceğinin kabul edilmesiyle, araştırmanın başından itibaren bir esneklik günlüğü titizlikle tutuldu. Bu günlük sadece bir düşünme aracı olarak işlev görmekle kalmadı, aynı zamanda araştırmacının çalışmanın her aşamasında gelişen düşünce süreçlerini ve kararlarını ayrıntılı bir şekilde kaydeden bir kayıt olarak işlev gördü. Kişisel deneyimlerin ve akademik konumlandırmanın yorumları nasıl etkileyebileceğinin eleştirel bir şekilde incelenmesi, bu günlük, daha objektif bir analize katkıda bulundu. Ayrıca, düzenli olarak denetleme ekibi ve akranlarla yapılan tartışmalar, dış eleştiriler ve çeşitli bakış açıları için bir fırsat sundu, bu da araştırmacının yorumlarını sorguladı ve arındırdı. Bu işbirlikçi esnek uygulama, analizlerin önceden var olan önyargılardan etkilenmeyip verilere dayanmasını sağlamada hayati bir rol oynadı.

Veri doygunluğuna ulaşma çabası, verilerle kapsamlı ve sağlam bir etkileşimi, çalışmanın başlangıcında açıkça ifade edilen doygunluk kavramıyla tamamlandı. Araştırma planı, Gabooye marjinalleşmesinin karmaşık doğasını kapsamlı bir şekilde yakalamak için röportajlar, odak grupları ve belgesel analizi gibi çeşitli veri kaynaklarını kullanmayı içeriyordu. Veri kaynaklarına bu çok yönlü yaklaşım, ele alınan konunun bütüncül bir anlayışını oluşturmada vazgeçilmezdi. Kuramsal kuramın temelini oluşturan yinelemeli kodlama ve analiz turları boyunca, ortaya çıkan temalar sürekli olarak incelendi ve genişletildi. Periyodik olarak yapılan tez paneli toplantıları, verilerin derinliği ve genişliğini eleştirel bir şekilde değerlendirme fırsatı sağladı, sonunda ek veri toplama artık yeni içgörüler sağlamadığında belirlemeye yardımcı oldu. Bu metodoloji, yinelemeli bir süreç ve geniş veri kaynakları yelpazesi ile, Gabooye topluluğunun yaşadığı deneyimleri doğru bir şekilde yansıtan sağlam bir teori oluşturulmasını sağladı, doygunluk ilkesine bağlı kaldı. Bu metodolojik stratejilerin araştırmada uygulanması, araştırmacının kuramsal kuramla ilgili zorlukların üstesinden gelmesini sağladı, böylece çalışmanın güvenilirliğini artırdı. Bu yaklaşım sadece araştırma temelini güçlendirmekle kalmadı, aynı zamanda Somalilan'deki Gabooye marjinalleşmesinin karmaşıklıklarını

derinlemesine anlamayı sağladı, topluluğun deneyimlerinin ikna edici ve gerçekçi bir tasvirini sunarak.

5.3. Marjinalleşmenin Köken Nedenleri

5.3.1. Tarihsel Faktörler

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesi, Somali toplumundaki düşük statülü meslekî rollerle sınırlanmış olmaları ile karakterize edilmiş, sosyo-kültürel ve siyasi tarihin derinliklerine kök salmış bir olgudur. Bu çalışmanın, Gabooye marjinalleşmesinin tarihsel temellerine dair bulguları, mevcut literatürle tutarlıdır ve bu literatüre katkıda bulunmaktadır. Gabooye topluluğunun yaşadığı sosyokültürel marjinalleşme karmaşık ve çok boyutlu bir doğaya sahiptir; bu, onların geleneksel mesleklerine ve toplumdaki rollerine bağlı derin köklü önyargılar ve ayrımcılıkları kapsar. Bu araştırma, bu konuyu daha önce incelemiş önde gelen bilim insanları ve tarihi anlatıların içgörülerini genişleterek üzerine inşa edilmiştir.

Lewis (1966; 1994) ve Luling (2006) gibi alimler, Somali toplumunda tarihsel olarak Gabooye'yi marjinalleştiren toplumsal yapılar ve kültürel pratikler hakkında önemli içgörüler sunmuşlardır. Bu araştırmalar, düşük statü veya kirli olarak kabul edilen belirli mesleklerle ilişkilendirilen damga ve kast benzeri sistemleri aydınlatmaktadır. Aynı şekilde, Ekman (2021) ve Menkhaus (2003; 2007) günümüz Somalilan toplumunda marjinal gruplar, Gabooye dahil, üzerinde devam eden engeller ve sosyal dışlama mekanizmalarını tartışmaktadır.

Mevcut literatür, Gabooye'nin yaşadığı marjinalleşmenin temel yönlerinin meslekî hiyerarşi ve toplumsal damga olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışma, "Yenilmiş krallıklar ve dağılmış topluluklar" hakkındaki anlatıları dâhil ederek bu analizleri genişletmektedir; bu, Gabooye'nin marjinalleşmiş statüsünü şiddetlendiren tarihi sosyo-politik çalkantılara ışık tutan bir bakış açısı sunmaktadır. Bu ekleme, sosyokültürel faktörlerin daha kapsamlı bir anlayışını sunar ve öne sürer ki Gabooye'nin marjinalleşmesi yalnızca geleneksel rollerine atfedilemez; aynı zamanda tarihi yenilgiler ve toplulukların dağılmasıyla şekillendirilmiştir.

Önceki araştırmalar sürekli olarak Gabooye topluluğunun yaşadığı sosyo-meslekî damgayı kabul etmiştir, ancak "Yenilmiş krallıklar ve dağılmış topluluklar" anlatısı, mevcut literatürde görece az vurgulanmış bir tarihsel perspektifi sağlar. Bu anlatı, tarihi olayların meslekî damgaya ek olarak, Gabooye toplumunun marjinalleşmesine katkıda bulunduğunu vurgular. Bu, tarihi çatışmalarda yenilgi ve dağılma, Gabooye'yi izole eden sosyokültürel faktörleri şiddetlendirerek, onların günümüz marjinalleşmesine tarihi travmaların katmanlarını ekler.

"Sosyokültürel marjinalleşme analizine 'Yenilmiş krallıklar ve dağılmış topluluklar'ın dâhil edilmesi, Gabooye'nin toplumdaki konumunun daha incelikli bir kavrayışını sağlar. Tarihi bağlamın, günümüz sosyal düzenlemelerini ve önyargıları şekillendirmedeki önemi vurgulanmaktadır. Bu genişletilmiş perspektif, Gabooye'nin marjinalleşmesinin ele alınmasının, tarihi adaletsizlikler ve devam eden sosyokültürel ayrımcılığı göz önünde bulunduran bütüncül bir yaklaşım gerektirdiğini ima eder.

Bu çalışmanın tarihi anlatıları ve sosyokültürel analizi dâhil etmesi, marjinalleşme üzerine bilimsel tartışmayı güçlendirir, Gabooye topluluğunun Somalilan'deki deneyimlerine dair daha nüanslı bir anlayış sunar. Mevcut literatüre meydan okuyarak ve genişleterek yapılan bu çalışma, tarihi sosyo-politik dinamiklerin ve sosyokültürel damgaların marjinalleşmeyi sürdürmedeki rollerini vurgular. Bu yaklaşım, marjinal topluluklara yönelik sosyolojik sorgulamaların kapsamını genişletir ve sosyal dâhil edilme ve eşitlik stratejileri geliştirmek için kritik içgörüler sağlar. Sonuç olarak, araştırma, marjinalleşmenin karmaşık zorluklarını tam olarak anlamak ve ele almak için tarihi perspektiflerin sosyokültürel analizlerle bütünleştirilmesinin önemini vurgular.

Tarihsel bağlam aynı zamanda toplumsal yapıları şekillendirmede önemli bir rol oynar ve sömürge etkisi de bu faktörlerden biridir. Somali'deki sömürge dönemi, ülkenin sosyal dokusuna derin etkiler bırakmış, Gabooye dahil çeşitli toplulukların marjinalleşmesine yol açmıştır. Bu çalışma, Gabooye'nin sosyal statüsünü belirlemede sömürge mirasının rolünü incelemeyi ve mevcut akademik perspektiflerle karşılaştırmalar ve zıtlıklar çizmeyi amaçlamaktadır. Lewis (1955; 1961) ve Luling (2006) tarafından sağlanan önemli katkılar, Somali sosyal hiyerarşisini ve sömürge yönetimi altındaki devamlılığını açıklamaktadır. Bu alimler, sömürge yönetimlerinin sıklıkla geleneksel hiyerarşileri idari kolaylık için kullanarak mevcut sosyal stratifikasyonları pekiştirdiklerini belirtmişlerdir. Samatar (1989; 2016) ve Bradbury (2008) sömürge dönemindeki sosyo-politik

dönüşümleri keşfetmekte, belirli grupların marjinalleşmiş durumuna politikalar ve yönetim uygulamaları yoluyla kalıcılık kazandırmışlardır.

Literatür, sosyal bölünmelerin kökleşmesinde sömürgeciliğin rolünü kabul etmekle birlikte, sömürge politikalarının Gabooye topluluğu üzerindeki doğrudan etkisi üzerinde daha az vurgu yapılmaktadır. Bu çalışma, sömürge yönetiminin Gabooye'nin marjinalleşmesini yalnızca sosyal hiyerarşileri pekiştirerek değil, aynı zamanda onları sosyal ve ekonomik olarak daha da izole eden yeni ekonomik ve sosyal dinamikleri tanıtarak şiddetlendirdiğini öne süren nüanslı bir bakış açısı sunar. Örneğin, sömürge ekonomileri sıklıkla geleneksel meslekleri marjinalleştirmiş, Gabooye'yi sosyal ve ekonomik olarak daha da tehlikeli bir konuma itmiştir.

Bu çalışmanın özgünlüğü, Gabooye'nin marjinalleşmesinde sömürge etkisine dair derinlemesine analiz yapılmasında yatmaktadır, Somali toplumuna genel olarak sömürge etkisinin kabul edilmesinin ötesine geçmektedir. Sömürge yönetiminin Gabooye'nin marjinal statüsünü nasıl şiddetlendirdiğine dair spesifik mekanizmaları inceleyerek, bu araştırma sömürge mirasının çok yönlü etkisine dair daha derin bir anlayış sunmaktadır.

Bu genişletilmiş keşif, Gabooye üzerindeki sömürgeciliğin mirasının, dışsal dayatmalar ve içsel toplumsal dinamikler arasındaki karmaşık etkileşimlerle karakterize edildiğini ortaya çıkarmaktadır. Sömürge politikaları ve tutumlarının Gabooye'nin sosyal konumlanmasına olan kalıcı etkisini vurgular ve günümüz toplumsal yapıları ve Gabooye'ye yönelik tutumlar üzerindeki sömürge etkilerinin kalıntılarının devam ettiğini öne sürer.

Bu araştırma, Afrika topluluklarındaki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesine sömürge etkisinin kapsamlı bir incelemesini sunarak, söm

ürgeciliğin kalıcı etkilerinin anlaşılmasını geliştirir. Sömürgeciliğin marjinalleştirilmiş topluluklar üzerindeki nüanslı etkilerini eleştirel bir şekilde analiz ederek, özellikle Somali toplumunda, bu çalışma mevcut literatüre meydan okur ve sömürge sonrası toplumsal yapıların daha fazla keşfedilmesine davet eder. Bu araştırmanın bulguları, sosyal dışlanma ve marjinalleşme konularını ele almak için tarihsel bir hesaplaşmanın gerekliliğini vurgular. Gabooye topluluğu üzerindeki sömürge yönetiminin spesifik etkisine odaklanarak, bu çalışma sömürgeciliğin uzun vadeli etkilerinin bilimsel

incelenmesine önemli katkılarda bulunur. Bu araştırma tarafından üretilen değerli içgörüler, sosyal adalet ve dâhil edilme çalışmalarında yer alan bilim insanları, politika yapıcılar ve savunucular için hayati öneme sahiptir, sömürgeciliğin ve marjinalleşmenin karmaşık ilişkisine dair kapsamlı bir analiz sunar.

5.3.2. Sosyokültürel Faktörler

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalizasyonu, toplumun sosyo-kültürel dokusuna derinden işlemiş olup, kutsal ve kötü mitler tarafından önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu mitler, Gabooye'nin geleneksel mesleklerini ruhsal olarak saf olmayan veya lanetli olarak sınıflandırmakta, böylece toplum içindeki konumlarını ve etkileşimlerini derinden etkileyen bir sosyal damga yaratmaktadır. Bu mitlerin devam etmesi, Gabooye'yi sosyal ve ekonomik fırsatlardan yalnızca dışlamakla kalmaz, aynı zamanda geniş topluluk içinde marjinalize olmalarını pekiştirir.

Kutsal ve kötücül mitlerin sosyal tabakalaşma üzerindeki etkisi yalnızca Gabooye topluluğu ile sınırlı değil, farklı kültürel bağlamlarda da gözlemlenmiştir. Ancak, Lewis (1961; 1994; 2003) ve Luling (2006) tarafından belirtilen bu mitlerin Somali bağlamındaki belirginliği, toplumsal dışlamayı sürdürme ve meşrulaştırma mekanizmasını özellikle göstermektedir. Bu yazarlar esas olarak Somali sosyal yapısı ve inanç sistemlerine odaklanmış olsalar da, Gabooye'nin deneyimleriyle olan bağlantıları, bu tür mitlerin marjinalizasyonu pekiştirme geniş uygulanabilirliğini vurgular. Kirk (1904) ve Rayne (1921), bu mitlerin devam eden ilgisini dolaylı olarak destekleyen tarihsel perspektifler sunar, Gabooye topluluğunu etkileyen sürekli bir kültürel mirasın varlığını gösterir.

Gabooye halkının geleneksel mesleklerini çevreleyen mitler, onların sosyokültürel anlatılarına derinden işlemiş olup, grup kimliklerini ve toplumdaki yerlerini derinden etkilemektedir. Yapısal-işlevsel bir perspektiften bakıldığında, bu mitlerin toplumsal uyumu sağlama ve toplumsal rolleri ve beklentileri tanımlayarak pekiştirme yoluyla katkıda bulunduğu görülebilir. Ancak, bu, negatif mitlerle damgalanan bireylerin marjinalize edilip toplumdan dışlanmasının önemli bir maliyeti olarak ortaya çıkar. Eleştirel/çatışma teorik yaklaşımı, bu mitleri hakim grupların güçlerini korumak ve marjinal topluluklar üzerindeki kontrolü sürdürmek için kullandıkları araçlar olarak görür, bu mitlerle ruhsal olarak sosyal hiyerarşileri meşrulaştırır. Yorumlayıcı bir yaklaşım,

Gabooye topluluğunun yaşadığı deneyimlerin ve bu mitlerin içselleştirilmesinin önemini vurgular, ruhsal olarak aşağı görülmelerinin bireysel ve toplumsal etkisini aydınlatır.

Gabooye topluluğunun marjinalizasyonunu sürdüren zararlı mitleri ortadan kaldırmak, kapsamlı bir strateji gerektirir. Kültürel çeşitliliği teşvik eden eğitim programlarının uygulanması ve topluluk içinde açık diyalogların teşvik edilmesiyle, bu yanlış inançlar dağıtılabilir. Araştırmacıların, politika yapıcıların ve topluluk liderlerinin bu kökleşmiş önyargıları ele almak ve kapsayıcılık ve eşitlik ortamını teşvik etmek için güçlerini birleştirmeleri esastır.

Kutsal ve kötü mitlerin Gabooye topluluğunun marjinalizasyonunda işlev görmesini araştırmak, kültürel anlatıların sosyal hiyerarşileri şekillendirme sonuçları üzerine sosyolojik tartışmayı zenginleştirir. Somalilan'daki Somali toplumu özelinde Gabooye üzerine yoğunlaşarak, bu çalışma marjinalizasyonun sosyokültürel unsurlarını daha iyi anlamamızı sağlar, sosyal dışlanma ve damgalanma üzerine uluslararası araştırmalar için geçerli bulgular sunar. Bu çalışma, kültürel inançlar ile sosyal marjinalizasyon arasındaki ilişkiyi eleştirel olarak analiz etmenin önemini vurgular, diğer kültürel bağlamlarda yapılacak araştırmalar için yararlı bir çerçeve sunar.

Sosyokültürel faktörler, klanizmin pratiği etrafında döner ve Gabooye topluluğunun marjinalizasyonunda önemli bir rol oynar. Araştırmalar, Somalilan'da derinlemesine kök salmış olan klanizmin, bu marjinalizasyonu şiddetlendirdiğini göstermektedir. Bu sosyal örgütlenme sistemi, klan soyuna dayanarak birey ve grup kimliğini şekillendirirken, kaynaklara, siyasi güce ve sosyal statüye erişimi de belirler. Hakim klan yapıları dışında yer alan Gabooye topluluğu, sosyal, ekonomik ve siyasi katılımlarını sınırlayan sistematik engellerle karşı karşıya kalır, böylece marjinalize durumları daha da kötüleşir.

Somali toplumu içindeki sosyal dinamikler üzerinde klanizmin uzun süreli etkisi, özellikle marjinalizasyonu teşvik etme açısından, geniş çapta belgelenmiştir. Lewis (1961; 1994; 2003) ve Menkhaus (2003; 2007) gibi birçok bilim insanı, Somali klan sisteminin toplumsal örgütlenme ve yönetim şekillendirilmesindeki temel rolünü vurgulayarak önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bu çalışmalar değerli içgörüler sağlasa da, özellikle Gabooye topluluğunun deneyimlerini inceleyen literatürde önemli bir eksiklik bulunmaktadır. Bu araştırma, mevcut tartışmayı genişleterek, klanizmin sosyal ilişkileri

nasıl yönettiğini ve aynı zamanda Gabooye gibi baskın olmayan grupların marjinalizasyonuna nasıl katkıda bulunduğunu derinlemesine incelemektedir.

Klanizm, sosyolojik bir perspektiften bakıldığında, hem sosyal uyum hem de dışlanma aracı olarak işlev görür. Çatışma teorisi açısından, klanizm, hakim klanların marjinal gruplar pahasına ayr Privileg ve otoritelerini sürdürdükleri güç dinamiklerinin bir tezahürü olarak görülebilir. Bu dışlanma, geleneksel sosyal örgütlenmenin yan ürünü değil, kaynaklar üzerindeki kontrolü ve siyasi hakimiyeti koruma amacına yönelik bilinçli bir araçtır. Yapısal-işlevsel yaklaşım, klanizmin açık sosyal roller ve beklentiler kurarak sosyal düzen ve istikrar katkıda bulunduğunu savunabilir. Ancak, bu işlev, belirli toplulukların sistematik olarak dezavantajlı duruma düşürülmesiyle işlevsiz hale gelir ve böylece sosyal uyum ve eşitlik zedelenir. Gabooye'nin klan merkezli bir toplumun kenarında yaşama gerçeklikleriyle ilgili yorumlayıcı bir bakış açısı önemlidir. Bu perspektif, Gabooye topluluğunun marjinalizasyonla başa çıkma ve direnme taktiklerini vurgulayarak, bu toplumun direncini ve her günkü gerçekliklerini aydınlatır.

Bu içgörüler, Somalilan'daki Gabooye topluluğunun marjinalizasyonuna klanizmin etkisini kapsamlı bir şekilde değerlendirir ve sosyal yapılar ile marjinalizasyon süreçleri hakkındaki anlayışımızı önemli ölçüde derinleştirir. Göz ardı edilen bir topluluğa odaklanarak, bu araştırma, geleneksel sosyal pratiklerin eşitsizlik ve dışlamayı nasıl sürdürebileceği üzerine yeni perspektifler sunar. Ayrıca, bu çalışma, derinlemesine kökleşmiş sosyal sistemlerin etkilerini yeniden değerlendirmeye ve klan tabanlı toplumların marjinalizasyonunun temel nedenlerini ele alacak etkili stratejiler geliştirmeye çağırır. Sonuç olarak, bu kapsamlı analiz, sosyal adalet ve eşitlik üzerine küresel tartışmaya zengin bir katkı sağlar.

5.3.3. Sistematik Faktörler

Araştırma, Somalilan'deki Gabooye topluluğunun marjinalleşmesini büyüten kritik bir sistemsel faktör olarak eğitim yoksunluğunu vurgulamaktadır. Bu yoksunluk, yüksek kaliteli eğitime erişimde kısıtlamalar, eğitim kurumları içinde ayrımcı uygulamaların varlığı ve eğitime anlamlı katılımı engelleyen sosyo-ekonomik engeller şeklinde kendini göstermektedir. Bu engeller, topluluğun sosyal hareketlilik kazanma yeteneğini önemli ölçüde engellemekte ve toplum içindeki marjinalize durumlarını devam ettirmektedir.

Var olan literatür, marjinal grupların karşılaştığı eğitim zorluklarını, erişim, kalite ve eşitlik üzerine yoğun bir şekilde incelemektedir. Lewis (1961; 1994; 2003) ve Luling (2006) çalışmaları, Somalilan'da eğitim sistemlerinin işlev gördüğü sosyo-kültürel bağlamı temel bir anlayışla sunarken, Gabooye topluluğunu açıkça ele almamaktadır. Viturruni (2017) ve Walls (2009; 2010), Somali toplumundaki marjinal topluluklar üzerinde eğitim engellerinin daha geniş etkilerine daha derinlemesine dalarken, Gabooye ile ilgili bulguları dolaylı olarak desteklemektedir. Bu çalışma, bu daha kapsamlı eğitim zorlukları ile Gabooye topluluğunun özgül deneyimleri arasında doğrudan bir bağlantı kurarak, mevcut literatürde önemli bir boşluğu ele almaktadır.

Eğitim yoksunluğu, toplum içinde yapısal eşitsizliklerin nasıl sürdürüldüğüne dair çarpıcı bir örnektir. Eğitimin, toplumsal bölünmelerin hem bir yansıması hem de bir yayıcısı olarak rolünü vurgulamakta, baskın grupların eğitim gibi sosyal ve ekonomik ilerleme için hayati bir kaynağa erişimi kontrol ederek statülerini korumalarını sağlamaktadır. Bu bakış açısından, eğitim sisteminin toplumun tüm üyelerine eşit erişim ve kaliteli eğitim sağlama konusunda başarısız olması, sistemin toplumsal birlik ve bütünleşmeyi teşvik etme kapasitesini baltalayan bir işlevsizlik olarak görülmektedir. Bu işlevsizlik, eğitim sisteminin etkili bir şekilde işlemesi için yeniden değerlendirme ve yapılandırma gerektirir. Eğitim sistemi tarafından sistematik olarak dışlanan Gabooye topluluğunun yaşadıkları deneyimler, eğitim yoksunluğunun kişisel ve toplumsal sonuçlarına dair derinlemesine içgörüler sunar. Perspektiflerini anlamak, kültürel olarak duyarlı ve etkili eğitim politikaları ve uygulamaları geliştirmek için hayati önem taşır.

Gabooye topluluğu içinde eğitim yoksunluğu ile başa çıkmak, erişilebilirliği ve kaliteyi artırmayı önceliklendirmenin yanı sıra, eğitime tam katılımlarını engelleyen sosyoekonomik ve kültürel engelleri de ele alan kapsamlı bir yaklaşım gerektirir. Politika ve müdahalelerin bu engellerin farkında olarak formüle edilmesi ve kültürel çeşitliliği saygı gösteren ve ağırlayan kapsayıcı bir eğitim ortamı geliştirmeye yönelik olması hayati önem taşır.

Bu derinlemesine inceleme, eğitimdeki yoksunlukların Gabooye topluluğunun marjinalleştirilmesindeki sistematik bir faktör olarak önemli bir katkı sağlamakta ve eğitimin, sosyal eşitsizlikleri ya sürdürmede ya da hafifletmede oynadığı kritik rolü vurgulamaktadır. Gabooye'nin karşılaştığı özgül zorluklara dikkat çekerek, bu çalışma eğitim engellerinin çok yönlü doğası ve marjinal topluluklar üzerindeki etkileri

hakkındaki anlayışımızı zenginleştirmektedir. Ayrıca, eğitim, marjinalleşme ve sosyal adalet kesişimlerini ele alan sosyolojik araştırmaların önemini vurgulayarak, Somalilan bağlamında ve ötesinde uygulanabilir içgörüler sağlamaktadır.

Sistematik marjinalleşme, sistematik faktörler kategorisine girer. Gabooye topluluğunun deneyimlerine yönelik araştırmalar, onların sistematik marjinalleşmeleri içinde bir çelişki ortaya çıkarmıştır: sosyal eşitlik ve kapsayıcılığı teşvik etmeyi amaçlayan politikalar, pratikte vaatlerini yerine getirmekte başarısız olabilmekte ve hatta topluluğun marjinal durumunu daha da kötüleştirebilmektedir. Bu çelişki, bu tür politikaların amaçları ile marjinal gruplar üzerindeki gerçek sonuçları arasındaki uçurumu vurgulamaktadır. Resmi tanınmaya rağmen, marjinal gruplar eşitlik veya sosyal hareketlilikte önemli iyileşmeler yaşamamaktadır.

Somali toplumu bağlamında politika etkinliği ve sosyal adalet üzerine mevcut literatür, eldeki paradoksu anlamak için bir temel oluşturur. Menkhaus (2007) ve Bradbury (2008), sosyal ve politik istikrarsızlıkla karakterize edilen bölgelerde politika uygulamalarının karmaşık doğasını incelemekte ve iyi niyetle tasarlanmış politikaların beklenmedik sonuçlarını sık sık gözlemlemektedirler. Bu tartışmalar daha genel bir odağa sahip olmasına rağmen, Gabooye topluluğunun karşılaştığı benzersiz zorluklara uygulanabilir ve yaygın bir sorun olan politika formülasyonu ve uygulaması arasındaki bağlantı kopukluğunu işaret etmektedir.

Sistematik marjinalleşme paradoksu, politika formülasyonu ve uygulamasında etkili olan güç dinamiklerini aydınlatır. Bu paradoks, toplum içinde baskın grupların ayrıcalıklı statülerini tehdit eden değişikliklere direnç gösterebileceğini ve gerçek eşitliği sağlama çabalarını baltalayabileceğini önermektedir. Bu bakış açısından, paradoks, sosyal sistemin içindeki işlevsizliğin bir tezahürü olarak görülebilir. Marjinal toplulukları entegre etmeyi ve sosyal yaşamda katılımlarını sağlamayı amaçlayan politikalar, amaçlarını gerçekleştirmekte başarısız olmaktadır ve sosyal sistemin bileşenleri arasındaki uyumsuzluğu göstermektedir. Bu bakış açısı, politikaların amaçlandığı gibi işlemesini sağlamak için politika tasarımı ve uygulamasının nasıl yeniden değerlendirilmesi gerektiğine dair çağrıda bulunur. Bu yeniden değerlendirmenin kritik bir yönü, Gabooye topluluğunun bu politikalara olan algılarını anlamaktır. Bu perspektif, politikaların marjinalleştirilmeye yönelik olarak hizmet etmeleri gereken kişilerin yaşadıkları deneyimler tarafından bilgilendirilmesi ve buna duyarlı olması gerektiğini vurgular.

Sistematik marjinalleşme paradoksu, politika yapım sürecinde daha kapsayıcı ve katılımcı bir yaklaşımın şart olduğunu vurgular. Politikalar, en iyi niyetlerle formüle edilmekle kalmamalı, aynı zamanda sosyo-kültürel dinamikler ve güç yapıları gibi etkileyebilecek faktörlerin kapsamlı bir takdiri ile uygulanmalıdır.

Bu tartışma, özellikle politika ve sosyal değişim alanında sosyoloji alanına önemli bir katkı sağlar. Politikalar aracılığıyla sistematik marjinalleşmeyle başa çıkmanın karmaşık doğasına dikkat çekerek, politika niyeti ile etki arasındaki sık görmezden gelinen uçurumu vurgular. Bu uçurum, karmaşık sosyal ve politik yapılarla toplumlarında politikaların uygulanmasını karmaşıklaştırabilir. Gabooye topluluğunun deneyimlerini inceleyerek, politikaları formüle ederken sosyo-politik bağlamı dikkate almanın önemini ve niyet-etki uçurumunu köprülemek için etkili stratejiler geliştirmenin gerekliliğini vurgular. Bu çalışma, marjinal topluluklar için kalıcı değişiklikler getirme zorluklarına dair değerli içgörüler sunarak sosyal adalet üzerine daha geniş bir diyalogu zenginleştirir.

Bu araştırma, Somalilan'de hızlı kentsel genişleme yaşanırken, Gabooye topluluğunun sıklıkla temel hizmetlere ve fırsatlara sınırlı erişimi olan marjinal kentsel alanlarda son bulduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür mekansal ayrımcılık, onların sosyo-ekonomik dezavantajlarını şiddetlendirmenin yanı sıra sosyal önyargıları ve kopuklukları da sürdürmektedir.

Kentsel çalışmalar üzerine akademik literatür sıklıkla kentleşme ve ayrımcılığın karmaşık dinamiklerine derinlemesine dalar, Hoehne (2015a; 2015b) ve Ingiriis (2016; 2017) gibi yazarlar Somali topraklarındaki sosyal uyum ve dahil etme üzerine kentsel büyümenin sonuçlarını incelemektedir. Bu çalışmalar, kentsel ayrımcılığın önemli ölçüde anlaşılmasına katkıda bulunsa da, bu süreçlerin Gabooye gibi marjinalleştirilmiş toplulukları nasıl etkilediği konusunda detaylı bir analiz sunmamaktadır.

Kentleşme ve kentsel ayrımcılık, genellikle ayrıcalıklı sosyal gruplara yarar sağlarken marjinal toplulukları hem fiziksel hem de sosyal olarak kentsel çevrenin dışına iten daha geniş sistematik eşitsizliklerin tezahürleridir. Bu ayrımcılık, mevcut güç dinamikleri ve kaynak farklılıklarını pekiştirerek, kentsel eşitsizliğin kök nedenlerini ele almak için kritik müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Bu bakış açısından, kentleşmenin beklenen avantajları, hizmetlere ve ekonomik fırsatlara iyileştirilmiş erişim gibi, adil bir

şekilde dağıtılmadığında, kentsel alanların entegre ve uyumlu topluluklar olarak işlev görmesi potansiyeli zedelenir. Bu ayrımcılık, kentsel planlama ve geliştirme politikalarının yeniden değerlendirilmesini gerektirir, böylece kapsayıcılığı teşvik ederler. Gabooye topluluğunun kentsel yaşamda nasıl gezindiği ve dışlanmalarına nasıl direndiği anlaşıldığında, kentsel dahil etme için kültürel olarak duyarlı ve etkili stratejiler formüle etmek kritik hale gelir.

Kentleşme ve kentsel ayrım kaynaklı zorluklarla başa çıkmak için, kentsel planlama ve politika yapımında kapsamlı bir yaklaşım benimsemek esastır. Kent büyüme stratejileri, kentsel genişlemenin avantajlarını, Gabooye gibi marjinal gruplar dahil, tüm topluluk üyelerine sunacak şekilde sosyal kapsayıcılığı teşvik etmelidir. Bu, sadece altyapı inşa etmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumun her kesiminden insanların erişebileceği sosyal ve ekonomik fırsatlar yaratmayı da içermelidir.

Bu çalışmanın bulguları, Gabooye topluluğunun marjinalleştirilmesi üzerine kentleşme ve ayrımcılığın etkisini analiz ederek, kentsel sosyoloji alanına katkı sağlar. Bu araştırma, kentsel süreçlerin sosyal eşitsizlikleri nasıl şiddetlendirebileceğini ve kentleşme çalışmalarına eşitlik ve kapsayıcılığı entegre etmenin zorunluluğunu vurgulayarak, kentsel gelişme ve sosyal adaletle ilgilenen sosyologlar için ilgili içgörüler sunar. Bu çalışma, kentsel büyümenin ve bunun marjinal topluluklar üzerindeki sonuçlarının anlaşılmasına kritik bir boyut ekleyerek, marjinal topluluklar için daha adil ve kapsayıcı bir gelecek tasavvur etmemize olanak tanır.

Bu araştırma, Somalilan'de hızlı kentsel genişleme yaşanırken, Gabooye topluluğunun sıklıkla temel hizmetlere ve fırsatlara sınırlı erişimi olan marjinal kentsel alanlarda son bulduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür mekansal ayrımcılık, onların sosyo-ekonomik dezavantajlarını şiddetlendirmenin yanı sıra sosyal önyargıları ve kopuklukları da sürdürmektedir.

Kentsel çalışmalar üzerine akademik literatür sıklıkla kentleşme ve ayrımcılığın karmaşık dinamiklerine derinlemesine dalar, Hoehne (2015a; 2015b) ve Ingiriis (2016; 2017) gibi yazarlar Somali topraklarındaki sosyal uyum ve dahil etme üzerine kentsel büyümenin sonuçlarını incelemektedir. Bu çalışmalar, kentsel ayrımcılığın önemli ölçüde anlaşılmasına katkıda bulunsa da, bu süreçlerin Gabooye gibi marjinalleştirilmiş toplulukları nasıl etkilediği konusunda detaylı bir analiz sunmamaktadır.

Kentleşme ve kentsel ayrımcılık, genellikle ayrıcalıklı sosyal gruplara yarar sağlarken marjinal toplulukları hem fiziksel hem de sosyal olarak kentsel çevrenin dışına iten daha geniş sistematik eşitsizliklerin tezahürleridir. Bu ayrımcılık, mevcut güç dinamikleri ve kaynak farklılıklarını pekiştirerek, kentsel eşitsizliğin kök nedenlerini ele almak için kritik müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Bu bakış açısından, kentleşmenin beklenen avantajları, hizmetlere ve ekonomik fırsatlara iyileştirilmiş erişim gibi, adil bir şekilde dağıtılmadığında, kentsel alanların entegre ve uyumlu topluluklar olarak işlev görmesi potansiyeli zedelenir. Bu ayrımcılık, kentsel planlama ve geliştirme politikalarının yeniden değerlendirilmesini gerektirir, böylece kapsayıcılığı teşvik ederler. Gabooye topluluğunun kentsel yaşamda nasıl gezindiği ve dışlanmalarına nasıl direndiği anlaşıldığında, kentsel dahil etme için kültürel olarak duyarlı ve etkili stratejiler formüle etmek kritik hale gelir.

Kentleşme ve kentsel ayrım kaynaklı zorluklarla başa çıkmak için, kentsel planlama ve politika yapımında kapsamlı bir yaklaşım benimsemek esastır. Kent büyüme stratejileri, kentsel genişlemenin avantajlarını, Gabooye gibi marjinal gruplar dahil, tüm topluluk üyelerine sunacak şekilde sosyal kapsayıcılığı teşvik etmelidir. Bu, sadece altyapı inşa etmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumun her kesiminden insanların erişebileceği sosyal ve ekonomik fırsatlar yaratmayı da içermelidir.

Bu çalışmanın bulguları, Gabooye topluluğunun marjinalleştirilmesi üzerine kentleşme ve ayrımcılığın etkisini analiz ederek, kentsel sosyoloji alanına katkı sağlar. Bu araştırma, kentsel süreçlerin sosyal eşitsizlikleri nasıl şiddetlendirebileceğini ve kentleşme çalışmalarına eşitlik ve kapsayıcılığı entegre etmenin zorunluluğunu vurgulayarak, kentsel gelişme ve sosyal adaletle ilgilenen sosyologlar için ilgili içgörüler sunar. Bu çalışma, kentsel büyümenin ve bunun marjinal topluluklar üzerindeki sonuçlarının anlaşılmasına kritik bir boyut ekleyerek, marjinal topluluklar için daha adil ve kapsayıcı bir gelecek tasavvur etmemize olanak tanır.

5.4. Marjinalleşmenin Mirasları

5.4.1. Sosyokültürel Miraslar

Gabooye topluluğu arasında toplumun ihmal ve gelişim yoksunluğu sorunu, önemli bir sosyokültürel marjinalleşme mirası olarak karşımıza çıkmakta olup, bu durum eğitim ve ekonomik olanaklarının sınırlı kalmasına neden olmuştur. Lewis (2003) ve Luling (2006) gibi bilim insanları, geleneksel olarak Gabooye'yi marjinalleştiren Somali sosyal yapısına dair temel bir anlayış sunar ve bu durumun onların mevcut sosyoekonomik durumlarına katkıda bulunduğunu vurgular. Bu çalışmalar, Gabooye'nin sistematik olarak göz ardı edilmesine dikkat çekerek, eğitim ve ekonomik büyümede yaşanan gelişim yoksunluğunu öne çıkarır.

Bu araştırma, Gabooye topluluğu içinde tarihsel marjinalleşmenin kalıcı etkilerini inceleyerek, kökleşmiş yoksulluğun sadece devam etmekle kalmayıp eğitimdeki başarısızlık döngüsünü de sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Sosyoekonomik durgunluk koşulları, Gabooye topluluğuna ait alanların ve girişimlerin gelişimi için destek ve yatırım eksikliği ile belirginleşen daha geniş toplumun süregelen ihmal tarafından daha da ağırlaştırılmıştır.

Lewis (2003) ve Luling (2006) öncelikle marjinalleşmenin yapısal yönlerine odaklanmış olsa da, bu araştırma söz konusu yapıları Gabooye topluluğu içinde gözlemlenen ihmal ve geri kalmışlığın somut sonuçları ile bağlantılandırarak tartışmayı genişletir. Literatür genellikle makro düzeydeki sosyo-ekonomik eşitsizlikleri vurgulasına rağmen, bu marjinalleşmenin toplumun ilerlemesi ve gelişimi üzerindeki günlük etkilerini tam olarak incelemeyebilir. Bu çalışma, bulguları aracılığıyla tarihsel marjinalleşme ile mevcut ihmal ve geri kalmışlık durumu arasındaki doğrudan ilişkiyi aydınlatarak, Gabooye'nin karşılaştığı toplumsal ihmal üzerine daha kapsamlı bir perspektif sunmaktadır.

Toplumun gözetim ve gelişim yoksunluğuna ilişkin araştırmaların mevcut literatürle birleştirilmesi, marjinalleşmenin birleşik doğasını vurgular. Gabooye halkının karşılaştığı sadece tarihsel adaletsizlikler değil, aynı zamanda onların sosyo-ekonomik zorluklarını sürdüren süregelen ihmaldir. Bu çalışma, sadece gelişim yoksunluğunun belirtileriyle değil, aynı zamanda ihmalin temel nedenleriyle de mücadele eden hedeflenmiş müdahaleler ve politika girişimlerinin önemini vurgular. Marjinalleşmenin miraslarını tanıma ve ele alma, Somali toplumunda adil gelişim ve entegrasyonu teşvik etmek için hayati öneme sahiptir.

Bu araştırma, toplumun ihmal edilmesi ve gelişim yoksunluğunun kalıcı etkilerine dair daha derin bir anlayış sunarak, marjinalleştirilmiş topluluklar için sosyal dışlanmanın uzun vadeli sonuçlarını aydınlatır. Tarihsel marjinalleşmenin günümüz zorluklarına nasıl yol açtığına dair ayrıntılı içgörüler sunarak, bu çalışma bu mirasları dikkate almanın ve ele almanın gerekliliğini vurgular. Akademik tartışmaları geliştirerek, bu çalışma hem tarihsel bağlamları hem de güncel tezahürleri içeren marjinalleşmeyi anlama ve ele almanın kapsamlı bir yaklaşımını benimsemenin değerini vurgular.

Ayrıca, bu, marjinalleşmenin sonuçlarıyla mücadelede toplum bilinci ve katılımının hayati işlevini vurgular. Gabooye'nin özellikle yaşadığı zorlukları vurgulayarak, bu çalışma sosyal eşitlik ve ilerlemeyi teşvik eden kapsamlı politikalar ve prosedürler oluşturulmasını savunur. Toplumun ihmal edilmesi ve gelişim yoksunluğunun temel nedenlerini kavrayıp ele almak için politika yapıcıların, eğitimcilerin ve toplum liderlerinin kullanabileceği yararlı bir yapı sunar ve daha kapsayıcı ve adil gelişim stratejilerine geçişin kapısını aralar.

Gabooye topluluğunun karşılaştığı sosyokültürel marjinalleşme mirası, bu topluluktan bireylerle yapılan evliliklerle ilgili damgalanmayı ve bunun sonucunda ortaya çıkan göreceli dağılma gibi derin marjinalleşme etkilerini içerir. Özellikle Warsame (2020) ve Ekman (2021) tarafından yapılan çalışmalar, özellikle evlilik bağlamında Gabooye'ye yönelik dışlama ve ayrımcılığı sürdüren sosyokültürel normları aydınlatır. Bu bilim insanları, geleneksel Somali toplumsal norm ve değerlerinin Gabooye'nin marjinalleşmesine nasıl katkıda bulunduğunu, evlilik damgalanmasının sosyal bütünleşme ve uyum için önemli bir engel olduğunu vurgular. Bu araştırma, evlilik damgalanmasının sonuçlarını daha derinlemesine inceleyerek, sadece sosyal yabancılaşmayı teşvik etmekle kalmayıp aynı zamanda aile ve topluluk bağlarını da erozyona uğratan bu damgalanmayı ele alır. Gabooye'nin kendi topluluğu dışında evlilik fırsatlarına erişim sağlama normlarına uyma baskısının ağırlığı, onların sosyal dokusunu saran yaygın bir önyargı mirasını vurgular.

Bu çalışma, evlilik damgalanmasının sonuçlarına, özellikle akrabalık ilişkilerinin çözülmesine dair daha detaylı bir analiz sunmaktadır. Warsame (2020) ve Ekman (2021) gibi önceki literatür, evlilik damgalanmasının varlığını kabul etmekle birlikte, aile birliği ve toplum dayanışması üzerindeki uzun vadeli etkilerini tam olarak incelememiş olabilir. Bu çalışma, bu boşlukları ele alarak evlilik damgalanmasının derin etkilerini ortaya koyar;

bu damgalama sadece sosyal marjinalleşmeyi devam ettirmekle kalmaz, aynı zamanda Gabooye topluluğu içindeki aile bağlarını ve toplum ilişkilerini zayıflatmaya da katkıda bulunur.

Evlilik damgalanması ve akrabalık ilişkilerinin çözülmesi analizi, Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşmenin karmaşık doğasını ortaya koyar. Bu, sadece sosyal dışlamadan öte, aile ve toplum yaşamının merkezine kadar uzanır. Araştırma, devam eden damgalanmanın Gabooye'ye yönelik geniş toplumsal tutumların bir göstergesi olduğunu öne sürer ve bu derin kök salmış önyargıları ele almak için dönüştürücü sosyal değişikliklerin gerekliliğini vurgular.

Evlilikle ilgili damgalamayı ele almanın, Gabooye topluluğu ve geniş Somalili toplum için daha büyük sosyal entegrasyon ve uyumu teşvik etmek açısından kritik öneme sahip olduğu belirtilmektedir. Gabooye'nin marjinalleşmesine yol açan geleneklerle yüzleşilerek ve değiştirilerek, aile ve toplum içinde çeşitliliğe saygı ve kapsayıcılık ilerletme şansı bulunabilir.

Evlilik damgalanması ve bunun Gabooye marjinalleşmesi bağlamında sonraki çözülmeler üzerine yapılan bu kapsamlı inceleme, toplum normları ve önyargıların marjinalleştirilmiş topluluklar içinde dışlama ve çözülmeye nasıl yol açabileceğine dair bilimsel anlayışa önemli katkılarda bulunur. Kültürel uygulamalar, toplumsal bakış açıları ve marjinalleşme arasındaki karmaşık etkileşimi vurgulayarak, sosyal eşitlik ve kapsayıcılık elde etmeyi amaçlayan bilim insanları, politika yapıcılar ve toplum liderleri için temel içgörüler sunar.

Ayrıca, bu araştırma, marjinalleşmenin ekonomik ve politik boyutlarının yanı sıra kişisel ve toplumsal ilişkileri etkileyen sosyokültürel boyutları ele alan hedefli müdahalelerin uygulanmasının önemini ve kültürel hassasiyetin gerekliliğini vurgular. Evlilik damgalanmasının belirli mirası ve sonuçlarına dikkat çekerek, marjinalleşmeyle mücadelede bütünsel yaklaşımları savunur ve toplumsal normların ve değerlerin marjinalleştirilmiş toplulukların deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini vurgular. Bu katkı, çeşitliliği saygıyla karşılayan ve kutlayan, tüm topluluk kesimlerinde sosyal uyumu ve entegrasyonu teşvik eden daha kapsayıcı toplumların gelişimi için hayati öneme sahiptir.

Ayrıca, Gabooye topluluğu içinde marjinalleşmenin sosyokültürel mirası, yaygın travmatizasyon ve aşağılık kompleksi gelişimi yoluyla kendini gösterir. Besteman (1999)

ve Menkhaus (2003; 2007) gibi önde gelen bilim insanları, uzun süreli marjinalleşmenin psikolojik sonuçlarını ele alarak, marjinalleştirilmiş topluluklar tarafından yaşanan derin travma ve damgalanmayı vurgulamışlardır. Tartışmaları, sistematik dışlama ve ayrımcılığın Gabooye içinde aşağılık ve düşük benlik değeri hislerine nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koyar, bu fenomen diğer bağlamlarda gözlemlenen geniş çaplı sosyal marjinalleşme kalıplarıyla paralellik gösterir.

Bu çalışma, Gabooye topluluğu içinde damgalanma ve travmatizasyon arasındaki karmaşık ilişkiyi araştırarak, toplumsal damgalanmanın sadece dış etkileşimleri değil, aynı zamanda içsel öz algı ve zihinsel sağlığı nasıl etkilediğini vurgular. Oynanan karmaşık dinamikleri inceleyerek, damgalanmanın topluluk içinde aşağılık kompleksinin içselleştirilmesine nasıl katkıda bulunduğunu aydınlatmayı amaçlar.

Bilim camiası, damgalanmanın marjinal gruplar üzerindeki geniş etkilerini tanırken, bu çalışma özellikle Gabooye topluluğu üzerindeki etkilerine odaklanarak, travma, damga ve aşağılık kompleksi arasındaki karmaşık etkileşimi aydınlatır. Mevcut tartışmalar genellikle bu temaları genel bir şekilde ele alsa da, bu araştırma, bu dinamiklerin Gabooye topluluğunun özgül tarihsel ve sosyo-kültürel ortamı tarafından nasıl etkilendiğini detaylı bir şekilde inceleyerek farklılık gösterir. Bu çalışma sunulan derinlemesine analizle, damgalanmanın travmatizasyon ve aşağılık kompleksine nasıl yol açtığını vurgulayarak, belirgin toplumsal baskılar ve tarihi mirasların bu psikolojik sonuçları nasıl şiddetlendirdiğini ortaya koyar.

Gabooye topluluğu içinde damgalanma, travmatizasyon ve aşağılık kompleksinin gelişimine dair keşifler, sistematik marjinalleşmenin bıraktığı derin psikolojik yaraları ortaya koyar. Bu bulgular, sadece yapısal ve ekonomik marjinalleşme yönlerini değil, aynı zamanda derinlemesine psikolojik ve duygusal sonuçlarını ele alma çağrısında bulunur. Bu araştırmanın önemi, Gabooye topluluğunun iyileştirilmesine ve desteklenmesine yönelik hedefli müdahaleleri bilgilendirme potansiyelinde yatmaktadır, zihinsel sağlığı teşvik etmekte ve onur ve öz değer duygusunu pekiştirmekte önemli bir rol oynamaktadır.

Toplumsal damga, travma ve içselleştirilmiş aşağılık hisleri arasındaki bağlantıları inceleyerek, bu çalışma marjinalleşmenin zihinsel sağlık ve toplum uyumu üzerindeki etkilerini anlama mekanizmalarına geniş bir katkıda bulunur. Marjinalleşmeyle mücadelede zihinsel sağlık desteğini, toplum güçlendirilmesini ve toplumsal tutumları

dönüştürmeyi ve damgayı azaltmayı hedefleyen girişimleri kapsayan kapsamlı yaklaşımların gerekliliğini vurgular.

Gabooye halkı tarafından yaşanan damgalanma, travmatizasyon ve aşağılık kompleksi üzerine yapılan bu kapsamlı inceleme, marjinalleşmenin psikolojik sonuçları üzerine bilimsel tartışmalara önemli bir zenginlik katar. Bu marjinal grup bağlamında odaklanarak, toplumsal inançlar, tarihsel marjinalleşme ve zihinsel iyilik hali arasındaki karmaşık etkileşimlere değerli ve nüanslı içgörüler sağlayarak, mevcut literatürü önemli ölçüde ilerletir.

5.4.2. Siyasi ve Kurumsal Marjinalleşme Mirasları

Gabooye topluluğu içindeki siyasi marjinalleşme sorunu köklü ve çok yönlüdür, bu da onların siyasi süreçlerdeki temsil ve katılımlarını önemli ölçüde etkiler. Menkhaus (2003; 2007) ve Walls (2009; 2010) gibi bilim insanları, Somalilan'da siyasi dışlanmayı geniş bir perspektiften ele alarak, çeşitli marjinal grupların karşılaştığı zorlukları tartışmaktadırlar. Ancak, tarihsel dışlanmadan günümüzde siyasi katılımdaki engellere kadar uzanan Gabooye topluluğunun özgül deneyimleri, bu topluluğun maruz kaldığı hak mahrumiyetlerinin derinliğini anlamak için odaklanmış bir analiz gerektirir.

Bu çalışma, Gabooye'nin siyasi marjinalleşmesine odaklanarak, dışlama miraslarının nasıl sürdüğünü ve günümüzdeki siyasi mahrumiyete nasıl evrildiğini incelemektedir. Somalilan'da siyasi yaşamda tam katılımlarını engelleyen sistemik engelleri, seçim süreçlerini ve siyasi makamlarda temsili kapsayan şekilde açıklamaktadır. Önceki araştırmalar, Somalilan'da siyasi marjinalleşmeyi daha geniş bir çerçevede incelemiştir, bu çalışma ise özellikle Gabooye topluluğunun karşılaştığı zorluklara odaklanmaktadır.

Bulgular, Somalilan'daki genel siyasi ilerleme anlatısına karşın, Gabooye'nin deneyimlediği özgül zorluklar arasında dikkat çekici bir farklılık ortaya koymaktadır. Bu farklılık, aynı ulusal bağlam içinde farklı grupların karşılaştığı özgün zorlukları ele almak için siyasi analizlerin farklılaştırılmasının önemini vurgulamaktadır. Mevcut literatürdeki kritik bir eksiklik, Gabooye'nin siyasi mücadelelerinin yetersiz temsilidir. Bu çalışma,

demokratik temsil ve katılım üzerindeki etkileriyle birlikte dışlama mekanizmalarına dair derinlemesine içgörüler sağlayarak bu eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın sonuçları, Somalilan'da, özellikle marjinalleşmiş Gabooye topluluğu için daha kapsayıcı siyasi süreçlerin acil bir ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Bu araştırma, siyasi reformların gerçekten kapsamlı ve kapsayıcı olmasını sağlamak için Gabooye'nin siyasi işlerdeki katılımlarını engelleyen sistemik engellerin ve önyargıların kaldırılmasının zorunluluğunu vurgulamaktadır. Siyasi marjinalleşmeyi ele almak, tüm vatandaşların siyasi söyleme eşit bir sesle katılma ve katkıda bulunma fırsatına sahip olduğu daha adil ve demokratik bir toplumun teşvik edilmesi için hayati öneme sahiptir.

Bu çalışma, Gabooye topluluğunun karşılaştığı siyasi marjinalleşmeyi ve bunun marjinal topluluklar üzerindeki sonuçlarını anlamaya önemli bir katkı sağlar. Tarihsel ve sistemik dışlamanın günümüz Somalilan'ında siyasi katılımı nasıl etkilediğini göstererek, demokrasi ve kapsayıcılık üzerine akademik tartışmayı zenginleştirir ve politika yapıcılar, siyasi bilimciler ve demokrasi ve insan hakları savunucuları için değerli içgörüler sunar. Marjinal toplulukların karşılaştığı özgün zorlukları ele alan kapsamlı siyasi çerçevelerin kritik ihtiyacını vurgulayarak, adil temsil ve katılımı sağlayacak şekilde siyasi reforma yönelik nüanslı bir yaklaşımı savunur. Bu araştırma, sosyal adalet ve demokratik yönetişim hedeflerini ileriye taşır.

Öte yandan, eğitim ortamı çocukların gelişimi ve büyümesi için hayati bir rol oynamaktadır. Ancak Gabooye toplumu için sınıflar, ayrımcılık ve marjinalleşmenin yaşandığı yerler haline gelmektedir. Somalilan'daki eğitim eşitsizliklerini ele alan literatür, Samatar (1989; 2016) ve Mukhtar (1995) gibi çalışmaları içerse de, eğitim ortamlarında Gabooye çocuklarına yönelik doğrudan ayrımcılığa nadiren değinilmektedir. Bu çalışma, bu boşluğu doldurarak, okul ortamlarında Gabooye çocuklarının yaşadığı ayrımcılığı kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Öğretmenler tarafından önyargılı davranışlardan akranları tarafından dışlanmaya kadar çeşitlilik gösteren ayrımcılığın çok yönlü doğasını vurgulayarak, bu deneyimlerin topluluğun eğitim sonuçları ve hedefleri üzerindeki daha geniş marjinalleşme mirasına nasıl katkıda bulunduğunu belirtmektedir.

Somalilan'daki eğitim eşitsizlikleriyle ilgili güncel tartışmalar bu çalışmaya kadar uzanmakta ve özellikle Gabooye çocuklarının benzersiz deneyimlerini incelemektedir. Önceki literatürde görece daha az dikkat çeken okul sınıflarındaki ayrımcılığın

derinlemesine analizinde önemli bir ayrım bulunmaktadır. Bu araştırma, Gabooye çocuklarının eğitim ayrımcılığının kişisel ve anlık sonuçlarını aydınlatarak, eşitsizliklerin daha geniş tartışmalarının ötesine geçip, bu öğrencilerin günlük olarak karşılaştıkları karmaşık zorlukları derinlemesine ele almaktadır.

Okul sınıflarındaki ayrımcılığa dair bulgular, eğitim sistemi içinde Gabooye topluluğunu aşan derin meseleleri ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışma, Somalilan'daki tüm çocuklar için kapsayıcı ve adil bir eğitim ortamı sağlamadaki sistemsel yetersizliklerin göstergesi olarak bu zorlukları yorumlamaktadır. Bu ayrımcılıkla yüzleşmek, sadece Gabooye topluluğu için değil, aynı zamanda eğitim sisteminin eşitlik ve çeşitliliğe saygı ilkelerini benimseyen bir yapıyı teşvik etme geniş hedefi için de hayati öneme sahiptir.

Bu araştırmanın önemi, ayrımcılığı ortadan kaldırmayı ve okullar içinde kapsayıcılığı teşvik edecek politika değişiklikleri ve eğitim reformları önerme potansiyelinde yatmaktadır. Gabooye çocuklarının karşılaştığı özel engelleri ortaya çıkararak, bu çalışma, eğitim ayrımcılığının hem belirtilerini hem de altında yatan nedenlerini ele alan özelleştirilmiş müdahaleler için savunuculuk yapmaktadır.

Bu çalışma, eğitim eşitsizliği ve marjinalleşmenin eğitim deneyimleri ve sonuçları üzerindeki etkisi üzerine akademik tartışmaya önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrımcılığın öğrenme ortamları ve Gabooye çocuklarının refahı üzerindeki etkisine dair detaylı bir analiz sunarak, eğitim eşitsizliği etrafındaki tartışmaları zenginleştirmektedir. Dahası, bu araştırma, marjinal toplulukların belirgin ihtiyaçlarına ve karşılaştığı zorluklara yönelik eğitim politikaları ve uygulamaları geliştirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Gabooye çocuklarının deneyimlerine odaklanarak, daha kapsayıcı ve adil eğitim sistemleri için çaba gösteren eğitimciler, politika yapıcılar ve savunucular için hayati bir kaynak olarak hizmet etmektedir. Her çocuğun, kökenine bakılmaksızın başarılı olma şansına eşit olarak sahip olması için ayrımcılıkla mücadele edilmesi ve bu yönde bir ortamın oluşturulması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Kamu kurumlarındaki ayrımcılık, Gabooye topluluğunun hizmetlere, fırsatlara ve adalet erişimine önemli bir engel teşkil etmektedir. Hersi (1977) ve Hoehne (2006; 2015) gibi bilim insanları Somalilan'daki dışlanma ve marjinalleşmenin daha geniş yönlerini araştırmış olsalar da, kurumsal ayrımcılığın Gabooye üzerindeki etkisini özellikle ele alan literatürde dikkate değer bir boşluk bulunmaktadır. Bu çalışma, çeşitli kamu

kurumlarındaki, sağlık hizmetleri, devlet hizmetleri ve hukuk sistemleri dahil olmak üzere, Gabooye topluluğunun ayrımcılık deneyimlerini anlatarak bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Somalilan'daki marjinalleşme ile ilgili mevcut literatür tipik olarak kurumsal engellere genel bir şekilde odaklanmakta, çeşitli marjinal grupları etkileyen sistemik sorunları ele almaktadır. Ancak bu çalışma, kamu kurumlarında Gabooye topluluğunun özgün deneyimlerine odaklanarak kendini ayırmaktadır. Gabooye bireylerinin kamu hizmetlerine erişiminde karşılaştığı özgün zorlukların detaylı tanımlarını sunarak, önyargılı muamele ve hizmetlerin bariz bir şekilde reddedilmesini kapsamaktadır. Bu hedefe yönelik yaklaşım, Gabooye'nin katlandığı kurumsal ayrımcılığın derin ve geniş doğasını ortaya çıkarmakta, genellikle daha geniş tartışmalarda eksik olan bir anlayışı rafine etmektedir.

Kamu kurumlarındaki ayrımcılığın incelenmesi, Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşmenin önemli bir yönünü ortaya koymaktadır. Bu çalışma, bu bulguları, eşitsizliği sürdüren yapısal engellerin kanıtı olarak yorumlamakta ve Gabooye'nin toplumda tam olarak katılımını engelleyen bu tür engellerin kaldırılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu tür ayrımcılığı ele almanın önemi, kamu hizmetlerine adil erişimi teşvik ederek, toplumun en marjinal üyeleri de dahil olmak üzere tüm bireyler için sistematik engelleri yıkmakta yatmaktadır. Bu araştırma, kamu kurumları içinde kapsayıcılık ve adillik sağlamayı amaçlayan hedefe yönelik reformlar için savunuculuk yaparak, Gabooye'ye karşı kurumsal ayrımcılığın özgül örneklerini ve sonuçlarını odaklanmaktadır. Bu tür değişiklikler, her bireyin başarılı olmak için ihtiyaç duyduğu hizmetlere ve fırsatlara erişebileceği daha adil ve eşit bir toplum inşa etmek için hayati öneme sahiptir.

Bu çalışma, kamu kurumlarına karşı Gabooye topluluğuna yönelik ayrımcılığın detaylı incelenmesi, kurumsal uygulamaların ve politikaların marjinalleşmeyi nasıl şiddetlendirebileceği konusundaki anlayışımıza önemli katkılarda bulunmaktadır. Gabooye'nin özgül deneyimlerine odaklanarak, bu çalışma kurumsal ayrımcılık üzerine akademik tartışmayı zenginleştirmekte ve sadece bilim insanları için değil, aynı zamanda sosyal eşitlik doğrultusunda çalışan politika yapıcılar, kamu yöneticileri ve savunucular için de ilgili içgörüler sunmaktadır.

Ayrıca, bu araştırma, farklı marjinal toplulukların benzersiz deneyimleri ve karşılaştıkları zorlukları göz önünde bulunduran, kesişimsel bir yaklaşımın ayrımcılıkla mücadeledeki gerekliliğini vurgulamaktadır. Gabooye'nin karşılaştığı kurumsal engellerin kapsamlı bir analizini sağlayarak, bu çalışma, kamu kurumlarında ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik daha bilinçli ve etkili müdahaleler için yol açmaktadır. Toplumun en savunmasız üyelerinin çeşitli ihtiyaçlarını tanıyan ve ele alan kapsayıcı politikalar ve uygulamalar yaratmanın önemini vurgulayarak, nihayetinde sosyal adalet ve eşitlik gibi daha geniş hedeflere katkıda bulunmaktadır.

5.5. Sosyal Hareketlilik İmkanları

5.5.1. Ekonomik Güçlendirme

Gabooye topluluğu için ekonomik güçlenme yolunda önemli engeller bulunmakla birlikte, girişimcilik, beceri geliştirme ve ekonomik katılıma yönelik engellerin aşılması yoluyla büyüme imkanları da sunulmaktadır. Literatür, benzer durumlardan önemli dersler sunarak bu zorluklarla başa çıkma konusunda değerli rehberlik sağlar.

Girişimciliğin ve mesleki eğitimin, dezavantajlı toplulukların ekonomik güçlenmesine aracı olarak belgelenmiş faydaları geniş çapta tanınmaktadır. Menkhaus (2007) ve Ekman (2021), girişimciliğin marjinal gruplar üzerindeki dönüştürücü etkisini vurgulayarak Gabooye için benzer bir yol göstermektedir. Bu yaklaşımlar, mevcut yetenekleri kullanma ve pazar gereksinimlerine uygun yeni yetenekler edinme üzerine yoğunlaşarak, ekonomik özerklik ve genişlemeyi mümkün kılmaktadır.

Ekonomik katılıma yönelik yapısal engeller, marjinal topluluklar üzerine yapılan literatürde tekrarlayan bir tema olmuştur. Viturrini (2017; 2020), sermayeye erişimden pazar entegrasyonuna kadar ekonomik dâhil edilmeyi engelleyen çok yönlü engelleri tartışmaktadır. Gabooye için bu engellerin ortadan kaldırılması, toplumdaki damgalanmayı ve karşılaştıkları pratik zorlukları yıkan hedefli müdahaleler gerektirir ve böylece daha geniş ekonomik fırsatlar açılır. Yapısal engellere ek olarak, yenilik de Gabooye topluluğu için başka önemli bir engeldir.

Yenilik, marjinalleşmeyi atlatmada kritik bir rol oynar; Walls (2009; 2010) tarafından tartışıldığı gibi, marjinal grupların geleneksel becerilerini çağdaş pazarlara uyarlaması bu

adaptasyon için önemlidir. Gabooye için bu uyumluluk hayati önem taşır ve yenilikçilik, pazar erişimi ve yeni, pazarlanabilir becerilerin geliştirilmesine destek, onların ekonomik güçlenmesi için kilit olabilir. Mevcut literatür, marjinal toplulukları güçlendirmede girişimcilik ve beceri gelişiminin önemini vurgulamakla birlikte, Gabooye'nin karşılaştığı özel zorluklar—toplumdaki damgalanma ve erişim engelleri gibi—özelleştirilmiş bir yaklaşım gerektirir. Literatür, bu engellerin aşılmasının sadece bireysel girişimlerle değil, aynı zamanda ekonomik kaynaklara erişimi kolaylaştıran sistemik değişikliklerle mümkün olduğunu önermektedir. Gabooye'nin yenilikler ve uyumlar yoluyla ekonomik güçlenme potansiyeli, mevcut çalışmalarda daha az araştırılmış bir alanı işaret ederek, bu araştırmanın ele aldığı bir boşluğu göstermektedir. Bu çalışma, Gabooye'nin benzersiz zorluklarını ve fırsatlarını vurgulayarak genel tartışmayı genişletir ve onların bağlamına özel olarak tasarlanmış stratejilerin gerekliliğini vurgular.

Gabooye topluluğunun ekonomik ilerlemesi, hem sistemik engelleri hedefleyen hem de topluluğun mevcut beceri ve kapasitelerini yenilik için kullanmayı amaçlayan kapsamlı bir yaklaşıma bağlıdır. Girişimcilik, yeni yetenekler edinilmesi ve pazar güçlerine uyum sağlanması, ekonomik marjinalleşmenin üstesinden gelmek için uygun bir yol sunmaktadır. Ancak, bunun başarılması, toplum içinden ve dışından, hükümet kurumları, STK'lar ve özel sektör dahil olmak üzere, dış paydaşların işbirlikçi çabalarını gerektirir; bu çabalar, Gabooye'nin ekonomik katılımını ve genişlemesini teşvik eden bir ortam yaratmalıdır.

Bu araştırma bulguları, marjinal nüfuslarda ekonomik güçlenme üzerine bilimsel tartışmayı ilerleterek, Gabooye'ye özgü engeller ve imkanlar üzerine derinlemesine bir inceleme sunmaktadır. Girişimcilik, beceri geliştirme ve sistemik engellerin kaldırılması kavramlarını tarihsel olarak marjinalleşmiş bir topluluk bağlamında ele alarak mevcut literatüre katkıda bulunur. Bu akademik inceleme, ekonomik marjinalleşmeyi ele almak için özelleştirilmiş stratejilerin önemini vurgulayarak, kapsayıcı ekonomik büyümeyi teşvik eden politika yapıcılar, araştırmacılar ve uygulayıcılar için yararlı içgörüler sağlar.

5.5.2. Gabooye Topluluğu için Toplumsal Kabul ve Entegrasyon

Gabooye topluluğu için toplumsal kabul ve entegrasyonu sağlamak, sosyal normları dönüştürmeyi, eğitimi ve sosyal farkındalığı artırmayı ve tam entegrasyona doğru çok

yönlü zorlukları ele almayı içerir. Bu çaba, marjinalleşme döngüsünü kırmak ve daha kapsayıcı bir toplum yetiştirmek için hayati öneme sahiptir.

Lewis (2003) ve Luling (2006), Gabooye topluluğunun Somali toplumu içinde marjinalleşmesini sürdüren derinlemesine kökleşmiş sosyal normların önemli rolünü vurgulamıştır. Bu sorunu ele almak için, toplumun perspektiflerini sorgulamaya ve değiştirmeye yönelik topluluk katılım programları ve kamusal farkındalık kampanyaları içeren çok yönlü bir strateji gereklidir. Eğitimin, toplumsal perspektifleri şekillendirmede ve kapsayıcılığı teşvik etmede önemi geniş bir şekilde belgelenmiştir (Besteman, 1999; Warsame, 2020). Gabooye durumunda, eğitime erişimi artırmak ve müfredata sosyal farkındalık programlarını dahil etmek, stereotipleri sorgulamak ve toplumda daha kapsayıcı bir bakış açısı teşvik etmek için güçlü araçlar olarak hizmet edebilir.

Akademik literatür, marjinal grupların tam toplumsal entegrasyonu arayışlarında karşılaştıkları karmaşık engelleri vurgular. Gabooye topluluğu için bu engellerin üstesinden gelmek, sadece politika değişikliklerini değil, aynı zamanda sosyal birlik, uyum ve hoşgörüyü teşvik eden yerel girişimlerin geliştirilmesini de gerektirir.

Literatür, marjinal toplulukların dahil edilmesi için toplumsal normların ve eğitimin önemini vurgulamıştır. Ancak, Gabooye topluluğunun kabul edilmesine yönelik özel engeller, derinleşmiş önyargılar ve özelleşmiş eğitim girişimlerinin kıtlığı gibi, benzersiz bağlamlarına uygun özelleştirilmiş stratejilerin gerekliliğini göstermektedir. Bu araştırma, Gabooye topluluğunun entegrasyonuna odaklanarak, toplumsal normları ele almanın ve eğitimi iyileştirmenin kabul için temel adımlar olduğuna dikkat çekmektedir. Mevcut literatürden geniş perspektifleri Gabooye topluluğunun özel gereksinimleriyle bağlayarak, toplumsal kabulü teşvik etme konusunda daha rafine bir yaklaşımı desteklemektedir.

Gabooye topluluğunun toplumda entegrasyonu ve kabulü, geleneksel eğitim ve politika önlemlerini aşan kapsamlı çabalar gerektirir. Bu çaba, toplumsal dönüşümle başlayarak, kökleşmiş kuralların ve perspektiflerin değiştirilmesini talep eder. Eğitim, sosyal bilinç kampanyaları ile birleştirildiğinde, toplumsal tutumları yeniden tanımlamada ve Gabooye'nin sorunsuz entegrasyonu ve kabulü için yolu açmada kritik bir araç olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu çalışma, Gabooye topluluğunun Somalilan'da karşılaştığı özel zorluklar ve fırsatları inceleyerek marjinal grupların toplumsal kabul ve entegrasyonunu anlama katkısında bulunmaktadır. Çalışma, eğitimin temel rolünü ve toplumsal normların dönüşümünü vurgulayarak önceki literatüre derinlik katmaktadır. Bu araştırma, toplumsal tutumlar, eğitim ve politika arasındaki karmaşık etkileşimi aydınlatarak, daha kapsayıcı toplumlar yaratma yolunda çalışan politika yapıcılar, eğitimciler ve topluluk liderleri için değerli içgörüler sunmaktadır. Sonuçlar, marjinal grupların benzersiz sosyokültürel bağlamını göz önünde bulunduran ve toplumsal dâhil olma ve marjinal toplulukların güçlendirilmesi üzerine geniş tartışmalara katkıda bulunan stratejilerin geliştirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

5.5.3. Dahil Olma için Politika ve Savunuculuk

Gabooye topluluğunun kapsayıcılığa doğru ilerlemesi, kapsamlı politikaların oluşturulması ve uygulanması, güçlü politik savunuculuk ve hem kamu hem de özel kurumların sürdürülebilir desteği ile yakından bağlantılıdır.

Marjinal toplulukları desteklemede eğitim politikalarının önemi, Samatar (1989; 2016) gibi bilim insanları tarafından vurgulanmakta ve eğitimin sosyal eşitsizlikleri ele almadaki dönüştürücü potansiyeline dikkat çekilmektedir. Gabooye'nin kaliteli eğitime erişimi adil olmalı, bu erişimi sağlayan politikaların yanı sıra kapsayıcılığı teşvik etmeli ve marjinal öğrencilerin özel ihtiyaçlarını ele almalıdır. Siyasi savunuculuk ve temsilin önemi, Menkhaus (2003; 2007) tarafından vurgulanmakta olup, marjinal grupların politik süreçlere seslerini duyurma ihtiyacını öne çıkarmaktadır. Gabooye'nin siyasete katılımının sağlanması, savunuculuklarını ve çıkarlarına ve haklarına yönelik politikaların ilerlemesini desteklemek için kritik öneme sahiptir. Literatür, marjinal toplulukların dâhil edilmesi için hükümet ve sivil toplum kuruluşlarının desteğinin önemini belirtmektedir (Walls, 2009; 2010). Gabooye için bu destek, ekonomik güçlenme, eğitim fırsatları ve toplumsal entegrasyon için gerekli kaynakları sağlayabilir.

Mevcut literatür, marjinal grupların entegrasyonunu teşvik etmek için politika reformlarının, siyasi savunuculuğun ve kurumsal desteğin önemini vurgulamaktadır. Ancak, Gabooye'nin sınırlı politik temsili ve özel ihtiyaçlarına yönelik yetersiz politika odaklılığı gibi karşılaştıkları benzersiz engeller, genel politika önerileri ile topluluğun yaşadığı deneyimler arasındaki uçurumu vurgulamaktadır. Bu çalışma, Gabooye'nin özel

politika ve savunuculuk ihtiyaçlarına derinlemesine dalıp, mevcut araştırmalar tarafından sağlanan genel anlayışı genişletmektedir. Etkili bir şekilde engellerin üstesinden gelmek için özelleştirilmiş politika müdahalelerini, yoğun politik savunuculuğu ve adanmış destek mekanizmalarını vurgulamaktadır.

Gabooye topluluğunun entegrasyonunu teşvik etmek, politika reformları, politik katılım ve güçlü destek sistemlerini kapsayan kapsamlı bir yaklaşım gerektirir. Eğitim politikaları, marjinal toplulukların özel ihtiyaçlarını ele alacak şekilde yeniden değerlendirilmeli ve yeniden düzenlenmelidir. Siyasi savunuculuk, Gabooye'nin politik temsilini yükseltmekle kalmayıp, politika yapım sürecinde aktif katılımlarını da sağlamalıdır. Ayrıca, bu politika ve savunuculuk çabalarını etkili bir şekilde uygulayabilmek için hem hükümet hem de sivil toplum sektörlerinden sürekli destek hayati öneme sahiptir.

Bu çalışma, politika ve savunuculuk üzerine tartışmalara Gabooye topluluğunun Somalilan'deki özel gereksinimlerini ve zorluklarını vurgulayarak önemli katkılarda bulunmaktadır. Önceki literatüre kıyasla, Gabooye'nin tam entegrasyonunu engelleyen politika, savunuculuk ve destek eksikliklerine dikkat çekmektedir. Eğitim reformu, politik temsil ve adanmış yardım için özelleştirilmiş taktikler önererek, sistemik engellere karşı mücadelede kapsayıcı bir yol haritası sunmaktadır. Sonuçlar, marjinalleşme ile dâhil olma arasındaki uçurumu daraltmada hedeflenmiş politika müdahalelerinin ve savunuculuğun hayati fonksiyonunu vurgulayarak, dünya genelinde marjinal toplulukların iyileştirilmesi için çaba gösteren politikacılar, savunucular ve araştırmacılar için değerli perspektifler sunmaktadır.

5.5.4. Toplu Kurtuluş ve Özgüven

Gabooye topluluğunun marjinalleşmeyi aşma ve güçlenme yolculuğu, toplu eylem, topluluk girişimleri ve özgüven ilkeleriyle yakından bağlantılıdır. Bu yaklaşım, topluluğun acil ihtiyaçlarını ele almanın yanı sıra gelecek nesiller için sürdürülebilir bir temel oluşturur.

Somalilan'daki marjinal topluluklar üzerine literatür, topluluk liderliğindeki girişimlerin ve kendi yardım gruplarının sosyal değişimi yönlendirmedeki önemini sık sık vurgular. Walls (2009; 2010) çalışmaları, yerel hareketlerin toplulukları içten güçlendirme

potansiyelini araştırır ve Gabooye'nin de benzer şekilde ortak hedefler etrafında örgütlenerek topluluk gelişimi için kolektif güçlerini kullanabileceğini önerir. Engellerin üstesinden gelmede birlik gücü, marjinalleşmiş nüfusların çalışmalarında tekrar eden bir tema olarak karşımıza çıkar. Menkhaus (2003; 2007), marjinalleşme sorunlarını ele almakta toplu eylemin önemini vurgular ve Gabooye topluluğunun birlik ve kolektif kimlik çabalarının tanınma ve haklar için mücadelelerinde önemli bir rol oynayabileceğini belirtir.

Eğitim ve beceri eğitimi, özgüven ve topluluk gelişiminin vazgeçilmez bileşenleri olarak sürekli olarak belirtilir. Samatar (1989; 2016), eğitimin marjinal grupları güçlendirmedeki dönüştürücü gücünü savunur ve Gabooye için hedeflenmiş eğitim programları ve mesleki eğitimin, özgüven ve ekonomik bağımsızlıkları için kapasitelerini önemli ölçüde artırabileceğini öne sürer. Mevcut literatür, marjinal toplulukları güçlendirmede topluluk girişimlerinin, birliğin ve eğitimin önemini vurgular. Ancak, Gabooye'nin karşılaştığı özel zorluklar, sistemik ayrımcılık ve kaynaklara sınırlı erişim gibi, toplu kurtuluş ve özgüven potansiyelini tam olarak kullanacak şekilde uyarlanmış bir yaklaşım gerektirir. Bu araştırma, Gabooye topluluğunun toplu eylem ve kendi yardım için benzersiz fırsatlarını detaylandırarak literatüre katkıda bulunur. Gabooye bağlamında eğitim ve beceri eğitiminin kritik ihtiyacını vurgular ve ekonomik ve sosyal güçlenmelerini sürükleyecek topluluk liderliğindeki girişimlerin rolünü öne çıkarır.

Gabooye topluluğunun toplu kurtuluş ve öz yeterlilik yoluyla güçlenmesi, stratejik planlama, topluluk katılımı ve hedeflenmiş destek gerektiren çok yönlü bir çabadır. Topluluk birliğini teşvik eden girişimler, Gabooye'nin özel ihtiyaçlarına uygun eğitim ve mesleki eğitim programları ile birlikte, marjinalleşme döngüsünü kırmak için hayati önem taşır. Kendi yardım ve yerel hareketleri teşvik etmek, topluluğun kolektif gücüne ve direncine önemli ölçüde katkıda bulunabilir ve sonuç olarak sürdürülebilir kalkınma ve güçlenmeyi teşvik eder.

Bu çalışma, özellikle Somalilan'daki Gabooye bağlamında, marjinal topluluklar içinde toplu kurtuluş ve özgüven üzerine tartışmalara önemli bir katkı sağlar. Topluluk liderliğindeki gelişimin ve eğitimin marjinal grupları güçlendirmedeki kritik rolünü bilimsel anlayışa zenginlik katar. Özelleştirilmiş eğitim ve mesleki programlar savunarak ve birlik ve toplu eylemin önemini vurgulayarak, bu araştırma Gabooye'nin karşılaştığı zorlukları ele almak için kapsamlı bir çerçeve sunar. Bulgular, marjinal nüfuslar arasında

güçlenme ve özgüveni teşvik etmeyi amaçlayan topluluk liderleri, eğitimciler ve politika yapıcılar için değerli içgörüler sağlar ve sosyal dâhil olma ve topluluk gelişimi üzerine geniş tartışmalara katkıda bulunur.

5.5.5. Değişim için Ayrımcılığa Karşı Eylem

Somalilan'deki Gabooye topluluğu bağlamında, küresel ve bölgesel çalışmalarda ortaya konan ayrımcılığa karşı eylem söylemi henüz ortaya çıkmamıştır. Bu yokluk, özellikle Gabooye'nin marjinalleşmesine odaklanan mevcut literatürün kıtlığına bağlanabilir. Literatür taraması, Gabooye'nin tarihsel, sosyokültürel ve ekonomik boyutlarına dair değerli içgörüler sağlamış olmasına rağmen, bu bağlamda ayrımcılığa karşı eylem politikalarını açıkça ele almamıştır. Bu konuda literatürün yokluğu, karmaşık tarihî geçmişlere ve gelişmekte olan sosyo-politik koşullara sahip bölgelerde marjinalleşmiş topluluklar varken alışılmadık bir durum değildir.

Sunulan literatür taramasında Gabooye topluluğu için ayrımcılığa karşı eylemin yokluğu, önemli bir araştırma boşluğunu vurgular ve bilim insanları ile politika yapıcıları, marjinal gruplar gibi Gabooye'nin karşılaştığı benzersiz zorluklara hitap eden bağlama özgü politika formülasyonlarına daha derinlemesine dalma konusunda zorlar. Bu boşluğa rağmen, bu çalışma topluluğun tarihsel marjinalleşmesi, güncel sosyo-ekonomik durumu ve Somalilan'ın daha geniş sosyo-politik bağlamının kapsamlı bir anlayışına dayanan hedefe yönelik ayrımcılığa karşı eylem politikalarının geliştirilmesinin önemini ortaya koymuştur.

Bu araştırma, marjinal topluluklar için politikaların formüle edilmesi ve uygulanması gerektiğinde bağlama özgü araştırmalar yapılmasının ve politikaların oluşturulmasının önemini vurgulayarak ayrımcılığa karşı eylem ve sosyal politika üzerine devam eden tartışmaya katkıda bulunur. Gabooye topluluğu için ayrımcılığa karşı eylemle ilgili literatürdeki ilgili çalışmaların eksikliği, bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerektiğine işaret eder. Sonuç olarak, bu çalışma bu boşluğu ele almayı başarmış ve ayrımcılığa karşı eylem politikalarının, marjinalleşmiş grupların ihtiyaçlarına ve karşılaştıkları engellere yeterince nasıl hitap edebileceğini araştırma potansiyelini ortaya çıkarmıştır.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu tez, Somalilan'deki Gabooye topluluğunun yaşadığı marjinalleşmenin çeşitli boyutlarını derinlemesine inceler. Titiz bir araştırma süreciyle, çalışma bu marjinalleşmenin temel nedenlerini ve etkilerini, ayrıca değişim için potansiyel olanakları ortaya çıkarır. Gabooye marjinalleşmesinin tarihi kökenleri, krallıklarının çöküşüne ve sonrasında kolonyal yönetim altında marjinalleşmelerine kadar izlenebilir. Bu olaylar, toplumsal yapılarını bozmuş ve siyasi etkilerini azaltmış, böylece onları toplumun kenarlarına itmiştir. Ayrıca, kolonyal miras, bağımsızlık sonrası bile Gabooye'ye karşı çalışmaya devam eden sosyal hiyerarşiler ve güç dinamikleri üzerinde kalıcı izler bırakmıştır. Sosyo-kültürel olarak, Gabooye topluluğu, kendilerini kötü, diğerlerini kutsal olarak gösteren mitlerden kaynaklanan karmaşık bir dışlama ağı ile karşı karşıyadır. Bu durum, günlük hayatlarında Gabooye'ye karşı ayrımcılık yapan yaygın klanizm uygulamasıyla daha da karmaşık hale gelir. Sistemsel olarak, Gabooye, eğitim eksikliği, mesleki marjinalleşme ve kentsel ayrışma gibi engellerle karşı karşıyadır. Bu engeller, ekonomik ve sivil ilerlemelerini engelleyerek onları düşük statülü işlere ve daha az gelişmiş kentsel bölgelere sınırlar. Bu sistemsel engeller birbiriyle bağlantılı ve kendini güçlendirir nitelikte olup, toplumun çeşitli seviyelerinde Gabooye marjinalleşmesini sürekli kılar.

Bu temel faktörlerin etkisi, yaygın damgalanma ve kültürel önyargılar, ekonomik marjinalleşme ve siyasi dışlama şeklinde yansır. Bu önyargılar, yanlış algılar ve yalanlar tarafından beslenir ve Gabooye topluluğunun tam sosyal entegrasyonunu engeller. Ekonomik olarak, kaynaklara ve ekonomik fırsatlara erişimleri sınırlıdır, bu durum ekonomik istikrar ve büyüme için hayati olan mülkiyet ve arazi haklarının eksikliğiyle daha da kötüleşir. Siyasi olarak, temsil eksiklikleri ve sivil süreçlere katılımda karşılaştıkları engeller, topluluklarını önemli ölçüde etkileyen politika kararlarını etkileme yeteneklerini engeller, böylece dışlanma döngüsünü sürdürür.

Gabooye topluluğunun karşılaştığı zorluklara rağmen, hedeflenmiş eğitim fırsatları, ekonomik güçlendirme ve sosyal dahil etme girişimleri yoluyla sosyal hareketliliklerini artırmak için umut verici olanaklar vardır. Gabooye gençlerine yönelik burslar ve eğitim

programları sunarak yoksulluk ve marjinalleşme döngüsünü kırabilir. Ekonomik olarak, mesleki eğitim ve girişimci desteği sunmak yeni istihdam ve öz yeterlilik yolları açabilir. Toplumsal olarak, toplum entegrasyon programları ve ayrımcılık karşıtı kampanyalar uygulamak daha büyük sosyal kabul ve damgalanmayı azaltabilirken, adil temsil ve sivil eğitim sunarak siyasi olarak Gabooye'nin haklarını savunmalarına ve yönetimde daha tam anlamıyla katılmalarına olanak tanıyabilir.

Somalilan toplumunun dokusuna derinden işlemiş olan Gabooye topluluğunun geniş çaplı marjinalleşmesi, tarihi olaylar, kültürel uygulamalar ve sosyal, ekonomik ve siyasi entegrasyonlarını engelleyen sistemsel engellerin bir kombinasyonu tarafından yönlendirilir. Bu marjinalleşmeyi etkili bir şekilde ele almak için, sorunun karmaşıklığını tanıyan ve marjinalleşmenin her katmanını ele alacak çeşitli çözümleri uygulayan kapsamlı bir yaklaşım benimsemek hayati önem taşır.

6.2. Öneriler

Somalilan'deki Gabooye topluluğunun maruz kaldığı marjinalleşmeyi detaylı bir şekilde inceleyen bu araştırma, sosyal, ekonomik ve politik dâhil olmalarını önemli ölçüde iyileştirebilecek hedeflenmiş müdahalelerde bulunulabilecek önemli alanları aydınlatmıştır. Sunulan öneriler, eğitim yoksunluğu, mesleki ayrım, yasal yetersizlikler ve politik dışlanma gibi belirlenen özel zorlukları ele almaktadır. Bu çözümler, marjinalleşmenin belirtilerini hafifletmekle kalmayıp, kök nedenleriyle mücadele ederek Gabooye'nin geniş topluma entegrasyonunu teşvik eden uzun vadeli iyileştirmeler sağlamak için tasarlanmıştır. Çalışma, şu önerilerde bulunmaktadır:

- Eğitim erişimini ve entegrasyonunu genişletmek: Gabooye toplulukları içinde eğitim tesisleri geliştirmek ve Gabooye tarihi ve kültürünü içerecek şekilde müfredatları gözden geçirmek, hem erişimi hem de kültürel entegrasyonu artırmak.
- Ekonomik güçlenmeyi teşvik etmek: Gabooye'nin ihtiyaçlarına özgü mesleki eğitim programları başlatmak ve mikrofinansman ile iş danışmanlık hizmetleri aracılığıyla Gabooye girişimciliğini desteklemek.
- Yasal ve ayrımcılık karşıtı çerçeveleri güçlendirmek: Gabooye için ayrımcılığa karşı yasal korumaları artırmak ve toplumsal tutumları değiştirmek ve kapsayıcılığı teşvik etmek için kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları başlatmak.

- Politik dâhil edilmeyi ve sivil eğitimi teşvik etmek: politik kotalar aracılığıyla yönetimde Gabooye temsilini sağlamak ve siyasi katılımlarını ve savunuculuklarını artırmak için hedeflenmiş sivil eğitim sağlamak.

6.3. İleri Araştırma Önerileri

Bu araştırma, Somalilan'deki Gabooye topluluğu tarafından yaşanan marjinalleşmenin birçok yönünü araştırmış, tarihsel, sosyokültürel ve sistemik unsurların karmaşık etkileşimini ortaya çıkarmıştır ki bu unsurlar marjinalleşmelerini tetiklemekte ve sürdürmekte ve sosyal hareketlilikleri için olanakları sınırlamaktadır. Bu çalışmanın bulguları, homojen olarak algılanan toplumlar içindeki marjinalleşme anlayışımıza önemli katkılarda bulunmakta ve ayrıca daha fazla araştırma için birçok yol açmaktadır. Bu tezden kaynaklanan aşağıdaki öneriler, bu tez tarafından başlatılan bilimsel tartışmayı genişletmeyi amaçlamakta, sadece akademik anlayışı derinleştirmekle kalmayıp aynı zamanda marjinalleşmeyi azaltmayı ve homojen toplumlarda sosyal entegrasyonu artırmayı amaçlayan pratik politika yapımını bilgilendirecek kapsamlı gelecek çalışmalar için bir yol sunmaktadır.

Önerilen bu çalışmaları takip etmek, homojen toplumlarda marjinalleşme ve hareketlilik üzerine küresel bilgi birikimine büyük katkılarda bulunabilir ve daha kapsayıcı ve adil sosyal politikaların geliştirilmesini destekleyebilir. Bu amaçla çalışma, akademik kurumlarda özellikle ilgili olabilecek gelecek araştırma girişimleri için aşağıdaki önerileri sunmaktadır:

- Karşılaştırmalı kültürler arası analiz: Gelecek çalışmaların, Gabooye topluluğunda gözlemlenen desenlerin benzersiz mi yoksa Afrika'daki veya küresel olarak benzer özelliklere sahip diğer toplumlarla benzer mi olduğunu belirlemek için karşılaştırmalı bir yaklaşım benimsemesi önerilmektedir. Farklı toplumlardaki marjinal grupları içeren karşılaştırmalı bir çalışma, Gabooye deneyiminin evrenselliği veya özgüllüğü hakkında değerli veriler sağlayabilir. Bu araştırma, detaylı topluluk anlatılarını yakalamak ve bulguları daha büyük nüfuslar arasında genellemek için hem nitel hem de nicel metodolojiler kullanabilir.
- Müdahale taktiklerinin uzun vadeli değerlendirilmesi: Marjinal topluluklarda sosyo-ekonomik ve politik güçlendirme yöntemlerinin uzun vadeli sonuçlarının değerlendirilmesi esastır. Bu çalışma, eğitim programlarının, ekonomik

güçlendirme girişimlerinin, politik dâhil etme projelerinin ve hükümetin Gabooye'ye yönelik olumlu eylemlerinin başarısını değerlendiren uzun vadeli bir araştırma önermektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, müdahalelerin dayanıklılığı ve pratik uygulanabilirliği hakkında değerli bilgiler sunacaktır.

- Toplum içi ve toplumlar arası dinamiklerin derinlemesine incelenmesi: Gelecek araştırmalar, marjinalleşme süreçlerini ve sosyal hareketlilik fırsatlarını etkileyen toplum içi algılar ve toplumlar arası ilişkilerin karmaşık mekanizmalarını aydınlatmaya odaklanmalıdır. Gabooye topluluğu içindeki iç dinamikleri ve diğer toplumlarla olan etkileşimlerini araştırmak şarttır. Bu çalışma, sosyal etkileşimlerin nüanslarını ve kültürel anlatıların bu dinamikleri şekillendirmedeki rolünü yakalamak için etnografik yöntemler kullanmalıdır.

KAYNAKÇA

Abdi, A. A. S.-. (1993). *Divine madness: Mohammed Abdulle Hassan (1856-1920)*. Zed Books.

Abdiwahab, A. (2023). *Gudiddiga beelaha Habarjeclo oo go'aamo ka soo saaray khilaafkii u dhexeeyay xukuumada Somalilan xisbiyada mucaaridka ah*. Universal TV. https://www.youtube.com/watch?v=VXuVLp8kHQc

Abraham, G. A. (1991). Max Weber : Modernist Anti-Pluralism and the Polish Question. *New German Critique*, 33–66. http://www.jstor.org/stable/488244 .

Adkins-Jackson, P. B., George, K. M., Besser, L. M., Hyun, J., Lamar, M., Hill-Jarrett, T. G., Bubu, O. M., Flatt, J. D., Heyn, P. C., Cicero, E. C., Zarina Kraal, A., Pushpalata Zanwar, P., Peterson, R., Kim, B., Turner II, R. W., Viswanathan, J., Kulick, E. R., Zuelsdorff, M., Stites, S. D., … Babulal, G. (2023). The structural and social determinants of Alzheimer's disease related dementias. *Alzheimer's & Dementia*, *19*(7), 3171–3185. https://doi.org/https://doi.org/10.1002/alz.13027

Ahad, A. M. (2014). The externally defined Somali national identity. *Journal of Somali Studies: Research on Somalia and the Greater Horn of African Countries*, *1*(1), 35–61.

Ahmed, I. I., & Green, R. H. (1999). The Heritage of War and State Collapse in Somalia and Somalilan: Local-Level Effects, External Interventions and Reconstruction. *Third World Quarterly*, *20*(1), 113–127. https://doi.org/10.1080/01436599913947

Ahsan Ullah, A. K. M. (2016). Rohingya Crisis in Myanmar: Seeking Justice for the "Stateless". *Journal of Contemporary Criminal Justice*, *32*(3), 285–301. https://doi.org/10.1177/1043986216660811

Ainscow, M., Booth, T., & Dyson, A. (2006). *Improving schools, developing inclusion*. Routledge.

Alexander, M. (2012). The New Jim Crow: Mass Incarceration in the Age of Colorblindness. 2010. In *Revised ed., New P* (1st ed.). The New Press. https://newjimcrow.com/

Amaral, E. F. L., Yen, S.-K., & Wang-Goodman, S. X. (2019). A Meta-Analysis of the Association between Income Inequality and Intergenerational Mobility. *Socius*, *5*, 2378023119881282. https://doi.org/10.1177/2378023119881282

Andersen, J., & Larsen, J. E. (1998). Gender, poverty and empowerment. *Critical Social Policy*, *18*(55), 241–258.

Armstrong, D., Armstrong, A. C., & Spandagou, I. (2011). Inclusion: by choice or by chance? *International Journal of Inclusive Education*, *15*(1), 29–39. https://doi.org/10.1080/13603116.2010.496192

Assari, S. (2018). Race, intergenerational social mobility and stressful life events. *Behavioral Sciences*, *8*(10), 86.

Bačlija, I. (2008). "Positive Discrimination" Policies for Inclusion of Europe's Largest Minority: Examples of Educational Policies for the Roma Minority in Europe. *Politička Misao: Časopis Za Politologiju*, *45*(5), 175–189.

Bade, Z. A. (2020). DYNAMICS OF RELIGION AND NATIONALISM IN SOMALIA: ALLIES AND OPPONENTS. *Internatıonal Journal Of*, *7*(8), 48–54.

Bade, Z. A. (2022). UNDERSTANDING ENVIRONMENTAL ISSUES IN SOMALILAN : A SOCIOLOGICAL. *International Journal of Creative Research Thoughts*, *10*(6), 424–430.

Bade, Z. A. (2023). From clans to colonials to comtemporary times: the shifting dynamics of Somali social, economic and cultural life. *International Journal of Social Sciences and Management Review*, *06*(August), 136–155. http://ijssmr.org/uploads2023/ijssmr06_72.pdf

Bade, Z. A., & Hared, A. A. (2021). Understanding Somali Conflict: Causes, Consequences and Strategies for Peace-Building. *Developing Country Studies*, *11*(3), 46–57. https://doi.org/10.7176/dcs/11-3-05

Baffoe, M. (2013). Stigma, discrimination & marginalization: Gateways to oppression of persons with disabilities in Ghana, West Africa. *Journal of Educational and Social Research*, *3*(1), 187–198. https://doi.org/10.5901/jesr.2013.v3n1p187

Barasa-Mang'eni, E. (2014). Peace and Conflict Impact Assessment in Somalia: Opportunities for Empowerment of Ethnic Minorities. *Journal of Peacebuilding & Development*, *9*(1), 59–73. https://doi.org/10.1080/15423166.2014.894403

Bartos, O. J., & Wehr, P. (2002). *Using conflict theory*. Cambridge University Press.

Bausi, A. (2018). The state of status groups in Ethiopia: Minorities be- tween marginalization and integration. *International Journal of Ethiopian and Eritrean Studies*, *267–271*(21). https://doi.org/https://doi.org/10.15460/aethiopica.21.0.1207

Belk, R. W., Sherry Jr, J. F., & Wallendorf, M. (1988). A naturalistic inquiry into buyer and seller behavior at a swap meet. *Journal of Consumer Research*, *14*(4), 449–470.

Beller, E., & Hout, M. (2006). Intergenerational social mobility: The United States in comparative perspective. *The Future of Children*, 19–36.

Bereketeab, R. (2012). *Self-determination and secessionism in Somalilan and South Sudan: Challenges to postcolonial state-building*. Nordiska Afrikainstitutet.

Berger, P., & Luckmann, T. (2016). The social construction of reality. In *Social theory re-wired* (pp. 110–122). Routledge.

Besteman, C. (1999). *Unraveling Somalia*. University of Pennsylvania Press. http://www.jstor.org/stable/j.ctt5hjmk7

Bigazzi, S., Serdült, S., & Bokrétás, I. (2020). Empowerment of Intergroup Harmony and Equity BT - Children and Peace: From Research to Action. In N. Balvin & D. J. Christie (Eds.), *Marginalization Processes: Studies of membership and participation across disciplines and sites* (pp. 119–137). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-22176-8_8

Billingsley, S. (2019). Intragenerational social mobility and cause-specific premature mortality. *PLOS ONE*, *14*(2), e0211977. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0211977

Bloome, D. (2015). Income inequality and intergenerational income mobility in the United States. *Social Forces*, *93*(3), 1047–1080.

Blumer, H. (1971). Symbolic Interactionism: Perspective and Method. In *American Sociological Review* (Vol. 36, Issue 2). University of California Press. London. https://doi.org/10.2307/2094060

Boahen, G. (2020). *Social Work and Social Welfare in East, West, and Central Africa*. Oxford University Press.

Bondarenko, D. M. (2014). Historical memory and intercultural tolerance: Students' attitudes to the colonialism-born minorities in Tanzania and Zambia. *Social Evolution and History*, *13*(2), 97–118.

Bottrell, D. (2007). Resistance, Resilience and Social Identities: Reframing 'Problem Youth' and the Problem of Schooling. *Journal of Youth Studies*, *10*(5), 597–616. https://doi.org/10.1080/13676260701602662

Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241–258). Greenwood Press,. file:///Users/macbook/Downloads/Bourdieu The Forms of Capital.pdf

Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, *9*(2), 27–40. https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

Bradbury, K. (2019). Family Characteristics and Macroeconomic Factors in U.S. Intragenerational Family Income Mobility, 1978-2014. *Working Paper Series (Federal Reserve Bank of Boston)*, *19*(1), 1–42. https://proxy.library.tamu.edu/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=134933927&site=eds-live

Braga, B., Mckernan, S., Ratcliffe, C., & Baum, S. (2017). Wealth Inequality Is a Barrier to Education and Social Mobility. In *Opportunity and ownership Initiative* (Vols 1–12). https://www.urban.org/sites/default/files/publication/89976/wealth_and_education_4.pdf

Brandén, G. (2016). Does inequality reduce mobility? The Great Gatsby Curve and its mechanisms. *Working Paper, No. 2019:20, Institute for Evaluation of Labour*

Market and Education Policy (IFAU), Uppsala, Art. 2019:20. https://www.econstor.eu/bitstream/10419/227840/1/1677236019.pdf
Brann-Barrett, M. T. (2011). Same landscape, different lens: variations in young people's socio-economic experiences and perceptions in their disadvantaged working-class community. *Journal of Youth Studies*, *14*(3), 261–278. https://doi.org/10.1080/13676261.2010.532328
Brodwin, P. (2001). *Marginality and cultural intimacy in a transnational Haitian community* (Issue 91). University of Wisconsin, UWMilwaukee, Center for Latin American and ….
Bryden, M. (2004). Somalia and Somalilan: Envisioning a dialogue on the question of Somali unity. *African Security Studies*, *13*(2), 23–33.
Bukodi, E., & Goldthorpe, J. H. (2022). Intergenerational class mobility in industrial and post-industrial societies: Towards a general theory. *Rationality and Society*, *34*(3), 271–301. https://doi.org/10.1177/10434631221093791
Burton, R. F. (1987). *First Footsteps in East Africa* (I. Burton, Ed.). The Meccan Press. https://books.google.so/books?hl=en&lr=&id=mHnCAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=first+foot+steps+in+africa&ots=Zq_nOThSKk&sig=e3TAoGASUViyLQZPmRyh3rKbgS0&redir_esc=y#v=onepage&q=first foot steps in africa&f=false
Butola, B. S. (2019). Concept of Alienation in Marx. *Human Geography*, *12*(2), 73–79. https://doi.org/10.1177/194277861901200207
Carbonara, E., & Pasotti, P. (2010). Social dynamics and minority protection. *International Review of Law and Economics*, *30*(4), 317–328. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.irle.2010.08.005
Carocci, S. (2011). Social mobility and the Middle Ages. *Continuity and Change*, *26*(3), 367–404. https://doi.org/DOI: 10.1017/S0268416011000257
Carroll, D. R., & Chen, A. (2016). Income Inequality Matters, but Mobility Is Just as Important. *Economic Commentary (Federal Reserve Bank of Cleveland)*, *2005*, 1–6. https://doi.org/10.26509/frbc-ec-201606
Cassanelli, L. V. (1982). *The Shaping of Somali Society: Reconstructing the History of a Pastoral People 1600-1900*. University of Pennsylvania Press. http://www.jstor.org/stable/j.ctv4v33xq
Casson, L. (1989). *The Periplus Maris Erythraei: Text with introduction, translation, and commentary*. Princeton University Press.
Causa, O., & Johansson, Å. (2011). Intergenerational social mobility in OECD countries. *OECD Journal: Economic Studies*, *2010*(1), 1–44.
Cerulli, E. (1957). Somalia: scritti vari editi ed inediti. *(No Title)*.
Chapman, T. (2017). Promoting young people's social mobility: Applying sociological perspectives to frame social policy objectives. In *Social Mobility for the 21st Century* (pp. 133–145). Routledge.
Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. sage.
Charmaz, K. (2014a). *Constructing grounded theory* (2nd ed.). sage. https://books.google.so/books?hl=en&lr=&id=v_GGAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=constructing+grounded+theory+charmaz&ots=YYRvMbzyd2&sig=9v10G7foazFOTRDuUtqNDstuZjk&redir_esc=y#v=onepage&q=constructing grounded theory charmaz&f=false
Charmaz, K. (2014b). *Constructing grounded theory* (2nd ed.). sage.
Charmaz, K. (2014c). *Constructing grounded theory*.
Chettino, H. U. S. (2004). The Notion of Politics in Marx's Early Writings. *Crítica. Revista Hispanoamericana De Filosofía*, *36*(107), 3–38. https://doi.org/https://doi.org/10.22201/iifs.18704905e.2004.434
Chittick, N. (1984). *Manda: Excavations at an island port on the Kenya coast*.

Choi, C. (2020). Analysis of U.S. Cannabis Industry, Legislation, and the Impact on Marginalized Populations. *Maneto Undergraduate Research Journal*, *3*(1), 1–18. https://doi.org/10.15367/m:turj.v3i1.316

Clarke, S. (1982). Marx, Marginalism and Modern Sociology: from Adam Smith. *Max Weber*, 61.

Collins, R. (1994). *Four sociological traditions: Oxford University Press: Oxford*. Oxford University Press. https://global.oup.com/ushe/product/four-sociological-traditions-9780195082081?cc=za&lang=en&

Connor, D. S., & Storper, M. (2020). The changing geography of social mobility in the United States. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *117*(48), 30309–30317. https://doi.org/10.1073/pnas.2010222117

Corbin, J. M., & Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, *13*(1), 3–21.

Courtney, R. H. (2015). Looking at Racial Segregation: An Exploratory Case Study of a Predominately Somali Charter School. *Multicultural Education*, *22*(2), 22–29.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2015). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (Fourth Edi). Sage Publications.

Crotty, M. J. (1998). The foundations of social research: Meaning and perspective in the research process. *The Foundations of Social Research*, 1–256.

Cruz, S., & Paulino, S. (2020). The Relationship Between Social Innovation and Active Mobility Public Services. *Journal of Law and Mobility*, *20*(2), 60–78. https://doi.org/10.36635/jlm.2020.relationship

da Luz Scherf, E. (2022). Latin American perspectives on Indigenous social work: in search of mind, body, and soul. *AlterNative: An International Journal of Indigenous Peoples*, *19*(1), 155–165. https://doi.org/10.1177/11771801221140460

De Waal, A. (1994). The UN and Somalia's Invisible Minorities| Cultural Survival. *Cultural Survival*. https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/un-and-somalias-invisible-minorities

Diirie, K. M., Bade, Z. A., & Abdi, K. A. (2023). Between Tradition and Progress: A Qualitative Exploration of Access Constraints to Higher Education for Marginalized Girls in Hargeisa, Somalilan. In *European Journal of Theoretical and Applied Sciences* (Vol. 1, Issue 5, pp. 1372–1382). https://doi.org/10.59324/ejtas.2023.1(5).118

Doornbos, M. (2002). State Collapse and Fresh Starts: Some Critical Reflections. *Development and Change*, *33*(5), 797–815. https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-7660.t01-1-00249

Dr. Khalid Iraqi. (2015). Bringing Marginalized Population Intonational Stream.\n\n. *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, *20*(1), 78–82. https://doi.org/10.9790/0837-20117882

Durkheim, E. (1933). The division of labor in society. In *TA - TT* -. Macmillan.

Ebiefung, A. A., & M. Kostreva, M. (2018). Operations Research, Economic Development, and Social Mobility. *Journal of Mathematics Research*, *10*(3), 1. https://doi.org/10.5539/jmr.v10n3p1

Edgerton, B. W. (2019). *Social Egalitarianism : How Does Marginalization Affect an Individual ' s Support for Welfare Recipients ?* 1–21. https://cupola.gettysburg.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1790&context=student_scholarship

Eisenstadt, S. N. (1963). *The political systems of empires*. Routledge.

Ekman, A. (2021). *A Critical Theory Approach to Inequality in Somali Society : Rethinking Class and Identity for the Gabooye Collective in Somalilan* .

Engels, F. (1962). *The Condition of the Working Class in England'Marx Engels on Britain*. Progress Publishers.

https://www.marxists.org/archive/marx/works/download/pdf/condition-working-class-england.pdf
Eno, M. A., & Eno, O. A. (2010). A tale of two minorities: The state of the Gaboye and Bantu communities of Somalia. *Minorities and the State in Africa*, 113–142.
Evans, M. D. R., & Kelley, J. (1991). Prejudice, Discrimination, and the Labor Market: Attainments of Immigrants in Australia. *American Journal of Sociology*, *97*(3), 721–759. https://doi.org/10.1086/229818
Fargher, J. (2021). Hunter in Somalilan: Consul Frederick M. Hunter and the Creation of the British Somalilan Protectorate. *Northeast African Studies*, *21*(1), 119–136. https://doi.org/10.2307/48640554
Farrah, R. Y. (2013). *A study of the indigenous minorities of Somalilan: Focus on barriers to education*. Alliant International University.
Finlay, R., & Hopkins, P. (2020). Resistance and marginalisation: Islamophobia and the political participation of young Muslims in Scotland. *Social & Cultural Geography*, *21*(4), 546–568. https://doi.org/10.1080/14649365.2019.1573436
Folkes, L. (2021). Re-Imagining Social Mobility: The Role of Relationality, Social Class and Place in Qualitative Constructions of Mobility. *Sociological Research Online*, *27*(1), 136–153. https://doi.org/10.1177/1360780420985127
Funjika, P., & Gisselquist, R. M. (2021). Social Mobility and Horizontal Inequality. In V. Iversen, A. Krishna, & K. Sen (Eds.), *Social Mobility in Developing Countries: Concepts, Methods, and Determinants*. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780192896858.003.0016
Gadamer, H.-G. (2013). *Truth and method*. A&C Black.
Galiani, S. (2008). Social Mobility: What is it and why does it matter? In *Available at SSRN 2225960* (7th; Social Equity Forum). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2225960
Garfinkel, H. (1967). Studies in Ethnomethodology. In *Studies in ethnomethodology. Englewood Cliffs, NJ*. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/56562807/Garfinkel_Harold_Studies_in_Ethnomethodology-libre.pdf?1526308368=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DGarfinkel_Harold_Studies_in_Ethnomethodo.pdf&Expires=1713283854&Signature=Jocb6uAzptyzvNulbcxvN-Llvhhl8uYh6X7PVCyu9-6BOkBorQWtzfeIGL2ZoP17x8UEYSMiObziWhjS6XecmSx4OXHFwYLW3FHzJcOkAHmiIinKASa-k-h1nafn0LuXvaHsn39vu95KYBi1~Um7GvbYxMCDHU8jhTY3KJuaPhiHBZ0ODaW8ehyqDKWXI~UgqvgVw9vmFc8u6UWBpdoKTxhpAkhpi330~36LOeKSwDh4o6hawDSeVG6tW23II16WnzCpHdGUQFNW9ZKc1le2SDjYBjB5dPb83K-iRQCqyKDMgxpSMUOVWQovCwyMpcGYnANtT5LY2MmfgCAKtTkZsw__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA
Giannoccolo, P., & Lisciandra, M. (2014). Political Corruption and Minority Capture. In *SSRN Electronic Journal* (967; Quaderni - Working Paper DSE N°967). https://doi.org/10.2139/ssrn.2507188
Glaser, B., & Strauss, A. (1967). *Discovery of grounded theory. strategies for qualitative research sociology press*.
Grottanelli, V. L. (1972). The Peopling of the Horn of Africa. *Africa: Rivista Trimestrale Di Studi e Documentazione Dell'Istituto Italiano per l'Africa e l'Oriente*, *27*(3), 363–394.
Gugushvili, A. (2016). Intergenerational Social Mobility and Popular Explanations of Poverty: A Comparative Perspective. *Social Justice Research*, *29*(4), 402–428. https://doi.org/10.1007/s11211-016-0275-9

Gugushvili, A. (2022). Information About Inequality of Opportunity Increases Downward Mobility Perceptions: A Population-Wide Randomized Survey Experiment. *Frontiers in Psychology*, *13*(May). https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.868303

Gundel, J. (2009). *Clans in Somalia: Report on a Lecture by Joaking Gundel, COI Workshop Vienna*. *2009*(December).

Gurr, T. R. (2015). *Why Men Rebel*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315631073

Gurung, G. S., & Kollmair, M. (2007). Marginality: Concepts and their Limitations. [20051]. *NCCR North-South Dialogue*, *12*.

Gutman, S. A. (2021). Working With Marginalized Populations. *The American Journal of Occupational Therapy*, *75*(6), 7506150010. https://doi.org/10.5014/ajot.2021.756001

Gyarmathy, V. A., & Neaigus, A. (2011). The association between social marginalisation and the injecting of alcohol amongst IDUs in Budapest, Hungary. *International Journal of Drug Policy*, *22*(5), 393–397. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2011.05.001

Hackl, A. (2018). Mobility equity in a globalized world: Reducing inequalities in the sustainable development agenda. *World Development*, *112*, 150–162. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.08.005

Hall, W. A., & Callery, P. (2001). Enhancing the rigor of grounded theory: Incorporating reflexivity and relationality. *Qualitative Health Research*, *11*(2), 257–272. https://doi.org/10.1177/104973201129119082

Hamid Ibrahim, M. A. (2004). The political economy of poverty in Egypt (1975-2000): A sociological perspective. *Islam and Christian–Muslim Relations*, *15*(4), 469–495. https://doi.org/10.1080/0959641042000264512

Hanks, A., Solomon, D., & Weller, C. E. (2018). Systematic inequality: How America's structural racism helped create the black-white wealth gap. *Center for American Progress*, *21*, 3–12.

Hans, V. (2013). Dalits in India: From marginalisation to inclusion. *Dalits in India: From Marginalisation to Inclusion (September 10, 2013)*.

Hansen, J. H. (2012). Limits to inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, *16*(1), 89–98. https://doi.org/10.1080/13603111003671632

Hansen, S. J., & Bradbury, M. (2007). Somalilan: a new democracy in the Horn of Africa? *Review of African Political Economy*, *34*(113), 461–476.

Hared, A. A. (2017). SOMALIA: The Forgotten Minorities. *Research on Humanities and Social Sciences*, *7*(22). https://core.ac.uk/download/pdf/234676155.pdf

Helander, B. (1996). Rahanweyn Sociability: A Model for Other Somalis? *African Languages and Cultures. Supplement*, *3*, 195–204. http://www.jstor.org/stable/586661

Heritage, J. (2013). *Garfinkel and ethnomethodology*. John Wiley & Sons.

Hersi, A. A. (1977). The Arab factor in Somali history. *Unpublished Ph. D. Thesis, Los Angeles: University of California at Los Angeles*.

Hertel, F. R., & Groh-Samberg, O. (2019). The Relation between Inequality and Intergenerational Class Mobility in 39 Countries. *American Sociological Review*, *84*(6), 1099–1133. https://doi.org/10.1177/0003122419885094

Hill, M. (2010). *No redress: Somalia's forgotten minorities*.

Hoehne, M. V. (2015). *Between Somalilan and Puntland: Marginalization, militarization and conflicting political visions*. Rift Valley Institute. https://pure.mpg.de/rest/items/item_2417357/component/file_2417356/content

Hoehne, M. V. (2006). Political Identity, Emerging State Structures and Conflict in Northern Somalia. *Journal of Modern African Studies*, *44*(3), 397–414. https://www.jstor.org/stable/3876301

Hofmann, R. (2014). *Political Participation of Minorities* (pp. 105–118). Brill | Nijhoff. https://doi.org/https://doi.org/10.1163/9789004276499_007
Holla, A. B. (2020). Marginalization of Ethnic Communities and the Rise in Radicalization. *Path of Science*, *6*(7), 5001–5013. https://doi.org/10.22178/pos.60-7
Houle, C. (2017). Social Mobility and Political Instability. *Journal of Conflict Resolution*, *63*(1), 85–111. https://doi.org/10.1177/0022002717723434
Hout, M. (2014). A Summary of What We Know about Social Mobility. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, *657*(1), 27–36. https://doi.org/10.1177/0002716214547174
Hout, M. I. (2015). A Summary of What We Know about Social Mobility. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, *657*, 27–36. http://www.jstor.org/stable/24541790
Husserl, E. (1931). Méditations cartésiennes.[Cartesian Meditations]. *Paris: Colin*.
Ibn Khaldun. (1999). *Al-Muqaddimah*. Dar al-Kitab al-Lubnani.
Ingiriis, M. (2017). Clan politics and the 2017 presidential election in Somalilan. *Journal of Somali Studies*, *4*(1/2), 117–133. https://doi.org/10.31920/2056-5682/2017/v4n1_2a5
Ingiriis, M. H. (2016). *The Suicidal State in Somalia: The Rise and Fall of the Siad Barre Regime, 1969–1991: Vol. null* (null, Ed.).
Ingiriis, M. H. (2018). From Pre-Colonial Past to the Post-Colonial Present: The Contemporary Clan-Based Configurations of Statebuilding in Somalia. *African Studies Review*, *61*(2), 55–77. https://doi.org/DOI: 10.1017/asr.2017.144
Ingram, N., & Gamsu, S. (2022). Talking the Talk of Social Mobility: The Political Performance of a Misguided Agenda. *Sociological Research Online*, *27*(1), 189–206. https://doi.org/10.1177/13607804211055493
Iturralde Nieto, M. G. (2022). Studies on Democracy and Afro-descendant Political Participation in Latin America. *Routledge Handbook of Afro-Latin American Studies*, 230–235. https://doi.org/10.4324/9781003159247-25
Jaffrelot, C., & Gayer, L. (2012). *Muslims in Indian cities: Trajectories of marginalisation*. Columbia University Press. https://sciencespo.hal.science/hal-01356835/
Jama, M. (2007). Kinship and Contract in Somali Politics. *Africa*, *77*(2), 226–249. https://doi.org/10.3366/afr.2007.77.2.226
Jamal, A. (2021). Peace and Division: The Black Novel in South Africa. *Current Writing: Text and Reception in Southern Africa*, *33*(1), 63–69. https://doi.org/10.1080/1013929X.2021.1902074
James, F. L. (1888). *The Unknown Horn of Africa: an exploration from Berbera to the leopard river*. George Philip and Son.
Jardine, D. J. (1923). *The Mad Mullah of Somalilan*. London: H. Jenkins.
Jha, M. K. (2022). 'Stateless' Rohingyas: persecution, displacement and complex community development. *Community Development Journal*, *57*(2), 192–212. https://doi.org/10.1093/cdj/bsaa045
Johna, S. (2010). Marginalisation of ethnic and religious minorities in Middle East history of medicine: the forgotten contributions to Arabian and Islamic medicine and science. *Acta Medico-Historica Adriatica: AMHA*, *8*(2), 203–210.
Johnson, K. E., & Stake, R. E. (1996). The Art of Case Study Research. In *The Modern Language Journal* (Vol. 80, Issue 4). Sage. https://doi.org/10.2307/329758
Jussila, H., Leimgruber, W., & Majoral, R. (2018). *Perceptions of marginality: Theoretical issues and regional perceptions of marginality in geographical space*. Routledge. https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=_f6GDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=P

T5&dq=Perceptions+of+marginality+&ots=103dLEemmB&sig=gzcNOAw6H6S_PwWEkTkXVJ0LXZk#v=onepage&q=Perceptions of marginality&f=false
Kacperczyk, A. J., & Bazzazian, N. (2015). The Impact of Horizontal and Vertical Comparisons on Mobility Outcomes. *Academy of Management Proceedings*, *2015*(1), 16039. https://doi.org/10.5465/ambpp.2015.16039abstract
Kaelble, H. (2015). History of Social Mobility. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences: Second Edition*, 426–429. https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.62022-6
Kalleberg, A. L., & Mouw, T. (2018). Occupations, Organizations, and Intragenerational Career Mobility. *Annual Review of Sociology*, *44*(1), 283–303. https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073117-041249
Kapteijns, L. (2002). State and Clan in Somalia. *African Studies Review*, *45*(3), 52–56. https://doi.org/10.2307/1515098
Kaufmann, V. (2014). Mobility as a tool for sociology. *Sociologica*, *8*(1). https://doi.org/10.2383/77046
Kearney, M. S., & Levine, P. B. (2014). *Income inequality, social mobility, and the decision to drop out of high school* (20196; NBER Working Paper Series). National Bureau of Economic Research. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w20195/w20195.pdf
Keenadiid, Y. C. (1984). *Ina Cabdille Xasan e la sua attività letteraria*. Istituto universitario orientale.
Keim, W. (2008). Social sciences internationally: The problem of marginalisation and its consequences for the discipline of sociology. *African Sociological Review*, *12*(2), 22–48. file:///Users/macbook/Downloads/ajol-file-journals_137_articles_49833_submission_proof_49833-1633-68204-1-10-20100121.pdf
Khatoon, Y. (2021). The Racial Conflict Global Agenda in South Africa. *Pakistan Journal of International Affairs*, *4*(2).
Kirk, J. W. C. (1904). The Yibirs and Midgàns of Somalilan, Their Traditions and Dialects. *Journal of the Royal African Society*, *4*(13), 91–108. http://www.jstor.org/stable/714933
Koo, H. J., Piff, P. K., & Shariff, A. F. (2022). If I Could Do It, So Can They: Among the Rich, Those With Humbler Origins are Less Sensitive to the Difficulties of the Poor. *Social Psychological and Personality Science*, *14*(3), 333–341. https://doi.org/10.1177/19485506221098921
Krane, R. E. (1973). Effects of Cyclical International Composition Migration upon Socio-F Economic Mobility. *International Migration Review*, *7*(4), 427–436. https://doi.org/10.1177/019791837300700403
Kuo, C.-T., & Kawachi, I. (2023). County-Level Income Inequality, Social Mobility, and Deaths of Despair in the US, 2000-2019. *JAMA Network Open*, *6*(7), e2323030–e2323030. https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2023.23030
Kusow, A. M. (2004). Contested Narratives and the Crisis of the Nation-State in Somalia: A prolegomenon. In *Putting the Cart before the Horse: Contested Narratives and the Crisis of the Nation State in Somalia*.
Kusow, A. M., & Eno, M. A. (2015). Formula Narratives and the Making of Social Stratification and Inequality. *Sociology of Race and Ethnicity*, *1*(3), 409–423. https://doi.org/10.1177/2332649215574362
Larsen, J. E. (2002). Who cares about and for marginal people. *Danish Social Science*.
Leeson, P. T. (2007). Better off stateless: Somalia before and after government collapse. *Journal of Comparative Economics*, *35*(4), 689–710. https://doi.org/10.1016/j.jce.2007.10.001

Leimgruber, W., & Nel, E. (2017). Perspectives on Geographical Marginality. In R. Chand, E. Nel, & S. Pelc (Eds.), *Societies, Social Inequalities and Marginalisation: Marginal Regions in the 21st Century*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-50998-3

Leonard, D. K. (2009). Recreating Political Order: The Somali Systems Today. In *IDS Working Papers* (316; Issue 316). John Wiley & Sons, Ltd. https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.2040-0209.2009.00316_2.x

Lewis, H. S. (1966). The Origins of the Galla and somali. *The Journal of African History*, *7*(1), 27–46. https://doi.org/DOI: 10.1017/S0021853700006058

Lewis, I. M. (1955). Sufism in Somalilan: A Study in Tribal Islam--I. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London*, *17*(3), 581–602.

Lewis, I. M. (1961). *A Pastoral Democracy: a study of pastoralism and politics among the northern Somali of the Horn of Africa*. James Currey Publishers.

Lewis, I. M. (1994). *Blood and bone: The call of kinship in Somali society*. The Red Sea Press.

Lewis, I. M. (2003). *A Modern History of the Somali: nation and state in the Horn of Africa*. Ohio University Press.

Lindley, A. (2014). *Crisis and Migration* (A. Lindley, Ed.; 1st ed.). Routledge Taylor and Francis Group. https://doi.org/10.4324/9780203078846

Lisa, N. H. (2020). *Employment barriers within low- and moderate-income communities : Monthly {Labor} {Review}: U.{S}. {Bureau} of {Labor} {Statistics}*. https://www.bls.gov/opub/mlr/2020/beyond-bls/employment-barriers-within-low-and-moderate-income-communities.htm

Lizama-Loyola, A., Sepúlveda, D., & Vanke, A. (2022). Making Sense of Social Mobility in Unequal Societies. *Sociological Research Online*, *27*(1), 95–100. https://doi.org/10.1177/13607804211066120

Luling, V. (2006). Genealogy as theory, genealogy as tool: aspects of Somali 'clanship'. *Social Identities*, *12*(4), 471–485.

Lund, E., Kerttu, J., & Koglin, T. (2017). Drivers and barriers for integrated mobility services - a review of research. In *Nationellt kunskapscentrum för kollektivtrafik.* (Vol. 3, Issue January). http://www.k2centrum.se/sites/default/files/drivers_and_barriers_for_integrated_mobility_services_k2_working_paper_2017_3.pdf%0Ahttps://lup.lub.lu.se/search/publication/191faadf-38e3-4e1f-afad-cd66d8fb768a

Luo, L. (2021). Heterogeneous Effects of Intergenerational Social Mobility: An Improved Method and New Evidence. *American Sociological Review*, *87*(1), 143–173. https://doi.org/10.1177/00031224211052028

Lwanga-Ntale, C., & Owino, B. O. (2020). Understanding vulnerability and resilience in Somalia. *Jàmbá: Journal of Disaster Risk Studies;*, *12*(1), 1–9. https://jamba.org.za/index.php/jamba/article/view/856

Lynam, M. J., & Cowley, S. (2007). Understanding marginalization as a social determinant of health. *Critical Public Health*, *17*(2), 137–149. https://doi.org/10.1080/09581590601045907

Majid, N., & McDowell, S. (2012). Hidden dimensions of the Somalia famine. *Global Food Security*, *1*(1), 36–42. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.gfs.2012.07.003

Malhotra, R. (2009). A Tale of Marginalization: Comparing Workers With Disabilities in Canada and the United States. *Journal of Law and Social Policy*, *22*, 79–113.

Mansuur, C. C. (2016). *Taariikhda afka iyo bulshada Soomaaliyeed: daraasaad af iyo dhaqan*. Looh Press.

Mark, J. J. (2011, September 16). *Punt*. World History Encyclopedia. https://www.worldhistory.org/punt/

Marx, K. (1961). *Capital* (F. Engels, Ed.; Vol. 1). Progress Publishers. https://www.marxists.org/archive/marx/works/download/pdf/Capital-Volume-I.pdf
Matras, J. (1980). Comparative Social Mobility. *Annual Review of Sociology*, *6*, 401–431. http://www.jstor.org/stable/2946014
McCallum, K., Waller, L., & Dreher, T. (2016). Mediatisation, marginalisation and disruption in australian indigenous affairs. *Media and Communication*, *4*(4), 30–42. https://doi.org/10.17645/mac.v4i4.695
McDowell, A., Raifman, J., Progovac, A. M., & Rose, S. (2020). Association of Nondiscrimination Policies With Mental Health Among Gender Minority Individuals. *JAMA Psychiatry*, *77*(9), 952–958. https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2020.0770
McFadden, J. B. (2010). Understanding media and culture: An introduction to mass communication. In *Minneapolis: University of Minnesota Libraries. Search in*. University of Minnesota Libraries Publishing. https://dlib.hust.edu.vn/bitstream/HUST/23048/2/OER000002211-1.pdf
Mcloughlin, S., Präg, P., Bartley, M., Kenny, R. A., & Mccrory, C. (2023). Intergenerational Social Mobility and Allostatic Load in Midlife and Older Ages: A Diagonal Reference Modeling Approach. *Journals of Gerontology - Series B Psychological Sciences and Social Sciences*, *78*(1), 154–166. https://doi.org/10.1093/geronb/gbac122
Menkhaus, K. (2003). *SOMALIA: A SITUATION ANALYSIS AND TREND ASSESSMENT A Writenet Report by Professor Kenneth Menkhaus commissioned by United Nations High Commissioner for Refugees, Protection Information Section (PIS/DIP)* (Issue August). http://www.refworld.org/pdfid/3f7c235f4.pdf
Menkhaus, K. (2007). The crisis in Somalia: Tragedy in five acts. *African Affairs*, *106*(424), 357–390.
Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. The Free Press. file:///Users/macbook/Downloads/Merton, Social Theory and Social Structure.pdf
Messiou, K. (2006). Understanding marginalisation in education: The voice of children. *European Journal of Psychology of Education*, *21*(3), 305–318. http://www.jstor.org/stable/23421610
Messiou, K. (2012a). Collaborating with children in exploring marginalisation: an approach to inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*, *16*(12), 1311–1322.
Messiou, K. (2012b). *Confronting marginalisation in education: A framework for promoting inclusion* (1st Editio) [University of Manchester]. https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9780203121184
Messiou, K., Ainscow, M., Manchester, U. of, & Education, U. of Manchester. F. of. (2003). *Conversations with Children: A Pathway Towards Understanding Marginalisation and Inclusive Education*. https://books.google.so/books?id=Csc-MwEACAAJ
Metz, H. C. (1992). *Somalia* (L. of C. Federal Research Divsion, Ed.). Federal Research Divsion, Library of Congress. https://www.loc.gov/item/93016246/
Mohamed, D. A. (2001). *Culture and customs of Somalia*.
Moran, D. (2002). *Introduction to phenomenology*. Routledge.
Morgan, D. L. (1997). Focus groups as qualitative research, 2nd ed. In *Focus groups as qualitative research, 2nd ed.* Sage Publications, Inc. https://doi.org/10.4135/9781412984287
Mowat, J. G. (2015). Towards a new conceptualisation of marginalisation. *European Educational Research Journal*, *14*(5), 454–476. https://doi.org/10.1177/1474904115589864

Mukherjee, S. P., Sinha, B. K., & Chattopadhyay, A. K. (2018). Social and Occupational Mobility. In S. P. Mukherjee, B. K. Sinha, & A. K. Chattopadhyay (Eds.), *Statistical Methods in Social Science Research* (pp. 123–133). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-13-2146-7_12

Mukhtar, M. H. (1995). *Islam in Somali history: Fact and fiction*.

Müller-Böker, U., Geiger, D., Geiser, U., Kansakar, V., Kollmair, M., Molesworth, K., Suleri, A., Hurni, H., Wiesmann, U., & Schertenleib, R. (2004). JACS South Asia. Sustainable development in marginal regions of South Asia. In *Geographica Bernensia* (pp. 225–261). Geographisches Institut Universität Bern.

Nancheva, N. (2016). Imagining Policies: European Integration and the European Minority Rights Regime. *Journal of Contemporary European Studies*, *24*(1), 132–148. https://doi.org/10.1080/14782804.2015.1056725

Nguyen, C. V., & Nguyen, L. T. (2019). Intra-generational and Intergenerational Social Mobility: Evidence from Vietnam. *Journal of Asian and African Studies*, *55*(3), 370–397. https://doi.org/10.1177/0021909619876320

Nico, M. (2021). Identity and change of a field: A literature analysis of the concept of social mobility. *Social Science Information*, *60*(3), 457–478. https://doi.org/10.1177/05390184211022178

Osirim, M. J. (2021). Exploring the Quagmire of Violence Against Women: Feminist Scholarship and Activism in Southern Africa. In A. Adomako Ampofo & J. Beoku-Betts (Eds.), *Producing Inclusive Feminist Knowledge: Positionalities and Discourses in the Global South* (Vol. 31, pp. 229–248). Emerald Publishing Limited. https://doi.org/10.1108/S1529-212620210000031012

Osman, A. A. (2008). Cultural Diversity and the Somali Conflict: Myth or Reality? *African Journal on Conflict Resolution*, *7*(2), 93–133. https://doi.org/10.4314/ajcr.v7i2.39412

Öztunalı, O., & Torul, O. (2022). The Evolution of Intergenerational Educational Mobility in Turkey. *Emerging Markets Finance and Trade*, *58*(14), 4033–4049. https://doi.org/10.1080/1540496X.2022.2082282

Pager, D., Bonikowski, B., & Western, B. (2009). Discrimination in a Low-Wage Labor Market: A Field Experiment. *American Sociological Review*, *74*(5), 777–799. https://doi.org/10.1177/000312240907400505

Pager, D., & Shepherd, H. (2008). The Sociology of Discrimination: Racial Discrimination in Employment, Housing, Credit, and Consumer Markets. *Annual Review of Sociology*, *34*(1), 181–209. https://doi.org/10.1146/annurev.soc.33.040406.131740

Parsons, T. (2005). *The Social System* (B. S.Turner, Ed.; 1st ed.). Routledge Taylor and Francis Group. https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf

Parsons, T. H. (2019). *The British imperial century, 1815–1914: A world history perspective*. Rowman & Littlefield.

Patel, P. C., Lenka, S., & Parida, V. (2020). Caste-Based Discrimination, Microfinance Credit Scores, and Microfinance Loan Approvals Among Females in India. *Business & Society*, *61*(2), 372–388. https://doi.org/10.1177/0007650320982609

Pazdernik, C. F. (2012). Social Structure and Mobility, Byzantine. In *The Encyclopedia of Ancient History*. https://doi.org/https://doi.org/10.1002/9781444338386.wbeah03221

Petrou, A., Angelides, P., & Leigh, J. (2009). Beyond the difference: from the margins to inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, *13*(5), 439–448. https://doi.org/10.1080/13603110701776024

Pham, J. P. (2010). A Review of: “Somalilan: An African Struggle for Nationhood and International Recognition. By Iqbal D. Jhazbhay.” *The Journal of the Middle East and Africa*, *1*(1), 139–144. https://doi.org/10.1080/21520841003689100

Phillipson, D. W. (2012). *Foundations of an african civilisation: Aksum & the northern horn, 1000 BC-1300 AD*. Boydell & Brewer Ltd.

Pick, S., & Sirkin, J. (2010). Socio-Cultural Norms as Impediments to Individual and Social Change: The Case of Mexico. In S. Pick & J. Sirkin (Eds.), *Breaking the Poverty Cycle: The Human Basis for Sustainable Development* (1st ed., pp. 25–50). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195383164.003.0002

Popov, N., Wolhuter, C., de Beer, L., Hilton, G., Ogunleye, J., Achinewhu-Nworgu, E., & Niemczyk, E. (2021). New Challenges to Education: Lessons from around the World. In P. Nikolay, C. Wolhuter, de B. Louw, H. Gillian, O. James, A.-N. Elizabeth, & N. Ewelina (Eds.), *19th Annual International Conference of the Bulgarian Comparative Education Society (BCES)*. ERIC. https://eric.ed.gov/?id=ED613922

Porter, N. B. (2014). Mutual Marginalization: Individuals with Disabilities and Workers with Caregiving Responsibilities. *Fla. L. Rev.*, *66*, 1099.

Porter, S. (1993). Nursing research conventions: objectivity or obfuscation? *Journal of Advanced Nursing*, *18*(1), 137–143.

Purcell, D. W., Hall, H. I., Bernstein, K. L., Gift, T. L., McCray, E., & Mermin, J. (2016). The Importance of Population Denominators for High-Impact Public Health for Marginalized Populations. *JMIR Public Health Surveill*, *2*(1), e26. https://doi.org/10.2196/publichealth.5883

Ramírez-Tirado, L. A., Uribe-Ortiz, C. E., Arrieta, O., & Tirado-Gómez, L. L. (2020). Lung cancer mortality and municipal marginalization in Mexico, 1998-2016. *Salud Pública de México*, *61*, 249–256.

Rayne, H. A. (1921). *Sun, sand and Somals: leaves from the note-book of a district commissioner in British Somalilan*. HF & G. Witherby.

Razer, M., Friedman, V. J., & Warshofsky, B. (2013). Schools as agents of social exclusion and inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, *17*(11), 1152–1170. https://doi.org/10.1080/13603116.2012.742145

Recchi, E., Flipo, A., Recchi, E., Flipo, A., Mobility, S., & Societàmutamentopolitica, T. (2020). Spatial Mobility in Social Theory. *Società Mutamento Politica 10(20):*, *10*(20), 125–137. https://doi.org/10.13128/smp-11051

Richards, R. (2020). Fragility within stability: the state, the clan and political resilience in Somalilan. *Third World Quarterly*, *41*(6), 1067–1083. https://doi.org/10.1080/01436597.2020.1730693

Ricoeur, P. (1981). *Hermeneutics and the human sciences: Essays on language, action and interpretation*. Cambridge university press.

Ritchie, J. (1996). Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data. *Evaluation*, *2*(4), 469–470. https://doi.org/10.1177/135638909600200412

Rokach, A. (2014). Loneliness of the Marginalized. *Open Journal of Depression*, *03*, 147–153. https://doi.org/10.4236/ojd.2014.34018

Rostow, W. W. (1990). *The stages of economic growth: A non-communist manifesto*. Cambridge university press.

Roussey, C., Balas, N., & Palpacuer, F. (2022). Political CSR initiatives as levers of marginalisation: the disconnect between representatives and the so-called represented in the mining industry. *Critical Perspectives on International Business*, *18*(1), 31–49. https://doi.org/10.1108/cpoib-01-2018-0015

Sagioglou, C., Forstmann, M., & Greitemeyer, T. (2018). Belief in Social Mobility Mitigates Hostility Resulting From Disadvantaged Social Standing. *Personality*

and Social Psychology Bulletin, *45*(4), 541–556. https://doi.org/10.1177/0146167218789073
Salmela, J., Lallukka, T., Kanerva, N., Pietiläinen, O., Rahkonen, O., & Mauramo, E. (2021). Intergenerational social mobility and body mass index trajectories – A follow-up study from Finland. *SSM - Population Health*, *13*(3), 1–21. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2020.100723
Samatar, A. I. (1989). *The state and rural transformation in Northern Somalia, 1884-1986*. Univ of Wisconsin Press.
Samatar, A. I. (2016). *Africa's First Democrats: Somalia's Aden A. Osman and Abdirizak H. Hussein*. Oxford University Press.
Samatar, S. S. (1982). *Oral poetry and Somali nationalism-The case of Sayyid Mahammad Abdille Hasan*. Cambridge University Press.
Schilling, B. (2019). German Colonialism in Africa. *The English Historical Review*, *134*(567), 390–403. https://doi.org/10.1093/ehr/cez006
Schneider, W. (2016). *What we know about economic inequality and social mobility in the United States*. New York. Russel Sage Foundation. https://www.russellsage.org/sites/default/files/RSFissuebriefs_0.pdf
Scott, G. M., Best, C., Fung, K., Gupta, M., Sommer, D. D., Szeto, C., & Micomonaco, D. C. (2019). Impact of marginalization on tobacco use in individuals diagnosed with head and neck Cancer. *Journal of Otolaryngology - Head & Neck Surgery*, *48*(1), 54. https://doi.org/10.1186/s40463-019-0380-5
Simmel, G. (1908). *Sociology: Inquiries into the construction of social forms* (Issue 1). http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/9809/1/46.pdf.pdf
Sommers, L. M., Mehretu, A., & Pigozzi, B. W. M. (2019). Towards typologies of socio-economic marginality: north/south comparisons. In *Marginality in Space-Past, Present and Future* (pp. 7–24). Routledge.
Song, M. (2020). Rethinking minority status and 'visibility'. *Comparative Migration Studies*, *8*(1). https://doi.org/10.1186/s40878-019-0162-2
Srivirojana, N., Punpuing, S., Robinson, C., Sciortino, R., & Vapattanawong, P. (2014). Marginalization, Morbidity and Mortality: A Case Study of Myanmar Migrants in Ranong Province, Thailand. *Journal of Population and Social Studies*, *22*(1), 35–52.
Ssereo, F. (2003). Clanpolitics, clan-democracy and conflict regulation in Africa: The experience of Somalia. *Global Review of Ethnopolitics*, *2*(3–4), 25–40. https://doi.org/10.1080/14718800308405142
Stauber, R., & Vago, R. (2007). *Introduction. In The Roma: a Minority in Europe: Historical, Political and Social Perspectives*. Central European University Press. http://books.openedition.org/ceup/1410
Steph, L., & Geoff, P. (2018). Everyone a Winner? In G. P. Steph Lawler (Ed.), *Social Mobility for the 21st Century* (1st Editio, pp. 133–145). Routledge. https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781351996808
Sturgeon, S. (2014). STIGMA AND MARGINALISATION: STRUCTURAL VIOLENCE AND THE IMPACT ON MENTAL HEALTH. *Social Work/Maatskaplike Werk*, *48*(1 SE-Articles). https://doi.org/10.15270/48-1-105
Super, G. (2022). Cars, compounds and containers: Judicial and extrajudicial infrastructures of punishment in the 'old' and 'new' South Africa. *Punishment & Society*, *24*(5), 824–842. https://doi.org/10.1177/14624745221079456
Swayne, H. G. C. (1903). *Seventeen trips through Somalilan and a visit to Abyssinia : with supplementary preface on the 'Mad Mullah' risings*. Rowland Ward, Limited, 'The Jungle'. https://doi.org/10.5479/sil.798105.39088019027374

Tate, K. A., Fallon, K. M., Casquarelli, E. J., & Marks, L. R. (2014). Opportunities for Action: Traditionally Marginalized Populations and the Economic Crisis. *Professional Counselor*, *4*(4), 285–302.

The National Academy of Sciences. (2018). Addressing the Social and Cultural Norms That Underlie the Acceptance of Violence. *Addressing the Social and Cultural Norms That Underlie the Acceptance of Violence*, *April*, 1–10. https://doi.org/10.17226/25075

Torche, F. (2018). Intergenerational Mobility at the Top of the Educational Distribution. *Sociology of Education*, *91*(4), 266–289. https://doi.org/10.1177/0038040718801812

UNICEF. (2022). *Education Pathways in Roma Settlements: Understanding Inequality in Education and Learning* (Vol. 1244). file:///Users/macbook/Downloads/UNICEF-2022-Education-pathways-in-Roma-settlements.pdf

Välimäki, V., Kivijärvi, A., & Aaltonen, S. (2020). The links between structural and social marginalisation – social relations of young Finnish adults not in employment or education. *Journal of Youth Studies*, *23*(10), 1347–1365. https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1676884

Van de gaer, D., & Palmisano, F. (2021). Growth, mobility and social progress. *Journal of Comparative Economics*, *49*(1), 164–182. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jce.2020.08.003

Van Duyn, E. (2020). Mainstream Marginalization: Secret Political Organizing Through Social Media. *Social Media + Society*, *6*(4), 2056305120981044. https://doi.org/10.1177/2056305120981044

van Leeuwen, M. H. D., & Maas, I. (2010). Historical Studies of Social Mobility and Stratification. *Annual Review of Sociology*, *36*(1), 429–451. https://doi.org/10.1146/annurev.soc.012809.102635

Van Wormer, K., & Link, R. (2016). Minority groups and the impact of oppression. In *Social welfare policy for a sustainable future. SAGE Publications, Inc, Thousand Oaks, CA* (pp. 179–210).

Vandeginste, S. (2014). Political Representation of Minorities as Collateral Damage or Gain: The Batwa in Burundi and Rwanda. *Africa Spectrum*, *49*(1), 3–25. https://doi.org/10.1177/000203971404900101

Villarroya, E. (2015). The social impact of human mobility: An undivided vision of cultural and individual change. *Metode Science Studies Journal*, *5*, 51–56.

Vitturini, E. (2017). *The Gaboye of Somalilan: The Historical Process of Emancipation and Marginalisation* [University of Milan-Bicocca]. https://boa.unimib.it/retrieve/handle/10281/180856/257222/phd_unimib_734232.pdf

Vitturini, E. (2020). The Gaboye of Somalilan: transformations and historical continuities of the labour exploitation and marginalisation of hereditary groups of occupational specialists. *Journal of Eastern African Studies*, *14*(3), 473–491. https://doi.org/10.1080/17531055.2020.1773070

Walls, M. (2009). The emergence of a somali state: Building peace from civil war in Somalilan. *African Affairs*, *108*(432), 371–389. https://doi.org/10.1093/afraf/adp019

Walls, M., & Kibble, S. (2010). Identity, Stability and the State in Somalilan; Indigenous Forms and External Interventions. *Globalisation (s) of the Conflict in Somalia Conference, University of St Andrews, St Andrews*, 24–25.

Walls, M., & Kibble, S. (2011). *What makes Somalilan's case for recognition so different?*

Warnke, G. (2016). *Hermeneutics*. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190201098.013.114
Warsame, A. B. (2020). *Ethnic Prejudice and Discrimination of the Somali Minority Groups: The Image Of The Other As An Enemy*.
Weber, M. (1922). *Economy and Society*. University of California Press Berkeley.
Weiss, D., Greve, W., & Kunzmann, U. (2022). Responses to social inequality across the life span: The role of social status and upward mobility beliefs. *International Journal of Behavioral Development*, *46*(4), 261–277. https://doi.org/10.1177/01650254221089615
Westoff, C. F., Bressler, M., & Sagi, P. C. (1960). The Concept of Social Mobility: An Empirical Inquiry. *American Sociological Review*, *25*(3), 375–385. https://doi.org/10.2307/2092084
Williams, D. R., Priest, N., & Anderson, N. (2017). Understanding Associations between Race, Socioeconomic Status and Health: Patterns and Prospects. *Physiology & Behavior*, *176*(1), 139–148. https://doi.org/10.1037/hea0000242.Understanding
Wiser, J. L. (1982). The Concept of Ideology and Political Analysis: A Critical Examination of Its Usage by Marx, Lenin and Mannheim. *American Political Science Review*, *76*(3), 726. https://doi.org/DOI: 10.2307/1963824
Wolff, J. (2017). Forms of Differential Social Inclusion. *Social Philosophy and Policy*, *34*(1), 164–185. https://doi.org/DOI: 10.1017/S0265052517000085
Yaish, M., & Andersen, R. (2012). Social mobility in 20 modern societies: The role of economic and political context. *Social Science Research*, *41*(3), 527–538. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2011.12.001
Yi Xue, F. (2016). Political participation of ethnic minority groups in Malaysia [University Putra Malaysia]. In *Jurnal Penelitian Pendidikan Guru Sekolah Dasar* (Vol. 34, Issue December). http://psasir.upm.edu.my/id/eprint/69273/1/FEM 2016 34 - IR.pdf
Yoni, N. (2022). Enacting Border Governance through Multi-scalar Violence: Exclusion and discrimination of Rohingya people in Rakhine state. *Modern Asian Studies*, *56*(2), 567–602. https://doi.org/DOI: 10.1017/S0026749X21000135
Zahavi, D. (2018). *Phenomenology: the basics*. Routledge.
Zappella, E. (2017). Workplace Inclusion for Workers with Disabilities. In F. Dovigo (Ed.), *Workplace Inclusion for Workers with Disabilities BT - Special Educational Needs and Inclusive Practices: An International Perspective* (pp. 217–239). SensePublishers. https://doi.org/10.1007/978-94-6300-857-0_11

EKLER

Ek 1: Informed Consent Form

PLEASE TAKE THE TIME TO READ THIS DOCUMENT CAREFULLY

We invite you to the **research** titled "marginalization of Gabooye in Somalilan: roots, legacies, and prospect for social mobility", conducted by Zakarie Abdi BADE. Before deciding whether to participate in this research, you should understand why and how the research will be conducted. Therefore, reading and understanding this form is very important. If there are things you do not understand or are not clear to you, or if you want more information, please ask us.

Participation in this study is entirely **voluntary.** You have the right to **not participate** in the study or to **withdraw** from the study at any point. **Your response to the study will be interpreted as giving consent to participate in the research**. Do not be under any pressure or suggestion when answering the questions in the **forms** provided to you. The information obtained from these forms will be used solely for research purposes.

1. **Information about the research:**
   a. Purpose of the research: The general purpose of this study is to predict the roots and legacy of Gabooye's marginalization in Somalilan and Gabooye's social mobility.
   b. Content of the Research: Roots of Gabooye marginalization, their legacies, and expectations of social mobility
   c. Reason for the Research: ☐ Scientific research ☒**Thesis work**
   d. Expected Duration of the Research: **7 months**
   e. Expected Number of Participants/Volunteers to Participate in the Research: **30 people.**
   f. Location(s) of the research: **Hargeisa, Somalilan**

2. **Participation consent for the study:**

I have read the information above that needs to be given to the participant/volunteer before the research, and I fully understand the scope and purpose of the study I am asked to participate in, as well as the responsibilities voluntarily assumed by me. **The written and verbal explanation about the study was given by the researcher named below, I had the opportunity to ask questions and discuss, and I received satisfactory responses. The possible risks and benefits of the study were also verbally explained to me.** I understand that I can withdraw from this study at any time without having to give any reason, and that I will not encounter any negativity if I do withdraw.

In these conditions, I agree to participate in the research voluntarily, without any pressure or coercion.

Participant's surname (In their own handwriting) .....

Signature:

(If applicable) For Those Under Guardianship or Parent (In their own handwriting)

Adı-Soyadı: .....

Signature:

Note: This form is prepared in two copies. One of these copies is given to the volunteer in exchange for a signature, while the other is kept by the researcher.

Ek 2: Interview Guide

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCE

DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

The Gabooye Marginalization in Somaliland: Root Causes, Legacies, and Mobility Prospects

Interview Questions

I. Introduction

1. Can you please introduce yourself and your background, particularly your familiarity with Gabooye communities in Somaliland?
2. What do you consider the primary function of your role in relation to the Gabooye community?
3. What first sparked your interest in the issue of Gabooye marginalization in Somaliland?

II. Understanding the Gabooye Marginalization

4. Can you share your perception of the Gabooye community's socio-economic position in Somaliland?
5. What do you believe are the root causes of Gabooye marginalization in Somaliland?
6. Can you discuss the historical context of the Gabooye marginalization? How has it evolved over time?
7. In what ways have traditional social and caste structures contributed to Gabooye marginalization?
8. How do policies and politics at the national and local level impact the Gabooye community in terms of marginalization?

III. Legacies of the Gabooye Marginalization

9. Can you elaborate on the long-term effects or legacies of Gabooye marginalization?
10. How does marginalization impact the Gabooye community's access to education, healthcare, and other public services?
11. Can you describe any particular instances or narratives of individuals or groups within the Gabooye community that exemplify the effects of this marginalization?
12. How does marginalization affect Gabooye's social interactions, their place in the community, and their identity?

IV. Mobility Prospects

13. What steps, if any, have been taken to address the marginalization of the Gabooye community in Somaliland?
14. How does the Gabooye community itself perceive and respond to these measures?
15. Can you discuss any successful instances of social mobility within the Gabooye community? What factors contributed to these successes?

16. What strategies would you suggest for further improving the social and economic status of the Gabooye community?

V. Future Perspectives

17. How do you envision the future of the Gabooye community in Somaliland?
18. What role do you think international actors, NGOs, and local government can play in changing the current situation?
19. Can you share any ongoing projects or future plans aimed at tackling Gabooye marginalization?
20. In your opinion, what needs to change in Somaliland society to fully address and eradicate Gabooye marginalization?

VI. Conclusion

21. Are there any final thoughts or insights you would like to share about Gabooye marginalization in Somaliland?
22. Do you have any resources or people that you suggest we should explore further for this study?
23. May we contact you again for any follow-up questions or clarifications related to this interview?

THANK YOU FOR YOUR VALUABLE TIME

Ek 3: Focus Group Discussion Guide

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCE

DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

The Gabooye Marginalization in Somaliland: Root Causes, Legacies, and Mobility Prospects

FOCUS GROUP DISCUSSIONS GUIDE

Date:…../…../2023

Facilitator: Zakarie Abdi BADE

I. Introduction

1. Can you please introduce yourself and your background, particularly your familiarity with Gabooye communities in Somaliland?
2. What do you consider the primary function of your role in relation to the Gabooye community?
3. What first sparked your interest in the issue of Gabooye marginalization in Somaliland?

II. Understanding the root causes of the Gabooye Marginalization

4. Can you share your perception of the Gabooye community's socio-economic position in Somaliland?
5. What do you believe are the root causes of Gabooye marginalization in Somaliland?
6. Can you discuss the historical context of the Gabooye marginalization? How has it evolved over time?
7. In what ways have traditional social and caste structures contributed to Gabooye marginalization?
8. How do policies and politics at the national and local level impact the Gabooye community in terms of marginalization?

III. Legacies of Marginalization

9. Can you elaborate on the long-term effects or legacies of Gabooye marginalization?
10. How does marginalization impact the Gabooye community's access to education, healthcare, and other public services?
11. Can you describe any instances or narratives of individuals or groups within the Gabooye community that exemplify the effects of this marginalization?
12. How does marginalization affect Gabooye's social interactions, their place in the community, and their identity?

IV. Mobility Prospects

13. What steps, if any, have been taken to address the marginalization of the Gabooye community in Somaliland?
14. How does the Gabooye community itself perceive and respond to these measures?
15. Can you discuss any successful instances of social mobility within the Gabooye community? What factors contributed to these successes?
16. What strategies would you suggest for further improving the social and economic status of the Gabooye community?

V. Future Perspectives

17. How do you envision the future of the Gabooye community in Somaliland?
18. What role do you think international actors, NGOs, and local government can play in changing the current situation?
19. Can you share any ongoing projects or future aimed at tackling Gabooye marginalization?
20. In your opinion, what needs to change in Somaliland society to fully address and eradicate Gabooye marginalization?

VI. Conclusion

21. Are there any final thoughts or insights you would like to share about Gabooye marginalization in Somaliland?
22. Do you have any resources or people that you suggest we should explore further for this study?
23. May we contact you again for any follow-up questions or clarifications related to this interview?

THANK YOU FOR YOUR VALUABLE TIME

Ek 4: Etik Kurumu Proje Onay Formu

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ (AYBÜ)
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU PROJE ONAY FORMU

ARAŞTIRMANIN BAŞLIĞI
Somalilan'da *Gabooye* Marjinalleşmesi: Kökler, Miraslar ve Sosyal Hareketlilik Beklentileri

ARAŞTIRMACI/ARAŞTIRMACILAR*

	Unvan	Adı Soyadı	Görev yeri	Telefon	e-posta
1**	Doktora Öğrencisi	Zakarie Abdi BADE	Hargeisa, Somali		
2	Prof. Dr. (Danışman)	Emrah AKBAŞ	AYBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi		
3					

Araştırmacının AYBÜ ile ilişkisi*: Doktora Öğrencisi**

*Bir danışman gözetiminde gerçekleşen çalışmalarda danışmanın imzası zorunlu değildir.
** Etik kuruluna doğrudan başvuru yapan kişinin ismi ilk sıraya yazılmalıdır.
***Bu kısımda araştırmacının / araştırmacılardan en az birinin AYBÜ ile ilişkisi mutlaka belirtilmelidir. AYBÜ Etik Kurulu yalnızca üniversitemiz bünyesindeki çalışan veya öğrencilerin başvurularını değerlendirmektedir.

ARAŞTIRMA DÖNEMİ

Başlangıç* 01/06/2023	**Bitiş:** 30/12/2023

*Bu kısımda veri toplama sürecinin başlangıcı ve bitişi verilmelidir. Veri toplama tarihinin başlangıcı Etik Kurulonayının alınmasından önce olamaz. Bu yüzden proje başlamadan en az 1 ay önce başvuru yapılması önerilmektedir.

ARAŞTIRMANIN NİTELİĞİ

☐	Öğretim elemanı araştırması
☒	Doktora tezi
☐	Yüksek lisans tezi
☐	Diğer _____ (belirtiniz)

ARAŞTIRMA DESTEĞİ

☒	Yok		
☐	Var		
	☐	Üniversite	
	☐	TÜBİTAK	
	☐	Uluslararası	

	☐	DİĞER (belirtiniz)	

Desteğin niteliği:_____

Desteğin niteliği (maddi ve/veya diğer) açıklanacak, destek verenin beklentisinin olup olmadığı, beklenti varsa niteliği, desteğin, desteği veren kurum/kuruluşa karşı deneklerin hak-mahremiyet-gizlilik-zarar görmeme ilkelerine uygun olup olmadığı belirtilmelidir. Gerekli ise ilgili belgeler başvuruya eklenmelidir.

BAŞVURU DURUMU			
☒	Yeni başvuru		
☐	Tekrar başvuru	**Araştırma no:**	
☐	Protokol değişikliği	**Araştırma no:**	
☐	Daha önce onaylanmış bir araştırmanın devamı	**Araştırma no:**	

Veri Toplanması Planlanan Yerler/Mekânlar/Kurum Ve Kuruluşlar

1	Hargeisa, Somalilan, Azınlığın Gelişimi ve Savunuculuğu Akademisi (ADAM).
2	Hargeisa, Somalilan, Gabooye geleneksel liderleri
3	Hargeisa, Somalilan, Somalilan milletvekilleri
4	Hargeisa, Somalilan, Gabooye gençlik üyeleri ve bilim adamları
5	Hargeisa, Somalilan, Somalilan mahkemeleri ve adalet kurumları

Araştırma Geniş Özeti

(Araştırmanın konusu, amacı, değişkenleri, yöntemi net bir şekilde açıklanmalıdır)

Konu:*(Araştırmanın konusu belirtilecektir.)*

Marjinalleşme, gündelik toplumsal hayatın bir parçası olarak yaşanan küresel bir olgudur. Marjinalleşmenin en büyük katkısı, iki grup arasında etnik köken, din, sınıf, kültür, dil, coğrafya, gelir ve statü gibi farklılıkların olması gerçeğidir. Somali toplumu uzun zamandır aynı dine, etnik kökene, dile, kültüre ve yerleşim yerlerine sahip homojen bir toplum olarak kabul edilir. Daha spesifik olarak, Somalilan toplumu tamamen homojendir. Bununla birlikte, Somalilan'daki klanlar arasında Gabooye klanına karşı sosyal marjinalleşme devam etmektedir. Böyle homojen bir toplumda marjinalleşmek garip görünür. Bu nedenle, bu çalışma Somalilan'daki Gabooye kabilen 'in marjinalleşmenin köklerini, miraslarını ve sosyal hareketlilik beklentilerini anlamayı amaçlamaktadır.

Amaç:*(Araştırmadan beklentiler, yapılacak çıkarsamalar ve nelerin hedeflendiği açıklanacaktır.)*

Bu çalışmanın genel amacı, Gabooye'nin Somalilan'daki marjinalleşmesinin köklerini ve mirasını ve Gabooye'nin sosyal hareketliliğini tahmin etmektir. Somalilan'daki Gabooye toplulukları, nefret söylemi, dış evlilik için onaylanmama ve büyük klanlardan ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Büyük klanlar gibi Gabooye toplulukları da Somali topraklarında yaşayıp ancak tarih boyunca ayrımcılığa maruz kaldıklarını görünmektedir. Gabooye topluluklarının Somalilan'daki sosyal, ekonomik ve politik fırsatlara sınırlı erişimi vardır. Bu çalışma, marjinalleşmenin kökenlerini ve miraslarını derinlemesine anlamayı amaçlamaktadır. Çalışma aynı zamanda Somalilan'daki Gabooye için sosyal hareketlilik beklentilerini araştırmayı da amaçlamaktadır.
Bu arka plan göz önüne alındığında, bu çalışma, bilimsel bilgi ve uygulamaları çeşitli şekillerde teşvik etmek için önemlidir. İlk olarak, çalışmanın bulguları homojen bir toplum arasında ayrımcılık yaratma olasılığı üzerine bir tartışmaya katkıda bulunacaktır. İkincisi, çalışmanın bulguları Birleşmiş Milletler ve uluslararası topluluklar için küresel ayrımcılığa karşı stratejilere referans olabilir. Ayrıca, marjinalleşmeye karşı harekete geçmeleri için Somali hükümetlerine yardım sağlayacaktır. Üçüncüsü, çalışmaların bulguları Somalilan'da ayrımcılığa karşı ulusal harekete somut öneriler sunacaktır. Dördüncüsü, çalışma aynı zamanda homojen bir toplumda benzersiz marjinalleşme vakası aracılığıyla temel ayrımcılık, tabakalaşma ve eşitsizlik teorilerine de katkıda bulunacaktır.

Kapsam:*(Araştırmanın ilgili literatürdeki yeri açıkça belirtilecektir.)*

Tüm sosyologlar, Durkheim'in kuramın en erken döneminden başlayarak, mevcut marjinalleşme çalışmalarına kadar, sosyal marjinalleşme olgusuna teorik ve ampirik sezgi sağladılar. Sosyolojik literatürde marjinalleşmeyi tanımlayan ve kuramlaştıran çeşitli yollar analiz edilmiştir. Sosyal marjinalleşmeyi kuramsallaştıran ve tanımlayan sosyolojik literatür çeşitli şekillerde analiz edilmiştir: birçok kuram ve analiz, işlevselçi yaklaşım, çatışma perspektifi, etkileşimci odak, anomi yaklaşımı, sosyal ve kültürel destek teorileri ve bütünleştirici ve süreçsel yaklaşımlar (Farrell and Swigert as cited in Christensen, 2018). Diğerleri, sosyal marjinalleşme kuramlarını sosyolojik sapma kuramları, etiketleme kuramı, çatışma kuramı ve sosyal yapılandırmacı kuramı olarak sınıflandırmıştır.
Somalilan'daki azınlıklar, egemen klanlardan hiçbir şekilde farklı olmadığını iddia edilebilmektedir. Aynı din, kültür, fiziksel görünüm, dil ve yerleşim yerlerine sahiplilerdir. Ancak, egemen gruplar tarafından ayrımcılığa ve marjinalleşmeye maruz kalmaktadırlar. Ayrımcılığın kaynağı olan temel faktörler uydurmadır. Azınlıklarla ilgili mitler değişkendir ve kaynaklar tereddütlüdür. Somalilan'daki azınlıklar bugün *Gabooye* ailesiyle aynı çatı altında yer alsa da yörüngeleri farklıdır. Douglas Jardine, "Somali'nin başlıca klanları dışında, üç dışlanmış kabile var: *Midgan, Yibir* ve *Tumaal"* (Jardine, 1923, p. 143). *Midgan* ve *Yibir*'in kökeni, daha önce Somali'nin aksine bir lehçe konuşmasına rağmen bilinmemektedir. Öte yandan Jardine, azınlıkların *Tumal* grubunun, *Midgan* bir kadınla evlenerek küçük düşürülen diğer Somali klanlarının torunları olduğunu iddia eder.
Gabooye'nin kökeniyle ilgili en yaygın uydurma, Mohamed Eno' nun belirttiği gibi, "dışlanmışların atalarının" ve "soyluların" atalarının (o zamanlar her ikisi de soylu kardeşler) ölü bir hayvanın etiyle beslendiği doğrulanmamış olaydır. İslam inancında kabul edilen normlarda katledilmeyen şey" (Eno, 2005). Guido Ambroso olay hakkında daha fazla açıklama yapar: "*Muhammed Gorgate (Madhiban)* ve *Hawiye*'nin soyundan gelen *Mahamud Gorgate* adlı iki kardeş, çölde açlıktan ölecekmişler ve Müslüman şeriat hükümlerinin aksine ölü bir hayvan yemişler (Ambroso, 2015, p. 13). Şehre güvenli bir şekilde vardıklarında *Mahamud* kusmuş, *Muhammed* ise yiyecekleri alıkoydu ve kirlenmiş (Ambroso, 2015, p. 13). Ancak Eno, anlatının gerçekliğini

şüpheli bir konuma yerleştirmiş ve şunları kaydetmiştir: "Ölü hayvanın etini yiyen iki suçlu kardeşten biri "saf olmayan" olarak dışlanırken, diğeri asaletini lekesiz tuttuğunda (Eno, 2005). Ancak ne yazılı kaynaklar ne de sözlü tarihçi olayın yeri, zamanı ve hayvan türünden bahsetmemektedir.
Başka bir hesap, grubun kaybolan Somalili bir çocuktan geldiğini belgelemektedir. Çocuğu yakalayan bir sırtlan onu yutmak yerine büyütmüştür. Etçil ve acımasız vahşi sırtlan hakkındaki algımıza rağmen, yutamamıştı! Bu tuhaf ilişkinin efsanesi, o atadan gelenleri dışlamak için güçlü bir sosyal neden haline gelmiştir (Eno & Eno, 2010). Önde gelen antropolog Lewis'in alternatif yorumu, Isaak ve Daarood'un *sab* (düşük kast) kelimesini üç ana azınlık grubunu tanımlamak için kullandığını iddia etmiş: Somaliler arasında aynı isimler altında bulunan *Midgan, Tumal* ve dağılmış *Yibir*. Somalililer arasında ve güneyde topluca *bon*, düşük kast (veya 'soylu' mesleğin karşıtı olarak silah) olarak adlandırılırlar. Kendilerine ait bir aşiret örgütlenmesine sahip değildirler ve akrabalık bağı olmaksızın olma duygusuna sahip "sınırsız insanlar" olarak bilinirler (Lewis, 1994). Asil kabilelere patronaj yoluyla bağlanırlar ve karşılığında kendilerine ödenen ve bağlı kabilenin topraklarında kalmalarına izin verilen efendileri için belirli görevler yerine getirirler (Lewis, 1994).

Mohamed, bu grupların marjinal kastları içerdiğinden, Somali akrabalık sisteminin dışında bırakıldıklarından bahseder. "Söz konusu kast üyelerinin ya başka bir gruba karşı yenilen ve savaştan sonra düşen daha önce soylu grupların torunları ya da boynuzun ilk sakinlerinin torunları" olduğunu öne sürmektedir (Mohamed, 1997, p. 149). Somalililerin, İslam'ın Büyük Peygamberi Muhammed'den gelen soy saflıkları için taptıkları yedi farklı soy ağacından hiçbirinde görünmüyorlar. Ek olarak, Guido Ambroso, azınlık grubunun bir etnonimi olarak *Gabooye*'nin kişisel bir soyağacı terminolojisine sahip olmadığını, ancak "bir yayı tutan oklara atıfta bulunduğunu belirtir" (Ambroso, 1994). Kirliliklerinin kökeninin belirsiz kaldığını da ekler. Ancak Ambroso'nun açıklamasına atıfta bulunmak, bu insanlar hakkında iki gerçeği ortaya koyar. Birincisi, bu grubun diğer mesleklere ek olarak avcılardan oluştuğunu göstermektedir. İkincisi, onların genellikle düşmanlıklara hazırlanan savaşçılar olduklarını gösterir. Grubun sonraki açıklamaları, grubun bir savaşta yenildiği ve dolayısıyla gözden düştüğü ve dışlanmış olduğu endişesini pekiştirmektedir.
Bu grupları adlandırmak için kullanılan isimler için, Eno ve Eno, bu toplulukların yaşlıları ve seçkinlerinin bu insanlara verilen farklı isimler için ek kanıtlar sunduğunu söyler: *Midgo* veya *mid-go,* popüler bir *Gabooye* savaş alanı terimi olan "biri gitti" anlamına gelir. düşmüş bir düşmanı ifade eder (Eno & Eno, 2010). Başka bir tanım *Midgo*'yu deri tabaklama ve ayakkabıcılıkla ilişkilendirir, bu nedenle soy kütükten çok mesleğe odaklıdır; *Madhiban*, aşağılayıcı bir tabir olarak kullanılmasına rağmen, etimolojik olarak "zarar vermeyen" anlamına gelir; başka bir deyişle, "zararsız olan" (Eno & Eno, 2010). Dinsel olarak gözlemlenen bu tanım, İslam'ın barış ve karşılıklı bir arada yaşama doktrini ile iyi bir şekilde örtüşmektedir; *Tumaal* mesleki olarak "demircilik" ile ilişkilidir ve *Yahar* ayakkabı yapımını ifade eder (Eno & Eno, 2010).
Yibir'in azınlık olma yörüngesi hakkındaki hikaye, Kirk'ün (1904) savunduğu gibi, ataları "*Mohamed Hanif'in*" hikayesiyle ilgilidir. *Mohamed Hanif*, Somali topraklarının kuzey kesiminin (şimdiki Somalilan) hükümdarı olan belirli bir "Sultan Somalı'ın" mahkemesinde yaşayan güçlü bir "rahiptir". Olay, Arap Yarımadası'ndan gelen ve kendi adını taşıyan Somalilan'ın en büyük klan konfederasyonu olan *İsaak*'ın atası olan büyük bir dini şahsiyet olan Şeyh *Isaak* zamanında meydana gelmiştir. Şeyh *Isaak*, "*Aw Bakhardle*" adlı kuzenini göndermişti. Kirk ile ilgili olarak, Mohamed Hanif'i ortadan kaldırmak. *Aw Bakhardle* gücünü göstermek için, *Aw Bakhardle* Tanrı'ya onu dağın içinde tuzağa düşürmesi için yalvarana kadar birkaç kez bir tepeden geçer. Sonra tepeden çıkmayı başaramamış. Daha sonra *Yibir*'in oğlu adamı ziyaret etti ve babasının

öldürülmesi için kan tazminatı, *diyya* ister. *Aw Bakhardle* onlara, ister acil tazminata ihtiyaçları olsun, ister gelecekte her yeni doğan erkek çocuk ve her evlilik için ödenmesini tercih edecek alternatifler sunar; bu yüzden ikinciyi seçtiler ve Somalililerin *Yibir*'e ödediği "*Samanyo*"nun açıklaması budur (Kirk, 1904). Bölüm, Somalilanlılar arasında hala yaygın olarak bilinilmektedir ve hikaye çeşitli varyasyonlarda toplanmıştır (Vitturini, 2020).

Yöntem:* *Araştırmanın evreni, örneklemi, örneklem seçme yöntemi, veri toplama araçları ve bunları kimin uygulayacağı, veri toplama araçlarının uygulanma biçimi (yüzyüze, posta vb.), araştırmadan elde edilen sonuçların yanlılığını önleyecek yöntemsel önlemler açıklanacaktır.Kullanılacak Biyolojik, Psikolojik ve/veya Teknik gibi tüm yöntemler ayrıntılı olarak açıklanmalıdır.Gönüllü katılımı bozacak ve katılımcıları suistimal edecek tehditlere karşı alınan önlemler açıklanmalıdır.*

Temellendirilmiş Teoride, katılımcılar genellikle teori geliştirme sürecini ilerletecek veya anlayış oluşturacak bilgiler sunmak istedikleri için katılırlardır. Bu nedenle, bu çalışmada, çalışmanın başlangıcında örneklem sayıları veya veri kaynaklarının bilinmediği amaçlı örnekleme kullanılacaktır. Glaser (1978), çalışmanın araştırma alanında ilgi alanı hakkında bilgili ve zengin bir veri kaynağı sağlayabilecek bireyleri belirleyerek başlaması gerektiğini öne sürmüştür. Bununla birlikte, başlangıçtaki temel dahil etme kriterleri, marjinalleştirmeye tabi olan tüm Gabooye topluluğu üyeleridir. Görüşme yapılacak ikinci grup, daha önce Gabooye azınlıklarıyla yaşamış veya çalışmış azınlıkla ilgili meseleler aktivistleridir. Örnek için teorik örnekleme uygulanacaktır. Glaser ve Strauss (1967), teorik örnekleme fikrini ortaya atarak, analistin verilerini ortaklaşa topladığı, kodladığı ve analiz ettiği ve daha sonra hangi verilerin toplanacağına ve nerede bulunacağına, ortaya çıktıkça teorisini geliştireceğine karar verdiğini belirtir. Bu nedenle, teorinin formülasyonunu teşvik edecek ilgili verileri sağlayabilecek katılımcıları seçmek için bu çalışmada teorik örnekleme kullanılacaktır. Glaser ve Strauss (1967), teorik örnekleme yoluyla basitçe izin verilirse, önemli bir alana uygulanabilir bilginin zamanla ortaya çıkacağına inandığından, teorik örneklemeyi kullanmanın birincil amacı ortaya çıkan teorinin geliştirilmesidir.
Veri toplama araçları için bu çalışmanın temel veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılacaktır. Bireysel görüşmeler, katılımcıların marjinalleşmeyle ilgili hikayelerini anlatmalarına olanak tanır. Benzer şekilde, entelektüellerden, politikacılardan ve Gabooye topluluğunun seçkinlerinden veri toplamak için görüşme kılavuzları kullanılacaktır. Görüşme kılavuzu, başlangıçta, literatür taramasının çalışma amaçlarıyla ilgili olarak önerdiği ve ara analize yanıt olarak araştırmacı tarafından değiştirilen konuları içerecektir. Mülakat rehberi, farklı kişilerden sistematik veri almayı kolaylaştıracak ve araştırmacıların zamanı daha etkin kullanmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada görüşme kılavuzlarının amacı, soruların çalışmanın temel amaç ve hedeflerini kapsamasını sağlamaktır. Odak grup görüşmesi de veri toplama için önemli bir araç olacaktır. Gabooye marjinalleşmesi hakkında uzman bilgisi olan kişilerin tartışması kolaylaştırılacaktır. Çalışmada kullanılacak nihai veri toplama aracı ikincil veri analizi olacaktır. Bu araçta, çalışma mevcut yazılı, işitsel ve görsel metinler ile Gabooye marjı hakkında çalışmanın araştırma sorularına ilişkin ikincil verileri analiz edecektir.
Nitel araştırmalar yorumlayıcıdır ve bu nedenle araştırmacının önyargıları, değerleri ve yargıları araştırma raporunda belirtilir (Creswell, 1994). Önyargılardan kaçınmak için araştırmacı, yardım danışmanıyla birlikte katılımcılara sorulacak soruları iki kez kontrol edecektir. Uygulamada yansıma için fırsatlar sağlamak için veri toplama ve analiz sırasında danışmanıyla düzenli istişareler yapılacaktır. Ana tartışma alanları, veri toplama bağlamı, teorik duyarlılığı artırmak için transkriptlerin kör olarak gözden geçirilmesi, önyargıların ortaya çıkarılması ve araştırmacının verileri varsayımını ve yorumunu netleştirme olacaktır.
Mesleki ve akademik dernekler için etik kuralları, insanların kimliklerini ve araştırma yerini korumak için güvenceler konusunda ısrar eder. Gizlilik ve anonimlik, çalışmanın gönüllü katılımını korumak için çok önemlidir. Katılımcıların kimliklerini korumak için kendilerine araştırma kimlikleri için bir kod verileceklerinden emin olunacaktır.

Üzerinde anlaşılan kod dışında hiçbir kayıt gerçek adlarını veya kişisel bilgilerini içermeyecektir.
Veri korumasını sağlamak için takma adlar kullanılacaktır. İsimlere özel bir kişisel kod verilecek ve kod anahtarı sadece araştırmacı tarafından bilinecektir. Kod numaraları, ses kayıtları ve görüşme transkriptleri dahil tüm çalışma belgelerinde kullanılacaktır. Tüm tanımlayıcı ayrıntılar transkriptlerden kaldırılacaktır. Kayıtlar şifreli bir dosyada tutulacak ve bunun kodu sadece araştırmacı tarafından bilinecektir. Tüm dosyalar şifre korumalı bir bilgisayarda saklanacaktır.
Araştırmacı, araştırmanın katılımcıları nasıl etkileyebileceğini düşünmelidir (Murphy ve Dingwall, 2001). Araştırma bulguları kamuya açık hale geldiğinde ortaya çıkabilecek başlıca potansiyel zararlardan biri, özellikle bağlamsal bilgilerin sağlanmasına büyük ölçüde bağımlı olan çalışmalarda, katılımcıların yerlerinin belirlenmesidir (Hammersley ve Atkinson, 1995). Bazı araştırmacılar, 'doğrulanabilirliğin' (araştırmadaki tüm faaliyetlerin belgelenmesi) etik bir ikilem yaratabileceğini ve gizlilik ve anonimlik hakkını ihlal edebileceğini düşünmektedir (Orb ve diğerleri, 2001). Bu etik ikilemle başa çıkmak için bazı araştırmacılar, katılımcıların diğer araştırmacıların süreci ve verileri gözden geçirebileceği konusunda bilgilendirilmelerini önermiştir (Orb ve diğerleri, 2001). Kvale gibi diğerleri, araştırmacıların mahremiyetlerini korumak için katılımcıların özelliklerini değiştirmeleri gerekebileceğini öne sürdü. Ancak ilgili bilgilerde büyük değişiklikler yapmamalıdırlar (Kvale, 1996). Bu nedenle sunumda katılımcılardan doğrudan alıntıların onları özdeşleştirmeyecek şekilde kullanılmasına özen gösterilecektir.

Araştırma katılımcılara herhangi bir şekilde yanlı/yanlış bilgi vermeyi, ya da çalışmanın amacını tamamen gizli tutmayı gerektiriyor mu?

☐ Evet	☒ Hayır
Evet ise açıklayınız:	

Araştırma, katılımcıların fiziksel sağlıklarını tehdit edici veya zorlayıcı uygulamalar içeriyormu?

☐ Evet	☒ Hayır
Evet ise açıklayınız:	

Araştırma, katılımcıların psikolojik sağlıklarını tehdit edici, zorlayıcı veya özel hayatıyla ilgili sorular içeriyor mu?

☐ Evet	☒ Hayır
Evet ise açıklayınız:	

Veri toplama sürecinde katılımcıların kişilik hakları ve özel bilgileri korunmakta mıdır?

☒ Evet	☐ Hayır
Hayır ise açıklayınız:	

Araştırmadaki katılımcıların kimlikleri toplanan ham veride tanımlanacak mı?

☐	Adıyla tanımlanacak*(Gerekçesini açıklayınız)*
☒	Bir kod verilerek tanımlanacak (*Detayını açıklayınız*) *Mesleki ve akademik kurumlar için etik kurallar, insanların kimliklerini ve araştırma yerini korumak için güvenceler konusunda ısrar etmektedir. Hassas çalışmalarda gizlilik ve anonimlik çok önemlidir. Gizlilik verilere erişimle ilgilidir, anonimlik ise katılımcıların ayrıntılarının ve konumları ve çalışmaları gibi ilgili bilgilerin gizlenmesi anlamına gelir. Katılımcıların kimliklerini korumak için kendilerine araştırma kimlikleri için bir kod verileceği konusunda güvence verilecektir. Üzerinde mutabık kalınan kod dışında hiçbir kayıt gerçek adlarını veya herhangi bir kişisel bilgiyi içermeyecektir.*
☐	Belirsiz olacak

Araştırmadaki katılımcıların kimlikleri, depolanan veride tanımlanacak mı?

☐	Adıyla tanımlanacak*(Gerekçesini açıklayınız)*
☐	Bir kod verilerek tanımlanacak (*Detayını açıklayınız*) *Mesleki ve akademik kurumlar için etik kurallar, insanların kimliklerini ve araştırma yerini korumak için güvenceler konusunda ısrar etmektedir. Hassas çalışmalarda gizlilik ve anonimlik çok önemlidir. Gizlilik verilere erişimle ilgilidir, anonimlik ise katılımcıların ayrıntılarının ve konumları ve çalışmaları gibi ilgili bilgilerin gizlenmesi anlamına gelir. Katılımcıların kimliklerini*

	korumak için kendilerine araştırma kimlikleri için bir kod verileceği konusunda güvence verilecektir. Üzerinde mutabık kalınan kod dışında hiçbir kayıt gerçek adlarını veya herhangi bir kişisel bilgiyi içermeyecektir.
☐	Belirsiz olacak

Araştırmadaki katılımcıların kimlikleri rapor içeriğinde tanımlanacak mı?

☐	Adıyla tanımlanacak *(Gerekçesini açıklayınız)*
☒	Bir kod verilerek ya da genel olarak (erkek çiftçi gibi) tanımlanacak (*Detayını açıklayınız*) *Mesleki ve akademik kurumlar için etik kurallar, insanların kimliklerini ve araştırma yerini korumak için güvenceler konusunda ısrar etmektedir. Hassas çalışmalarda gizlilik ve anonimlik çok önemlidir. Gizlilik verilere erişimle ilgilidir, anonimlik ise katılımcıların ayrıntılarının ve konumları ve çalışmaları gibi ilgili bilgilerin gizlenmesi anlamına gelir. Katılımcıların kimliklerini korumak için kendilerine araştırma kimlikleri için bir kod verileceği konusunda güvence verilecektir. Üzerinde mutabık kalınan kod dışında hiçbir kayıt gerçek adlarını veya herhangi bir kişisel bilgiyi içermeyecektir.*
☐	Organizasyon adıyla tanımlanacak
☐	Belirsiz olacak

Araştırmanın doldurulan anket, test vb. formlarının güvenliği nasıl sağlanacak?
(özellikle kimliklerin belirgin olduğu çalışmalarda)

☐	Özel kimlik bilgileri yer almadığından gerek yok
☒	Güvenli olan yerde kilitli dolap içinde saklanacak
☒	Bilgisayarda password/encryption koruması ile bilgisayar veri belleğinde saklanacak.
☐	Diğer *(Açıklayınız)*

Araştırma verilerine araştırma personelinin dışındaki kişilerin girme hakkı olacak mı?

☐	Evet(*Kim, niçin, veri güvenliğinin bu kişiler tarafından sağlanması için alınan tedbirler vb. açıklanacak*)
☒	Hayır

Araştırmaya reşit olmayan çocuklar, kısıtlı ya da engelli bireyler katılmakta mıdır?

☐ Evet	☒ Hayır
Evet ise açıklayınız:	

Katılımcılara araştırmanın niteliği hakkında yeterince açık ve anlaşılabilir açıklama yapılmakta mıdır?

☒ Evet	☐ Hayır
Evet ise açıklayınız: Çalışmanın niteliği hakkında katılımcılara açık ve anlaşılabilir bir açıklama sunulacaktır. Çalışma başlamadan önce, her bir katılımcıya araştırmanın amacı olan Gabooye topluluğunun sosyal hareketliliğin kök nedenlerini, miraslarını ve potansiyel yollarını anlama konusunda tam bir bilgilendirme yapacağım. Hassas konunun potansiyel duygusal rahatsızlığını kabul edecek ve yerinde destek mekanizmalarının bulunduğunu katılımcılara temin edeceğim. Gizlilik, gizlilik ve güvenli veri işleme önlemlerini detaylandıracağım ve katılımcıların haklarını, gönüllü katılımlarını ve herhangi bir olumsuz sonuç olmaksızın herhangi bir zamanda çekilme özgürlüklerini vurgulayacağım. Bilgiler hem İngilizce hem de Somali dillerinde, sözlü ve yazılı olarak paylaşılacaktır. Son olarak, tüm soruların ve endişelerin ele alındığından emin olmak için açık bir soru-cevap oturumu düzenleyeceğim, böylece katılımcılar, etik araştırma standartlarına uygun olarak, çalışma hakkında yeterince bilgilendirilmiş olacaklardır.	

Gönüllülere araştırmaya katılma ve çıkma koşulları açık ve net olarak belirtilmiş midir?

☒ Evet (Evet ise açıklayınız)	☐ Hayır
Evet ise açıklayınız: Açıkça, katılımcılara istedikleri zaman görüşmeyi durdurma ve bırakma hakkına sahip olacakları açıklanacaktır. Bu, katılımcıların katılımın gönüllü olduğu anlayışını geliştirir. Araştırmacı ile katılımcılar arasındaki güveni artıran, katılma, atlama veya durma özgürlüğüne sahip olduklarını anlayacaklardır.	

Katılımcıları en iyi tanımlayan seçenekleri işaretleyiniz.

☐	Okulöncesi çocuklar	☒	Kadınlar
☐	İlköğretim çocukları	☐	İşsiz yetişkinler
☐	Lise öğrencileri	☒	Yaşlılar
☒	Üniversite öğrencileri	☐	Zihinsel engelli bireyler
☐	Çocuk işçiler	☐	Tutuklular
☒	Yetişkinler	☐	Diğer (Belirtiniz)
☒	Erkekler		
Araştırmanın katılımcılarının çocuklar, zihinsel engelli bireyler vb. özel durumu olan bireyler olması halinde, bunların özel etik davranış gerektirmesi nedeniyle, araştırmacı uzman kişilerden aldığı bilgiler çerçevesinde bu konuda nasıl bir dikkat göstereceğini açıklamalıdır.			

Aşağıda yer alan uygulamalardan, çalışma kapsamında yer alacak olanları işaretleyiniz.

☐	Anket	☒	Görüntü kaydı
☒	Mülâkat	☒	Ses kaydı
☐	Gözlem	☒	Diğer (belirtiniz): Bu araçta, çalışma mevcut yazılı, işitsel ve görsel metinler ile Gabooye marjı hakkında çalışmanın araştırma sorularına ilişkin ikincil verileri

			analiz edecektir. Ayrıca Somalilan'daki Gabooye marjinalleşmesi üzerine yaptığım araştırmada, doğal, etkileşimli diyaloglar yoluyla zengin ve nüanslı veriler sağlayan Odak Grup Tartışmalarını (OGT) kullanacağım. OGT'lerin içindeki grup dinamikleri, çeşitli toplumsal perspektiflerin geniş bir incelemesini sağlar. Bu yöntem, Somalilan'da yaygın olan toplulukça tartışma normları ile uyumludur, bu nedenle kültürel olarak uygundur. Ancak, güvenli ve kapsayıcı bir ortamı korumak için güç dinamiklerinde bir denge sağlayacağım. Geçerlilik ve güvenilirlik için, OGT verileri diğer veri kaynakları ile üçgenleştirilecektir.
☐	Bilgisayar ortamında test/anket		

Yukarıdaki bilgilerin tamamen doğru olduğunu ve eksik bilgi vermediğimi taahhüt ederim.

Başvuruyu Yapan Araştırmacının

Adı ve Soyadı: Zakarie Abdi BADE

İmza:

Başvuru Tarihi: 09/05/2023

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ (AYBÜ)
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
PROJE ONAY BELGESİ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi *Sosyal ve Beşeri Bilimleri Fakültesi/Enstitüsü Sosyoloji* bölümü akademisyenlerinden / öğrencilerinden *Zakarie Abdi BADE'nin*, *Somalilan'da Gabooye Marjinalleşmesi: Kökler, Miraslar ve Sosyal Hareketlilik Beklentileri'* adlı araştırması değerlendirilmiştir. *(Bu kısım başvuru sahibi tarafından doldurulmalıdır)*

Proje etik açısından uygun bulunmuştur. ☐

Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir. ☐

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır. ☐

AYBÜ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARI (Etik Kurul tarafından doldurulacaktır)	
Araştırma kodu (Yıl – Araştırma sıra no)	
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	
Etik Kurul Karar toplantı tarihi ve karar no	
Yer	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Esenboğa Külliyesi
Katılımcılar	Formda imzası bulunan üyelerimiz toplantıya katılmıştır.

KURUL BAŞKANI VE ÜYELER:

		İMZA
Prof. Dr. Hakkı ODABAŞ	Başkan	
Prof. Dr. Musa ÖZTÜRK	Üye	
Doç. Dr. Ömer ASLAN	Üye	
Doç. Dr. Özge GÖKBULUT ÖZDEMİR	Üye	
Doç. Dr. Ali POLAT	Üye	
Doç. Dr. Gülay YAZICI	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi Recep YORULMAZ	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi Semih CEYHAN	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi Keziban Büşra KAYNAK EKİCİ	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi Nur Betül ATAKUL	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi İrem ŞENGÜL	Üye	

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

Date: …./07/2022

Dear, Mohamed Aabi Digaale and Ali Hassan Sugule,

I am Zakarie Abdi BADE, a Ph.D. candidate at Ankara Yildirim Beyazit University, Faculty of Humanities and Social Science, Department of Sociology, and I am writing to request your permission to use the documentary videos about Gabooye marginalization in Somaliland, which were released by Universal Somali TV in 2012. The videos are an essential part of my research, and I believe they will add significant value to my thesis.

I obtained the videos from the Universal Somali TV archive, where I spoke to the director and editor and cameraman. However, as a responsible researcher, I want to make sure that I have your permission to use the footage for my research purposes. I am aware that the documentary is not available online and has never been released again, and I consider it a valuable resource for my research.

I assure you that I will use the footage strictly for academic purposes and will not distribute or publish it without your permission. I understand that the documentary is your property, and I am willing to comply with any conditions that you may have regarding its use.

If you grant me permission to use the footage, I would like to request that you sign the attached permission form, which outlines the conditions of use. Please feel free to contact me if you have any questions or concerns regarding this request.

Thank you for your consideration, and I look forward to your response.
Sincerely,

Zakarie Abdi BADE

Permission Form:

I, Mohamed Aabi Digaale, hereby grant Zakarie Abdi BADE permission to use the documentary videos about Gabooye marginalization in Somaliland, which were released by Universal Somali TV in 2012. I understand that the footage will be used strictly for academic purposes and will not be distributed or published without my permission. I reserve the right to revoke this permission at any time.

Signed,

Date: _____

I, Ali Hassan Sugule, hereby confirm that Zakarie Abdi BADE obtained the documentary videos about Gabooye marginalization in Somaliland from the Universal Somali TV archive where I work as the editor/cameraman. I understand that the videos will be used strictly for academic purposes and will not be distributed or published without the Director's permission.

Signed,

_____

Date: _____

Ek 5: Study participant's profile

1. Universal TV Documentary participants

	Pseudonym Code	Age	Gender	Occupation	Data Category
1.	UTV-P1	43	Male	Community Organizer	Archive Record
2.	UTV-P2	54	Male	Scholar	Archive Record
3.	UTV-P3	33	Female	Housewife	Archive Record
4.	UTV-P4	34	Male	Scholar	Archive Record
5.	UTV-P5	44	Male	Blacksmith	Archive Record
6.	UTV-P6	50	Male	Journalist	Archive Record
7.	UTV-P7	37	Male	Barber	Archive Record
8.	UTV-P8	45	Male	Barber	Archive Record
9.	UTV-P9	39	Male	Shop owner	Archive Record
10.	UTV-P10	80	Male	Reporter	Archive Record
11.	UTV-P11	43	Male	Traditional leader	Archive Record
12.	UTV-P12	57	Male	Traditional leader	Archive Record
13.	UTV-P13	56	Male	Politician	Archive Record
14.	UTV-P14	44	Male	Traditional leader	Archive Record
15.	UTV-P15	53	Female	Women activitist	Archive Record
16.	UTV-P16	68	Male	Retired Teacher	Archive Record
17.	UTV-P17	51	Male	Mechanic	Archive Record
18.	UTV-P18	58	Male	Civil Servant	Archive Record
19.	UTV-P19	38	Female	Housewife	Archive Record
20.	UTV-P20	29	Male	Educated youth	Archive Record
21.	UTV-P21	67	Male	Politician	Archive Record
22.	UTV-P22	66	Male	Traditional leader	Archive Record
23.	UTV-P23	41	Male	Scholar	Archive Record
24.	UTV-P24	21	Male	Student Activist	Archive Record
25.	UTV-P25	29	Male	Civil servant	Archive Record

2. Interviews participants

	Pseudonym Code	Age	Gender	Occupation	Data Category
1.	INT-P1	51	Male	Traditional Leader	Traditional Leaders
2.	INT-P2	26	Male	Youth Scholar	Daami Neighborhood
3.	INT-P3	54	Male	Scholar and Teacher	Daami Neighborhood
4.	INT-P4	32	Male	Scholar and Teacher	Daami Neighborhood
5.	INT-P5	52	Male	Traditional Leader	Traditional Leaders
6.	INT-P6	75	Male	Elder	Traditional Leaders
7.	INT-P7	35	Male	Teacher	Daami Neighborhood
8.	INT-P8	52	Male	Traditional Leader	Traditional Leaders
9.	INT-P9	60	Male	Politician	State Institutions
10.	INT-P10	35	Male	Civil Servant	State Institutions
11.	INT-P11	45	Male	Parliament Member	State Institutions
12.	INT-P12	45	Male	Parliament Member	State Institutions
13.	INT-P13	52	Male	Teacher	Daami Neighborhood
14.	INT-P14	69	Male	Politician	State Institutions
15.	INT-P15	42	Male	Barber	Daami Neighborhood
16.	INT-P16	36	Male	Politician	State Institutions

3. Focus Group Discussions participants.

	Pseudonym Code	Age	Gender	FDG Number	Data Category
1.	FGD1-P1	31	Male	**FGD1**	FGD Participants
2.	FGD1-P2	32	Male		FGD Participants
3.	FGD1-P3	34	Male		FGD Participants
4.	FGD1-P4	27	Female		FGD Participants
5.	FGD1-P5	26	Female		FGD Participants
6.	FGD1-P6	23	Male		FGD Participants
7.	FGD2-P1	66	Male	**FGD 2**	FGD Participants
8.	FGD2-P2	59	Male		FGD Participants
9.	FGD2-P3	69	Male		FGD Participants
10.	FGD2-P4	54	Male		FGD Participants
11.	FGD2-P5	41	Male		FGD Participants
12.	FGD2-P6	37	Male		FGD Participants
13.	FGD3-P1	35	Male	**FGD 3**	FGD Participants
14.	FGD3-P2	33	Male		FGD Participants
15.	FGD3-P3	27	Male		FGD Participants
16.	FGD3-P4	26	Female		FGD Participants
17.	FGD3-P5	27	Female		FGD Participants
18.	FGD3-P6	24	Male		FGD Participants
19.	FGD4-P1	35	Male	**FGD 4**	FGD Participants
20.	FGD4-P2	33	Male		FGD Participants
21.	FGD4-P3	31	Male		FGD Participants
22.	FGD4-P4	32	Male		FGD Participants
23.	FGD4-P5	30	Male		FGD Participants
24.	FGD4-P6	53	Female		FGD Participants

Ek 5: Refleksivite Günlüğü

SOMALİLAND'DEKİ GABOOYE MARJİNALLEŞMESİ: KÖK NEDENLER, MİRASLAR VE SOSYAL HAREKETLİLİK BEKLENTELERİ

Refleksivite Günlüğü

Yön	Detaylar
Tarih	19 Eylül 2023
Röportaj Kodu	INT-P6
Katılımcı Detayları	Tumaal, bir Gabooye alt klanından 75 yaşında bir adam
Paylaşılan Önemli Bilgiler	Söz konusu birey, Tumaal kabilesinin tarihi mirasını ele alır ve kendi mesleki sınırlamalarını diğer klanlardan bireylerle karşılaştırır. Kendi klanının daha prestijli olanlarla ortak bir soy paylaştığını belirtmesine rağmen, kariyer yolunun daha az önemli rollerle sınırlı kaldığını ifade eder. Tumaal'ın Maal ailesinin en büyüğü olduğunu, Tumaal, Soomaal, Biyamaal ve Baajimaal adında dört kardeş olduklarını ve köklerinin Maal, Murbadle, Maradheere ve Huwashaar'a dayandığını belirtir. Bu sözlü anlatım, verilere yeni eklenmiş ve literatürde bahsedilmemiştir.
Araştırmacının Düşünceleri ve Hisleri	Başlangıçta, incelenen literatürde benzer veri olmaması nedeniyle katılımcının tarihi anlatılarına karşı şüpheciydim. Katılımcının kariyer sınırlamalarını tartışırken hissettiğim güçlü empati, marjinalleşmenin sistemik sorunlarını vurgulamamı sağladı.
Refleksivite Analizi	Sözlü tarihle belgelenmiş kaynaklar arasında uyuşmazlık olması nedeniyle başlangıçtaki şüpheci tavrım konusunda endişelerim var.
Duygusal Tepki Yönetimi	Analitik objektifliği korumak için empatiyi yönetme gereği duyuyorum.
Alınacak Önlemler	Daha fazla literatür gözden geçirme, akranlarla danışma ve tezimde yorumlarım ile katılımcı anlatılarını net bir şekilde ayırma planı yapıyorum.